II. évfolyam Budapest, 1922 január 3 1. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Boldog ujesztendőt

kivánunk mindenkinek, aki szivén hordja az uj Budapest megvalósulását. Boldog ujesztendőt, békés és munkás esztendőt kivánunk a Keresztény Községi Pártnak, lankadatlan erélyt, céltudatos buzgalmat Budapest ügyeinek intézésére, kivánjuk, hogy a most ránk köszöntött esztendő egy lépéssel megint közelebb vigyen bennünket ideáljainkhoz, mint ahogy a most letünt év minden napja igyekezett megvalósitani azokat.

Ha prognosztikont akarunk a jövőre vonatkozólag felállitani, előbb a multba kell visszanézni. Arra a másfél esztendőre, mióta az általános egyenlő és arányos választási rendszer révén a keresztény tömegek, a keresztény iparosság és a keresztény intelligencia kezében van Budapest sorsának intézése. Ez a másfél esztendő gazdag volt eredményekben, de gazdag tanulságokban is. Ezalatt a másfél esztendő alatt uj szellemet hintettünk szét a város közigazgatásában, uj erkölcsöt a várospolitikában, uj embereket állitottunk a város ügyeinek intézésére, olyanokat, akikben megvolt és megvan a bizalmunk, hogy konjunkturától mentesen a keresztény és magyar Budapestnek lelkes bajnokai. Ezalatt a másfél esztendő alatt, ha nem is formálódott át még teljesen a város képe, ha nem is valósulhattak meg még teljes egészükben azok az eszmék, melyeknek megvalósitását várják tőlünk a keresztény százezrek, egyetlen rövid, de határozott lépéssel közeledtünk a célhoz és attól semmi esetre sem távolodtunk el. Ennek megállapitása azért mérhetetlenül fontos, mert amilyen felbecsülhetetlen eredmény az előre való lépés, már magában az is nagy eredmény lenne, hogy nem léptünk visszafelé: hiszen *az országos politikában*, melynek mintájára pirkadt fel a budapesti városházán is a keresztény renaissance hajnalcsillaga, a frázis szivárványok elhalványultak az első felleg jöttére, az igéretek szálló szavak maradtak, melyekben maguk a szónoklatok aktiv hősei hisznek a legkevésbbé, az eszme, mely uj korszakot volt hivatva nyitni az ország történetének legvéresebb és legsötétebb lapjain, bombasztá sülyedt, a keresztény kurzus egyéni kurzussá züllött, ugyannyira, hogy az ország utolsó reményét, a keresztény Magyarország feltámadásának lehetőségébe vetett reménységét kezdi elveszitení. Az országos politika ezen vigasztalan kaoszában az eszme és a hit hótiszta fellegváraként tünik fel töprengő kétségbeesésünkben a budapesti városháza és annak többségi pártja, mely tul a forradalom utáni idők iszapos zavarain, a kényszerü és számunkra csak megalázást, szenvedést és gondot jelentő béke első esztendejében egyetlen jele volt az időknek, egyetlen bástyája volt a keresztény megujhodásnak, az egyetlen tényező, mely a sallangos tirádák helyett komoly és becsületes eredményekre tudhat és merhet hivatkozni.

Az eredmények megállapitásán kivül, melyekből világosan kitetszik, hogy itt századokra szólóan egy uj várospolitikának vetettük meg erős alapját, le kell vonnunk a tanulságokat is, mert ezek a tanulságok majdnem olyan értékesek, mint az eredmények. Az első és legfontosabb tanulságát ennek a másfél esztendőnek már a római közmondás is tanitja, hogy *az egység által megnőnek a kicsiny erők, ám az egyenetlenség a legnagyobbakat is szétforgácsolja.* A Keresztény Községi Párt minden bomlasztási kisérleten, egyéni akción, ugratáson, győzedelmeskedő *egysége* volt a multban a legnagyobb erőssége és egyben záloga ez a jövendőnek is. Ez *az egység*, mely a nagy dolgokban mindig megnyilvánult, volt tényezője a nagy eredményeknek, az egyenetlenség, amelyet néha személyi kérdésekben keserüen tapasztaltunk, ha kihatásaiban szerencsére jelentéktelenül is, de mindig szemmelláthatóan megbosszulta magát. Ám ez az egység biztositék számunkra arra vonatkozólag is, hogy amikor ujra az urnák elé járul majd Budapest népe, meghatározni, hogy kiket akar sorsának intézőjéül, mi *tiszta lelkiismerettel és emelt fővel mehetünk a küzdelembe*, mert ha programmunk minden egyes pontjának teljes megvalósitását a háboru utáni esztendők erkölcsi és anyagi züllöttségében természetszerüleg nem sikerülhetett máról holnapra elérnünk, de sikerült kiküszöbölnünk magunk között a széthuzást, az egyenetlenséget, az ősi magyar átkot, mely a haldokló Lengyelország nyepozvolimos alkotmányozótestületének tragikus sorsát vetiti Csonka-Magyarország nemzetgyülése elé.

A kereszténypárt egysége Budapest jövendője. Ezt a várost, mely nyakig uszik adósságokban, melynek minden közmüvét leromgyolta a háborus nincstelenség, szellemét destruálta a nagynak nevezett idők kárhozatos radikálizmuson nyargaló politikája, csak egységgel, a várost kormányzó tényezők szent és törhetetlen egységével lehet megmenteni. Erre az egységre figyelmeztetjük aggódó lélekkel pártunk minden egyes tagját, fővárosunk minden választópolgárát, ez az egység az, amely megcsufolva a kasszandra-jóslatokat, boldoggá, naggyá és megelégedetté fogja tenni szerencsétlen fővárosunkat.

Másfél milliárdon felül lesz a költségvetés

Még januárban a közgyülés elé kerül — Január elsején megszünt a telekértékadó, de a hivatal megmaradt — Harmadmilliárd részesedést kap a főváros a forgelmi adóból — Kétezer jelentkezőből nyolcszázan kapnak adóellenőri alkalmazást

A legutóbbi közgyülésen, melyen a főváros tanácsa haladékot kért a költségvetés beterjesztésére, egyes bizottsági tagok részéről heves támadás érte a pénzügyi ügyosztályt, mely a felszólalók szerint, noha erre módja és alkalma lett volna, nem tudott idejére elkészülni a jelen évi költségvetéssel. A tanács *Csupor* tanácsnok felvilágositásai után, aki hangoztatta, hogy a költségvetés késedelmes beterjesztésének korántsem a pénzügyi ügyosztály az oka, melynek minden egyes tagja fáradhatatlan buzgalommal éjt-napot eggyé téve munkálkodik, végül mégis megkapta a felhatalmazást arra, hogy csak február közepén terjessze be az ez évi költségvetést. Örömmel jelenthetjük, hogy *Csupor* tanácsnok ez alkalommal *nem tartotta meg igéretét*, amennyiben a költségvetést nem februárban, hanem *még január végén a pénzügyi bizottság és a főváros közgyülése elé terjeszti.*

A pénzügyi ügyosztályban *Sebő* Béla főszámtanácsos vezetése mellett, aki esztendők hosszu sora óta végzi a költségvetés összeállitásának nagy és fáradtságos munkáját, egész külön kis hadsereg dolgozik azon, hogy a költségvetés már e hónap folyamán az illetékes fórumok elé kerülhessen. A munka már igen előrehaladott stádiumban van, a költségvetés legnagyobb része kiszedve fekszik a főszámtanácsos akták tengerével boritott irószalán és már csak az összeállitás van hátra, hogy az egész költségvetésről tiszta kép legyen nyerhető. *Január elsejére az összes ügyosztályok, hivatalok és intézmények beterjesztették költségvetési tervezetüket* és azok a tanácsi határozatok, melyek a költségvetés módositásával járnak, azonnal *Sebő* főszámtanácsoshoz kerülnek, aki a határozat figyelembevételével megteszi a költségvetési tervezeten a szükséges javitásokat. Ez *igen fontos* a költségelőirányzat hűsége és teljessége szempontjából, mert ilyképen *az utolsó pillanatig*, a költségvetés bizottsági tárgyalását megelőző hét végéig felvehetők a tervezetbe a legutóbb elhatározott kiadások.

Január közepére már általában megállapitható lesz nyersadatok szerint a főváros ez évi költségvetése. E pillanatban még csak az bizonyos, hogy az ez évi költségvetés *sulyos százmilliókkal* fogja tulhaladni a mult esztendeit, melynek végösszege *egy milliárd és 35 millió koronát* volt. Hogy mennyi lesz ez a többlet, azt természetesen ma még bajos megmondani, de illetékes helyen ugy vélik, hogy

másfél milliárdon felül lesz a főváros ez évi költségvetése.

A költségvetés adatait hozzávetőlegesen már szintén közölhetjük az *Uj Budapest* olvasóival. *Egyenes adóból* 100 millió korona, *szállodaadóból* 30 millió korona, *vigalmi adóból* 40 millió korona, *vám és fogyasztási adóból* 100 millió korona bevételre számit ebben az esztendőben a pénzügyi ügyosztály. *A vigalmi* adó az elmult évben 50 millió, *a vám és fogyasztási adó* 82 millió koronát jövedelmeztek. A vigalmi adónak 10 millióval kevesebbel való felvételét a pénzügyi ügyosztály azért tartja indokoltnak, mert ebben az esztendőben az 1921-ben nagyszerüen virágzó *szinházi konjunktura csökkenésére számit. A házbérkrajcár* 9 millió korona összeggel változatlanul van felvéve, ugy a mult évi, mint a folyó évi költségvetésbe,

a pótadót, mely az elmult esztendőben 60 százalékos alapon 100 milliót jelentett a főváros kasszájának, a folyó évi költségvetésbe ugyanilyen százalékkal és ugyanilyen összeggel fogja felvenni a tanács.

Az adóbevételek közül a közgyülés erélyes állásfoglalása folytán *kiesik a telekértékadó*, melynek szedését 1922 január elsejével beszüntette a főváros. Az erre vonatkozó közgyülési határozatot a kormány *még nem hagyta jóvá*, azonban a városházán semmi kétség sem merül fel az iránt, hogy a kormány méltányolni fogja azokat a nagyjelentőségü és várospolitikai szempontból messze kiható fontosságu intenciókat, amelyek a közgyülés többségi pártját ennek az antiszociális és igazságtalan adónemnek az eltörlésénél vezették. A telekértékadó megszünésével kapcsolatban különben idejegyezzük, hogy *a telekértéknyilvántartó hivatal*, mely az adókivetés és beszedésével volt megbizva, *nem szünik meg*, hanem továbbra is fennmarad a városrendezési ügyosztály kiegészitő szerveként és az ügyosztálynak szabályozási és parcellázási ügyekben fog szakszerü felvilágositásokat adni.

Az emelkedő bevételek között diszes hely illeti meg a *villamosok területhasználati járulékát*, melyből az elmult évben 50 millió korona részesedés jutott a fővárosnak, de a pénzügyi ügyosztályban azt remélik, hogy a folyó évben a részesedés még nagyobb lesz.

Valamennyi bevételi tétel közül *a forgalmi adó tétele a legnagyobb jelentőségü.* A forgalmi adó van hivatva arra, hogy az ez évi költségvetésből kiküszöbölje a deficitet és egyensulyban tartsa a főváros háztartását. Nagy baj, hogy a *forgalmi adóból való részesedésre semmi támaszpontja nincsen a fővárosnak*, hiszen az adó behajtása még folyamatban van és az ellenőrző szolgálat, mely az adóból való részesedés ellenértékeképen a főváros kötelessége, sincs teljes egészében megszervezve.

A főváros illetékes tényezőinek még csak hozzávetőlegesen sincs fogalmuk a forgalmi adóból várható bevételről és ebben a tekintetben csupán a pénzügyminisztérium számvetéseire vannak utalva, mely a folyó esztendőre a főváros területén egy milliárd koronát remél bevenni a forgalmi adóból.

Ez az egy milliárd korona, az adó másfélszázalékos tipusát véve alapul évi 67 milliárd korona, azaz havonta 5 és fél milliárd korona forgalomnak felel meg, nagyon is kérdéses, hogy nem tulságosan optimisztikus-e ez a számitás? Az egy milliárd koronából a fővárost annak harmadrésze, *330 millió korona illeti meg*, a folyó évi költségvetésbe a forgalmi adóból várható bevételt valószinüleg ezzel az összeggel fogja bevenni a pénzügyi ügyosztály, ahol erősen reménykednek abban, hogy a főváros ez évi költségelőirányzata *aktiv lesz* és nem fog kelleni a pótadó felemelésével segiteni a költségvetési hiányon.

A forgalmi adó hozama terén különben, noha már az adó ötödik hónapjában vagyunk, *a legteljesebb tájékozatlanság uralkodik.* A főváros ellenőrző szervezete csak január végére lesz valamennyi kerületben megszervezve és ekkora várható csupán az első komoly kép az adó várható eredményéről. Az ellenőrző szervezet már fel van állitva a IV., V. és IX. kerületekben, a Belvárosban 50, a Lipótvárosban 91, a Ferencvárosban 72 adóellenőr működik. Hétfőn indult meg a hatodik kerület adóellenőrző szervezete és e hó 10-én kerül üzembe a VII. kerületi szervezet. Az ellenőrző munkára tudvalevően a főváros saját tisztviselőit alkalmazza délutáni mellékfoglalkozásban: erre az állásra

kétezren felül jelentkezett pályázó, akik közül azonban alig nyolcszázan fognak tényleges alkalmazást kapni.

Az adóellenőrök *fizetésére* vonatkozólag eleinte az volt az ügyosztály terve, hogy a délutáni mellékfoglalkozásért havi 1500 koronát fizet, később azonban az átalányrendszerről a napidijra tértek át, ez a fizetési módozat sokkal alkalmasabb az ellenőrző személyzet érdeklődésének ébrentartására. A napidij 70 korona és ezt havonkint utólag kapják az adóellenőrök.

A főváros különben *ezen a héten kapja meg a forgalmi adóból az első részesedést, még pedig 30 millió koronát.* Ezt az összeget a vámhivatalban forgalmi adó alá eső tárgyak bevételeiből kapja a főváros, az összeg már a pénzügyigazgatóságnál ki van utalva és annak felvételére néhány nap alatt sor kerül. A pénzügyi ügyosztály reméli, hogy január végére már nagyobb összeget is kap a főváros a forgalmi adó révén, amire nagy szükség is van, hiszen az 1921. évi költségvetés deficitjét is csak a forgalmi adó hozadékának beállításával volt képes az ügyosztály eltüntetni.

Hetven uj szoba épül a városházán

Három emeletet épitenek a levéltár fölé — Atalakitják a templom-traktust — Berczel tanácsnok nyilatkozata

Eléggé nem dicsérhető akciója volt *Berczel* Jenő dr tanácsnoknak, a városgazdasági ügyosztály vezetőjének, hogy a forradalmak után a menekültek nagy tömegeinek beözönlése idején, valamennyi illetékes hatóság közül egyedül a főváros vette komolyan a kormány azon határozatát, hogy a hivatalokat a magánházakból lehetőleg ki kell telepiteni, hogy ilyképen a lakások felszabaduljanak. Az akció folyományaképen egymásután szabadultak fel a statisztikai hivatal, a tejhivatal, a faelosztó, a IX., XIV., XV. ügyosztályoknak bérházakban elfoglalt helyiségei, a hivatalok pedig a központi városházán, legnagyobbrészt az uj barakképületekben nyertek elhelyezést. A városgazdasági ügyosztály most ujabb akciót kezdett abban az irányban, hogy a városháza kevés átalakitás által jobban kihasználható helyiségeit alakitsák át hivatalokká. Az érdekes kezdeményezésről *Berczel* Jenő dr. tanácsnok a következő nyilatkozatot tette munkatársunknak:

— Azon akciónk során, mely megértve a helyzet nehézségeit, a magánházaknak hivatali helyiségektől való mentesitését tüzte ki célul, mintegy 90 szobát sikerült lakások céljaira felszabaditanunk és a lakáshivatal rendelkezésére bocsátanunk. Uj akciónk során pedig *hatvan uj hivatali szobát fogunk nyerni* és ilyképen a városházán meg tudjuk majd szüntetni a mai tagadhatatlan zsufoltságot és helyet tudunk szoritani az uj hivataloknak is. Tervünkhöz előterjesztésemre csütörtöki ülésében *hozzájárult a főváros tanácsa is*, azt elvileg helyeselte és utasitotta a XIII. ügyosztályt a számitások megejtésére és a tervek elkészitésére.

— Tervem alapgondolata az, hogy *a városháza rosszul kihasznált helyiségeit kell jobban kihasználhatókká átalakitani.* Ezért azt tervezem, hogy a központi épület középszárnyára, ahol most csak a levéltár van elhelyezve, *még két emeletet* huzassunk és a két emelet feletti részt, mely a harmadik emeletnek felel meg tulajdonképen, lapos tetővel kiképezve, direkt levéltári célokra szolgáló helyiségeknek használhassuk fel. Ilyképen itt a mai levéltári rész és a felette épülő három emeletnyi hely állana rendelkezésünkre.

— Másik tervem az ugynevezett *templomtraktus* jobb kihasználása. Ebben a traktusban ma a földszinten a nyomda, az első emeleten a tanácsi segédhivatal, a második emeleten a számvevőség III. ügyosztálya van elhelyezve. A nagy boltives hodályok egyáltalában nem felelnek meg hivatali céloknak, óriási a terjedelmük és ami még nagyobb baj, a lehetetlenséggel határos a fütésük. Itt azt tervezem, hogy az *egyes emeleteken a bolthajtások alá mennyezeteket iktassunk be* és az igy keletkező uj helyiségeket szintén hivataloknak használhatjuk fel.

Más oldalról nyert információnk szerint az épitési ügyosztály máris hozzálátott *Berczel* tanácsnok szellemes tervének gyakorlati megvalósitásához, ugyanannyira, hogy minden valószinüség szerint már ez év folyamán rendelkezésre fognak állani az uj helyiségek, melyeknek elkészültével a városházára lesz helyezhető a központi lakáshivatal is, mely még mindig magánházban van elhelyezve.

Hetenként három ujság indul Budapesten

Az uj lapok kilencven százaléka nem éri meg a második számot — Barangolás a sajtódsungelben — Miért nem alakulnak uj egyesületek?

A forradalmak után heves lendületet vett a lapgyártás, az utcasarkokon egyre-másra bukkantak fel a hangzatosnál hangzatosabb cimü ujságok. Az elmult évben azután csodálatosan élénk iramot vett a lapgyártás, egyre-másra jelentek meg az ujonnan megindult lapok, a „felujitottakról" nem is szólva. Mondanunk sem kell, hogy az ujonnan indult lapok közül nagyon kevés jutott el a negyedik számig, hanem már jóval előbb, az érdeklődés teljes hiánya miatt, jobblétre szenderült, ahol szintén nincsen ugyan olvasó, de legalább nincsen — nyomdaszámla sem.

A lapinditáshoz tudvalevőleg a másodfoku közigazgatási hatóság jóváhagyása szükséges és igy a Központi Városházán a közjogi ügyosztály keretében külön sajtóosztály tartja nyilván az ujonnan induló lapokat. Az uj hirlapoknak a derék *Matolay* tanácsjegyző a keresztapjuk, hozzá érkeznek a bejelentések és ő vigyáz arra, hogy olyan cimen ne indithasson lapot valaki, amilyen cim már védjegyezve van az annálesekben.

Az elmult évben majd 140 különféle ujság kért engedélyt a megindulásra, majdnem valamennyi uj, és csak kevés a felfrissitett, melyet a forradalmak idején pihentetett a gazdájuk. Az ügyosztály statisztikája szerint átlag *hetenként három uj lap indul Budapesten* és majdnem ugyanannyi szünik meg. Az 1921-ben indult lapok *kilenctizedrésze nem érte meg az uj esztendőt*, majd valamennyi az első, legkésőbb második szám után bedöglött.

Érdekesnek tartjuk az 1921-ben „megindult" lapok számait közölni, mégpedig szakok szerinti csoportositásban. *Politikai lap* alig kilenc kezdte el rögös pályafutását az elmult esztendőben, névszerint: Budai Hiradó, Budapest, Igazság, Kisgazdapárti Értesitő, Órálló, Magyar Ugar, Magyar Agrárposta, Sonntagsblatt, Népakarat.

A legnagyobb szükség uj közgazdasági lapokra volt, aminek bizonyitékaképen csekély 23 közgazdasági lapot inditottak könyörületes szivü vállalkozók. Ime a diszes nevek: Agencia Americana, Budapester Börse, Le Danube International, Dorfbote, Internationaler Donau-Lloyd, Jury, Kereskedők és Iparosok Lapja, Legujabb Bankhirek, Magyar Lloyd, Népakarat, Pesti Tőzsde, Ungarländische Wirtschaft Korrespondenz, Le Pays du Danube, Békeszerződés, Donau-Lloyd, Informations, Vámügyi és Külforgalmi Közlöny, A Textil, Magyar-Holland Szemle, Külforgalmi Közlöny, Középeurópai Kurir, Mai Tőzsde, Külkereskedelmi Hirek.

Irodalmi és művészeti uj folyóirat 16 indult az elmult évben, hirdetvén, hogy rossz novellák és még rosszabb versek közrebocsájtására még mindig akad bőpénzü mecenás. A költészet és művészet jegyében indultak: Egyenlőség Képes Folyóirata, Hadtörténelem, Ifjusági Irodalmi Figyelő, Az Irodalom, Kőrösi Csoma Archivum, Magyar Irás, Magyar Tavasz, A Műbarát, Sánta Ördög, Társadalomtudomány, Vadászat az emberre, Magyar Élet, Szivárvány, Saison, Föld és ember.

A szinház és mozi körül tiz uj lap legyeskedik, mégpedig: Artisták Lapja, Szinészujság, Szinház és Mozi, Magyar Film, Magyar Mozi Műsor, A Mozi, Játék, A Műveltség, A Szinház, Film Ujság.

Riport céllal alig öt lap indult, hogy hamarosan beszünjön, ugymint: Hetilap, Mindent Tudok, Társadalom, Pesti Hirek, Hétfői Magyar Ujság, mig „társadalmi" céllal csekély huszonnégy szerkesztő ur teregette ki vitorláit. Lapjaik cime: Déli Hirek, Erdélyi Sajtótudósitó, Ferencvárosi Hirlap, Főiskola, Jüdische Korrespondenz aus Ungarn, Kőbányai Ujság, Közlemények, Le Transylvanie enchainée, Magyar A. B. C., Óbudai Napló, Orosz Hirek, Székely Szó, Tisztes Ipar, Uj Magyar Élet, Pesti Hetinapló, Vasárnapi Levelek, Kőbányai Napló, Budapest—Kőbányai Ujság, Férfi Divat, Magyar Asszony, A Rend.

„Vegyes" cimmel tizenhat lap indult utnak: Altruisták Lapja, Buzakereszt, Gaea, Lakáshivatali Közlöny, Levente, Magyar Jacht, Megértés, Nemzeti Élet, Sporthirek, Start, Szalézi Hirek, Tájékoztató és Hirdetési Közlöny, Badewelt, Bankspost, Aero, Magyar Utazási és Fürdőiparág.

Szaklap 29 kezdte meg pályafutását: Épitőmesterek Közlönye, A Fényképész, Fogorvosi Szemle, Fogtechnikai Szemle, Festőművészeti Hirek, Háztartás, Az Ipar, Ipari Szaksajtó Tudósitója, Iparközlöny, Kereskedelmi Élet, Kéményseprőmunkás, Magyar Tetőfedő- és Kályhásujság, Méhészeti Hirek, Mótorvilág, Nemzeti Nyomdász Ujság, Postagalamb, Segédmunkás, Tabularium, Vendég, Bélyegforgalom, Magyar Festékkereskedelem, Magyar Villamos, Szakszervezeti Élet, A Cukrász, Cipőszemle, Tejgazdasági Szemle, Magyar Munkás Szemle, Az Illatszerész, Magyar Szeszhirlap.

Élclap, amire pedig a legnagyobb szükség lenne, kettő indult és szünt meg, a *Hirharang* és a *Csirkefogó.* Nyugodjanak békében...

Nem volt kedvező a mult esztendő az uj egyesületek alakulását illetőleg sem. Annyi uj sem alakult, mint amennyi a normális körülmények között, békeévekben szokott. Oka ennek nagyrészt az, hogy *a jóváhagyás sokkal körülményesebb.* Mig azelőtt jóváhagyás nélkül megkezdhette működését az uj egyesület, — 40 nap multával — addig ma ezt meg nem teheti. A háboru alatt teljesen megtiltották uj egyesületek alakitását. A kommün után egy kormányrendelet (88.318/1919. VII.) pedig ujólag szabályozta ezt. Eszerint a belügyminiszter az általános tiltó rendelkezés alól kivételt tehet, s az ujonnan alakult egyletek alapszabályait kivételesen láttamozhatja, azaz jóváhagyhatja. Ez az oka, hogy a fővárosban működő kb. 2000 egyesület közül a mult évben csak alig egypár uj akad.

Kucséberek alkonya

Megrendszabályozzák az uteai árusokat Nincs többé „járva-kelve" árusitás

A háboru előtti Budapest egyik legfontosabb problémája volt a helyfoglalások rendezésének kérdése. A kemény fába nem egyszer belevágott a tanács, ám mindannyiszor eredmény nélkül, mert a problémát nem tudta megoldani. Egyszer már kész szabályrendelet-tervezet is került a tanács elé, az utcai árusok azonban megjelentek *Vázsonyinál*, akinek egy szavára irattárba került a nagyjelentőségü tervezet. A helyfoglalás terén teljes volt a khaosz már a háboru előtt is, de azt a zürzavart, ami ebben az ügyben a forradalmak alatt és után keletkezett, még az aktákkal legagyongyötörtebb előljárósági tisztviselő sem merte volna megjósolni. A Károlyi-forradalom idején megjelentek a rokkantak, akik érdemeikre hivatkozva kiterrorizálták maguknak a helyfoglalási engedélyeket. Ha az előljáróság nem adta meg, akkor a vásárcsarnokok igazgatóságához fordultak, mely a *járva-kelve* való árusitást engedélyezheti. A vásárcsarnokok igazgatósága meglehetősen konciliánsan járt el a kérelmekkel szemben és a jelentkező rokkantak legnagyobb része megkapta a járva-kelve való árusitásra szóló engedélyt. A baj ott kezdődött, hogy a rokkantak, akik bizony féllábu, félkezü emberek, elfáradtak a *„járva-kelésbe"* és letelepedtek egyik vagy másik utcasarkon, vagy kapualjában. A rendőrség aztán irtó hadjáratokat inditott ellenük, külön razziák voltak az utcai árusokra, amelyek nem nagy dicsőséget hoztak a szegény rokkantakra, akik sirva bicegtek a kapitányságokra, hogy leüljék a tiltott árusitásért járó büntetést.

A legfőbb ideje lévén, hogy végre teljes rend és központi ellenőrzés legyen a helyfoglalások ügyében, *a közgazdasági ügyosztály január végén uj szabályrendelet-tervezetet terjeszt a szakbizottságok és a közgyülés elé.* Az érdekes tervezetről *Purébl* Győző dr. tanácsnok a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

— A tervezet szerint Budapest székesfőváros közterületén *csak a hatóság által az árusitásra kijelölt helyen* és csak annak szabad árusitania, aki *erre az illetékes kerületi elüljáróságtól helyfoglalási engedélyt kapott.* Az engedély kiadására az árusitóhely szerint illetékes kerületi előljáróság van jogositva, az engedélyek *időtartamát* pedig időről-időre a tanács állapitja meg. A székesfőváros közterületén a tanács által esetről-esetre megállapitandó foglalkozásokat kivéve, kézműipari munkát senki sem kinálhat és nem végezhet. *A járva-kelve árusitást a szabályrendelet-tervezet teljesen megszünteti,* — ami a bosnyákok és kucséberek tetszését nem igen fogja megnyerni.

— Külön erre a célra szervezett bizottság fogja kijelölni azokat a helyeket, amelyeken árusitani szabad és ahol ideiglenes jellegü, helyéről könnyen elmozditható árusitó-bódét lehet felállitani. Efajta árusitó-bódé felállitását a *főváros belső területén semmiesetre sem fogjuk engedélyezni.* Helyfoglalási engedélyt csak az kaphat, aki más munkára képtelen, legalább 1914 óta állandóan Budapesten lakik, magyar honos és nagykoru. Magától értetődő, hogy a hadirokkantakat és hadiözvegyeket a helyfoglalási engedélyek kiadásánál *elsősorban veszi figyelembe az illetékes hatóság.*

— *Több* helyfoglalási engedélyt senki sem kaphat és *az árusitás csak személyesen lesz gyakorolható.* A helyfoglalási engedélyt a kerületi előljáróság azonnal bevonja attól, aki tiltott, közegészséget vagy közszemérmet sértő dolgot árusit, sőt ilyen esetekben még a kihágási eljárást is megindituk. A szabályrendelet életbeléptetése előtt kiadott helyfoglalási engedélyek a szabályrendelet életbeléptetésétől számitva *három hónapig érvényesek.* A szabályrendelet nem vonatkozik a hordár- és fuvarosiparra, az ujságárusitásra, jégárusitásra, egyáltalán oly árusitásokra és iparüzésekre, melyeknek közterületeken való gyakorlását külön szabályrendelet szabályozza.

Egy önzetlen ajándék rejtelmeiből

Miért ad az Angol-Magyar Bank 800.000 koronás nemzeti ajándékot a fővárosnak? — Küzdelem a budai hegyvidék közlekedési hegemoniájáért — Veszélyben a Fogaskerekü svábhegyi telekspekulációja

A közlekedésügyi bizottság mult szerdai ülésén tárgyalta a Fogaskerekü Részvénytársaságnak a vasut ez évi téli üzemének fentartására vonatkozó ajánlatát és azt *pártolólag terjeszti a törvényhatósági bizottság elé.* A Fogaskerekü Vasut R.-T. beadványa azt foglalja magában, hogy a részvénytársaság saját költségén viseli a téli üzemet, melynek fentartása a kereskedelemügyi miniszter konkrét határozata értelmében a főváros kötelessége, ennek ellenében azonban azt kéri, hogy egy esztendei kezelésre engedje át a főváros a budai sikló üzemét, mely a háramlási jog alapján tavaly került a főváros birtokába. A részvénytársaság ajánlatát tekintettel arra, hogy az a folyó évben 800.000 korona effektiv kiadás megtérülését jelenti, a főváros számára *elfogadásra alkalmasnak itélte a közlekedésügyi bizottság*, bár a felszólalók legnagyobb része kijelentette, hogy *az ügy egyáltalában nem tiszta* és a részvénytársaságnak ajánlata megtételénél egyáltalában nem altruisztikus szempontok, hanem *egyéb célok* lebegtek a szeme előtt

Ezekről az *„egyéb célokról“* különben egyetmást elárul a részvénytársaság beadványa is, amely hangoztatja, hogy a részvénytársaságot ajánlata megtételénél az a szempont vezette, hogy *a társaság és a főváros között fennálló feszültséget enyhitse és lojalitásával elősegitse a budai hegyvidék egységes közlekedésének tagadhatatlanul nagyjelentőségü problémáját.* A közlekedésügyi bizottság határozata, mely eleget tesz a részvénytársaság kivánságának, csak *első etapja annak a küzdelemnek*, amely a főváros és a Fogaskerekü, helyesebben a Fogaskerekü mögött meghuzódó *Angol-Magyar Bank* között meg fog indulni.

A helyzet ugyanis a következő: 1926-ban a Fogaskerekü koncessziója lejár és a néhány rozzant kávédarálóból és még rozzantabb személyszállitókocsiból álló inventár *teljesen ingyen kerül a főváros birtokába.* Tudni kell, hogy a Fogaskerekünek óriási telekérdekeltségei vannak a Svábhegyen és általában a budai hegyvidéken, a budai telkek értéke pedig ősidők óta attól függ, hogy milyen közel esnek hozzá a közlekedési eszközök. Már most ha a Fogaskerekü 1926-ban kiesik az Angol-Magyar Bank kezéből, akkor *fucc a telekspekulációnak*, fucc annak az egész,tagadhatatlanul érdekes programmnak, amelyet az Angol-Magyar Bank budai telkeinek értékesitése céljából a Fogaskerekü már régen kidolgozott magának. A Fogaskerekünek tehát minden erővel arra kell törekednie, és erre vonatkozólag már most meg kell az előmunkálatokat kezdenie, hogy *1926-ban ne veszitse el a vasutat*, mert ha elveszíti, értéktelenekké lesznek a telkei és az *Égisz*, melynek képében őrködik *Krausz* Simon bankja budai hegyvidéki érdekeltségén, a tátrai veszteség után egy még sulyosabb csapás fogja érni: svábhegyi ingatlanainak elértéktelenedése és fel nem használhatósága.

Ez az elgondolás vezette a Fogaskerekü igazgatóságát ismeretes ajánlata benyujtásakor. A kereskedelemügyi miniszter rideg, a főváros közönségének érdekével szemben a magánérdekeltségnek kedvező határozatát, ilyképen próbálja enyhiteni a ravasz részvénytársaság, várván, hogy a főváros beleessék a verembe és a részvénytársaság tiz hónap mulva, mikor az uj téli üzemvitel költségeinek fedezéséről lesz szó, szabadon verhesse mellét és hivatkozhasson a 800.000 koronás nemzeti ajándékra, mint captatio benevolentiae-ra és szerelmi zálogra.

Szerény véleményünk szerint azonban *itt minden kisérletezés és próbálkozás hiábavaló*, mert a főváros nem fog belemenni a szépen felállitott csapdába. Nem akad ugyanis bizottság és közgyülés, amely a budai hegyvidék közlekedésének problémáját a közuti közlekedés kérdésétől elválasztaná. Hiszen 1926-ban, amikor felmondás nélkül is a főváros tulajdonába kerül a Fogaskerekü, már okvetlenül rendezve lesz a villamosok ügye, és okvetlenül ugy lesz rendezve, hogy az akkor már házi kezelésben lévő villamosvasut könnyen gondolhat olyan kérdésekre, mint a budai hegyvidék közlekedésének kiépitése. Csak nem gondolja az Angol-Magyar Bank, hogy a főváros már most megköti a kezét és akár a koncesszió-meghosszabbitás, akár más engedmény formájában prejudikál az 1926-iki határozatoknak? És ami még ennél is fontosabb, csak nem gondolja a Fogaskerekü, hogy amikor a főváros közlekedési politikájában vörös fonálként huzódik végig az az intenció, hogy *a közlekedési eszközöket központositani és községesiteni kell*, akkor *Krausz* Simon szépnek sem mondható szeméért, a főváros egységes közlekedési koncepciójából kiragadja a Fogaskereküt és a budai hegyvidék vasutjait, és azokat, testet a testben, egy magánérdekeltség rideg üzleti politikájának szolgáltatja ki?

Az ember próbál... gondolja magában az Angol-Magyar Bank és ez a rizikó mindenesetre megéri azt a rongyos 800.000 koronát, amelyet nemzeti ajándékul ajánl fel a tervéhez egyetlen lépéssel való közeledést jelentő siklóüzem átengedéséért a főváros számára. Annak a közgyülési határozatnak azonban, mely ezt a trójai falóhoz nagyon is hasonlitó ajándékot elfogadja, ha ugyan el fogja fogadni, határozottan és félre nem érthetően ki kell mondania, hogy *minden mesterkedés hiábavaló.* 1926-ban a Fogaskerekü a főváros tulajdonába kerül és a budai hegyvidék közlekedését nem az Angol-Magyar Bank telekspekulációs tervei, hanem a főváros közönségének szociális irányu, egységes jellegü közlekedésügyi politikája szerint fogják megoldani.

MI-UJSÁG-A-VÁROSHÁZÁN?

...

A Keresztény Községi Párt ujéve. A Keresztény Községi Párt nagyobb küldöttséggel kereste fel vasárnap délelőtt a Városházán *Sipőcz* Jenő dr. polgármestert, hogy őt az évforduló alkalmából üdvözölje. A küldöttség szónoka *Csilléry* András dr., a párt alelnöke volt, aki üdvözlő beszédében méltatta a polgármester érdemeit és megállapitotta, hogy hü maradt ahhoz a vállalt kötelességéhez, hogy a keresztény gondolatot beviszi a községi politikába. Amikor a romok eltakaritása után — mondotta a szónok — az épités munkájához fogtak, el kellett rá készülve lenniök, hogy darázsfészekbe nyulnak. A régi demokrata és szabadkőmüves érdekek szenvedtek sérelmet és ezek most nem átalják alaptalan és jogosulatlan szemrehányásokkal és vádakkal kisérni a Keresztény Községi Párt és a főváros vezetőségének munkáját. A szónok ezzel a lelkes felkiáltással fejezte be beszédét: Életünket és vérünket az integer Magyarországért! — *Sipőcz* polgármester a maga és munkatársai nevében mond köszönetet a meleg üdvözlésért, majd rátérve a főváros vezetőségét ért támadásokra, megállapitja, hogy *legkevésbbé van joguk és okuk azoknak vádaskodni, akik a nagy külföldi kölcsönöket fölvették és most jámbor arccal csodálkoznak azon, hogy egy év alatt nem tudták visszafizetni.* A polgármester azután felszólitotta a jelenlevőket, hogy maradjanak hüek a szent koronához és ne kövessék sem azokat, akik elvileg monarchisták, de időlegesen köztársaságiak, sem pedig azokat, akik elvben ugyan köztársaságiak, de időlegesen monarchisták. Beszédét az ezeréves Magyarország éltetésével fejezte be.

A küldöttség a polgármestertől felvonult a Várba, hogy *Wolff* Károly dr.-t, a Keresztény Községi Párt vezérét üdvözölje. E helyütt is *Csilléry* András volt a szónok, aki üdvözlő beszédében a keresztény társadalom egységének nagy fontosságára mutatott rá és megállapitotta, hogy Budapest akkor lesz bünös a jövőben, ha ettől a programmtól eltér. Támadta a kormány paktumos politikáját, amellyel — szerinte — a zsidóság kátyuba jutott szekerét akarják kihuzni. — *Wolff* Károly dr. válaszában többek között ezeket mondotta: Az ujév ünnepe szorosan összefügg a karácsonnyal, amelyet végső konkluzióban a mindent betöltő szeretet teremtett. Ezért hirdetjük a krisztusi világnézletet, mint a szeretet tanát és akik ennek ellene vannak, azokat nem a krisztusi, hanem az antikrisztusi demokrácia vezeti. Az ujévi üdvözlés a megszokás folytán sok tekintetben formasággá sülyedt le, de én ebben a mai üdvözlésben nem látok formaságot, mert van valami, ami összekovácsol minket. Látom, hogy a Keresztény Községi Párt nagy átalakulásokon ment keresztül. Minket a nemzeti életösztönök megnyilvánulásának felismerése és a legszélesebb körü választójog hozott össze. Szélesebb, mint amilyet valaha szabadkőmüves-páholyban el tudtak képzelni. A nemzetgyülésben a nemzeti életnyilvánulásoknak ez a meglátása és felismerése *hovatovább mind jobban elhomályosodik.* Budapest egy szirt, egy szikla, amelyet ostromolnak a destrukció szennyes hullámai, de megállapitom, hogy mi cselekszünk helyesen, amikor ellentállunk és az utolsó emberig ki fogunk tartani. (Nagy helyeslés.) *A párt minden egyes tagja történelmi hivatást teljesit.* Mindnyájan a pozitiv hiten kivül hiszünk abban, hogy a magyarnak itt Európa közepén valami történelmi feladata van. Miért hozott volna ki a gondviselés minket Ázsia közepéből? Ez a maroknyi Csonka-Magyarország merte először odakiáltani Nyugat szabadkőmüveseinek és Kelet bolsevistáinak az ő keresztény és nemzeti jelszavát. Mint egykor Hunyadi János, mi is odaállunk és védjük a keresztény civilizációt. (Zajos helyeslés.) Ha ez a sziklavár megdől, áthömpölyög rajtunk a bolsevizmus árja és megdől az európai civilizáció. *A nemzetgyülés nem teljesiti a kötelességét, mi azonban teljesiteni fogjuk.* Nem a klikkek és törzsfőnökök uralmát honositottuk meg, hanem megvalósitottuk a keresztény iparosság és intelligens középosztály harmóniáját és demokraciáját. Tudom jól, hogy az üdvözlés nem nekem szól, hanem a gondolatnak, amelyet mi meg akarunk valósitani. A miniszterelnök a multkoriban azt kérdezte tőlem, hogy hogyan tudtam ezt a nagy Keresztény Községi Pártot megteremteni. Azt feleltem neki: *Lélekkel!* Ezt a lelket kérem tőletek, kedves barátaim, hogy ezt tartsátok meg nagy céljaink érdekében. Ma nincs joga az egyénnek önmagára gondolni, csak a jövőre. *F.*

A tanügyi választások. Az ünnepek elmultával a közoktatásügyi ügyosztályban teljes erővel megkezdődött a tanügyi választások előkészitése. A hét végére teljesen készen lesz a nyomdai munkálat, *Zilahi-Kiss* tanácsnok ugyanis aképpen intézkedett, hogy a pályázati anyag áttekinthetősége céljából a rangsor szerint kinyomtassák az összes pályázók nevét, ahogyan ez a közigazgatási személyzetnél is történik pályázatok alkalmával. A tanács jövő csütörtökön, e hó 12-iki ülésében dönt a választás elvi részéről és a következő héten fog sor kerülni az albizottsági és a közoktatásügyi bizottsági tárgyalásra. A pályázók szempontjából igen fontos az, hogy *még január folyamán az egész vonalon megejtik a választásokat.*

TÜSKÉK

...

A népfürdőkről

irván, több izben megállapitottuk, hogy Budapesten tulontul sok a márványos fürdőpalota, de annál kevesebb a szegény ember fürdője. Szomorodott szivvel jelentjük, hogy január elsejétől kezdődőleg egy ilyen szegényfürdővel megint kevesebb van Budapesten: a Közmunkatanács ugyanis elrendelte a proletárdiktatura alatt épült margitszigeti strandfürdő lebontását, azzal az indokolással, hogy a strandfürdő életveszélyes, mivel fürdés közben többen szerencsétlenül jártak és a Dunába fultak. Azzal, hogy borzalmas fürdőviszonyaink mellett azoknak a középosztálybelieknek tulnyomó nagyrésze, akik eddig a szigeti strandfürdőben lubickoltak a Duna hullámaiban, ezentul a szabad Dunában fog fürdeni és ott még nagyobb számmal vizbefulni, vajmi keveset törődik a Közmunkák derék Tanácsa, mely teljes joggal változtathatná át nevét Közrombolások Tanácsává. A szigeti szinház után most a szigeti fürdőre került a sor, aminek lebontása azért is szükséges volt, mert ugy látszik, tulontul nagy konkurenciát csinált a Schifferék Palatinus-fürdőjének, mely szintén a szigeten van, és méregdrágán méri a juliusi napfényt és a Duna hüs habját. Dehát az a dolgok rendje, hogy a sziget Schifferéké és onnan mindennek pusztulnia kell, ami nem az ő duzzadt pénztárcájukat dagasztja még kövérebbé. Csak attól félünk, hogy a Palatinus-fürdőben még kevesebben fogják a jövő nyáron szórni a pénzüket, mint eddig és ilyképen kevesebben járnak a szigetre is, megcsappantván a belépődijakból befolyó bevételt, melynek negyedrésze, hogy a korkép teljes és stilszerü legyen, a Közrombolások Tanácsát illeti . . .

Zipper Leó

ékszerkereskedő a főváros tiltakozó feliratai ellenére a kereskedelemügyi miniszter ur őexcellenciájától iparengedélyt kapott azon az alapon, hogy üzletében magyar honos üzletvezetőt köteles alkalmazni. Zipper minden valószinüség szerint sietve fogja teljesiteni a kereskedelemügyi miniszter ur ezen, szerénytelennek egyáltalában nem nevezhető kivánságát és továbbra is vidáman fog kereskedni szerencsétlen országunk ezüstjével és aranyával. Még fájdalmasabbá teszi a dolgot, hogy a kormány a kérdéses iparengedélyt a főváros legélénkebb tiltakozása ellenére adta meg, egyáltalában nem törődve azzal, hogy az efajta eljárás kissé megingatja az iparügyi határozatok felebbezhetetlenségébe vetett hitünket. Ugy tudjuk azonban, hogy a Zipper-ügy még egyáltalában nincs elintézve és a legközelebbi közgyülések egyikén szenzációs fordulatai várhatók a botrányokkal spékelt iparengedélyezési ügynek. Fényképekről tudunk, amelyek letagadhatatlanul igazolják, hogy egy, nem is méltóságos, de kegyelmes ur akadt, aki irásban kért a lakáshivataltól Zipper Leó részére segedelmet és ugyanez a nem is olyan régen kegyelmes ur, a lengyel követségnél több izben interveniált, hogy Zipper Leó olyan utlevelet és vizumot kapjon, amellyel bármikor szabadon közlekedhetik Budapest és Bécs között. Ily körülmények között mi csudálnivaló sincs azon, hogy Zipper ur idegen állampolgár létére iparengedélyt kapott Csonka-Magyarország fővárosában, igazolván a régi közmondást, hogy néha jó dolog valamely nagy urral egy tálból cseresznyézni . . .

Minden lelkes hive a nemzetgazdasági megélhetésnek legyen tagja a keresztény alapitásu

„KÉVE Ruházati Áruház Szövetkezet“-nek

BUDAPEST, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 20.,

ahol egy üzletrész ára 100 kor.

Mult évi október hó végéig belépett **8039** tag, **552** darab alapitói és **8986** rendes üzletrészszel **1,450.600** korona összegben.

HIREK

1922

Kedves olvasóimnak!

Az uj esztendő kapujában áll
A boldog Élet és a csuf Halál.
S mint arravisz egy embert a remény,
Az egyik megszólal: Ez az enyém!
... Ha önök közül valaki arramegy,
Csák a boldog Élet szólitsa meg.

Káró.

Az **UJ BUDAPEST** az esztendő fordulásával második évfolyamába lépett. Az elmult esztendő küzdelmekben és sikerekben gazdag volt, az elmult esztendőben lapunk a várospolitika jelentős tényezőjévé küzdötte fel magát.

Azok az ideálok, melyek eddig zászlónkon lobogtak, fognak bennünket a jövőben is lelkesiteni. *A keresztény Budapest* az eszményünk, ezért harcolunk szóval és tollal, *a boldog és megelégedett Budapest* az, mely felé akarjuk vezetni városunk fáradt és elcsigázott népét. A mi zászlónk elé kell gyülekeznie mindenkinek, aki komolyan akarja az uj, a keresztény, a boldog és megelégedett Budapestet.

A nyomdabérek és anyagárak állandó drágulására való tekintettel kénytelenek vagyunk január elsejétől kezdve az előfizetési dijakat felemelni.

Uj előfizetési áraink:

Egész évre	**440**	**korona,**
Félévre	**220**	**„**
Negyedévre	**110**	**„**

Az előfizetési dijak elküldése céljából e heti példányainkhoz **postatakarékpénztári befizetőlapot** mellékeltünk. Kérjük előfizetőinket a lejárt előfizetések megujitására, *mert nem vagyunk abban a helyzetben, hogy bárkinek is ingyen küldjük a lapot.*

Az UJ BUDAPEST kiadóhivatala.

Villamosszabadjegyet kapnak a városatyák. A főváros vezetősége és az Egyesitett Vasutak felszámoló bizottsága között történt megállapodás szerint ez évi január elsejétől kezdve a törvényhatósági bizottság valamennyi tagjának a földalatti kivételével az összes villamosvonalakra érvényes szabadjegyre van jogosultsága. A névre szóló szabadjegy 800 korona kiállitási dij lefizetése ellenében *Felkay* tanácsjegyzőnél az elnöki ügyosztályban kapható meg.

Ujabb bonyodalom a gázgyári cirkusz körül. A főváros tanácsa a világitási és pénzügyi bizottság hozzájárulásával cirkusz céljára bérbeadta a *Meinhardt*-testvérekből és *Sztankovics* Szilárd nyug. fővárosi tanácsnokból álló konzorciumnak a gázgyár területén levő régi gáztartályt és a hozzátartozó területet. Ezzel kapcsolatban ugy a tanács, mint a pénzügyi bizottság elutasitotta a *Fővárosi Cirkusz* beadványát, mely ugy fix összegben, mint százalékban a Meinhardt-testvérek ajánlatánál magasabb bérösszeget kinál és nyilvános versenytárgyalás kiirását kéri. A *Fővárosi Cirkusz*, értesülésünk szerint, ugy ezt a tanácsi határozatot megfelebbezte a főváros törvényhatósági bizottságához, mely a gázgyári bérletet Meinhardtéknak juttatja, mint azt a tanácsi határozatot, mely a cirkusz bérleti ajánlatát elveti. A két felebbezés még január havában a közgyülés elé kerül.

Épitik a Zita-kórházat. Ismeretes, hogy a népjóléti minisztérium négymillió koronát bocsátott rendelkezésére a fővárosnak abból a célból, hogy ebből az összegből a Zita-kórházat ujból használható állapotba hozza. A főváros illetékes szervezete *Jendrassik* miniszteri tanácsossal egyetértőleg az épitkezéseket már folytatja. A Zita-kórház volt hetvenkét pavillonjából ötvenkettőt épitenek fel és hoznak teljesen rendbe. A rossz időjárás akadályozza a munka gyors befejezését, azonban két hónapon belül a kórház ujból megnyitható lesz. Amikor szó volt arról, hogy a Zita-kórházat lebontják, a kórház személyzete közül nagyon sokan önként felmondtak és a létszám annyira leapadt, hogy most a kórház ujbóli megnyitása alkalmával nincsen szükség arra, hogy a személyzet közül bárkinek is felmondjanak. Jelenleg körülbelül hatszáz ágy áll rendelkezésre, az épitkezés befejezésével ez a szám nyolcszázra emelkedik. Igy a Zita-kórház körülbelül nyolcszáz ággyal kevesebb befogadóképességü lesz.

Négyszer megy a Cigánybáró a Városi Szinház következő hetén: kedden, csütörtökön, szombaton és vasárnap este. Ragyogásával, üdességével a legnemesebb operett izlés hódit ezeken az előadásokon, melyek a bemutató kitünő szereposztásában Ábrányi Emillel, Aquila Adler Adelinával, Gáborral és Dalnokival az élén, estéről-estére táblás házat hoznak. A *Cigánybáró* sorozatát hétfőn *Bajazzok* és *Coppelia*, szerdán *Jávor* Mária, a krisztiániai opera művésznőjének vendégjátékával *Traviata*, pénteken délután Tisza Karolával a cimszerepben *Mátyás király* a szinház kedves ifjusági darabja, vasárnap délután *Tosca* előadása egésziti ki. Cahier asszony, a bécsi állami opera világhirü altistája pénteken *Trubadurban* Azucenát, következő hét szerdáján, 11-én, a *Prófétában* Fidest énekli. Trubadur *Környey* Béla, Leonóra *Jávor* Mária lesz.

A Vigszinház e héten a két legfrissebb darab, a „Bálvány" és a „Zaza" tölti be. Most vasárnap délután a „Naplementé"-t, pénteken délután a „Taifun"-t, jövő vasárnap délután pedig a „Liliom"-ot játszák. Az „Agyafurt kószörüs"-t csütörtökön és szombaton délután adják félhelyárakkal.

Hóval boritott hegyóriások között egy kis alpesi faluban játszódik le a lelket megrázó dráma, melyet a Renaissance-Mozgó vasárnap mutatott be *„Hegyek leánya"* cim alatt Budapest közönségének. A monumentálisan nagyhatásu *Henny Porten*-attrakció hősnője egy féktelen indulatu, szilaj leány, aki ezer halálos veszedelemmel száll szembe a boldogságétr, hogy azé a legényé lehessen, akit szeret. Henny Porten valóságos artistabravurokat produkál ebben a csodaszép filmben, mint a zerge, oly fürgén és könnyedén szökell szikláról-sziklára, kondorkeselyüvel viaskodik és végül éjnek idején, lobogó fáklyával kezében, szédítő mélységbe ereszkedik alá, hogy megmentse kedvesét. Az előadások fél 5 és fél 7 órakor kezdődnek.

Estéről-estére eladott táblás házakat vonz Fedák Sári az Andrássy-uti Szinházba, hol a rendkivüli sikerü „Donna Pedrillá"-n kivül, melyben a vendégművésznő fellép, Szép Ernő Jávai meséjét, Karinthy és Török Rezső darabjait, a tréfákat és magánszámokat is nagy szeretettel fogadja a közönség.

A buta ember vasárnap délután kerül ismét szinre a Belvárosi Szinházban. A nagysikerü Szenes-vigjáték, mely rövidesen 100-ik előadását éri el, az ismert kitünő szereposztásban kerül szinre, mérsékelt helyárakkal.

Bemutató a Nagy Endre-kabarében. A Nagy Endre-kabaré január 2-án este mutatta be uj müsorát. Jegyek a hét bármely napján előre válthatók V., Mérleg-u. 2. Telefon 35—65.

„Szinház" minden este. Molnár Ferenc páratlan sikerü három egyfelvonásosa teljesen betölti ezen a héten a Magyar Szinház játékrendjét. Pénteken délután „A fakir"-t, vasárnap délután a „Buzavirág"-ot adják mérsékelt helyárakkal.

„A hollandi menyecske" 75-ik előadása. A Király-Szinházban szerdán ünneplik Kálmán Imre „A hollandi menyecske" cimü világhirü operettjének harmadik jubileumát. A nagysikerü darab állandóan telt házak mellett érkezik el 75-ik előadásához, melyen ugyanazok lépnek föl, kik minden eddigi előadáson oly nagy sikert arattak: Péchy Erzsi, Somogyi Nusi, Nádor, Dénes, Latabár, Hajnal és Gyöngyi. Vizkereszt napján délután „János vitéz", jövő vasárnap délután „A kék mazur" van müsoron, 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Fedák Sári minden este fellép az Andrássy-uti Szinház decemberi müsorában, a rendkivüli sikerü „Donna Pedrillá"-ban. Ugyanezt a müsort ismétlik vasárnap délután is fél négy órakor, rendes esti helyárakkal.

A szenzációs sikerü „Fi-Fi"-t, melynek előadásaira állandóan egy hétre előre viszik el a jegyeket, mindennap játsszák a jövő héten a Blaha Lujza-Szinházban. A főszereplők állandóan ugyanazok, mint a bemutatón. Ugyancsak a „Fi-Fi" előadását ismétlik péntek délután és vasárnap délután is, 3 órakor, rendes esti helyárakkal.

„A gazdag lány" egész héten. Szenes Béla nagysikerü és mulatságos vigjátékát minden este megismétlik a Belvárosi Szinházban e héten. A kitünő darab szerdán érkezik el az 50-ik előadás diszes jubileumához. Vasárnap és jövő vasárnap délután „A negyvenéves asszony" Márkus Emiliával a cimszerepben, pénteken délután a „Legénykérés" kerül szinre, 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Ünnepi délutáni előadások az Unió szinházaiban. Pénteken, 6-án délután, Vizkereszt napján a Király-Szinházban a *János vitéz*, a Magyarban *A fakir*, a Belvárosi Szinházban a *Legénykérés* kerül szinre 3 órakor, mérsékelt helyárakkal. Az Andrássy-uti Szinházban ugyanakkor Fedák Sári lép fel a nagysikerü *Donna Pedrillában*, ezzel együtt szinre kerül Szép Ernő *Jávai meséje*, valamint a kitünő magánszámok. Az előadás 3½ órakor kezdődik és rendes helyáru. A Blaha Lujza-Szinházban ünnep délutáni előadásul a szenzációs sikerü *Fi-Fi*-t ismétlik 3 órakor, rendes helyárak mellett.

Kitünő szinházi este a Renaissance-Szinházban Shaw Bernard *Fanny első szindarabja* cimü vigjátékának előadása. A szinlapon országos nevek váltakoznak olyanokkal, amelyek ezzel az előadással indulnak el nagynak igérkező pályájukon. Knox Margaret szerepében Gárdos Nelly, Bobby szerepében Pethes Sándor, Duvallet tengerészhadnagy szerepében Bánhidy József és Gilbey szerepében Dezséri Gyula megkülönböztetett figyelemre tarthatnak számot alakitásaikkal. Az e heti előadások jegyei iránt kivételes érdeklődést mutat a közönség.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**

Igazgató: **RASSKÓ OSZKÁR.**

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

KÖZGAZDASÁG

Egyezségi tárgyalások a villamosok ügyében. Megirtuk, hogy a tizenkettes albizottság külön hat tagu bizottságot küldött ki, hogy a villamosvasuti részvénytársaságokkal az egyezségi tárgyalások megindithatók legyenek. A főváros tanácsa legutóbbi ülésében magáévá tette a tizenkettes bizottság ezen határozatát és egyben átiratban szólitotta fel a részvénytársaságokat, hogy megbizottaikat nevezzék meg. A *Közuti* megbizottja, értesülésünk szerint *Bódy* Tivadar dr. nyug. polgármester, a Közuti ügyvezető-igazgatója lesz, aki mellett a szakemberek egész serege fog szolgálatot teljesiteni.

A Nemzeti Hitelintézet fejlődése. A Nemzeti Hitelintézet 1920-iki csonka üzleti éve után a most eltelő év működésének első teljes esztendeje és a fejlődés, amelyet az intézet életében ez az év képvisel, ujabb, megkapó bizonysága az intézet hivatottságának, életrevalóságának és annak, hogy mindenben rászolgált a keresztény magyar közönség iránta tanusitott szinte példátlan támogatására és bizalmára. A keresztény magyar megértés és munkakészség öltött benne közgazdasági testet, hogy nemes céljaival, nyilegyenes utjával és hazafias keresztény szellemével a jövendőbeli teljes független és gazdag Magyarországnak legyen előhirnöke. Szavak helyett adjon képet az intézet első teljes üzleti évéről néhány beszédes adat. Az intézet részvénytőkéje az év folyamán jegyzett 60 millióval 160 millióra emelkedett, betéttőkéje a mult évi 30 millióról elérte a 320 milliót. A fiókok száma 29-ről 40-re, a részvényeseké 25 ezerről 30 ezerre emelkedett. Az intézet hatalmasan kifejlődött érdekhálózata, értékes bizonysága a keresztény munka és üzleti érzék produktivitásának. Az intézet részvényeinek jegyzése állandóan és sikeresen folyik. Ujabban különösen Amerikában élő véreink körében tapasztalható az intézet kibocsátás alatt levő részvényei iránt meleg érdeklődés, amely egyre növeli az Amerikában elhelyezett részvények máris több millió koronát kitevő mennyiséget. Az eddigi kilátások szerint az intézetnek előreláthatólag módjában lesz a folyó évben is a mult évihez hasonló mérvü osztalékot juttatni részvényeseinek. Az elővételi jogon történő részvényenkinti 220 koronás kedvezményes jegyzés határideje a folyó év végével lejár, ugy hogy kibocsátás alatt levő részvényekre a jövő évben már csupán egységes 250 koronás áron fogadhatók el részvényjegyzések. Részvények jegyezhetők az intézet központjában (Budapest, VI., Vilmos császár-ut 25.), valamennyi fióknál és minden jegyzői irodában. Részvényjegyzés bejelenthető *levélebeli uton is.*

A Rimamurány-Salgótarjáni vasmü r.-t. kedden megtartott igazgatósági ülésén az ügyvezető a vállalat üzemi helyzetéről részletes jelentéssel szolgált. A mult évben felállitott munkaprogramm értelmében sikerült a legutolsó hónapokban a gyárak termelését lényegesen fokozni. Az ezzel karöltve járó nagy anyagszükségletek állandóan igen jelentékeny összegeket tartanak lekötve, ami a társulat tőkeerejének további növelését teszi kivánatossá. Az igazgatóság elhatározta, hogy egy január hó 13-ára egybehivandó rendkivüli közgyülés elé oly inditványt terjeszt, amely szerint a társaság alaptőkéje 250.000 darab uj részvény kibocsátása által 50 millió koronával 174 millió koronára emeltessék fel.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-63.
½8-kor **AZ UJ FÉNYES JANUÁRI MŰSOR** ½8-kor

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
A POMPÁS UJ JANUÁRI MŰSOR
Kezdete este negyed ½8 órakor.

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

II. évfolyam Budapest, 1922 január 11 2. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A sárvári kegyelmes

Huszár Károly ur őnagyméltósága, a keresztény kurzus volt miniszterelnöke, egy olyan korcsmai hangu nyilatkozatot tett *Sipőcz* Jenő polgármester levelével kapcsolatban, aki a legudvariasabb módon figyelmeztetni bátorkodott őt arra, hogy községi adminisztráció is van a világon, amely nyilatkozat tenorja az excellenciás ur tanitó és őrmester éveinek legszebb idejére emlékeztet. Kétségbe kell esnünk a felett, hogy olyan „államférfiu" intézhette, ha csak hónapokig is Magyarország sorsát, akiben magas közjogi állása annyi nyomot sem hagyott a tekintélyek tiszteletére, amennyit a székesfőváros polgármesterével szemben a társadalmi érintkezés és a keresztény erkölcs szabályai szerint az utolsó utcaseprőt is kötelezte volna.

A kegyelmes urnak ez a nyilatkozata nem első kapcsolata a budapesti városházával. Mint néhány napos *volt* miniszterelnök, másfél esztendővel ezelőtt saját becses hangján telefonált a városházára, de korántsem a saját becses ügyében. Önagyméltósága akkor egy *Zipper* Leó nevezetü galiciai iparengedélye ügyében instanciázott, kivételt és engedékenységet kérvén a mindenkit egyformán kötelező törvények és szabályok alól. A főváros akkor nem teljesitette Huszár Károly őnagyméltóságának udvarias, majdnem könyörgő hangon előterjesztett kérelmét, hogyan teljesithette volna most azon óhaját, mely ki sem mondatott, elő sem terjesztetett, holott ha uri módon eljuttatta volna hozzá a sárvári kegyelmes a vigalmi adó mérséklésére, vagy elengedésére vonatkozó kivánságát, Budapest első polgára lett volna olyan gavallér és annyira becsületes hivatalnok, hogy fontolóra vevén az okokat, engedékenységet és megértést tanusitott volna, ami az ehelyett történt handabandázás folytán most már természetszerüleg lehetetlenné vált.

A hang Jákobé, ám a kéz Ézsaué: a kegyelmes ur hazug frázisokkal dobálódzó nyilatkozata mögött ott villog mindaz a gyülölet, elkeseredés és rosszakarat, amellyel a béklyóiba vert liberalizmus és jelszavas demokrácia, a keresztény városházával szemben mindenkoron viseltetett. Huszár Károly nemcsak a saját nevében beszélt; feneketlen mérgét megmutatva: az ő auszlág-gójі személye mögött, mely mindig takarója volt a keresztény mezbe öltözött nem keresztény törekvéseknek, a szociális megértés zászlajába burkolt nagytőke imádatnak, ugyanaz a gyülöltség lopakodik zárt falanszokban, mely a rágalmak árját csalta ki az erzsébetvárosi demokrata vacsorán Fábián Béla ajkára. *Huszár* Károly szájával a közgyülési ellenzék beszél, Huszár Károly nyilatkozatát aláirja örömmel a tuloldal minden egyes tagja, ám azzal minden közösséget megtagadnak a keresztény milliók.

Le az álarccal! A sárvári kegyelmes mutassa meg igazi énjét, de kimélje meg attól a csalódástól a még benne hivő kisszámuakat is, melyet az ő jánusarca okoz. Az egyik nap iparengedélyt szerezni a betolakodott galiciai számára, a másik nap a keresztény szeretet nevében orvtámadást intézni a keresztény városháza ellen: lehet *Huszár* Károly uri gusztusához méltó, de azok szivében, akik fontosnak tartják a budapesti városháza keresztény renaissancát és feleslegesnek a *Huszár* Károly ur nemzetgyülésében folyó átkeresztény handabandazást, akik meggyőződésből és szilárd akarattal követelik a keresztény ujjáébredés és nem konjunktúrázzák csekély személyüket a keresztény Magyarország gondolatának mindent magával sodró habjain, őszintén fájlalják ezt az összetüzést, melyre okot egyedül és kizárólag Zipper Leó protektora szolgáltatott. A főváros vezetősége és a Keresztény Községi Párt meg fogja találni a módját annak, hogy ezt a nagyon is átlátszó célzatu orvtámadást a kellő hangon és kellő eréllyel visszautasitsa, mely bizonyitéka annak a változhatatlan igazságnak, hogy a nagyidőkben rendszerint a legkisebb kaliberek jutnak tulsulyra, akiket, mint Sárvár képviselőjét, nem a tehetségük, tudásuk, érzésük, hanem a konjunktura, a kapaszkodás, a véletlen juttat arra a magas polcra, amelyet ideig-óráig elfoglalhatnak.

A Közuti késlelteti az egyezségi tárgyalásokat

Megindult a nagy hadjárat a megváltás ellen — A főváros ragaszkodik az üzemképes jó állapotban való átvételhez — Sándor Pál egymilliós, Bódy félmilliós fizetése a Közutinál

Jelentette az *Uj Budapest*, hogy a főváros tanácsa átiratban hivta fel a Budapesti Közuti Vaspálya Társaság igazgatóságát, hogy a megváltást megelőző egyezségi tárgyalások lefolytatására az igazgatóság nevezze meg megbizottait, hogy az egyezségi tárgyalások haladéktalanul megkezdhetők legyenek, annál is inkább, mert a tárgyalások lefolytatására való tekintet nélkül 1923 január elsején a főváros *minden körülmények között átveszi az Egyesitett Vasutakat* és ugy a fővárosnak, mint a Közutinak önmagával szemben való érdeke, hogy a megindulló hosszas pereskedések helyett egyezséggel végződjön a komplikált probléma. Bár az erre vonatkozó tanácsi határozat már több mint egy hete kikézbesittetett a Közutinak, a Közuti igazgatósága még mindig nem tartotta szükségesnek megnevezni megbizottait, azt a látszatot keltvén, hogy ezzel a jelentéktelen dologgal is huzni és halasztani akarja a tárgyalások megindítását, sőt az sincs kizárva, hogy a Közuti arra az álláspontra helyezkedik, hogy amint a vasutakat likvidáló bizottságban nem tartotta szükségesnek a maga képviseletét, azonképen nem tartja fontosaknak az egyezségi tárgyalásokat sem. A városháza illetékes tényezői mindenesetre *felkészülten várják a Közuti ezen állásfoglalását is*, bár meg vannak győződve arról, hogy a Közuti igazgatósága nem lesz annyira vak a saját érdekével szemben, hogy az egyezségi tárgyalások felvételét elmulassza.

A Közuti részéről különben megindult a hadjárat a város szociális és altruisztikus álláspontjával szemben és minden lehetőt elkövetnek, hogy a közgyülésnek közlekedéspolitikai és pénzügyi szempontból eléggé nem dicsérhető állásfoglalását diszkreditálják és a várossal való megegyezést lehetetlenné téve más utakon és módokon biztositsák maguknak továbbra is Budapest közlekedése feletti eddigi hatalmukat. Erre mutatott már hónapokkal ezelőtt, hogy *Bódy* Tivadar dr.-t, Budapest székesfőváros nyugalmazott polgármesterét állitották vállalataik élére, azzal a tagadhatatlan célzattal, hogy a volt polgármester ur volt kollegáival szemben nagyobb eredményeket fog minden valószinüség szerint elérni tudni, mint a Lipótváros koronázatlan fejedelme. Az utóbbi időkben pedig egyes sajtóorgánumokban félre nem érthető célzattal jelennek meg közlemények, amelyeknek nem is titkolt tendenciája az, hogy a vasutakat továbbra is a Közuti birtokában kell meghagyni, mert a fővárosnak sem joga, sem pénze nincsen a vasutak átvételére. Az egyik liberális hetilapban, mely elsősorban városi ügyekkel foglalkozik, legutóbb egy épen annyi rosszindulatról, mint tudatlanságról tanuskodó cikkecske jelent meg, azt fejtegetvén, hogy *amig a főváros a Közutinak a házait is ingyen el akarja venni, addig teljesen kijátsza a részvényeseket, akik befektetett tőkéjüknek még csekély hozadékát sem látják viszont abban az esetben, ha az Egyesitett Vasutak a megváltás értelmében a főváros tulajdonába kerülnek.*

Ezek az átlátszó hiresztelések magukon viselik a célzatosság bélyegét. Arról, hogy a főváros *ingyen* akarna a Közuti házainak birtokába jutni, *szó sincsen*, még kevésbbé nincsen szó arról, hogy a főváros meg akarná röviditeni a Közuti részvényeseit. Megröviditésről egyáltalában nem lehet szó, hiszen a területhasználati szerződés értelmében a főváros *évi rente alakjában fizeti a megváltási összeget*, az évi rente megállapitásáról szóló tárgyalások során pedig egészen bizonyosan olyan átlagosztalékban fog a területhasználati szerződés vonatkozó szakaszai szerint megállapodás történni, amely átlagosztalék a részvényesek jogosult érdekeit is kielégitheti, de viszont a főváros közönségét sem terheli meg tulságosan.

Egy pontja van a területhasználati szerződésnek, amelyhez ugy az egyezségi tárgyalások vitelére, mint a megváltás effektuálására kiküldött bizottság körömszakadtáig ragaszkodni fog. Ez a pont a területhasználati szerződés ötödik szakaszának azon rendelkezése, mely szerint

a Közuti üzemképes, használható jó állapotban köteles a vasutakat átadni.

Ehhez az üzemképes, használható jó állapothoz *teljes erejéből ragaszkodik* a főváros, még pedig *az átvétel pillanatában való üzemképes, használható jó állapothoz* és vagy a hibák megszüntetését, vagy a rekonstrukció ellenértékét fogja követelni. Szintugy ragaszkodik a főváros ahhoz, hogy

a területhasználati szerződés értelmében a vasutak tehermentesen és tartozásoktól mentesen a szabályszerü megváltási ár ellenében kerüljenek a főváros birtokába.

A terheknél és tartozásoknál az erre vonatkozó kormányrendelet értelmében a főváros egyáltalán *nem lesz tekintettel* a vasutakat birtokló részvénytársaságoknak a háboru és a forradalmak alatti, *bárhonnan származó kiadásaira és terheire sem* és természetszerüleg nem fogja magára vállalni az Egyesitett Vasutak üzemvitelének a multban fennálló deficitjeit és a jelenben, vagy a jövőben esetleg keletkező terheit, mert erre a főváros a keresztkedelemügyi miniszternek a vasutak felszámoló bizottságát megalakitó rendelete *egyáltalában nem kötelezi, sőt attól teljesen mentesiti is.*

Az emlitett liberális hetilapban megjelent cikk azzal a váddal is illeti a fővárost, hogy *teljesen ingyen* akar a Közuti szabad vagyonának, azaz ingatlanainak birtokába jutni. Hogy mennyi értéket halmozott fel a Közuti rideg üzleti politikája, arra nézve teljesen elegendő, ha ideiktatjuk, hogy

a szegény Budapesti Közuti Vaspálya Társaságnak több mint negyven bérháza van, amelyek közül 12 négy, 12 három emeletes. A Közuti beépitett ingatlanainak terjedelme 15.000 négyszögöl, beépitetlen telekkel pedig több mint 150.000 négyszögöllel rendelkezik.

Az ingatlanokra vonatkozólag az ügyosztály abban a javaslatban, amelyet az egyezségi tárgyalások megindítására a tanácsnok előterjesztett, taxative felsorolja, hogy melyek azok az egyezség alapjául szolgáló momentumok, melyekre vonatkozóan a Közutival meg kell a fővárosnak a megállapodást kisérelnie. Ezek között beinfoglaltatik a vasuttársaság *üzletviteléhez tartozó, szükségesnek mondott ingatlanok megvétele vagy bérbevétele is, elsősorban tehát a személyzeti lakóházak és igazgatósági épületek.* A Társaság vagyonának ez a része azonban *szabadvagyon*, az a Társaság részéről *szabad rendelkezés tárgya*, amit, ha ezekre vonatkozólag az egyezségi tárgyalások során a megegyezés nem sikerül, a társaságnak jogában áll bárki részére eladnia, vagy magának megtartania.

Még egy beállitás van a fenntemlitett liberális hetilap cikkében, mely néhány megjegyzést érdemel: Az az állitás ugyanis, mely egyes fővárosi főtisztviselőknek a Városi Villamos Vasut igazgatósági tagsági tantiémjeiről szól. A *legilletékesebb helyről* nyert információk alapján megállapitjuk, hogy az ott közölt számadatok valótlanok, ezekre a tantiémekre vonatkozólag *még döntés egyáltalában nem történt.*

Ám ha igazgatósági tantiémekről van szó, nem lesz érdektelen közölni, hogy a Közuti vezérei mennyiért védik a hazát? *Sándor* Pál urnak, a Közuti vezérigazgatójának, aki értesülésünk szerint a legközelebbi jövőben le fog mondani vezérigazgatói állásáról és mint egyszerü végrehajtóbizottsági tag fogja szolgálni vállalata érdekeit, *évi fizetése 1,000.000, mondd és ird: egy millió korona.* Viszont *Bódy* Tivadar dr. ny. polgármester, ügyvezető-igazgató eddig évi 300.000 korona fizetéssel volt kényte-

len beérni. Fizetését azonban legutóbb, tekintettel a nehéz megélhetési viszonyokra és az igazgató urnak a Helyiérdekünél való elfoglaltságára, *évi 500.000 koronára emelték fel.* Magától értetődő dolog, hogy ugy a vezérigazgató urnak, mint az ügyvezető-igazgató urnak külön autók is állanak rendelkezésükre, amiknek üzemköltsége autónként szintén megközeliti az 1—1 millió koronát és igy saját külön autóikon fognak robogni azokra a tárgyalásokra, amelyeket az őket fejedelmien fizető vállalataik érdekében a szociális irány, az üzletmentes közlekedési politikát követelő városházával le fognak folytatni.

Jövő tavasszal már az uj pályán lesznek a lóversenyek

Berczel tanácsnok a főváros és a Lovaregylet tárgyalásainak eredményéről — Kormányrendelet gondoskodik az ottlakó menekültek elhelyezéséről

Ismeretesek azok az okok, amelyek a forradalmak és a kommün pusztitásai után a Magyar Lovaregyletet arra kényszeritették, hogy versenyeit a budapesti versenytérről Alagra helyezze át. A diktatura idején felszántották a régi lóversenyteret, a tribünöket széthordta a környékbeli csőcselék, a gyeppályát pedig konyhakertészet céljaira adták oda a jelentkezőknek. A kommün bukása után az uj lóversenytér, melynek létesitésére még a forradalmak előtt a Lovaregylet szerződést kötött a fővárossal, nem volt készen, sőt nincs készen ma sem, aminek oka abban kell keresni, hogy az uj lóversenytérnek nincs vize, az ott felépitett boxokba pedig menekültek költöztek, akiket természetesen nem lehetett máról-holnapra az utcára telepiteni.

Az elmult év tavaszán, mint azt annak idején az *Uj Budapest* megirta, a főváros és a Lovaregylet között a közgyülés jóváhagyásával kötött ujabb szerződés szerint megállapodás jött létre, mely szerint évi fix bérösszeg és a totalizatőr brutto forgalmából való másfél százalékos részesedés ellenében ötven esztendőre bérbe kapja a Magyar Lovaregylet az uj Lóverseny-tér létesitésére szükséges területet a fővárostól és ott köteles legkésőbb 1925 tavaszán a versenyüzemet megkezdeni. A szerződés aláirása után a Lovaregylet meg is inditotta a szükséges előmunkálatokat, ma már nagyjából készen van a vizvezeték, gyepesitése alkalmassá van téve a versenypálya céljára szolgáló terület, ugy hogy illetékes lovaregyleti körökben felmerült az a gondolat, nem lehetne-e a szerződésben kitüzött 1925. évi terminust *megelőzően* az alagi pályáról a budapesti gyepre telepiteni vissza a versenyeket. A budapesti lóversenytérnek kerek két esztendővel való korábbi megnyitása jelentékeny hasznot jelent a fővárosnak, melynek szegényalapja két esztendő folyamán olyan milliókat fog bevenni a totalizatőr-forgalom másfél százalékából, melyektől máskülönben elesnék, de jelentékeny hasznot biztosit ez a megoldás a Magyar Lovaregyletnek is, mert a versenyek látogatottsága, jegybevétele és totalizatőr-forgalma a budapesti pályán sokkal nagyobb lenne, mint Alagon. Ezek által a szempontok által vezéreltetve a Magyar Lovaregylet a mult év őszén ujabb beadvánnyal fordult a főváros tanácsához, amelyben kijelenti, hogy *ha a főváros kötelezi* magát arra, hogy az uj lóversenytér boxaiban lakás céljaira igénybe vett menekülteknek megfelelő helyre való kitelepitéséhez erkölcsi és anyagi segitségét nyujtja, a Lovaregylet viszont arra kötelezi magát, hogy 1925 helyett már 1923-ban megkezdi az uj pályán a lóversenyeket.

Hosszas tárgyalások után az elmult héten *Zielinski* Szilárd dr.-nak, a Közmunkatanács elnökének elnökletével ankét volt ebben az ügyben, melyen megjelentek a főváros képviselőin kivül a pénzügyminisztérium képviselői is, hiszen a kormány szempontjából sem érdektelen, hogy Budapesten vagy Alagon vannak-e a lóversenyek, mert a főváros másfél százalékával szemben az állam 13 és fél százalékkal részesedik a totalizatőr brutto forgalmából. A tárgyalásokon *teljes megegyezés* jött létre, amelynek eredményeképen a budapesti uj lóversenytéren *1923 tavaszán megkezdik a lóversenyeket.* Ezekről a nagyjelentőségü tárgyalásokról *Berczel* Jenő dr. tanácsnok, a városgazdasági ügyosztály vezetője, aki a főváros részéről a tárgyalásokat vezette, a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

— Az egész tárgyalás tulajdonképen akörül forgott, hogy az uj lóversenytér boxaiból hová lehetne kitelepiteni az ott elhelyezkedett menekült családokat és a postások istállóját. A kérdés meglehetősen komplikált, hiszen 163 család kitelepitéséről van szó, a fennálló lakásügyi rendeletek értelmében pedig ezek számára nem lehet bárhol lakást rekvirálni, hanem most lakhatatlan helyiségeknek lakás céljára való alkalmassá tételével kell a bajon segiteni. Ebben a kérdésben is *teljes megegyezésre jutottunk*, és épen nekem sikerült a pénzügyminisztérium jelenlévő képviselőjét, *Bárczy* István dr. miniszteri tanácsost meggyőznöm arról, hogy az állam szempontjából sem közömbös az, hogy Budapesten vagy Alagon vannak-e a versenyek és ezért *az átalakitások költségeihez az államnak jelentékenyen nagyobb százalékkal kell hozzájárulnia, mint a fővárosnak.* A helyzet ugyanis az, hogy az alagi pályával szemben 150—200 százalékkal nagyobb lesz a budapesti pálya látogatottsága, aminek totalizatőr-százalékban, luxus- és forgalmi adóban elsősorban az állam látja a hasznát.

— A tárgyalások eredményeképen az *Országos Gyermekvédő Ligának a Visegrádi-utcában* lévő, a kommunisták által teljesen tönkretett és most használhatatlan épületét fogja a Magyar Lovaregylet a saját költségén *megvásárolni és az állam tulajdonába díjmentesen átbocsájtani.* Az épületet lakások céljaira köteles a Lovaregylet átalakitani és az átalakitás költségeit kitevő hat millió koronának hatvan százalékát, 3,600.000 koronát viselni. Az átalakitás költségének 30 százaléka, 1,800.000 korona, az államot terheli, a fennmaradó tiz százalékot pedig, 600.000 koronát a főváros fogja a Lovaregyletnek megtériteni. A boxok kiüritése fokozatosan történik, sürgősen fel kell szabaditani 36 lakást, a hátralévőket pedig két részletben olyképen, hogy ez év végéig az összes helyiségek a Lovaregylet rendelkezésére legyenek bocsájthatók. A *postásoknak* ott lévő istállóira vonatkozólag még nem találtuk meg az elhelyezési lehetőséget, ezeket valószinüleg a *lovag Beer-féle* istállókba fogjuk visszatelepiteni, ahol a posta lovai a forradalmak előtt el voltak helyezve.

— Ily módon biztositva lesz, hogy a jövő év tavaszán már a budapesti pályán megindulhatnak a lóversenyek. Tekintettel azonban arra, hogy az ujonnan átalakitandó Visegrádi-utcai lakásokra rengeteg igénylő lenne és igy hosszadalmas, bár kétségtelenül a mi javunkra szóló lakáshivatali eljárás indulna meg, szó van arról is, hogy *külön kormányrendelet rendezze a dolog lakáshivatali részét*, hogy ilyképen az áttelepités lakáshivatali formaságok nélkül végre legyen hajtható.

Az elmult évben félmilliárdot mulatott el Budapest

A főváros ötvennégy milliót vett be vigalmiadóban — Életbelép az adóemelés — A belügyminiszter csökkenti az orfeumok ötvenszázalékos adóját

A pénzügyi osztály, melynek kebelében külön alosztály intézi *Remete* Viktor fogalmazó vezetésével a vigalmi adó ügyeket, most készült el az elmult év vigalmi adó kimutatásával. A statisztika, amig egyfelől örvendetesen bizonyitja, hogy mennyire helyes volt a vigalmak megadóztatásával uj jövedelmi forrást nyitni a fővárosnak, másrészről megdöbbentő képet nyujt a mulató Budapestről. Az elmult esztendőben *vigalmi adó cimén 53,763 219 korona folyt be a főváros központi pénztárába.* Tekintve azt, hogy a vigalmi adó általában tiz és husz százalékos, ez az 53 milliós adótétel *több mint félmilliárd korona vigalomnak felel meg,* ami más szavakkal azt jelenti, hogy szinházi és mozibelépőjegyek, hangversenyek, bálok, ügetőverseny, sportversenyek belépődijainak fejében és kártyapénzben, az elmult esztendőben *naponta több, mint másfél millió koronát adott ki a szórakozni vágyó Budapest.*

A pénzügyi osztály statisztikai adatai szerint 1918-ban 4,149.000, 1919-ben 4,464.000, 1920-ban pedig 16,708.000 koronát vett be vigalmi adó cimén a főváros. A folyó évben tehát elsősorban a vigalmi adó emelése, másodsorban pedig a helyárak emelése és a szinházak nagyobb látogatottsága révén *két és félszer annyit* vett be a főváros vigalmi adó cimén, mint az elmult esztendőben és több, mint a dupláját vette be a folyó esztendőben, mint 1918 tóa összesen, mióta a vigalmi adó szedéséről szóló szabályrendeletet életbeléptette a főváros tanácsa.

Érdekes az egyes hónapok vigalmi adó bevételi statisztikája, amiből kitünik, hogy mely hónapokban szórakoznak leginkább az emberek. A folyó évben *január* havában 4,520.000 koronát, *február* havában 4,186.000 koronát, *március* havában 5.000.400 koronát, *április* havában 4.919.000 koronát, *május* havában 4,825.000 koronát, *junius* havában 3,893.000 koronát, *julius* havában 3 019.000 koronát, *augusztus* havában 2,194.000 koronát, *szeptember* havában 3.431.000 koronát, *október* havában 4,425.000 koronát, *november* havában 5,587.000 ko-

Adj egy csókot papuskám

Mars haza! — Papagályok közt az állatkertben

A Rákóczi-ut és a Szövetség-utca sarkán töpörödött, öreg anyóka gunnyaszt. Kereskedne, de kevés a kundschaft. Előtte egész üzlete: egy fehér papagály. — Tessék urak! Aki a sorsát meg akarja tudni! Mit hoz a jövő, mit tartogat számára a sors? Lehet még a szerencse-cédulából! Akadnak, akik kihuzatják a planétát, legtöbbje nevetve olvassa. Egy piros-pozsgás szobacica Palijába csimpaszkodva röhög kihuzott sorsa fölött. Pali szerfölött boldog, örömében még egy planétát akar váltani, de cicájának nem kell... — Elég volt, én már megyek haza. Otthon huzhatom ki a lutrit a — nagyságától! . . .

Az anyóka engem szólit:

— Tessék, fiatal ur! Megmond ez mindent, olyan okos, akár csak egy képviselő . . .

Köszönettel elháritottam az ajánlatot s eltávoztam.

Olyan okos, mint . . . Agyamba szuggerálódott az anyóka beszéde. Bántott a mulasztás! Valóban olyan okos. De kár volt! Hátha mondott vón valami okosat? Hisz néha ők is mondanak ilyent. Kik? A papagályok? Nem! A . . .

Gondolataimból a kalauz ráz fel.

— Kérem a jegyet! . . .

Hogyan? Hát én villamoson ülök? . . . — Hova megy ez a kocsi — kérdem.

— Az állatkertbe . . .

Nagyszerü! Kipótolom az elmulasztottat. Meghallgatom az okosakat — a papagályokat . . .

. . . Fütött kis otthonukban ünneplik a vasárnapot. Beléptemkor nyájasan üdvözöl az *Arika:* Mars haza!

Ejnye — gondoltam magamban — de kedves vagy!... Ejnye, szólal meg a sárgahasu *Arika* párja . . . Hm. Ez talán szintén gondolatolvasó, támad a gondolatom. No hát ebből még baj is lehet . . .

Talán jobb volna akkor . . . eredj haza! — üvölt felém ismét *Arika* . . . No hát, ez belelát a vesémbe, rettenetes, akkor jobb lesz . . . Nem, ne tessék félni, ezeknek ez a szavajárásuk — nyugtat meg *Mariska*, a papagályok felügyelőnője. Mindig ezt kiabálják . . . Hm.

Igy pláne érdekes! Mindig csak egyet hajtanak...

— Tessék csak nézni, mi mindenre képesek — folytatja *Mariska* . . . Belép ketrecükbe. Éktelen rikácsolás, fülsiketitő lárma. Mindegyik a maga mondókáját citálja . . . Nohát! Eszembe jutott egy inditvány. Hol is hallottam? Egyszerre csak hárman beszéljenek!... Talán itt is ilyesmit kéne ajánlani. Már a *Mariska* meg is valósitja.

Elhallgat az egész papagály-parlament. Egy borzas sárgahasu papagály-férfi egy dróton hintázni kezd. Lenézően tekint a rács előtt őt bámuló publikumra . . . *Mariska* feléje közeledik. Karját nyujtja... *Ara* . . . *Arikám* . . . Gyere ide . . . Haragszol rám? Szeress egy kicsit . . . Hiába *Mariska* becéző szava.

— Mit akarsz? — szólal meg egy piros farku szürke zsakó *mamagáj* hirtelen.

— Adj egy csókot *Arikám* — rimánkodik Mariska. *Mars haza!* — hangzik az elutasitó válasz *Ara* csőréből. Szerfölött tetszik ez Ara becses nejének. Melléje huzódik; hisz ez egy mintaférj . . .

— Papuskám, papuskám, — kiabál egy Kakadu. *Ara* neje dühösen pillant arra. Ni a *Lóriska* talán el akar csábitani vagy mi — gondolja magában . . . Egész odasimul Arájához. Ezalatt *Mariska* egy karót nyujt Ara felé . . . Ara rálép. Mariska lóbálja a karót, Ara énekelni kezd . . . *Tra, da, da, tra, ra, ra... tri, rá, rá . . . dá.* Trillázik is közbe, de neje dühösen rátekint s ekkor erős baritonon folytatja . . . *Da, da, da . . . Majd a Mariska* leteszi s tapsol neki . . .

Ekkor *Ara* simmizni kezd . . . Járja, ropja ugy a táncot, hogy a nézelődő gyerekek a hasukat fogják nevettükben. Hiába, kulturált lény ez az *Ara*, mert simmizni is tud. *Mariska* eldobja a karót, kezébe fogja, simogatja-babusgatja az *Arikát*, mire *Ara* neje dühöngni látszik, mert hátul a Mariska szoknyáját csipkedi. Féltékeny.

Ara nem törődik vele, simulva türi a becézgetést — hisz kulturpapagályférfi s ugy látszik csapodár is — mert *Mariskának* cuppanós puszit reszkiroz meg férficsőréből . . . Szerencse, hogy a neje a szoknyával csipkelődve ezt nem látta . . . Talán még vér folyt volna . . .

Hogy hínak, hogy hínak? érdeklődik a szürke *zsakó-papagály* egy kis emberkétől a rácson. A kis fiu nevetni kezd. A *zsakó* csak kiabál. Hogy hínak, hogy hínak?

Hm . . . nevet a kis diák, hát *Keresztessi* Gabi vagyok.

Ejha! — hangzik a csodálkozás *Arától.*

Biztosan azért kiabál, hogy még nem tudom jól a leckémet — szepeg a kis diák.

— Eridj haza, eridj haza — kiabál Ara.

A *Karola* még egy szót sem szólt. Büszke teremtés. Kék homloku amazon. *Olasz papagály* . . . De bezzeg vizavije. A *Pubi* — papagály . . .

Kisztihand, Kisztihand, szól csáb-szava Mariskának. Ideája megfogamzott. Mariska enged a kisértésnek. Kiveszi a *Pubit* ketrecéből s fogócskát játszanak. *Mariska* előre, *Pubi* utána. Annyira szalad, hogy cipőjét is letapossa.

Ejha . . . hangzik az irigykedő szózat ismét Arától . . . Hogyne, hisz az imént kettesben táncoltak s ime ez a *Pubi* elcsavarja már a *Mariska* fejét! . . . Hát ilyen a világ? Ejha, ejha . . .

Ara mamagája, azaz hűséges neje *Rózsi Buksival* kezd veszekedni. Ara le akar szállni, Rózsi nem en-

ronát, *december* havában 6.385.000 koronát vett be a főváros. A leggyengébb hónap tehát *augusztus* volt, ettől az időponttól kezdve állandóan emelkednek a bevételek, hogy maximumukat a mult év decemberében érjék el, amikor *naponta több mint 2 millió koronai szórakozott el a főváros népe.*

Arra vonatkozólag, hogy a vigalmi adó bevételei hogy oszlanak meg a szórakozás egyes fajtái között, még nem készült el a részletes statisztika. A legnagyobb tételt természetesen a színházak adják, utánuk a mozik következnek, de jelentékenyek a sporttelepek és az Ügetőverseny Egyesület bevétele is. A sportpályákról 1,300.000 korona vigalmi adó érkezett be, amiből az olvasható ki, hogy a sportpályák ez évi bevétele tizenhárom millió volt. Az Ügetőverseny Egyesület vigalmi adó cimén 1,200.000 koronát fizetett, vagyis, az adó husz százalékos mérvét véve alapul, az Ügetőverseny Egyesületnek az elmult esztendőben *hatmillió* korona volt a jegybevétele. Nyers számadatok szerint *kártyapénz* cimén való bevétel az elmult esztendőben 15 millió koronára becsülik a pénzügyi osztályban. Eszerint kártyapénz cimén kommersz és hazárdjátékok után 80,000.000 korona volt a kávéházak és klubok bevétele. Ez *napi háromszázezer koronás átlagnak felel meg*, vagyis a főváros közönsége *csak kártya- és pinkapénzben naponta 300.000 koronát fizetett el.*

Tudvalevő, hogy a főváros közgyülése még az elmult nyáron a vigalmi adó *felemelését* határozta el és ebből a célból megváltoztatta a vigalmi adóról szóló szabályrendeletet. Eddig érthetetlen okokból késett a rendelet belügyminiszteriumi jóváhagyása, a főváros sürgetéseire a belügyminiszterium mindig azt felelte, hogy az akták a pénzügyminiszteriumban vannak és még nem érkeztek át a belügybe. A főváros most arról értesült, hogy végre az akták vándorutjukon elérkeztek a belügyiminiszteriumba, ugy hogy néhány napon belül meg fog történni a kormányhatósági jóváhagyás.

A fővároshoz érkezett hirek szerint a belügyminiszteriumban némi *módositást* szenvedett a rendelet, amennyiben az orfeumtulajdonosok indokolt kérelmére a miniszterium megváltoztatta a rendeletmódositásnak azt a rendelkezését, mely az orfeumok belépődijainak *ötven* százalékát veszi el vigalmi adó fejében. A belügyminiszterium az orfeumok vigalmi adójának csökkentését határozta el a tervezettel szemben és ebben az értelemben fogja csak a belügyminiszter a szabályrendeletmódositást jóváhagyni. A városházán különben erősen készülnek a jóváhagyás leérkezésére és a pénzügyi osztály máris elhatározta, hogy a leérkezés után azonnal életbelépteti a felemelt kategóriákat és csak annyitkéslekedik, amennyi idő alatt az emelésről szóló plakátokat elkésziti a házinyomda. A szinház és szórakozóhely igazgatók tehát el lehetnek készülve arra, hogy február elsejétől kezdve már a *magasabb tarifákat* fizetik, ami különösen a premiereket és reprizeket, valamint a nagyobb befogadóképességü mozikat érinti érzékenyen.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
JÁTÉKOSOK vigjáték. Irta: GERGELY MIKLÓS. Forditotta és szinre alkalmazta: Dr. HEVESI SÁNDOR.
KÖZELHARC vigjáték. Irta ROBERTO BRACCO. Forditotta: BALLA SÁNDOR.
Szöllősi Rózsi, Boross Géza, Kondor Ibolya, Saásdy Alice, Áldori László uj magánszámokkal.
Kezdete 1/2 8 órakor. — Pénztárnyitás: 11-től 1-ig, d. u. 4-től 6-ig.

A főváros hitelügye

Irta: EREKY KÁROLY v. miniszter, a törvényhatósági bizottság tagja

A közélelmezéssel kapcsolatban hozott az a közgyülési határozat, hogy a főváros a kormánytól 300 millió korona kölcsönt kérjen, *még nincsen elintézve.* Amikor azt a javaslatot tettem, hogy a főváros üzemei részére forgótőkét szerezzen, az egyik legelőkelőbb fővárosi bank vezérigazgatója, *Éber* Antal, nyilvánosan kijelentette a közgyülésen, hogy *a bankok a fővárosnak hitelt nem adhatnak.* Ez volt az egyik oka annak, hogy a 300 millió korona kérését inditványoztam. A másik oka pedig az volt, hogy ma, amikor az 1921. évi XIV. törvénycikk pénzszükét előidéző intézkedései fennállanak, szükségesnek tartottam, hogy a kormány figyelmét felhivjam arra, hogy *a fővárost nem lehet kiszolgáltatni az uzsorázó bankoknak* és ha már a kereskedők, az iparosok és a gazdák kényszerülnek is uzsorakölcsönöket igénybe venni, a fővárost mentse ki a kormány ebből a katasztrofális helyzetből.

Meg vagyok győződve arról, hogy sokkal helyesebb volna, ha az 1921. évi XIV. törvénycikket, amely a pénzjegyek ideiglenes kibocsátásáról szól, általában *revizió alá vennénk* és az állami jegyintézetet a magyar közgazdasági élet hiteligényeinek megfelelően reorganizálnánk. Ez azonban hosszulejáratu vállalkozás volna. Tehát a sürgős elintézésnek érdekében tartom szükségesnek azt, hogy az állami jegyintézet bocsásson a fővárosnak 5 százalékos forgótőkét üzemei számára rendelkezésére. Azokkal, akik azt tartják, hogy a főváros ezt a pénzt sohasem adná vissza, és hogy a főváros üzemei nem rentábilisak, nem is vitatkozom, mert természetes dolognak tartom azt, hogy ha a főváros üzemei ilyen kölcsönt kapnak, akkor *teljesen üzletszerüleg kell ezeket a vállalatokat vezetni* és semmiesetre sem szabad az általuk előállitott javakat olyan áron adni, hogy a végén az üzemek ráfizetéssel dolgozzanak.

Egyébként, mint a hangulatváltozásból észreveszem, ma már csak demagógok merik követelni azt, hogy a közüzemek ráfizetéssel dolgozzanak, mert néhányszori energikus felszólalásaim után mindazok, akik állandóan hirdették, hogy a város és az állam tulajdonképpen a legnagyobb árdrágitók, *elhallgattak* és nem merik többé azt kiabálni, hogy az állami és városi üzemekre rá kell fizetni.

Ami általában a fővárosnak hitelügyeit illeti, könnyü volt a háboru előtti időben külföldi kölcsönöket felvenni. Ma én a magam részéről a leghatározottabban *ellene vagyok minden külföldi kölcsönnek.*

Semmi szükségünk sincs arra, hogy valamelyik győztes állam pénzét vegyük igénybe és miközben a mi pénzünk napról-napra romlik, a győztes államoké pedig stabilizálódik, ebből a folytonos változásból kifolyólag mi évről-évre nagyobb kamatot fizessünk. Mesebeszédnek tartom azt, hogy ha ma külföldi kölcsönt veszünk fel és idővel majd a mi valutánk megjavul, akkor számszerint kevesebb koronát kell majd visszafizetnünk a külföldnek. Akik ismerik a magyar népnek teherviselő képességét és adózási kedvét, azok tisztában lehetnek azzal, hogy ez az ideális állapot sohasem fog bekövetkezni.

Ha a székesfővárosnak hosszu lejáratu kölcsönre lesz szüksége, *azt csak itthon lesz szabad felvennie.* Meg fogjuk organizálni a hosszu lejáratu kölcsönfelvételt, meg fogjuk organizálni a papir-emissziót, ha rákényszeritenek bennünket, a bankmaffia ellenére is. Ha a bankok ugyanazt a harcot hirdetnék, mint amit a közgyülési kisebbség hirdet, akkor azonnal hozzáfogunk a magánhitel ügyének ujjászervezéséhez. Megbirkózunk mi huszonöt bankdirektorral is, mert *az igazság a mi oldalunkon van.* Egyáltalában nem ijedünk meg attól, hogy a bankok ridegen elzárkóznak a főváros elől, mert tudjuk azt, hogy ma a törvényhozáson keresztül megteremthetjük a hitelnyujtás becsületes alapjait.

A székesfőváros rövidlejáratu hiteligényeinek kielégitésére viszont — azt hiszem — leghelyesebb volna, ha valamelyik fennálló bankkal reális szerződést kötne a főváros és egyidejüleg gondoskodás történnék arról, hogy ennek a banknak a váltóit az állami jegyintézet elfogadja. Szóval a főváros inveszticiózus kölcsöneinek és rövid lejáratu kölcsöneinek ügyében nekem az a meggyőződésem, hogy *teljes önállóságra kell törekednünk* és ha a bankok nem akarnak velünk tárgyalni, akkor önállóan kell megszerveznünk pénzügyeinket.

---

gedi . . . A rózsa-kakaduk s a sárgamellü arák szótlanul szemlélik az eseményt. De a három örvös és a rozella feszengnek a helyükön. Megszólal a rácsnál, a kis *Gabi* előtt, a sárgabóbitás mellett egy öreg mamagáj.

— Itt vagy még? . . . — A kis diák elsomfordál.

Nagyszerü dolgokat képes velök produkáltatni a *Mariska.* Szeretik is. Kap sok puszit tőlük. Most egy *szirti papagály* előtt kezd hajlongani. Az is. Ha *Mariska* lehajlik, a szirti is; ha fel — ő is.

Most *Jancsi* meg *Juliskával* — egy párok — játszik. *Kató,* avagy a sándor papagály helyeselni látszik az ügyet, mert rákezdi: *Jó, jó, jó . . .*

Mariska hozzálép. Ekkor elhallgat. A legnagyobb rimánkodásra sem reagál. Rossz napja van. Szegény Kató! . . .

A *Pubi* megszólal — németül:

— Hast du verstanden? Gut'n Morgen!

A kis diák csodálkozik. Nagyon okos a *Pubi,* magyarázza Mariska, beszél magyarul és németül. Kap érte tiszta vizet . . .

A zöldszárnyu *Buksi* az inka felé tart. Csak tartana . . . *Rózsi* nem engedi, mert hisz ott az *Arája.*

Nagyon okos ez az *Ara,* interpretálja *Rózsi* mozdulatait Mariska. Kissé öreg, de azért nagyon félti *Rózsi.* Igaz, hogy ők 150 évig is könnyen elélnek.

— Mit akarsz? Látod *Mari?* — Zavarja meg beszédünket Ara! A Buksi tolakodó magatartására hivja fel a figyelmet. S ép idejében, mert a *Rózsi* lecsapni készült a csábitóra . . .

Elbucsuzom a papagályoktól. Kalapot emelek. *Rózsi* csőrét biggyeszti, *Pubi* Kisztihandot kiabál, *Kató* is megszólal, hogy már — jó, jó, a *Szirti* hajlong s *Ara* reám förmed:

— Mars haza.

TÜSKÉK

Huszár, vagy Sipőcz,

volt a kérdés két napon át Budapesten. Kinek az akciója fémjelzettebb, a polgármesteré, vagy pedig Huszár Károlyé? Melyik akció pénze jut jobb helyre, az a pénz-e, amelyet tizezer koronás belépőjegyek alakjában szurkol le a bőpénzü publikum a „Láthatatlan Vendég" szeretetestélyére, vagy az a csendben munkálkodó, igazi jótékonyság, amely rikoltozás nélkül, uri módon igyekszik teljesiteni a szegényekkel szemben vállalt kötelezettségét. Az affér̈nak van két jelentéktelennek látszó pontja, amelyet e helyütt érdemes megtekinteni közelebbről is. Az egyik Huszár Károlynak az az állitása, hogy ő adminisztrációs költség nélkül dolgozik és a befolyt pénz minden egyes fillérje egyenesen az arra leginkább rászorultak kezébe jut. Az adminisztrációs költség ügyében vagyunk bátrak tisztelettel felvetni azt a szerény kérdést, hogy vajjon fizet-e portót a kegyelmes ur akciója az elküldött levelek és pénzküldemények után. Eddig ugyanis nem olvastunk még az igen gyakran nyilatkozó kegyelmes urtól olyan intervjut, melyben megtámadta volna például a postát, hogy az miért nem hajlandó ingyen szállitani a Huszár-féle patentirozott postai küldeményeket. Ha az adminisztrációs költség feltünően való emlegetése arra lett volna célzás, hogy a Sipőcz-féle akciót viszont igen drágán adminisztrálják, akkor megnyugtatjuk a kegyelmes urat és minden liberális barátját, hogy a polgármester akciójánál igazán nincsen egy fillér adminisztrációs költség sem, a gyüjtés és a pénzkiosztás hivatalos uton, tehát ingyenesen történik, még pedig közvetlen módon, személyes jelentkezés alapján, tehát nem történhetik meg az, ami a Huszár-akciónál megtörtént, hogy a kőbányai suszter, aki váratlanul pénzt kapott a Láthatatlan Vendégtől, annyira megörült a könnyen jött pénznek, hogy az első embert, akit talált, jelen esetben a pénzt hozó postást, magához vette és az adományt elitta az utolsó fillérig. A másik momentum, amelyre rá akarunk mutatni, két adomány a Sipőcz-féle akció javára: A Baracs Marcell tizezer koronás és a Gaál Jenő ezer koronás adománya. A két adomány — mind a kettő az affér után érkezett — bizonysága annak, hogy a tulsó oldalon is akadnak férfiak, akik a polgármester szerény, de becsületes akcióját többre becsülik, mint a Huszár-féle hacacárét. Idők jele . . .

Róbert bácsi,

akinek hiuságát legyezgeti az öngyilkosjelöltekkel való foglalkozás, telesirja a liberális lapokat, hogy Zilahi-Kiss Jenő dr. tanácsnok elvette tőle a lőportárdülői óvodát, melyben a főváros fütési, világitási és személyzeti költségén, de Róbert bácsi nagyobb dicsőségére 12 olyan gyermek volt elhelyezve, akinek szülei öngyilkosok lettek. Az ügy maga nem nagy jelentőségü, azt a 12 gyermeket el lehet helyezni akármelyik fővárosi árvaházban, gondoskodhatik elhelyezésükről a Gyermekvédő Liga, az óvodát pedig visszaadják eredeti rendeltetésének, hogy az Angyalföld legelhagyottabb részén 300 proletárgyerek az otthoni hideg szobából naponta legalább néhány órára meleg helyiségekbe kerüljön. Igy is van rendjén, mert amikor háromszáz gyermeken lehet segiteni, akkor a tizenkét gyermek érdeke háttérbe kell, hogy szoruljon és éppen Zilahi-Kiss Jenő dr. tanácsnok nemes szivére és koncepciójára vall, hogy felismerte a helyzetet és gyorsan segitett rajta. Idáig rendben lenne a dolog, a baj ott kezdődik, hogy egyes liberális orgánumok ezt az egyszerü adminisztrációs intézkedést is propagandának szeretnék felhasználni és még hetek multán is élvezhetni fogjuk a vérengzőbbnél vérengzőbb cimekkel ellátott liberális sajtótudósitásokat, amelyek már arról fognak elmélkedni, hogy a fővárosi közoktatási vérszopók piócája az öngyilkosok gyermekeit, a tizenkét apostolt, külön öngyilkosságba kergetik, hogy a felszabadult területen a saját családja számára, — mondjuk: tengerihal-gazdaságot rendezzen be. Csak konkrétumokat uraim, csak konkrétumokat! Minden hangulatkeltésnél szebben beszél a tett és a liberális hangulatkeltést már megunta Budapest népe, amely tetteket vár. De a tulsó oldalról igazán nem tapasztalhat...

Hull a hó

és lucskos mocsokká változik a pesti járdán, melynek a kellő módon való tisztántartásáról nem gondoskodik sem a főváros, sem a rendőrség. Jól emlékezünk arra az időre, mikor, természetesen a béke boldog éveiben, a házfelügyelőket, akik akkor még csak házmesterek voltak, reggel öt órakor könyörtelenül felcsengette a sarki rendőr, hogy takaritsák le és homokkal vagy hamuval hintsék be a járdát, hogy amikor megkezdődik az utca élete, senki se csusszon el, veszélyeztetvén a lába épségét. Ma minderről szó sincsen és tisztitatlan és gondozatlan járdán egymásután ficamitják ki a lábukat az emberek, a főváros és a rendőrség nagyobb dicsőségére. Még a városháza és a városi házak udvara és járdája sincs feltakaritva és behintve és a városháza kapualjaiban is egyre-másra csusznak el a hivatalos ügyeikbe arra járó emberek. A III. számu pavillon lépcsője például, amelyen éppen a legszegényebb és legnyomorultabb emberek igyekeznek a közjótékonysági ügyosztályba, teljesen takaritatlan, ugyannyira, hogy ott a lemenetel szinte életveszélyes. Rendet kérünk ugy a városi épületekben, mint az utcai járdákon, még pedig azonnal és minden bürokratizmus nélkül, mert olyan intézkedésre, amely talán a március elején elér a házfelügyelő, azaz pardon, igazgató urakhoz, igazán nincs szükségünk . . .

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

HIREK

Az **UJ BUDAPEST** az esztendő fordulásával második évfolyamába lépett. Az elmult esztendő küzdelmekben és sikerekben gazdag volt, az elmult esztendőben lapunk a várospolitika jelentős tényezőjévé küzdötte fel magát.

Azok az ideálok, melyek eddig zászlónkon lobogtak, fognak bennünket a jövőben is lelkesiteni. *A keresztény Budapest* az eszményünk, ezért harcolunk szóval és tollal, *a boldog és megelégedett Budapest* az, mely felé akarjuk vezetni városunk fáradt és elcsigázott népét. A mi zászlónk elé kell gyülekeznie mindenkinek, aki komolyan akarja az uj, a keresztény, a boldog és megelégedett Budapestet.

A nyomdabérek és anyagárak állandó drágulására való tekintettel kénytelenek vagyunk január elsejétől kezdve az előfizetési dijakat felemelni.

Uj előfizetési áraink:

Egész évre	**440 korona,**
Félévre	**220 „**
Negyedévre	**110 „**

Az előfizetési dijak elküldése céljából e heti példányainkhoz **postatakarékpénztári befizetőlapot** mellékeltünk. Kérjük előfizetőinket a lejárt előfizetések megujitására, *mert nem vagyunk abban a helyzetben, hogy bárkinek is ingyen küldjük a lapot.*

Az UJ BUDAPEST kiadóhivatala.

A Keresztény Községi Párt határozati javaslata. A Keresztény Községi Párt e hó 3-án tartott értekezletén egyhangulag a következő határozati javaslatot fogadta el: A *Keresztény Községi Párt* 1922. évi január 3-án megtartott pártértekezlete *egyhangu állásfoglalással* visszautasitja azokat a hamis vádakat, rágalmakat és a gyülölködés jegyében született, rosszindulatu ferditéseket, melyeket az erzsébetvárosi demokratakör pártvacsorájával kapcsolatban, a kereszténypárt vezetősége és maga a párt ellen intézett támadásokban mérgező célzattal szórtak szét a sémita sajtóban. A *Keresztény Községi Párt* fölemelt fővel és nyugodt lelkiismerettel mutat reá, hogy a párt tagjait a szabadkőmüves páholyok által, kétségtelenül elllenkező céllzattal, éveken át türelmetlenül követett *legszélesebb választói jog alapján*, nem azzal a megbizatással küldötte a városháza közgyülési termébe Budapest választóközönsége, hogy ott a demokrata uralomnak, a demokrácia álköntösébe burkoltan zsidó faji érdekeket szolgáló törzsfőnöki és klikkuralmát folytassa, az alkotásnak nevezett adósságcsinálás és könnyelmü pazarlás rendszerét tovább vigye, a keresztény kisiparosság, munkásság és kereskedelem érdekeit néhány szabadalmazott hitsorsos nagyvállalkozónak kiszolgáltassa, hanem, hogy a munkásság, iparos, kereskedői és polgári *osztályok egyetemes érdekeit nemzeti alapon biztositva, a keresztény demokrácia szellemét a székesfőváros közigazgatásában és minden intézményében érvényre juttassa.* A *Keresztény Községi Pártot* programmjának megvalósitásában nem egyéni felfogások, tulzások és a gyülölet szelleme vezeti, hanem *a választóktól nyert megbizatás becsületes, kötelességtudó, meg nem alkuvó és a megbizókat el nem áruló, teljesitésének szilárd akarata.* A párt *a választók elbirálására* bizza annak megitélését, hogy amidön Budapestet, a nemzetet megrontó forradalmakat termelő, Csonka-Magyarországot létrehozó nemzetközöség helyett, Szent Istvántól örökölt hagyományainkon nyugvó, a vidékkel egybeforró *magyar nemzeti szellem várává kivánja átalakitani*, rombolás munkáját végezi-e s akkor, midőn a radikalis demokrácia istentagadó szellemét számüzve, annak rejtekeit felkutatva, *ősi keresztény hitünk erkölcseit nemcsak szavakkal kivánja szolgálni, hanem intézményesen biztositani is, a sötétség uralmát szolgálja-e?* Az a sok támadás, guny, rágalom és sértegetés, amelyek ellenfeleink részéről ránk zudulnak, bizonyitják, hogy helyes uton járunk és *akkor lennénk árulók, ha munkánkban a demokrata körök tapsai, nem pedig vállalt kötelezettségünk becsületes teljesitésének elhatározása vezetne.*

Ki legyen a józsefvárosi előljáró? A VIII. ker. kereszténypárti bizottsági tagok e hó 9-én *Vasek* Ernő dr. elnökletével tartott ülésükön egyhangulag *Rákosi* Andor megválasztása mellett foglalt állást. A választás e hó 18-án lesz.

A Cigánybáró igazi eseménye a Városi Szinháznak, melynek hatalmas terme estéről-estére zsufolásig megtelik a klasszikus operett előadásaira. A felujitás kitünő szereposztásában kedd, csütörtök, szombat és vasárnap este van müsoron a *Cigánybáró*. A *Próféta* szerdai előadásán Cahier asszony, a világ első altistája énekli Fidest. Hétfőn a *Zsidónő*, pénteken az *Álarcosbál*, vasárnap délután *Bajazzók* és *Coppélia* megy. A szinház próbaidejét Kulinyi Ernő és Vincze Zsigmond regényes operettje, *A hamburgi menyasszony* foglalja le, melyet Pekár Gyula *Kölcsönkért kastély* cimü vigjátékából irtak át. A cimszerepet Petrass Sári, világhirü divánk adja, akit Londonból hóditott vissza a Városi Szinház.

A Vigszinház e hete is a *Bálvány* és a *Zaza* jegyében fog lefolyni. Ez a két nagy siker váltakozva tölti be az estéket. Délutáni előadáskon szinrekerül: csütörtökön az *Agyafurt köszörüs* (félhelyárakkal), szombaton a *Hazatérés* (félhelyárakkal), vasárnap a *Liliom* (mérsékelt helyárakkal).

100. előadásához közeledik *A hollandi menyecske*, melynek előadásait e héten és minden este megismételnek a Király-Szinházban a bemutató kitünő szereplőivel. Szombaton, 14-én délután a Rákosi-iskola vizsgaelőadásául a *Legénybucsut*, jövő vasárnap délután a *János vitéz*-t adják 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

66—74-ik előadása lesz a rendkivüli sikerü *Szinház*-nak a Magyar-Szinházban e héten, melynek minden egyes előadását előre eladott táblás ház tapsolja végig. Most vasárnap délután a *Buzavirág*, jövő vasárnap délután *A fakir* kerül szinre, 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Gazdag lány minden este szinre kerül e héten is a Belvárosi Szinházban. A rendkivüli sikerü Szenes-vigjáték minden előadására elővételben kelnek el a jegyek. A jövő vasárnap délután a Gazdag lányt ismétlik 3 órakor, rendes esti helyárakkal.

A Fi-Fi 50-ik előadása a Blaha Lujza-Szinházban. Csütörtökön, 12-én 50-edszer kerül szinre az idei szinházi évad egyik legnagyobb sikere, a *Fi-Fi*, melynek minden előadására napokkal előre viszik el az összes jegyeket. A jubiláris estén is a bemutató kitünő szereplői: Honthy Hanna, Kerényi Gabi, Sarkadi, Galetta, Ujvári, Szirmai és Vaály Ilona lépnek fel. Ugyancsak a *Fi-Fi*-t játszák a jövő vasárnap délután is rendes helyárakkal, 3 órakor.

Ilosvay Rózsi első fellépte. Kedden, e hónap 10-én mutatta be az Andrássy-uti Szinház uj müsorát, melynek keretében Ilosvay Rózsi egyévi távollét után ismét fellép régi sikerei szinhelyén Drégely Gábor rendkivül mulatságos és kedves vigjátékában, a *Biedermeyer*-ben. Partnerei Békeffi, Kabos és Vaszary Piroska egy-egy pompás kabinet-szerepben. A müsor másik két kiemelkedő darabja *Az oxfordi hercegnő*, Fodor László szellemes és frappáns fordulatokkal telt kalandorvigjátéka, továbbá Zágon István *Menedékház* cimü kacagtató szatirája, melyeknek hálás alakitásokra alkalmat adó főszerepeit Németh Juliska, Bársony, Abonyi, Kabos és Kertész játszák. Török Rezső verses parasztmókája, két mulatságos tréfa, továbbá Kökény Ilona, Németh Juliska, Ilosvay Rózsi, Z. Molnár, Békeffi és Sárossy magánszámai egészitik ki a rendkivüli érdeklődéssel várt uj, tisztán vigjátéki müsort, melynek bemutatójára már árusitják a jegyeket.

Fanny első szindarabja dominálja a Renaissance-Szinház müsorát. A pompás Shaw-darab, melynek legutóbbi előadását is táblás ház nézte végig, hétfőn, szerdán, pénteken és szombaton kerül szinre. Herczeg Ferenc kivételes sikerü *Baba-Hu*-ja csütörtökre van kitüzve. A keddi nap jut a mulatságos *Hossz és Bessz*-nek, jövő vasárnap pedig *A faun* kerül szinre.

Ha izgalmas filmet akar látni, nézze meg *A bolzalmak utját* a Renaissance-ban. Az uj müsor *Nem mind egyformák az asszonyok* cimü második pazar amerikai attrakciójában Norma Talmadge, a hires amerikai filmstar játssza a főszerepet. Az előadások fél 5 és fél 7 órakor kezdődnek.

A Kamarában ma Sándor Mátyás III. része, *A rejtelmes sziget, a nemeslelkül hős élettörténete* és a *Santa Grotta banditái* érdekfeszitő eseményeit fogja elénk tárni. Ezenkivül D. Menichellivel a főszerepben *Mindig a nő* cimü eredeti dráma kerül bemutatásra.

Tabarin. Az eddigi szenzációs müsort is rohamosan felülmulja a Tabarin legujabb müsora. A 3 Mauley stepje, a *Csu-csu*, Amerika legujabb tánca, s a tehetségesen kedves *Medveczky* Lili klasszikus balettje ejtik lázba a főváros mulatni vágyó közönségét.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**

Igazgató: **RASSKÓ OSZKÁR.**

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Általános Gépgyár R.-T. alaptőkéjét 16 millió koronáról 37.000.000 koronára emeli fel. A kibocsátandó uj részvényekből 40.000 darab a régi részvényeseknek 2:1 arányban darabonkint 330 koronás áron ajánltatik fel átvételre. Az elővételi jog folyó hó 11-től 20-ig bezárólag a Magyar Általános Hitelbanknál gyakorolható.

Részvénytársaság a Herz szalámigyárból. A több mint 40 év óta fennálló Herz Ármin fiai szalámigyáros cég a Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület, a Hazai Bank rt., az Angol-Osztrák Bank budapesti fiókja és a Wiener Bankverein magyarországi fióktelepe közreműködésével 15 millió korona alaptőkével részvénytársasággá alakult.

Minden lelkes hive a nemzetgazdasági megélhetésnek legyen tagja a keresztény alapitásu

„KÉVE Ruházati Áruház Szövetkezet"-nek

BUDAPEST, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 20.,

ahol egy üzletrész ára 100 kor.

Mult évi október hó végéig belépett **8039** tag, **552** darab alapitói és **8986** rendes üzletrészszel **1,450.600** korona összegben.

AMERICA LEGUJABB TÁNCA **CSU CSU** A JANUÁRI MONSTRE-MÜSOR KERETÉBEN MÁR LÁTHATÓ

A TABARIN-BAN

BUDAPEST, RÁKÓCZI-UT 63.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner

A POMPÁS UJ JANUÁRI MŰSOR

Kezdete este negyed ½8 órakor.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59. A székesfőváros saját kezelésében:

„HARMATVIZ"

Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.

½8-kor **AZ UJ FÉNYES JANUÁRI MŰSOR** ½8-kor

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

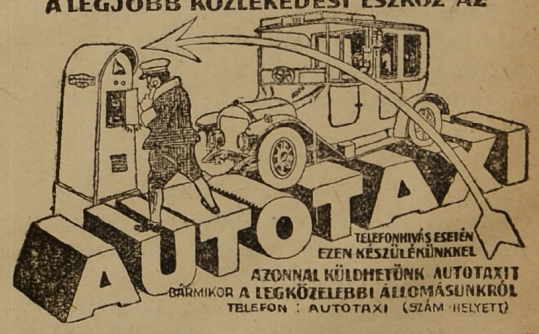

Az UJ BUDAPEST első évfolyama

(200 oldalon rengeteg fővárosi aktualitás, várospolitikai tanulmányok, képek a régi Pestről, intimitások a közgyülésről, tüskék, stb. stb.

Bekötve 200 koronáért már most megrendelhető a kiadóhivatalban.

II. évfolyam Budapest, 1922 január 18 3. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A főváros és a nagybankok

Az utóbbi időben közgyülésen és sajtóban egyaránt egyre erősebb hangja kél annak az állitólagos animozitásnak, amellyel a budapesti nagybankok a főváros mai vezetősége és a közgyülés többségének irányzata ellen viseltetnek. A bankok antipatiájáról szállongó hirek még inkább tápot találtak a *TÉBE* tiz milliós nyomorakciós adománya nyomán, melynek kapcsán színes legendák keltek szárnyra arról a jelenetről, mikor a nagybankok vezérkara a tizmilliót büszke fölénnyel és nemes lereszkedéssel nyujtotta át a könnyek között javulást fogadó polgármesternek.

A főváros és a nagybankok viszonyát érdemes bonckés alá vonni és kissé szemügyre venni azt a sokat hangoztatott animozitást, amelyet a főváros kétségtelenül antibankokratikus politikája keltett a duzzadt trezorok fejedelmeiben. A bankok animozitását, illetőleg az animozitás gyüjtő neve alá foglalt mérhetetlen gyülöletét és ellenséges érzületét nagyon könnyü megérteni. A közgyülés többségi pártja sohasem pályázott arra a dicsőségre, hogy a bankvezérek gárdája jó fiuként emlegesse őt és mindenkor fontosabb volt előtte a tömegek szociális védelme, mint az a titkos és nem titkos érdekeltség, amely a bankfejedelmek könnyen kormányozható érzületét le nem tagadhatóan irányitja. A legközelebbi községi választások alkalmával, mint a közgyülési ciklus egyik legnagyobb eredményére hivatkozhatnak a többségi párti városatyák arra az elégületlenségre, amelyet az ő városházi működésük a pénz uraiban keltett.

Minden botnak azonban két vége van és ha a bankok animozitását emlegetjük, meg kell emlékeznünk viszont arról az érzületről is, mely a közgyülés többségi pártját a nagybankokkal szemben eltölti. A fővárosnak a nagybankok irányában érzett viszontszerelme egyetlen fokkal sem forróbb, mint az eredeti szerelem. A különbség a két animozitás között csupán az, hogy amig a nagybankok minden alkalmat és módot megtalálnak és igénybevesznek arra, hogy a fővárossal szemben érzett gyülöletüknek kifejezést adjanak, a városháza és a közgyülés urai szavakkal ugyan igen, de tettekkel már nem annyira juttatják kifejezésre érzelmüket. Ha harc kell, akkor legyen harc, ennek a harcnak azonban nem szabad egyoldalunak lennie, a támadást visszaverve a másik félnek ellentámadásba kell átmennie, hogy győzelemre juthasson.

Kevés olyan bank, vagy pénzintézet akad Budapesten, amelynek a legkülömbözőbb cimeken és módokon ne lenne a városházával összeköttetése, ne lenne városházi üzlete. Ezt a helyet nem tartjuk alkalmasnak az egyes kapcsolatok kategóriák szerinti felsorolására, de felhivjuk a figyelmet arra, hogy ezek a kapcsolatok, amelyeket a bankok üzleti irányu tevékenysége a közigazgatási élet ezerágu szőtterjedése nemkülömben a főváros magánjogi irányu ténykedései hoztak felszinre, *nagyon is erősen és nagyon is mélyen vágnak a bankdirektor urak husába.* Ezek a kapcsolatok szinte kivétel nélkül teljes virágjukban pompáznak, ugy, ahogy azokat létrehozta a liberális éra, bizonyára kiérdemelni akarván a nagybankok tetszését és honorálni óhajtván a pénzfejedelmek jóindulatát. Ezeknek a kapcsoknak a kellő időben történő megszoritása a megfelelő mód és eszköz arra, hogy a főváros és a bankok harca ne csak egyoldalu legyen és a bankoknak csakugyan okuk legyen a főváros animozitásáról beszélni. A városháza ezen nem annyira szavakkal, mint tettekkel tényező politikája a méltó válasz kell hogy legyen arra a beállitásra, amelyben a közgyülési ellenzék a nagybankoknak a nyomorakcióra történt adományát olyan szinben tünteti fel, mintha az egyenesen a főváros vezetősége számára lett volna alamizsna, de ettől függetlenül is roppant fontos és szükséges a jelen pillanatban, amikor a nagybankok ezuttal minden animozitástól mentesen akarják magukat egy elszánt rush-sel a fővárosi üzletekre vetni és ebbeli törekvésükben már egyes fővárosi üzemek megkaparintására is megtették az előkészületeket.

A közuti vasutak megváltása

Irta: **JELLINEK HENRIK**

A székesfőváros tanácsa a Villamos Városi Vasut és a Budapesti Közuti Vaspálya Társaság hálózatainak beváltását és egyesitését a gyakorlati kivitel területére vitte át. Megalakitotta azokat a bizottságokat, melyeknek feladata a szerződés szerinti leltárakat, értékeléseket, tartozásokat és követeléseket megállapitani. Azon intézkedések között, melyekre fenntebb rámutattunk, egy külön bizottság fog foglalkozni az egyezkedési tárgyalásokkal. Ezen bizottság kiküldetése *nagyon helyes volt;* egyrészt a tulhosszadalmas irásbeli eljárást megrövidíti, másreszt azt a felfogást mutatja, hogy a főváros egyik vagy másik kérdésben a méltányossági alapra hajlandó helyezkedni. Nem keresi az utolsó betüig a szerződési határozmányoknak rideg alkalmazását s nem akarja mindenáron az egész vonalon per utján hatalmát és felsőbbségét a R.-T.-al megérezteni.

A területhasználati szerződés 5-ik szakasza ugyanis teljes részletességgel állapitja meg a kölcsönös jogokat és kötelezettségeket; meghatározza azt, mit kell a társaságoknak a beváltáskor átadni s mi alapon számitandó ki az a kárpótlási összeg, mely nekik a beváltásért jár. Ha mégis a főváros egyes részletkérdéseknél nem kiván elzárkózni a méltányosságtól, ugy ez korántsem vonatkozik arra, *hogy a szerződésen tulmenőleg külön fizetményeket vállaljon a város magára, hanem egyedül abban a körülményben rejlik, hogy a forradalmi és a kommün uralom idejében a vasut műszaki berendezése kárt szenvedett.* Ez a kérdés szolgáltathatna okot jogi vitákra s ennek kiegyenlitése volna lehetséges méltányossági alapon.

Ami a bankkörökből eredő azon állitást illeti, hogy a főváros a megváltásnál a részvényesek s amint gyakran mondották — a kisrészvényesek kárán kiván előnyökhöz jutni, *ennek az állitásnak semmiféle alapja nincs.* A területhasználati szerződés e jogviszonyt a társaságok és a főváros között szabályozza. A részvénytársaságok egyéb jogviszonyai pedig a megváltási akció keretébe nem tartoznak.

A főváros vezető köreiben a vasutak megváltásával kapcsolatban felmerült azon eszme, hogy a közuti ingatlanait, ugy a házakat, mint a telkeket, a főváros részére megszerzi. Igaz ugyan, hogy a szerződés 4-ik cikke, amely a háramlás időpontját és módozatait szabályozza, azt mondja, hogy ugyanazon ingatlanok és épületek, mint pl. az igazgatósági épület, amelyek nem közvetlenül a villamos vaspálya üzlet céljaira szolgálnak s egyébként nem az épitkezési és berendezkedési tőkéből szereztetnek, sem háramlás és igy sem megváltás tárgyát nem képezhetik. De ez korántsem zárja ki azt, hogy a főváros párhuzamosan a megváltási tárgyalásokkal, megfelelő ellenérték engedélyezésével az ingatlanok megszerzésére megfelelő megállapodásokra ne juthasson. A társaság főmérlegében három kategóriában mutatja ki ingatlanait: ugy mint — bérházak, személyzeti lakóházak és telkek. A személyzeti lakóházak, amelyek épitését még 1888-ban magam kezdeményeztem, nemcsak forgalmi szempontból, de szociális tekintetből is nagy jelentőséggel birnak. Természetesnek kell találni a fővárosnak ama törekvését, hogy az üzem átvételekor rendelkezni óhajt a célszerüen elhelyezett személyzeti lakóházak felett is. Az utolsó főmérlegben ezek a lakóházak 3 millió 600 ezer koronával vannak értékelve. Nem fog nehézségbe ütközni e vételár kérdésében megállapodásra jutni; de ha ez mégsem sikerülne, akkor tekintettel a sulyos lakviszonyokra, melyek Budapesten fennforognak, egyelőre és a részvénytársaság tulajdonjogainak csorbitatlan fenntartása mellett néhány esztendőre, amig t. i. a főváros maga gondoskodhatik ily személyzeti lakásokról, ezt a lakáskérdést *kényszerbérlet* alkalmazásával lehetne megoldani. A törvényes alapot erre az érvényes kivételes lakásrendeletek nyujtják. A főváros bizonyára nem fog elzárkózni ez elől, hogy a változott viszonyoknak megfelelőleg nagyobb bérösszegekkel kárpótolja a vállalatot. Ami a vállalat bérházait és telkeit illeti, *ezek nem állanak összefüggésben a vasut üzemével,* ezeket nézetem szerint nem kellene a megváltás keretébe belevonni.

A főváros a területhasználati szerződésekben a vasutak beváltására nézve nem helyezkedett arra az álláspontra, hogy ő annak idején a vasutakért a teljes kereskedelmi értéket fogja megfizetni, mely az átlagos minden jövedelmet felölelő jövedelmezőség alapján számitható ki. *A főváros közönsége nem a jövedelmezőségből, hanem az átlagos osztalékokból indult ki.* Elvállalja egyuttal a kötvények törlesztését és kamatozását, a részvényekre nézve pedig különbséget tesz *osztalék és felülosztalék* között. A főváros, mely semmiképen sem állott arra az álláspontra, hogy a kereskedelmi értéket fogja megtériteni, még az osztalék fogalmára nézve sem fogadta el a kereskedelmi törvény és forgalomnak fogalom meghatározását. Mert az 5-ik paragrafus c) pontja azt mondja: *„világosan megállapittatik azonban, hogy itten a beváltás szempontjából osztalék alatt kizárólag csak a jelen szerződés tárgyát képező villamos vasuti vonalak személy- és áruforgalmából eredő jövedelem összege érthető s abba a társaságnak semmiféle más jövedelme bele nem foglalható.“* Ezen szerződési határozmány jelentőségét szemléltetően mutatja a társaság zárszámadásaiból meritett összeállitás, melyben egyrészt a teljes jövedelmet, másrészt annak tagozását az idézett területhasználati szerződés mutatják.

I. *Az osztalékra forditott összegek:*

1912.	1914.	1915.	1916.	1917.
		koronákban		
6,855.869	6,273.100	8,014.862	8,550.045	6,916.554

II. *A közuti vasut forgalmából elért tiszta és a szerződés szerint osztaléknak számitandó nyereség:*

1912.	1914.	1915.	1916.	1917.
		Ezer koronában		
1976	1863	2905	2955	1615

III. *A társaság szabad vagyonából eredő jövedelem, mely a társasági osztalék kiegészitéséhez szolgált:*

	1912.	1914.	1915.	1916.	1917.
			Ezer koronában		
1. Kamatokból	554	611	391	468	144
2. Bérházak jövedelme . .	1043	1181	1128	1141	1162
3. Helyiérdekü osztaléka .	2081	2028	2206	2481	2920
4. Egyéb vasuti vállalatok és különfélék . .	787	1121	1187	1476	1943
Összesen:	4465	4941	4912	5566	5269

Ha a II. alatt feltüntetett és a szerződés szerint egyedül megváltási osztalék gyanánt számitható összegeknek évi átlagát keressük; akkor a mérleg szerinti 56.5 millió koronát kitevő részvénytőkéhez arányitva *3·99 osztalékátlagot nyerünk.* Természetes, hogy ez a számitás a részleteknek különösen a költségek elosztásának ismerete nélkül nem számithat szabatosságra a fillérekig, de egy hozzávetőleges képet nyujt arról, mily járadék terhelné a fővárost a közuti vasuttal szemben. Lényegesen csekélyebb eredményt fog adni a városi villamos vasut átlagszámitása.

A jövedelmezőségnek ilyen csekély volta esetére a hivatkozott c) pont azt állapitja meg, hogy a törlesztési terv értelmében még ki nem sorsolt részvények *névértéke után 5%-os osztalékot a főváros az esetben is fizet az engedély lejártáig, ha a fentiek szerinti átlagszámitás 5%-ot nem tenne ki.*

Ha pedig ezzel szemben azt látjuk, hogy az 1921-iki bevétel az egy milliárd koronát elérte s hogy 5 év alatt előreláthatólag a másfélmilliárd korona bruttó bevétel, rendes forgalmi viszonyokat feltéve, elérhető, akkor ezt a kérdést, vajjon a vasut saját jövedelméből képes lesz-e ezen járadékokat szolgáltatni, *igazán tárgytalannak lehet tekinteni.*

Miért nincs megkötve a Közérdekü szerződése?

Horánszky Dezső nyilatkozik a Közérdekü programmjáról — Még nincs döntés az étkeztetési akció ügyében

Vannak vesszőparipák, amelyről nem akarnak leszállni a rakoncátlan kisgyerekek, ilyen vesszőparipa a Közérdekü ügye, amelyen hónapok óta faradhatatlanul lovagol egy-két laptársunk. Legutóbb az a hir kelt szárnyara, hogy a főváros a Közérdekütől visszaveszi konyhafelszerelését és nem köti meg vele a szerződést, majd azt olvassuk, hogy a *TÉBÉ* 10 millióját a főváros a Közérdekü urainak zsebébe juttatja és ezzel elposványositja az egész akciót. Azzal nem akarnak tisztába jönni laptársaink, hogy a Göre-ügyhöz a fővárosnak ezen a világon *semmi köze nincsen*, mint ahogy nem lehet felelőssé tenni a pénzügyminisztert azért, ha egy adópénztárnoka Amerikába ugrik el, vagy hogy egy bank ügymenetére még csak rossz világot sem vethet egy furfangosan végrehajtott csalás. A *Göre-ügy a Közérdekü privát ügye*, egy egyszerü, rendőri és büntetőtörvényszéki eljárás, amilyen százával fordul elő, anélkül, hogy bárkinek is eszébe jutna ezért a vállalatot támadni. Ez csak a Közérdeküvel szemben történik, olyanok reszéről, akik nem tudják, hogy a Közérdekü tulajdonképen *állami intezmény*, mely a pénzügyminisztérium és a szintén kincstalos jellegü *Országos Központi Hitelszövetkezet tőkéjével létesült*, tehát nem is magánerdekeltség.

Ami a legérdekesebb, a főváros és a Közérdekü között a TÉBÉ-féle 10 millió felhasználására még csak tárgyalások sem indultak meg és igy a *beharangozás legalább is korai*. Mindenesetre vitatkozni lehet azon, hogy a segélyezésnek mely módjai a legmegfelelőbbek, de mi eredményesebb segélyezési akciónak tartunk egy hónapokon át folyó olcsó étkeztetést, esetleg teljesen ingyen ebédekkel, mint egy pénzbeli adományt, mely a legjobb esetben is csak *máról-holnapra szól és a tömegnyomor mai méretei mellett komolyan számba sem jöhet*.

Az étkeztetési akció és általában a Közérdekü ügyében munkatársunk felkereste *Horánszky* Dezső dr. miniszteri tanácsost, az OKH. vezérigazgatóját, aki a Közérdekü igazgatóságának is tagja. A vezérigazgató ur az aktuális kérdésekről a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

— A főváros és a Közérdekü Élelmezési Részvénytársaság között a szerződés *mind a mai napig megkötve nincsen*. A szerződés megkötését *kölcsönösen függőben tartottuk*, mert csak a téli élelmezési akció befejeztével van módunkban mérlegelni, hogy az a kitüzött cél, amit szemelőtt tartunk, megvalósitható-e akciónk során vagy nem.

— Célunk az, hogy *a középosztály szegényebb elemeit* — ugyan van-e a középosztálynak egyéb eleme is? — *olcsó és jó étkeztetéshez juttassuk*. Étkező termeinket fokozatosan akarjuk *Duval-rendszerü vendéglőkké átalakitani*. A Duval-rendszer abban áll, hogy egy vendéglőben *csak menü* kapható, de az természetesen négy-ötféle, különböző összeállitásban és árban.

— Programmunk eddig nem volt teljesen keresztülvihető, mert ebédelők nem jelentkeztek megfelelő számban. Az akció megindításánál még azt hittük, hogy tiz-tizenkét koronáért adhatunk egy ebédet, ezt azonban nem sikerült épen a jelentkezők csekély száma miatt végrehajtani. Ma mintegy *3000 ember veszi igénybe a Közérdekü éttermeit*, tisztviselők, egyetemi hallgatók, munkások, stb.

— A Sipőcz-akció tizmilliójának ügyében *konkrét tárgyalások nem indultak meg a főváros és a Közérdekü között*. Igy arra vonatkozólag nem nyilatkozhatok még, hogy a nyomor-akcióval kapcsolatos étkeztetési akció esetén miképen lehetne ezt az összeget olyképen felhasználni, hogy az *igazán a középosztály nyomorának enyhitését segitse elő*.

Nem lesz ügetőpálya a régi lóversenytéren

A főváros elutasitja az Ügetőverseny Egyesület kérelmét — A keleti pályaudvar kibővitésénél van szükség a régi versenytérre

A mult héten érdekes beadvány érkezett a főváros tanácsához. A beadványt a *Budapesti Ügetőverseny-Egyesület* terjesztette be, és az abban foglaltak élénk meglepetést keltettek a városházán. Az Ügető nem kiván kevesebbet, mint azt, hogy mai területe helyett, amely szüknek bizonyult és különben is a telektulajdonos MÁV.-nak szüksége van rá, ujat adjon neki a főváros, még pedig nem egyebütt, mint a régi lóversenytéren, ahonnan alig három esztendeje költözött ki Alagra a Magyar Lovaregylet.

A főváros tanácsa természetszerüleg tárgyalás alá vette a beadványt, noha annak kedvező elintézésére vajmi kevés a remény. A kérelem elintézéséhez tartozik, hogy az Egyesület már 1918-ban beadványt intézett a fővároshoz, uj területet kérvén a mai helyett. Akkor meg is indultak a közvetlen tárgyalások, melynek során a főváros a *Fehér-ut és a Hajtsár-ut kereszteződésénél akarta elhelyezni* az uj pályát. Az Ügető uj beadványa bevezetésében ezekbe a már lefolytatott tárgyalásokba kapcsolódik be'e. Arra hivatkozik a beadvány, hogy az ajánlott terület messze van a város centrumától, rossz a villamos összeköttetése és kocsival is nehezen megközelithető. Ez okból uj területet kér az Egyesület, még pedig a régi Aréna-uti lóversenytérből 63.000 négyszögöl'et. A két tribünt szintén meg akarja kapni az Egyesület, amely nem kevesebb, mint *35 esztendőre akar a régi lóversenytéren berendezkedni*.

Az Ügető beadványát most *a városrendezési ügyosztály* tárgyalja, mert mielőtt egyáltalában tárgyalásokba bocsájtkoznék a főváros az Egyesülettel, előbb tudnia kell, hogy városrendezési szempontokból nincs-e kifogás a terv ellen, annál is inkább, mert a Lovaregylet kitelepitésének főokaképen arra hivatkozott annakidején a főváros, hogy a régi Lóversenytér területére városrendezési okokból feltétlenül szüksége van.

Értesülésünk szerint a városrendezési ügyosztály *a legélesebben ellene van a tervnek és annak megvalósitása ellen a legélénkebben tiltakozik*. Annakidején éppen a városrendezési ügyosztály követelte a legheveseb'en a lóversenytér kitelepitését, amelyet kissé radikálisan oldott meg a diktatura, melynek urai nem akartak több lóversenyt látni. Még a diktatura alatt, alighogy a tribünök faanyagának széthurcolásához hozzákezdett a környékbeli csőcselék, egyetlen nyilegyenes ut taposódott ki a Lóversenytér Aréna-uti sarkától a Viztoronyig, megmutatván a fővárosnak, hogy a terület rendezése alkalmával mi városrendezési szempontból a közönség legeminensebb érdeke. Már a diktatura alatt legnagyobb részben *szegény köztisztviselők* kapták meg konyhakerti gazdasági célokra a régi gyep kisebb-nagyobb parcelláit és ahol drága paripák futottak a fényes versenydijakért, ma miniszteri tanácsosok, magasrangu katonatisztek kis kertésztelepei terülnek el.

De utját állja a kérelem teljesitésének *a város állandó terjeszkedése is*. A *keleti pályaudvar* ma már csak a legnagyobb nehézségek árán képes lebonyolitani a felduzzadt forgalmat, sem a postaépület, sem a műszaki osztály nem fér már el a helyén, és a pályaudvar rekonstrukcionális munkálatai alkalmával nem mellőzheti a régi Lóversenytért, melynek nagy részére a pályaudvar kibővitése céljából lesz szükség. Baj van a tribünökkel is, amelyeket szintén kér az Ügető Egyesület beadványa, a tribünök közül csak a nagy tribün a fővárosé, a kicsi a Lovaregylettel annak idején kötött szerződés szerint a Magyar Lovaregylet birtokában maradt, mely azt bontási kötelezettséggel eladta a magyar királyi postakincstárnak.

Ilyképen *elutasitás lesz a vége az Ügető kérelmének*. Az elutasitó végzésben azonban a főváros fel fogja hivni az Egyesület figyelmét arra, hogy amennyiben szüknek bizonyul a mai versenypálya, azt az Egyesület a főváros által a Hajtsár-uton felajánlott helyen *bármikor berendezheti* és ehhez a főváros legteljesebb támogatását nyujtja.

Zeidl Vencel uj iparigazolványt kér

De nem adnak neki

A nagy világháboru utolsó esztendejében, 1918 május havában került sorozatos árdrágitás miatt a vádlottak padjára *Zeidl* Vencel, többszörös milliomos, VIII. kerületi hentes és zsirnagykereskedő. Annak idején nagy port vert föl ez az eset, mert *Zeidl* Vencel még a biróság előtt is valósággal büszkélkedett azzal, hogy a zsir az övé, s olyan árat szab, amilyent akar. A nóta vége az lett, hogy sorozatos árdrágitás miatt Zeidlt a biróság nagy pénzbüntetéssel és fogházzal sujtotta s végül iparengedélyét is megvonta tőle. Zeidl büntetésének egy részét le is ülte, egy pár héttel azonban adós maradt és még most is adós. Az ilyen ügyet a feledés jótékony homályából nem szivesen hozzuk ismét napfényre. Az ügy azonban aktuálissá vált, mert *Zeidl* Vencel társulva egy strohmannal, a VIII. kerületi előljáróságnál strohmannja részére és nevére most iparengedélyt akar kijárni. Zeidl próbálkozása a VIII. kerületben nyilt titok, azért a közerkölcs nevében már most a leghatározottabban tiltakoznunk kell az ellen, hogy Zeidl Vencel strohmannja utján ujra iparengedélyhez juthasson és árdrágitási tevékenységét ott folytathassa, ahol a birói itélet következtében megszakitani volt kénytelen. Reméljük, hogy a VIII. kerületi előljáróság és a tanács figyelemmel fogja Zeidl taktikázását kisérni és meg fogja akadályozni, hogy Zeidl a VIII. kerületben a köz rovására ujra nagyhatalommá váljék.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
½8-kor AZ UJ FÉNYES JANUÁRI MŰSOR ½8-kor

A régi Pest

Pest-budai biedermayer

„Wunder über Wunder! Eisenbahn-Waggons und Lokomotive fahren mit Schlitten durch die Strassen Pesth's".

(Der Ungar. 1845.)

Ezzel a mondattal, amit németül irt egy magyar ujságiró, szinte benne vagyunk annak az időnek kellős közepében, amikor szép nagyanyánk még fiatalon, fején barna fürtökkel ült a karosszékben. Ült és horgolt.

A mi fülünknek, nekünk, akiket elkényeztet a simán és zajtalanul szaladó Pullmann-kocsi, a repülőgép motorjának berregése, — nekünk ez ugyancsak naiv. Olyan, mint a kis gyerek kitörő kiáltása az első szivárvány előtt. Csodálkozást sugárzó, mint egy tiszta asszonyszem a kezdő szerelem pillanatában. De ha naiv is, ha modern technikai alapon szabad is rajta mosolyogni: ily felkiáltások és megfeledkezések nélkül, csak csonkán érthetni meg azt az időt, amelynek országutján kis király a négy lóval poroszkáló cimeres hintó, amelynek viszont van már két mozdonya. Az egyik „Pest", a másik „Buda".

Egy uj és egy elmuló kor ölelkező szélein hangzik tehát ez a kiáltás: Wunder über Wunder! Az egyik, az uj, félig még átér hozzánk, itt van, Széchenyi Istvánnak nemcsak a szobrával, hanem a gőzhajóival, Lánchidjával, folyóviz-szabályozásával. A másik azonban már muzeumi csendességü. A másiknak rendiségét s vele egy világot, politikát, morált és társadalmat elvitte az 1848. A másiknak csak rezedaillatát érezzük néhány vasrácsos kapu s szép nagyanyánk képe előtt. A haja oldalt simitva. A derekán „le miroir" szoknya, amit természetesen francia divatlapok után szabtak és hordtak a negyvenes évek elején, Pesten, a Váci-utcában. A fején koszoru, talán ép a régi Vigadóban táncolt igy „Kräzchen"-t. A nyakán ötsoros gyöngy, olyan, aminőt olykor Óbudán, Aquincum kövei közül ásnak ki archeologusok. Kiásnak, s nem illetődnek meg tőle pedig tudják, hogy nem a légiók fiainak bronzszinü mellén pihent, hanem a légiók fiainak aszszonyain.

Valóban szép nagyanyánk igy egészen olyan, mint egy stilizált görög istennő. Vagy legalább is mintha reájuk, a görög istennőkre gondolt volna gesztusai, tükör elé állása, mosolya, öltözködése közben, ő, aki öltöztette, vagy a festője. Mert motivumaiban, külső formáival, ez a divat, izlés, művészet, kezdve a bő redőkben omló ruháktól a házak homlokzatáig, nem vall azokra, akik viselték a ruhát s laktak a házban. Nem vall az akkori uj, már kapitalizálódni kezdő polgárságra. Nem fejezi ki őket, nem belőlük indul, hanem azokba a rózsaszin, derült felhőkbe fogódzik, amelyek valamikor a görög Páris: Athén fölött usztak s boldog fénnyel aranyozták be templomainak karcsu oszlopait, a testbeli szépséget, a karok és vállak beszédét el nem takaró tógát, a Sokratessel disputáló atlétákat. De mindez persze: a kövér gyerekemberke, akit reneszánsz-világfiak putto-nak hivtak, aki nem látszik szégyelni ruhátlanságát, hanem vigan röpköd s gyümölcskoszorut tart valamely könyv szélein, valamely ház erkélyén, — mindez csak motivum. Mert a ház puttós, oleanderes erkélye mögött Herr Burger Mayer él, hattagu családjával. A könyvben pedig, amelynek fedelén ámorok hintenek rózsát s vékony vonalak szállnak ki arcukból, mint az ideális isteni láng jelképzői, — a könyvben korántsem Sappho és Seneca friss és eredeti sorai olvashatók. Hanem: Don Cesar de Bazan, Nestroy vagy Saphir's Humoristische Vorstellungen.

Nestroy, Saphir: igen, ezek azok az irók, akikhez keret, találóan illő az óra, amelynek széles, terpeszkedő lába van. Amelynek tetején géniusz ül, de ha felhuzod, lágyan és „reizend" száll ki belőle a háromütemes táncmelódia, amelyre kéz-kézbe fogva lejtettek a gyepen, vagy a régi „Redouten-Saal" gyertyái, petroleum-csillárai alatt, pesti párok. Az alt-Wien csésze, amely elüt minden más kor kávénénikéinek csészéitől, a bő, öblös szekrény, amely gondosan vigyázott a krinolinra, a kerek asztalka, lapján elefántcsont berakásu mitológiai hősökkel, — mindez rokon azzal, ami az irodalomban Kotzebue, Saphir, Nestroy irásaiból, nem mondom, hogy kiragyog: hanem: kinevet, fogsorát és egészségét mutatva, „mit viel Humor und Fidel". Rokon, mert ugyanolyan izlésnek butorban, házban, képben való megszólamlása, jóllehet motivumainak, pöre formáinak bölcsője klasszikus mezőkön ring. Helyesebben a motivumai, a formái folytatása annak, amit egyszer már előtte megcsináltak és használtak főuri szalonokban, kastélyok termeiben s ugy hivtak, hogy empire. Folytatás, variálás, ujraismétlés, s mégis más. Mivelhogy mások voltak, akik folytatták. Nem a márkik asztalosai és épitői, hanem a pénzben, poli-

TÜSKÉK

...

Huszár Károly

őnagyméltósága kissé megszégyenitettnek érezheti magát: a főváros tanácsa leküzdve jogos felháborodását a nemes cél érdekében ugy határozott, hogy a főváros törvényhatósága ugyanakkora összeggel fogja segélyezni az akciót, amekkora összeget a valóban befizetett vigalmi adó kitesz. A krisztusi igét követte Sipőcz polgármester, amikor kenyérrel dobta vissza az őt kővel megdobálót és csak a nyomorgók szenvedéseit óhajtván enyhiteni, hunyt szemet a méltatlan handabandázás felett. A vigalmi adó ügye ilyképen el lenne intézve, ám korántsincs elintézve a tekintély rombolásának az az utszéli hangja és módja, amelyet Magyarország volt miniszterelnöke Budapest első polgárával szemben választott. A közgyülés zugó méltatlankodása csak halvány visszhangja volt annak az indulatnak, amelyet ez az eljárás a keresztény közvéleményben kiváltott, és amelynek még messze kiható következményei lesznek. Tulságos kiméletnek tartjuk azonban a polgármester részéről, hogy nem bocsájtja nyilvánosságra azt a levelet, amelyet segédei a Huszár Károllyal felmerült lovagias ügy elintézéseképen megbizójukhoz intéztek, és amelyről a polgármester szükszavu nyilatkozata csak azt jelenti ki, hogy „azt ugy a megbizott urak, mint én minden tekintetben megfelelőleg és izlésesnek találtam". Ha Huszár Károly a sajtó legnagyobb nyilvánossága mellett követhette el durva és izléstelen támadását, akkor a polgármestertől tulságos szerénység az elégtételt szolgáltató levelet fiókjába zárni. Mindenki ellen a maga fegyverével! — A lovagias érzület tultengése pedig nem ehhez a küzdelemhez és nem ehhez az ellenféllhez méltó ...

Két hős kőmüves

ügyével foglalkozott a főváros tanácsa, kik is a Lujza-malom égése alkalmával a tüzoltófőparancsnok felszólitására életük veszélyeztetésével falazták el a malom és a raktárépület közötti részt, miközben sulyosan megsebesültek, de gátat vetettek a tüz rohanó áradatának és számos milliót mentettek meg a pusztulástól. A tanács megdicsérte a kalapács és a vakolókanál hőslelkü lovagjait és pénzbeli jutalomban is részesitette őket. Amennyire helyeseljük a dicséretet, éppen annyira helytelenitjük a tanácsi határozatnak a pénzbeli adományra vonatkozó részét. A dicséret a főváros erkölcsi hatóságának a kötelessége, az anyagi természetü jutalomnak ellenben a főváros adományánál sokkal bőkezübben a biztositókartell zsebéből kellett volna kikerülnie. Arról nem is beszélünk, hogy az a legjobb esetben néhány ezer korona, amennyit a főváros mellékletképen átnyujthat a dicsérőlevélhez, soknak egyáltalában nem mondható, de azt ide kell jegyeznünk, hogy a kőmüvesek elsősorban a biztositótársaság zsebét védték, amikor pattogó szikrák és felcsapó lángok között milliókat mentettek meg a tüztenger és a kartell fizetési kötelezettsége elől. A szükmarku kartell azonban, melyhez, hogy a diszes társaság teljes legyen, szerény ibolyaként a Városi Szinház biztositási ügyéből emlékezetes Turul cimü intézetecske is csatlakozott, amig egyfelől sikerrel meg tudja akadályozni a biztositótársaságoknak a tüzoltóság fentartására szolgáló járulékok kivetésének kormányhatósági jóváhagyását, másrészről bölcsen hallgat akkor is, amikor a biztositótársaságok érdekében végzett önzetlen és életveszélyes munkálatokat kell megjutalmaznia. A tanács helyesebben tett volna, ha a pénzbeli adomány helyett levelet intéz a Lujza-malom biztositásában érdekelt részvénytársaságokhoz, felszólitván őket arra, hogy már csak a saját érdekükben is kevésbbé legyenek smucigak, hiszen, ne adj Isten, hasonló esetek a jövőben is előfordulhatnak, akkor pedig, az ilyen példaadás után, kissé nehezebben fog akadni két hős kőmüves ...

A Helyiérdekü

került szóba a főváros közigazgatási bizottságának januári ülésén, mikor is az egyik bizottsági tag azt inditványozván, hogy a főváros tiltakozzon az államvasutak tarifaemelése ellen, azt is megjegyezte, hogy a főváros közönségét, közelről érinti a Budapesti Helyiérdekü Vasutak legutóbb életbeléptetett menetjegy drágitása is, mely ujra a fővárosi lakásviszonyokat sulyosbitja, egyre költségesebbé tevén a pesti bérkaszárnyák helyett a környéken való lakást. A menetjegyek ujabb árdrágitása Bódy Tivadar szociális érzékét dicséri és immár a második, mióta az Egyesitett Vasutak kezeléséből a helyiérdekü vasutakat visszavette a Közuti. Az első emelést annak örömére követték el, hogy ujra saját kezelésben lehet nyuzni a közönséget, a második emelés pedig, Bódy ügyvezető igazgató ur általunk már emlitett fizetésemelésével van szinte csudálatos kronologikus összefüggésben. De nem akarunk személyeskedni és igy csupán azt a régi ideát jegyezzük ide, melyet vagy egy évtizeddel ezelőtt a helyiérdekü vasutakról készitett törvénytervezet kapcsán a főváros véleményképen vetett fel a közlekedésügyi ügyosztály. A főváros akkor szigoru hangu feliratban követelte a kormánytól, hogy a fővároskörnyéki helyiérdekü vasutakról külön törvényszakasz intézkedjék, mely a vasutak tarifa- és menetrendpolitikájára döntő befolyást biztositson a főváros törvényhatósági bizottságának. A tervezet akkor elaludt és alszik most is, bizonyságául annak, hogy mindig meg lehet találni az utakat és módokat egy életerős vállalatnak arra, hogy cirkulusait senki se zavarhassa. Most azonban, mikor a borzalmas lakásviszonyok és a város terjeszkedési lehetősége egyre nagyobb fontosságot biztositanak a Helyiérdekünek, ujra felszinre kell, hogy kerüljön a fővárosnak ez a törekvése. Talán éppen Bódy Tivadar, akiben csudálatos ökonómiával egyesül a vasuti és a fővárosi közigazgatási szakember, megformulázhatná ezt a követelést ...,

HIREK

...

Az **UJ BUDAPEST** az esztendő fordulásával második évfolyamába lépett. Az elmult esztendő küzdelmekben és sikerekben gazdag volt, az elmult esztendőben lapunk a várospolitika jelentős tényezőjévé küzdötte fel magát.

Azok az ideálok, melyek eddig zászlónkon lobogtak, fognak bennünket a jövőben is lelkesiteni. *A keresztény Budapest* az eszményünk, ezért harcolunk szóval és tollal, *a boldog és megelégedett Budapest* az, mely felé akarjuk vezetni városunk fáradt és elcsigázott népét. A mi zászlónk elé kell gyülekeznie mindenkinek, aki komolyan akarja az uj, a keresztény, a boldog és megelégedett Budapestet.

A nyomdabérek és anyagárak állandó drágulására való tekintettel kénytelenek voltunk január elsejétől kezdve az előfizetési dijakat felemelni.

Uj előfizetési áraink:

Egész évre	**440 korona,**
Félévre	**220 „**
Negyedévre	**110 „**

Az előfizetési dijak elküldése céljából mult heti példányainkhoz **postatakarékpénztári befizetőlapot** mellékeltünk. Kérjük előfizetőinket a lejárt előfizetések megujitására, *mert nem vagyunk abban a helyzetben, hogy bárkinek is ingyen küldjük a lapot.*

Az UJ BUDAPEST kiadóhivatala.

Mennyire van Budapesttől a Svábhegy? (Levél a szerkesztőhöz.) Mélyen tisztelt Szerkesztő ur! Erre a kérdésre csak az felelhet meg érdemlegesen és jogosan, akit az Angol-Magyar Bank képében mutatkozó végzet arra itélt, hogy állandóan a Svábhegyen kell laknia. Aki nyári időben, csak ugy kiránduló módjára egyszer-kétszer meglátogatja a hegyet, lelke irigységgel telik meg azok iránt, akik a főváros e gyönyörü vidékén laknak. De jöjjön csak ide lakni s élvezze végig az őszi, téli és tavaszi időt a jó öreg fogaskerekü segédlete mellett, az irigység azonnal szánalommá fog lesülyedni. Mert tudnillik a svábhegyiek egyetlen szállitó eszköze a *fogaskerekü vasut.* Ez a jó öreg alkotmány, mely most e siklót is magához akarja láncolni, gondoskodik róla, hogy a svábhegyi polgárok egyhangu életét egy kis humor is besugározza. Azt kell hinni, hogy ennek a rozoga vasalkotmánynak lelke van, amely érez és gondolkozik. Nyáron, amikor a hegyen sok a nyaraló, zajos az élet, a fogaskerekü nagyon jól tudja, hogy a hegyen lakók nélküle is elszórakoznak, ő tehát komolyodik s kötelességét is meglehetősen komolyan és korához képest türhetően végzi. Azonban, amint elmulik a nyári szezon, a fogasok e öveszik a lélkükben egész nyáron felgyülemlett humort s ősztől tavaszig napról-napra vicceket gyártanak. Egyik ilyen vicce volt a fogasnak a mult ősszel az, hogy stájgerolt. Egyszerüen kimondta, hogy 20 koronán alul nem visz fel senkit a Svábhegyre, kivételt csak azokkal tesz, akik nem ütik meg a 120 centiméter fogasmértéket. A stájgerolás még magában véve nem vicc, hanem szomoru valóság, a dologban az a humoros, hogy a 20 koronás menetjegy fölfelé és lefelé van számitva, vagy megforditva. *Egyszeri utra szóló jegy nincsen.* Tehát aki csak fel akar menni, annak lefelé is meg kell az utat fizetni és viszont. Szerkesztő ur nagyon téved azonban, ha azt hiszi, hogy zsebében a 20 koronás jeggyel a fogaskerekü szárnyán emelkedhet a Svábhegyre. Azt elfelejti, hogy a fogas utja az Uj Szent János-kórház mellett visz el s szegény jó öreg masina már nagyon rá érett a kórházi ápolásra s minden áron szeretné felvétetni magát a kórházba. Ezt a szándékát nagyon sokszor kinyilvánitja, mert amint a kórház kertjéig elzakatol, prüszkölve, füstöt eregetve, szikrát szórva, ott egyszerre megtorpan s kétségbeesetten sipolva megáll s kijelenti, hogy tovább egy lépést sem megy, mert ő beteg. Ilyenkor nincs mit tenni, mint szépen kiszállni Noé bárkájából s a 20 koronás menettérti jeggyel a zsebünkben felsétálni a Svábhegyre a fogaskerekü sinpárján. Ez az a kedvező időpont, amikor precize meg lehetne határozni, hogy *menynyire van Budapesttől a Svábhegy.* Néha ez a váratlan séta esővel, hóval, sárral variálódhatik, de legkellemesebb hózivataros téli estéken, amikor abban az örömben részesülhet az ember, hogy a koromsötét uton a hiányos padlózatu vasuti hidról

---

tikai befolyásban, kulturszükségletben is megnövekedett polgárságé. A polgárnak pedig kellett a faragott ágy, mert tudta, hogy ily ágyban hajtotta álomra fürtös fejét madame Du Barry, XV. Lajos, ily ágy óriás vánkosain pihent Mária Terézia s francia gavallérok irigyelt gyöngye, Ninon de Lenclos. A polgárnak kellett a kerek asztal, mert ilyen asztalon sakkozott Metternich. De nem kellett az asztal finom és valódi disze, az ágy damaszt-selyemből szőtt mennyezete, mert ez drága, mert fölötte sokba kerülő fényüzés, mert sehogysem illik oly emeletre, ahol még más szomszéd is van. Vagy a földszintes házba, ahol két lépéssel az ember már kinnt van az utcán, nincs előcsarnok, nincs szökőkut, nyirt fa és istálló, arabs telivérekkel.

Mindez, a ma már mütörténelmileg használt szóval, biedermayer ugyan, ha tulajdonkép nem is egyéb, mint ékességétől megfosztott, polgárságon keresztül szürt mágnás-stilus. Amely igazán csak ott eresztette mélyre gyökereit, ahol legelterjedtebb volt az uj, dolgozó, ipari polgárság s legkisebb a kastélyok és paloták régi müveltségének tradiciója. A németségben, s a hozzája kapcsolódó, vele érintkező területeken. Aki mögötte van: az a jó, a derék, a házias s megelégedett, délutáni örömöket élő, kedélyes, zöld kertben Familienblatt-ot lapozó purger. Az ő „csak lassan-lassan, nem kell sietni" tempója, szemlesütő morálja, szőke lányainak szerénysége, ártatlan pajkossága. Az ő Saphirja fütötte s hozta ezt a mozgalmat ide is, Pestre. Budára és Pestre, ahol ha nincs is rajta oly markánsan, kimutathatóan a „pestiesség", mint ahogy a bécsi dolgokon kiütközik a „weanerisch", — amig békések, csöndesek voltak a harmincas-negyvenes évek, kulturát mozgatott. Olyan volt a pesti polgárság hajlékaiban, mulatságain, könyvei közt és szinpadán.

A könyvek, a mulatságok bókjai, s főleg a szinpad, nagy részben német. Mert a polgárság hetven percentje is az, amely izoláltan él, s önmagán kivül, más osztályokkal alig van kontaktusa. S mégis, ez a magyar biedermayer: a pesti, budai, bár eredetileg, s nagyrészt német polgárság biedersége. Hálószobái és ebédlői, amelyek egyenest neki készültek, mert ő itt akart hálni és ebédelni, ha a szerviták tornyában delet kongattak. Violával pettyezett kertjei, ahol apró ifjak hemperegnek a földön, amely talán még nem az ő szülőföldje, de gyerekeivel együtt már elporlasztója. Magas tetejü, rostéllyal körülvett házai, amelyek egy életen át tanui erőlködéseinek, felfogói reményeinek és törvényes alapu csókjainak. Butorai, fényüző cikkei, amelyeket a „tekintetes céhtestület" kebelében, nemes magyar asztalosokkal, politikus vargákkal, gombkötő művészekkel együtt csinált széppé és praktikussá. Amelyekből már csak olykor, elvétve akad valami, egy-egy öreg belvárosi házban, patricius kereskedők unokáinál vagy Budán. De amelyek, mint tört akkordjai egy valamikor eleven időnek, hivalkodva, s mégis hüen s kifejezően verik vissza apáik szavát és felfogását az életről, halálról, szerelemről. Ránk olyformán hat ugyan ez, mint valami csöndes ebédutáni szendergés. Szelid kék füst, nyugalmas elpipázás a bőrszéken. Akkor azonban, valahogyan igy hangzott: itt élni jó, itt élni kellemes. Éljünk és vigadjunk hát, hisz' még messzi van Görgey.

Dömötör István.

az árokba fordulhat, vagy esetleg híd nélkül is begurulhat a Diós-árok valamely vendégmarasztó szakadékába. Ott aztán van idő bőven elmélkedni a probléma fölött, hogy *mennyire van Budapesttől a Svábhegy.* Kérem Szerkesztő urat soraim szives közlésére, hadd lássák Budapest atyái a közgyülési teremben, hogy micsoda társaság meri kérni tőlük a főváros téli hozzájárulása ellenében a sikló potya bérletét. *(Aláirás.)*

Rendezték a nyomdai tisztviselők fizetését. A fővárosi házinyomdai tisztviselőknél az a visszás helyzet volt, hogy a munkások bére általában felülhaladta a tisztviselők díjazását, ugyannyira, hogy előfordult az a képtelen helyzet, hogy egy munkásnak épen kétannyi fizetése volt, mint a felebbvalójának. A tanács legutóbb *Szaszovszky* tanácsnok-főjegyző előterjesztésében foglalkozott ezzel az ügygyel és a nyomdai tiszti személyzetnek megfelelő működési pótlékot engedélyezett.

Emelték a tüzoltólegénység szolgálati pótdiját. A tanács legutóbb elhatározta a tüzoltói szolgálati pótdijak emelését. Az elnöki ügyosztály javaslata szerint a nappali öt koronás pótdij helyett tiz koronát, az éjjeli tiz korona pótdij helyett husz koronát kap a tüzoltólegénység, az egész napi 15 koronás pótdijat pedig 30 koronára emelték. Az emelés, amely már életbe is lépett, évi 180.000 korona uj megterhelést jelent a fővárosnak.

Pestispavillon a járványkórházban. A tanács mult heti ülésén *Szabó* Sándor dr. tiszti főorvos jelentéséből tudomásul vette, hogy Párisban, Konstantinápolyban és Nápoly mellett pestis esetek fordultak elő. A járvány behurcolása elleni védekezés céljából a szükséges és fontos intézkedések egész sorozatát léptette életbe a főváros tanácsa. A tanácsülés utasitotta a közegészségügyi ügyosztályt, hogy arra az esetre, ha valami uton-módon mégis behurcolnák Budapestre a pestist, a fertöző betegkórház területén egyéb fertőző kórosztályoktól elkülönitve, a betegek *megfelelő külön épületben való elhelyezéséről* már most gondoskodjon. A bakteriológiai vizsgálat sürgős megejtésének, a szükséges boncolásoknak és az állatkisérletek keresztülvitelének veszély esetére való azonnali lehetőségéről már most köteles előre gondoskodni az ügyosztály. A pestispavillon épületéből elvezető csatornát egy nagy fertőtlenitő készségbe kell vezetni, hogy csak tökéletes fertőtlenités után kerülhessen annak tartalma a közcsatornába. Arról is gondoskodni fog a közegészségügyi ügyosztály, hogy a fertőző betegek kórházában a patkányokat és az egereket, továbbá lehetőleg a poloskát, bolhát, legyet és tetüt irtsák ki.

A téglakartel és az épitkezés. A napisajtóban az épitkezések megindításával kapcsolatban megindult cikkáradat az épitkezések megindulásának legfőbb akadályául *a téglahiányt* tünteti fel. Érdekesnek tartottuk erről a kérdésről megintervjuvolni *Müller* Józsefet, *az Ujlaki Tégla- és Mészégető Részvénytársaság* vezérigazgatóját, aki ezt a hiresztelést a leghatározottabban *megcáfolta előttünk.* A fővárosi téglagyárakban mintegy 25—30 millió darab tégla van raktáron, ebből a mennyiségből 30—40 háromemeletes házat lehetne felépiteni. A tégla ára most a békebeli 40—50 koronával szemben 1900 korona ab gyár. A kartel juliusban lement 1200 koronás árra, azt gondolván, hogy a tégla drágasága késlelteti az épitkezés megindulását. Ez az akció azonban *eredménytelen volt,* ugyannyira, hogy két hónap mulva ujra fel kellett emelni az árakat, amelyek ma az előállitási költséget sem fedezik. Az olcsósági hullám egyetlen nagyobb rendelése *az Országos Lakásépitési Tanács* 10 millió darabos rendelése volt, melyet az állami kislakásépitő akció számára használtak fel. A békebeli évi 460 millió darab termelési képességgel szemben *a gyártás ma csaknem teljesen szünetel.* A vezérigazgató véleménye szerint a *téglakérdés szénkérdés* és ha egy komoly épitkezési akció kapcsán az állam olcsó szenet tud a téglagyáraknak biztositani, a kartel szivesen megy bele az árak megfelelő leszállitásába.

Mennyi halottunk volt a mult évben? A Duna jobbparti köztemetők igazgatósága most tette közzé a statisztikai kimutatást a fővárosi köztemetőkben eltemetett halottakról. A kimutatás szerint az elmult év folyamán a kerepesi temetőben eltemettek 1331 halottat 950 férfit, 540 nőt. 117 fiu- és 84 leánygyermeket), a X. kerületi uj köztemetőben eltemettek 8722 halottat (2927 férfit, 2009 nőt, 1596 fiu- és 1187 leánygyermeket). Az ingyenesen eltemetettek között 424 férfi, 468 nő, 24 vegyes névtelen, 656 tiz éven aluli fiu- és 568 leánygyermek volt. Halva született 190 fiu és 120 leány. Az ingyenesen eltemetettek száma 5458 volt. E két temetőben összesen eltemettek 12.516 halottat. A németvölgyi temetőben 6-ot, a farkasréti temetőben 2297 halottat (köztük 903 férfi, 902 nő, 210 fiu- és 169 leánygyermeket). A III. kerületi uj temetőben 1124 halottat (köztük 373 férfit, 372 nőt, 160 fiut és 132 leányt), a vizivárosi temetőben 4 halottat temettek el. Az utóbbi négy temetőben eltemettek száma 3431 volt. A statisztikai kimutatás közli még azt is, hogy 1849 április 1-től bezárólag 1920 december 31-éig eltemettek összesen 659.108 egyént a kerepesi és a X. kerületi temetőkben.

—

A Cigánybáró, Strausz örökifju operettje kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap este van a Városi Szinház műsorán. Táblás házak, zugó tapsok kisérik a kitünő előadást. Hétfőn a *Carmen* kerül szinre, Karácsonyi István, az Operaház karmesterének vezényletével. Szerdán a *Rigoletto* van műsoron a cimszerepben Szemere Árpáddal, Gildát Holndonner Ilonka, a schwerini udv. opera tagja énekli. Szombaton a *Tosca* kerül szinre Környey Béla felléptével. Vasárnap délután a *Trubadur.* Következő hétfőn, 23-án Sándor Erzsi kamaraénekesnővel a hármas női főszerepben *Hoffmann meséit* adják.

A Hamburgi menyasszony lesz a Városi Szinház idei évadjának szenzációs operetteseménye. Kulinyi Ernő és Vincze Zsigmond lebilincselő operettje, mely Pekár Gyula „Kölcsönkért kastély" cmü vigjátékából vette tárgyát, alkalmat ad Petrass Sárinak, a világhirü divának, hogy hóditó egyéniségét megragyogtassa egy kedves, fiatal leány bájos szerepében. Társa lesz a sikerben Tisza Karola pezsdítő táncos alakitása és Palló Imre, az Operaház kiváló művésze, aki egy magyar gárdatisztet alakit. A jókedvről Sziklay József mulatságos mágnásfigurája, Horti Sándor burleszk hamburgi kereskedője és Mihályfi Julia vidám vénleányfigurája gondoskodik. Örley Flóra, Betegh Bébi és Gábor Ernő játsszák még a főbb szerepeket. A zenei részt Fridl Frigyes karnagy tanitja be. Kéméndy Jenő pompás diszletei és jelmezei, Ferenczi Frigyes finom rendezői művészete igazi eseménnyé avatják az uj operett bemutatóját, melyet január 25-ére tüzött ki a szinház.

A Vigszinház e hetét a *Bálvány* és a *Zaza* váltakozva tölti el. Szombaton uj betanulással adják a régibb műsor egyik legnagyobb sikerét, az *Osztrigás Micit.* Csütörtök délután gyermekelőadásul az *Aggfurt köszörüst* játsszák félhelyárakkal, szombaton pedig népszerü előadásul a *Liliomot* ismétlik félhelyárakkal. Vasárnap délután az *Ördög* szerepel a műsoron.

A hollandi menyecske minden este szinre kerül e héten is a Király Szinházban. Jövő szombaton délután a Rákosi Szidi szinésziskola vizsgaelőadásán ismét a *Legénybucsu,* jövő vasárnap délután pedig *A kék mazur* kerül szinre 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Szinház 75-ödször. Molnár Ferenc rendkivüli sikerü három egyfelvonásosát ma adják 75-ödször a Magyar Szinházban. A nagysikerü darab előadását azontul is minden este megismétlik. Jövő vasárnap a *Buzavirág* van műsoron, 3 órakor, mérsékelt helyárak mellett.

A gazdag lány minden este műsoron van e héten is a Belvárosi Szinházban, ahol Szenes Béla kitünő vigjátékát állandóan előre eladott táblás ház közönsége tapsolja végig. Jövő vasárnap délután Szenes nagysikerü darabját, *A buta embert* játsszák 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Az Andrássy-uti Szinház bemutatóján háromórás kacagás és nyiltszini tapsok jutalmazták az uj műsor darabjaiban és magánszámaiban szereplő, hálás szerepeket kreáló művészeket, köztük az egy évi távollét után ujra debütáló Ilosvay Rózsit, ki magánszámaiban és a rendkivül mulatságos „Biedermayer"-ben igen meleg sigert aratott. Németh Juliska magánszámaiban excellált, Békefi László pompás konferanszát pedig meg-megszakitották a kitörő köztapsok. Vaszary Piroska, Bánóczyné, Marosi Adél, Bársony, Kabos, Kertész és Matány aratták még nagy sikert a meleg est folyamán, melynek külön érdekessége Szász Ilonka és Gárdonyi viharos derültséggel fogadott szinészimitációs fréfája is.

A Blaha Lujza-Szinház slágerdarabja, a Fi-Fi változatlanul megtölti estéről-estére a szinházat lelkesen tapsoló közönséggel. A kitünő darab e héten is minden este szinre kerül, ugyancsak ezt adják jövő vasárnap délután is 3 órakor, rendes esti helyárak mellett.

A Kamara az amerikai filmgyártás legbravurosabb alkotását, a *Bestiát* mutatja be a *Sándor Mátyás* befejező részével. A *Bestiában* halálveszély, ábránd, szerelem, a gyermeki önfeláldozás apotheozisa kristályosodik ki a legjobb szinészek játékával és csodás festői tájak sorozatával. Előadások egész héten 4, 6, ¾8 és ¼10 órakor.

KÖZGAZDASÁG

•••

A Wiener Bankverein január 10-én Bécsben tartott rendkivüli közgyülésén elhatározta az alaptőkének 500 millió koronáról egy milliárd koronára való felemelését. Egyelőre 250 millió korona n. é. részvény 1922 üzletévi osztalékjogosultsággal kerül kibocsátásra, melyek az eddigi részvényeseknek részvényenként 5500 osztrák korona árfolyamon 2:1 arányban telquel ajánltatnak fel. Az elővételi jog január 12-től 24-ig bezárólag gyakorolható.

A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság tőkeemelése. A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság közli, hogy megtartott rendkivüli közgyülése a társaság alaptőkéjének 250.000 darab 200 korona névértékü uj részvény kibocsátása által ötvenmillió koronával 174 millió koronára való fölemelését elhatározta. A kibocsátásra kerülő uj részvényekből 186.000 darab a régi részvényeseknek ajánltatik fel 1800 koronás árfolyamon, 40 korona kibocsátási költség fölszámitása mellett, összesen tehát darabonkint 1840 koronáért, ugy, hogy minden tiz régi részvényre három uj részvény esik. A további 64.000 darab részvényt a társulathoz közelálló pénzcsoport veszi át, mely egyuttal az összes uj részvények átvételéért is szavatol.

A Neuschloss-féle Nasici Tanningyár és Gőzfürész Részvénytársaság megtartott rendes közgyülésén az 1910—20. üzletévre a 15,289.395.46 koronát kitevő nyereségből részvényenkint 150 korona osztalék kifizetését határozta el.

Minden lelkes hive a nemzetgazdasági megélhetésnek legyen tagja a keresztény alapitásu

„KÉVE Ruházati Áruház Szövetkezet"-nek

BUDAPEST, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 20.,

ahol egy üzletrész ára 100 kor.

Mult évi október hó végéig belépett **8039** tag, **552** darab alapitói és **8986** rendes üzletrészszel **1,450.600** korona összegben.

AMERICA LEGU ABB TÁNCA **CSU CSU** A JANUÁRI MONSTRE-MŰSOR KERETÉBEN MÁR LÁTHATÓ

A TABARIN-BAN

BUDAPEST, RÁKÓCZI-UT 63.

FŐVÁROSI ORPEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Kelefi és Ribner

A POMPÁS UJ JANUÁRI MŰSOR

Kezdete este negyed ½8 órakor.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59. A székesfőváros saját kezelésében:

„HARMATVIZ"

Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

AZONNAL KÜLDETÜNK AUTOTAXIT A LEGKÖZELEBBI ÁLLOMÁSUNKRÓL TELEFON: AUTOTAXI (SZÁM HELYETT)

Müller Testvérek Vegyészeti Gyár R.-T.

tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**

Igazgató: **RASSKÓ OSZKÁR.**

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

Az UJ BUDAPEST első évfolyama

(200 oldalon rengeteg fővárosi aktualitás, várospolitikai tanulmányok, képek a régi Pestről, intimitások a közgyülésről, tüskék, stb. stb.

Bekötve 200 koronáért már most megrendelhető a kiadóhivatalban.

II. évfolyam Budapest, 1922 január 26 4. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A közgyülés uj pártja,

mely groteszk kontrasztjául mulandóságának Széchenyi István gróf halhatatlan nevét választotta jelzőjéül, igazán nem fog nagyobb eltolódásokat okozni a közgyülés erőviszonyaiban. A Széchenyi Párt, ha egyáltalán megalakul, vagy nem szünik meg, amikorra e sorok megjelennek, töredék csupán, torzó, jelképe a turáni átoknak, a széthuzásnak, az egyenetlenségnek, mintaképe annak, hogy a személyes hiuság hogyan győzedelmeskedik az eszméken és ideálokon. A Keresztény Községi Pártot sem összetételében sem utjaiban nem fogja zavarni az uj alakulás, mely számbeli csekélységénél fogva nem lehet tényező a városi politikában és annak folyamatát meg nem zavarhatja. Amidőn ehelyütt és kissé hosszasabban foglalkozunk érdemén felül Széchenyi István gróf eszméinek nagyon is törpe epigonjaival, tesszük ezt korántsem az uj pártnak tulajdonitott fontosság okából, hanem azért, hogy a kiválási processzusnak tanulságait levonjuk és szemügyre vehessük azokat az erőket, amelyek innen is, tul is szembe helyezkednek a keresztény Budapest megalkotásával.

Az a programm, amely, ha hitelt lehet adni a hirlapi nyilatkozatoknak, az uj alakulás célját alkotja, egyáltalában nem uj a törvényhatósági bizottság többségi pártja, sőt a választóközönség előtt sem, hiszen ugyanennek a programmnak a jegyében hivatott életre a választások alkalmával a Keresztény Községi Párt és ezt a programmot hirdette konturjaiban sokkal élesebb, céljaiban meghatározottabb formában pártunknak minden egyes tagja. Mi az oka annak, hogy most ugyanezeket a programmpontokat látjuk viszont a Széchenyi-párt heroszkopján keresztül? Ennek két oka lehet. Az egyik az, hogy keresztény várospolitikának — mert programmjukból a keresztény jelzőt egyelőre ők sem merik törölni — csak *egy* programmja lehet, a másik az, hogy a Keresztény Községi Párt nem igyekezett programmját megvalósitani és ezért az eredeti programmban foglalt eszmék és célok felfrissitésére van szükség. Nézzünk szembe mind a két eshetőséggel.

Keresztény várospolitika csak egy lehet, az, amelyik a háborut vesztett ország gazdasági erőforrásaival és lehetőségeivel számolva, igyekszik megvalósitani a város kormányzásában a választójog kiterjesztett szabályai szerint az alkotmány sáncai közé bejutott tömegek akaratát olyképpen, hogy éppen a nagy tömegek számára kedvesebb jelszó-politika helyett szociális irányu alkotásokat teremtsen. A főváros jó és olcsó élelmezése, megélhetési lehetőségek nyujtása és a meglévők javitása, a lakosság életstandardjának emelése kivétel nélkül helyet foglaltak a Keresztény Községi Párt programmpontjai között és megtalálhatók a Széchenyi Párt programmtervezetében is. Ezeknek a programmpontoknak a megvalósitása, amelyekhez hozzájárult a speciálisabb kérdések egész sorozata, mint például a közuti vasutak, a közmunkák ügye, mindenkor célja volt pártunknak és igazán nem rajtunk mult, hogy a Keresztény Községi Párt másféléves uralma alatt ezekből nem minden valósulhatott meg. De amikor az ország gazdasági lázban vonaglik, amikor az államadósság a termelő munka csökkenésében és a bankjegyinflációban milliárdokkal és milliárdokkal nő, amikor az ország törvényhozó testületében alkotások helyett meddő személyeskedések és nyepozvolimos küzdelmek folynak, amikor az országos problémák egész sorozata várja hiába a megoldást, akkor nem a fővároson mulik, hogy nem tud oázist teremteni a sivatagban és az ország sorsától és életétől a vele természetszerüleg szervesen egybeforrt főváros sorsát és életét nem tudja elkülöniteni. Ha a Föld az ország és a Hold a főváros, akkor a Holdat jelentő fővárost nem lehet kitéríteni pályájából, mikor az a Földdel együtt rohan végzetszerü utján és nem lehet tavaszt teremteni a télben, mikor ugyanazon klima, ugyanazon sugárzás, ugyanazon világtörténelmi változás részese a főváros, mint az egész ország.

Ezért hazug minden politika, amely sorsunk katasztrófális hullámzásai között szabadulást és paradicsomot igér a hajó egyik utasának, mig a többit a vigasztalan jövő és az elmerüléstől való félelem környékezi. Ma demagogia minden politika, legyen az liberális, demokrata, vagy Széchenyi-párti, mely mézes igéretekkel akar port hinteni a milliók szemébe, be nem váltható frázisok aranyhimjét csillogtatja, amelyekről pedig maguk a politikusok, akiknek judiciumuk élesebb és perspektivájuk szélesebb, tudják, hogy be nem válthatók. A programm, amelyet mi a választások alkalmával lobogónkra tüztünk, ma is fent ragyog és annak gyorsabb és sikeresebb beváltását rajtunk kivül senki nem igérheti.

Az a másik eshetőség, mintha mi nem igyekeztünk volna programmunkat megvalósitani és ahhoz hütlenek lévén, az ideálok felfrissitésére lenne szükség, magától elesik. A programmokat mindig a való élethez és a lehetőségekhez kell alkalmazni és önmagának nem használ, de a főváros közönségével szemben bünt követ el az, aki bármilyen célból olyan igéreteket tesz, amelyekről önmaga tudja a legjobban, hogy nem képes megvalósitani.

Milyen célból? Milyen cél vezethette azt a néhány embert, aki pártviszályt szit, hogy uj pártot alakitson? A köz érdeke, vagy egyéb szempontok? Az előbbi semmiesetre. Nem közérdek, nem a keresztény százezrek érdeke, hogy a főváros közgyülésének többségi pártja, mely ma az egyetlen keresztény gondolat, az egyetlen keresztény valóság ebben a szerencsétlen országban, meginogjon, lehetőségeit, vagy kedvét elveszitse. Mikor már nem kell a főváros máról-holnapra való életével törődnünk, akkor eljöhet majd az ideje annak, hogy szárba szökjön az elvetett mag és alkotásainknak, kezdeményezéseinknek gyümölcsét élvezzük, talán már nem is mi, hanem a késő nemzedék.

Szerencse azonban, hogy a pártütők alig néhányan vannak, akiknek tervei és számitásai a Keresztény Községi Pártot nem zavarhatják. A Széchenyi Párt nem akadály, csupán egy fájdalmas momentum, mint amikor hű fegyvertársát elveszíti az ember a csatában, de annál nagyobb hévvel és erellyel tör a győzelemre. A Széchenyi Párt tagjai, akik a szerdai közgyülésen már a tulsó oldalon fognak küzdeni ellenünk, számunkra egy fájdalmas emlék, egy szomoru dokumentum az emberi gyarlóságról.

Nemzetgazdasági törekvések

Irta: VEREBÉLY GÉZA
a „Kéve" Ruházati Áruház Szövetkezet igazgatója

Az utolsó két esztendőben a nemzetgazdasági megujhodás sok lelkesedést váltott ki a társadalomból. A keresztény magyarság végre öntudatra ébredt és fölismerte, hogy mily fontos pozíciókat adott fel ötven éven keresztül, mikor a kereskedelmet, ipart és vállalkozást nemsokra becsülve, a tisztviselői pályákon kereste boldogulását.

Természetes, hogy a most uj életnek induló egyének még nem képesek magánvállalkozásokba bocsájtkozni, egyrészt, mert a kereskedő pályára lépőknek még nincs elegendő gyakorlatuk és hiányzik a szükséges forgó-tőke is. Sajnálattal kell ugyanis megállapitanunk, hogy a mult hibáinak felismerése dacára, nem a gazdag arisztokrácia, vagy a vagyonos dzsentri és gazdaosztály sarjai lépnek a kereskedelmi pályára, hanem leginkább a tisztviselői osztályból és a katonatisztek sorából *kerülnek ki az uj nemzetgazdasági pionirok* és igy ezek nem mint önálló kereskedők, hanem csak mint alkalmazottak kereshetik érvényesülésüket. Pedig az volna a fontos, hogyha *minél több önálló kereskedő és vállalkozó erősitené, gyarapitaná az olyannyira kivánatos müvelt és vagyonos keresztény középosztályt.* Mindaddig tehát, amig egy életerős keresztény kereskedőosztály nem létesül, másuton is kell gondoskodnunk arról, hogy a keresztény társadalom szükségletét saját megerősödésének figyelembevételével, olyan szervezet utján szerezze be, mely szervek minél több keresztény kereskedőnek és iparosnak nyujtanak megélhetést és boldogulást.

Ezt a szervet megtaláljuk a *szövetkezésben.* Ezért az utóbbi időben több keresztény alapon működő szövetkezet alakult, melyek közül egyik kevesebb, a másik viszont több eredménnyel működik és igyekszik altruisztikus céljait minél jobban megközeliteni. Ha egyik vagy másik szövetkezetnek nem sikerült eredményt elérnie, akkor a hajótörést nem a szövetkezés eszméjének rovására kell irnunk, hanem más körülményekben kell keresnünk.

A mai szövetkezeteket kizárólag szakemberek vezetik s igy a szakszerüség hiánya folytán a szövetkezeteket már nem érheti baj. Sokkal inkább akadályozza a szövetkezeteket fejlődésében az elégtelen *forgó-tőke*, mert ma a legszerényebb vállalkozások is sok milliót igényelnek. Hiszen az évtizedes szaktapasztalatokkal rendelkező kereskedő most igen nagy feladat elé van állitva, ha nem rendelkezik kellő forgó-tőkével, vagy legalább is nem terhes kölcsönökkel, mert nem szabad figyelmen kivül hagyni, hogy még az erősen fundált vállalatokat is nagy bajba sodorhatja a magyar valuta folytonos érték-hullámzása.

Ezért nem jól cselekszik a keresztény társadalom, ha a kezdő vállalkozásokat tulszigoru kritika tárgyává teszi és ugyanolyan igényekkel lép fel velük szemben, mint régi 50—100 éves cégekkel szemben, amelyek 50—100 milliós tőkékkel is rendelkeznek.

Rendkivül sulyos feladat előtt állnak azért azok a vállalkozások, amelyek az utolsó két esztendőben, a magyar valuta folytonos értékhullámzása idejében kezdték meg működésüket. *A magyar társadalom öntudatos összefogására* van tehát szükség, amikor egyreszt a tehetős osztály megtakaritott tőkéjéből legalább egy részt bocsájt üzletrészek vásárlásával a célirányosan vezetett szövetkezetek rendelkezésére, amit annál is inkább lehet követni, mert hiszen a szövetkezetek 5 százalék kamatot téritenek, holott a takarékok és bankok a betétek után jóval kevesebbet fizetnek. A támogatás azonban ne csak a tőke-nyujtással merüljön ki, hanem a keresztény társadalom szükségleteinek beszerzésénél gondoljon elsősorban azon szövetkezetekre, amelyek viszont altruisztikus céljukat követve, évente a jótékonyság oltárára is nagy áldozatokat hoznak.

De ne csak az egyesek, hanem a hivatalos világ vezetői, a városi, megyei és állami intéző körök is gondoljanak a szövetkezetekre. *A székesfőváros vezetősége ne csak hirdesse a keresztény irányzatot, hanem gyakorolja is.* Nem kivánjuk, hogy tisztes kereskedők és iparosok rovására egyedül a keresztény szövetkezeteket támogassák hatósági rendeléseikkel, hanem, hogy arányositva ezeknek is jusson a közszállitásokból.

Lépjen a tisztes kereskedelem és vállalkozás a tisztes szövetkezeti versennyel a porondra. Ebből a nemes versenyből és ebből a támogatásból csak áldás fakadhat a közre, az országra.

A főváros koncesszió-meghosszabbitásról tárgyal a fogaskereküvel

Uj kézbe került a Fogaskerekü — Mit igér az Idegenforgalmi az engedély meghosszabbitásáért? — A svábhegyiek panaszai a Fogaskerekü ellen

Az *Uj Budapest* több izben megemlékezett a Fogaskerekü azon akciójáról, hogy a téli üzemvitel ellenében a főváros egyelőre engedje át egy esztendőre a sikló kezelését a részvénytársaságnak. Az erre vonatkozó beadvány megjegyzi, hogy ezt a nemzeti ajándékot, amely egy esztendőre 800.000 koronájába fog kerülni a Fogaskerekünek, abból a célból adja a nemes részvénytársaság, hogy ezáltal a főváros jóindulatát biztositsa a Fogaskerekünek a közeljövőben bekövetkezendő megváltása és a budai hegyvidék közlekedésének fejlesztése ügyében. Az érdekes tárgy az elmult közgyülés napirendjére volt kitüzve, onnan azonban *levétetett* azon a cimen, hogy a közlekedésügyi ügyosztály vezető tanácsnoka pénzügyi szempontból az ügyet nem látta eléggé előkészitettnek.

Mikor legutóbb irtunk a Fogaskerekü önzetlennek egyáltalában nem nevezhető ajándékáról, megjegyeztük, hogy *ez a lépés csak bevezető stádiuma annak az akciónak, amely a budai hegyvidék közlekedésének monopolizálását és a magánérdekeltség kezében való megtartását célozza.* Jóslatunk sokkal gyorsabban bevált, mint magunk gondoltuk volna. A Fogaskerekü azóta már a tervek egész sorozatával ostromolja a fővárost, e tervek bármelyikének megvalósitása természetszerüleg világossá teszi, hogy a *felajánlott ajándék nagyon is captatio benevolentiae célzatu volt*, a háttérben már akkor ott leselkedett az a rideg és mohó üzleti politika, amely a Fogaskerekü egész üzletmenetét intézi.

Érdekes és a közvélemény által eddig nem tudott dolog, hogy *az elmult esztendőben a Fogaskerekü gazdát cserélt.* Az Angol-Magyar Bank tulajdonából az Idegenforgalmi és Utazási Vállalat tárcájába került rozzant lokomotivjaival, de annál nagyobb értékü telkeivel a Fogaskerekü, aminthogy ugy látszik, hogy az Angol-Magyar Bank a budai hegyvidék fejlesztésére vonatkozó tervet teljesen feladta. A titokban tartott tranzakció csak most került nyilvánosságra és kevesen tudják azt is, hogy az Angol-Magyar Bank, illetőleg az Égisz másik budai üzlete a Lukácsfürdő szintén *uj gazdát kapott*, a Meinhardt Testvérek személyében, akik az Angolpark jövedelméből félretett milliókat forditották a Lukácsfürdő megszerzésére. Ugy látszik, hogy az Angol-Magyar Banknak a Britt-Osztrák Bank megalakitásához minden magyar pénzre szüksége volt, ami kissé furcsa szinben tünteti fel Krausz Simon londoni tárgyalásait, melyek további angol érdekeltségek bekapcsolását célozzák a Kola-bankház üzletébe...

Az Idegenforgalmi tulajdonába került Fogaskerekü most némi altruisztikus mázzal igyekszik magát bevonni és céljait elérni, amennyiben az Idegenforgalmi részvényeinek negyven százaléka azon a cimen, hogy az Idegenforgalmi tartja fenn a hivatalos szinezetü Menetjegyirodát, a MÁV tárcájában van, a részvények többi része a *Nemzeti Hitelintézeté* és az *Angol-Magyar Banké*. Ez az altruisztikus szinezet már is élénk szerepet játszik és a jövőben még élénkebb szerepet fog játszani az Idegenforgalmi terveiben, amennyiben a részvénytársaság azt igéri, hogy az elvesztett tátrai fürdők helyett a budai hegyvidék fellendítésével iparkodik ide idegeneket vonzani. Ez azonban csak máz és maszk, a valóság a Fogaskerekü üzlete, még inkább a koncesszió-meghosszabbitás. Az *ÉGISz* minden valószinüség szerint azért bocsájtotta át a nagy jövővel kecsegtető hegyivasutat az Idegenforgalmi tárcájába, mert a saját nevében a városháza mai viszonyai mellett *még csak kérni sem merte* a koncesszió meghosszabbitását és arra sokkal alkalmasabbnak tartotta az Idegenforgalmi által benyujtandó hegyvidék-fejlesztési maszlagot. A fejlesztés azonban csak terv, mert a körül forog minden, hogy 1926-ban a területhasználati szerződés értelmében az üzletfelszerelés ne kerüljön a főváros birtokába.

Mert a helyzet az, *hogy 1926 október 31-én a Fogaskerekü Vasut Részvénytársaság ingyenesen és tehermentesen jut a főváros birtokába.* Magától értetődő, hogy a Fogaskerekü — mint azt a lapunk mult számában közölt panaszos levél is bizonyitja — *óvatosan tartózkodik minden befektetéstől* és a Fogaskerekü közlekedése ma mizerábilisabb, mint valaha. A budai hegyvidék lakói annyira el vannak keseredve a Fogaskerekü viselkedése ellen, hogy *Krizs* Árpád dr., *Lipthay* Lajos dr. *és Virter* László dr. bizottsági tagok vezetésével az elmult héten nagyszámu küldöttség kereste fel *Till* Antal tanácsnokot, a közlekedésügyi ügyosztály vezetőjét, aki előtt sulyos kifakadásokkal illették a vasuttulajdonos részvénytársaságot. *A tanácsnok azonnal eljárt a Fogaskerekü igazgatóságánál* és igéretet kapott a menetrend és általában a közlekedés javitására.

Az igérettel kapcsolatosan azonban a Fogaskerekü most kirukkol egész tervével, melynek alfája és omegája az 1926 október 31-én lejáró koncesszió-meghosszabbitás. A Fogaskerekü *egyelőre tiz esztendőre, azaz 1936 végéig szeretné koncesszióját meghosszabbitani.* Erre az esetre a fent igért hegyvidéki fejlesztésen kivül *teljes rekonstrukciót igér a részvénytársaság*, igéri a vasut villamositását és két vágányra való átépitését. A tervezetet meglehetősen *vegyes érzelmekkel fogadták a városházán*, noha az már a legközelebbi jövőben bizottsági és közgyülési tárgyalás alá is kerül. Az bizonyos, hogy az üggyel most *alaposan foglalkoznia kell a fővárosnak* és nincs kétség aziránt, hogy a problémát meg kell oldani.

A koncesszió meghosszabbitásával szemben áll az a lehetőség, hogy a főváros vagy megvárván 1926-ot, amikor ingyen hull ölébe a Fogaskerekü vagy akár most, amikor már megváltási joga megnyilt, saját kezelésébe venné át a vasutat. Ennek a megoldásnak ellentmond az a körülmény, hogy a városra is nagy rekonstrukciós terhek háramolnának a megváltás esetén és *fővárosi kezelés* bizonyos tarifális kötelezettségek is, amelyeket *ma* nem kell oly mereven érvényesitenie, főleg a tisztviselőkkel és a munkásokkal szemben, de amelyek egy fővárosi kezelés estén *a hosszu esztendőkig* még a mainál is jelentékenyebb deficittel küzködővé tennék az üzemet. A fővárosra különben is annyi nagyszabásu feladat vár a villamos vasutak átvételével kapcsolatosan, hogy nem ér rá ilyen lokális jelentőségü problémával bajlódni és teljesen elegendőnek tartja, ha beleszólási és felügyeleti jogát biztositja.

A legfontosabb azonban, hogy az Egyesitett Vasutak átvételével kapcsolatosan a fővárosnak *módjában áll a budai hegyvidék közlekedési problémáját másképen is megoldani* és ha arra szükség mutatkozik, a magánérdekeltség kezében maradó Fogaskerekünek konkurenciát csinálni. Itt van például — hogy csak egyebet ne emlitsünk — *a zugligeti villamos meghosszabbitásának* lehetősége, amely esetben máról-holnapra megdönthető a Fogaskerekü tarifapolitikája. A dolgot tehát *mindenképen meg kell gondolni* és bizonyosra vesszük, hogy ugy a közlekedésügyi bizottság, mint a főváros közgyülése alaposan megtárgyalja döntés előtt az ügyet.

Egy azonban bizonyos. Még pedig az, hogy abban az esetben, ha a főváros a koncesszió meghosszabbitására szánja el magát, egyrészről a legteljesebb beleszólási és felügyeleti jogot kell biztositania magának a Fogaskerekü menetrend- és tarifapolitikájába, másrészről a vasut elektrifikálásában és rekonstrukciójában a részvénytársaságnak kellő ellenértéket kell nyujtania a koncesszió meghosszabbitására. *A nemzeti ajándékok ideje már elmult* és olyan területhasználati szerződést, mely a téli üzem fenntartását a főváros nyakába sózhatja, *még egyszer* nem szabad a főváros törvényhatósági bizottságának megkötnie.

Részvénytársaság a Keleti Vásár rendezésére

A főváros egy millió koronával vesz részt a részvénytársaságban — Az Iparcsarnok mögött pavillonokat épitenek a vásár céljaira

Purebl Győző dr. tanácsnoknak az árumintavásárokról szóló cikksorozatát az elmult év őszén közölte az *Uj Budapest*. A cikksorozat, mely a tanácsnok külföldi tanulmányutjával kapcsolatosan a budapesti árumintavásár uj szervezetére vonatkozólag tett értékes inditványokat, széles körökben keltett feltünést és annak eredményeképen máris megvalósitottnak mondható a Keleti Vásárnak részvénytársasági alapon való megszervezése. Az erre vonatkozó konkrét javaslat legközelebb már a tanács és a közgyülés elé kerül, csattanó válaszául azoknak a vádaknak, amelyek a fővárost állandóan ipar és kereskedelemellenes politikával vádolják. Az alakitandó részvénytársaságban a természetben nyujtandó előnyökön kivül a főváros *egymillió koronával fog részt venni*, hogy ezzel is tanujelét adja a Vásár iránti jóindulatának. A dolog mai állásáról *Purebl* Győző dr. tanácsnok a következő nyilatkozatot tette munkatársunknak:

— Ez év őszére már uj kereteiben, méltóan egy hatalmas világvároshoz, fog megnyilni a *Keleti Vásár*. Először ugy gondoltuk, hogy már ebben az esztendőben a Lágymányoson, direkt e célra kisajátitott, hatalmas területen épitjük fel a Vásár pavillonjait, erre azonban ezidén nem kerül sor, részben a közlekedési nehézségek miatt, részben pedig azért, mert az

A régi Pest

— Café Kemnitzer —

Avult, fakó és gyöngéd rajzu metszeten áll egy ház, aminőt már sürün bontogattak a Belvárosban.

A metszet, amely sárga papirján az idő nyomaival olyan, mint a félig már holt ember keze: — több mint százéves. A ház is tehát s az a kis darab élet, amit halvány körvonalakkal mutat a XVIII. század messzi és pirosló alkonyából, — nem meglepő, hogy szintén nincs. Mint ahogy a tavalyi hóról, füstről, szerelemről és sok egyébről példázgató mese mondaná: eltünt.

Kemnitzer'sches Haus: igy nevezi a metszet a házat, amelynek kapuja előtt apró alakok sétálnak, nekünk különös tartással, rokoko bájjal s oly ruhában, amit francia diplomatáktól tanult el a középeurópai dandyszabászat. A valóságban persze, a metszet házának pontján, ma nem ily stilü a világ. Helyére az „Angol királynő" került. Közben azután megszünt az *„Angol királynő"* is, hogy szállást adjon a háboru intézményének: a Pénzintézeti Központnak. Az örökség tehát ennyiben folytatólagos. A Cafe Kemnitzer helyére szálloda jött, nem az a metamorfozis történt vele, ami sokszor megtörténik az utcák regényében, amely áruházat épit ott, ahol valamikor belvárosi kuriák vasrostélyai mögött, comtesse-ok szép haját érte a nap. Segédek, nagy vég vásznak, karriérre vágyó külvárosi kisasszonyok csapatát helyezi oda, ahol egykor Petőfi olvasta fel sorait a magyar kard elé induló barátainak.

Café Kemnitzer: ugy hangzott ez abban az időben, amely Pesten a polgárosodás nagyon korai hajnala, mint ahogy a mai ember ejt valamit, a kiejtés inyenc árnyalatával, hotelt, klubot, kávéházat, ha ez a fényüzés, a puha kényelem netovábbja. Cafe Kemnitzer: itt ültek a mai Belgrád méreteinek megfelelő Pest urai s tették ugyanazt a látszólagos semmit, amit szigoru társadalomböl csek ma is ovásukra irnak. Ültek, még pedig oly békés kiegyenlitésével az osztálykülönbségnek, hogy — mint egy angol utazó megjegyzi, — illő távolságban bár, három lépésre, de egyaránt megfért a „puderes kabátos fodrász, a vén kofa s a likőrt szopogató gróf". Ültek, mert a Cafe Kemnitzer volt oly ravasz, mint egynémely mai utóda: kitünő asztalosoknál rendelt karosszéket. Gondolván: minél jobb a szék, annál több likőrt szopogat a gróf, kávét a vén kofa s hosszu szivart a puderes fodrász.

Cafe Kemnitzer a „legszebb kávéház, amit láttam, nincs párja Európában." Ezt persze nem mi mondjuk, hanem annak idején mások, akik jártak benne s elnyerték egymás pénzét kockán, játszottak kártyát, persze ferblit, s még néhány oly játékot, amely előttünk csak misztikus nevén ismeretes (fáraó, landsknecht). Többek közt egy világjáró angol adta a Cafe Kemnitzernek határozottan az elsőséget. Robert Thomson, aki megnézte és leirta Pestet. Tudós ember volt, Botanikus. Növényeket fedezett fel, s valami fü-fajta révén, neve a magyar botanikában is szerepel. A lepkefogó angol, minden valószinüség szerint nem tulzott, amikor az akkori civilizáltság nevében kiutalta részünkre ezt a bókot. Mint az is készpénznek vehető, amikor egy másik, finom, müvelt és piszoktól undorodó kényes ur, Graf von Hoffmannsegg észreveszi a race-keveredésnek a nőértők szempontjából való előnyeit, s az áradozó csodálat és udvarlás hangján irja, hogy egy csomóban sehol ennyi szépség. Hogy a magyar nők mellett bujjon el gyorsan Drezda és Lipcse, a német városok asszonyai „mérsékeltebb" gyönyörvirágok, sőt nem is virágok.

Ha az angol Robert Thomson kijelentése tehát nem üres udvariasság, akkor ez a következők miatt érdekes és érinti a jelent. Az első kávéházak a kontinensen ugyanis Párisban nyiltak, s nem sokkal utána — tőle függetlenül — Bécsben. Anno 1683. Valami Koltschiszky Pollák nevü ember itt az alapitó, aki török földről hozta szájában az arab növény izét. Kitünő kémszolgálatokat végzett Budának a töröktől való visszafoglalása körül, s amikor a császár, I. Lipót megkérdezte, hogy jutalom fejében mit kiván ön Koltschiszky Pollák, — nem Lipót-rendet kivánt, hanem kávéházi engedélyt. Kezdeni tehát Bécs kezd hamarább kávéházat. Pest csak folytat, jóval később, s mégis, amikor egy angol végigböngészi Európát, a legszebb kávéházat nem ott találja, ahol kellene, elsőbbségi okon Bécsben, vagy más német városban, hanem Pesten.

Már most, kérdezhetné valaki, hogy mi ez, ha nem ugyancsak a mai szimptóma, már a XVIII. század végén, 1793-ban. Mi ez, ha nem ugyanazon pesti sajátság régi jelentkezése, amit minden nyugati környezetből idejött rögtön észrevesz, hogy először: sehol aránylag ily sok kávéház. S hogy másodszor: sehol egy csésze feketéért annyi villany s kényelmi szolgálat. Emberek, akik vizsgálnak s kezükben statisztikai táblákkal megállapitanak és analizálnak, persze azt mondják, hogy e sok és drága villany oly fény, mint az éhes komédiás boldog mámort mimelő mosolya. Hogy ami mögötte van, ez nem vagyon és kultura, hanem fatálisan keserü iz, rossz ebéd, zilált otthon s a léha nótája. Lehet, bár a dolog nem egészen oly bizonyos, mint ahogyan ezt dogmatikusan kijelentik oly urak, akik szintén járnak kávéházba. A „mindennap egy uj kávéház" ugyanis még elfogadható a morális és gazdasági depresszió, a lelki és materiális szegénység fokmérőjének. Bár éppen egy kis statisztika szerint, 1820-ban, magának Pestnek már huszonhat kávéháza van, ami szintén sok, pedig ekkor még hiányzik a nagyvárosi rohanás tömegnyomora. De hogy a pesti ember (pólgárt értünk s nem mágnást) lefizeti a klub tagsági diját s kávéházba telepszik, hogy a kávéház folyvást fokozza fényüző s kényelmi allürjeit, hogy à la forum romanum, a kávéház egy forum hungaricum, vagy legalább is egy forum pestiense, — ennek, éppen a mult adataiból is kiolvashatóan, mintha más oka volna. Vér, szokás, éghajlat.

Kelet. *(D. i.)*

épitkezés ma milliókba kerülne. A Vásárt ezért ebben az esztendőben még a városligeti Iparcsarnokban fogjuk rendezni.

— Mivel azonban csak a legutóbbi vásár alkalmával is a jelentkezők egész tömege szorult ki az Iparcsarnokból azért, mert nem volt elég helyünk, a főváros és a Vásár vezetősége között tárgyalások indultak meg abból a célból, hogy az Iparcsarnokon *kivül* megfelelő helyet biztositsunk a jelentkezőknek. Az erre vonatkozó tárgyalások már befejezést nyertek és azok eredményeképen jelenthetem, hogy az Iparcsarnok háta mögött, a csarnok és a Hermina-ut közötti szabad részen nagyobb területet enged át a főváros a Vásár céljaira. Ezen a területen ideiglenes épületek fognak emelkedni, amelyekben azután elhelyezést találnak a kiállitók. Hangsulyozom, *hogy ideiglenes és bármikor eltávolitható épületekről lesz szó*, amelyek, ha a lágymányosi telken lesz a Vásár megrendezve, azonnal lebonthatók, ugyhogy a Városligetet nem csufitjuk el.

A Vásár rendezésére bécsi mintára valószinüleg *részvénytársaságot fogunk alakitani*, amelyben az ingyen átengedendő területeken kivül *egymillió koronával vesz részt a főváros*. Én a magam részéről ezt a részvénytársasági formát tartom a legmegfelelőbbnek, hogy a Vásár vezetésében megfelelő rész biztositassék a fővárosnak, hogy ilyképen *Budapestet igazán a Kelet felé irányuló kereskedelem és ipar gócpontjává tehessük.*

Utban az uj Budapest felé

Készül a fővárosi törvény reviziója — Szélesebb alapokra kell fektetni a főváros autonomiáját — A tiszti főügyész reviziós tervezete

A kereszténypárt a kerületek szaporitásáért

Néhány hónappal ezelőtt *Sipőcz* Jenő dr. polgármester cikke jelent meg az *Uj Budapest*-ben, mely bejelenti a *fővárosi törvény revizióját*, leszögezvén egyben azokat az alapelveket, amelyeket a főváros vezetősége a fővárosi törvény revizió jánál megvalósitandóknak tart. Az ügy azóta a megvalósulás stádiumába lépett, amennyiben a főváros törvényhatósági bizottsága husz tagu albizottságot küldött ki a törvény revizió jának előkészitésére, amely már össze is ült és megfelelő tervezet előterjesztésére utasitotta a közjogi ügyosztályt.

Ez az előterjesztés, sajnos, még nem készült el, holott igen fontos, hogy minél előbb megleg yen a revizió és az uj törvényhatósági bizottság választása már az uj fővárosi törvény szerint történjen. Elhatároztuk, hogy *állandóan felszinen tartjuk ezt a kérdést*, melynek megoldása a főváros vezetőségének és a Keresztény Községi Pártnak egyik legfontosabb feladata, mely alapjaiban érinti a városháza keresztény renaissancát és a jövőt.

Igen érdekes *Szabó* Imre dr. tiszti főügyész alább közölt nyilatkozata, mely a fővárosnak az uj törvényre vonatkozó kivánságait körvonalozza az autonomia teljes védelmével. *A városi közigazgatás csak az önkormányzat elvi alapján épülhet fel*, de nagyobb önállósággal, mint amit a főváros részére a mai törvény biztosit — mondotta munkatársunknak a főügyész ur. — A mai önkormányzat csak abban áll, hogy a kormányhatalom intézkedéseket nem kényszerithet rá a fővárosra, de a tulzott felebbezési és jóváhagyási jog révén mindent megakaszthat s az önkormányzat akaratának érvényesülését lehetetlenné teheti. Láttuk ezt például a *Városi Szinház bérleténél*, ahol a kormány még azt is meggátolta, hogy a főváros egyenlő feltételek mellett a saját szinházát annak adja bérletbe, akinek akarta. Ez a hatalmi gyámkodás megakasztja a városi ügyek helyes és gyors elintézését s az elvileg biztositott önállóságot és önrendelkezési jogot a gyakorlatban a semmire redukálja. *A jóváhagyási jogot* korlátozni kell a költségvetésre és zárszámadásra, a szabályrendeletekre és a kölcsönökre. Ezeken kivül *a felügyeleti jogkör* csak abban állhat, hogy a kormány az önkormányzati ügyekben a hatáskör tullépésével, vagy törvényellenesen hozott határozatok végrehajtását felfüggeszthesse, amikor is a törvényesség kérdésében végrehajtását felfüggeszthesse, amikor is a törvényesség kérdésében a közigazgatási biróság dönt, hogy az ügyvitelt és a pénzkezelést megvizsgálhassa s végső esetben a fővárost törvény szerint terhelő kötelezettségeket a főváros költségére elvégeztethesse.

Önkormányzati ügyekben a felebbezési jog eltörlendő, csupán közérdekből lehet felebbezési jogot adni a polgármesternek s a tiszti főügyésznek. Azokban az ügyekben, amelyek az állami közigazgatás közvetitésére vonatkoznak, a felebbezési jog meghagyandó, de mindenki csak a saját ügyében élhessen felebbezéssel.

A közgyülés hatáskörébe csak önkormányzati ügyek s azok közül a fontosak tartozhatnak. Ilyenek: költségvetés, zárszámadás, szabályrendeletek alkotása, kölcsönök, nagyobb vagyon szerzése vagy elidegenitése, főtisztviselők választása, általános felügyelet és ellenőrzés s a politikai jogok és az inditványozási jog gyakorlása.

A közgyülés a hatáskörébe tartozó ügyek véleményezésére *bizottságokat küldhet ki.*

Az önkormányzat minden más ügye egy ujonnan létesitendő szervre bizandó, mely egyharmad részben a polgármesterből, alpolgármesterekből, t. főügyészből, t. főorvosból, főszámvevőből s a tanács kiküldött tagjaiból, kétharmad részben a közgyülés által saját kebeléből a kisebbségi elv alkalmazásával választott tagokból állana.

A tanács hatásköre: közigazgatási hatóság első vagy másodfokon az állami közigazgatás közvetitése körébe tartozó feladatok tekintetében, az önkormányzati ügyek előkészitése és javaslattétel, a főváros vagyonának, jövedelmeinek kezelése, a közigazgatás vitelének, a főváros pénztárainak és hivatalainak felügyelete és ellenőrzése, megválasztása azoknak a tisztviselőknek és alkalmazottaknak, akiknek választása a közgyülés, kinevezése a polgármester hatáskörébe nem tartozik.

A tanács tagjai: a polgármester, az alpolgármesterek, a tanácsnokok, a t. főügyész, a t. főorvos és a főszámvevő.

A törvények, kormányrendeletek és szabályrendeletek, a közgyülés, az ujonnan létesitendő szerv s a tanács határozatainak végrehajtása, a polgármester felügyelete és ellenőrzése mellett az illető tanácsnok feladata.

A tanács és az ujonnan létesitendő szerv s a közgyülés határozatai ellen közérdekből a t. főügyészt felebbezési jog illeti meg.

A polgármester: elnöke a tanácsnak, az ujonnan létesitendő szervnek s a közgyülésnek; rendelkezik a főváros tisztviselőivel és alkalmazottaival, kinevezi az ideiglenes alkalmazottakat, altiszteket, szolgákat, gyakorolja az utalványozás jogát, rendelkezik a karhatalommal, felügyeli és ellenőrzi a közigazgatás menetét és vitelét s a hivatalokat.

A polgármester és az alpolgármesterek hat évre, a több főtisztviselő és tisztviselő élethosszig'anra választandó.

A fegyelmi jogot a tisztviselők fölött a tanács két tagjából s a közgyülés három tagjából három évre választott *fegyelmi biróság*, az ideiglenes alkalmazottak, altisztek és szolgák felett a tanács kiküldött három tagja gyakorolja a szóbeliség és közvetlenség, a vád és védelem elveinek alkalmazása mellett. A vádat a t. főügyész képviseli. A fegyelmi eljárást a t. főügyész inditványához képest a polgármester és a közgyülés, a polgármester ellen a közgyülés és a belügyminiszter rendeli el. A fegyelmi biróság határozata ellen a közigazgatási birósághoz, a tanácsi bizottság határozata ellen a fegyelmi birósághoz egyfoku panasznak van helye. Az összeférhetelenség kérdésében ugyanazon eljárással és jogorvoslattal, mint a fegyelmi ügyekben, a fegyelmi biróság határoz. Az előljáróságok meghagyandók, hatáskörük tágitandó. *A közmunkák tanácsa eltörlendő.*

*

Az uj fővárosi törvény alapelveire vonatkozólag munkatársunk megkérdezte *Petrovácz* Gyula bizottsági tagot, aki elsősorban a kerületek számának szaporitását tartja az uj törvény alapvető szükségességének. A Keresztény Községi Párt programmpontjainak egyik leglényegesebbike: az uj fővárosi törvény megalkotására vonatkozó *igéret* — mondotta *Petrovácz*. — Eddigi másfél éves működésünk alatt komolyabb lépés ezen igéret beváltására nem történt, a közgyülés által kiküldött 20-as bizottság *eddig érdemleges munkát nem végezett.*

Itt a legfőbb ideje, hogy a komoly munkához hozzálássunk, nehogy a nemzetgyülés példájára adósak maradjunk oly alapvető kérdések megoldásával, melyekkel hosszu időre rányomhatjuk a székesfővárosra az első keresztény többségü közgyülés keresztény gondolkodásának bélyegét. A sok probléma között, amely az uj fővárosi törvény megoldásával megoldásra vár, jövőnk szempontjából egyik legégetőbben megoldandó kérdés a *közigazgatási kerületek uj beosztása*, illetve ezek *számának szaporitása.*

Az 1872. évben megállapitott 10 közigazgatási kerület ma — 50 évvel később — *anakronizmus!* Lehet, hogy 50 évvel ezelőtt területileg is, a lakosság számaránya szerint is, ez a beosztás megfelelő volt, de azóta a város akkorát fejlődött, a népesség oly jelentékenyen szaporodott, hogy a város az ötven év előtti ruháját kinőtte, fejlődése és szabad mozgása megkivánja, hogy uj ruhát adjunk neki.

Ha ránézünk a székesfőváros térképére fel fog tünni, hogy mily óriás *területet* foglalnak el az I., VI., VII., IX. és X. közigazgatási kerületek szemben a többivel és hogy ezeknek nem centrálisan elhelyezett hatóságait és hivatalait mily óriási távolságokból, 5—6 kilométerről kell megközelitenie annak a szegény ügyes-bajos embernek, aki a város külső részein él. Mekkora időveszteséget, mekkora költséget jelent ez a nagy távolság ezeknek a szegény embereknek és ne felejtsük el: *ezek a mi véreink*, ezek *keresztények és magyarok*, tehát méltán elvárhatják, hogy tegyünk értük valamit. Hogy ezzel szemben a város belsejében lakó jövevények előnyben részesülnek az tagadhatatlan, mert hisz közel vannak mindenhez. A közigazgatásra magára is teher ez a nagy területi kiterjedés, sokkal nagyobb személyzetet kell az ily kerületekben fenntartani, és mégis rossz az adminisztráció.

De még rosszabb képet kapunk, ha a főváros lakosainak elosztását az egyes közigazgatási kerületek között vizsgáljuk. Kiderül, hogy a város lakosainak nagyobbik fele él a VI., VII. és VIII. kerületekben, mig a többi 7 kerületben a kisebbik fele oszlik el. Ebből megint az következik, hogy ennek a 3 kerületnek több adminisztrációs munkája van, mint a többi 7-nek együttvéve, hogy ezekben a nagyszámmal beosztott tisztviselők is lélek nélküli gépekké változnak a sok munka alatt és alapos, körültekintő munkára idejük nem is lehet. Ennek ismét csak a kerületek külső felén lakó keresztény lakosság látja kárát: melynek bajait a közigazgatási tisztviselők nem is ismerhetik.

Ezért *mellőzhetetlen a kerületek számának szaporitása.* A pesti oldalon jelenleg a történelmi jellegü és lezárt területü Belváros körül legyezőszerüen nyulnak ki a kerületek a főváros határáig. A jövőben szükséges volna, hogy ezek a mag körül ne egy, hanem két gyürüben helyezkedjenek el. A belső gyürünek határait a Haller-utca, Orczy-ut, Köztemető-ut, Rottenbiller-utca, Sziv-utca, Ferdinánd-hid és Wahrmann-utca képezhetné, azaz egy 2—2½ kilométer szélességü gyürü tartalmazná a IX., XVIII., VII., VI. és V. kerületeket. Az ezen kivül eső terület, tekintet nélkül jelenlegi közigazgatási beosztására, felosztható volna 5 kerületre, ugymint:

a) A Dunától a Józsefvárosi teherpálya-udvar vágányzatáig terjedő uj X. kerületre, melyben a Gubacsi-dülő, Közvágóhid-dülő, *Tisztviselőtelep* és Népliget foglaltatik;

b) a tulajdonképeni *Kőbányát* — ugyancsak a vasutvonalig — magában foglaló XI. kerületre;

c) a kőbányai vasuti vonaltól a Thököly-utig terjedő XII. kerületre, mely Istvánmezőt, *Zuglót* és Törökőrt foglalja magában;

d) a Thököly-uttól a nyugati pályaudvar vágányzatáig terjedő XIII. kerületre a *Herminamezőre* és

e) a nyugati pályaudvartól a Dunáig terjedő XIV. kerületre, mely a Lőportár-dülőt és *Angyalföldet* foglalná magában.

Ezek területileg is, a lakosság számaránya szerint is közelitőleg egyenlő nagyságu és kivétel nélkül keresztény többségü és jellegü uj kerületek volnának. A budai oldalon én meghagynám a Belváros mintájára I. kerületnek a Várat az ő legszükebb környezetével, mint történelmi jellegü és lezárt területü kerületet. Meghagynám változatlanul a II. és III. kerületeket. Ellenben feltétlenül létesitendőnek tartanék a jelenlegi I. kerület többi részének megosztásával egy lágymányos—*kelenföldi* és egy tabán—*krisztinavárosi* kerületet, mint XV. és XVI. közigazgatási kerületet.

Igy a jövőben a főváros 16 közigazgatási kerületre oszolnék és ennek közigazgatási előnyein kivül volnának politikai előnyei is.

Feltétlenül helyes és fenntartandó az az elv, hogy a közigazgatási kerületeknek — különösen ha azok területileg is, a lakosság száma szerint is arányosan vannak megállapitva — a városházán egyenlő sulyuk legyen. Eddig a 10 közigazgatási kerületből 3 volt olyan, amelyben a keresztény gondolat nehézségekkel találkozott, azaz 30%. Az uj 16 kerületből is csak 3 maradna a kereszténységtől idegen jellegü, azaz 19%, mig 13 kerület, azaz 81% keresztény többsége vitán felül állana.

TÜSKÉK

Glücksthal Samu dr.

aki sokat szereplő tagja volt a régi közgyülésnek, de az ujat még nem érdemesitette arra, hogy ott közkincsé tegye nagybecsü véleményét, most végre szavát hallatta egy előljárósági jótékonysági értekezleten. A Lipótváros derék atyja azt a szerény inditványt kockáztatta meg, hogy a polgármesteri nyomorékakciót más valakiről nevezzék el, mert Sipőcz Jenő dr. neve rontja az akció sikerét. Hogy mennyiben és miért rontja, azt nem árulta el Glücksthal Samu dr., aki arról is elfelejtett nyilatkozni, hogy Sipőcz Jenő dr. helyett az ő saját legbecsesebb vagy kinek a nevéről nevezzék el a jótékonysági akciót. A nyomornak nincs felekezete, de nincs politikája sem, és Glücksthal ur a legutolso, akinek joga van efajta zavartokozó inditványokat vetni a köztudatba. Glücksthal ur még egyetlen fillért sem juttatott a nyomorakciónak, annak ülésein részt nem vett, ugyanakkor, amikor ellenzéki érzületben igen, de a fogadatlan prokátorságban épen nem társa, Baracs Marcell dr. helyesnek és szükségesnek tartotta, hogy a polgármesteri nyomorakció céljaira nagyobb adományt juttasson. A Glücksthalféle gyülölködést még kirivóbbá és még vigasztalanabbá teszi Baracs Marcell adománya, aki pedig van olyan jó zsidó, mint az OMKE ügyésze. A jótékonyságot nem szavakkal kell megakadályozni, hanem tettekkel kell gyakorolni. A jótékonyság nem attól függ, hogy ki csinálja, hanem attól függ, hogy menynyivel csinálja, minthogy az is egészen természetes, hogy a főváros jótékony akciójának élén a főváros első polgára áll. Glücksthal inditványa elfogultságról, gyülöletről, megnemértésről tanuskodik, de reméljük, hogy ez a disszonáns hang még a Lipótvárosban sem éri el célját és a polgármesteri nyomorakciónak, amelyet annyi becsületes hittel, őszinte jóakarattal és meleg szeretettel kezdett el Sipőcz Jenő dr., továbbra is meg lesz nem a polgármester, hanem a nyomorgók érdekében a maga nagy sikere. Glücksthal-féle adományok és Samu-féle inditványok nélkül . . .

❖ ❖ ❖

Közmunkaügyi miniszteriummá

akar átalakulni a Fővárosi Közmunkák Tanácsa. Az erre vonatkozó tervezetet jobb foglalkozás hijján természetesen maga a közmunkatanács készíti, mely a sugalmazott közlemények szerint széleskörü tárgyalásokat folytat az illetékes tényezőkkel a közmunkaügyi minisztérium mielőbbi felállítása céljából. A közmunkatanács ebből az alkalomból tervezetekkel önti el a minisztériumokat, melyek szerint ügykörébe kivánja vonni az összes épitkezéseket, a városok világitási és csatornázási ügyeit, a vasutépitkezés és általában minden országos jellegü műszaki kezdeményezést. A közmunkatanácsról nem egyszer megmondottuk a véleményünket, megmondották a közgyülésen egyes bizottsági tagok is, és a készülő fővárosi törvény revíziójának egyik jelentős szempontja, hogy a közmunkatanácsot, amely ahelyett hogy elősegitené, gátolja az épitkezést, meg kell szüntetni és a fővárosi alapot szigetestül és Schifferestül külön törvénnyel a főváros tulajdonába átbocsájtani. A közmunkatanács azonban körömszakadtáig küzd a maga pozíciójáért és ma már ott tart, hogy minisztériummá akarja magát kineveztetni. A tervből minden valószinüség szerint semmi sem lesz, de azért nem érdektelen megkérdezni, hogy miből gondolja tisztviselőit fizetni a minisztériummá előléptetett közmunkatanács? Amikor most egy éve Teleki Pál gróf, mint miniszterelnök meg akarta szüntetni a közmunkatanácsot, a közmunkatanács azzal védekezett, hogy egyáltalában nem felesleges intézmény, amit mi sem bizonyit jobban, minthogy önmaga tud a saját fentartásáról gondoskodni, még pedig igen jól, hiszen a bevételek teljesen fedezik a kiadásokat. Hogy csakugyan fedezhessék, mindjárt meg is engedte a derék tanács a szigeti belépődijak emelését, olyképen azonban, hogy a négy koronára felemelt belépődijakból egy-egy korona a közmunkatanácsot illeti, amelynek mérlegét ez az árdrágitás természetesen aktivvá tette. Mennyire kell majd ezen a nyáron a szigeti belépődijakat emelni, hogy a minisztériummá előléptetendő tanács fizetéseire meg legyen a fedezet . . .?

❖ ❖ ❖

A közuti megváltása

izgatja most a kedélyeket a városházán és a sajtóban egyaránt. A villamosok megváltása ügyében a fővárosnak az az álláspontja, hogy a vasutakat ki kell ragadni a magánérdekeltség kezéből, mert csak városi kezelés biztositja a vasutak vezetésének szociális irányát. Cikkeink kapcsán most felhördült az egyik liberális várospolitikai hetilap, hasábokon át bizonygatván, hogy ebben az ügyben nem a fővárosnak, hanem a részvénytársaságoknak van igaza, és szép hegedüszóban közli a Közuti igazgatóságának azon közismert véleményét, hogy a Közutitól reparáció cimén pénzt követelni nem lehet. Idáig rendben lenne a dolog, legyen mindenkinek a saját igazsága szerint, nekünk a főváros álláspontja tetszik, laptársunknak pedig nem tetszik. Kifogásunk van azonban az ellen a hang ellen, amellyel mélyen tisztelt laptársunk ezt az akciót vezeti, és amely hang nagyon is közeli rokonságot árul el, hogy ne mondjuk visszhangja annak a modornak, amelyet a közgyülés tulsó oldaláról van szerencsénk néha napján tapasztalni. Jóizlésünk tiltja, hogy az efajta támadásokra és fogcsikorgatásokra hasonló módon feleljünk, annál kevésbbé, mert a megváltás kérdését nem laptársunk véleménye dönti el. Ha laptársunkat olyan csalhatatlan szakértőnek tartják mások is közlekedésügyi kérdésekben, mint amilyennek ő hiszi magát, talán megérdemelné, hogy részt vegyen az egyezségi tárgyalásokban. Nem a főváros oldalán . . .

HIREK

* * *

A és B. Az elmult évi költségvetés tárgyalása során azt az inditványt tették a közgyülésen, hogy a főváros összes alkalmazottait, illetve ezek állásait két kategóriába, A és B kategóriákba sorozza a tanács, amelyekből az első azokat az állásokat foglalja magában, amelyek nélkülözhetetlenek, a második pedig azokat, amelyek nélkülözhetők. Az inditvány kapcsán néhány héttel ezelőtt *Sipőcz* polgármester rendeletet intézett a fővárosi hivatalokhoz és üzemekhez, melyben utasitja az összes hivatalvezetőket az erre vonatkozó jelentések sürgős megtételére. A polgármester rendelete megállapitja, hogy a főváros nehéz pénzügyi helyzete az egész vonalon a legnagyobb mértékü takarékosságot követeli meg és ez okból az összes személyzeti kiadásokat a takarékosság szempontjából *beható revizió alá kell venni.* A hivatalvezetők jelentései értesülésünk szerint *most érkeznek be a tanácsnokfőjegyzőhöz,* de csak kevés azoknak az állásoknak a száma, amelyeknek megszüntetésére javaslat tétetett. A helyzet a fővárosnál ugyanis az, hogy a legtöbb hivatalban nemhogy sok lenne, hanem kevés az alkalmazott, mert a székesfővárosi közigazgatásnak számos ága, igy főleg az adóügyi, nemhogy csökkenést mutatna, hanem még szaporodást és állandó további szükségletet. Vannak azonban egyes hivatali ágak, ahol ennek ellenére is a takarékosság irányelvének szemelőtt tartása mellett *jelentős csökkenés fog beállani.* Az alkalmazottak, illetőleg az állások két kategóriába való sorozását *külön bizottság fogja végezni.*

—

A Hamburgi menyasszony január 27-én, pénteken kerül a Városi Szinház közönsége elé, ragyogó szereposztásban és pompás kiállitással Petráss Sárival az élén, Tisza Karola, Örley Flóra, Betegh Bébi, Mihályfi Julia, Babocsay Erzsi, Bosnyák Jolán, Timár Ila, Patkós Eszti, Palló Imre, az Operaház kitünő művésze, Sziklay József, Horti, Pázmán, Gábor Ernő, Simay, Hegedüs, Tarnay és Hajagos a magyar operettszinjátszás szine-javát hozzák: ötletet, tréfát, nagyszerü táncot és gazdag érzelmességet. A szinház következő hetét Sándor Erzsi kamaraénekesnő föllépése nyitja meg *Hoffmann meséi* hétfői előadásával. Kedden és csütörtökön a *Cigánybáró,* vasárnap délután a *Bohémélet* megy Aquila Adler Adelinával. Szerdán a *Próféta* folytatja sorozatát. Péntektől a következő hétfőig négyszer ismétlik a *Hamburgi menyasszonyt,* melytől hatalmas sikert vár a Városi Szinház.

A Vigszinház e hetének műsorában a legkedveltebb és legsikeresebb darabok, a *Bálvány,* a *Zaza* és az *Osztrigás Mici* váltakoznak. Vasárnap délután a *Hattyu* kerül szinre. Az *Agyafurt köszörüst* gyermekelőadásul szombaton délután adják.

A Király Szinházban e héten minden este megismétlik Kálmán Imre világhirü *Hollandi menyecskéjének* előadását, mindannyiszor a bemutató kitünő szereplőivel. Jövő vasárnap délután *János vitéz* kerül szinre 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Baba-Hu, Két ember 25-ször. Herczeg Ferenc példátlan sikerü egyfelvonásosai január 25-én, szerdán kerülnek szinre 25-ször a Renaissance-Szinházban Komjáthy Mária, Berky Lili, Góth, Rajnai, Gózon, Virányi, Pethes Sándor, Pataky s a kis Lázár Gidával. Ugyanezen estén adják a *Péter és Pál* cimü legutóbb nagy tetszést aratott Herczeg-darabot is. Mindhárom egyfelvonásos még jövő vasárnap és jövő hétfőn is műsoron van.

II. Lajos király főpróbája. Pénteken, január 27-én, délelőtt 10 és fél órakor tartják meg Szomory Dezső *II. Lajos király* cimü szinművének nyilvános főpróbáját a Magyar Szinházban. Belépőjegyeket kizárólag arra jogosultak a Király-Szinház titkári hivatalában válthatnak a következő áron: erkélypáholy 200 korona, emeleti páholy 150 korona, zsöllye 60 korona, támlásszék és erkélyjegy 40 korona. A befolyt jövedelem a Magyar Szinház nyugdijintézeté, miért is felülfizetéseket a nyugdijintézet köszönettel fogad.

Shaw: Fanny első szindarabja háromszor, kedden, csütörtökön és pénteken kerül szinre Hevesi Sándor ötletes rendezésében e héten is a Renaissance-Szinházban a premier szereposztásában.

A Magyar Szinház szombati bemutatója ünnepi estéje lesz az irodalomnak és szinháznak egyaránt. Szomory Dezső *II. Lajos király* cimü szinműve költői szépségeivel, izgalmas cselekményeivel, egyrészt, a Márkus László által tervezett hatalmas és stilszerü diszletek korhü jelmezek, másrészről a szinház imponáló erejéről fognak tanuskodni. A darabot másnap, vasárnap este megismétlik. A bemutatóig minden este Molnár Ferenc 100-ik előadásához közeledő *Szinház* cimü darabját adják. Jövő vasárnap délután a *Fakir*-t játsszák, 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Három órás kacagás és taps jutalmazza az Andrássy-uti Szinház uj vigjátéki műsorát.

A Fi-Fi sorozatos előadásai folytatódnak e héten is a Blaha Lujza-Szinházban, ahol a kitünő operett teljesen betölti a műsort. Jövő vasárnap délután is ezt adják, 3 órakor, rendes esti helyárakkal.

A gazdag lány 75-ödször. Harmadszor jubilál e héten Szenes Béla példátlan sikerü vigjátéka a Belvárosi Szinházban. A kitünő darab szombat kivételével minden este műsoron van, ugyszintén jövő vasárnap délután is, rendes esti helyárakkal. Jövő szombaton a nagy sikerrel fölujitott *Mámor* előadását ismétlik.

A Kamarában szenzációs sikert arat Lia Mara, a Miss Berill cimü slágerben, melynek pompás plain aire-jei, stilusos dekorációja és művészi összjátéka egyaránt elsőrendü. Hollay Camilla és Lukács Pál, a „SSzürkeruhás lány" cimü kalandortörténetben szaporitják hódolóik számát. (5, 7, 9.)

Korda Sándor világszenzációját, az *Ábránd és Valóság (Serpolette)* cimü grandiózus méretü filmalkotást példátlan lelkesedéssel fogadta a Renaissance-Mozgó szombati premiérjének diszes közönsége. Hasábokat lehetne irni e remekbe készült filmóriás kvalitásairól, mely ugy a rendezés, mint szüzsé és játék tekintetében a legnagyobb attrakciókkal vetekszik. Tomboló sikert aratott a *Fatty, mint szakács* cimü páratlanul jó amerikai burleszk is, melyben a kitünő Fatty csodát müvelt: felülmulta önmagát. Az előadások fél 5 és fél 7 órakor kezdődnek.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**
Igazgató: **RASSKÓ OSZKÁR.**

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

KÖZGAZDASÁG

* * *

Tisztviselőharc a Nemzeti Hitelintézetnél. A Nemzeti Hitelintézetnél duló tisztviselőharc kapcsán felkérettünk a következő sorok közlésére:

Az intézet az Angol-Magyar Bankkal, a Kereskedelmi Bankkal avagy bármely más pénzintézettel fuzióról, vagy egyéb kapcsolatról nem tárgyalt és nem tárgyal. Ugy az, mint egyéb az intézet üzletkötéseire vonatkozó közlemények is tendenciózus és megtévesztésre szánt ferditések. Az igazgatóság felelőssége tudatában, mint eddig, ugy a jövőben is mindent el fog követni, hogy a részvényesek és üzletfelek érdekeit a legteljesebb mértékben minden irányban megvédje és avégből az összes intézkedések megtörténtek, hogy megfelelő fegyelmezett tisztviselői kar legyen ebben segitségére.

A Magyar Városi Bank terjeszkedése. Mint értesülünk, a Magyar Városi Bank, amelynek nagyarányu terjeszkedéséről utolsó számunkban hosszasabban megemlékeztünk, legujabban ismét kibővitette érdekeltségi körét. Igy megalapitotta a *Transitó dohánykereskedelmi- és ipari rt.*-ot, amely minden a dohánnyal kapcsolatos és a szakmába vágó üzlettel foglalkozni fog, továbbá résztvett az eddigi Kertgazdák Szövetkezetének *Földbirtokosok és Kertgazdák Szövetkezetévé való átalakitásában.* Az uj szövetkezet — mint értesülünk — a *Városi Bank* áruosztályának közreműködésével fogja intézni saját termelésü mezőgazdasági termékeinek eladását és szükségleteinek beszerzését.

A Magyar Villamossági R.-T. végelszámolása. A főváros által annak idején megváltott *Magyar Villamossági rt.* felszámolói a felszámolást befejezték és a végelszámolást 1921 julius 8-i dátummal most teszik közzé. A végelszámolás szerint a vállalat részvénytőkéje 8 millió koronát, az 1914. évi felesleg 3,713.629 K 30 fillért, a különböző tartalékok és alapok 8,410.129 K 84 fillért és a felszámolás alatt befolyt jövedelmek 2,080.721 K 76 fillért tettek ki, ugy hogy felszámolásra összesen 22,204.480 K és 90 fillér került. Ebből az összegből a kifizetett adók 752.918 K 76 fillért és a felszámolás költségei 511.562 K 14 fillért emésztettek fel és igy a részvényesek közötti felosztásra 20,940.000 K jutott, tehát a 40.000 darab részvény mindegyikére 523.50 korona, amit négy részletben (I. részlet à 120, II. részlet à 130, III. részlet à 200, IV. részlet à 73.50 K.) fizettek ki. A felszámolók a még át nem vett összegeket a jogos részvénytulajdonosok részére birói letétbe helyezték.

Minden lelkes hive a nemzetgazdasági megélhetésnek legyen tagja a keresztény alapitásu

„KÉVE Ruházati Áruház Szövetkezet"-nek

BUDAPEST, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 20.,

ahol egy üzletrész ára 100 kor.

Mult évi október hó végéig belépett **8039** tag, **552** darab alapitói és **8986** rendes üzletrészszel **1,450.600** korona összegben.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
JÁTÉKOSOK vigjáték. Irta: GERGELY MIKLÓS. Forditotta és szinre alkalmazta: Dr. HRVESI SÁNDOR.
KÖZELHARC vigjáték. Irta ROBERTO BRACCO. Forditotta: BALLA SÁNDOR.
Szöllősi Rózsi, Boross Géza, Kondor Ibolya, Saásdy Alice, Áldori László uj magánszámokkal.
Kezdete ½8 órakor. — Pénztárnyitás: 11-től 1-ig, d. u. 4-től 6-ig.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-69.
½8-kor **AZ UJ FÉNYES JANUÁRI MŰSOR** ½8-kor

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
A POMPÁS UJ JANUÁRI MŰSOR
Kezdete este negyed ½8 órakor.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

II. évfolyam Budapest, 1922 február 1 5. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Szapolyai János

pártütésében, hatalmi tébolyában, egész sorsában tragikus alakja rövid két hét alatt immár másodizben került mint egy nagyszerü történelmi látomás a főváros szinházi közönsége elé. Nem véletlen, hogy a háborut vesztett nemzet multjához menekül és jele a tömeghangulatnak, hogy a szinpadra irók történelmi drámáikban azokat az árnyakat elevenitik meg a legszivesebben, amelyeknek elmult élete, fájdalma és tragikuma a mai idők fájdalmával és tragikumával rokon. A széthuzó nemzet, melynek határain ellenségek éhes szeme tüzel és mohó karmai merednek, kiben találhatná méltóbb mását a mai időknek, mint a nagyravágyó erdélyi vajdában, akinek köszönhetjük Mohácsot és a háromszázados török uralmat.

Az Istenektől származó görög tragédia szabályai közé tartozott *a megtisztulás szüksége*, az, hogy a drámai hős elbukásának tanulságait vonja le magának a nézők serege. Ebből a szempontból igen jelentős, hogy éppen Szapolyai János alakja elevenedik meg szinpadunkon, mert négyszáz esztendő elmultával ő az, aki élete tragikumával a történelem tanusága szerint a pártoskodástól, a széthuzástól, az egyéni törekvések káros voltától leginkább van hivatva visszatartani késő utódait.

A történelem az élet tanitója és a törökbarát nagyur sorsát ajánljuk figyelmébe a közgyülés pártjainak. Nagyon szeretnők, ha azok a bizottsági tagok, akik a speciális magyar tulajdonságok közül csak a Szapolyaiéit birják sajátjukul, felkeresnének azokat a szinházakat, melyekben a mohácsi drámákat játszák. Szeretnők, ha ezek az urak megkönnyeznék a XVI-ik századbeli Magyarországot és átmennének azon a lelki folyamaton, melyet a jó tragédia szükséges következményeképpen jelöl meg Aristoteles.

Ez az intelem különösen fontos mostan, amikor reménye mutatkozik a megbékülésnek és felcsillámlik a lehetőség, hogy a közgyülés magukra maradt szakadárjai megértik az idők szavát, azt a nemzeti hangulatot, mely az összeomlás után kétségbeesésében azokat a történelmi alakokat vetiti multjából is maga elé, akiknek pártütése, féktelensége, nagyravágyása, nemzetünk zivataros századaiban a világháboru kataklizmáihoz hasonló tragédiákat okozott.

A mi kisebb világunkban, a városi politikában, ne legyenek Szapolyai Jánosok. Ne legyenek egyéni ambiciók, uj utak keresése, legyen egymás megértése és becsületes őszinteség. Az a tiz ur, aki leül, hogy a disszidenseket visszacsatolja, ne a városházán, hanem a Történelmi Képtárban üljön össze, Szapolyai János képe előtt és mielőtt leül a tárgyaló asztalhoz, lapozza fel 1529 történetét, melynek sötétségében ott gubbaszt az örök magyar veszedelem, a turáni átok.

1.448,503.644

Deficitmentes a főváros ezévi költségvetése — Nem emelik az adókat, nem kell uj kölcsön
A külföldi kölcsönökről a főváros közvetlenül tárgyal a hitelezőkkel

Végre elkészült a főváros ezévi költségvetése és az *február első napjaiban* már a pénzügyi bizottság elé kerül. A forradalmak utáni költségvetések közül ez az első, mely már kizárólag a kereszténypárti uralom bélyegét viseli magán, s

amelyért a Keresztény Községi Párt teljes mértékben elvállalja a felelősséget.

Az uj költségvetés közgyülési tárgyalása meglehetősen *viharos lesz*. Az ellenzéki pártok ugyanis, értesülésünk szerint *diszfelvonulásra készülnek* és a költségvetés kapcsán akarnak hangot adni mindazoknak a sérelmeknek és panaszoknak, melyek az ellenzék életét keserüvé teszik. A költségvetés tárgyalása során azonban felszólalnak a Keresztény Községi Párt mindazon tagjai, akik mélyebben hatolva a dolgok ismeretébe, rá fognak mutatni tudni azokra a szükségességekre, melyek az uj költségvetés alkotásánál számításba jöhettek és arra az eredményre, hogy *az uj költségvetés teljesen deficitmentes*, vagyis a *bevételek anélkül fedezik a kiadásokat, hogy az adók emelésére, vagy uj adók behozatalára szükség lenne.*

Ez a *legnagyobb vívmánya* az uj költségvetésnek, mellyel büszkén dicsekedhetik pártunk minden egyes tagja. Amig az állam mult évi költségvetése a Hegedüs-féle tervezet szerint, a korona öt centimes árfolyamát véve alapul, három millárd háztartási hiánynyal zárul, amig a háborut vesztett országok fővárosainak budgetjei milliárdos deficitekkel zárulnak, igy

Berlin városának ezévi költségvetése egy milliárd márka, Bécs városának pedig hat és fél milliárd osztrák korona háztartási hiányt mutat fel, addig a pénzügyi katasztrófában kinlódó Magyarország fővárosa anélkül tudja a háborut követő esztendők egyik legsulyosabbikának háztartási mérlegét egyensulyba hozni, hogy sem a meglévő adók emelésére, sem uj adók behozatalára rászorulva nincsen,

arról nem is beszélve, hogy *kölcsön felvétele eszébe sem jut* neki, hanem még arra is jut pénze, hogy a háborus adósságok, illetőleg a háborus évek *háztartási hiányainak fedezését* megkezdje, sőt a mindennapi élet vegetációján felül egyetlen esztendőben *száz millió* koronán felüli összeget uj beruházásokra szán.

Ugy kellene, hogy a költségvetés ezen brilliáns eredményeit a *tuloldalon lévők is elismerjék* és örvendenének azon, hogy oly módon sikerült az egyensulyt biztositani, hogy *a közönséget ujabb megterhelés semilyen cimen nem éri.* Ezzel az állásfoglalással azonban késik az ellenzék, sőt egyes liberális lapok arról közölnek cikkeket, hogy az uj költségvetés csak „látszólagosan" biztositja a háztartási egyensulyt és az a valóságban *irreális*, mert hiányzik belőle a külföldi adósságok törlesztése. Ezzel az állitással egyszer már szembe kell néznünk, leszögezve azt, hogy

kinek a büne a külföldi kölcsönök

és kiket kell felelőssé tenni a milliárdokra szaporodó fővárosi adósságokért?

A külföldi kölcsönökért, mint azt lapunk hasábjain több izben a legelőkelőbb szakférfiak véleménye alapján kifejtettük, *Bárczy István dr. nyug. polgármester és elvbarátait kell felelőssé tennie* a főváros törvényhatósági bizottságának. A nyugalmazott polgármester ur volt az, aki tizedszázaléknyi kamatdifferenciák miatt fumigálta a magyar pénzintézeteket és ugyanazon liberális sajtó örömrivalgásai közben, mely most a külföldi kölcsönökért a főváros mai vezetőségét és többségi pártját kárhoztatja, utazott ki Berlinbe, Párisba és Londonba a márka-, frank- és fontkölcsönök megkötése céljából. Egyedül és kizárólag *Bárczy* István ur sokat hangoztatott pénzügyi zsenialitását kell felelőssé tenni azért, hogy háromizben is belföldi kölcsön helyett külföldi kölcsönt vett fel a főváros, hogy *ezeknek a kölcsönöknek amortizációját nem magyar koronában, hanem német márkában, francia frankban és angol fontban kell fizetnie a fővárosnak.* Nem tudjuk, hogy milyen intenciók vezették a kegyelmes urat a kölcsönök ilyen irányu felvételénél, de ha a valutadifferenciának akkor csak még néhány ezredrésznyi differencia-lehetősége vezette, akkor *Bárczy volt az első valutaspekuláns,* akinek szerencsétlen spekulációja *huszonhárom* milliárdos kárt okozott a fővárosnak.

Nézzük, mire forditották annakidején ezeket a külföldi kölcsönöket. Beruházásokra. Tagadhatatlan, hogy ezekre a beruházásokra szükség volt és hogy ezek a beruházások ma nagy értéket képviselnek. Igen ám, de ezeket a beruházásokat éppen ugy *meg lehetett volna alkotni belföldi tőkéből,* mint ahogy külföldi tőkéből megalkották őket, arról nem is beszélve, hogy a *kölcsönösszegeket nem forditották teljes egészükben beruházásokra,* a kölcsönök jelentékeny részére a folyó háztartás hiányainál volt szükség. Amikor tehát az uj költségvetéssel kapcsolatban a régi éra ragyogó költségvetéseiről hallunk beszélni, ne feledjük el, hogy azokat a költségvetéseket nem önerejéből alkotta a főváros, azok összeállitásánál jelentékeny szerepet játszottak a kölcsönök, most már külföldiek és belföldiek egyaránt, vagyis a főváros lakosságának ujabb és ujabb megterhelése, *tehát a főváros régi vezetősége kölcsönök nélkül még folyó kiadásait sem tudta fedezni.*

Külön fejezet illeti meg azokat a tendenciózus állitásokat, melyek a költségvetést azért mondják irreálisnak, mert hiányzik belőlük épen ezeknek a Bárczy-féle adósságoknak a fizetése. Meg tudjuk érteni, hogy *az uraknak fáj, szeretett vezérük adóssága és annak felelősségét minél előbb szeretnék lerázni a nyakukról.* A helyzet ugyanis az, hogy a világháboruban ellenséges külfölddel szemben *kormányintézkedéssel* tiltották meg kölcsönkötelezetségeink teljesitését. Ebből és az időközben bekövetkezett valutáris viszonyokból folyóan a három külföldi kölcsönnél (1910. évi 2,00.000 font sterlinges, az 1911. évi 105,000.000 frankos és az 1914. évi 134,300.000 frankos kölcsönöknél) a hátralékos törlesztő részletek, kamatok és jutalékok *jelentősen felszaporodtak,* amiről a következő kimutatás számol be:

1. Az 1921. évi julius 26-áig a trianoni békeszerződés életbelépésének napjáig számitva a 2 millió font sterlinges kölcsönnél 602.3893 sterling, a 105 millió frankos kölcsönnél 35,439.503 frank, a 134,300.000 márkás kölcsönnél: *a)* angol csoportnál 282.984 sterling, *b)* német csoportnál 12,973.771 márka, *c)* holland csoportnál 163.720 belga frank.
852.469 svéd frank, *e)* belga csoportnál 1,096.032 belga frank.

2. 1921. évi julius 26-ától ujabban esedékessé vált a 2 millió font sterlinges kölcsönnél 46.460 sterling, a 105 millió frankos kölcsönnél 2,655.129 frank, a 134,300.000 márkás kölcsönnél: *a)* angol csoportnál 24.930 sterling, *b)* német csoportnál 2,140.257 márka, *c)* a holland csoportnál 40.062 hollandi forint, *d)* a svájci csoportnál 145.588 svéd frank, *e)* a belga csoportnál 163.720 belgra frank.

Az itt említett kölcsönesedékességeket a szerződésszerű koronaértékben annak idején évről-évre tartalékolta a főváros és a folyó évben is előirányozta.

Ugy a hátralékos, mint a folyó részletek valutadifferenciájáról gondoskodni azonban ezidőszerint lehetetlen. Mindezideig erre szükség sem volt, mert hiszen az 1920 októberétől 1921 májusig öt izben folytatott tárgyalások során a kormány ennek a kérdésnek rendezését *mindig az állami feladatok körébe tartozónak jelentette ki.*

Január elején ezzel ellentétben arra hivta fel a pénzügyminiszter a székesfővárost, hogy *hitelezővel kezdjen a külföldi kölcsönök ügyében közvetlen tárgyalást.* A polgármester a kezdeményező lépéseket a közvetlen tárgyalások ügyében *már felvette.*

A főváros tanácsa különben január 26-iki, csütörtöki ülésében elfogadta a pénzügyi ügyosztálynak a költségvetésre vonatkozó jelentését, melyet *Csupor* József dr. tanácsnok és *Sebő* Béla főszámtanácsos irta alá. A tervezet 1,443 millió *rendes bevételt,* 5 és fél millió *rendkivüli bevételt,* 1246 millió *rendes kiadást* és 202 millió *rendkivüli kiadást* tüntet fel.

Az összes bevételek fedezik az összes kiadásokat, 1.448,503.644 korona összegben.

A mult évi költségvetés adataival szemben a *rendes bevétel* 424, *a rendes kiadás* 332, *a rendkivüli kiadás* 81 millió korona emelkedést, *a rendkivüli bevétel* 11 millió korona csökkenést mutat. A munkabérek és anyagárak emelkedése következtében beállott nagyobb szükségletet a tervezet *az adók természetes fejlődése révén előálló bevételi többlettel, a vagyonnak jobb kihasználásával* és azzal ellensulyozza, hogy az intézmények és üzemek hozamát arányositja a gazdasági viszonyokkal és ugyanezekből a bevételi többletekből fedezi a tervezet a háborus évek 231 milliós háztartási hiányainak tervszerinti törlesztését, valamint a háboru kitörése óta halogatott több olyan, mintegy száz millió koronát meghaladó beruházó jellegü szükséglet kielégitését, melyre a székesfőváros a multban kölcsönöket volt kénytelen igénybe venni.

A költségvetési tervezet csoportjai szerint az *ingatlan és ingó vagyon tételénél* 109 millió korona bevétellel és 12 millió korona kiadással szemben 97 millió korona felesleg mutatkozik. A *közegészségügy* tételénél 102 millió a bevétel és 255 a kiadás, a hiány tehát 152 millió korona. A legnagyobb hiány a *közoktatás* tételénél van, ahol 18 millió koronát vesz be ezen a cimen a főváros és 188 milliót ad ki. A *vallásügy* tételénél 7, a *közmüvelődésnél* 11, az *általános igazgatásnál* 99 millió korona a hiány. A bevétel legnagyobb tétele az *adóé,* ahol 661 millió korona felesleg mutatkozik.

A mult esztendő tételeihez viszonyitva a bevételeknél a *különböző közszolgáltatások* tétele mutatja a legnagyobb emelkedést, 268 millió koronát. *Közterületek használatából* 39, a *vágóhidakból* 26, a *világitási müvekből* 11 millió korona több bevétele lesz a fővárosnak ebben az esztendőben, mint tavaly volt. A kiadások közül a *közszolgáltatások kezelésére* 50, *utak épitésére és karbantartására* 31, *az általános igazgatásra* 39, *köztisztasági intézményekre* 47, *iskolákra* 85 millió koronával kell az idén többet kiadni a fővárosnak, mint tavaly. A *különálló alapok költségvetései* közül a *közkórházi alap* 284 millió bevétellel és ugyanannyi kiadással zárul.

A költségvetés kapcsán a *vizművek tételénél,* melynél hat és fél millióval több kiadás és másfél millióval kevesebb bevétel mutatkozik, mint az elmult esztendőben, a tanács felhatalmazást kér a közgyüléstől arra vonatkozólag, hogy amennyiben a vizművek kiadásai, a szén és egyéb anyagárak, avagy a munkabérek emelkedése következtében évi összegben 20 millió koronával, vagy azonfelül emelkednének, *minden husz millió korona emelkedésnek megfelelően a háztartási célokra szolgáltatott viz diját a mai dijak husz százalékával lehessen emelni.*

Patkánynapot rendez a főváros

Irtó hadjárat az elszaporodott patkányok ellen — Nem fordult elő pestises megbetegedés — Bizottságok tanulmányozzák a patkányirtás módozatait s tartják a patkányrazziákat

Az elmult hetekben vörös plakátok hivták fel a budapesti lakosság figyelmét a pestis elleni védekezésre. Leghathatósabb módszere ennek a *tisztaság* s legnagyobb terjesztője a szenny, a piszok s az ezen helyeken elszaporodott kártékony férgek — különösen a patkány. Hathatós, eredményes védekezés előfeltétele tehát elsősorban a patkányok kiirtása. A főváros vezetősége is erre koncentrálja minden figyelmét s legelső feladatának tekinti a fővárosban szerfölött elszaporodott patkányok kipusztitását. Erre vonatkozólag Édes Endre tanácsnok a következőket mondotta:

A székesfőváros tanácsa szakértekezlet megtartását határozta el a patkányirtással kapcsolatban. Ezen értekezletet folyó hő 16-án délután tartották meg, melyen résztvettek: *Édes* Endre tanácsnok elnöklete alatt *Szabó* Sándor dr. tiszti főorvos, *Solcz* Kornél dr. min. tanácsos, a főv. II. osztálya részéről *Solti* és *Pirovits* főtanácsosok, *Vass* Bernát dr., a bakteriológiai intézet, *Hammer* Dezső dr., a fertőtlenitőintézet igazgatója, *Rátonyi* Zoltán állategészségügyi főtanácsos, *Liebermann* Leo dr. egyetemi tanár és *Jablonovszky* József dr. főigazgató.

Ez értekezleten *Jablonovszky* főigazgató hármastagu szükebb bizottság kiküldését javasolta. A bizottság tagjai lettek: *Jablonovszky* dr., *Hammer* dr. és *Reminiczky* Lajos főv. fogalmazó. E szükebb bizottság sorra járja a főváros intézményeit, csatornáit s előterjesztést dolgoz ki a patkányirtás módjában. Leérkezett már hozzánk a miniszteri rendelet-tervezet. is, mely elrendelte a patkányok pusztitását. E célból 20 koronás árban *foszforpépet* hoz forgalomba a minisztérium a gyógyszertárak s drogériák utján, mint amely legalkalmasabb a patkányok pusztitására. Valószinüleg berlini mintára egyszerre rendelik el a patkányok irtását az egész főváros területén, mert különben a patkányok elhuzódnának védett helyükre s nem járna kellő eredménnyel intézkedésünk. Igy azonban remélhetőleg a legsikeresebb eredményt érhetjük el. Mindenesetre előbb bevárjuk a főváros kiküldött szükebb bizottság javaslatát ez ügyben, mely a közeli napokra várható s csak azután döntünk véglegesen.

A kiküldött bizottság egyik tagja a következőket mondotta munkatársunknak:

Hetek óta járjuk már sorra a fővárosi intézményeket, csatornákat a patkányirtás tanulmányozása céljából. Voltunk a budai csatornákban, az Ördögárokban, több mint három és félóra hosszáig, ahol az elképzelhető legnagyobb szennyben, piszokban járva volt módunk gyönyörködni az elszaporodott patkányhadseregen. Egy-egy patkányfészekben 35—40 patkányt találtunk. Rendkivül ügyesek s intelligensek. Pusztitásuk nem a legkönnyebb feladat. Ha üldözik, nem előre, hanem hátra, az emberek lábai mellett menekül. Oly bátrak, hogy bevárják mig hozzájuk ér az ember. A betonozott csatornákban kevésbbé, de a téglás, régi, piszkosabb helyeken *rajokban láthatók.* Lapátokkal jártuk sorra a csatornákat s mi magunk is nagyon sokat agyonvertünk. A spódiumgyár külön patkányfészek, oly sok van. Megtekintettük a Kenyérgyárat, a Szivattyutelepet, a Zita-kórházat stb.... s bizony a tapasztalat azt mutatja, hogy rendkivüli mértékben elszaporodtak fővárosunkban a patkányok. Irtásukat valószinüleg vagy e hó végén vagy március elején kezdjük meg egyszerre különböző helyeken különböző módszer szerint. A csatornákban, ahol lehetséges, torkolatba szoritjuk őket s ugy próbáljuk elintézni. E torkolatokba *kéngázt* helyezünk el, jobb mint a cián, nem oly illanó; s ide próbáljuk őket beszoritani. Ahol ez nem lehetséges, ott uszó vagy drótokon függő deszkákra helyezünk el foszforpépet a csatornákban.

Rendkivül ügyesek a patkányok s mindaddig mig van egy helyben enni valójuk, addig nem cserélnek tartózkodási helyet. Azért a házakban valószinüleg ugy rendeljük el a pusztitást hogy külön patkánynapot rendezve, előbb a legteljesebb tisztaságot teremtve 24 órára lezárjuk a pincéket s azután e helyekre helyezzük el a minisztérium által forgalomba hozott foszforpépet. A Szivattyutelepen a multkor egy alkalommal a megtelt csatornákból 3 fuvar patkányt szedtek össze 9 métermázsa sulyban. Rendkivül sok van. — Berlinben foszforpéppel kezdték az irtást egyszerre s egy nap alatt *30.000* darabot szedtek össze. Mi is valószinüleg eszerint csináljuk s egyes csatornarészleteket külön-külön veszünk pusztitás alá. Azon állitás, hogy a fővárosban pestises megbetegedés fordult volna elő, *szemenszedett valótlanság.* Mi az óvó, preventiv intézkedéseket ettől függetlenül tesszük meg a legteljesebb eréllyel s remélhetőleg sikerülni is fog a főváros lakosságát továbbra is megmenteni e rettenetes bajtól.

A régi Pest

Szobrok Pesten és Budán

A Rókus előtt, automobiloktól s nyargaló emberektől környezve, világvárosi forgatagban áll egy szobor, magasan, meghajtott fejjel, imádkozásra kulcsolt kézzel. A szobor abban az évben született, amely természetesen nem róla, hanem a magyar alkotmányos kiegyezésről nevezetes: Ezernyolcszázhatvanhétben.

Amikor készült, errefelé a legszélsőbb kültelek volt, mezőségek terültek, szabad kisérleti állomás nyilt pesti csirkefogók számára, akár csak ma a Hajcsár-ut detektiv-hangulatban uszó vidékén. Jámbor processziókban vonultak hozzá vasárnaponként példás kispolgárok, égették talapzatán a miligyertyát, s énekelték a keresztény melódiát: „Mária, Istennek anyja, légy velünk". Most nappal hordárok állnak a közelében, szininövendékek kötik meg cipőjüket a lépcsőjén. Most hivő arccal, vágyakozással, csak betegek, bekötött fejü fehérkendős asszonyok néznek rá a mögötte sárgálló kórház ablakából. Elmult ötven év, a szobor áll, de csöndes, processziós, valamikor palánkos udvarházaktól népes környékén keresztülvág egy uj város amerikai ritmussal lüktető főere. Elmult ötven év s ezalatt ugyancsak különös, egymáshoz nem illő lett a szomszédsága. Az egyik sarkon korcsma, másikon zálogház, harmadikon gyógyszert kapni. Pár lépésre tőle szinház, fürdő, éjjel élők hajnali megpihenője. Száz, kétszáz méteres sugaru körön belül egy csomó kontraszt, uj, szeszélyes nagyvárosi romantika, ami mind messze haladást jelent e szobrot világra hozó idők méhétől. Modern közbiztonság, rendőri felügyelet alá helyezett széles boulevard és szük, bérházaktól fulladó utcák. Nagy, szellőzőkészülékkel felszerelt árucsarnokok és kisboltok, ahol tököt sütnek a papirossal ablakozott ajtóban. Kényelmes, a „világ összes lapjaival" berendezett kávéházak és az „Apollo nagykávéház", ahol egész nap ég a gáz, kendőben ülnek a hölgyek, hószin arccal, vörös szalagosan.

Igy, mint valami idegen erdőbe tévedt bánatos vándor, nézi a felhőket s a négyemeletek fölött tovauszó füstöt Mária Immaculata. Olykor eljön hozzá egy-egy rózsakoszoru, valahonnét, ahol apró házakban még szivják a levegőt hajlott nénikék, akik valamikor bársonypuha kézzel ezt irták angyallal, nyilas szivvel pecsételt levelekre: Franzenstadt, IX. Bezirk. Olykor kidiszitődik, hull róla a májusi virág, s ilyenkor több, mint ahogy az emberre gyors és közömbös sietésben hat, több mint egy barokk sablont, tükröző szobor. Ilyenkor, vaskeritésén a hervatag koszorukkal olyan, mintha régi, fakult, szinehagyott metszetekről, „szebblelkü asszonyok" imakönyvéből lépett volna elő. Háttérben a Rókus kápolna vonalaival olyan, mint valami biedermajer-csendélet, halk szó, piano rezdülő lira, a huszadik századbeli programot játszó Budapest robusztus koncertjében.

*

Visszafelé (harmincas-negyvenes évek, vagy a tizennyolcadik század vége) kevés az, amiről beszélni lehet, mint Pesten ekzisztált szobrászatról. Maga a rókusi Mária sem pesti születésü, eredetileg Egernek szánták, s ugy hozta ide egy püspök (szakállosfalvai Lengyel Miklós) jóvolta. Itt van aztán — nem kell senkinek se felfedezni — a Váci-utca Kristóf-téri sarkát majdnem száz évig őrző, dijbirkozó testü védőszent, most már a Központi Városház udvarán kis fiát vállán vivő Nagy Kristóf. A maguk nemében igen jellemzőek, koruknak legjobb darabjai a III. Károly idejéből eredt szobrok a Központi Városház Károly-utcai frontján. Néhány szobor és relief a Fővárosi Muzeumban, azután Pesttel körülbelül már készen is vagyunk. Ami ezenkivül van, egy-egy belvárosi, külső ferenc- és józsefvárosi ház udvarán, lépcsőházában, befalazva egy-egy fülkébe, ezek egyrészt nem nagyon idősek, ötven-hatvan esztendősek, másrészt nincs bennök valami különösebb szobrászati iz, a sablon-vizen eveznek, ugyanaz a póz, mozdulat, tartás, ruharedő ismétlődik rajtuk, ami koruk divatos szobrain, csakhogy gyöngébben, elakadó rutinnal. Halvány refrainjei a kor akadémiákban ápolt szobrászati hőskölteményének. Vannak azonban Pesten, nem sokfelé, — például az egyébként nem magas előkelőségü Conti-utcában (5. számu ház udvara) — dolgok, kifaragott maszkok, amelyek előtt az ember megáll, mosolyog, de ebben a mosolyban benne van a művészet köszöntése. Ezekre azt mondják talán szigoru esztétikusok, hogy naivak. Jó, naivak, de naivságuk mögött szobrászi érzés van, szokványos megfeledkezés. Ezek, valamint a régi gellérthegyi kálvária Magdolnája, vagy a szarvas-téri relief, megfogják a mai ember szemét, jobban, mint az Andrássy-ut bronz-operahősei.

Budán mindjárt a Szent György-téren (miniszterelnöki palota) van egy relief, ami könnyen lehet a sétáló számára finom meglepetés. A Mátyás-templom előtti Szent Háromság szobrot 1713-ban emelték a pestis démona alól felszabadult budai polgárok, hálából és istentiszteletéből. Időnkint leheletlen szinüre, kékre, sárgára festették merész fantáziáju mázolómesterek, ma türhetőbb a megjelenése, valami különösen nevezeteset azonban nem konstatálhatunk róla. Az elfajzott rokokónak tipikus terméke, amire vall, az lakodalmi tortákat épitő cukrászizlés. Mégis, fel kell emlitenünk, mert teljes sértetlen épségben a legrégibb szobor, amiről a városi história tud. Mert generációk emléke, korok vihara, felhője és gondtalansága tapad hozzá. Mert igen öreg urak, amint reszketős kézben tartott gavallérbottal elkopognak előtte, közelebb

Ereky és Jellinek a Közuti megváltásáról

Megkezdődtek az egyezségi tárgyalások — Becsületes kiegyezést akarnak a főváros képviselői — Hogyan kell megállapitani az átlagosztalékot?

A villamosok megváltásának ügye elérkezett második felvonásához, szombaton délben megkezdődtek az egyezségi tárgyalások, melyen a törvényhatósági bizottságot *Buday*, *Ereky* és *Platthy* bizottsági tagok, a Közutit *Bódy* igazgató, a Városi kisebbségi részvényeseit *Halászy* miniszteri tanácsos képviselték.

Az *Uj Budapest*, mint a multban, most is kötelességének tartja, hogy a megváltás ügyével a *legrészletesebben* állandóan foglalkozzék. E tekintetben alább két nyilatkozatot talál az olvasó: *Ereky* Károlyét, aki, mint az egyezkedésre kiküldött albizottság tagja, a főváros álláspontját formulázza meg és *Jellinek* Henrikét, a Közuti volt kiváló vezérigazgatójáét, akinél szakszerübben senki sem ismeri a megváltás bonyolult problémáját.

Ereky Károly:

Mint a tizenkettes bizottság tagja és mint a vasutrészvénytársasággal tárgyaló szükebb bizottság tagja, nem nyilatkozhatom arról, hogy a villamosvasutak részvénytársaságával *milyen alapon* fogunk tárgyalni. A dolog természete szerint a villamosvasutakról szóló tárgyalások nem tartoznak a nyilvánosság elé, amig a tárgyalások anyaga meg nem érik a fővárosi közgyülés számára. Egyes lapok azon tendenciózus állitása, hogy *ütközőpontok* volnának, tisztára *légből kapott koholmány;* mert hisz a tárgyalásokhoz alig hogy leültünk. Hogy ütközőpontok *lesznek*, természetes, máskülönben tárgyalni sem kellene. Ezeknek az előre nem látott, de biztosan bekövetkező ütközőpontoknak tárgyait nem mondhatom meg; egy azonban bizonyos: előttem s a tizenkettes bizottság előtt semmi más szempont nem mérvadó, mint *a főváros közönségének az érdeke*. Ami a részvényeseket illeti, ők majd a saját részvénytársasági közgyülésükön fognak dönteni a tárgyalások eredményéről. Annyi azonban bizonyos, hogy *semmiféle* perbe, ütközőpontok keresésébe *bele nem megyünk*. Becsületes, békés kiegyezést akarunk, amely kiegyezés alapja a mi részünkről a főváros közönsége érdekeinek a megvédése; a velünk szemben állóké, hogy a részvényesek érdekeit védjék. Egy társaság azonban ezen tárgyalások után — bármily módon oldjuk azt meg — rosszul fog járni: aki a főváros közönsége érdekeinek kihasználásával kezébe kaparintotta a közlekedést Budapesten s a fővárosi lakosság kárára a maga zsebébe rakta az üzleti előnyt. Természetes és jogosnak tartom azt, hogy a részvényesek is védjék a saját érdekeiket, de semmiesetre sem megengedhető, hogy az a klikk, mely ugy a főváros, mint a köz és mint a részvényesek érdekeit háttérbe szoritotta, továbbra is részt vehessen az ügy lebonyolitásában és Budapest közlekedési politikájában. Ami a financiális s egyéb közlekedési kérdéseket illeti, csak annyit mondhatok, hogy *játszva fogjuk azokat elintézni*. Abszolute nem tartom hatalomnak a bankárokat. Ha a politikai hatalom a választások után is a mi kezünkben marad, ami azt jelenti, hogy a magyar nép továbbra is kitüntet bizalmával, semmiféle financiális nehézségeink nem lesznek, mert a bankdirektoroknak csak addig van hatalmuk, amig a politikai hatalom is a kezükben van. *Ha ez megszünik, a bankokráciának nincs ereje.*

Jellinek Henrik:

A vasutaknak *az engedélyidő előtti beváltása* a területhasználati szerződés egyik legfényesebb pontját képezi. Lényeges a főváros érdekeinek és fontos a részvénytársaság magánérdekeinek szempontjából is. *Téves az a feltevés*, hogy a megváltási gondolat véletlenül vagy ötletszerüleg csöppent bele a feltételek közé. Ha azt a területhasználati szerződést *egészében* áttekintjük, akkor kiderül a fővárosnak az a vezető szándéka, hogy a közérdeket megóvja, saját pénzügyi érdekeit kielégitse, de a részvénytársaságnak minden irányban azt a *jogi biztonságot* nyujtsa, amely nélkül különösen engedélyhez kötött közérdekü tevékenységekre hivatott vállalatoknál előfeltételt képeznek. Az a jelzett két érdekcsoport — köz- és magánérdek — bizonyos tekintetben *ellentéteket rejtenek magukban*, amelyek kiegyenlitése nélkül a szerződés az egyik vagy a másik félnek tulságos előnyöket biztositana. Amikor a főváros a Közuti vasutnak 1917-ben lejárandó régi engedélyét 1948-ig meghosszabbitotta, akkor kötelességszerüen gondoskodnia kellett arról, hogy a gazdasági viszonyoknak később beállható alapvető fordulata esetére az a hosszu engedélyidő a szerződés erejénél fogva is korrectivumát lelhesse. Ezen eszmét valósitja meg *a megváltási intézmény*. A fővárosnak pénzügyi és gazdasági bizottmánya 1895 junius 15-én a főváros tanácsához a területhasználati szerződés akkori tervezetére vonatkozólag jelentést tett, amelyben a megváltásra nézve a következő kijelentést találjuk: *„Általában két oknál fogva akarhatja a főváros a vasut beváltását: t. i. vagy financiális szempontból jövedelmeinek fokozása céljából vagy közlekinteteknél fogva magasabb forgalmi érdekek kielégitése végett. Okvetlenül biztositani kell tehát a főváros részére a lehetőséget, hogy a vasutat bármelyik ok beálltával beválthassa. Alulirott bizottmány a közuti vasut beváltása kérdésénél azt az elvet tartja követendőnek, hogy a komplikált kulcs feltétlenül kerülendő: mellőzni kell minden olyan módot, mely félremagyarázásokra és vitás kérdésekre vezethet, valamint minden módot is, amely a szerződési viszonyon kivül álló idegen tényezők befolyásától függ.“* A bizottság tehát kizárólag a Közuti vasut tulajdonából és jövedelméből indult ki; a társaság egyéb vagyonát és jövedelmeit pedig a számitásból kirekesztendőnek tartotta. *Ez az álláspont* a mai napon, amidőn a beváltás tényleg megtörténik, *helyesnek bizonyult*. Helyesnek a főváros szempontjából, mert nem kell más dolgot megszereznie és megfizetnie, mint a forgalmi szervezetet, melyre szüksége van. De figyelemben részesiti a részvénytársaság jogos érdekeit is, mert a magánvagyont s az ebből eredő jövedelmet *nem érinti*, s a társaságot a félretett tartalékvagyonnak is a birtokában meghagyja. Ime láthatjuk, hogy ez a konstrukció *a mérleget köz- és magánérdek között igazságosan biztositja*. Ezzel meg van védve az ugynevezett részvényesi érdek is, mert az egyes részvényesek nem kivánhatnak többet, mint maga a társaság kap; hiszen a részvényesek összesége azonos magával a társasággal.

Az 1895-iki tárgyalások alkalmával felmerült az az eszme, még pedig *Heltai* Ferenc dr. megjegyzése alapján, hogy *„a főváros érdekében sokkal jobb lenne itt azt az eljárást követni, amelyet az állam minden vasut megváltásánál állandóan gyakorol s amely már azért is sokkal jobban megnyugtatóbb, mert nem kell törődni azzal, hogy a vállalat befektetési tőkéjéből mennyit törlesztett a megváltás idejéig.“* Ő eszerint ugy formulázta, hogy a megváltás tárgyát képező vasutaknak és tartozékainak a megváltást megelőző 7 üzleti évben elért tiszta jövedelme kiszámittatik oly módon, hogy az üzleti bevételekből levonatnak az üzleti kiadások. A két legkedvezőtlenebb év figyelmen kivül hagyatik s az öt évi átlagos tiszta jövedelem képezi azon járadékot, mely a társaságnak 1948 december 31-ig évenkint levonás nélkül kifizetendő lesz. *Heltai* felfogása szerint tehát a forgalmi érték képezte volna a megváltás alapját. De ő ezen inditványát később a nyert felvilágositások után visszavonta. Igy jött létre ama érvényes beváltási módozat.

Ami azt a kérdést illeti, hogy *én* milyen alapon számitottam ki a megváltás alapjául szolgáló átlagosztalékot, a következőket jegyzem meg: A szerződés 5-ik paragrafusában a következő határozmányt találjuk: *„Világosan megállapittatik azonban, hogy itten a beváltás szempontjából osztalék alatt kizárólag csak a szerződés tárgyát képező villamos vasuti vonalak forgalmából eredő jövedelem érthető s abba a társaság semmiféle más jövedelme bele nem foglalható.“* Ezen elv alapján állapitottam meg azt, hogy az elért *teljes* jövedelemből mennyi esik a *Közuti vasut forgalmából* s mennyi a *más* forrásokból keletkezett jövedelemre. Az adatok, amelyeket erre nézve felsoroltam, nézetem szerint *teljes hitelességre tarthatnak számot*, mert én azokat a részvénytársaság által közzétett mérlegekben és zárszámadásokban foglalt számokból vettem át s azt hiszem, ezekhez kétség nem fér. Számadáson kivül hagytam az 1918—1919-iki évet. 1918-ban a Közuti vaspályatársaság üzeme 1 millió 300 ezer korona, a Városi vasuté pedig 3 millió 200 ezer korona veszteséggel végződött. Ezen adatokat a Vasuti és Hajózási Hetilap mult évi 52-ik számában közölte. Már első cikkemben is utaltam arra, hogy az én számitásom természetszerüen *nem hivatalos megállapitás*, hanem annak célja hozzávetőleges képet alkotni arról, mit jelent a fővárosnak a megváltási járadék. Természetes, hogy a *végleges* megállapitásnál amint azt a szerződés is mondja, a társaság okmányait és könyveit is kell a számitások keretébe bevonni.

TÜSKÉK

A Sipőcz-akció

sehogy sem tetszik egyes laptársainknak, melyek közül az egyik az ellen emel kifogást, hogy a mulatságokat akarja a főváros nyomorgói részére, szerintünk igen helyesen, megadóztatni a polgármester, a másik pedig azért haragszik, mert a villamosok igazgatósága volt olyan jóindulatu, hogy jótékonysági jegyeket árul a kalauzok utján ujra csak a nincsetlenek számára. A fogcsikorgatás a polgármesternek szól, de a nyomorgók is értenek belőle. Az a tőke, amelyik egyáltalában nem sietett a nyomorgók sorsának enyhitésére, éppen nem jóakaratu és ha önmagától nem nyitja ki a zsebét, hogy adakozzon, akkor meg kell találni a módokat és lehetőségeket arra, hogy kényszeritve legyen az adakozásra. Igen helyes volt a polgármesteri akció végrehajtó bizottságától, mikor a mulatozók ujabb megadóztatására gondolt és abban sem találunk semmi felrovandót, ha a villamosok utasai tiz, vagy husz, sőt uram bocsá', még száz koronákat is adnak a nyomorenyhitő akcióra. Hogy tetszik-e ez bárkinek, vagy nem tetszik, az igazán nem fontos. A fontos az, hogy mennél több pénz gyüljön össze, hogy mennél több szegényembert lehessen meleg étellel, meleg ruhával ellátni ezeken a fagyos téli napokon. Nagyon gyülöletes dolog, ha valaki a polgármestert akarja bántani, mikor a nyomoron kellene segitenie és a taglózás nagyon hasonlit a sanda mészáros módszeréhez, aki máshova néz, mint ahova üt...

A disszidensek

disz-felvonulását várta a szerdai közgyülésre mindenki, remélvén, hogy végre lekerül az álarc és mindenki a maga való képében fog mutatkozni. Nem igy történt. A közgyülési terem jobb oldalának balfelső sarkában mutatkozott ugyan valamilyen párt szigetecske, melynek tagjai mintha Széchenyihez hasonlitottak volna, de ez a kis sziget is hamar szétmállott, hogy az emberek egyenkint eltünjenek a kereszténypárt tömött soraiban, mely erre az alkalomra igazán kirukkolt a maga nagy tömegeivel. Ilyképen ma sem igen tudjuk még, hogy kik a békétlenek, akikről olyan furcsa hirek vannak elterjedve, hogy kedvelt tárcairónk, a népszerü Káró, irná róluk a legragyogóbb humoreszket, ha véletlenül nem lenne közöttük. A disszidensek a kiszivárgott hirek szerint éjjel három és négy óra között tartják üléseiket, külön e célra rekvirált földalatti teremben és még egymást sem ismerik, nemhogy a programmjukkal tisztában lennének. Fekete csuklya és fekete álarc elengedhetetlen kellékei ezeken

---

érzik magukat röpködő angyalaihoz, mint például a várkert uj, gőgös érclovasához, Savoyai Eugenhez.

Budán, le egész Aquincumig vigyázni kell, itt, habár sokat jártak kutatók, földásók, szorgalmas régészek, még mindig kibujhat ujabb, váratlan szenzáció, nem lehet tudni, hogy mit hoz elő egy-egy mélyreszántó kapavágás. Budán sürübb jelekben szólal meg a lepergett kultura, ami természetes következése annak, hogy Buda folyvást előtte járt, sőt szaladt Pestnek, ami megint oly okból indul, mint a könnyebb védhetőség, a középkori városképződés, amikor az iparibb, a fényüzőbb, az intellektuálisabb város mindig ott alakul, ahol kőmüveseken kivül a természet is körülbástyázza. Buda egész a mult század elejéig megtartotta ezt a prim-szerepet, müveltebb a népe, magasabbak az igényei, sokfélébb a szükséglete. Budán lakik a főnemesség, a főnemes pedig fizet, válogatós, amikor a kastélyáról van szó, kriptájáról vagy angol parkjáról. Pesten egyre nő és nyugodt, békés magárahagyottságban „csinosodik“ a polgárság, de ez a polgárság eredetében és müveltségében tulnyomórészt német, mellette koplalva megy el a magyar iró, festő vagy komédiás. Ami kulturkövetelődzése, fogyasztása van, azt Pozsonyon át Bécsből hozza a viz, gyönge császárvárosi kirezgés, gartenlaube-körben mozog, a város három kapuján tul nem vet szélesebb gyürüket. Szobrászt is tehát, ha erre jött és tudott valamit, Buda foglalt le. Pestnek nem maradtak mások, csak mint feljebb jeleztük, jószándéku kőfaragók, köztük az a *Bauer* Mihály nevü, aki a Nagy Kristófot mintázta, s aki ugy látszik a polgár-elite szobrásza volt. Igaz, itt élt még *Dunaiszky* Lőrinc, „a jó öreg Dunaiszky“, aki annak idején, ugylátszik, leginkább, sőt egyedül ment művészszámba. *Schams*, ez a világot járt, pesti dolgokat európai tudással és sok lelkességgel leiró korai Salamon Ferenc, Pestről szóló könyvében (Vollständige Beschreibung der königl. Freystadt Pest in Ungern), ugyanis ugy szól, hogy „van még Pesten vagy öt szobrász“. Dunaiszkyról azonban hizelgő sorokat ir, köztük leirja azt a szót, hogy „Kunstarbeit“, s hogy „es kömmt selten etwas aus der Hand dieses glücklichen Meisters, das nicht Bewunderung verdiente.“ Csakhogy a szerencsés mester is Apollo, Flóra s hasonló istenek számára Budán talált pénzt és megrendelést. Budán telepedett meg s dolgozott egy ideig e korszak szomoru hőse, *Ferenczy* István, továbbá *Huber, Held, Schmeltzer* szobrászok, akikről azt, hogy ki mit csinált, pontosan nem tudni, müveik lajstroma nincs meg, de bizonyos, hogy közülük való a fentebb már emlitett Szent György-téri relief szerzője, hogy valamelyikük kezenyoma járt a lebontott Országh Sándor-féle palota domborművein, s nem egy siremléken a harmadik kerületi (Kiscelli) temetőben. Mindez több, mint azok a nepomuki Szent Jánosok és egyéb köztérre került plasztikák, amelyeket ugyanez időtájt Pesten termelt a szépitgető kedv. Mindez arra vall, hogy akik formálták őket, azokban volt bizonyos magasabbra törekvés, szobrászinak nevezhető tudás. Valószinü, hogy ezek járhattak és tanultak az akkori kor művészeti Mekkájában, Rómában. Egy halálfejet tartó gyerekszobor (Főv. Muzeum), vagy az óbudai temetőben egy-egy féltérdre boruló görögruhás géniusz, fáklyát földnek tartó muzsa, egy-egy dombormü önkéntelenül elénk hozzák az olasz világfit, az erős életérzésü temperamentumembert, a szobrászatot határaiból kiugrasztó Canovát, s a száraz, spekulativ, de megint tiszta formákra törekvő Thorwaldsent. Ugy hatnak, mint valami távoli felhőzet ideért foszlányai: már majdnem eloszolnak, de még van rajtuk a messzi fény aranyából.

Dömötör István.

a pártértekezleteken egy hamisitatlan Széchenyi-párti városatyának, valamint az is, hogy a közgyülésen viszont lehetőleg távollétével tündököljön. Aminthogy az állitólag harminc főnyi pártból alig nyolcan, vagy kilencen voltak ott a szerdai közgyülésen, melyet erőpróbának harangozott be a disszidens-párti nyilatkozatok özöne. Nos, az erőpróba nem sikerült és Széchenyi István grófnak a főváros tanácstermében levő márványszobrát a jövőben fekete lepellel kell letakarni, valahányszor a döblingi nagy halottat valamely városatya a bizottsági ülések alkalmával mint programmjának megtestesitőjét merné megemliteni...

❖ ❖ ❖

Kétezer, ötszáz és százötven

koronás teritékek voltak az Erzsébetvárosi Demokrata Kör minapi vacsoráján, ahozképest, hogy valaki a vezérek asztalánál, az alvezérek társaságában, vagy a közkatonák soraiban akarta ugyanezt a vacsorát elfogyasztani. A vezérek közelében kétezer koronába került a borjupörkölt, a társalgóban, ahol a „középosztály" szorongott, ötszáz koronát kellett adni érte, mig a szuterénben százötven koronáért vesztegették. Az elmés és célszerü kasztrendszernek az a része, mely a társalgóban és a pincében folyt le s amely a kétezres helyek felé való vágyakozásban merült ki, nem érdekel bennünket, a mi tekintetünk és szivünk egész melege azoké, akiknek kétezer koronát ért meg, hogy tapsolhattak Drózdynak, a Győzőnek és szemükkel elfoghatták Ugron Gábor, vagy Rassay Károly messzekalandozó államférfiui tekintetét. A plasztronok sem lehettek fényesebbek, mint az urak arca, melyeken ott világitott ennek a kétezerkoronás honfibunak minden parvenüsége és smokksága. Mindenkinek azonban saját izlése szerint és mi azon sem találtunk volna semmi megütköznivalót, ha tizezer koronába került volna az asztalnál az a hely, ahol nemzetgyülési képviselők a szomszédok és ötvenezer koronát kellett volna fizetni a főhelyért, amelyen hon- és városatyák sürgő raja végezi a kiszolgálást. Ime igy játszanak előkelősdit a demokraták, bizonyságául annak, hogy náluk egyáltalában nem a demokrata elv a fontos, mely az egyenlőséget hirdeti, hanem az arisztokrata hajlam, mely abban merül ki, hogy mentül közelebb legyenek a vezérekhez. Hátha még ezek a vezérek nem a levitézlett demokrata lobogót, hanem a sokkal prózaibb husosfazekakat tartanák kezeikben...

HIREK

• • •

Szerdán indulnak meg a tárgyalások a Széchenyi-párttal. A Széchenyi-párt, melynek megalakulása a titkok ködében vesz el, azonnal megalakulása után — vagy tán még előtt? — alkalmat keresett arra, hogy a Keresztény Községi Párttal tárgyalásokat kezdjen. A párt józanabb részének ezirányu törekvései, noha e törekvések ellen az ugynevezett „intranzigens-békétlenek" mindent elkövettek, a disszidensek egy értekezletén kifejezésre jutottak, és azok eredményeképen a pártértekezlet öttagu bizottságot küldött ki a Keresztény Községi Párttal való tárgyalásokra. A községi párt megbizottainak kiküldését hátráltatta az a körülmény, hogy az intézőbizottság mandátuma lejárt. Most azonban, hogy az uj intézőbizottság alakulóban van, semmi akadálya sincs a kereszténypárti megbizottak kiküldésének, ami a keddi nap folyamán meg is történik, ugy hogy szerdán, február 1-én már a tárgyalások is meg fognak indulni.

A Köztisztviselők Szövetkezetének fejlődése. Az *Uj Budapest* legutóbbi számában vezetőhelyen közölte *Verebély* Gézának, a *Kéve* Ruházati Áruház Szövetkezet kitünő igazgatójának szakszerü cikkét nemzetgazdasági törekvéseinkről kapcsolatban a szövetkezeti eszmével. A szövetkezeti eszmének a modern gazdasági életben való fontosságát eklatánsan bizonyitja a Magyar Köztisztviselők Fogyasztási Termelő és Értékesitő Szövetkezetének igazán amerikai stilü fejlődése is. A Köztisztviselők Szövetkezetének fellendülése egy izig-vérig katonaember: *Schnetzer* Ferenc ny. hadügyminiszter nevéhez füződik, aki igazán máról-holnapra, alig egy esztendő alatt, Magyarország egyik leghatalmasabb gazdasági szervévé fejlesztette a csetlő-botló kis intézetet. A Szövetkezet ma Budapesten 27 fiókkal, vidéken 9 kirendeltséggel, 48 elosztóhellyel, 77 vasuti elosztóhellyel és 126 másféle kisebb elosztóhellyel rendelkezik. 220.000 köztisztviselő-családot, tehát több mint *háromnegyed millió* embert lát a Szövetkezet a kedvezményes élelmiszerekkel, ami azt jelenti, hogy csak a kedvezményes ellátás során 73 millió kilogramm liszt, 220 millió kilogramm fa és ugyanannyi szén fordul meg egy évben a kezén! A szövetkezet saját üzemeire még lesz alkalmunk visszatérni, most még csak azt jegyezzük ide, hogy kevés olyan nagystilü és igazán koncepciózus üzletember van ma Magyarországon, mint ez a derék tábornok, aki megmutatta, hogy hogyan lehet becsületes őszinteséggel, bátor nekivágással és mérhetetlen szorgalommal eliminálni a háboru utáni Magyarország egyik legnagyobb problémáját, a tisztviselők ellátását.

A Fővárosi Cirkusz adománya a Sipőcz-akcióra. A Sipőcz-akció végrehajtó bizottságának legutóbbi ülésén az az eszme merült fel, hogy a fővárossal üzleti összeköttetésben lévő vállalkozókat fel kell szólitani az akció céljaira való adakozásra. Ennek kapcsán *Berczel* Jenő dr., a városgazdasági ügyosztály vezetője felszólitotta az ügyosztállyal összeköttetésben lévő vállalatokat, hogy adományaikat juttassák el a nyomorakció vezetőségéhez. Az első vállalkozó, aki a felszólitásra megjelent Berczell tanácsnoknál, a *Fővárosi Cirkusz* igazgatósága volt és az akció céljaira azonnal *ötezer* koronát utalt át, egyben kötelezte magát arra, hogy az előadások megkezdésével a bruttó bevétel egy százalékát a nyomorakció céljaira ajánlja fel, még pedig a tavalyi szezon nyolc millió koronás bevételéhez arányitva, *minimálisan 80.000 koronát ebben az esztendőben.* A tanácsnok a főváros nevében hálásan megköszönte a nemeslelkü adományt, mely példa kell, hogy legyen minden vállalkozó és vállalat számára.

—

A Hamburgi menyasszony bemutatója kedden, január 31-én lesz a Városi Szinházban. Gazdag, művészi kiállitás, pezsdítő zeneszámok és Petrass Sárival az élén, műgonddal és szeretettel válogatott együttes várja a közönséget. Petrass Sári elragadó egyénisége, Palló Imre pompás éneke, hóditó férfiassága, Tisza Karola szédületes táncetehetsége, Sziklai József kifogyhatatlan ötletessége, Horti Sándor őshumora, Betegh Bébi, Őrley Flóra, Mihályfi Julia, Patkós Eszti, Timár Ila, Babocsay Erzsi, Bosnyák Jolán, Gábor Ernő, Tarnay, Hegedüs, Simay, Pázmán kipróbált összjátéka a vérbeli operettelőadások legmagasabb szinvonalát mutatja. A keddi bemutatótól kezdve a következő hét valamennyi előadását a *Hamburgi menyasszony* foglalja le. Hétfőn a *Denevért*, csütörtökön délután a *Cigánybárót* ismétlik Aquila Adler Adelinával. Vasárnap délután *Traviata* megy, a cimszerepet Aquila Adler Adelina adja ezuttal is.

A Vigszinház e hetének eseménye a *Sárga keztyü* szombati bemutatója lesz. Az első előadások jegyeiért ostrom alá fogták a pénztárt. A bemutatóig a *Bálvány*, a *Zaza* és az *Osztrigás Mici* váltakoznak a műsoron. Csütörtök délután a *Liliom*, szombat délután az *Agyafurt kiszörüs*, vasárnap délután a *Bálvány* kerül szinre.

A Modern lovag Douglas Fairbanks-szel és az *Erdő szépe* Mary Pickforddal a cimszerepben a leggrandiózusabb amerikai műsor, mely naponta táblás házat vonz a Renaissance-mozgóba. Az előadások ½5 és ½7 órakor kezdődnek.

A Hollandi menyecske 100-ik előadása. Jövő héten negyedszer jubilál Kálmán Imre világhirü *A hollandi menyecskéje*, akkor érkezik el 100-ik előadása diszes jubileumához a Király Szinházban. A jubiláris estén a bemutató kitünő főszereplői lépnek fel: Péchy Erzsi, Somogyi Nusi, Nádor, Dénes, Latabár, Boross, Hajnal és Gyöngyi. Csütörtökön, Boldogasszony napján délután *A kék mazur*, a jövő vasárnap délután a *János vitéz* kerül szinre 3 órakor, mérsékelt helyárak mellett.

Szomory Dezső: II. Lajos királya, melynek szombati bemutatója az idei szinházi évad kimagasló művészi eseménye volt, e héten négyszer szerepel a Magyar Szinház műsorán: ma, szerdán, pénteken és vasárnap este, mindannyiszor a bemutató kitünő szereplőivel. Kedden, csütörtökön és szombaton Molnár Ferenc táblás házakat vonzó *Szinház* cimü darabja kerül szinre. Jövő csütörtök délután a *Buzavirág*-ot és jövő vasárnap délután a *Kis lord*-ot játszák 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Gazdag lány minden este, a Belvárosi Szinház rendkivüli sikere, Szenes Béla vigjátéka a jövő héten is minden este szinre kerül. Csütörtökön és jövő vasárnap délután Szenes nagysikerü darabja, *A buta ember* van műsoron 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Németh Juliska, Ilosvay Rózsi, Bánóczyné, Vaszary Piroska, továbbá Bársony, Kabos, Kertész, Matány, Gárdonyi lépnek fel minden este az Andrássy-uti Szinház rendkivüli sikerü vigjátéki műsorában, melynek vendége Z. Molnár László és Jaczkó Cia magánszámokkal, továbbá Szász Ilona szinészimitációkkal.

A Fi-Fi 75-ödször. Csütörtökön lesz a páratlan sikerü *Fi-Fi*-nek 75-ik előadása a Blaha Lujza-Szinházban, a nagyszerü operettet azontul is minden este játsszák, ugyszintén csütörtök délután és jövő vasárnap délután is 3 órakor, rendes esti helyárakkal.

Sudermann „Otthon"-át játsszák február 4-én, szombaton délután 3 órakor a Magyar Szinházban a Rákosi Szidi szinésziskolájának növendékei rendkivüli mérsékelt helyárakkal.

A Kamarában ma és egész héten a közönség felülmulhatatlan kedvence, Priscilla Dean gyönyörködtető alakitása az *Elvesztett Paradicsom* kettős főszerepében. Ezenkivül a *Széttépett láncok* cimü 4 felvonásos dráma szerepel műsoron.

Rendkivüli hangversenyt ad a Budapesti Szimfónikus Zenekar a Városi Szinházban, csütörtökön, február hó 2-án, délelőtt fél 12 órakor Ábrányi Emil vezénylésével. A műsor kiemelkedő pontja Rachmaninoff II. zongoraversenye, amit S. Weiss Ilonka zongoraművésznő ad elő.

Herczeg Ferenc egyfelvonásosai szerepelnek a Renaissance-Szinház e heti műsorán: a *Baba-Hu*, *Két ember*, *Péter és Pál*, ma, szerdán és pénteken kerül szinre. Shaw pompás vigjátékának, a *Fanny első szindarabjának*, a kedd és szombat este jut. Rajnai Gábor csütörtökön lép fel a *Faun*-ban, Mészáros Géza pedig a következő vasárnap a *Kék egérben*.

Liptai Imre vigjátéka, a *Jó fiu*, nemcsak a Renaissance-Szinház legjobb erőit foglalkoztatja, hanem Kis Irén, Rajnai Gábor és Z. Molnár László személyében három vendégszereplésre is ad alkalmat.

KÖZGAZDASÁG

• • •

A „Hermes" Magyar Általános Váltóüzlet R.-T. igazgatósága Ullmann Adolf báró elnöklete alatt tartott ülésében az 1920—21. üzletévre 10 százalék, azaz részvényenként 20 korona osztalék kifizetését határozta el, továbbá, hogy az alaptőkének 10 millió koronáról 50 millió koronára való felemelését fogja a közgyülésnek javasolni. Az igazgatóság sajnálattal vette tudomásul hámosfalvi Hámos Róbert ügyvezető-igazgató bejelentését, mely szerint más helyről eredő meghivásnak eleget téve, az intézet kötelékéből, melynek felvirágoztatása körül kiváló érdemeket szerzett, kiválik. Az igazgatóság óhajára Hámos igazgató az intézet érdekkörébe tartozó vállalatok vezetésében továbbra is résztvesz. Az igazgatóság Berger Márton igazgatóhelyettest osztályigazgatóvá, Fleischmann Ernő és Nagel Pál dr. cégvezetőket igazgatóhelyettesekké, Halász Ferenc dr.-t cégvezető főtitkárrá, Máté Miklóst, Neuberger Bódogot, Römer Miklóst és Schulmann Emilt cégvezetőkké, végül Berta Istvánt tőzsdeintézővé nevezte ki. Latzkó Károly igazgató sok évi eredményes működés után nyugdijba vonult.

Minden lelkes hive a nemzetgazdasági megélhetésnek legyen tagja a keresztény alapitásu

„KÉVE Ruházati Áruház Szövetkezet"-nek

BUDAPEST, IV. ker., Kossuth Lajos-utca 20.,

ahol egy üzletrész ára 100 kor.

Mult évi október hó végéig belépett **8039** tag, **552** darab alapitói és **8986** rendes üzletrészszel **1,450.600** korona összegben.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
JÁTÉKOSOK vigjáték. Irta: GERGELY MIKLÓS. Forditotta és szinre alkalmazta: Dr. HEVESI SÁNDOR.
KÖZELHARC vigjáték. Irta ROBERTO BRACCO. Forditotta: BALLA SÁNDOR.
Szöllősi Rózsi, Boross Géza, Kondor Ibolya, Saásdy Alice, Áldori László uj magánszámokkal.
Kezdete ½8 órakor. — Pénztárnyitás: 11-től 1-ig, d. u. 4-től 6-ig.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
½8-kor **AZ UJ FÉNYES FEBRUÁRI MŰSOR** ½8-kor

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
A POMPÁS UJ FEBRUÁRI MŰSOR
Kezdete este negyed ¼8 órakor.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

Müller Testvérek Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Igazgató: RASSKÓ OSZKÁR.
Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

II. évfolyam Budapest, 1922 február 8 6. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Néhány nap mulva

véget ér a nemzetgyülés mandátuma és Budapest huszonkét választókerületében ujra megindul a korteskedés, hogy: ki a vivát? Távolál tőlünk még a szándéka is annak, hogy a napi-politika zürzavaraiba avatkozzunk és éppen azért még most, mikor a választás mámora és a jelszavak gőze nem részegitette meg az embereket, sine ira et studio mérlegre teszszük Budapest huszonkét nemzetgyülési képviselőjét, hogy azalatt a két esztendő alatt, mig Csonkamagyarország egyhetedrészét képviselték a parlamentben, *mit tettek a fővárosért.* Nem a nagyhangu rikoltozásokra, melldöngetésre, majdmegmutatomén-politikára gondolunk, hanem azokra a gazdasági érdekekre, melyek mellett Budapest képviselői sikraszálltak, ha ugyan sikraszálltak a parlamenti kaoszban és azokra a szociális és nemzetgazdasági értékekre, amelyeket a képviselők a magyar constituante legviharosabb két esztendejében igyekeztek, ha ugyan igyekeztek szükebb hazájuk és választóközönségük számára biztositani.

Megmérettek és könnyüeknek találtattak. Budapest huszonkét nemzetgyülési képviselője külön és együtt, tisztelet a nagyon ritka és nagyon kisszámu egyéni törekvésnek, vajmi keveset tett a közjóért. Mert közjó alatt igazán nem lehet érteni a handabandázásnak, könyökharcnak és személyes perpatvarnak azt a konglomerátumát, mely oly szomoruan jellemzi a forradalmak utáni magyar parlament két esztendejét. Azt szokták mondani, hogy Budapest a nemzet irányitó fáklyája, nos, Budapest nemzetgyülési képviselői egyáltalában nem voltak sem irányitók, sem fáklyák, hanem belefulladtak a kicsinyességnek, szüklátkörüségnek kérész-ambiciónak a nagy időket, de kis embereket szülő történelemnek malomalatti politikájába.

Budapest nemzetgyülési képviselői két esztendővel ezelőtt nem ezt a torz és törpe alkotninemtudást igérték választóiknak és a választópolgárok nem ezt a ferde és groteszk zürbe posványosodott sysiphusi nagyotakarást várták tőlük. Az igéretek idején nagyhangu jelszavakat vágtak az akkor még jelöltek a választópolgárok fejéhez. Igértek mindent, ami igérhető: szociális törekvést, a főváros érdekeinek külön és hathatós istápolását, nagy lelket, hű szivet, erős akaratot a nagy bajok és nagy veszedelmek idejére. Ám a szavak szétmállanak, a frázisok elpukkadnak és két esztendő multán mi maradt az igéretekből? — néhány csupaszra vetkőztetett egyéni ambició és a görcsös ragaszkodás a mandátumok további megtartásához.

Soha nemzet nem csalódott nagyobbat vezéreiben, mint a forradalmak utáni időkben a magyar és soha képviselők nem vallottak nagyobb szégyent, mint azok, akik a nemzetgyülés e két esztendejében Budapest követeiként büszkélkedhettek. Hol maradt a főváros és a kormány érdekeinek hathatós összeegyeztetése, a főváros törekvéseinek és panaszainak a kormánynál való erélyes képviselete, a főváros értékeinek a nemzetgyülésen való megvédése, ami mind Budapest képviselőinek kötelessége lett volna?

Ezek az államférfiak minderről tudni sem akartak és a parlamenti viták során alig hallottunk egy-két kérő hangot, a főváros és a főváros közönségének érdekében elhangzót. A főváros nemzetgyülési képviselői, ahelyett, hogy közös pártba tömörültek volna és szilárdan, kitartóan képviselték volna az ország fővárosát azokban a nagy gazdasági és pénzügyi kérdésekben, melyek a nemzetgyülésen dőltek el, az ülések idején távollétükkel tündököltek, legtöbbször és legtöbben még a városi közgyülésekre való eljárást sem tartották szükségesnek, — annyira el voltak foglalva a parlamenti semmittevéssel. A főváros minden kérelme, a községi párt minden határozata, mely ennek, vagy annak a fontos ügynek támogatására a főváros nemzetgyülési képviselőit szóllitotta fel, pusztába kiáltott szó volt csupán. A képviselők nem értek rá, a birálatra hivatott ellenzéki nemzetatyák pedig meddő sérelmi politikával és nyepozvolimos személyeskedéssel fecsérelték az időt, alkotó munka helyett.

Jóéjszakát, urak!

Nyilvános tanácsadás

Irta: SZALAY SÁNDOR dr., kerületi elüjáró

A jogrend szabályainak sokasága és különfélesége, valamint a modern állam bonyolult közszervezete nagyon megnehezíti a polgároknak az ügyeikben való eligazodást. E helyzetet különösen a közigazgatásnak hatalmas kifejlődése idézte elő, melynek következménye, hogy a közhatalmi tevékenység az egyént mind több és több viszonyában ragadja meg, nemcsak a cselekvési szabadságát megszoritva, hanem segitve is őt szükségletei kielégitésében. Mig azonban a megszoritó jogszabályok érvényesitéséről a közhatalom maga gondoskodik és szükség esetén hatásos eszközzel (büntetés) juttatja a polgár tudatára jogi helyzetét, addig az egyéni tevékenységet támogató jogszabályok hatályosulását rendszerint ép ugy az egyéni kezdeményezésre bizza, mint a magánjogi szabályok érvényesitését.

A polgárok boldogulásának feltétele tehát, hogy *jogi helyzetüket minden esetben ismerjék:* egyfdlől azért, hogy igényeiket ugy magánjogi viszonyaikban, mint közhatalommal szemben is hatályosan érvényesithessék, másfelől, hogy elkerüljék azokat a hátrányokat, melyek jogkörük tullépésével őket érhetik.

Annak, hogy a polgár általában, de különösen bizonyos adott esetben jogi helyzetét ismerje, akadálya már, mint emlitettük, a jogrend anyagának nagy tömege. Hozzájárul ehhez azután társadalmi életünk fejlődésének azon irányzata, mely az egyént foglalkozása szerint mind egyoldalubb élethivatásra szoritja. A munkamegosztás az egyén szellemi és anyagi erejét legtöbbnyire állandóan egy meghatározott munkakörre utalja, s evvel szinte lehetetlenné válik az, hogy az emberek nagy része akár társadalmi szükségletei és kötelességei kellő ismeretét, akár az állam és a községi hatalom által szabályozott közrend szabályainak tudását megszerezze.

A törvény, amely szabályozza az állampolgároknak egymáshoz, az államhoz és a községhez való viszonyait, jogokat ad és kötelességeket ir elő. A jogok érvényesitését, valamint a kötelességek teljesitését legtöbbnyire bizonyos *alakiságokhoz* köti, melyek elmulasztása a jogok elvesztését, illetve a kötelességek megsértését vonja maga után. A közigazgatás rendjének, a törvényeknek nem ismerése tehát sulyos joghátrányokkal jár, annál is inkább, mivel az állam a törvények nem tudását mentségül el nem fogadja. Különösen nehéz a helyzet a közigazgatási jognak a mezején, melyet az ügyvédi gyakorlat eddig kevésbbé müvelt.

Mind e körülmények oda hatottak, hogy a szegény népesség igényeinek szolgálatát felölelő helyes községi szociálpolitika ma már oly intézményeket kiván, melyek *a közhatalom tekintélyével és megbizhatóságával juttatják a szegény néposztályt ingyen és lehetőleg gyorsan szakszerü és alapos tanácsokhoz.*

Ily, tanácsokat osztó leginkább községi intézetek, melyek rövidebben kifejezve néphivatalok, áldásosan működnek már Szent István birodalmában, de különösen Németország sok városában, s számuk itt évről-évre szaporodik, annak ellenére, hogy legtöbbször ugyanazon városban a munkásszervezetek, felekezeti alapon szervezett egyesületek és jótékonysági intézetek szintén fejtenek ki ily irányu tevékenységet.

Ha a kultura magasabb fokán álló országokban a felvilágositó hivatalokat mindinkább a hatóságok feladatának tekintik, fokozottabb mértékben látnók szükségesnek különösen fővárosunkban számtalan ily intézmény létesitését, hol a lakosság nagyobb részének müveltségi foka a németországi városi lakósság intellektuális szintjénél alacsonyabb.

De ezenkivül még e feladat jelentőségét emeli nálunk az a körülmény is, hogy a fővárosban, sajnos, a *„Jogvédő egyesület vagyontalanok részére“* cimü intézményen és a fővárosi népjóléti központon kivül — társadalmi tevékenységgel e téren sem találkozunk, ami nyilvánvaló bizonyitéka annak, hogy a szervezett önsegély és jótékony irányzatu közérdekü működés nagy fontosságának tudata az ingyenes tanácsosztásokat illetőleg sem vert még a társadalomban annyira gyökeret, hogy a közhatalom vezető szerepétől el lehetne tekinteni.

Ezek mellett figyelembe kell vennünk még azt, hogy a fővárosban központositott, illetve fejlődő ipar és kereskedelem követelte dolgozó népesség legnagyobb részben az ország különböző vidékeiről és közigazgatási területeiről vándorolt be, kiknek ügyeiben egyrészt az illetőségi község hatóságai vannak hivatva bizonyos közfunkciót hivatalból vagy kérelemre ellátni, másrészt még az egyes községi illetőség szerint köteles kötelmeit meghatározott helyen és hatóságnál teljesiteni.

Tudjuk, hogy még a népesség életviszonyait legközelebb érintő szociális törvényhozási alkotásaink és rendeleteink, igy pl. az ipari viszályok elintézése, a betegség és baleset esetére való biztositás rendje, az egyesületi és gyülekezési jog, az iparfelügyelet, a cselédügy, az illetőségi, a honossági, a katonai, szegénységi és segélyezési ügyekben is, mily nagy az érdekeltek tájékozatlansága. De meg csak a lakás, illetve a lakbérleti viszonyokból is mily számos ellentétek keletkeznek ma és legtöbb esetben a szegény lakosság — tán indokolatlan — elégületlenségével nyernek elintézést. Mily nagy a mi népességünk járatlansága a családjog, gyámsági jog, örökösödési jog, az adóügy, illeték stb. terén, ezt talán itt vázolni is fölösleges, hisz e tény elsőrendü oka annak, hogy a hatóságok az ily természetü ügyekkel — éppen a társadalmi jogsegély hiányában — ugyszólván tulhalmozottak.

Minél több ismeretet viszünk a közigazgatási jogszolgáltatás elé, annál könnyebb és intenzivebb lesz annak munkája, annál *hathatósabban mozdithatja elő alapos tevékenységgel a közérdeket.* E kétségkivül bekövetkezendő eredmény pedig bizonyára bőven kamatoztatja azt az összeget, azt a fáradságot, amit az intézmény fentartására forditunk.

Kérdés már most, mily irányelvek figyelembe vételével szerveztessék a községi intézmény, hogy egyrészt az egész lakosság bizalmát megnyerje, másrészt a tőle kapott felvilágositások pártatlanok, alaposak és helyesek legyenek?

Erre vonatkozólag *általános követelmény:*

1. A társadalmi egyenjoguság alapjának biztositása az intézmény létesitésében és gyakorlati működésében.
2. Hozzávetőleges megállapitása annak, kik vehessék az intézményt igénybe.
3. Eldöntése annak a kérdésnek, vajjon a tanácsok teljesen dijtalanul adassanak-e, vagy pedig bizonyos csekély dijfizetés mellett.
4. A tanácsokat osztó egyének helyes kiválasztása.

5. Végül az intézmény, hogyan illesztendő be a közigazgatási szervezetbe.

A ker. elüljárók legutóbb tartott értekezlete, az intézmény megszervezését, a vagyontalan és szegénysorsu lakosság szociális jóléte és az általános jogrend uralmának fejlesztése érdekében: a ker. elüljáróságok közvetitő tevékenysége mellett, a ker. választmány és a ker. közgyámok ügykörébe beillesztve javasolja mielőbb megvalósitani.

A főváros tiltakozik a forgalmi adó emelése ellen

Az emelésből semmit sem kap a főváros — A bankok és a nagyvállalatok harmincnapos haladékot kaptak az elszámolásra

A nemzetgyülés egyik multheti ülésén terjesztette be *Kállay* Tibor pénzügyminiszter a forgalmi adó száz százalékos emelésére vonatkozó törvénytervezetet. *Az emelés az élet általános drágulását fogja maga után vonni*, főleg az élelmiszereknél, ahol a sok közvetitő kéz és a mindannyiszor ujra lerótt forgalmi adó átlag *7—8%-kal drágitotta meg eddig a mindennapi élelmüket.* A legjelentősebb áremelkedést a forgalmi adó a husnál okozza, ahol,mint azt a főváros az elmult év juliusában a kormányhoz intézett feliratában kimutatta, átlag tiz százalékkal emeli a hus árát. Igy tehát az adó három százalékos tipusa azt fogja maga után vonni, hogy csak forgalmi adóban 18—20 százalékot fog a fogyasztó minden kilogramm hus után az államnak fizetni.

Értesülésünk szerint *a főváros erélyes tiltakozásra készül a forgalmi adó váratlan emelése ellen*, és a kormányhoz intézendő feliratában ki fogja mutatni *az adóemelés sulyos és igazságtalan voltát.* De tiltakozni fog a főváros az ellen is, hogy az adóemelésből neki semmi haszna nincs, mert az ellenőrzés és behajtás óriási munkájáért a pénzügyminisztérium ezentul is csak *a másfélszázalékos adó egyharmadát, vagyis a három százalékra emelendő adó egyhatodát kivánja a fővárosnak juttatni.* Ez a legnagyobb mértékben igazságtalan, hiszen az emelés természetszerüleg az ellenőrzés még szigorubbá tételét kell, hogy maga után vonja, vagyis ha március elsején életbelép a felemelt forgalmi adó, a fővárosnak *uj és költséges szerveket kell a fokozott ellenőrzésre beállitania.*

A forgalmi adó eddigi eredményéről és az ellenőrzés fáradságos munkájáról illetékes fővárosi helyen a következő felvilágositást kapta az *Uj Budapest* munkatársa:

— Hogy mennyit vett be eddig forgalmi adó cimen az állam, arról *pontos kimutatást adni nem tudunk*, annál kevésbbé, mert az adók lerovásának különféle módjai miatt a befizetés nem egységesen történik. A bankok, cégek és nagyvállalatok a forgalmi adóról szóló törvény végrehajtási utasitása szerint január elseje és 15-e között lettek volna kötelesek a mult év szeptember—december szakaszáról elszámolni. Az előirt 15 nap alatt azonban *nem tudták számadásaikat elkésziteni* és halasztást kértek. Ezt meg is kapták és igy a legnagyobb adózó tételeit csak a halasztásra adott egy hónapletelte után, február 15-én fogjuk megmondhatni.

— *A bélyegekben történt lerovás* sem teljes eddig, hiszen Óbudán és Kőbányán még el sem kezdték az adó ellenőrzését. E két kerület számára most készül a kimutatás és itt csak a jövő héten kezdődik meg a forgalmi adó bélyegekben való lerovása. Adó *kivetéséről* legfeljebb a szabad szellemi foglalkozást üzőknél lehet csak szó, igy ügyvédeknél, orvosoknál, akiknél az átlagos havi kereset fogja a *pausál-rendszer* szerint képezni az adó alapját.

— Ami a forgalmi adó ellenőrzésének szervezését illeti, a kerületi elöljáróságoknál felállitott *forgalmi adó-osztályok végzik a kezelést.* Itt történik az adónak készpénzben való lefizetése és ide terjesztik be az adóellenőrök napi jelentéseiket is. Ez idő szerint *hétszáz adóellenőr van alkalmazásban*, ezt a létszámot további százzal nyolcszázra fogják kiegészíteni. *A piaci adózók* ellenőrzése még nincs megszervezve, itt egész kü'ön ellenőrzési módot szervezünk.

Erős költségvetési vitára készül az ellenzék

Három nyilatkozat a költségvetés realitásáról — A külföldi hitelezőknek osztozniok kell a valuta-csökkenés káraiban

Pénteken, e hó 10-én kezdi el a pénzügyi bizottság a költségvetés tárgyalását, mely azután február 22-én kerül a törvényhatósági bizottság elé. Az ellenzék, értesülésünk szerint, *erős költségvetési vitára készül*, és ezért már most fontosnak tartjuk a figyelmeztetést, hogy a kereszténypárti bizottsági tagok teljes számmal vegyenek részt a pénzügyi bizottság ülésein és a közgyülésen.

Alább közöljük pártunk vezérének, *Wolff* Károly dr.-nak, továbbá *Ernszt* Sándornak és *Hann* Arnold h. államtitkár nyilatkozatát a főváros ezévi költségvetéséről, *Hann* nyilatkozatát az teszi különösen érdekessé, hogy őt mint a Széchényi-párt egyik oszlopát emlegetik — és mégis meg van elégedve a költségvetéssel. Ime a nyilatkozatok:

Ernszt Sándor

nemzetközi képviselő:

— Még részleteiben nem ismerem. Amit tudok róla, igen megnyugtató. Kétséges szerintem a forgalmi adó nagy hozadéka, melyben tulságos optimizmussal bizni nem lehet s ettől pedig sok függ. Természetesen Damokles kardjaként lebeg felette a külföldi adósságok, mely minden percben agyonütheti, mint a szikla a cserebogarat. Ismétlem — deficitmentessége szép eredmény.

Hann Arnold

h. államtitkár, közp. adófelügyelő.

— Örvendetes jelenség, hogy a rekonstrukció felé közeledünk a költségvetés terén is. Aggodalmaim vannak a külföldi tartozások tárgyában, habár azon a véleményen vagyok, hogy ne forszirozzuk a külföldi tartozások sürgős rendezését , — nem érdekünk — bevárhatjuk hitelezőinkkel szemben a jobb időket, amikor is olcsóbban fogunk szabadulni.

Wolff Károly dr.

— Azt hiszem, nincs még egy más városi párt, amely felelősségének tudatában hivatva van az ügyeket intézni, amely oly nyugodt öntudattal mutathatna rá a költségvetésre, mint reális politikájának szószólójára, miként a *Keresztény Községi Párt.* Az egész kontinensen nincs metropólis, amely deficitmentes költségvetést mutathatna fel, miként Budapest székesfőváros. Jól tudom, hogy az ellenvetés mindjárt az lesz, hogy a költségvetés a pénzügyi helyzet igazi fokmérője. De a cinikusoknak előre jelezhetem, hogy a zárószámadás mindenben igazolni fogja a költségvetés reális voltát. A másik ellenvetés, a külföldi kölcsönök ügye. Minden objektiv kritikus el fogja mondani, hogy a vezetőség elsősorban a jelenért felelős, a mult bünеinek felelősségében pedig az akkori tényezőknek kell osztozkodni. A jelen költségvetés a főváros teherbiró képességének kifejezője. Nem a mi hibánk, ha a mult tulértékelte a teherbiró képességet. A mult uralom a fenntartási költségeket s egyéb szükséges beruházásokat mind kiküszöbölte a költségvetés keretéből, hogy politikai céljainak megfelelőleg pótadók emelése nélkül deficitmentes költségvetést mutathasson be. A beruházás és fenntartásra 1897 óta felvett kölcsönökre hasitottunk immár 100 milliós beruházási eszközt a költségvetés keretében és ha a természetellenes valutáris különbség nem lenne, akadálytalanul fedezni tudnánk a kölcsönök törlesztéses részleteit is. A valutakülönbségre nincs fedezetünk, de ezért nem mi, hanem a mult tartozik felelni. A magunk részéről ebben az irányban mindent el fogunk követni, hogy a költségvetés rendezése a főváros vagyonának megmentése mellett történhessék. Kétségtelen, hogy a valutáris különbség elve nem hathat eseménytelenül *s a teherben a hitelezőknek is osztozkodniok kell.*

TABARIN
Rákóczi-út 63.
MALI-MALI
HARMATH IMRE énekes, táncos tréfája
:: és szenzációs táncprodukciók. ::
FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
A POMPÁS UJ FEBRUÁRI MŰSOR
Kezdete este negyed 1/4 8 órakor.

A régi Pest

Kulturo akták közt

Aloys Schmidt aus Tyrol, engedélyért folyamodik Pest város uraihoz, hogy a kardnyelők és hintások területén, a városligetben házikót épithessen. Mint ő mondja szép lassan, tollheggyel irt papiroson eine Hütte, ahol a nagyérdemü közönségnek,e inem hochgeehrten Publikum, mindenféle természeti ritkaságokat fog bemutatni Elisabetha Schmidt. Többek közt itt látható a nagy egyiptusi krokodill, „oder der sogenannte Menschenfresser", melynek elfogása a Nilus árjában történt aztán „Das Armadillo, der Feind des Krokodills" a nagy delfin, „das ist der grösste Raubfisch", különböző külföldi madarak és háziállat-ritkaságok, „Die große Negerschlange, die von verschiedenen Farben ist, die ihren Aufenthalt in Amerika hat, und von den Negern vergöttet wird", valamint Aloys Schmidt összes varázslataival, a korzikai csodalóval, amely számolni tud s lábával topogja ki, hány óra van s hány éves valaki.

A művészt, Tyrolból, szinte látjuk, amint vörös bengáli tüzet gyujt s nyulánk kigyóember-testéhez tapadó zöld trikóban meghajtja magát, az első helyen harminc krajcárért, vidám pestieknek nyári vasárnap délután. A trükk, amellyel bal lábát könnyen és kacéran fejéig emeli, poharat tart homlokán s fekete függöny előtt — changez passez — fehér csontvázakat zörget, ma bizonyára bármely kis vidéki mezőváros piacán se volna módfelett imponáló. De akkor 1815 van, s ezernyolcszáztizenötben a bécsi színésznőket budai mágnások foglalták le maguknak, a vidám pestiek pedig nagyrészt mege'égszenek szellős sátrak sok pirositót használó hőseivel. A polgári müveltség tőlünk százévre eső kulisszái közt ez is egy adat: Aloys Schmidt a művész, büvész, aki hogy csodálatos dolgait egy alkalmas cirkuszi helyiségben végezhesse, erre kér szives engedelmet, kellő tisztelettel, mit Hochachtungsvoll irt folyamodásban, mellékelve a mutatványos ház naiv, játékos rajzát. S itt van a dolog bennünket érdeklő része, hogy ezt az éppen nem klasszikus izü bódét is azoktól kéri, — helyesebben hogy nem is kérhette másoktól — akik a századeleji Pest épitészeti sorsát intézték, házak, kis parkok, utcák tervei fölött döntöttek, nem a hivatali aktagyártó lélekkel, hanem művészek szemével. Élükön a herceg *József* nádor s a polgár *Lechner* József. „Die Verschönerungs-Kommission". A szépitési bizottmány.

A fővárosi mérnökség leveles-tárában a beamterpor s feledés polcain sok behajtott s számozott papiros, akta van abból az időből, amikor Pesten még petróleum égett, a köveken komor bakterek kopogtak, köpenyük alatt a bárdot, sarkuk mögött árnyékukat, mint valami félelmes szárnyat cipelve magukkal vigyáztak az erkölcsre s a holdas, kékfényü csöndben hosszan, ma már csak operában hallható hangon, kiáltották az éjfélt. Az aktákban (a nyelvük német alattuk nem müépitész van, hanem Ingenieur vagy Baumeister) tervek: alaprajzok, metszetek, homlokzatok. Részben fölépült (s azóta lebontott), részben csak papiron maradt százéves ideák, amelyeken már némi patinát kapott az ablakokat és árnyékot jelző indiai tuss, a párkányok vékony metsző vonala a tetőt és falakat fedő rózsaszin festék. Házak, egy- és kétemeletesek. Kis házak, nagy házak, amelyek ugy amint vannak, önmagukban, mint rajzok is szépek. Pontosak, gondosak, szigoruak. Odaadással, azzal a türelemmel készültek, amellyel ebben a korban tudós vargák is kész kaligrafia gyanánt irták le nevüket. Kedvesek, tiszták és ünnepélyesek, mint egy fodrok rengetegébe öltözött fehér nemzetes asszony a régi pesti korzón a barátok temploma előtt. Az ember nézi őket, s leolvassa róluk a rajzoló komoly arcát, ráncolt homlokát, amellyel a pemzlit százszor megtörölte s a körzőt roppant vigyázva tartotta kezében. Az ember nézi őket s ifjukorára gondol. A rajzokra, melyeket ifjukorában csinált, s aztán félve s mégis boldogan tett ki a vizsgán, a közpénzből vásárolt osztályfőnöki csokor mellé.

Az akták bizonyára nem alkalmas témák költői beszélgetésre, sőt akta és költő annyi mint sorsharag. Ez akták s a belejük helyezett tervek számára több szimpátiát kérünk a rendesnél. Mert csak tőlünk függ, hogy e heverő iratcsomók ne legyenek rideg hivatali cédulák, hogy sürü soraik mögül kivessen valamit abból a lángból, ami a század elején egynémely, a város határán tuljárt emberekben égett, akikre csakugyan ráillett az a szó, hogy pesti álmodozók. Csak tőlünk függ, polgártárs, hogy ezek a ma talán fölöslegesnek tekinthető dolgok fontosak legyenek, mihelyt a fejlődésnek már elhullott, de annakidején szervesen az eleven életbe fogódzó darabjait látjuk bennük. Hogy eltegyük őket, nem azzal a hajlammal, amely régi dolgokat azért konzervál, hogy velük ujakat megállitson, hanem azzal a köszöntéssel, amely kijár minden törekvésnek, amely a maga jelenét szolgálva, voltakép mindig jövőt épit. Főleg pedig akkor tegyük el, amikor semmink sincs, alig van valamink. AmikorPest csak papiron nem az ősnélküliség városa.

Az akták közt van egy vastag csomó, egész kötet: a dátuma 1806, az aláirója, proponálója *Joannes Boráros judex*, s egy *planum Hildianum*-ról van benne szó. Hild-féle tervről, amely szinház és vigadó akart lenni a Duna partján. Arányaiban, jelentkezésében a korbeli igényeket fölötte kielégitő, amelyből nem lett ugyan semmi, jó időbe telt, amig később Pollák Mihály fogalmazása szerint megvalósult, de benne már Széchényi György és István, József nádor s a Rottenbillerek városa törekszik, hogy el-

A Fürdőváros Egyesület rejtelmeiből

Mit akarnak a fürdő- és szanatoriumtulajdonosok? — A Badeweittől a Weltbadeig és vissza — Ujra kisért a szigeti játékbank terve

A főváros sürgős beavatkozására van szükség

Az *Uj Budapest* több izben hirt adott azokról a törekvésekről, melyek tömöriteni akarják az erőket, hogy Budapestet világfürdővárossá fejlesszék. Részletesen tudósitottuk közönségünket a *Budapest Fürdőváros Egyesület* előkészitő értekezletéről és nem hallgattuk el azt sem, hogy az előkészitő értekezlet tartama alatt belépési nyilatkozatokat köröztek a megjelentek között, amelyek nem a Budapest Fürdőváros *Egyesületbe*, hanem a Budapest Fürdőváros *Részvénytársaságba* való belépésre szólitották fel az érdeklődőket. Megirtuk azt is, az egész alakulás *Schiffer* Miksának, a Margitsziget bérlőjének *érdekeit van hivatva elsősorban előmozditani*, de azt sem felejtettük ki, hogy a várható koncra összegyültek a szanatóriumtulajdonosok is, remélvén, hogy a nagyhatalmu *Schiffer* számukra is kikaparja a gesztenyét.

Több heti pauza után, mely idő alatt különböző hirlapi nyilatkozatok jelentették, hogy a Fürdőváros Egyesület és Részvénytársaság alakulásának késlekedése *Jakab* László dr. szanatóriumtulajdonossal van kissé különös kapcsolatban, az elmult vasárnap végre nagyhangu hirlapi kommünikék és külön meghivók harsonázták az alakuló közgyülésre a közönséget.

Az alakuló közgyülésre az élelmes és ügyes előkészitő bizottság a cégtáblát teljesen átmázolta,

az előkészitő bizottság elnöke *Skerlecz* Iván báró belső titkos tanácsos lett, a kommünikék ezenkivül, melyeknek közlését *Skerlecz* báró kérte a napilapoktól, azt is hirül adták, hogy az alakulás alkalmával *Apponyi* Albert gróf fog nagy beszédet mondani.

A kitüzött időre számosan jelentek meg a Gellért-fürdőben és csodálatosképen a beharangozott nagy beszéd sem maradt el. *Apponyi* gróf majd egy óra hosszat beszélt, gyönyörüen, okosan és beszédét és az abban foglalt kivánságokat nemcsak minden jelenlévő irhatta alá, hanem mindenki, akinek Budapest fejlődése és nagysága a szivén fekszik. Az elnöki széket *Skerlecz* Iván báró, majd *Korányi* professzor foglalta el, volt sok taps, éljen, szóval minden külsőség, ami hozzátartozik egy előkelő és közhasznu Egyesület megalakulásához, hiánytalanul szállitva volt.

A furcsa következmények, amelyek a furcsa előzmények után nem maradhattak el, a választások során kerültek nyilvánosságra. Az egyesület ügyvezető-igazgatója *Szviczsényi* miniszteri tanácsos lett, aki a külügyminisztériumban teljesit szolgálatot és akinek a fürdőüggyel való kapcsolatai közismeretlenek. Egy igen előkelő ur lett a *Weltbade-Gesellschaft* főtitkára is: *Chyzer* Kálmán, aki mellékfoglalkozásképen a *Badewelt* cimü világlapnak főszerkesztője és akinek egyelőre a legtöbb haszna volt az uj alakulásból, amennyiben érdemekben és hirdetésekben dus lapját az ülésterem bejáratánál 40 koronákért nem eredménytelenül vesztegették. E férfiakon kivül *kétezernyolcszáznegyvenhat* tiszteletbeli elnököt és *tizenhatezerötszázkilencvenhét* választmányi tagot választott az alakuló közgyülés, a névsor felolvasása jelentős időt vett igénybe és minden jelenlévő izgatottan várta a felolvasás alkalmával a saját nevét, melyet azután elégedett mosollyal hallhatott, vagy a tiszteletbeli elnökök vagy a választmányi tagok nevei között.

Vegyük most már kissé szemügyre, hogy

tulajdonképen mit akar ez az ujonnan alakult Egyesület.

Hogy mit akar, azt nem tudjuk, mert az alakuló közgyülésen ledarált alapszabálytervezet nagyhangu kijelentéseit nem vagyunk hajlandók készpénznek venni, de hogy mit akar*hat*, az nyilvánvaló.

A köpönyeg igen szép és tele van gyönyörü eszmékkel és még szebb szólamokkal, amelyeket kellő hatással gyüjtött össze Apponyi Albert gróf magával ragadó beszéde. A köpönyeg alatt azonban rideg anyagi érdekek rejtőznek, amelyeknek mozgatói voltak annyira ügyesek, hogy egy egész nagyszerü apparátust tudtak felépiteni érdekeltségük eltakarására és megfelelő előnyök kivivására. Mert *ne higyje senki, hogy itt altruisztikus jelszavakról van csak szó*, a frázisok mögött *a legszámitóbb üzleti politika* rejtőzik, mely *Budapest fürdőváros!* kiáltással akar az állam és a főváros zsebéből minden kivehetőt kivenni.

A Budapest Fürdőváros Egyesület a budapesti fürdők és szanatóriumok érdekében olyan áldozatok meghozására akarja kényszeriteni a közhatóságokat, amelyeknek fedezése az ő legprivátabb kötelességük lenne. Hiszen az sem véletlen, hogy éppen a külügyminisztérium egy kiváló főtisztviselőjét sikerült az akció élére állitani, akinek kapcsolatai a külfölddel igen hasznosak lesznek reklám szempontjából, az Egyesületben ágáló szanatórium- és fürdőtulajdonosok számára és ami még ennél is fontosabb, semmibe sem fognak kerülni. A külföldi reklám, a magyar vidék és az elszakitott országrészek lakóinak idecsalogatása, igaz, hogy használ a fővárosnak és az államnak, de mégis elsősorban Schiffer ur, Jakab ur és Pajor ur kisded malmaira hajtja a vizet, akik üzleteik felvirágoztatását várják a nagyhangu akciótól, amiknek fejlesztése az ő zsebük kötelessége lenne. Hogy *Chyzer* főszerkesztő és főtitkár ur ezzel kapcsolatban a hirdetések nem is álmodott özönét várja, az még ennél is természetesebb, hiszen a *Weltbade* gondolata nem eshetik messze a *Badewelt*-től . . .

Még egy gondolat lappang itt a háttérben, amely minden esztendőben pontosan felbukkan és ez

a szigeti játékbank

ügye. Mióta *Tisza* István gróf oly nemes gesztussal és gusztussal utasitotta vissza a Ritz-érdekeltség játékbank ajánlatát, minden esztendőben akad valaki, aki ujra felszinre akarja hozni az eltemetett eszmét. Biztos tudomásunk van arról, hogy már *Schifferék* jogelődjénél, a *Kereskedelmi Bank Fleischl*-csoportnál is több külföldi érdekeltség jelentkezett, amely magyar pénzben száz és százmilliókat lett volna hajlandó Szent Margit királykisasszony szigetébe beépiteni, ha ennek ellenében Cercle des Etrangers létesülhetett volna Arany János tölgyei alatt. Azonban egyetlen kormány sem merte vállalni a felelősséget, hogy a szigeti játékbarlangban találkozzon a nyugati söpredék a balkáni kalandorokkal és igy a terv mindannyiszor kutba esett. Egyre több és több hirünk van arról, hogy

a leányzó nem halt meg, csak aluszik

és a Margitsziget jelenlegi bérlője csak az alkalmat várja arra, hogy a tervek meg legyenek valósithatók. A játékbanküggyel takarására és előkészitésére mindenesetre kiváló dolog a *Budapest Fürdőváros Egyesület*, mely ma még jelszavakkal cicázik, holnap már Budapest világfürdővé való fejlődését csak játékbank engedélyezésével látja megvalósithatónak, holnapután pedig lerántja az álarcot és *Fürdőváros Egyesületből* egyszerre milliárdos *Fürdőváros* Részvénytársasággá gubózik ki . . .

Mindenesetre

nagyon fontos lenne, ha a főváros az egyesületi jogkörnél mélyebbreható beavatkozási lehetőséget biztositana magának a Budapest Fürdőváros Egyesület ügyeinek intézésében,

mert azt, hogy a főváros polgármesterei és szaktanácsnokai a tiszteletbeli elnökök légiójában szerepelnek, *nem tartjuk elegendőnek*. A Fürdőváros Egyesület dolga különben, értesülésünk szerint *a legközelebbi közgyülések egyikén ujra felszinre hozza az egész szigeti problémát* és a főváros törvényhatósági bizottsága nem zárkózhatik el azon eszme megvalósitása elől, hogy a Közmunkatanács megszüntetésével és a Fővárosi Pénzalapnak a főváros vagyontömegéhez való kapcsolásával párhuzamosan *a sziget tulajdonjoga a fővárosra szálljon át*. Ekkor, de csakis ekkor csinálhat a főváros széleskörü és trente et quarante-mentes fürdőváros-politikát, anélkül, hogy ezzel Schiffer ur milliőit szaporitaná. Ezt annál is inkább megteheti, mert ha a sziget a főváros érdekkörébe kapcsolódik, akkor a város, mely ma a Gellért-, Széchenyi- és Rudas-fürdők birtokában ugyis a *legnagyobb fürdőtulajdonos*, monopolizálhatja magának a fürdővárossá való fejlesztést és annak hasznát a köz javára egy nagyvonalu programm megvalósitásában értékesitheti.

A fürdőváros-legendakörből még egy érdekes hirt jegyzünk ide, melynek valódiságáért természetszerüleg nem vállalhatjuk a felelősséget, de mégis érdemesnek tartjuk megemliteni, mert az is jellemző, hogy ilyen hirek egyáltalában szárnyra kelhetnek. Hirforrásunk szerint közéletünk egyik előkelő alakja, aki az alakuló közgyülésen az elnöki asztalnál foglalt helyet, holott nevét hiába keressük az Egyesület szükebb vezetőségében, már a legközelebbi jövőben *Amerikába utazik, hogy ott nagyarányu gyüjtést rendezzen Budapest fürdővárossá való fejlesztése érdekében* . . .

A nagyszerü ötlet egy bizalmas értekezleten pattant ki és a jelenlevők élénk tetszésével találkozott. Az értekezlet lefolyásáról az is a nyilvánosság elé tartozik, hogy különféle tervek vetődtek fel arra vonatkozólag,

mit csináljanak avval a huszmilló koronával, mely az Egyesület céljaira máris egybegyült.

TÜSKÉK

A lakbérek emelése

természetszerüleg nem érinti kellemesen a közönséget, melynek csak egy elenyésző töredéke háztulajdonos. Egy pillanatig sem kétséges, hogy meg fog indulni, főleg a demokrata oldalon az óbégatás, mert Vázsonyi óta hozzátartozik a demokraták olcsó népszerüséget hajhászó politikájához, hogy a terézvárosi kiskereskedők érdekeire szabni akarván a főváros egész gazdasági politikáját, mindenkor tiltakoztak a lakbérek mindennemü emelése ellen. Elsősorban Vázsonyi frázisainak köszönhető, hogy mig a környező országokban jelentékenyen emeltettek a házbérek, Budapesten alig, de viszont azt is Vázsonyi számlájára kell irni, hogy mig körülöttünk mindenütt megindult az épitkezés, a tatarozás, Budapesten halott minden és termelőmunka megindításáról szó sincs. Jól tudjuk, hogy a házbéremelés, mely biztositja ugyan a tatarozás és az épitkezés megindításának és az iparosok foglalkoztatásának lehetőségét, mégsem szimpatikus és látszólag talán nem is szociális, de mégis szociálisabb, mint ha a nyolcadik tavasz is meddő marad és munka hiányában iparosaink legjobbjai külföldre kénytelenek vándorolni, csökkentvén a nemzeti vagyont és erőt. A cipőtől kezdve a kenyérig mindennek az ára emelkedett a háboru óta, és senki sem panaszkodhatik amiatt, hogy nem termelnek elég buzát, vagy elég cipőt az arra hivatottak. Nagyon könnyen megérthető, hogy az analógia szerint miért nincs karbantartás és épitkezés és miért nincs meg a magántulajdon szentségének az a visszaállitása, mely minden más téren már mentes a háborus korlátozásoktól. Csak a mát nézi és a holnapot nem látja az, aki a mai állapot további megkötöttségét kivánja a lakások terén. A ma, ha a kötött helyzet megmarad, néhány értéktelen koronával, amely a zsebünkben marad, kellemesebbnek tünik fel, de a holnap és a holnapután, mely e megkötöttség természetes folyományaképen továbbra is az iparosok és a munkások tizezreit hagyja munka nélkül, nagyon sötét horizontu. Éppen a fővárosnak, melynek különös érdeke, hogy a lakosság életstandardja emelkedjék, kötelessége arra vigyázni, hogy az a huszonhárom iparág, mely munkaalkalmat kért a miniszterelnöktől, munkát is kapjon és a maga szavával erősitenie kell azokat a törekvéseket, amelyek a lakásügyi korlátozások fokozatos, de teljes megszüntetését követelik . . .

érje, sőt elkerülje hegyen álló arisztokratább szomszédját, Budát. Ez a terv is egy ugrás Európa felé, mint ahogy nemcsak a magyar népdalnak, e város fejlődésének is mindvégig ez a karakterisztikonja. A XVIII. század végéig például kövér juhok legelnek Pest belterületén, a város — száz évvel a török uralom után — még csupa falu, ahová a gróf legfeljebb lovát köti, amikor jön egy grand seigneur életü idegen. Grassalkovich s a szolid és disztelen miliőbe Versailles-stilü palotát állit. A Mária Teréziáért rajongó térdharisnyás herceg ugyanezt megtehette volna Bécsben, s ha másért nem, ezért okvetlen némi hálával kell gondolni rá. Mellettünk döntő, gáláns gesztussal ugyanis példát adott, hogy igy kell épiteni és lakni Pesten s a század végén csakugyan szép sorjában kelnek ki vidéki kastélyok urainak téli szállásai, a juhokat kitelepiti egy szigoru hatósági rendelet s a mezei idill jegyében élő Pesten megvannak, máról-holnapra jönnek a mai nagy várossá alakulás első tényei. Némely irók ugy nevezik, hogy mindez „varázsütésre" történt, s ha a szót nem is fogadjuk el, hogy az a negyven-ötven év, amellyel Pest a XVIII. század végéről befordul a tizenkilencedikbe, a város térképét hosszu mozdulatlanság után, gyors és szerencsés, magyart jellemző tempóval cseréli ki. Lerakja vonalait a rákövetkező két generáció városának, amely ha később, jó időn át, mai napokig a tévedések egész vigjátékával épült, ez nem az ő egükön levő folt, akik hogy a várost mily szépen kezdték, elég benézni a néhány megmaradt belvárosi utcán, vagy a régi rakpartou, hanem: szépségfolt azokon, akik, a „Szépépitési bizottmány" egy kései, homoru tükörre eső vetülete: a Közmunkák Tanácsa.

Ezek a tizenkilencedik század elejéről származo tervek nekünk egy kezdődő városmüvészeti technikai kultura őrzői akár egy Bacsányi-vers, Kazinczy-levél az irodalomban, vagy felsőbüki Nagy Pál-beszéd a pozsonyi diétán. Amint az irodalom közösséget tartott a kort mozgató európai eszmeáramlattal, a technikai, épitészeti kulturában is visszapereg az idők keresgélése, sablonja, izlése, divatja. A görögösködés: ez az a nagy ritmus, amely Párisból, a börze s Madelaine-templom sarkából indulva hozzánk is ér s megcsendül a Nemzeti Muzeum- és Lloyd-épület frontján. A bájteli nőről iródó szonett, az epigramm, a hellén istenek dicséretétől zengő óda s Pollák Mihály épitőstilusa közt nem nehéz észrevenni kapcsolatot. Az irodalom hamarább hagyja ott a felhőkben fénylő olimposzt, mint az architektura, amelyben a görög és római uralmát meghosszabbitja, amikor a szigonyt tartó meztelen atléta, a gyümölcsfüzér, az archiráv, dór oszlop és szalagpárkány a paloták homlokzatáról lekerül lakóházakra, s a láthatáron feltünik a piros egészségü, termetes Herr Biedermayer und Kraxelhuber. Különbség az is, hogy mig az irodalom a kölcsönzött nyugati formát és felfogást átolvasztja a magyar lelkület egyre fejlődőbb hőfokát mutató kultura kohójában — az épitészetben, legalább formailag, bizonyos lokális, pesti iz már nehezebben konstatálható. Aminek nyilván egyik oka, hogy az irodalom, ha vékony erekkel is, de Ányos Pál és Kármánokon át visszavisz Pázmány Péterig, irodalmi köztudat és iskolázás van, technikai érdeklődés müvészeti kultura nincs, s aki hangosan beszél róla, — mint Széchényi István — az röviden még: ángol. Hild, Pollák, Weber, Kaszelik és társaik százéves tervein, ha messziről párisi, valójában közvetlenül bécsi szürőn át idekerült stilus él, ami azonban nem jelenti, hogy ne hordják valami kedves szépség jegyét, ne irigyeljük tőlük, hogy formanyelvük szinte familiáris közösségben tartja őket össze, s ne gondoljunk rájuk, a régi Pest lelkes kőmüveseire való emlékezés örömével.

Dömötör István.

A villamosjegy drágulása,

mely minden valószinüség szerint március elsején bekövetkezik, izgatja néhány nap óta a közvéleményt. Mondanunk sem kell, hogy az emelésért ismét a Keresztény Községi Pártot akarják felelőssé tenni, mintha a főváros vezetőségének és többségi pártjának büne lenne az, hogy egész Európában drágul a szén és nehezebb lesz a megélhetés. A kereslet és kinálat törvények szerint igazodik és a főváros, valahányszor áremelés felett kell határoznia, nem tehet egyebet, mint, hogy szigoruan megvizsgálja azt, hogy az emelés ezek szerint a törvények szerint történik-e és nem akarja-e valaki a tulságosan nagy emelésnek hasznát magának lefölözni. Ez áll csakugy azokra a foglalkozási ágakra, amelyek szabadon működnek, mint például a bérkocsiipar, de áll azokra az üzemekre is, amelyek fővárosi kezelésben nyujtanak valamely közszolgáltatást, mint vizet, vagy világitást. Áll ez különösen a villamosokra, amelyeknél a fővárosnak csak az a feladata, hogy pontosan megvizsgálja, vajjon az emelés mérve nem haladja-e tul az anyagárak és munkabérek emelkedésének mértét. De még ekkor is a kereskedelemügyi miniszteré a döntés joga, akinek fennhatósága alá a vasutak felszámolóbizottsága tartozik és aki bölcsen tudja, hogy a demokratapárt nem fogja a szénellátás deficitjét fedezni, ha ő a mai viteldijak további fenntartását határozná el. Az egész villamostarifaemelésnek különben egy érdekes mellékzöngéje is van, nevezeten a helyiérdekü vasutaké, melyeknek szociális érzékéről közismert vezérigazgatója, ha jól emlékszünk, harmadszor, vagy negyedszer hajtja már végre a tarifaemelést. Ez ellen a tarifaemelés ellen, amely sokkal igazságtalanabb, mint a villamosok tarifaemelése, egyetlen hang sem emelkedik, pedig itt az emelés jelentékeny része egy részvénytársaság osztalékpolitikáját segiti elő, nem pedig egy felszámolás alatt lévő altruisztikus szerv szociális céljait. Az egész hadjárat szoros összefüggésben van a megváltási tárgyalásokkal, és az akció intézésében oft látjuk nem éppen hófehér kezenyomát azoknak, akik diszkreditálni akarják a villamosok elkövetkezendő fővárosi kezelését. A valóság azonban az, hogy a villamosvasutak tarifaemelése a szén drágulásának ellensulyozására és nem félmilliós vezérigazgatói fizetések fedezésére szükséges . . .

❖ ❖ ❖

A vigalmi adó

felemelését, melyet a főváros törvényhatósági bizottsága még a mult év derekán elhatározott, csak most hagyta jóvá a belügyminiszter. A miniszter változtatásokat eszközölt a főváros szabályrendeleti-tervezetén, nevezetesen felére szállitotta le az orfeumok tervezett ötvenszázalékos adóját, és törölte a tervezet azon pontját, mely vigalmiadóval kivánja sujtani a belépődijnélküli szórakozóhelyeket. Az első intézkedés ellen nincs kifogásunk, de a másodikat károsnak és veszedelmesnek tartjuk a főváros szempontjából. Az Emkepincétől kezdve, ahol az öreg Wassermann ad belépődij nélkül rossz kosztot és még rosszabb műsort az odatévedőknek, át a Gambrinus csarnokán, ahol szintén belépődij nélkül, a kabarézás időtartamára a szokásosnál jóval magasabb árakat feltüntető étel- és italárjegyzéket helyeznek a nesztelen pincérek a gyanutlan közönség asztalára, egészen a Britanniáig, melynek kosztja és itala árban a műélvezet fejében felülmulja a Hungáriát és a Ritzet, egyetlen törekvés vonul végig a lokálok üzleti szellemi tulajdonosai között: Kabarévagy művészeste cimen mennél jobban le kell nyuzni a közönség bőrét, mely olcsó szórakozást keresve vonul e művészi barlangokba, ahol óriási plakátok hirdetik a tulajdonos nemes elhatározását, hogy ingyen és fájdalommentesen szórakoztatja a nagyérdemü publikumot. A főváros meg akarván csipni ezeket a kis ravaszokat, ugy határozott, hogy ahol belépődijmentesen folynak ezek a művészi és nem művészi produkciók, ott az ételek és italok árából fogja le a vigalmiadót. A főváros ezen számitását huzta most át a belügyminiszter, ugyhogy egyre nagyobb tér nyilik a vigalmiadók kijátszására, mert legközelebb már a mozikban sem szednek helyárakat, hanem a különböző áru és jelzésü ruhatári dijak rendszeresitésével játszák ki a hatóságot. A fővárosnak azonban ezer és egy módja van, hogy Wassermannt és társait megtanitsa keztyüben dudálni, és az épitési szabályrendelet szigoru alkalmazásával vagy egyéb módon arra kényszeritse őket, hogy ők maguk ajánljanak fel vigalmiadót. Mert igazán lehetetlen, hogy amikor még a legnemzetibb célu előadásokat is kénytelen a főváros vigalmi adóval sujtani, akkor éppen a zengerájok legkevésbbé sem szimpatikus tulajdonosai nevethessenek a markukba a főváros tehetetlensége miatt . . .

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
1/2 8-kor AZ UJ FÉNYES FEBRUÁRI MŰSOR 1/2 8-kor

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
tinta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

HIREK

A Köztisztviselők Fogyasztási Szövetkezetéről. Másfél esztendő kemény munkája, a hozzáértés, a tehetség, a hatalmas szervező erő varázsolt életre egy sokakat boldogitó intézményt, a Magyar Köztisztviselők Fogyasztási-, Termelési- és Értékesitő-Szövetkezetét. A szövetkezet működése, elnökének, Schnetzer Ferenc volt hadügyminiszternek, szkv. vezérőrnagynak vezetése alatt két részre oszlik: az egyik a köztisztviselők kedvezményes ellátásának a lebonyolitása, a másik a saját számlára vezetett kereskedelmi vállalkozás. Az amerikai méretü vállalkozás óriási arányairól néhány adatot sorolunk föl. Budapesten huszonhét ragyogóan berendezett üzletében a fogyasztóközönség minden rétege vásárolhat. Saját husüzemei és mészárszékei mindenkinek rendelkezésére állanak. Üzleteiben budafoki pincészetének borait árusitja. Páratlan látványosság a lágymányosi központi telepe, amelyen öt emeletes tárházai, a napi 3000 pár cipő elkészitésére berendezett cipőgyár, Csonka-Magyarország legnagyobb ruhagyára, kalapgyár és munkáslakházak sorakoznak egymás mellett impozáns méretekben. Egyes lapokban legutóbb az a téves információ jelent meg, hogy a szövetkezet parlamenti ellenőrző bizottság alá kerül. Ez a hiradás nem felel meg a valóságnak. A tény az, hogy a szövetkezet kezdettől fogva a pénzügyi kormány ellenőrzése alatt áll és működését a Pénzintézeti Központ is ellenőrzi. A szövetkezet igazgatóságában a pénzügyi kormány három államtitkára foglal helyet, a pénzügyminisztérium tisztviselői kirendeltsége ellenőrzi a kedvezményes jegykezelést és annak elszámolását ugyancsak a pénzügyminisztérium arra hivatott bizottsága ellenőrzi. Ami pedig a szövetkezet magánvállalkozását illeti, ez sohasem terjeszkedett tul anyagi erején.

Pályázat. A VIII. ker. előljáróság pályázatot hirdet kéményseprői állásra. A pályázatok február 21-ig adandók be a VIII. ker. előljáróságnál.

—

A hamburgi menyasszony, Pekár—Kubinyi—Vincze szenzációs sikerü operettje uralja egész héten a Városi Szinház műsorát. A rendkivül mulattató szöveg, a kitünő zene és a pompás előadás legjobban igazolja az operett tartós sikerét. 2600 ember tapsolja esténkint Petnáss kiváló müvészi alakitását, Palló gyönyörü énekét, Tisza Karola és Sziklai pompás táncait. Vasárnap délután a *Cigánybáró* van müsoron Adler Adelinával, Gábor Józseffel és Dalnokival a főszerepekben.

A Vigszinház e heti műsorát a *Sárga keztyü,* Bakonyi Károly nagyhatásu szinmüve dominálja. Két este (kedd és szombat) jut az *Osztrigás Micinek,* egy est (csütörtök) a *Zazának.* Most vasárnap délután és jövő vasárnap délután a *Bálványt* ismétlik, szombat délután pedig népszerü előadásul félhelyárakkal az *Ördögöt* játsszák. Csütörtök délután vizsgaelőadásul a *Liliomfi* kerül szinre.

A hollandi menyecske egész héten szinre kerül a Király Szinházban. Jövő vasárnap délután *A kék mazur* van műsoron 3 órakor, mérsékelt helyárakkal. A szinház művészszemélyzete egyébként nagy buzgalommal készül a legközelebbi bemutatóra, a *Babavásárra,* melynek próbáit Tihanyi Vilmos vezeti, a zenei részt pedig Nádor Mihály tanitja be. A bemutató napja még nincs megállapitva.

Szomory Dezső: II. Lajos királya négyszer szerepel e héten a Magyar Szinház játékrendjén: ma, szerdán, szombaton és vasárnap, mindannyiszor a bemutató kitünő szereplőivel. Kedden, csütörtökön és pénteken a *Szinház* megy. Szombat délután a Rákosi-iskola vizsgaelőadásául *Gréngoire és Elektra,* jövő vasárnap délután a *Buzavirág* kerül szinre 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

A gazdag lány minden este. A Belvárosi Szinházban e héten is Szenes Béla kivételes sikerü vigjátékát játsszák szombat kivételével, amikor a *Mámor* kerül szinre. Jövő vasárnap délután a másik nagysikerü Szenes-darabot, *A buta ember*-t ismétlik, 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

A legtarkább este az Andrássy-uti Szinház három órán át mulattató műsora, melyet minden este zsufolt ház kacag és tapsol végig és melyet e héten is minden nap, továbbá jövő vasárnap délután is megismételnek 3 és fél órakor mérsékelt helyárakkal.

A jó fiu, Liptai Imre 3 fölvonásos vigjátékának premierje február 10-én, pénteken lesz a Renaissance-Szinházban. Szereposztás a következő: Jámbor Ádám postamester: Várnay Jenő, Jámborné Dominus Erzsébet: Kiss Irén, Irma leányuk: Komjáthy Mária, Klári leányuk: Tóth Böske, Gál Pál: Rajnai Gábor, Irén: Gách Lilla, Cservay Elemér: Z. Molnár László, Czeglédy Alajos mérnök: Pataky Ferenc, Péter: Pethes Sándor, Szekeres hirlapiró: Molnár Dezső, Házfelügyelő: Fábián Mihály, Mari: Vass Irma, Inas: Török Sándor. Jegyek az első előadásokra a Renaissance-Szinház pénztáránál és a jegyirodákban már kaphatók.

A Blaha Lujza-Szinház Fi-Fi előadásaira még mindig elővételben kelnek el az összes jegyek, a szinház e héten is állandóan játssza a darabot, valamint jövő vasárnap délután is 3 órakor rendes esti helyárakkal.

A Budapesti Szimfónikus Zenekar e hónap 12-én, vasárnap rendezi VII. hangversenyét Karz József hegedümüvész közreműködésével. Ábrányi Emil vezénylete alatt. A változatos műsoron Haydn örökifju D-dur szimfóniája, Mozart A-dur hegedüversenye, Gajári István dr. nagy zenekarra irt Scherzója (Budapesten először) és Debussy poétikus zeneképe *„Egy faun darabja"* szerepel.

A Tabarin februári műsora betetőzést jelenti a saison gazdag művészi eseményeinek. A külföldi attrakciók sorából mindenekelőtt az eredeti Poldi és Borent kell kiemelnünk. Tüneményes apache-jelenet. Technikájuk és összedolgozottságuk a kontinens legkiválóbb táncattrakciójává avatja őket. Ethel Adams ma a legjobb excentrikus táncosnő, aki hosszu külföldi tournéjáról most jött vissza. Amióta nem láttuk sokat haladt kedvessége, szédületes technifelül minden kritikát. Zulejkának, a legjobb felül minden krtiikát. uZlejkának, legjobb keleti táncosnőnek már megjelenésével a közönségnél nyert ügye van, rithmusérzéke és mimikája a legtökéletesebb, amit ezen a téren láttunk. A mutatványszámok közül fel kell emlitenünk The 3 Jurnikot szenzációs létramutatványaikkal. Jossy és Terry ballet-pantomimje is elsőrendü látványosság. A februári műsor második eseménye Harmath Imre énekes táncos tréfája, a *Mali-Mali.* A cim maga egy táncnak a neve, amelyet Betesh Böske és Gallai Nándor hallatlan eredetiséggel és tudással táncolják. Lebilincselő művészetükkel egy csapásra megháditották a közönséget.

KÖZGAZDASÁG

A Turul külföldi kapcsolatai. *Zsiross* István, a Turul Biztositó R.-T. igazgatója, biztositási üzletekből kifolyólag hosszabb időt töltött Párisban és Münchenben, hol ezen szintiszta magyar társaságnak, mely a *NyUKOSz*-szal és a *HADRÖÁ*-val áll szoros kapcsolatban, nagy kiterjedésü üzleteket kötött le, amelyek a magyar vállalatot az internacionális biztositási üzletekbe vonják be. Az intézet ezzel több milliós évi haszonra tett szert, melyből a kötött megállapodás szerint a *NyUKOSz* és a *HADRÖÁ* is részesednek.

Domony Móric vezérigazgató. A Magyar Folyam- és Tengerhajózási R.-T. nagyarányu fejlesztése körül Domony Móric dr. miniszteri tanácsos, igazgató, elévülhetetlen érdemeket szerzett. Ezeket a bokros érdemeket méltányolta vállalata, amidőn annak két évtizeden történt céltudatos és szakszerü vezetéséért Domony Móric dr.-t most vezérigazgatóvá léptette elő. Ebből az alkalomból *Végh* Károly ügyv.-igazgatót alelnökké nevezte ki az igazgatóság, *Mende* Rezső aligazgatót pedig igazgatóvá léptette elő.

A Hitel- és Közvetitőbank az Angol-Osztrák bankkal jutott szoros összeköttetésbe és most alaptőkéjét 150 millió koronára emeli föl. Az intézet átszervezése már befejezéséhez közeledik, az ügyvezetést *Král* Gyula és *Pór* Ervin igazgatók végzik, aligazgatónak *Sziklai* Gyulát, a Magyar-Olasz bank volt cégvezetőjét szerződtették és tárgyalásokat folytatnak még több főtisztviselői állás betöltésére is.

Az Országos bank és kereskedelmi r.-t. megalapitására vonatkozó előmunkálatok befejeződtek, külföldi tőke részesedésével a 100 millió korona alaptőke jegyezve van és az alakuló közgyülést legkésőbben e hó 30-áig megtartják. Az uj bankba beleolvad a Central-Bank, amely 25 millió korona alaptőkéjét és intézeti helyiségeit bocsátja rendelkezésre. A bank vezérigazgatója *Márkus* Sándor, a Wiener Commerzialbank budapesti fiókjának volt igazgatója lesz, az ügyvezető-igazgatói állást pedig *Sivó* Jusztin fogja betölteni.

Nem beszédekkel,
hanem csak munkával és vállalkozással
lehet a nemzetgazdasági megujhodást szolgálni.
Ezért lépjen be mindenki
a keresztény alapitásu
„KÉVE"
Ruházati Áruház Szövetkezetébe
(IV., Kossuth Lajos-utca 20. sz.)
ahol egy rendes üzletrész 100 K, egy alapitói üzletrész 1000 K.
1921 december 30-ig belépett 8144 tag 589 darab alapitói és 9191 darab rendes üzletrésszel 1,508.190 K összegben
Az 1922. évben tagjaink az üzleteredmény arányában 2%—4% vásárlási visszatérítésben fognak részesülni. A fizető jegyzékek tehát megőrzendők.
Az a. i. kifizetett üzletrészek ki vannak állitva, kérjük tehát t. tagjainkat, hogy azokat igazolás mellett mielőtt átvenni sziveskedjenek.
Vidéki t. tagjaink megbizott utján avagy 9 korona postaköltség megtérítése utján vehetik át üzletrészeiket.
Ugyanakkor az 5% osztalékot is kifizetjük.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Igazgató: RASSKÓ OSZKÁR.
Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

II. évfolyam Budapest, 1922 február 15 7. szám

ÚJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Nem politizál

a Keresztény Községi Párt, nem kacsintgat sem jobbra, sem balra, nem csábit, nem konspirál, csak egy cél lebeg szüntelenül szeme előtt: a, keresztény és magyar Budapest megvalósitása. A magyar constituante halálos ágyánál, mikor a pusztitó áradat már hozzánk is felcsap, ezt kiáltjuk oda mindenkinek, aki nem tudja nyugodtan nézni, hogy legyen ebben a szerencsétlen országban egy egyesülés, melyet hidegen hagynak az ő kicsinyes viszályaik és személyes hajszáik: *Nem politizálunk!*

A társaság, mely ezt számonkéri tőlünk, valóban érdekes. A Friedrich—Andrássy-pártnak az a része, mely az egységes párt felé való orientálódással vádolja meg a közgyülés többségi pártját, vajmi keveset váltott eddig valóra, amit a községi politikára vonatkozólag igért választóinak és még kevesebbet vett részt a községi politikában. Az egyik vezér csak akkor tartotta érdemesnek a pártértekezletre való eljövetelt, amikor azt segitségül gondolta felhasználni egy országos politikai ügyhöz, a másik vezér, szintén nemzetgyülési képviselő, igen ritkán látható a közgyülésen, de egyetlen egyszer sem volt vele szerencsénk találkozni az egyik legelőkelőbb bizottságban, amelynek szintén tagja. Arról, hogy e vezérek közül bármelyik is csak egyszer felszólalt volna valamely ülésen, szó sincsen, ezek az urak a városi politikában csak a politikát és nem a várost tartották és tartják mindig fontosnak.

A Keresztény Községi Párt nem politizál és igy azzal sem törődik, hogy ez vagy az a tagja a nemzetgyülésen hányszor lép át egyik pártból a másikba. Csinálják az urak az izlésük szerint és számoljanak be a választóknak a saját lelkiismeretük szerint. De az ellen a leghatározottabban tiltakozunk, hogy annak a politikának zürzavarait káotikus gomolygását, lázas semmittevését, személyi perpatvarait, mely háboruknál és forradalmaknál nagyobb szerencsétlenségére ennek az agyongyötört országnak, a nemzetgyülésen dul, akár a Friedrich—Andrássy-párt, akár az egységes párt otthonossá akarják tenni a városházán is és a leromlás mérgével próbálják inficiálni a közgyülés többségi pártját. A Keresztény Községi Párt nem a politizálás, hanem a komoly alkotó munka jegyében született, tőlük nem azt várják választóink, hogy hosszadalmas vitákat kezdjünk arról, ponttal, vagy pont nélkül kell-e irni az „i" betüt, hanem várják a városi élet minden ágában annak a keresztény gondolatnak a város érdekében és fejlődése céljából való szigoru keresztülvitelét, amelynek érvényesitésére az országos politikában rá sem eszméltek a szavakon való nyargalásnak ezek a levitézlett lovagjai.

Nem kérünk a politikából, akármelyik oldalról csábitsanak is bennünket politizálásra. Még arról a törvényben biztositott jogunkról is, mely országos fontosságu kérdésekben a kormányhoz és a képviselőházhoz való felirást biztositja, amellyel Vázsonyiék annyiszor éltek és visszaéltek, lemondunk arra az időre, mig rend és béke nem lesz ebben az országban. A nemzetgyülés most lezáródott ülésszaka a békétlenség, a pártviszály, a kisemberek hiába való nagyotakarásának ideje volt, ami munkánk ugyanezen idő alatt alkotó munka volt a szó komoly, nemes és minden izgága politikától mentes értelmében. Az ő világuk a széthuzás, az egyéni akcióknak az egységes vezetés alá nem rendelése, a fegyelmezetlenség, nagy dolgok helyett az apró csete-patékkal való törődés; minden, ami porbasujthat, egy erős és virágzó államot. A mi világunk, az okos fegyelem, az egy párt, egy akarat, egy cselekvés, az alkotás, a munka; minden, ami ujjá, naggyá és hatalmassá tehet egy porbasujtott nemzetet. Lehetséges-e, hogy a mi egyenletes, a csillagokba vezető utunkat odahagyjuk az ő kátyus és homálybaveszö ösvényükért?

Mi a magunk utján fogunk ezután is haladni!

Ez az ut, lehet, nem termel babérokat és arra sem alkalmas, hogy olcsó sikereket arasson rajta az a párt, mely minden politikától mentesen akarja megvalósitani a maga reális céljait. De ma ez az ut minden igaz magyar ember utja.

A választói jog és a főváros

Irta: TÖRÖKNÉ KOVÁCS HERMIN
székesfővárosi törvényhatósági bizottsági tag

A választói jog különböző rendszereiben két egymással homlokegyenest ellenkező felfogásból indulnak ki az emberek. Az egyik felfogás szerint a választói jog velünk született emberi jog, mert senki sincs, akit legközvetlenebb egyéniségében ne érdekelnének a törvények, senki nincs tehát, akitől el lehetne vitatni azt a jogot, hogy beleszólhasson legalább szavazatával abba, hogy milyen legyen a törvényhozás és milyen legyen a törvények alkalmazása, a közigazgatás.

A másik felfogás szerint a választói jog nem az egyén, hanem az összesség, vagy helyesebben: az állam joga, mert nem egyéni, hanem állami, társadalmi érdek, hogy a közdolgok irányitásába a törvényhozás összetételébe és igy közvetve a közigazgatásba csak az arra erkölcsileg és értelmileg képesitett egyén szólhasson bele. A két alapfelfogás elméletben kizárja egymást, mert az első a legszélsőségesebb általánosságnak nyit tárt kaput, a másik a legszükebb konzervatizmusnak kedvez, de a gyakorlatban ez a két szélsőség nem okvetlenül érvényesül. Bármelyik álláspontot fogadjuk el, annyi mégis kétségtelen, és a mi szempontunkból ehelyütt ez a fontos, hogy *az országos választói jog visszahat a törvényhatósági és a községi választói jogra.*

Akik az emberrel veleszületett jognak tekintik a választói jogot, azok szerint ez az általánosságra való törekvés fokozottan keres érvényesülést a helyhatósági választói jog megállapitásában, mert a helyi közigazgatás fokozottabban és közelebbről érdekli az egyént, mint az országos törvényhozás és közigazgatás. Akik viszont a választói jogot az összesség és nem az egyén jogának tekintik, azoknak konzervativ felfogása szerint a helyhatósági választói jognak szükebbnek kell lennie, mint az országosnak, mert az egyén beleszólása közvetlenebb, hatékonyabb és éppen ezért erre a beleszólásra csak a fokozott vagyoni, értelmi és erkölcsi cenzus jogosit. „A városok és községek ügyeibe csak az szóljon bele, akinek van veszitenivalója" — ez az elv hordozza magában a konzervativ felfogást, a virilista rendszer mentalitását, ez az a pillér, melyen felépült a mult idők csődöt mondott adminisztrációja is.

Csődöt kellett pedig mondania, mert ez a választói jog a virilizmuson át a vagyonosabb elemekkel szemben gyakorolt egyoldalu kedvezéshez, a vagyontalan néprétegek elhanyagolásához, a klikk-rendszerhez, a korrupcióhoz, a kevesek uralmához, a tömegek elégedetlenségéhez, végeredményben pedig a társadalmi rendet fenyegető nagy vagyoni eltolódásokhoz vezet.

Ebben a beállitásban nem lehet közömbös a fővárosra nézve sem, hogy végre megoldáshoz jut-e és milyen irányban, milyen világnézeti alapon oldódik meg a választói jog két évtized óta minden kormányrendszert gyökerében inficiáló és felforgató problémája. Nem lehet közömbös a keresztény Budapest választói jogának kialakulására, hogy a demokrácia győz-e, vagy a konzervativ irány és hogy ez a demokrácia keresztény lesz-e, vagy a „polgári" jelszóba elbujtatott destruktiv demokratiának tesz szolgálatot. De nem lehet közömbös az sem, hogy a konzervativ irány a létező keresztény erők megmentésére, támogatására siet-e, vagy a liberális konzervativ virilizmust hozza minden régi átkával és mizériáival reánk.

Aki közelről ismeri a főváros életét — és én hizelgek magamnak azzal, hogy ismerem, — ezekután már nem habozhat annak megállapitásával, hogy Budapestnek a keresztény demokrácia, a választói jog általánossága az élet, a virilista konzervatizmus a halál. Minél szélesebb a választói jog, annál teljesebben érvényesülnek a tulnyomó számban vagyontalan, de erkölcsi cenzusban magasabb kereszténységnek, a lakosságnak 72 százalékot kitevő százezrei. Minél szükebb a választói jog és minél inkább hajlik a virilista rendszer felé, annál dominálóbb szerephez jut a vagyonilag erősebb nem keresztény: 28%. Minél szélesebb a a választói jog, annál terjedelmesebb néprétegek vonhatók a keresztény szervezetekbe, annál nagyobb a közügyekkel való törődés, tehát a politikai iskolázottság, az értelmiségben való fokozatos emelkedés, a keresztény összetartás ösztönszerü parancsának való engedelmesség, sőt a néprétegekre gyakorolt fegyelmező erők erkölcsi hatása is.

A pártéletben való közvetlen tapasztalataim győztek meg arról, hogy *a főváros népe át van hatva a legönzetlenebb közéleti munka vágyától és szeretetétől.* Végzetes hiba volna, ha egy szük és önző választójogi törvény hatása a fővárosi választói jogot a mainál szükebbé tenné és ezzel a jogfosztással az öntudatos kereszténység utjára tért százezreket a nagy nemzeti érdekek iránt közömbössé, elkeseredésükkel pedig a szociáldemokrácia demagógiájának könnyü zsákmányává züllesztené. Hogy aztán *a női választójog se lehet szükebbkörü az eddiginél*, az a fönt elmondottaból önként következik, ha valóban keresztény Budapestet akarunk. A szervezés nagy munkáját, aprólékos adminisztrációját, a választók nagy tömegének csatasorba állitását, Budapestnek kereszténységben rendületlen, nemzeti érzületben csodálatosan szilárd, hűséges és kitartó női nélkül elképzelni se lehet. A radikalizmus felé hajló, világnézetében könnyen változó, ingatag férfiak mellett a feltétlenül megbizható asszonyok támogatására Budapestnek élet-halál szüksége van. Végzetes szerencsétlenség lenne, ha már egy választáson tényleg gyakorolt jogainkat bármiféle cimen, bármiféle vaskalapos teória kedvéért megcsorbitanák. A törvények tiszteletén, a nép megbecsülésén, a szerzett jogok gondos megóvásán felépült és élő államban elképzelhetetlen, hogy előrehaladás helyett visszatáncoljanak és elképzelhetetlen, hogy maga a kormány nyisson utat a feltétlenül jelentkező demoralizáló hatásoknak. De be kell látniok azt is, hogy minél inkább megszükitjük a női választói jogot, annál nagyobb számban maradnak benn vagyoni és iskolai cenzus cimén a nem keresztény elemek, viszont *minél szélesebb körü a nők választójoga, annál teljesebb, nagyobb, szilárdabb a főváros kereszténységének serege.*

Nem engedünk a választói jog, keresztény demokráciájából, mert mi a tényleges erők összefogását akarjuk Csonkamagyarország keresztény fővárosában, ahol a közérdek és az egyének minden érdeke is valóban általános és valóban nőkre is kiterjesztett választói jogot követel.

„Előttünk a véres, feltört tenyerek...“

A nyugdijas törvényszéki biró és családja éjszaka havat lapátol — Orosz főtisztek, tanárok, tisztviselők a hómunkások között — Még mindig nincs elég utcaseprő

A főváros beszüntette szemétválogató üzemét

Budapest lakossága és atyái bizonnyal nem sejtik, hogy az utóbbi hetek nagy havazásai mennyi sulyos gonddal és tekintélyes költséggel terhelték meg a székesfőváros háztartását. A mindég elégedetlen pesti polgár csak zugolódni tud, hogy az utcákról és terekről nem tüntetik el tüneményes gyorsasággal a felgyülemlett hótömeget, azzal azonban nem számol, hogy a mai munkabér mellett hány millióba kerül a hóeltakaritás. Pedig Budapest talán az első helyet foglalja el valamennyi kontinentális város között, ami télidő idején a forgalmi utak köztisztaságát illeti. Nemrégen külföldön járt a főváros két szakértő tanácsnoka s hazatérve elmondották, hogy Berlin, München, Drezda a háboruelőtti legtisztább európai városok korántsem forditanak annyi gondot a hóeltakaritásra, mint Budapest, Bécsben pedig *csaknem kizárólag az időjárás kénye-kedvére bizzák, hogy a leesett hó eltünjék az utcákról.* Nekünk tehát igazán nincs miért panaszkodnunk a köztisztasági állapotaink hiányossága miatt.

Az *Uj Budapest* munkatársa ma fölkereste *Balló* Alfrédet, a főváros köztisztasági hivatalának igazgatóját, aki kiváló szakértelemmel és nagy ambicióval irányitja a Budapest tisztántartását ellátó hatalmas szervezetet. *Balló* igazgató kérésünkre a következőkben ismertette a főváros általános köztisztasági helyzetét és a januári havazás folytán támadt érdekes statisztikai adatokat:

— A köztisztasági helyzet az utóbbi félévben, sajnos, vajmi keveset javult. A *munkáshiány még egyre tart.* A békebeli 1300-as munkáslétszámot máig sem tudtuk betölteni. Jelenleg 900 állandó köztisztasági alkalmazottunk van. Érdekes jelenség, hogy az *egyéni mukateljesitmény nagyon megjavult, az általános fegyelem csaknem teljesen helyreállt.* Nagy szerepe van ebben a fölemelt munkabérnek, amely embereinknek *tisztességes megélhetést biztosit.* A háziszemét megszünt jövedelmi forrás lenni, minősége napról-napra rosszabbodik, csak mennyiségben növekszik. A téli évszakban, amikor a silány magyar szénnel fütenek városszerte, amely rengeteg hamut és salakot ad, a *Pest-Szent-Lőrinczen lévő szemétválogató üzemet beszüntettük.* A kikerülő szemetet, *mint végképen értéktelent,* a vagonokból egyenesen a szeméthegyekre dobják. A főváros ilymódon tekintélyes haszontól esik el.

— *Az utcai szemét ma is jól jövedelmez.* A valódi szeméthez hozzáöntik a csatornákból kikerülő fekáliát s igy állitják elő a *komposzt-trágyát,* amelyet főként a homoki szőlősgazdák keresnek. A háboru előtt egy vagon ilyen trágya *15 koronába került, ma 1600 korona az ára.* A kereslet igy is akkora, hogy nem tudunk eleget gyártani. Az idén a *szemétkokszeladás is megszünt,* pedig még közel *10.000 vagonra való van a szeméttelepen.* A közönség egyáltalán nem veszi a Cséri-kokszot, amely pedig garantált 5400 kalóriás, hanem inkább a salótarjáni szenet, amely 4000 kalórián alul van s az ára magasabb a kokszénál. A fővárcs a szemétkokszot használja valamennyi üzemében, házában, igy a központi városházán és a margitszigeti szállodákban is.

— A havazás január eleje óta rengeteg munkát adott a köztisztasági hivatalnak. A mult hónapban a *Meteorológiai intézet jelentése szerint 17 centiméteres magas hó esett a fővárosban,* de helyenként *24 centiméteres is volt a hó magassága.* Budapesten a kocsiut-terület 5,230.900 kvadrátméter. Könnyü kiszámitani, hogy az adott magasság mellett az *eltakaritott hőmennyiség közel 890.000* köbméter volt. Ez pontosan megfelel *60.000 tiztonnás* vasuti kocsirakománynak, vagyis *600.000 tonnának.* Ha ezeket a vagonokat sorba állitanánk, *a vonat hossza 415 kilométer* lenne. Budapesttől Bruckon át Bécsig 270 kilométer hosszu az ut, vagyis a *hóvonat másfélszer olyan hosszu volna, mint a Budapest—bécsi vasutvonal.* Ennyi vagonnak a vontatásához legalább *1200 mozdony kellene,* ami egyedül 90 kilométernyi hosszuságot ad. A köztisztasági hivatal 12 nappali és 9 éjjeli munkaturnusban, tehát *összesen 189 óra alatt takaritotta el ezt a rengeteg hómennyiséget.* Egy nappali és éjjeli turnusban átlag 1820 munkás dolgozik. A legtöbb munkásunk január 17-án volt, ekkor éjjel 1308 ember, nappal 1634 ember, összesen 2942 ember dolgozott a hóeltakaritáson. Az egész hónapban *54 hóeke volt üzemben.* Egy munkás egy munkaturnus, vagyis 9 óra alatt a hóeke segitségével *42 köbméter havat takaritott el.* Ez csak ugy volt lehetséges, hogy a hónap vége felé olvadás állott be s a hó mennyiségileg összeesett. A havat kizárólag kézitalicskákon fuvarozták. A hótömeg 60%-a a csatornahálózat főgyüjtőibe került, 10%-ot a Dunaparton lévő hólerakodó helyekre vittek. A többit *a fővárosi kertészet kérésére az utcai fák tövébe rakták,* ami nagy hasznára van az ültetvényeknek.

— Külön lapra tartoznak a *rendkivüli munkások.* Januárban összesen *9959 rendkivüli munkásnapszám volt. Ezeknek a bére 1.134.580 koronát tett ki.* A rendes személyzet többletbére *562.628 korona volt,* a hóekék *373.000 koronába kerültek,* s igy *a hó eltakaritása januárban 2,070.208 koronával terhelte meg a főváros budgetjét.*

— Feltünő volt hogy *nappali munkára kevesebben jelentkeztek, mint éjszakára.* A nappaliak csaknem valamennyien a munkásosztályhoz tartoztak, az *éjjeli munkások között nagy százalékban voltak képviselve az intellektuálisok.* Ezek az ugynevezett szemérmes szegények voltak, akik csak a sötétben dolgoztak s *gyakran álruhát vettek föl.* Mi a fölvételnél nem kérdezzük a jelentkezőt, kicsoda, micsoda. Alkalmat adunk mindenkinek, hogy kereshessen. Az uri hómunkás, megfigyelésem szerint, *gyorsabban dolgozik,* persze hamar kifárad, pihen és ujra kezdi a söprést vagy a lapátolást. A második, harmadik napon azonban már tisztában van a tempóval. A kifizetésnél csalhatatlanul fölismerjük az uri hómunkásokat. Amikor kezüket nyujtják a jól megérdemelt pénzért, *előtünnek a véres, feltört tenyerek.* Tudomásom szerint *öt orosz vezérkari tiszt, köztük egy öreg ezredes, Óbudán egy nyugdijas törvényszéki biró, a felesége és 20 éves leánya, sok tanárjelölt és magántisztviselő több éjszakán át dolgozott a hómunkások között.* Érdekes jelenség, hogy az ezekkel együtt dolgozó rendes munkások *nem gunyolják vagy csipkedik az uri hólapátolókat,* hanem ellenkezőleg *támogatják és segitik* őket. Tudok egy esetet, amely följegyzésre érdemes. Egy intelligens uriasszony, aki szorgalmasan tolta a hóval telt talicskát, észrevette, hogy levált a cipője talpa. Egy mellette dolgozó munkásasszony erre szó nélkül *levetette a maga erős bakancs-cipőjét, odaadta az urinőnek, ő pedig rongyokkal kötözte be a lábait s igy dolgozott egész éjszaka.*

— A minap egy intelligens hómunkás hálálkodva jött hozzám s elmondotta, hogy rendkivüli szerencse érte. Az Andrássy-uton dolgozott s egy ujságiró megtudta, hogy valamikor bankban volt alkalmazva. Neve az ujságba került s egy *gyáros ennek alapján mint könyvelőt szerződtette havi 5000 korona fizetéssel.*

— A hóeltakaritás munkáját nagyon megnehezíti az a körülmény, hogy *este takarékossági szempontból elzárják a vizet s igy a csatornákban sincs elég folyadék,* ami levigye a havat. Igy kénytelenek vagyunk nappal talicskáztatni, ami a forgalom miatt persze lassabban megy, mint éjszaka. Az 1922. évi budgetben különben *85 millió koronát irányoztak elő köztisztasági célokra,* a tavalyi 70 millió helyett.

Nem kell szabad tejforgalom!

Az elmult évben 160.000 liter hamisitott tejet koboztak el a tejhivatal ellenőrei

„*Szabad tejforgalom*“ tetszetős és hangzatos cim alatt állitólag a főváros környékbeli tejtermelők egy csoportja eljárt a földmivelésügyi miniszternél nem kérvén kevesebbet, minthogy Budapestre bárki szabadon behozhasson tejet és azt tekintet nélkül annak minőségére és tekintet nélkül a megszabandó árakra a főváros területén szabadon forgalomba hozhassák. Érdeklődtünk a Központi Tejhivatalnál a jelenlegi állapotok iránt *és onnan olyan elriasztó adatokat kaptunk,* amelyek nemcsak, hogy nem teszik indokolttá az ilyen irányu törekvéseknek teljesitését, hanem egyenesen veszedelmet jelentenének a főváros lakosságának közegészségére, miként azt számos esetben már maga *Szabó* Sándor dr. tiszti főorvos is hangoztatta és igazolta.

A Központi Tejhivatalnak külön ellenőrző szerve van, amelynek kötelessége — mint azt munkatársunknak *Moussong* Géza kir. tanácsos, a hivatal igazgatója kijelentette — a vámvonalaknál és pályaudvaroknál időnként megjelenni és az engedély nélkül csempész uton megkisérelt tejbehozatalt megakadályozni. A főváros környékén levő tejtermelők ha igazolják községi bizonyitvánnyal, hogy tehenük van, ugy a Központi Tejhivatalnál bejelentett cimekre engedélyt kapnak tej behozatalára. Jelenleg 732 engedély van forgalomban, amelyre a gazdák *naponként 17.740 liter tejet szállitanak a fővárosba.* Ezeknek a tejszállitmányoknak mikénti áron való forgalomba hozatalára sem a főváros Tanácsának, sem a Tejhivatalnak nincsen ingerenciája. A tej minősége sem kerül állandó ellenőrzés alá, minthogy olyan nagy szerv kellene ehhez, amelyet föntartani tulköltséges volna. Egészen bizonyos, hogy az engedélyezett tejmennyiségekből *jelentékeny mennyiség nem kerül hamisitatlan állapotban a fogyasztóközönséghez,* mert a Központi Tejhivatalnak tapasztalatai vannak, hogy egyesek a főváros területén higitják föl vizzel a vámvonalnál még jó állapotban behozott tejet, amely fölszaporitás lehetővé teszi a kisebb kvantumból nagyobb kvantum tej értékesitését.

Mindazáltal a Központi Tejhivatal ezeket az engedélyezett tejmennyiségeket hamisitás szempontjából nem tartja annyira veszedelmesnek, hogy azok beszüntetését szükségesnek tartsa. De a szabad tej ve-

A régi Pest

Holdvilágnál a Belvárosban

Holdvilágnál a Belvárosban megváltoznak a házak és emberek, hang, beszéd és gesztus, minden, ami alszik vagy ébren van. Valami különös, könnyü és rejtelmes fátyol takarja és tompitja őket. A tetők kemény és rideg vonalait, amelyek ilyenkor komor óriások. A kapuk iveit, amelyeken csak öregség látszik. Az ablakokat, amelyek mögül busan és álmosan, mintha melódia szállna halkan zendülő zongorákból. A kis erkélyek kőcsipkéit, amelyekről, mint novemberkor a temetőben, virágcserepek fonnyadt levele pereg alá.

Holdvilágnál a Belvárosban nem találni a Belvárost. A nappalit. Az áruházak és kirakatok, a flirt, a legujabb divat és sétáló szélhámosság városnegyedét. Pedig minden változatlanul van a helyén. Az utcák aszfaltja, kiugró sarkok, ahol nappal kalandos vérü urak, a kezükben ezüstgombos bottal — egykor ugy mondták, hogy arszlánok — állnak. A cégtáblák, uj vállalkozók és patricius boltosok neveivel. A Károlyiak empirestilü, tegnapig dicső, ma átkos palotája. A szerviták temploma, amelyet kopottá vert az idő, hideg falaihoz forró fejjel dülő emberek, könny, tömjén és gregoriánt éneklő bucsusok gyertyája. A Vármegyeház, amelynek hajdutól őrzött udvarán Vas Gereben regényoldalai lesznek elevenné. A Vigadó, ahol pártás nők palotás lépteire virradt a hajnal s valamikor tényleg szépen és gondtalanul vigadtak. A központi városház, amelynek lövegekkel dacoló, várszerü folyosóin már III. Károly idejében szaladgáltak, persze nem iratcsomókkal közigazgatási tisztviselők, hanem csatákban golyót kapott rokkant vitézek.

Minden ugyanugy, akár nappal, helyén van. Az ötemeletes uj házak s a régiek. A görbe szük utcák és modern utcák. A pénzt őrző bankok és bonbont rejtő cukrászdák. Átjárók, szegény nyikorgó kapuk és cimeres kapuk, amelyek nappal is kulcsra járnak s ha kinyilnak, beretvált arcélü inas mutatja az utat szőnyeggel takart lépcsőjén.

S mégis: éjjel, ha jön a magány s kialszik a fény, az emlékezés nesztelen óráján mindez más. Különös, ismeretlen valami reszket és táncol végig a levegőben. Mintha zuhannának, mintha lárvás, csukott szemü emberek szoritanák fejüket kezük közé s énekelnének csöndesen, távoli hegedük szordinós kiséretével. Lacrimae rerum: a dolgok fájdalma hangzik, a holdvilág süt s az ember nem ismeri meg a Belvárost.

*

Az oka ennek nyilván nem a hold, e sápadt égi lámpás, hanem az ember, aki hosszu árnyék gyanánt viszi maga után emlékeit. Akinek nemcsak keresztlevelén, hanem vérsejtjeiben is ott kering s föltámad a mult: elhalt apák szeretkezése, nemzedékek öröme, vétke és erénye.

A Belváros oly rohamosan cserélődött ki, hogy itt annak is, aki tegnap még csigát kergetett vagy az első csókokat ismerte meg, megvan a maga multja, amely holdfénynél vissza-visszatér. A cselekvő, az életet a maga céljaira legyőző és kihasználó embernek persze mindez semmit sem jelent, vagy szentimentális teher. A struggle-tipus régi házak előtt minden meghatódás és kalapemelés nélkül megy el, közömbösen. Holott ha az élet egyfelől tényleg azoké, akik nem problemáznak fölötte s nem haboznak a cselekvés pillanatában, az élet másfelől álmodozás és emlékezés s alapjában nincs eldöntve, hogy mi szebb: a vérből való ajkak csókja, vagy a fantáziában vég nélkül lobogó szerelem.

A Belvárosban is siethet valaki ugy, hogy közömbösen néz jobbra-balra s a szük — még a középkori városalakulásból maradt — utcákon arra gondolhat, hogy az angol-amerikai utcatipus, a street mennyivel praktikusabb. Lebontott házakra és udvarokra, amelyeken már vad fű nőtt, ajtókra és kilincsekre, amelyeken rozsda szárad, azt mondhatja, hogy ami helyükre jön, az nekünk megfelelőbb, mert az élet uj kényelmét hozza. De ha a tágas és levegős boulevard csakugyan a mai forgalom szükségszerü levezető csatornája, ha a szük, u. n. festői utcákat épen a fejlődés nevében kénytelen feláldozni a modern városrendezés s ha lebontásra szánt házakban csak az a veszendő érték, ami régiség nélkül is az volna, azért mégis: az uj világ házai közé ékelt régi világ egyszerü házaiban, a modern áruházakkal megtüzdett Belváros ódon falai közt fluoreszkál valami szép és megindító. Annak a gondolatnak szépsége ez, amely az emberi rokonság visszamenő kapcsaival idézi fel rég elmult apák árnyait. Annak az emlékezésnek ereje, amelynek füstje mögött egy kihamvadt élet távoli parazsa piroslik, ha üt az óra s a tárgyakra, háztetőkre, fáradt lovakra és emberekre ráborul a hold ezüstje. *(Di.)*

szedelmét látja azokból a számszerü adatokból, melyek a jelenlegi fél tilalom mellett napról-napra tárulnak föl akkor, amikor a hivatal ellenőrei a pályaudvarokon és vámvonalakon ellenőrző vizsgálataikat tartják. Az 1921. évben tartott tejrazziák alkalmával összesen 190.957 liter csempész-tejet koboztak el, amely mennyiségből 159.325 liter tej hamisitott, rossz tej volt. Eszerint tehát az év folyamán elkobzott tejnek 83·5%-a volt hamisitott és csupán 16·5%-a volt megfelelő jó.

Ha már most figyelembe vesszük, hogy a fővárosnak csak öt bejáróját tudják naponként a Tejhivatal ellenőrei ellenőrizni, és a többi 30 egynéhány bejáró nincs megfigyelés alatt, akkor elképzelhető, hogy 1921-ben mily horribilis mennyiségü tejet hozhattak be mint szabad forgalmut és mennyi volt abból hamisitott. A tejhamisitás mértékét a Vegyészeti Intézet statisztikájából is rikitóan lehet megállapitani, amikor azt látjuk, hogy a mult évben vizsgálatra beküldött 5470 tejeset közül 4857 eset volt kifogásolt rosszminőségü tej és csak 613 esetre bizonyult az, hogy megfelelő tej.

Ebből a néhány sokatmondó adatból is világosan lehet következtetni, hogy hová vezetne a főváros területén forgalomba került tejnek elvonása a szigoru ellenőrzés alól.

A főváros külföldi adósságai

Miért nem lehetett a külföldi kölcsönöket a mai valutáris értékben felvenni a költségvetésbe? — A főváros volt az egyetlen törvényhatóság, mely aranykötelezettséget vállalt Jellinek Henrik lesujtó kritikája a liberális rezsim pénzügyi gazdálkodásáról

Az uj költségvetés pénzügyi bizottsági tárgyalása kapcsán a főváros külföldi adósságaira vonatkozólag kérdést intéztünk *Jellinek* Henrik udvari tanácsoshoz, a Közuti volt nagyérdemü elnök-igazgatójához, akitől a főváros hitelügyéről, külföldi kölcsöneiről és költségvetéséről a következő nyilatkozatot kaptuk:

— A fővárosnak költségvetése az 1922-i évre az első megbizható alapot nyujtja a gazdasági politikának megitélésére, melyet a főváros uj többsége, a legnagyobb nehézségek közepette, alig egy év leforgása előtt kezdeményezett.

— A benyomás, amelyre a költségvetés számithat, kedvező lesz. Elsősorban azért, mert a számcsoportoknak technikai beosztása lényegesen jobb áttekintést nyujt, mint a korábbi költségvetések. Ezzel a birálatot megkönnyiti. *Főképen azonban azért, mert sikerült a bevételek és kiadások között az egyensulyt helyreállitani.*

— Annál örvendetesebb ez a körülmény, mert a költségvetésnek bár futólagos áttekintése meggyőzhet bennünket arról, hogy nem mesterséges csoportositások, hanem az adó és jövedelmi forrásoknak észszerü, vagy talán inkább azt kell mondanunk: kötelességszerü kihasználása, tették lehetővé ezen kiváló eredménynek felmutatását.

— Az egyensuly a főváros költségvetésében nem pusztán azért bir jelentőséggel, mert igazolja a jelenlegi többségnek általában véve helyes irányát, jelentősége abban is nyer kifejezést, hogy ezzel ugyszólván egy átgondolt gazdasági irányzattal helyreállitotta a fővárosnak hitelét. Mert ugy, amint az állami életben a hitel mérve az állami háztartás egyensulyának mértékéhez füződik, ugy fővárosunknál is alapját az igénybeveendő közhitelnek a háztartásnak helyzete és illusziótól mentes felfogása a gazdasági problémákról képezi. Amidőn ezen hitelpolitikai mozzanatra reá utalunk, távol van tőlünk még a gondolat is, hogy *külföldi hitelforrásokra reflektáljunk.*

— Mi a fővárosra nézve a legközelebbi évek folyamán egyedül hazai hitelforrásoknak igénybevételét találjuk megengedhetőnek.

— S ha nem is tartjuk mértékadónak a mai viszonyok közepette a tőzsdei jegyzéseket, mégis utalhatunk e részben arra a lényeges különbségre, amellyel a fővárosnak koronakötvényei, az államnak *háborus* kötvényeivel szemben, képezik az értékforgalomnak tárgyát.

— Ebből azt a tanulságot kell levonni, hogy a főváros gazdasági politikájának keretében elsőrendü figyelembevételt igényelnek. A hitelkérdésről megemlékezve önkéntelenül felmerül az a kérdés, hogy a főváros által az 1910. és 1916. között felvett külföldi aranyértékre szóló kölcsönöknek tőke- és kamattartozása, az 1922-iki költségvetésben, a jelenlegi váltóárfolyamok szerint átszámitva lett volna felveendő, hogy az ezt reprezentáló több milliárdnyi összeg a rendes kezelési hiány fogalma alá lett-e volna vonandó?

— Ezen kérdésre határozottan *tagadólag kell válaszolnom.* A főváros külföldi tartozásainak kérdése nem nyerhet rendezést a rendes költségvetésnek keretében. Ezen kölcsönökre nézve a trianoni békeszerződés tartalmaz különleges szabványokat s megállapitja a végső esetre az országnak szavatossági kötelezettségét a kérdésbe jövő összegekre nézve.

— Az a körülmény, hogy maga a békeszerződés a tárgyalások utjára tereli a kérdést, kizárja annak lehetőségét, hogy az a költségvetésben átszámitott összegekkel nyerjen felvételt.

— Minden ilyen idő előtti, pozitiv alapot nélkülöző átszámitás *a fővárosra nézve hátrányokkal lehet egybekötve.* Hiszen a tárgyalásoknak során, ugy az összegeknek számszerü leszállitása, különösen pedig a fizetési határidők módositása, nem áll a lehetőségeknek határain kivül.

— A költségvetésnek az az álláspontja, hogy a 11. csoportban a „Hitelügy" cime alatt az aranytartozásokat azoknak pári összegével veszi fel, — *helyes.* Mert ezen felsorolás által megfelelt ama kötelezettségnek, hogy a főváros hiteleinek minden részét az elszámolásba felemlitette, a párinak alapul vételével pedig kikerülte azt, hogy tárgyalások eredményének ismerete nélkül, tisztán egyoldalu számitási összegeket állitson be.

— Maga a költségvetésnek reálitása ezáltal a legkisebb mértékben sem szenved, mert a főváros, de az ország közhiteleinek szempontjából is feltétlenül szükségesnek tartom azt, hogy a külföldi tartozások rendezésének kérdése *külön megállapodás, külön intézkedés és külön elszámolás tárgya maradjon* a rendes szükségleteknek megállapitása és fedezétől.

— Hiszen ha a külföldi adósságoknak nagy sulyát vizsgáljuk, akkor azt nem az eredeti összegek nagyságában, hanem a háborus viszonyok következményeiben, a valutaeltolódásokban kell keresnünk. Az aranykötelezettségeknek elvállalása u. i. egyáltalán nem volt szükséges, mert mindazokat az összegeket, amelyeket ily uton szerzett be a főváros, nehézség nélkül az ország belsejében, vagy pedig az akkori politikai és gazdasági viszonyok szerint Ausztriában lettek volna fedezhetők.

— A szabadelvü gazdasági politika a hitelkérdések terén *rövidlátó volt,* s nem tartotta szem előtt azt, hogy a nemzeti szempontok is tiltják, külföldi értékviszonyoknak szükség nélkül való kötelező elvállalását.

— Különben is a székesfőváros volt az *egyedüli törvényhatóság az országban, mely aranykötelezettségeket vállalt.*

— Az előbb mondottakban megelégedésünket fejeztük ki a költségvetés iránya és megállapitásai felett. Természetesen ez korántsem jelenti azt, hogy minden egyes részletre nézve merev változatlanságot találnának megengedhetőnek. Igy példaképp utalok a költségvetés VI. csoportjára (284. old.), mely az 1909. közgyülési határozatokon alapuló lakáspolitika eredményét feltüntetve mutatja, hogy a kölcsönpénzzel fedezett kislakásoknál 7.9 millió korona hiány állott elő. Az akkori politika nem számolt eszközeinek határával s igy a pillanatnyi eredmény kedvéért *kompromittálta a jövő alakulását.* De ez a megjegyzésünk nem irányul a jelenlegi vezetés ellen, mely ily rövid idő alatt rendet hozott be a khaotikus viszonyokba s amely megnyugtatja a főváros polgárságát arra nézve, hogy az adóterhek, amelyeket viselnie kell, céirányos és hazafias irányban nyernek felhasználást: irányul ez a megjegyzés az elmult, u. n. liberális gazdaságpolitikai irány ellen, mely a fővárosi polgárságot délibáboknak felmutatásával tartotta jól, s most, amidőn a kiábrándulás bekövetkezett, amidőn a nagy terheket viselni, nélkülözéseket vállalni kell, a kritika könnyü mesterségét gyakorolják és a főváros bajait a régi szabadelvü kenőcsökkel akarják gyógyitani, de ezek időközben erősen megavasodtak.

TÜSKÉK

...

Budapest a budapestieké

mondotta a fővárosi lakásügyi bizottság ülésén igen helyesen Wolff Károly dr., hangoztatván, hogy a lakásügyek intézésében végre uralkodóvá kell tenni azt az irányzatot, amely az autochton budapesti lakosság érdekeit előbbre helyezi a menekültek érdekeinél. A legtávolabbról sem akarjuk megsérteni a végek üldözött magyarját, aki mindenét egy vagonba rakva menekül a cseh, oláh vagy szerb megszállás borzalmai elől és az anyaországba jön, hogy itt találja meg további boldogulását. Idáig rendjén van a dolog, bár számosan vannak azon a véleményen, hogy az ottmaradottak sokkal nagyobb szolgálatot tesznek a magyarság szent ügyének, mint a repatriálók. Magyarország azonban elég nagy ahhoz, hogy benne másutt is otthonra leljenek a menekültek, mint a fővárosban és sem nemzetgazdasági szempontból, sem a főváros szempontjából egyáltalában nem fontos az, hogy minden menekült Budapesten nyerjen elhelyezést. Igenis, a főváros elsősorban a fővárosi lakosság érdekeinek védelmére hivatott, és amikor a háborut vesztett Magyarország legkinosabb problémájáról, a lakáskérdésről, esik szó, akkor nagyon is jogosult az az álláspont, mely a menekültek fölött előnyt ad a törzsökös budapesti lakosságnak. Ennek a néprétegnek a védelmére a főváros elsősorban kell, hogy szót emeljen és örülünk annak, hogy ennek a védelemnek a szükségességét éppen a Keresztény Községi Párt vezére hangoztattja. A menekültek menjenek máshova, ahol könnyebb az elhelyezkedés, könnyebb a megélhetés és enyhébbek a lakásviszonyok. Arra sem pénze, sem kedve nincs a fővárosnak, hogy minden menekült a belvárosban találjon lakást, annál kevésbbé, mert a menekültek elhelyezése állami feladat és a főváros a maga bokros teendői között ezt a kétségenkivül állami kötelezettséget magára nem vállalhatja. Külön szervet kellene felállitani, amely a menekültek vidékre való szétosztásáról gondoskodik, és Budapestet végre-valahára vissza kell adni a budapestieknek...

A botrány

mely a középitési bizottság hétfői ülésén lejátszódott, nem a mi kedvünk szerint való. Mi mindig azon a véleményen voltunk, hogy simitani kell az ellentéteket, és akinek valami mondanivalója van, azt nyugodt hangon is elmondhatja és nem szükséges sem közgyülésen, sem bizottsági ülésen fortissimo beszélni. Még akkor sem, ha igaza van, hát még ha nincs igaza! A legteljesebb objektivitással kell megállapitanunk, hogy Kazay Lászlónak, aki a hétfői bizottsági ülésen sulyos módon támadta meg a derék és kiváló Fock tanácsnokot, egyáltalában nincs igaza, nem a régi közmondás szerint, hogy aki haragszik, annak soha sincsen igaza, hanem azért, mert Budapest utcáinak széppé-tételére ma nagyobb szükség van, mint valaha volt. Most, hogy a háborus pusztitások nyomán nyolc éve nem tatarozták Budapest házait, derül ki csak a maga meztelen ridegségében teljes izléstelensége, ötlettelensége és stilustalansága a három- és négyemeletes pesti bérkaszárnyáknak. Verebély Jenő inditványa tehát, mely az épitkezések küszöbén a stilus és művészi érzék szükségét hangoztatta, mindenképen okos és megszivlelni való dolog, és azt nem lehet afajta rabulisztikával elintézni, hogy most csak az a fontos, hogy épitsünk és nem az, hogy hogyan épitünk. De bizony fontos az és éppen most a legfontosabb, amikor remény van az épitkezés megindítására, már csak azért is, hogy az épitészek tudomásul véve a főváros ezen határozatát, már most gondoljanak terveik esztétikai módon való megoldására, amikor nem mondhatják azt, hogy nem tudtak a főváros szépészeti törekvéseiről. A stilus nemessége volt a régi Pest főerénye, és mi nem végzünk hiábavaló munkát, amikor tárcarovatunkban a régi Pest-Buda porladozó köveit ismerteljük meg a mai nemzedékkel. Nemes és komoly stilust kérünk Budapest utcáinak, — és a bizottsági ülések felszólalásaira is...

A Colosseum-szinház

igazgatója, Sziklai Béla, a főváros közigazgatási bizottságához felebbezett, mivel tulszigoruaknak tartja azokat a rendelkezéseket, amelyeket a városrendezési ügyosztály a szinház tüzbiztonsága érdekében előir. Tudni kell, hogy a most magát Colosseum-nak nevező szinházat néhai Sziklai Kornél kapta bérbe a fővárostól ezelőtt vagy husz évvel és fizetett érte a fővárosnak urijog cimén évenként egy kemény aranyat. Csak a legutóbbi időben emelte fel a főváros ezt az igazán nem tulságosan nagy bért évi néhány ezer koronára, azért ilyen csekély összegre, mert a szinház igazgatója művészetet és kulturát igért. Abból a művészetből és kulturából, melyet ez a Colosseummá avanzsált Kis-Szinkör képvisel a városligeti tó partján, igazán nem kérünk, mert azok a drámás és táncos micsodák amik délutánonként borsos pénzért élvezhetők (már aki által élvezhető) — ebben a műcsarnokban, — nem tévesztendő össze a Műcsarnokkal — csak Sziklai ur lázálmaiban jelenthetnek művészetet, a valóságban ripacskodásnál alig valamivel több. De amikor Sziklai ur ebből az olcsó igényü, de drága belépti dija művészetből vidáman él, akkor igazán megkövetelheti a főváros egy bérlőjétől, hogy legalább a művészi szempontból rosszul kiszolgált közönség bőrére vigyázzon és a tüzbiztonsági berendezéseit tartsa rendben. Az meg egyenesen felháboritó, hogy a főváros egy bérlője az egyik ügyosztály intézkedése ellen még felebbezéseket mer benyujtani és Sziklai ur ugyis mint igazgató, ugyis mint művész megérdemelné, hogy ezen a nyáron mar a Népligetben üthesse fel a sátorfáját a főváros tulajdonát képező épület helyett. Arról meg éppen egyetlen szót sem hallottunk, hogy a Városliget e derék szinigazgatója a nyomorakció támogatásánál jelentkezett volna, mint ahogy azt számos más fővárosi bérlő tette a maga szerény adományával. Az igazgató ur nem a nyomorakció pénztáránál, hanem a közigazgatási bizottságnál jelentkezik, nem adománnyal, hanem kérelemmel. Érdemes a feljegyzésre...

HIREK

Rákosi utóda a VII. kerületben. A polgármester *Spannberger* Alajos dr. főjegyzőt — a kórházi alosztályból a VII. kerületi elöljárósághoz történt egyidejü áthelyezése mellett — megbizta a VII. kerületi elöljáró állandó helyettesitésével.

Orvosi kinevezések. A h. főpolgármester Hudomel József, Spiegel Béla, Fülöp Albert, Gőczy Lajos, Kravits Károly, Szentpétery Gyula és Zimányi Vidor közkórházi alorvosokat, Veress Imre, Irányi András, Kováts István, Petőcz Ákos, Pfannenwald Mátyás, Szarvas Jenő, Bozsán Jenő és Tóth Tibor közkórházi segédorvosokat 1922 február 1-től folytatólag további egy évre ujból kinevezte.

A kir. tanfelügyelő körlevele. Az összes községi elemi iskolák igazgatóságának. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur 1921 augusztus 19-én 126.388/1921. számu rendeletére miheztartás végett értesitem, hogy amennyiben az elemi népiskola IV. osztályát bár sikerrel végzett egyes növendékei a középiskola I. osztályában nem boldogulnak s igy középiskolai tanulmányaikat abbanhagyni kénytelenek, azért az elemi iskola folytatólagos látogatására utasittatnak. Egyes iskolák igazgatói ezeknek a középiskolai tanulóknak az elemi népiskola V. osztályába való felvétele, illetve befogadása iránt akadályt görditenek. Tekintettel arra, hogy az 1868. évi XXXVIII. és 1921. évi XXX. törvények értelmében minden gyermek, ha más iskolát nem látogat, kilenc tanéven át a népiskolát (elemi vagy továbbképző) látogatni köteles, jövőben a közép, polgári, vagy más iskolából kimaradó s tanköteles korban levő tanulók a népiskolába akadálytalanul felveendők. *Mosdóssy* Imre min. tanácsos, székesfőv. kir. tanfelügyelő.

Miért nem szellőztetik a Mozgókép Otthont? *(Levél a Szerkesztőhöz.)* Mélyen tisztelt szerkesztő ur! Szegény városi tisztviselő vagyok és igy vjami ritkán jut néhány koronám szórakozásra, akkor is szinház helyett moziba járok, mert olcsóbb. A multkor családommal együtt betévedtem a Teréz-körutón lévő Mozgókép Otthonba, hogy ott megnézzem Dumas örökszép regényének filmváltozatát, a Három testőrt. Az élelmes igazgatóság, ugy látszik, ezen a filmen akar milliomos lenni, ha még nem az, mert jelentékenyen felemelte a helyárakat és mikor bátortalanul kérdést mertem intézni e tárgyban a kasszában ülő kövér és szemüveges hölgyhöz, azt a választ kaptam, hogy ha nem tudom megfizetni, menjek máshova. Én mégis a Mozgókép Otthonba váltottam jegyet, nem is az illető hölgy, hanem Dumas iránt való lelkesedésből, de mondhatom, szerkesztő ur, alaposan megbántam. A film nem volt éppen rossz, ami nem az illető hölgy érdeme, de annál büdösebb, keserübb és fanyarabb volt az a levegő, ami az igazgatóság jóvoltából a nézőtéren terjengett. A foghagymaillattól a levendula parfőmig minden szag képviselve volt ebben a savanyu atmoszférában, kicsufolásául a főváros szabályrendeletének, mely előadások után a mozik megfelelő ideig való szellőztetését rendeli el. Hát a Mozgókép Otthon nem szellőztet, mert akkor kevesebb előadást tarthatna, hanem ugy rendezi a dolgokat, hogy az egyik ajtón kiereszti a publikumot, a másik ajtón pedig félpercnyi differenciával már özönlik be a másik előadás közönsége. Ez, szerkesztő ur, igazán nincsen rendjén különösen *a mai influenzás világban*, amikor fokozottan kellene figyelni a közegészségügyre. Kérem, hivja fel a tiszti főorvos és a főkapitányság figyelmét a Mozgókép Otthon goromba szemüveges hölgyére, aki állitólag az igazgató neje is lévén, azért is felelős, hogy friss levegő helyett rothadt almaszag a nézőtér uralkodó parfőmje. Én csak arra vagyok még kiváncsi, hogy amikor a hangzatos reklámok szerint József főherceg családja néha meglátogatja a mozit és a kapunál hétrét görnyedve fogadja őt az igazgatóság, akkor, hetenkint vagy kéthetenkint egyszer gondoskodnak-e a mozi szellőztetéséről, vagy a legmagyarabb főherceg familiája is ugyanazt az erjedt mosogatólé illatot kapja-e filmszenzáció mellé kisérő illatul, amiben a polgári halandóknak van részük? Tisztelettel *egy terézvárosi magyar.*

Hibaigazitás. Az *Uj Budapest* e hó 8-án megjelent 6. számába több értelemzavaró sajtóhiba csuszott be. Mondanunk sem kell, hogy *Ernszt* Sándor nem *nemzetközi* képviselő, hanem *nemzetgyülési.* Hibásan jelent meg *Wolff* Károly dr. nyilatkozata is, melynek utolsó mondata helyesen igy hangzik: „Kétségtelen, hogy a valutáris különbség nem maradhat rendezetlenül és a teherben a hitelezőknek is osztozkodni kell.“ Hibásan jelent meg *Wolff* nyilatkozatának az a része is, mely a főváros kölcsöneire vonatkozik, ahol a szöveg olyképpen javitandó ki, hogy a felvett 100 millió korona a beruházásra vonatkozik és külön történt gondoskodás a háborus kölcsönök törlesztéséről.

—

A Vigszinház e heti műsorát a szezon legnagyobb sikerei töltik be. A műsoron a *Sárga keztyü* dominál. Kedden és pénteken az *Osztrigás Micit*, csütörtökön a *Zazát* ismétlik. Szombat este 10 órakor a *Csodagyermeket* játsszák. A *Sárga keztyü* szombati előadása e miatt kivételesen hét órakor kezdődik. Péntek délután vizsgaelőadásul a *Vasgyáros* kerül szinre, vasárnap délután pedig a *Liliomot* adják.

Bemutató az Andrássy-uti Szinházban. Kedden, e hó 14-én mutatja be az Andrássy-uti Szinház uj műsorát, melyet bátran lehetne a szinek műsorának nevezni, annyiféle milieube és hangulatba viszik a nézőt, az uj műsor nagy sikert igérő egyfelvonásosai: Emőd Tamás *Egy kis chansonja, XIV. Lajos udvarában, Tatárkája, Egy lipótvárosi gazdag családnál,* Zágon István *Igyekvős Marija, Egy orvos rendelőjében,* Fodor László *Oxford hercege egy* könnyelmü nagyhercegség udvari báljan, Balázs Sándor és Török Rezső tréfái pedig egy földgömb körül, illetőleg egy villamos kerekei alatt játszódnak. Az uj műsorra a szinház szombattól kezdve árusitja a jegyeket.

A jó fiu harmadik előadása a premier rendkivüli sikerét igazolta. A felvonások végén, de a nyilt szinen is megismétlődő tapsok és a közönség harsogó kacagása töltötte el a Renaissance-Szinházat. A publikum az egész előadás folyama alatt ki nem jutott ebből a szive-lelket derítő hangulatból, melyet *A jó fiu* mindhárom felvonásának pompás helyzetei, a szereplők tökéletes játéka teremt meg. A darab szereplői Rajnai Gábor lobogó szenvedélye, Kiss Irén ellenállhatatlan komikuma, Z. Molnár László kacagtató vivőrje, Komjáthy Mária ragyogó szépsége és tehetsége, Tóth Böske kedvessége, Gách Lila érdekes játéka, Várnai Jenő, Pataki és Pethes nagyszerü jelenetei élvezetes estét szereztek a közönségnek. A szerzőt ezuttal számtalanszor hivták a lámpák elé. A hét minden napján is természetesen *A jó fiu* kerül szinre.

Babavásár bemutatója. A Király Szinházban e héten a mai, keddi és szerdai nappal befejeződnek a *Hollandi menyecske* sorozatos előadásai. Csütörtökön a szenzációsnak igérkező Kardos—Nádor *Babavásár* cimü operettjének lesz a bemutatóelőadása, melyet pénteken, szombaton és vasárnap este megismétel a szinház. Jövő vasárnap délután *A hollandi menyecskének* lesz az első délutáni előadása 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Hamburgi menyasszony diadalmas sorozata uralja a Városi Szinház e hetét is. Kedden, csütörtökön, szombaton és vasárnap este ismétlik a bájos zenéjü, vidám operettet, mely Petrass Sári, Tisza Karola, Palló, Sziklai és Horti pompás alakitásaival estéről-estére megtölti a szinházat. Szerdán a *Trubadur* megy, pénteken a *Cigánybáró* érkezik 25-ik előadásához. A főszerepek Aquila Adler Adelina, Bársony Dóra, Csillag Erzsi, Mihályfi Julia, Gábor József, Da'noki, Palotai, Sik és Tarnay kipróbált kezében vannak. Vasárnap délután a *Próféta* van műsoron a bemutató kitünő szereplőivel.

A Babavásár főpróbája. Nádor—Kardos *Babavásár* cimü operettjéből szerdán, 15-én délelőtt 10½ órakor tartják meg a főpróbát a sajtó meghivott képviselői részére a Király-Szinházban.

A Fi-Fi minden este és jövő vasárnap délután is szinre kerül a Blaha Lujza-Szinházban, ahol minden előadásra elővételben kelnek el az összes jegyek. A délutáni előadások 3 órakor kezdődnek és rendes esti helyáruak.

A Gazdag leány minden este szinre kerül e héten a Belvárosi Szinházban csütörtök kivételével, amikor a nagy sikerrel felujitott Mámort játsszák. A gazdag lány főszerepeit ezuttal is T. Forray Rózsi, Simonyi Mária, Pethő, Bérczi, Vaszary Piroska és Hahnel Aranka és Som'ár játsszák. Jövő vasárnap délután a másik kitünő Szenes-vigjátékot, *A buta embert* adják, 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Szomory Dezső kivételes sikerü drámája, a *II. Lajos* király négyszer kerül szinre e héten a Magyar Szinházban, hétfőn, szerdán, pénteken és vasárnap este. Kedden, csütörtökön és szombaton a 100-ik előadás küszöbén álló Molnár-darab, a *Szinház* megy. Jövő szombat délután a Rákosi-iskola vizsgaelőadásául Herczeg Ferenc Kék rókáját, jövő vasárnap délután pedig a *A kis lord*-ot játsszák, 3 órakor, mérsékelt helyárakkal, a szombati vizsgaelőadáson rendkivül mérsékelt helyárak érvényesek.

A „Mámor“ pénteken kerül szinre a Belvárosi Szinházban, ugyanabban a kitünő szereposztásban, mint a bemutatón. A hét többi napján a 100. előadás küszöbén álló *A gazdag lány*-t ismétlik.

KÖZGAZDASÁG

Nem sikerült a Fogaskerekü koncessziójának meghosszabbitása. Az *Uj Budapest* több izben hirt adott azokról a törekvésekről, melyek a sikló üzemének a Fogaskerekü kezelésébe való átbocsájtását és a sikló koncessziójának meghosszabbitását célozták. Legutóbb, mint megirtuk, a Fogaskerekü Vasut Részvénytársaság kérvényt nyujtott be a fővároshoz, melyben az 1926-ban lejáró koncesszió meghosszabbításának fejében az üzem elektrifikálását és kettős vágányuvá való átalakitását igérte. Az érdekes tárgy a közlekedési bizottság szerdai ülésének napirendjére volt kitüzve, az ülés elején azonban az elnöklő *Rényi* alpolgármester bejelentette a tárgynak a napirendről való levételét. A levételnek értesülésünk szerint *érdekes indokai vannak.* A Fogaskerekü ugyanis, illetőleg a háttérben lappangó Angol-Magyar Bank szóbelileg bejelentette a közlekedésügyi ügyosztálynak, hogy tekintettel arra az animozitásra, amely a terv ellenében a bizottsági tagok részéről és a sajtó egy részében megnyilvánult, *kéri azt tárgytalannak tekinteni.* Ilyképen a probléma lekerül a napirendről és a Fogaskerekü 1926-ig tovább szidathatja rozzant kávédarálóit a Svábhegyen lakókkal. A részvénytársaság elkeseredésének jogos voltát megértjük, hiszen nem rajtuk mult, hogy a szépen indult üzlet nem sikerült és nem lehet a budai hegyvidék közlekedési hegemoniáját egy magánérdekeltségnek megkaparintani. Más lapra tartozik, hogy a nem sikerült üzlet hogyan jut majd a Fogaskerekü anyavállalatának, az *Égisz*-nek *tőzsdei árfolyamában* kifejezésre?

A Budapesti Iparbank elhatározta az alaptőke emelését 10 millió koronáról 20.4 millió koronára. Az elővételi jog 2:1 arányban 250 koronás árfolyamon február 20-ig gyakorolható.

Magyar tógazdaság r.-t. cég alatt 20,000.000 korona alaptőkével Ullmann Adolf báró elnöklésével uj vállalat alakult, melynek célja halastavak létesitése és nagybani haltenyésztés. Az alapitásban a Hitelbank, a Magyar-Holland földmivelő r.-t., a Magyar Általános Takarék- és a Magyar Östermelő vesznek részt.

A Pesti Tőzsde 15.000 koronás pályázata. A Pesti Tőzsde pályázati felhivása szerint megoldandó az épitkezés pénzügyi problémája, azaz kifejtendő egy dolgozat keretében, hogy miképpen lehetne az épitkezés megindításához szükséges összeget előteremteni és egyáltalán miként lehetne az épitkezéseket a közeljövőben megindítani. A szerkesztőség csakis teljesen reális, a jelen helyzettel feltétlenül számoló, tehát csakis a jelenben is megvalósitható megoldásokat vehet figyelembe. A pályádij összege 15.000 korona, melynek odaitélését egy mindenképpen mérvadó és elsőrangu szakemberekből álló biráló-bizottságra fogja bizni. A pályázat határideje március 15-ike. A pályaművek letisztázva, lehetőleg gépen irva, az irójuk nevét magában rejtő jeligés boriték mellékléséve l a Pesti Tőzsde szerkesztőségéhez juttatandók el.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
A POMPÁS UJ FEBRUÁRI MŰSOR
Kezdete este negyed 1/4 8 órakor.

TABARIN
Rákóczi-út 63.
MALI-MALI
HARMATH IMRE énekes, táncos tréfája
:: és szenzációs táncprodukciók. ::

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ
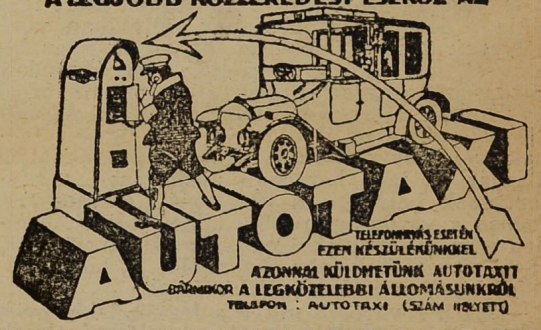

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
inta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-63.
1/2 8-kor AZ UJ FÉNYES FEBRUÁRI MŰSOR 1/2 8-kor

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ“
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás“ szénsavval telitett ásványvize.

„RADIKÁL“ Patkányirtószer
Feltétlen biztos hatású ○ ○ Tengeri hagymakészitmény.
Emberre, háziállatra teljesen veszélytelen, csak a patkányt öli meg.
Tehát nem szükséges emberi és állati életre veszélyes foszfor, arzén és egyéb halálthozó mérgek alkalmazása
A „RADIKÁL“ irtóanyagból egy adag 66 korona
A „RADIKÁL“ biztos hatásáért garanciát vállalunk
STANDARD poloska- és patkányirtó társaság vegyi laboratóriuma
Budapest, Főherceg Sándor-utca 30/a Telefon 82—74.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
AZ ELIZONDOI LEANY Offenbach vig operája. Átdolgozta: Kulinyi Ernő
A VINCELLÉRI ISKOLA SZOMAHAZI ISTVÁN vigjátéka.
Szőllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Boross Géza, Sasády Alice, Sándor József uj magánszámokkal.
Kezdete 1/2 8 órakor. — Pénztárnyitás: 11-től 1-ig, d. u. 4-től 6-ig.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Igazgató: RASSKÓ OSZKÁR.
Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten

11. évfolyam Budapest, 1922 február 22 8. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Szólnak a harsonák,

peregnek a dobok, rikácsolnak a trombiták: abban a hangzavarban, mely a nemzetgyülés bezárása után keletkezett a magyar glóbuson, a legkülömbözőbb hangszerek csinadrattája igyekszik a maga sátrába csőditeni a publikumot. A vásári mulatság azonban, melyben egyik erőmüvész igyekszik tullicitálni a másikat és torkaszakadtából kinálja a maga portékáját, *mindannyiunk bőrére megy* és szomoru megállapitani, hogy ujra csak a jelszavak röpködnek.

Az *Uj Budapest* sine ira et studio megmondotta számtalanszor véleményét e politikai bábjátékról. Tettük ezt mindenkor a napipolitikától mentesen, kizárólag a főváros és a főváros lakosságának érdeke szerint tekintve a dolgokat. Megmondottuk, hogy a nemzetgyülésen történőkkel megelégedve egyáltalában nem vagyunk, mert ott komoly alkotómunka helyett személyes hajszák és kanapéperpatvarok folynak, megmondottuk, hogy a főváros közönsége a nemzetgyüléstől és elsősorban a fővárosi nemzetgyülési képviselőktől oktalan politizálás helyett *Budapest gazdasági és szociális érdekeinek hathatós képviseletét* várja.

Fővárosi érdekekről azonban vajmi kevés szó esett a nemzetgyülésen 1920. február 16-tól 1922. február 16-ig. Hol voltak a nagy legények, akik valamennyi kerületben kivétel nélkül hangoztatták, hogy az általános politikai kérdések felszinen tartásán kivül különös gondjuk lesz a főváros lakosságának kommunális érdekeire is? Az igéreteket nem tartották be az urak, és most két esztendei semmittevés után *elérkezett a számonkérés ideje.*

Mi egyáltalában nem törődünk a képviselőjelöltek pártállásával és nem érdekel bennünket ehelyütt, hogy mely uton és módon igyekeznek előmozditani a haza ügyét. De bármilyen legyen is a választójog és a választások alkalmával bármely programmal, vagy pártállás szerint jusson is be huszonkét, vagy huszonöt ember Budapest követeiként a nemzetgyülésbe, Budapest százezrei megkövetelik tőlük, hogy *a nemzetgyülésen törődjenek a főváros ügyeivel.* Tegyék pedig ezt a napipolitikától mentesen, mert ennek a szerencsétlen városnak igazán nincs szüksége politikára. Mi rekonstruálódni, talpra állani, fejlődni akarunk, nem törődve azzal, hogy micsoda viharok dulnak az országos politika vizein. Mi azt kivánjuk, hogy a főváros ne kacsintgasson egyik politikai párt felé sem, hanem törődjön azzal, ami egyedüli feladata: *Budapest jövő fejlődésének biztositása.*

Szeretnők ezért, ha a most megindulo választási kampányban a programmbeszédek ne feledkeznének el Budapest speciális érdekeiről sem. A közgyülési teremben majd mi megtartjuk a leszámolást, és meg fogjuk állapitani hiteles adatok alapján, hányan vannak azok a városatya urak, akik még egyetlen egyszer sem érdemesitették a főváros bizottságait és közgyülését, hogy ott megjelenjenek, vagy éppen felszólaljanak. De a nemzetgyülés ujraválasztásakor minden választópolgár, aki szivén viseli a keresztény és magyar Budapest ügyét, arra is ügyeljen, hogy az igéretek amaz áradatában, mely a szavak gőzében megindul, helyet foglaljon a mi szükebb hazánk, szerencsétlen és szép *Budapestünk külön védelmezése is.*

Néhány komoly szó a lakáskérdésről.

Irta: NÉMETH BÉLA dr.,
a Budapesti Háztulajdonosok Szövetségének társelnöke.

Ismét előtérben áll a lakáskérdés. A kormány foglalkozik a kérdés organizációjával. Közölték a lapok a főváros állásfoglalását s hozzászólnak az ügyhöz a háztulajdonosok és lakók. Mindenesetre oly ügy ez, mely eminenter közérdekü és mindenkit érdekel.

A különböző nézeteket akarjuk egymással szembeállitani és a helyes megoldást keresni.

Tény az, hogy a háborus kivételes rendelkezések minden téren megszüntek, kivéve a lakást *és május 1-én lejár az a terminus*, ameddig a kormánynak joga van kivételes rendelkezést fenntartani. Tény az is, hogy ha történtek is más téren tulajdoni korlátozások, mint főleg az élelmezésre szükséges terményeknél, az sehol sem volt olyan sulyos, mint a háztulajdonkorlátozásnál, mert a földbirtokos egyéb terményeit szabadon értékesithette és mint tudjuk, cirokmagból és cirokseprőből jelentékeny jövedelemre tehetett szert addig, mig a másik oldalon gabonáját kellett olcsón az állam rendelkezésére bocsátani. A lakásügy terén azonban a tulajdonos számára semmi szabadság nem maradt fenn. Ma, az a helyzet, hogy a mezőgazdák kivivták maguknak a szabad forgalmat, az élelemre és ruházatra a szabad verseny helyreállott, élelemért a békeárak körülbelül hatvanszorosát, ruházatért és egyéb ipari cikkekért a békeárak százszorosát-kétszázszorosát fizetjük, mig a jogelvonás a lakások terén még most is teljes mértékben fennáll, mert az 1917. éves béreknek néhányszoros felemelése a békebeli bérek csak 2—2½-szeresét jelenti, ugy hogy a jelenlegi bérek a legszükségesebb és már 8 év óta hiányzó tatarozást sem teszik lehetővé és távol állanak attól, hogy a tulajdonos számára a befektetett tőke jogos szerény kamatoztatását nyujtaná.

Sokszor felvetődött a kérdés, a kormány előtt s a közgazdasági életben, hogy *szükség van-e erre és miért?*

A felelet, amelyet a kormány tagjai küldöttségeknek adni szoktak az, hogy a háboru elején a kelleténél tul kötötték meg a háztulajdont, nem is tudni milyen okból és ezt a gazdasági életben példátlan megkötöttséget most már egyszerre zökkenés nélkül megszüntetni nem lehet, hanem a nagy igazságtalanságot csak fokozatosan lehet orvosolni. A kormánynak is az az álláspontja, hogy a háztulajdon tekintetében vissza kell térni a magántulajdonhoz. Beismeri maga a kormány, hogy ami a fokozatosságot illetően eddig történt, abszolute ki nem elégitő és hogy már a háboru alatt kellett volna a béreket, mint ahogy az más országokban történt, lényegesen magasabbra emelni, hogy az évenként elkerülhetetlen szükséges tatarozási munkákat elvégeztetni lehetett volna, miáltal milliárdokra menő nemzeti vagyont lehetett volna a pusztulástól megmenteni. Az államkincstárból ezen milliárdokat fedezni nem lehet, az egyes tulajdonosokat kell abba a helyzetbe hozni, hogy ezt az ipari munkát elvégeztessék. Ezáltal — mondják a kormány tagjai — egyszersmind az épitő ipar legkülönbözőbb ágait foglalkoztattuk volna, aminek közgazdasági szempontokból rendkivül üdvös hatása lenne, mert a munkátlanság s az állami pénzekből való segélynyujtás nagy szerencsétlenség, az állam és társadalom megrontására vezet és csak a munka, az, melynek igazi fenntartó ereje van.

De maradjunk meg a különböző nézetek ismertetésénél. Azonkivül, hogy a háboru elején történt megkötés gyorsan meg nem változtatható, további nézet, hogy *addig a lakásokat nem lehet felszabaditani, amig megfelelő lakástermelés nem történik és a megnagyobbitott kereslettel szemben kielégitő kinálat nem mutatkozik.* Ha enélkül visszaállitanók a szabad rendelkezési jogot a maga teljes egészében, ez azzal a veszéllyel járna, hogy sokan az utcára kerülnének. Akik ezt a nézetet vallják, még azt mondják, hogy elsőrangu szükségletet képez ugyan az élelmezés és ruházkodás is, melyek tekintetében a jog és szabadság, a szabad forgalom helyreállott, de talán még fontosabb a lakásszükség és ezért kell még átmenetileg a háztulajdonosokra a nagy egyoldalu terhet róni. A főváros tizenkettes bizottságában különösen a demokrata bizottsági tagok féltették a kereskedőket és iparosokat, akiknek existenciáját szerintük a béremelés és a szabad forgalom tönkre tehetné.

A felsorolt nézetekkel szemben *tekintélyes ellentábor* van, melynek a nézete az, hogy a kétségtelen statisztika adatok szerint Budapest lakossága az utóbbi időben tulajdonképen apadóban van, a laksürüség csökkent, aminek következtében lakáshiány nincs, ez csak látszólagos és éppen a lakásrendeletek és a lakáshivatal, illetve az indokolatlan megkötöttség okozza a lakásinséget s a vele járó összes mizeriákat.

Sokan abban a meggyőződésben vannak, hogy mihelyt a lakások felszabadulnának, minden szükségletet simán ki lehetne elégiteni. Semmi nyugtalanság nem volna, mert mindenki természetesnek találná, ha békében jövedelmének 1/5-ét forditotta lakás céljára, most a háboru utáni nyolcadik évben továbbra is ugyszólván ingyen nem lakhatik.

Sokan erősen meg vannak győződve róla, hogy minden további épitkezés nélkül mihelyt a 200,000 menekült egy részének sikerül Budapestről eltávoznia, itt mulhatatlanul az ugynevezett lakáskrach fog beállani s ha végre a háztulajdon teljesen fel fog szabadulni, emiatt fognak a bérek továbbra is az aránytalan alacsony szinvonalon megmaradni.

Teljesen objektivek akarunk lenni és az igy szembeállitott különböző nézeteket tisztára közérdekből akarjuk elbirálni.

Vitán kivül áll, hogy a jogegyenlőséget, az egyenlő elbánást az egyenlő teherviselés elvét az államnak és társadalomnak, amely fenn akar maradni, érdekében áll minden ponton teljes erővel érvényesiteni.

Vitán kivül áll az is, hogy a szomoru kommunisztikus korszak immár egyedüli maradványát *minden komoly tisztességtudó ember szeretné megszüntetni.* Nem lehet kétségbe vonni, hogy a legszembeötlőbb tulajdonjogok egyikének, a háztulajdonnak a megvonása és egy vagyonkategóriának teljesen egyoldalu megterhelése mások javára a közfelfogásra és a közerkölcsökre igen káros hatással van.

Teljesen érthető, hogy a minap a képviselőház kupolacsarnokában megtartott miniszterelnöki fogadtatáson a vidéki küldöttség szószólója kiemelte, hogy a gazdasági hátrányoknál, sokkal sulyosabban érinti az embereket *az a türhetetlen lelki izgalom*, mely a nap-nap után elszenvedett jogtalanságok és zaklatások folytán állandóan uralkodnak rajtuk. Tudjuk, hogy nem a büntetéstől való félelem a legfontosabb a jogrend fentartása érdekében, hanem szükséges, hogy az emberek lelkében gyökeredzék a jog, a jogegyenlőség és közerkölcs tisztelete. Ebből következik, hogy a legfontosabb szükségleti cikknél, a lakásnál a tulajdon elvonásának fentartása mindenkinél, legyen az tulajdonos vagy lakó, okvetlenül hátrányos befolyással van a közérdek szempontjából.

Ezen kétségtelen szempontok figyelembe vétele után áttérhetünk arra a kérdésre, vajjon *a fenti különböző nézetek a kérdés megoldásánál kiegyenlithetők-e?* Segitségünkre jön itt a háztulajdonosok koncilians magatartása, akik hajlandók belenyugodni még most is egy átmenet statuálásába. El kell itt ismerni, hogy a háztulajdonosok a lakósság legkonzervativebb elemét képezik és a városnak, államnak egyaránt megbizható támaszai voltak mindig. A legnagyobb hiba volna azt gondolni, hogy a háztulajdonosok a jómódu és gazdag emberek osztályából kerülnek ki, mert a telekkönyvi és egyéb adatokból könnyen meg lehet állapitani, hogy legfeljebb 10%-a a háztulajdonosoknak tartozik a jómóduakhoz, a vagyonos osztályhoz, akik tehermentesen vagy csak elsőhelyü kölcsönnel épitkeztek és 90%-a a háztulajdonosoknak tulajdonképen aránytalan nagy terhekkel küzd. Azt sem szabad elfelejteni, hogy semmiféle vagyoni kategória annyi adót nem fizet, mint éppen a háztulajdonos, akinek a háza adóalapnak kinálkozik legszembetü-

nőbben és aki nincs ugy megszervezve, mint más foglalkozási ágak.

Ha ezek után nem is helyezkedünk azon nézet alapjára, mely szerint lakáshiány nincsen, pedig ez különösen *Kund* Elemér erre vonatkozó tanulmányában megbizhatóan ki van fejtve, és ha félreteszünk minden aggályt a lakásbőség tekintetében, ugy rá kell jönnünk, hogy a feltételezett lakásszükségletet a feltétlenül szükségesnek talált 3, 2 és 1 szobás tisztviselői és munkáslakások épitésével sürgősen ki lehet tlégiteni. Itt a legnagyobb gondossággal kell azonban eljárni, mert a fölösleges épitkezés a már meglevő házak tönkrejutását vonná maga után. Ha már most egy év alatt a legszükségesebb épitkezést elvégeztetjük, ebből önként következik, hogy ezen időn tul minden lakás felszabadítható és az önrendelkezési jog a lakásügy terén is teljesen helyreállitható és pedig akként, hogy ez már most előre deklarálható a készitendő uj rendeletben, ami a kedélyek és a jogrend, a mindennapi élethez szükséges nyugalom érdekében nagy szolgálat lenne.

Az épitkezés megindításának miként jéről számos cikk jelent meg. Jóvá nem tehető hiba lenne azt egyoldalu megterhelés utján, vagy mint egyes klikkek szeretnék, monopolisztikus rendszer szerint keresztül vinni. A közép- és kisiparosokat kell foglalkoztatni.

Nem kételkedik senki abban, hogy az átmeneti intézkedéseknek *haladást kell tartalmazniok* ugy gazdasági téren, mint a tulajdon felszabaditása szempontjából. Gazdasági téren kivánatos lenne, hogy a háztulajdonos házát tataroztathassa, befektetett tőkéjének szerény kamatát lássa, azonkivül a ház amortizáltassék, az épitkező vállalkozási haszna és a kezelés szerény dija is mutatkozzék a házbérben. Ha a kormány ma átmenetnek ezekből csak a tatarozáshoz szükséges mérvü béremelést kivánja engedélyezni, ugy bizonyos, hogy az 1917. éves béreknek tervezett háromszoros emelése a 8 év óta elhanyagolt házak legszükségesebb tatarozásának csekély hányadát sem tudja fedezni, mert sok háztulajdonos már ma is az 1917. éves bérek háromszorosát bevételezi anélkül, hogy ebből bármilyen tatarozást is elvégeztetne. Itt nem egyoldalu háztulajdonosi érdekről van szó, hanem életbevágó közérdekről. Mentoúl szolgál egy technikus volt államtitkár kijelentése, hogy ő tavasszal már csak az utca közepén mer járni, mert komolyan attól kell tartania, hogy a házak párkányai le fognak szakadni a járókelőkre. Nem lehet szemet hunyni az elől, hogy napirenden vannak sulyos menynyezet és egyéb beomlások, emberáldozattal és sulyos balesetekkel összekötve.

A lakások átmeneti fölszabaditása tekintetében pedig a tervezett 6 szobán tuli lakások felszabaditása semmi jelentőséggel nem bir, mert ilyen lakások száma alig 1%-át teszi ki az összes lakásoknak.

Erős oppozicióját támadt *az üzletek és általában nem lakásul szolgáló helyiségek teljes felszabaditásának* azon a cimen, hogy egyes kereskedők ezáltal tönkre mennének. Ez az oppozició azonban komolyan nem vehető. Nem vitatható ugyanis, hogy üzletek dolgában hiány egyáltalán nincsen, sőt vannak üres és bérbe nem adható üzleti helyiségek elég bőven. Itt tehát további termelés szükségéről szó sem lehet. A jogegyenlőség, egyenlő teherviselés és a demokrácia ragyogó tanai nem türik, hogy az egyik demokrata érdekében a másik éppen olyan jogvédelmet igénylő tönkre tétessék, különösen igazságtalan és jogtalan lenne, az egyenlő joggal felruházott polgárok egy részének jogát és szabadságát továbbra is elvonni olyanok érdekében, akik a mutatkozó konjunkturákat kihasználhatták és az általános dráguláshoz képest emelhették szabadon áraikat. Ugyanez áll az üres telkek bérletének teljes felszabaditása érdekében is. Az üzletek és telkek bérletének felszabaditása ügyében tehát semmi nehézség nincsen. A lakások részbeni azonnali felszabaditása tekintetében legigazságosabb, ha az ugynevezett *nagylakások* mellett felszabaditjuk mindazokat a lakásokat, amelyek a bentlakók igényét tulhaladják és ahol igazi fényüzést üznek a lakók. Itt fel kell jogositani a háztulajdonost arra, hogy az ilyen lakót vagy megfelelő nagyobb bérfizetésre vagy pedig kisebb lakásba való költözködésre szorithassa. Érthető az izgalom a háztulajdonosok körében amiatt, hogy a nagylakás fogalmát az eddigi rendeletekben vidéken a 4 szobás. Budapesten az 5 szobás és ezeknél nagyobb lakások adták, most a nagylakás fogalmát a 6 szobás lakáshoz kötik, ami az általános elszegényedés mellett az igényeknek meg nem engedhető felfokozását jelentené a a háztulajdonos egyoldalu terhére.

Legnehezebb kérdések egyikének tekintették eddig a lakáskérdések megoldásánál *a köztisztviselői lakáskérdést.* Nem tagadható, hogy a köztisztvisló a legnagyobb kiméletet és védelmet érdemli meg, mert a háztulajdonoson kivül a köztisztviselők szenvedtek legtöbbet az egyoldalu elbánás miatt. Gyakorlatilag közelebbről nézve ezt a kérdést, látjuk, hogy ami eddig nehézségnek látszott, tulajdonképen könnyen eliminálható. Az emelt házbérekből befolyó adók lényegesen hozzájárulnak a tisztviselők magasabb béréhez és ami tulfizetést esetleg a kincstárnak fedeznie kell, az egyrészt produktiv munkára fordittatik a tatarozásban, és bőségesen megtérül a vállalkozási munka ujabb adóiban, másrészt pedig viszonyitva a tisztviselők természetbeni ellátására, élelmezésére és ruházatára forditott milliárdokhoz, teljesen elenyészik.

Az átmeneti lakásfelszabaditásnál a legtermészetesebb követelmény, hogy a tulajdonos a maga és legközelebbi hozzátartozói számára saját házában minden feltétel nélkül lakáshoz jusson. Az ilyen igények száma nem nagy, felforgatást nem jelent. Az eddigi jogelvonások közepette állandóan a legvérlázitóbb volt az, hogy a tulajdonos saját házában lakást nem kaphatott és másutt méltatlan módon sokszor albérletben volt kénytelen meghuzódni. Önként értetődik, ha átmeneti lakásfelszabaditás történik, hogy a megüresedő lakások fölött a tulajdonos minden beavatkozás nélkül maga rendelkezhessék.

Véget kell vetni azonnal a türhetetlen *albérleti uzorának* is.

A reorganizációnál nem szabad megfeledkeznünk arról az *anarchiáról* sem, amelyet az utolsó lakásrendelet hiányos intézkedése jelentett a személyfelvonó használata körül. Itt birósági intézkedések vannak, melyek a liftet a háztulajdonos jogköréből kiveszik és a bérlők bizalmi férfiainak adják át, akár csak a kommunizmus alatt, feljogositván őket, hogy az üzembehelyezés költségeit a lakbérből levonják. Mint minden más tulajdonát képező tárgy használatánál, ugy itt is ki kell mondani, hogy az azt használók kötelesek megtériteni a használattal, üzembehelyezéssel járó összes költségeket és pedig előre, tartoznak továbbá avulás (amortizáció) cimén is a tulajdonost kártalanitani és a használat folytán szükséges javitások biztositására megfelelő kauciót letenni.

A béremelés és a felmondás lehetetlenné tétele a bérleti jogviszonyt csonka, hibás jogviszonynak tette meg, amelynek erkölcsi és jogi tartalmát meg kell javitani. Itt mód van arra, hogy lehetetlenné tétessék az a hihetetlen eldurvulás, amely nyolc év óta lábra kapott, amely a háztulajdonból lakástulajdont csinált és azzal járt, hogy a háztulajdonost az elismerés helyett, amely neki a nyilvánvaló egyoldalu teherviselés folytán kijárna, a gyülöletnek és gunynak szolgáltatta ki. Mint a Budapesten járt 26 város küldöttségének tagjaitól hallottuk, ez az eldurvulás a vidéken gyakori verekedéssé fajult, sőt az elmérgesedett viszonynak már emberélet is esett áldozatul. Ezért meg kell adni a felmondási jogot a háztulajdonosnak azon bérlők ellen, akik a házirend ellen vétenek, a ház állagát rontják vagy a tulajdonost sértik.

A *Lakáshivatal* általános panasz tárgya, annak eltörlését követelik a lakók is. Minthogy a béremelés nem is tartozott hatáskörébe a legutolsó rendelet szerint sem, nincs más feladata, mint az igényjogosultság megállapitása a helybenlakásra nézve. Ami illeti a lakáscserét és átruházást, ugy ezt már a reorganizációt teljesitő átmeneti intézkedések között a tulajdonosra és lakóra kell bizni. A lakáshivatalt már azért is minél előbb meg kell szüntetni, mert ott, ahol mások vagyonát osztogatják, a lakásokkal való üzérkedést és az ezzel járó visszaéléseket elkerülni nem lehet.

A legkirivóbb anomália volt nyolc éven át, hogy a védelemre szorulókon kivül az igazán jómódúak, a gazdagok és sokszoros milliomosok csak *nevetséges bérösszeget* fizettek és kihágás mellett voltak eltiltva a rendeletben megállapitott magasabb bérösszeg fizetésétől, amire semmi ok nem volt és ami a védelemre szoruló háztulajdonosokat és az államkincstárt sok száz millió jogos jövedelemtől fosztotta meg. Ha már amiatt regressust nem lehet találni, oly bérmegállapitási szabályt kell statuálni, amely megengedi a bérlő vagyoni viszonyaira nézve a perrendszerü bizonyitást

Közgyülés délelőtt 10-től éjjel 2-ig

Hogyan lett Fejérváry Géza báró Budapest diszpolgára? — Emlékezés egy régi obstrukcióra

Sulyos esztendők kemény politikai küzdelmének idejében történt *a „nagy obstrukció"* a főváros közgyülésén, melynek a legutóbbi közgyülés eseményei adnak aktualitást. Több, mint husz esztendővel ezelőtt. 1901 junius 17-én. Egyfelől a hazafias magyarság nehéz viadala jogos életrekeléséért, mánfelől az akkori politikai konjunkturalovagok kegyhajhászása a *„Kaiserliche Burg"* tetszésnyilvánitásáért. Budapesten inkább még a német szó járta... Természetesen a politikai tajfun végigsziguld a városházán is s mélyen felkorbácsolja a közgyülés viharzó tengerét. Igy volt akkor is.

30 interpelláció egy tarsolyban.

Hogy is történt? Az elnöki pódiumon *Márkus* József főpolgármester ült. A rekkenő nyári meleg megülte az aranycirádás közgyülési termet. Csak duzzasztotta ezt az a mélységes, izzó ellentét, mely a lelkekben belül forrott. S mikor az elnök *délelőtt 10 órakor* megnyitotta az ülést, az atmoszféra egész tulfeszültté vált. Napirend előtt többek között bejelenti, hogy az ülésre *Kasics* Péter 30 interpellációt jegyzett be. Erre az egész terem kacagásba fullad.

Ügyrendi vita.

„A mai ülés hivatott dönteni azon indítvány felett, melyet többen benyujtottak báró Fejérváry Géza diszpolgárrá való megválasztása ügyében" — hangzik a sablonos elnöki bejelentés. Jóformán be sem fejezte mondanivalóját még az elnök, mert az ellenzék egy tagja már akcióba lép. *Protestálok az ellen* — ugymond *Szebeny* Antal — hogy az *elnök ur a gyakorlat ellenére délelőttre hivta egybe a közgyülést. Kérem ennek elhalasztását.* Szava mélységesen árad szét a teremben, a közgyülés tengere fel-felmorajlik. Indítványát a többség *elveti.* A már viharzó szenvedélyek áradatából kiemelkedik a kamarilla lieblingje, *Földváry* Imre és szót kér: az ügyrendhez. Mondókáját vajmi kevés siker koronázza, de azért előadja. Kéri, hogy az elnök ne engedje meg az interpellációk elmondását, hisz célzatuk ugyis nyilvánvaló, karakterük obstrukciós s különben is rendkivüli ülés van. A szikra ekkor már gyujtani kezd, az ellenzék a kifakadások özönét árasztja a felszólaló felé, sokan a padokat verik. Az orchesztrumba beleszól az elnöki csengő s a bölcs *Márkus* im itélkezik. *Az ügyrend az ülések között nem tesz distinctiót.* A szenvedélyek meg-megcsitulnak, csak a homlokukat törülgetik a városatyák! Meleg van.

Mindig rossz a villamos.

Stipanics Elek dr. interpellál. A villamosközlekedés nagyon rossz. Ezen javitani kell. *Havass* Rezső közbeszól: Szabad szót kérnem. Elnök: Most nem lehet. *Havass* tovább beszél. *Stipanics* bizottsági tag ur olvassa a beszédet, holott az ügyrend ezt tiltja. Az elnöklő polgármester hevesen nyakon-ragadja a csengőt s beszélni kezd: *Ezt ellenőrizni az én kötelességem . . . Stipanics* még két interpellációt mond. Az iskolai visszásságok megszüntetése; s adóügyben. Következik *Kovács* Emil dr. beszéde a Dob-utcai sugárutról. Nem nagyon van összhangban a rendkivüli ülés napirendjével. Hisz ha igy megy, soh'se lesz diszpolgár *Fejérváry* — sóhajt fel egy városatya. De ime, álmainak vágyára térnek át. Igaz, nem sok a gyönyörüség benne.

Fejérváry bünlajstroma.

Kasics Péter következett. A közgyülés ekkor már nem valami sima képet mutatott. *Nyugalom,* uraim — kezdi Kasics — nem mondom el mind a 30 interpellációt. *Tul meleg* van. Csak néhányat... *Fejérváry* a militarizmus képviselője, nem tiszteli a törvényeket. A kaszárnyák falain, melyet a magyar polgárság adófilléreiből emeltek, magyar feliratot nem tür... Szép kis diszpolgár!... Ezért felolvasom erre vonatkozó interpellációm. *Elnök:* Kiadatik a polgármesternek.

Mást is elő kell adnom — folytatja rendületlenül az öreg kuruc. — Halljuk, halljuk — a kisebbségi oldalon. Sérelmet panaszolok. A katonai parancsnokság, élén *Fejérváryval,* nem respektálja a törvényt és rendeleteket. — Rettenetes! Miért? A közgyülés tengere hullámzik... *Mert a fővárossal is csak németül akar levelezni.* Előadom ezért a következő interellációm...

Ádáz szóharcban kezdi a harmadikat! *Fejérváry,* a katonai parancsnok, rendeletileg kikergette a civil népet az Orczy-kertből. Hiába demonstrált ez ellen a főváros. Itt a szép alkalom a leendő diszpolgárnak. Kimutathatja, hogy szereti a fővárosi polgárságot... Halljuk! Elég volt!

Szomoru nóta következik. Amely mellett 1849-ben Aradon és Budapesten kivégezték vértanuinkat. Az ifjusági tornaünnepélyeken a honvédzenekar csak ezt huzza. Ez is *Fejérváry* müve! — Hallatlan! — Az öreg ur erei kidagadnak a hevülettől, de tovább beszél... A közbeszólások nem zavarják...

Tornázó gyerekeink elégtételt hoztak ezért nekünk, mert tulharsogták a Gotterhaltét. Ime az ujabb alkalom Fejérvárynak a megjavulásra. Hosszu az ő bünlajstroma. Csak néhányat ragadok ki. *Hazai himnuszok játszását kérjük...*

Az atmoszféra már tulfeszült. Az elnök szünetet rendel el. A közgyülési pipázó teremben heves jelenetek, ádáz szóharcok.

Szünet letelével ujra *Kasics* ötödik interpellációja. *Fejérváry* militarizmusának nincs érzéke a nemzet közgazdasági érdekei s iparunk követelményei iránt. A közös hadsereg vezetőiben több volt a jóindulat, mint a magyarság képviselőjében. A honvédség számára való közszállitásokban nagyobb mértékben vehessen részt a hazai iparosság.

Más interpellációm... A közuti villamos már a nyakunkra nő. Ezt is Fejérváry protegálja. Ismét más. Csak a *közuti.* Több kocsit az ünnepeken a kirándulások miatt...

és a bérleti összeg megállapitásánál az általános gazdasági viszonyokat tekinti irányadónak.

A *helyes reorganizáció* a kedélyek megnyugtatására lehet alkalmas, mig a legkirivóbb hibák fentartása és esetleges ujabb hibák elkövetése továbbra is forrongásban tartja a lelkeket és kiszámithatatlan erkölcsi és gazdasági károkkal jár.

A huszonötéves vásárcsarnok

A főváros jubileumi ünepsége — Elkészültek a tervek a csarnokok kibővitésére

Meleg kis ünnepséget rendezett a napokban a közélelmezési ügyosztály. Jubileumot tartott. Ünnepelte a budapesti vásárcsarnokok fennállásának negyedszázados évfordulóját. Mértföldjelző volt ez ünnep a főváros közélelmezésében. Nem kis jelentőségü Budapest közgazdasági helyzetének fellendítésére nézve sem.

A világvárosi gócpontok követelte szükséglet méltányos és jogos kielégitése volt a csarnokok létesitése. Gondoskodni kellett a közélelmezés széleskörü kiterjesztéséről s korszerü rendezéséről, mert százezrekkel gyarapodott a lakosság. A piac nem fedezte eléggé a szükségletet. Ráckevére kellett bizony nem egyszer kirándulni libát vásárolni. Mert hogy a pesti piacokon 25 évvel ezelőtt sem nagyon gágogtak.

Virágzott ekkor még a kofák portyázása. Nehéz sátoros kocsik csilingeltek bele a pesti éjszakába s hajnalhasadta előtt rakodtak a szekér aljából. Korán nyakába szedte lábát Pest fehérnépe, hogy el ne fogyjon előle a piac, mely a szürkés hajnalban szines perspektivában bontakozott ki. Olyatén formán, mint ma a Garai-téren. Akkor még nem igen volt *nagysága* cimzés. Csak affajta *ténsasszony* járta. Tessék ténsasszonykám, 8 krajcár a kilója a diónak! De ez igen drága volt. Nem hagyta magát becsapni a ténsasszonyka s elkutyagolt egy más kerületbe. Csak ugy gyalogosan.

1897 február 15-én nyitották meg fényes ünnepség keretében nagy zeneszóval az uj csarnokokat. Kiváló intézményekké váltak. Árnivelláló hatásuk azonnal érezhető lett, a kereskedelmet nagyban fokozták s megnyitották az ország valamennyi falujának kapuját a fővárosi közélelmezés számára s megszüntették a kofa-portyázást, kiépitvén a piaci rendészetet. *Tizenkét és egynegyedmilliót* emésztett fel megépitésük. Ezek voltak a központi, a Klauzál-téri, a Hunyadi-téri, a Rákóczi-téri, a Hold-utcai, a Batthyány-téri csarnokok s a belvárosi fedett vásár. Megszületésük *Matuska* alpolgármesternek köszönhető.

Ma már kevésnek bizonyulnak. Tervbe is van ezért véve a vásárcsarnokok rendszerének kiépitése. A központi csarnok céljaira a *Közraktárak épületeit* is fel fogják használni. Lesz egy élőbaromfi- és tojáscsarnok. Küszöbön egy uj *központi élelmiszervásártelep* létesitése a legjobb vasuti gócpont mellett. A Dunaparton *halcsarnokot* nyitnak s egy virágcsarnokot. A kerületekre nézve készek a tervek; a Ferdinánd-, a Garai-, a Döbrentei- s a Szent János-tereken épitik majd az uj csarnokokat. Ha lesz rá pénze a városnak . . .

— Hogy jön ez ide? Halljuk! Az ideges kifakadások közbeszólásai repülnek az öreg *Kasics* felé... Hadd morfondirozzanak. Nem bánja.

Még két interpellációt ád elő a *Közutiról*. Aztán egy kis türelmet kér. Azt mondja, hogy már nem sokáig beszél. Még a *svábhegyi nyári vizellátás* s az *Orbánhegy rendezése* ügyében mond két interpellációt.

Aztán igy fejezi be: Most már nem beszélek, méltóztassék diszpolgárt választani. Frenetikus tapsorkán közben ül le.

21 : 138

Rényi Dezső főjegyző felolvassa a Fejérváry diszpolgárrá választására vonatkozó inditványt. Aztán *Ballagi* szólal fel. Nem járul hozzá. *Kovács* Pál dr. hasonlóképpen nem. Politikai multja ezt nem engedi meg. Egy közbeszólás: Hisz 1892-ben a plakátok hazaárulónak mondták s ő erre nem is reflektált. Óriási zaj tör ki. Az elnök állandóan rázza a csengőt... *Kovács* tovább: én ily esetet nem türnék!... *Felkiáltások*. Az egészen más! Dr. *Szebeny* Antal is ellene beszél. Aztán ismét *Kasics:* Konstatálom, hogy *Fejérváry* megválasztása mellett nem szólal fel senki; nincs, aki az ő érdemeit felsorolhatná... Derültség... Igaz is. *Fejérváry* az, aki nem ismer magyar királyt és Magyarországot, csak császárt és Gesammt-Monarchiet... Ha a főváros polgársága döntene, inkább botot s halált szavazna meg számára. Hisz minden magyar irányzatot üldöz. *Egy Landsknecht s ellene nincs hatalom. Nemzetünk meggyalázása lenne megválasztása.*

— Ezért a kifejezésért megintem — vág bele az elnök. — *Vegyük le a napirendről*, inditványozom. Szavazás jő. Igen és nem! — harsog zürzavarosan. *Névszerint*... rendelkezik *Márkus*.

138-an elfogadják s csak 21-en nem akarják diszpolgárnak. Tehát megválasztották. Igy történt!... Éjjel fél 2 órakor hirdette ki Márkus József az „eredményt."

Változnak az idők és változnak az obstrukciók okai...

A főváros ásványviz-üzeme

A Hungaria-forrás csodatevő vize — Ingyen utalványt kapnak a szegény betegek — Nagy vita a pénzügyi bizottságban az üzemről

A háboru előtti Magyarország egyike volt Európa ásványvizekben és gyógyforrásokban leggazdagabb országainak. A kegyetlen trianoni béke elszakitotta tőlünk az ásványforrásokban bővelkedő Felvidéket, Erdélyt. Igy veszett el Pöstyén, Bártfa, Buziás, Szováta és a többi külföldön is ismert fürdőhelyeink. Szomoru végzetünkben némileg vigasz ránk nézve, hogy megmaradt az ország legjelentőségteljesebb és gyógyforrásokban leggazdagabb fürdővárosa: Budapest.

A háboru alatt és az azt követő még rosszabb időkben a fokozódó nélkülözések felkeltették az életösztönt, amely leleményesebbé, látóbbá tesz. Gondoskodni kellett a hiányok, az elvesztettek pótlásáról. Igy volt ez a balneologia terén is. A modern gyógyászatban oly fontos tényezőt képeznek az ásványos gyógyvizek, hogy szerepük ugyszólván nélkülözhetetlen. A külföldi ásványvizek rossz valutánk miatt megfizethetetlenek, ugyszintén nehezen férhet hozzá a közönség a megszállott és most idegen fenhatóság alatt levő országrészek gyógyforrásainak vizéhez s igy azoknak belföldi ásványvizekkel való pótlásáról kellett gondoskodnunk.

Nagy szerepet játszott a közelmultban balneologiai szempontból a *Szalvator viz*. A hólvagbántalmaknál vesebajoknál az orvosok ugyszólván kizárólag ezt a vizet rendelték. A Szalvátor viz behozatala azonban a forrásvidékének elszakadása óta megnehezült, szinte lehetetlenné vált. Főként ez a körülmény terelte rá a közfigyelmet a szintén lythiumos és calcium-hidrokarbonatos és emellett radio-aktiv hatásu budai „*Hungária*" forrás vizére.

Az Erzsébet-hid budai hidfője alatt, a Rudas-fürdő felé nyiló kis barlangban van a Hungária-forrás. A forrás előtt most egyszerü melegedő van, amely az ivókurát a téli időben használó közönségnek az idő viszontagságai ellen védelmet nyujt, sőt mondhatni lehetővé teszi, hogy a forrásnál télen is lehessen ivókurát venni. Eddig ily melegedő nem volt felállitva, ami a közönség egy részét bizony elriasztotta az ivókurának a forrásnál a rosszabb idő beálltával való használatától.

A forrás látogatottsága egész napon át, de különösen a reggeli órákban nagyon élénk. Aki vizet akar inni, az a barlangban levő kis kézipénztárnál fizeti le a viz árát, amely poharankint 50 fillér, az elszállitandó viznél literenkint 1 korona. A poharakat és a palackokat külön erre a célra alkalmazott személyzet mossa és tölti, ugy, hogy a viz kezelése a helyszüke dacára is megfelelőnek mondható.

Érdekes, hogy a forrás látogatottsága azóta növekszik, amióta a vizet pénzért árusitják. A tanács ugyanis a mult év nyarán az ásványviz-üzem müködésére felügyelő bizottság javaslatára elhatározta, hogy az árusitást hatósági kezelésbe veszi és mult év augusztus hó 1-től kezdődőleg vezette be az eladási rendszert. Ezzel egyrészről

elejét akarta venni a főváros az eddig divatban volt borravaló rendszernek,

mely a közönségnek a mostaninál lényegesen nagyobb megterheléssel járt és csak egy-két kiszolgáló asszonyt juttatott a köz rovására meg nem érdemelt nagy jövedelemhez. Másodsorban az a cél is vezette a tanácsot, hogy a viz kezelése az adott körülmények figyelembe vételével *higiénikusabb* is legyen. A viznek ingyenes kiszolgáltatását ez a rendelet *érintetlenül* hagyta azzal az eltéréssel, hogy azoknak a gyógyulást keresőknek, akik a régebben fizetett borravalóknál is olcsóbb eladási egységárat sem tudják megfizetni, *ingyenes utalványért* a helyszinén levő ásványviz-üzemhez kell menniök, ahol egyszerü jelentkezésre és anélkül, hogy jelentkező nevét kérdeznék, vagy szegénységét igazoltatnák, 10—10 ingyenes utalványt szolgáltatnak ki részükre. A Hungária-forrás vizének a környéken egyébként már évtizedek óta nagy hire volt, a budai polgárok egymásnak ajánlották, hatásáról a legelismerőbben nyilatkoztak és ennek tudható be, hogy a forrás vizének gyógyitó hatása mindennemü reklám nélkül is lassacskán közismertté vált. Már magában véve ásványos alkatrészei is gyógyhatásuvá teszik a vizet, amely gyógyhatást még növel az a körülmény, hogy az ásványos alkatrészek igen hatékony összetételben vannak a vizben jelen és a viz ezenkivül radio-aktiv, mely hatás különösen a forrásnál végzett ivókuránál érvényesül.

A Hungária-forrás vizét természetes állapotban palackozva gyógyvizként is forgalomba hozza *a fővárosi ásványviz-üzem*, ebben a formában azonban a viz még kevésbbé elterjedt, mert a főváros közönsége jórészben a forrásnál végzi ivókuráját, vagy pedig palackokban töltve a forrástól maga viszi haza a vizet.

De nemcsak természetes állapotban gyógyvizként, hanem szénsavval felitve üditővizként is forgalomba hozza a fővárosi ásványviz-üzem a Hungária-forrás vizét.

Kevesen tudják a fogyasztó közönség köréből és a palack egyszerü cimkéje sem árulja el, hogy a fővárosi ásványviz-üzem által forgalomba hozott *„Harmatviz" nem egyébb, mint a Hungária lythiumos gyógyforrásnak szénsavval felitett ásványvize.* A Harmatvizet a közönség tulnyomó része mindezideig csak mint kellemes izü üditővizet fogyasztotta. Ha át fog menni a köztudatba, hogy Harmatviz formájában nem egyszerü kut vagy forrásvizet iszik szénsavval felitett állapotban, hanem a Hungária-forrás értékes gyógyvizét, ugy meggyőződésünk szerint a Harmatviz népszerüsége és közkedveltsége még inkább növekedni fog.

Az ásványviz-üzemben igy is serény munka folyik. Ez az üzem ugyan magán viseli annak a bélyegét, hogy háboru alatt keletkezett és a háborut követő nehéz idők közepette még nem volt meg a lehetőség az üzem teljes modernizálására; az üzemben uralkodó szellemből, a szakértő vezetőség ügybuzgalmából és az ügyes, értelmes személyzet szorgalmából megállapitható azonban, hogy

az ásványviz-üzem kezdetlegessége dacára is a fővárosnak egyik fejlődésképes, nagyrahivatott üzeme.

A mai üzem tulajdonképen csak magja annak a nagyra tervezett vállalkozásnak, mely a főváros többi gyógyforrásának, nevezetesen a Szent Gellért-fürdő, Széchényi- (artézi) fürdő forrásainak vizét lesz hivatva nemcsak a székesfővárosban és nemcsak a belföldön, hanem a gazdasági viszonyok kedvező kialakulásával a külföldön is forgalomba hozni.

Az ásványviz-üzem költségvetését egyébként a napokban tárgyalta a pénzügyi bizottság, amely alkalommal *élénk vita* fejlődött ki. *Platthy* György bizottsági tag a költségvetés realitása érdekében haszonbér-összeg beállitását kivánta a mérlegbe. Kifogásolta továbbá, hogy a Hungária-forrás vizét a főváros a forrásnál poharanként és palackonként pénzért árusitja, amely körülmény megszünteti a gyógyforrás ingyenes jellegét, jóllehet ez utóbbi felfogása szerint nagyobb közérdek, mint a pénzért való árusitás révén elérhető jövedelmezőség.

Platthy inditványához csatlakozott *Joanovich* Pál bizottsági tag is, aki egyébként birálatában tovább menve, annak a véleményének adott kifejezést, hogy az ásványviz-üzemnek a székesfőváros részéről való fenntartása nem indokolt.

A felszólalásokra

Berczell Jenő dr. tanácsnok

reflektált, aki beszédében rámutatott arra, hogy

a Hungária forrás vizének a forrásnál való árusitását higiénikus szempontok és a főváros anyagi érdekeinek védelme tették szükségessé.

Az árusitásból a közönségre *semmi anyagi megterhelés nem háramlik*, mert a közönség olcsóbban juthat a vizhez, mint azelőtt, mikor borravalót kellett fizetni, valóságban tehát tulajdonképen csak az az a két-három árusitó asszony károsodik, ha ugyan ezt károsodásnak lehet nevezni, akik a köz rovására eddig naponta százakra menő, szerinte meg nem engedhető jövedelemhez jutottak.

A szegény néposztály az üzemnél kiszolgáltatott ingyen utalvány révén teljesen dijtalanul juthat a vizhez.

Tervbe vette a főváros egy csinos stilusos ivócsarnoknak a forrásnál való létesitését olyképen, hogy a terveket a főváros készitené el és mintegy előirná a kiviteli módozatokat, a kivitelre azonban nyilvános versenytárgyalást irna ki és a legkedvezőbb ajánlattevő épitené fel a kioszk-szerü étkezőhelyiséggel ellátott ivócsarnokot, amelynek használatáért bizonyos számu éven át bért nem fizetne és ez a felépitmény azután az igy megállapitott bérletidő lejártával a székesfőváros birtokába menne át. Ehhez a tervhez az ásványviz-üzem felügyelő-bizottsága is hozzájárult, a mai állapot tehát a forrásnál csak átmenetinek tekinthető.

Rámutatott *Berczell* tanácsnok arra is, hogy az ásványviz-üzem nem szódaviz-gyár, mert ebben ásványos gyógyvizet telitenek szénsavval és ugy a telités, mint a viznek forgalombahozatala szakértő igazgató vezetésével, a legnagyobb gondossággal történik. Az üzem eddig azért nem volt jövedelmező, mert egyrészről palackhiánnyal küzdött, a palackok beszerzése ugyanis belföldi termelés hiánya miatt külföldről (Csehországból) történik és a politikai, valamint gazdasági nehézségek miatt állandó akadályokba ütközött.

Ma az üzemnek nagy palackkészlete van, tehát módjában lesz a nyári főidény beálltával üzemét nagyobb mértékben fejleszteni s igy valószinü, hogy

napi 10—15.000 palackos termeléssel lesz elérhető.

Az üzem a jelenlegi palack-egységárak és jelenlegi téli, tehát mérsékelt forgalma mellett máris jövedelmező, de reméli, hogy ez a jövedelmezősége a nyári hónapokban még fokozódni fog. Azt hiszi, hogy a tényleges eredmény sokkal kedvezőbb lesz a költségvetésben előirányzott összegnél, de helyesebbnek tartja a költségvetés reálitása szempontjából, hogy ha nem füz vérmes reményeket az üzem jövedelmezhetőségéhez. Reméli a jövedelmezőséget annyival is inkább, mert ebben az évben nem kell az üditővíz vállalatokkal oly öldöklő versenyt folytatni az üzemnek, mint a mult évben, amikor egyik ujonnan feléledő vállalat az eladási árakat az önköltségi ár alá leszoritotta abban a hiszemben, hogy a többi vállalat nem fogja ezt a versenyt kibirni, üzemét beszünteti vagy bérbeadja s ő egyedül marad a piacon, amikor azután az általa megszabott monopolisztikus árakon hozhatja vizét forgalomba. Erre a versenyre minden vállalat ráfizetett, de leginkább a versenyt felidéző vállalat, amely kénytelen volt üzemét bérbe adni.

Kozma Jenő bizottsági tag kérdésére kijelentette még Berczel Jenő dr. tanácsnok, hogy *a főváros a vizet külföldre is szándékszik kivinni* és ebből a szempontból főképen Olaszország és a Skandinávfélsziget vehetők elsősorban figyelembe. A mai magas palackárak, továbbá a szállitóeszközök elégtelensége, valamint a korona árfolyamának bizonytalansága miatt azonban ma még igen kockázatos

volna a viz kivitelére gondolni, bár annak minősége a megejtett próbák szerint oly jó, hogy szénsavastelités nélkül is hónapokig eláll, tehát ebből a szempontból is igen alkalmas a kivitelre.

A tárgyhoz még

Wolff Károly dr.

bizottsági tag szólott hozzá, aki hangsulyozta annak fontosságát, hogy a fürdőváros kérdése a főváros vezetőségének kezében maradjon; ezért a fürdőváros további alakitása és fejlesztése, valamint a fejlődési lehetőségek szempontjából aggályosnak tartaná az ásványviz-üzem bérbe adását.

Fontosnak tartja az ásványviz-üzemnek házikezelésben való megtartását

már az egészségesebb áralakulások szempontjából is, mert attól tart, hogy amennyiben az üzem bérbeadatnék, ugy a konkurrencia tetszése szerinti árakat szabhatna és a mai árakkal szemben össze nem hasonlitható árakon hozná forgalomba üditővizét. Meg van egyébként arról győződve, hogy célszerü üzemvitel mellett a székesfőváros győztesen fog kikerülni a versenyből. Azt azonban a maga részéről is kivánatosnak tartja, a Hungária forrásnak közkincset képező vize *a szegényebb közönség részére ingyen álljon rendelkezésére* és ezért azt javasolja, hogy erre a célra a viz külön csapon vezettesen el. Sulyt helyez azonban arra, hogy ehhez a csaphoz se férhessen idegen, nehogy ezen antihigiénikus rendszer mellett a közönség fertőzés veszélyének legyen kitéve.

A bizottság mindezek után az ásványviz-üzem költségvetését tudomásul vette azzal a módositással, hogy egyrészről a mérlegbe a haszonbér tételek beállitandók, másrészről pedig a forrásnál a viz elvezetésével külön csap szereltessék fel oly célból, hogy a szegényebb közönség minden formaság mellőzésével ingyen hozzá juthasson a Hungária vizhez.

HIREK

A Községi Párt nagygyülése a Józsefvárosban. Egyes lapokban azt olvassuk, hogy a Keresztény Községi Párt kerületi nagygyüléseinek sorozata megszakadt, mivel *„az erzsébetvárosi és terézvárosi nagygyülések sikertelenek voltak“*. Ennek az együgyü hiresztelésnek legélénkebb cáfolata, hogy a főváros legnagyobb kerületében, a Józsefvárosban *március hó 12-én nagygyülést rendez a Keresztény Községi Párt*. A nagygyülés szinhelye a régi képviselőház, amely minden bizonnyal zsufolásig telik meg érdeklődőkkel. A józsefvárosi nagygyülésen az eddigi megállapodások szerint *Wolff* Károly dr., *Csilléry* András dr. és *Ereky* Károly lesznek a szónokok.

Miért késnek a tanügyi választások? A főváros közoktatásügyi ügyosztálya már a 407 tanügyi állásra való pályázat kiirása alkalmával ugy igyekezett, hogy legkésőbb január folyamán megejthetők legyenek a választások is. A választások terminusa azonban több alkalommal kitolódott és még ma sem ejtették meg azokat. Egyes lapokban olyan hiresztelések láttak napvilágot, mintha a választások többszörös elhalasztásának az lenne az oka, hogy a megválasztandók személyében nem tudna megegyezni a tanács és a közoktatásügyi bizottság. Illetékes helyről szerzett értesülésünk szerint ezekből a hirekből *egyetlen szó sem igaz*, mert a választások késlekedésének egyszerü *nyomdatechnikai okai vannak*. A helyzet ugyanis az, hogy a nagyszámu pályázóra való tekintettel *Zilahi Kisss* Jenő dr. tanácsnok ugy intézkedett, hogy az összes pályázók rangsorát, ugy amint az a közigazgatási választásoknál évtizedek óta szokásban van, ki kell nyomatni, mert csak a kinyomtatott és betürendes névmutatóval ellátott névjegyzék biztositja azt az áttekinthetőséget, amelyre a pályázatok lelkiismeretes elbirálásánál ugy a közoktatásügyi bizottságnak, mint a tanácsnak szüksége van. Ez a 4000 nevet és személyi adatot tartalmazó rangsor, melynek kinyomatása több mint hat hetet vett igénybe, csak most készült el és igy *semmi akadálya sincs már a választások megtartásának*. A tanügyi választásokkal különben a tanács csütörtöki ülése fog foglalkozni, mely alkalommal azokat a szempontokat határozza meg a főváros tanácsa, amelyeket a jelöléseknél az ügyosztálynak követnie kell. A közoktatásügyi bizottság albizottsága és maga a közoktatásügyi ügyosztály azután a *jövő héten* foglalkoznak érdemlegesen a jelölésekkel, ugy hogy a választásokat megejtő rendkivüli tanácsülést március első napjaiban meg lehet tartani.

Kedvezményes fa a fővárosi alkalmazottaknak. A tanács a közgazdasági ügyosztály előterjesztésére elhatározta, hogy a központi tüzelőszerraktárból a székesfőváros tényleges szolgálatában levő és nyugdijas személyzete részére mintegy 300 vagon apritott tüzifát oszt ki. Azok a tényleges szolgálatban levő, illetve nyugdijas alkalmazottak, akik kedvezményes ellátás szempontjából „Ő“ igényjogosultsággal birnak 10 q, az „A“ igényjogosultsággal birók pedig 5 q apritott tüzifa kiszolgáltatását kérhetik. A tüzifára befizetések a központi tüzelőszerraktár városi irodájában (II. udvar, II. pavillon, II. em. 35. sz.) szabályszerüen kiállitott s a hivatalfőnökök által, illetve a nyugdijasoknál a számvevőség III. ügyosztály által igazolt megrendelő lapok felmutatásával a jelentkezés sorrendjében teljesithetők. A kiszolgáltatásra kerülő apritott tüzifa ára helyi tüzelőraktár q-ként 175 K. A nyilt fuvarban szállitható 10 q apritott tüzifa fuvarozásának, fel- és lerakásának dija q-ként 23.40 korona, a 10 q-nál kevesebb mennyiségü és csak zsákokban szállitható tüzifa zsákolása, fuvarozása, fel- és lerakása q-ként 33 korona.

—

Ábrányi Emil uj dalművét mutatja be szombaton este a Városi Szinház. A bájos egyfelvonásos cime *Ave Mária*, melynek ötletes szövegét is a kiváló zeneszerző irta, tréfás, értelmes szerelmi történetet hoz. A régi Zeneakadémia tanterme a szin, mely a szereplők kedves, bohém csapatának ujszerü környezetet ad. A dallamgazdag szerepeket Aquila-Adler Adelina, Nagy Izabella, Somló, Bársony, Pázmán és Lakatos adja. A bemutatót, melyet Ferenczi Frigyes művészien rendez, a *Parasztbecsület* előadása előzi meg, melynek az lesz első előadása a Városi Szinházban. A főszerepeket Vágó Boriska, Csillag Erzsi, Medveczky Bella, Ocskay és Bálint éneklik, vezényli Márkus Dezső, rendezi Rónaszéki Béla. Az *Ave Mária* után a *Törpe gránátost*, Szikla Adolf népszerü balletjét ujitják föl Ptasinszky Jozefinnal. A szerző erre az alkalomra két uj számot, egy adagiot és egy tréfás táncot komponált a művésznő számára. Szerdán, csütörtökön, pénteken és vasárnap este *A hamburgi menyasszony* folytatja sikeres sorozatát, a cimszerepben Petrass Sárival, aki estéről-estére szaporitja művészetének rajongóit. Kedden a *Tosca* kerül szinre Walter Rózsival, vasárnap délután *Traviata* van műsoron Sándor Erzsi kamaraénekesnő, Gábor József és Pusztai Sándor fölléptével, jövő hétfőn a *Bohémélet* megy Aquila-Adler Adelinával.

A Vigszinház e heti műsorát is a *Sárga kezty*ü dominálja, amely mellett két este jut a *Csodagyermek*-nek. Az *Osztrigás Mici*-t hétfőn játsszák és szombaton éjjeli előadásul. Vasárnap pedig a *Zazá*-nak lesz első délutáni előadása.

Wagner-matiné lesz Burián Károly kamaraénekes közreműködésével a Városi Szinházban jövő vasárnap, február 26-án délelőtt 11 órakor. Műsoron van a *Nürnbergi mesterdalnokok* előjátéka, a Grál elbeszélés *Lohengrinből*, a Siegfried-Idyll, a tavaszi dal *Walkürből* és a *Tannhäuser-nyitány*. Vezényel Ábrányi Emil.

A Babavásár sikere. Kardos-Nádor *Babavásár* cimü operettje, amely csütörtökön a Király Szinházban rendkivüli sikert aratott, a jövő hét minden estéjén szinre kerül a bemutató kitünő szereposztásában. Az érdeklődés a darab iránt olyan rendkivüli, hogy a jegyeket előre viszik el. Jövő vasárnap délután Kálmán Imre népszerü operettje, *A hollandi menyecske* kerül szinre mérsékelt helyárakkal.

Szomory Dezső szenzációs sikerü II. Lajos királya, melynek minden eddigi előadására elővételben keltek el az összes jegyek, e héten is négyszer szerepel a Magyar Szinház műsorán: ma, csütörtökön, pénteken és jövő vasárnap este. A hét többi napján Molnár Ferenc *Szinház*-a kerül szinre. Jövő vasárnap délután a *Fakir*-t adják 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Fi-Fi 100-ik előadása. A Blaha Lujza-Szinházban pénteken, e hó 24-én lesz a szenzációs sikerü *Fi-Fi*-nek a 100-ik előadása, ezen az előadáson is, amelyhez ez a gyönyörü zenéjü operett táblás házak során jutott. Honthy Hanna, Kerényi Gabi, Vaály Ilona, Sarkadi, Galetta, Szirmai és Fülöp játssza a főszerepeket. A *Fi-Fi* az esti előadásokon kivül jövő vasárnap délután is szinre kerül az esti szereposztásban, esti helyárakkal.

Két százas jubileum egy héten. Ritka jubileumban lesz része e héten a Belvárosi Szinházban és népszerü szerzőjének. Szenes Bélának, akinek egymásután két darabja éri meg a 100-ik előadását. A tavalyi szezon nagy sikere *A buta ember* vasárnap, 26-án este, *A gazdag leány* pedig, mely ugy ér el a 100-ik előadásához, hogy egyszer sem kellett kinyitni az esti pénztárt, csütörtökön, 23-án kerül szinre 100-adszor. A főszerepeket ezuttal is a két vendég: T. Forrai Rózsi és Z. Molnár, továbbá Simonyi Mária, Titkos Ilona, Pethe, Bórosy, Somlár, Gárdonyi, Vaszary Piroska, Hahnel Aranka, Wirth Sári és Nagy Margit játsszák. Vasárnap, 26-án délután *A gazdag leány* kerül szinre rendes esti helyárakkal.

Emőd Tamásé a siker oroszlánrésze az Andrássy-uti Szinház kivételes nagysikerü februári műsorában.

A Renaissance-Szinház jövő hetét is a szenzációs sikerü vigjáték-sláger, *A jó fiu* előadásai foglalják le. Minden este, 7 órai kezdettel, Liptai Imre kivételes sikerü kacagtató vigjátéka kerül szinre Rajnai grandiózus művészi produkciójával a cimszerepben, továbbá Kiss Irén, Z. Molnár vendégjátékával és a főszerepekben Komjáthy Mária, Tóth Böske, Gách Lilla, Várnai Jenő, Pataki és Pethes pompás alakitásaival. A jegyeket egész hétre elővételben váltja meg a közönség. Jövő vasárnap *A jó fiu* sorozatos előadásait *A faun* szakitja meg Rajnai Gáborral a szerepben.

KÖZGAZDASÁG

Franco-Romana Biztositó Társaság cég alatt uj biztositó társaságot alapitott a Magyar-Francia Biztositó Társaság 5 millió lei alaptőkével. Ez fogja átvenni a Magyar-Francia egész erdélyi üzletét, még pedig a főügynökségekkel és ügynökségekkel egyetemben. Átveszi az uj társaság az ott működő tisztviselői kart is, melynek nyugdijigényeire a Magyar-Francia legközelebbi közgyülésén történik majd döntés.

A „Hermes“ Magyar Általános Váltóüzlet R.-T. közgyülése az 1920—21. üzletévre 20 korona osztalékot állapitott meg és elhatározta az alaptőke felemelését 10 millióról 50 millió koronára. Minden régi részvényre négy uj vehető át 1921 julius 1-től kezdődő szelvénnyel, darabonkint 400 korona telquel árfolyamon. Határidő március 3.

A Magyar Őstermelő R.-T. Kronberger Lipót udv. tanácsos elnökletével megtartott közgyülése Elek Gyula vezérigazgató előterjesztésére elhatározta, hogy a 9,470.054.14 korona nyereségből 36 korona = 18% osztalék (tavaly 11% = 22 korona) fizettessék. Az osztalék folyó hó 20-tól kezdve az intézet főpénztáránál (V., Széchenyi-utca 1.), valamint a Magyar Általános Takarékpénztár R.-T. (V., József-tér 14.) főpénztáránál kerül kifizetésre. A felügyelő bizottság uj tagjául Győry Loránt ny. minisztert választották meg.

TAKÁCS JÓZSEF TABÁNI
Törv. bej. cég. ◆ Telefon: 84—42.
Állami, középületek és lakások teljes takaritása, padlóbeeresztés, poloskairtás, fertőtlenités, szőrme- és szőnyeg megóvó, javító és vaacumozó.
Butor beraktározási telepe.
Budapest, VI., Horn Ede-u. 12-14.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
A POMPÁS UJ FEBRUÁRI MŰSOR
Kezdete este negyed 1/8 órakor.

TABARIN
Rákóczi-út 63.
MALI-MALI
HARMATH IMRE énekes, táncos tréfája :: és szenzációs táncprodukciók. ::

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
inta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
1/2 8-kor AZ UJ FÉNYES FEBRUÁRI MŰSOR 1/2 8-kor

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Geilért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ“
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás“ szénsavval telitett ásványvize.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
AZ ELIZONDOI LEANY Offenbach vig operája. Átdolgozta: Kulinyi Ernő.
A VINCELLÉRI ISKOLA SZOMAHÁZI ISTVÁN vigjátéka.
Szőllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Boross Géza, Saásdy Alice, Sándor József uj magánszámokkal.
Kezdete 1/2 8 órakor. — Pénztárnyitás: 11-től 1-ig, d. u. 4-től 6-ig.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Igazgató: RASSKÓ OSZKÁR.

Pallas részvénytársaság nyomdája, Budapesten
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

II. évfolyam Budapest, 1922 március 1 9. szám

ÚJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A gyomor,

ha nem is a leghasznosabb, de a legfontosabb részei közé tartozik az emberi szervezetnek. Magától értetődő tehát, hogy a jó adminisztráció különös gondot fordit a város gyomrára és állandóan ügyel arra, hogy a lakosság olcsó, tiszta és tápláló élelmiszerekkel tölthesse meg a gyomrát. Ebben a tekintetben Budapest főváros vezetősége mindenkor az elsők között volt, s a háboru alatt, mikor először kellett a tartózkodóbb kínálattal szemben megnyilvánuló erősebb keresletet támogatni, sorra beváltak az akkor annyira ócsárolt Folkusházy-féle rendszabályok, amelyek még a diktatura számára is hagytak, ha egyebet nem is, gerslit és kölest a városi raktáraknak. A forradalmak után pedig, mikor az ország megcsonkítása következtében a gazdatársadalom hatalmának tultengése kelleténél gyorsabban hajtotta a szabadkereskedelem vizeire a fővárosi közélelmezés erőtlen hajóját, a főváros vezetősége és törvényhatósági bizottsága szinte heroikus küzdelmet folytatott és folytat azon kormányzati tulkapások ellen, amelyek az eltolódott hatalmi egyensulyt a termelőosztály javára akarták nagyon is egyoldaluan hasznositani.

Nem a fővároson mult, hogy ezeket a törekvéseket nem koronázta mindig kellő siker. Az autonomia, felirati joga amugy is csak elméleti értékü, a főváros nemzetgyülési képviselőinek pedig sokkal fontosabb dolguk volt, mint hogy választóik élelmezésével törődjenek. Igy történt, hogy amig a hatósági ellátás szükitése, egyrészről a szabadkereskedelem örvényébe sodorta a háboru alatt gazdaságilag legyengült középosztályt, másrészt az állami bevételek fokozása ujabb és ujabb adók képében az erős parlamenti képviselettel rendelkező gazdatársadalom helyett megint csak a városi lakosságot sujtotta.

Most egyszerre két ujabb tehertétel jelentkezett, amit nem bir el primitivvé züllött háztartásunk, mely régtől fogva a legelemibb életszükségleteket csak nehezen tudja kielégiteni: a vasuti tarifa és a forgalmi adó emelése. A hétfői rendkivüli közgyülés adatszerüen kimutatta azt a megdöbbentő drágulást, amelyet ez a két ujabb, minden eddiginél elviselhetetlenebb adó a mindennapi kenyerünk, csekélyke zsirunk, legszükségesebb ruházkodásunk, hetenkint egyszeri husunk árának emelésénél fog jelenteni. Rendes politikai viszonyok között egy pillanatig sem lenne kétséges, kit kell az államhatalomnak támogatnia, a háborut jólétben végigélt, földjét adósságoktól mentesitett, életstandardját a békében nem is képzelt nivóra emelt termelőosztályt-e vagy a városok szegény és beteg gyermekeit. Ma azonban a fejetetején áll minden és hangzatos politikai jelszavak meghamisitják a reális valóságokat. Abból a nagy harcból, mely a tarifa és a forgalmi adó emelése révén ujra csatasorba állitja a termelők és fogyasztók millióit, nem az fog győztesen kikerülni, akinek igaza van, hanem akinek több és értékesebb a voksa.

Nem akarunk politizálni és megint nyakig vagyunk a politikában. Az a tanulság, melyet ebből a sok politikumból levonunk, bárcsak üdvös lenne a városi dolgozók százezreinek, bárcsak ne törődnének a politikával és az eljövendő választások alkalmával ugy a választóközönség, mint az ujonnan választandó fővárosi nemzetgyülési képviselők megértenék a kor intő szavát és nyepozvolimos okvetetlenkedés, meddő személyes viták helyett *egy erős, egészséges és egységes gazdasági blokknak* a megalkotása lebegne szemük előtt, amely nélkül a főváros gazdasági konszolidációját és jövendő boldogulását elképzelni nem lehet.

Ez az erős, egészséges, mindennemü politizálásból mentes blokk, nemzetgyülésen és városi közgyülésen egyaránt, ideálja mindenkinek, aki szivén viseli a jövő nemzedék életét. Ebből a többségre és kisebbségre egyaránt fontos, politikamentes közgyülésből izelitőt kaptunk hétfőn, a tarifaemelés ügyében összehivott rendkivüli közgyülésen, ahol a főváros érdekeit képviselte a kisebbség szónoka, egyetértésben a Keresztény Községi Párttal, példát mutatván, hogy hogyan lehet az ellenzéki álláspont teljes fenntartásával harmonikusan működni együtt a törvényhatósági bizottság többségi pártjával. Ám amilyen természetes, hogy amikor közös nagy érdekekről van szó, elhallgatnak a városházán e kicsinyes ellenzéki sérelmek, éppen annyira természetellenes, hogy a kormányzat semmibe sem veszi és ujabb meg ujabb tehertételekkel sujtja a főváros közönségét.

A főváros költségvetése

Irta: SIPŐCZ JENŐ dr.,
Budapest székesfőváros polgármestere

A székesfőváros tanácsa a mai napon terjeszti a közgyülés elé az 1922. évi költségvetést, a jelenlegi tanács hivatalbalépése óta már a harmadikat.

Másodszor sikerült már a közgyülés elé olyan költségvetést terjesztenünk, melyben a kiadások és a bevételek egyensulyban vannak, ez minden elfogulatlan szemlélő előtt a mai viszonyok között kétségtelenül jelentékeny eredménynek fog feltünni. Amikor államháztartásunk minden fáradozás, minden igyekezet ellenére még ma sem tud egyensulyba jönni, amikor ugyszólván valamennyi európai város költségvetése milliárdos deficitekkel küzd, *Budapest székesfőváros volt az első, mely deficitmentes költségvetés alapján vitte már a mult évben háztartását.*

Ennek a ténynek jelentőségét még politikai ellenfeleinknek sem volna szabad lekicsinyeleni. Budapest székesfőváros Csonka-Magyarországnak — ha a lakosság lélekszámát vesszük tekintetbe — *hetedrésze,* közgazdasági tekintetben pedig ennél is sokkal jelentősebb része. Ha tehát hazánk egy ily jelentékeny része ily gyors léptekkel halad a pénzügyi konszolidáció felé, ennek hatása kétségtelenül jelentkezni fog nemzetközi viszonyainkban is, feltétlenül bizalmat fog kelteni a nagy európai nemzetek közvéleményében hazánk iránt és minden elfogulatlan tényezőben megérleli azt a meggyőződést, hogy *a középeurópai rend és konszolidáció hazánkból fog kiindulni.*

Kétségtelen, hogy ez a költségvetés még nem tudott minden jogos igényt kielégiteni, melyet egy nagyváros közönsége a város vezetősége iránt támaszthat. De lehet-e ezen csodálkozunk? Magyarország szenvedte el a világháboruban talán aránylag a legnagyobb vérveszteséget, Magyarország szenvedte el a legsulyosabb, legméltánytalanabb békét, Magyarországot pusztitotta el egy ugynevezett forradalom, az ennek következménye gyanánt jelentkezett bolsevizmus és egy ellenséges megszállás. Ezeknek a következményeit ily rövid idő alatt kihevernünk nem lehetett, de a mondott körülmények következtében minden reményünk megvan arra, hogy ha odaadó munkánkat semmi nem zavarja, mielőbb a teljes konszolidáció áldásait fogjuk élvezni.

Az is igaz, hogy ezt az eredményt a polgárság érzékeny megterhelése nélkül elérnünk nem lehetett. De igyekeztünk ezeket a terheket arányosan megosztani s elviselhetővé tenni. Azzal mindenkinek tisztában kell lennie, hogy egy vesztett háboru, két forradalom és egy ellenséges megszállás költségeit az állam polgárainak viselniük kell, ezen terhek viselése ellen hadakozni vagy azokért egy politikai irány képviselőit — amely politikai irány az emlitett események felidézésében semmi részességgel nem bir — felelőssé tenni nem lehet. Nekünk juttatta a sors azt az áldatlan szerepet, hogy ezeknek az eseményeknek gazdasági kárait liquidáljuk, ezt a feladatot vállaltuk és azt minden erőnk, tudásunk és képességünk felhasználásával meg is fogjuk oldani.

Azok ellen a vádak ellen, hogy mi nem alkotunk, mi csak rombolni tudunk, *védekeznünk nem kell.* Elég, ha rámutatunk arra, hogy költségvetésünkben félmilliárd koronánál nagyobb összeg van előirányozva közmunkákra, 400 millió munkabérekre, 30 millió kikötőépitésre és még számtalan olyan tétellel találkozunk, amelyek minden ilyen vádat elnémithatnak.

Meg vagyok arról győződve, hogy midőn a székesfőváros népe a keresztény és nemzeti gondolat képviselőit küldötte be többségben a főváros parlamentjébe, *megtalálta a helyes utat,* mely a nagy összeomlás után bekövetkezett gazdasági válságból ki fogja vezetni, valamint arról is, hogy mi, kik a törvényhatósági bizottság bizalmából sulyos feladatok megoldására választattunk ki, nyugodt lelkiismerettel haladhatunk tovább azon az uton, melyet eddig követtünk.

Miért nem jár a benzines autobusz?

Az Andrássy-ut burkolata teszi tönkre az elektromos autobuszokat — A Tudor-gyár akkumulátorjai

A főváros közlekedése terén a béke boldog éveihez való visszatérést az autobusznak ujra való feltünése jelentette. A rendet, kényelmet, pontosságot jelképezik ezek a sárga alkotmányok, melyekben mindenáron hibát keres a gáncsoskodó kritika. A számok azonban nem hazudnak és az autobusz-üzemnek most lezárt mult évi mérlege azt mutatja, hogy a közönség gyakran és szivesen vette igénybe őket.

— Hogyan vált be az autobusz? — ezt a kérdést intézte munkatársunk *Bárány* Ervin fővárosi főmérnökhöz, az autobuszüzem igazgatójához, aki a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

— Örömmel kell megállapitanom, hogy járműveinket *a közönség szereti* és mi ezzel a legkompetensebb kritikával igen meg is vagyunk elégedve és ebben a mi igazán horribilis, napról-napra végzett munkánknak elismerését látjuk.

— Kocsijaink ezidőszerint 10 perces időközben követik egymást a Városliget—Apponyi-tér közötti vonalon, de a közeljövőben a forgalom sürüségét *8 perces időközökre fogjuk emelni.*

— Némely velünk szemben előszeretettel gáncsoskodó kritikával szemben, hogy *„a bécsi kocsik rosszak"*, ismét csak az utazó közönségben iránt unk megnyilvánuló készségre tudok utalni.

— *A bécsi kocsik nem rosszak*, de természetesen mint használt járművek — hisz vételáruk ezért is volt oly rendkivül kedvező — fokozottabb karbantartási munkákat kivánnak. De ezt a fokozottabb munkát, amely legnagyobbrészt éjjeli munka, egész személyzetünk velem együtt szivesen teljesiti, mert hisz az autobuszra természetesen Budapesten is igen nagy jövő vár és igy minden becsületesen dolgozó munkásunk jól végzett munkájával saját jövőjét alapozza meg. Ezidőszerint különben a kocsik *részben való átkonstruálásával* is el vagyunk foglalva, mert a bécsi vállalat az eredeti Daimler gyártmányokba egy általa jónak vélt csuklós szerkezetet épitett be, melyet egy sokkal alaposabb és tartósabb tengelyszerkezettel fogunk valamennyi kocsin egymásután kicserélni. Ez az uj csuklós szerkezet azután speciálisan a budapesti, illetve helyesebben az Andrássy-uti rendkivül rossz állapotban lévő, kátyus faburkolatra lesz kivitelezve. Mert a rendkivül nagy igyekezettel és valóban horribilis anyagi áldozatokkal már Budapest legtöbb helyén a majdnem teljesen jó állapotba hozott utcáink mellett az Andrássy-utnak főleg az Oktogon-tér és az Aréna-ut közti szakasza, rendkivül sok apró kátyuival, az ezek által folytonosan okozott sorozatos ütéseivel kocsijaink gépszerkezetét — tessék elképzelni minden kocsink naponta 150 kilométer utat teljesit — minden számitást messze tulhaladó igénybevételnek teszi ki.

— A mi szerencsétlenségünk, hogy az egyébként minden szempontból az Andrássy-utra kivánkozó és az elektromos üzem miatt egyelőre legjobban csak ott lehonyolitható autobusz-közlekedésénél a rendkivül rossz burkolaton való járásra vagyunk utalva.

— Az elakadások kivétel nélkül a *Tudor* accumulator gyár lelkiismeretét terhelik. Ugyanis a kocsik áramszükségletét accumulatorok szolgáltatják, melyek karbantartását a Tudor-gyár végzi. A meg nem felelő munka miatt azután sajnos többször megesik, hogy az accumulatorok fordulóközben mondják fel a szolgálatot. Kénytelen vagyok megállapitani, hogy a Tudor ezideig nem igen állt a helyzet magaslatán.

— A jövőre nézve beszámolhatok még *az autobuszok szaporitásáról*, még pedig nem is kellene venni uj járműveket egyelőre, hanem a már meglévő benzines kocsijainknak fokozatosan való forgalomba helyezéséről kellene csak gondoskodnunk, azonban ennek meg a legmagasabb kormánypolitika állja ezideig utját. *A drága benzin!*

— Az elmult nyáron módunkban lett volna kb. 30 koronás benzint szerezni, akkor azonban még *behozatali tilalom* állott fenn, mert előbb a kormány az ő 42—45 koronás benzinjén akart tuladni. Mire ez elfogyott és a behozatal szabaddá lett, a benzin is megdrágult ugy Lengyelországban, mint Romániában és a koronánk is leesett. Ilyen benzinárak mellett pedig még a mai tarifák duplája sem tudná az üzemet pénzügyi szempontból elfogadhatóvá tenni.

— A főváros tulajdonát képező Bulyovszky-utcai autogaraget végre esztendők multán hosszas kérésünkre az ezt megszállva tartó francia misszió kiüritette, ugy, hogy ezt megfelelően átalakitva, a garaget és műhelyeket ide összpontositva, autobusz-üzemük ellátása centralisztikus módon lesz biztositva. Ma csak üres kilométerekre (a vonal végpontjától az Erzsébet királyné-uti garageig és vissza) naponta *másfélezer koronát* költünk.

— Az üzem rentabilitására vonatkozólag annyit közölhetek még, hogy *kiadásainkat megkeressük*, sőt némi felesleg is mutatkozik.

Trianon és a magyar állampolgárság

Irta: CZEBE JENŐ dr., szfőv. tanácsjegyző

A szövetséges és társult hatalmakkal Trianonban 1920. évi junius hó 4-én kötött és az 1921:XXXIII. t.-cikkel becikkelyezett békeszerződés 1921. évi julius hó 26-án életbelépett s a m. kir. minisztérium a 6500/1921. M. E. számu rendeletével szabályozta a szerződésben foglalt állampolgársági rendelkezéseket, a magyar állampolgárság megszerzésére, fentartására, és az idegen állampolgárság megszerzésére irányuló igény (opció) gyakorlásának módját.

Az ezen rendeletben lefektetett rendelkezések az érdekelt nagyközönséggel a székesfőváros tanácsa által hirdetményileg közöltettek, — mégis szükségesnek tartom ezen rendelet egyes intézkedéseit bővebben megismertetni, minthogy ezzel a nagyfontosságu, mondhatni exisztenciális kérdéssel, sajnos, a nagyközönség keveset törődik s az opció esetleges nem gyakorlásából igen sokaknak óriási anyagi károsodásuk lehet.

A rendelet 1. §-a szerint „a békeszerződés 61. cikke értelmében mindazok a magyar állampolgárok, akiknek illetőségi községe oly területen fekszik, amely Magyarországtól a békeszerződés alapján valamely más államhoz csatoltatott, *tekintet nélkül ezidőszerinti lakhelyükre*, a magyar állampolgári kötelékből való előzetes elbocsátásuk nélkül 1921. évi julius hó 26-ik napján eddigi magyar állampolgárságukat elveszitik és minden honositási eljárás vagy egyéb hatósági intézkedés nélkül annak az államnak válnak jogérvényesen polgáraivá, amely államnak fenhatósága alá illetőségi községük került."

A rendelet 3. §-a szerint „a békeszerződés 63. cikke alapján mindazok a magyar állampolgárok, akik magyar állampolgárságukat az 1. §. értelmében elvesztik, jogosultak a békeszerződés életbeléptetésétől, vagyis 1921. évi julius hó 26. napjától számitott 1 éven belül magyar állampolgárságuk fentartását igényelni (opció)."

Már most a megszállott területen született és ott valamelyik községben vagy városban illetőséggel biró s Csonkamagyarország bármely községében vagy városában lakó 18 életévet betöltött és nem cselekvőképtelen személy (5. §.) ha a fenti időben magyar állampolgárságának fentartását a lakhelye szerint illetékes elsőfoku közigazgatási hatóságnál (községi előljáróság, városi tanács, törvényhatósági városokban a tanácsnál) vagy a m. kir. belügyminiszternél be nem jelenti, elveszti a magyar állampolgárságát, mellyel sulyos következmények járnak.

Azok, akik Budapesten 4 év óta állandóan laknak s községi adót fizettek 1921 jul. 26-ika előtt, s különben magyar állampolgárok, nem tartoznak opciót gyakorolni, minthogy budapesti illetőségüek. Itt van azonban az állami tisztviselők (vasut, posta stb.) óriási kategóriája, akik fel vannak mentve a községi adó fizetése alól s igy itt Budapesten bármilyen régóta laknak is, nem szerezhettek illetőséget s igy ha a megszállott területeken születtek vagy oda való illetőséggel birnak, opciót kell gyakorolniok, ha azt nem akarják, hogy magyar állampolgárságukat elveszitsék.

A rendelet 2. §-a szerint a békeszerződés 62. cikke alapján azok, akik csak 1910. évi január 1-e utáni időben szereztek Magyarország oly leváló területén községi illetőséget, mely területet a békeszerződés szerb-horvát-szlovén királysághoz, illetőleg a cseh-szlovák köztársasághoz csatolt, csak akkor szerzik meg a szerb-horvát-szlovén, illetőleg a cseh-szlovák állampolgárságot, ha az uj állampolgárság elismerése iránt az emlitett államok kormányához kérvény intéznek és kérvényük kedvező elintézést nyer.

A rendelet 4. §-a szerinti (békeszerződés 64. cikke) jelentkezési idő 1922 január 26-án lejárván, ezzel nem kivánok bővebben foglalkozni, csak azon tényt szögezem le, hogy a fővárosban egyetlen egy osztrák, olasz, lengyel, román, szerb-horvát-szlovén, vagy cseh-szlovák lakos nem jelentkezett, aki fajhoz tartozás vagy anyanyelv alapján opciót gyakorolt volna ezen állampolgárságokra.

A régi Pest

Kőolaj, gáz, villany

Olykor, az Andrássy-uton, a magas, karcsu és ugynevezett vakitó fényt árasztó oszlopok alatt, sötét urral találkozom.

Messziről, az éjszakában, olyan mint egy Zigomár. Uri betörő, aki most kel föl, s fésülte angolosra haját, amikor a város, egészben mint egy kikapcsolt gép, pihen s gyüjti a másnapra való olajat. Mert lám a sötét ur, kezét se igen szereti mutogatni. Zsebben tartja, s amikor kiveszi, kis kulcsokat vesz elő. Siet, energikus léptekkel, mint aki lekésik valamiről, s arca se olyan, mint azoké, akiknek szivében valami halk és vidám melódia szól.

Mégis: ha találkoznak vele az Andrássy-uton, akár a csöndesebb, bankárkisasszonyokat rejtő terézvárosi villák előtt, nem kell rosszra gondolni. Tévedtünk. Mindez csak a képzelet kissé hevült játéka. A sötét ur közelről már nem ilyen. Ha siet, igaza van, mert ő most hivatalt végez. Ha zsebéből kulcsot vesz elő, s ha megáll és körülnéz, egy vasoszlop árnyékában, ezt nem azzal a szándékkal teszi, mint ahogy a legnépszerübb pesti mulató, a mozi fehér lepedőjén figyeli valamely alvó bolt redőnyét, a monsieur apache.

Egyszerüen: keresi az oszlopot, amelynek felnyitja derekát, csavar egyet, amire hirtelen, mintegy vezényszóra, behunyják szemüket az előbb még izzó lámpafejek. Ő pedig hazamegy, mint egy szegény lámpaoltogató a huszadik században.

•

A lámpaoltogatók, sajnos, mindig szegények voltak. Száz év előtt is, mert másként nem kértek és nem kaptak volna, mint ma a levélhordók, verses köszöntők fejében, ujévkor tallérokat. A régihez képest azonban, a mai lámpaoltogató, kulccsal az oldalán, egy disztingvált munkát végző kényelmes ur. A Belváros még néhány nem bántott régi szögletén, s még inkább Budán, ha nincs velünk más, csak a csönd, a homály és álmaink, a bujót játszó utcák kövére könnyü odagondolni alakját. A régi lámpagyujtogatót, amint saját baján kivül kanócot, olajat s létrát cipel a hátán.

Ma persze, fönt és lent, a Váron belül és kivül, ha nem éppen villany, hát gáz képében, szintén jelen van a modern technika. De nem kell tulságos nagyot, mindössze száz és egy pár évet átlépni, hogy e modern technika helyén vibráló ködöt, semmit, vagy egészen primitiv olajlámpásokat találjunk, amelyeket bizony sokszor el is oltottak azzal, hogy „ma szépen süt a hold".

Mondják, sőt föl van jegyezve a fővárosi archivumban, hogy Budán *1777*-ben (akkor még Buda volt a haladóbb), Pesten *1796*-ban kezdik az utcákat világitani. A lámpások egyszerü bádoglámpák, három a sarkuk, faoszlop vagy árva szög tartja őket a falon, s a bajuk csak az volt, hogy a részegeseken kivül egy erősebb rohammal érkező szél könnyen elbánt velük. A negyvenes évekig azonban ugy kellett statisztálniok a budai és pesti citoyen horkolásaihoz.

Csak a negyvenes évek közepén végez rajtuk ujitást a tekintetes tanács. U. n. *Argand*-féle körégőt kapnak, s vaskarókra kerülnek. Arra a bizonyos cifra lámpavasra, amely oly sokat szerepel a forradalmak kiáltásaiban. Egy költségvetésben, amelyen Pest város hatvanöt év előtti polgármesterének jegyzése van, találni azt, hogy 1846-ban 619 darab *argandiai* és 883 közönséges lámpás ég az utcákon s veti sugarait hazatérő kártyásokkal egyetemben az ébredő Magyarország késönjáró, izgatott virrasztóira.

A pénz, amibe évenkint ez a fény került, 29.128 pengőforint, amit adókivetéssel, „gábák" (a német gaben) cimen hajtottak be a polgárokon. Tiz évig van ez igy, amikor harangalaku, u. n. liliom-üveg lámpások jönnek divatba, s egy ujabb tiz év, ezernyolcszázhatvanöt, meghozza az akkor utcai fényüzés számba ment, ma legfeljebb a kültelken „kisegitő fény" gyanánt szereplő kőolajat.

A gáz?

Meghivott, szakértő és előkelő közönség előtt 1816-ban egy *Tehel* Lajos nevü Párisjárt magyar mérnök misztikusnak tetsző laboratóriumi kisérletet mutatott be, amelynek végén fölállt, kiegyenesedett és szólt: Ime, uraim, ez hát a gáz, a haladás, a jövő világossága. A kijelentésnek azonban nem volt különösebb sikere. Abban, hogy ez lenne a jövendő, sőt korszakalkotó fény, sokan a müveltek közül is kételkedtek s minden valószinüség szerint azzal a tudattal oszlottak el, hogy egy jelenetet láttak a hires német Goethe „Faust"-jából. Csakugyan, jóideig egyedül a Nemzeti Szinház kezdetleges gázfejlesztője képviseli ezt az ujitást, ahonnét egyesek aztán bőrtömlőkben vittek magukkal különböző gázadagokat. Mert az messze van még, sokáig tart, hogy e sárga fény demokratikus szerepben jelenjék meg az utcákon, mint világositó s el-eldülő embereket, csavargó és viglelkü jurátusokat éjjeli filozofálásra hangoló. 1856 a dátum, amikor e célra gyár épül, amikor Pest elrendeli, hogy nyolcszáz gázlánggal világittatja magát, s ami harmine év mulva, a tulsó partot is beleszámitva, megnő hatszorosra. A nyolcvanas évek közepe már ötezer gázláng van Pesten — itt azonban most megállunk. Több az adatokból nem következik, amelyek idáig, az ötezer gázig, nem adták egy nagyváros grandiózus képét. De ahhoz ma egy is elég belőlük, hogy kissé másként, kissé a mesék hallgatása közben támadó érzéssel nézzük azt a járkáló embert, aki a körutakon, az Andrássy-ut kövén villanyt oltogat.

Krónikás.

Fényes bizonyitéka ez annak, hogy igenis itt jogrend s konszolidáció van, hiába hangoztatják belső és külső ellenségeink az ellenkezőt.

Ezen §. alapján a volt birodalmi tanácsban képviselt országokban és tartományokban (a volt osztrák császárság területén) vagy Bosznia-Hercegovinában ezidőszerint községi illetőséggel birók, ha fajra nézve magyarok, valamint magyar anyanyelvüek voltak, 1922 jan. 26-ig a magyar állampolgárság elnyeréséért opciót gyakorolhattak.

A megbizhatatlan bevándorolt idegen elem, ezen szakaszban látta azt a reménysugárt, amely őket az internálástól és a kiutasitástól megmenti, de erre az igazán nem fajmagyar és nem magyar anyanyelvü elemre különös figyelemmel voltunk a rendelet alkalmazásánál s addig is, mig a fővárosba tóduló, sokszor igenis megbizhatatlan elemek letelepedésének kérdését szabályozni fogjuk s ezzel a lehetetlen lakásviszonyokon is segithetünk, minden hatóságnak szigoruan kell alkalmaznia ezen valutacsempész, árdrágitó s láncosokkal szemben az internálási rendelet intézkedéseit.

Audiencián a „lakáskirálynál"

Ahol ötvenezer korona egy kétszobás butorozott lakás félévi bére — Lakás nincs, de provizió van — A szobaurak jólétével miért nem törődik a népjóléti miniszter?

A lakáshivatalban a liften ismerkedtünk össze. A naiv ember s a naiv ifju. A naiv ember — *Kovács Kiss* István, Erdély szülöttje, valahonnan a Hargita tövéből vetődött ebbe a nagy-nagy metropolisba. Nem is jószántából jött, kényszeritették. Dehogy is jött volna magától!... Hisz imádta bérces, kincses hazáját, lelkének egész melegével karolta fel embertársai minden ügyes-bajos dolgát, agyának minden idegszálával a megtépázott, a meggyötört szerelmetes szülőjének — a kincses Erdélynek — helyzetén akart javitani... Ez volt a vétke, a megbocsájthatatlan. Emiatt kellett „Isten hozzád"-ot mondania szülőföldjének, meleg otthonának...

Evvel a Kovács Kiss Istvánnal akadtam én össze a lakáshivatalban. Én, a naiv ifju. Mert mindketten azok valtunk. Mert mindketten azt hittük, hogy a lakáshivatal lakást ád azoknak, akiknek nincsen. Kovács Kiss István csökönyösen hitte. Miként mindketten hittük, hisszük s örökké hinni fogjuk, hogy „lesz még kikelet Marosvár felett", — azonképen beszuggerálta magának Kovács Kiss István, — a naiv ember, — hogy ő lakást kap a lakáshivataltól. És nem tágitott . . . Fagyos, hideg téli reggeleken sokszor még egyedül rótta a Markó-utca kövezetét. A lakáshivatalba ment . . . És ott állt, várt, sorba állt; mig rá került a sor. Mikor velem találkozott, már a *harmincegyedik* kérvényét szorongatta. És még mindig bizott, hitt és remélt — a naiv ember. Én hamar meguntam. Nem volt türelmem, lobbanékony fiatalságom haragra gerjedt s zugolódni kezdtem. Folyton át-átcikkázott agyamon az Irás szava: *A rókáknak barlangjaik vannak, az égi madaraknak fészkeik s az ember fiának nincs hová fejét lehajtania . . .*

Dehogy nincs, csak keresni kell... Meditálásomban szemem egy nagy vörös táblán akad meg az utcakeresztezésnél. *Lakást ád a lakáskirály . . .* Hársfa-utca 27., telefon... stb....

Meg van oldva a gordiusi csomó — gondoltam — s hanyatt-homlok rohanok a lakáskirályhoz. Ódon, kétemeletes szürke házban lakik... A kapu alatt hangzatos irások csalogatják a lakásinyenceket. Mielőtt belépnék, poros nagykabátom leveregetem s a 6-oson megtépett köntösöm végigsimitgatom . . . Gondolom, illik ez, ha felséges urhoz bátorkodom... Az előszobában semmi nesz. Lakájok hada nem repes körül, de három oldalajtón nagy piros betük — Tilos a bemenet! — feliratai jelzik, hogy nem közönséges helyen vagyok... Még egy lélegzetvétel, az irodaajtón kopogok s már bent is vagyok...

Amit itt látok, kissé megnyugtat. Végtelen egyszerüség. Két kopott iróasztal — közötte irógép... Az asztalok előtt rács. Az egyik asztalsaroknál egy erősen hajlott orru ur magyaráz valamit egy egyszerü csizmás embernek, ki illedelmesen hallgatja a rács előtt, csak a fejét vakargatja. Néha bólintgat hozzá, néha meg a fejét rázogatja. Ugy látszik, nehezen érti meg... Egy hosszu kanapén egy pár beszélget. Beléptemkor megmosolyognak. Kissé zavarba jövök... De a rács végén ül egy nagy karosszékben a nyugalom megtestesülője s ez eloszlatja az én pillanatnyi zavarom is . . . Egy kalapos hölgy, arcát rókájába rejtve; bóbiskol. A hajlott orru ur — Mátyás ez, az igazságos? — magához inti a kisasszonyt a gép mellől. Egy szende, szőke — ez talán hercegnő lehet? Legalább is kimért komoly, szavai ezt a látszatot keltik.

Mert szól ajkiról a gőg...

— Mi tetszik?...

Ijedten hebegtem valamit.

— La-a-kás ügy... be-en!

— Mennyit tud ön fizetni? — folytatja, be sem várva feleletem.

— Hát kérem szépen, attól függ, milyen a lakás, azaz butorozott szoba.

— 1500—3000—4000-ig — kapom a lesujtó választ.

Hm... hm — még jobban hebegni kezdek.

— És ho-ol vannak ezek a lakások?

— Bethlen-utca, Üllői-ut, Dohány utca, Károly-körut és még igen sok helyen... Azonnal elfoglalhatók. Némelyikben van villany is, fütés sehol... Különbejárattal most nincsen.

— Kérem, kisasszony, — fordul a hajlott orru informátorom fe'é — ennek az urnak magyarázza el szabályainkat, abban a kétszobás és irodás lakásügyben a Rákóczi-uton... vagy, kérem, holnap tessék eljönni, elhozni 500 koronát — az a mi provizionk — s majd megtekintjük . . .

Az ur nem szól semmit, veszi a kalapját s távozik...

Ujabb ur nyit be az ajtón, de a rácson belül kerül... A kisasszony alázatosan referálni kezd neki:

— Kérem, mérnök ur, az a hölgy hajlandó volna elfogadni azt a kétszobás főbérletet a Főherceg Sándor-utcában . . . Sch. rendőrtanácsos ur rokona stb....

— Kérem, — igy a mérnök ur — Uram bocsá — a lakáskirály: komplett, csinos két kis szoba, teljes berendezéssel, bére *egy félévre 50.000 korona* s ez előre kifizetendő, azonkivül méltóztatik ismerni a mi feltételeinket.

— De hisz ez borzasztó kevés, csak ennyi volna a bevétel? — hangzik a szó, nem a bóbiskált urhölgytől, hanem a belső asztal melől egy fiatalembertől, ki lapozza-lapozza a forgalmi adókönyvet...

Ahá, hisz itt az adóellenőr... Mindenki felfigyel szavára. A lakáskirály alázatosan válaszol... Kérem, hisz az üzlet jóformán zárva volt, én is filmügyekben szaladgáltam, nem csoda, ha nem volt bevétel . . . Az adóellenőr is a fejét rázogatja . . .

A hercegnő ismét reám tekint . . .

Szemem lesütve megkockáztatom a kérdést:

— A feltételek?

— 400 korona azonnali lefizetés, ha a szobát kibérli, az összeg a mienk, ha nem, felét visszakapja... A többit elemésztik az adminisztráció, az utánajárás, stb....

Nagyot sóhajtok, kimentem magam, hogy most nincs csak négy koronám. Majd holnap behozom...

Kitántorgok a nagy körutra s belebotlok Kovács Kiss Istvánba... Elmesélem néki látogatásom a lakáskirálynál.

Kinevetett... a naiv ember.

A főváros küzdelme az árviz ellen

A makrancos aranyhegyi árok — Fock tanácsnok nyilatkozata

Óbuda felső részének lakosságát elég gyakorta meglátogatja igy tavaszi idő előestéjén a nem épen kellemetes vendég — a dunai árviz. Belátták ezt az illetékes faktorok is s mindent elkövetnek, hogy az óbudai lakosságot e kellemetlen vendégtől egyszer s mindenkorra megszabaditsák. Az Arany-hegyi árkot, mely cikk-cakkos alakulatával örökké veszélyeztette a környék vagyon-állagát s a lakosság testi biztonságát, már 1916-ban kezdték megrendszabályozni. Több mint 2000 fm. uj árokvonalat nyestek, egy Máv. vasuti hidat épitettek itt s egy kb. 74 m. vasbeton ereszt emeltek. Ezenkivül 2 vasbeton közuti hidat s 3 fahidat épitett még a főváros a gyalogosok részére. E munkálatok csak az elmult évben készültek el teljesen. Mikor 1920. őszén ismét hatalmas árviz lepte meg az óbudaiakat, a főváros a partokat véglegesen egy uj vonalra, az esztergomi helyiérdekü vasuvonal északi oldalára terelte át. Ezáltal nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy Óbuda felső csücskének lakosságát az árvizektől megszabaditotta.

A napokban ismét riasztó hirek kaptak lábra. Árviz Óbudán! Ismét az Arany-hegyi árok! Felkerestük ez alkalommal *Fock* Ede tanácsnokot, ki a következőket mondotta az *„Uj Budapest"* munkatársának.

— *A hirek tulzottak*, nem fedik a valóságot. Az Arany-hegyi ároknak Óbuda felső, még rendezetlen szakaszán a hirtelen esőzések és a gyors olvadás következtében rettenetes vizmennyiség gyült össze, mely a töltés koronáján átfutott, amennyiben a még szabályozatlan régi meder nem volt képes levezetni a megduzzadt viztömeget. Oka volt ennek nagyrészt a *talaj kevénysége*, még fagyott-volta, mely a felgyülemlett vizmennyiségből semmit sem szivott magába. Ez az abnormis vizmennyiség óriási bajokat okozott volna, ha a főváros az Arany-hegyi szakasznak az óbudai területen átmenő szakaszát nem rendezte volna s a medret át nem helyezte volna parallel az esztergomi vasuti töltéssel. A régi meder ezt a másodpercenkint lefutó 15—20 köbméter vizet nem tudta volna levezetni s ez Óbuda felső részét teljesen elöntötte volna.

A főváros tanácsa karöltve aaz elöljárósággal, a szükséges intézkedéseket a megrongált töltés helyreállitására azonnal megtette. Az óbudai vasuti állomást a viz nem öntötte el, mert fekvése jóval magasabb. Harminc esztendeje nem ömlött annyi viz oly hirtelen az Arany-hegyi árokba, mint most. Kiöntve ez rövid ideig néhány centivel *a vasuti töltést is ellepte, de* hamarosan visszahuzódott s forgalmi zavarokat nem okozott. Az Arany-hegyi árok további szabályozását már rég tervezzük s ez a baj ismét arra sürget, hogy ezt sürgősen keresztül is vigyék, habár jelentékenyebb összegbe fog is kerülni. Az elmult évben uj zsilip is készült itt s a készenlévő szivattyuval minden bajt elhárithatunk. Árvizveszélyről beszélni egyáltalán nem lehet.

TÜSKÉK

Bujósdit játszik

a közgyülési ellenzék, gyerekes csinyjeivel komolytalanná tévén céljait és önmagát. Ha a sikertelenségbe fult éjféli obstrukció után azt mondotta volna az ellenzék mélyen tisztelt vezére, hogy ezzel a többséggel pedig nem akarunk és nem is fogunk tárgyalni, — ha nem is lett volna logikus, de mindenesetre imponáló és férfias cselekedet lett volna. Más lapra tartozik, hogy a világ akkor sem dőlt volna össze, és a közönség nélkülözni lett volna kénytelen például mindazt a bölcsességet, amelyet egy demokrata városatya egész esztendőben gyüjt a költségvetési vitára. De verni a mellét, hogy igy meg ugy megmutatjuk, aztán a három nap mulva egybehivott közgyülésre szép csendben ujra bejönni és tovább közbekiabálni, mintha semmisem történt volna, engedjék meg az urak, kissé vénasszonyos. Egy pillanatig se higyje senki, hogy nekünk kellemetlen az ellenzék jelenléte, ó dehogy, hiszen mi hirdettük és hirdetjük állandóan, hogy politikamentes, dolgozó közgyülést akarunk, menten a meddő szófecsérléstől, és hogy szivesen veszünk a tuloldalról is minden olyan inditványt, mely őszintén és okosan akarja előmozditani a főváros érdekeit. Éppen ezért kétszeresen fáj nekünk minden szépséghiba, ami a tuloldalon történik és rosszul esik az az inkonzekvencia, amelyet ugy a liberálisoknál, mint a demokratáknál unos-untalan vagyunk kénytelenek tapasztalni. Félünk azonban, hogy az a választóközönség, mely ezeket a többé-kevésbbé hisztériás városatyákat a törvényhatósági bizottságba küldötte, nem lesz ennyire elnéző és követelni fogja, hogy a kisebbségi atyák ne csak diszkivonulásokat és sutytyomban való visszajöveteleket rendezzenek, hanem dolgozzanak is...

A Margitsziget

ügye ujra felszinre került a héten, mikor is a költségvetés pénzügyi tárgyalása alkalmával Platthy György ajánlotta figyelmébe a tanácsnak az indemnitási törvény azon rendelkezését, mely a Margitszigeten 36.000 négyszögölnyi terület teljes felszabaditására vonatkozik. A Füvészkert céljára lekötött ezen terület helyett a fővárosi pénzalap lenne köteles megfelelő területet adni, mire a derék közmunkatanács rövid uton ki is jelölt a Duna déli sarkán, a holt-Duna mellett egy területet, amit a főváros nem fogadott el. A tanács óvást emelt az ellen, hogy a magát tulságosan nagy hatalomnak érező Fővárosi Közmunkák Tanácsa egy ilyen nagy területnek a kijelölését a maga hatáskörében végezze el a főt város meghallgatása nélkül, erre a tiltakozó átiratra azonban még válasz sem érkezett a Döbrentei-téri palotából. Hogy mivel foglalkozik a közmunkatanács, ahelyett, hogy a főváros átirataira kellő tisztelettel válaszolna, nem tudjuk, mert ennek a csökevény testületnek a működését csupán az épitkezés megnehezitése terén érzi a főváros lakossága. Lehet, hogy a tavaszi hónapok kapcsán az arra vonatkozó lázas munka foglalja el e kiváló tanács idejét, hogy megállapitsák a szigeti belépődijak olyan összegre való emelését, amely továbbra is biztositja a közmunkatanácsi urak fizetését. Tavaly ugyanis azzal a feltétellel engedélyezte a közmunkatanács a szigeti belépődijnak két koronáról négy koronára való emelését, hogy az emelésből egy korona Schiffert, egy korona pedig a közmunkatanácsot illeti. Csak a testvéries osztozkodás révén, mely az elmult esztendőben több mint másfél milliót jövedelmezett a gyengédlelkü közmunkatanácsnak, sikerült bebizonyitani, hogy a közmunkatanácsra annál is nagyobb szükség van, mert hiszen el tudja tartani önmagát. Nem csodálkoznánk, ha az indemnitási törvény által felszabaditott füvészkerti területen Schiffer uj belépődijat szedne, függetlenül a szigeti belépődijtól, de külön közmunkatanácsi részesedéssel...

A pince-kabarék

ügyét tette szóvá a mult szerdai közgyülésen Usetty Béla. Valóban lehetetlen az a garázdálkodás, amit Wassermann ur és kollégái véghez visznek, akik a legelemibb tüzbiztonsági intézkedések teljes felrugásával csődditik a közönséget sekélyes műsoruk megtekintésére. A cégér, amellyel ez a had dolgozik, szintén jellemző reájuk: azt hirdetik, hogy belépődij nincs és a nagyérdemü közönség valódi operaházi tagokat és egyéb müélvezeteket kap a kapucinerje mellé. De próbáljon valaki csak egy kapucinert rendelni és nem valamely drága pukkanós bort fogyasztani, a rezervált asztalok mellett, a pincekabarésok — hogy az ő kifejezésükkel éljünk — „kinézik" a jámbor ismeretlent, aki járatlan a pesti éjszaka dzsungeljében. Vigalmiadótól mentes palifogás a müvészet szent nevében, — ez a wassermannok mestersége, akik elöljáróságok és kerületi kapitányságok elnézése folytán fütyülnek a jóizlésre és az épitési szabályrendeletre. A jóizlés és jó erkölcs védelme a rendőrség feladata, az épitési szabályrendelete pedig a főváros hatáskörébe tartozik. Nos, a főváros teljesiteni fogja kötelességét és az interpelláció kapcsán ráncba szedi a pincelokálok éppen nem szimpatikus tulajdonosait. Amit Wassermann ur főzött magának, meg is fogja enni...

HIREK

A főváros még nem tett előkészületet a választásokra. A nemzetgyülés szétoszlott, uj választások küszöbén állunk. Érdeklődtünk a főváros illetékes ügyosztályában aziránt, hogy mily stádiumban van a választások előkészitése s az ezzel kapcsolatos ügyek. A következő felvilágositást kaptuk: A minisztériumból még *semminemü leirat nem érkezett hozzánk* ez ügyben s igy természetesen még semmiféle készület részünkről nem történt. Várjuk mindig, hogy haladéktalanul hozzákezdhessünk a munkálatokhoz. 1920-ban a választások alkalmával a liszthivatalok utján történt a fővárosban a választók összeirása, kellő ellenőrzéssel. A panaszokat e célra kirendelt választási biztos felebbezés kizárásával döntötte el. Az előkészületekre az állam előleget szokott kiutalni a fővárosnak. 1920-ban 2.5 milliót kaptunk e célra, de ez összeget a választási kiadások 140 ezer koronával meghaladták. E tulkiadás ügyében néhány hónappal ezelőtt intéztünk egy felterjesztést a minisztériumhoz. Azért ily sokára, mert igen hosszu időt vett igénybe a munkálatok teljes lebonyolitása.

A Verpeléti-uti iskola ügye. A Verpeléti-uti iskola ügyében *Törökné* Kovács Hermin interpellált és konkrét adatokkal füszerezve ismertette a tarthatatlan helyzetet. Az ügy már széles hullámokat vert, szóba került előbb a Keresztény Községi Pártban és a pénzügyi bizottságban is s már ki is küldötték azt a háromtagu bizottságot, amely a vizsgálatot megtartani lesz hivatva. Érthető megütközést kellett tehát, hogy akadt olyan keresztény lap, amely a messzire elnyuló kezek befolyásának engedve ugynevezett hangulatkeltő közleményben iparkodott védelmére kelni a nagyon is szerencsétlen ügynek. Kérdést intéztünk az interpelláló bizottsági tag urnőhöz, aki a következőket volt szives mondani munkatársunknak:

— Nem szándékozom hirlapi polémiát folytatni egy olyan lapközleménnyel, amely a közönség tájékozatlanságára épiti számitásait. Én tényeket állapitottam meg s *kiméletesen* adtam elő olyan dolgokat, amelyek még ebben a formában is pártkülönbség nélkül felháborodást váltottak ki a közgyülésből. A szerecsenmosdató közlemény olyan vádak ellen védekezik, amelyeket nem mondottam, olyan iskolát dicsér, amelyet nem vádoltam, de a konkrét adataimra egy szava sincs. Ezekről hallgat. Én bevárom a vizsgálat eredményét. Remélem, hogy a bizottságba engem is bevonnak s lesz gondom rá, hogy a szabadkőmüves érdekeltek semmiféle páholy és sajtó összeköttetése se kenhesse el a dolgokat. Ha látnám, hogy a kiméletes szó nem használ, akkor még van fegyver a kezemben és *beszélni fogok*.

Bonyodalmak a Fürdőváros Egyesületnél. Az *Uj Budapest* részletesen beszámolt azokról a tárgyalásokról, amelyek a Budapest Fürdőváros Egyesület cimü társaság alakulását megelőzték és rámutatott arra, hogy az altruisztikus jelszavak mögött rideg üzleti érdekek lappanganak. Hogy mennyire igazunk volt, mi sem mutatja jobban, minthogy az ujdonsült egyesület első választmányi ülése „több, Budapest fejlődését érintő közérdekü kérdésen kivül" — ahogy a könyomatos-költészet zengi — elhatározta, hogy Budapest gyógytényezőinek ismertetésére francia, angol és németnyelvü munkát fog kiadni és azt a külföldön a legszélesebb körben elterjeszti. Hogy melyek voltak azok a Budapest fejlődését érintő közérdekü kérdések, amelyekkel az épen nem közérdekü társaság foglalkozni méltóztatott, egyáltalában nem tünik ki az előkelő szükszavusággal megfogalmazott közleményből, de őszinték akarunk lenni, be kell vallanunk, hogy erre nem is vagyunk kiváncsiak. Az azonban már igen közelről érdekel bennünket, hogy *kinek a pénzén* akarja lefolytatni az egyesület a megigért nagyszabásu propagandát és már most vagyunk bátrak kijelenteni, hogy a budapesti fürdő- és szállodatulajdonosok e ravasz tervére a székesfőváros pénzügyi és törvényhatósági bizottsága egyetlen rézgarast sem fog megszavazni, még akkor sem, ha a kiváló egyesület beváltja fenyegetését és állitólag már kidolgozott nagyszabásu fürdőprogramját csakugyan a főváros elé terjeszti. A városnak megvan a maga fürdőváros-programmja, de az teljesen független a szanatóriumtulajdonosok érdekeitől. Az egyesület vezetőségében különben, értesülésünk szerint, részleges változás állott be, amennyiben az egyesület főtitkára, *Chyzer* Kálmán, megvált állásától és helyét a választmány a közgyülés döntéséig *Bénlaky* Gézával, a Gellértfürdő igazgatójával töltötte be. Amennyire helyesnek tartjuk, hogy a Fürdőváros Egyesület és a Badewelt szerkesztősége között ezzel a lemondással megszünt a nyilvános összeköttetés, éppen annyira összeférhetetlennek tartjuk, hogy a Fürdőváros Egyesület titkára, ha ideiglenesen is, a főváros fürdőinek valamely főtisztviselője legyen.

A mozik szellőztetése. Egy panaszos levél alapján megirta az *Uj Budapest*, hogy a Terézkörüti *Mozgókép Otthon* szellőztetése ellen komoly kifogások merültek fel a közönség körében. A mozik szellőztetéséről kérdést intéztünk a *tiszti főorvosi hivatalhoz*. A fővárosi közegészségügyi adminisztráció legfőbb őre, *Szabó* Sándor dr. tiszti főorvos kijelentette munkatársunknak, hogy a főváros a tiszti főorvos iniciativájára még a háboru alatt szabályrendeletet készitett, amely szerint *a mozielőadások között annyi időnek kell eltelnie, amennyi idő alatt a helyiség alapos kitakaritása és szellőztetése lehetséges.* Nem a fővárosun mulik, hogy a mozik a főváros ezen rendelkezését nem hajtják végre, sőt különböző, állitólag százezrekbe kerülő, de a valóságban mit sem érő ventilációs rendszerekkel kerülik meg a hatósági rendelkezéseket. A főváros ezen szabályrendeletét végrehajtás céljából átküldte a főkapitánysághoz és a *főkapitányság az oka annak*, ha a rendelkezések be nem tartása miatt a mozik szellőztetése nem a legmegfelelőbb. Értesülésünk szerint ebben az ügyben a legközelebbi közgyülések egyikén *interpelláció* is el fog hangzani, amelynek kapcsán a főváros abban a helyzetben lesz, hogy a szabályrendelet szigoru betartására és a mozgófénykép bemutatóhelyiségek szellőztetésének állandó ellenőrzésére szólitja fel a rendőrséget.

A Vigszinház e hetének műsorát a *Sárga keztyü*, a *Csodagyermek* és az *Osztrigás Mici* előadásai töltik be. Éjjeli előadásul szombat este 10 órakor a *Csodagyermek*-et ismétlik. Vasárnap délután a *Zaza* kerül szinre.

Molnár Ferenc Szinháza 100-adszor. Ritka jubileuma lesz a jövő héten a Magyar Szinházban. Csütörtökön kerül szinre Molnár Ferenc *Szinház* cimü három egyfelvonásosa 100-adszor, oly szám, mely drámai müveknél, különösen egyfelvonásosoknál a legpéldátlanabb sikert jelenti. A jubiláris estén a siker főosztályosa Törzs, a vendég Gellért és Gaál Franciska, Báthory, Pécsi Blanka, Körmendy, Vándori, Pártos és Stella játsszák a főszerepeket. A kitünő darabot kedden és szombaton megismétli a szinház.

Tapsviharos zsufolt házak sorozata jelzi Liptai Imre uj vigjátéka *A jó fiu* rendkivüli sikerét, mely — mint előrelátható volt — szezoneseménnyé nőtt a Renaissance-Szinházban. A közönség harsogó derültséggel követi az uj vigjáték nagyszerü ötleteit, kacagtatóan vidám jeleneteit. *A jó fiu* a Renaissance egész jövő heti műsorát is betölti és a rendkivül sikerek iramával közeledik első jubiláris előadásához.

Petrass Sári előkelő stilusa, győzedelmes egyénisége, Tisza Karola boszorkányos tánca, Pallo Imre szárnyaló éneke, Sziklai József ezer tréfája, Horti Sándor humora, a szövegkönyv szines fordulatai, Vincze Zsigmond könnyed nemes szeneszámai estéről-estére megtöltik a Városi Szinházat, melynek müsorán kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap este szerepel a *Hamburgi menyasszony*, az évad legkiválóbb operettje. Szerdán Ábrányi Emil uj dalmüvét, az elragadó *Ave Máriá*-t ismétlik, a bemutató pompás szereposztásában, a *Parasztbecsület*-tel és a *Törpe grófnő*-sal. Hétfőn a *Bohémélet*, szombaton *Hoffmann meséi* megy Aquila-Adler Adelinával, vasárnap délután a *Cigánybáró* folytatja sorozatát.

A Babavásár egész héten. A Király Szinház legujabb nagy sikere, a *Babavásár*, a jövő héten minden este szinre kerül a Király Szinházban, mindannyiszor a bemutató nagyszerü szereposztásában. Most és jövő vasárnap délután *A hollandi menyecské*-t adják 3 órakor mérsékelt helyárakkal, jövő szombaton a Rákosi-iskola növendékei tartanak vizsgaelőadást, szinre kerül a *Pillangó főhadnagy* 3 órai kezdettel, rendkivül mérsékelt helyárakkal.

A II. Lajos király Magyar Szinházi előadásai valóságos ünnepély a Magyar Szinház kiváló együttesének. A nagysikerü Szomory-darabot, melynek minden egyes előadására előre kelnek el az összes jegyek, a jövő héten négyszer játsszák a Magyar Szinházban: hétfőn, szerdán, pénteken és vasárnap este. Most vasárnap délután a *Fakir*, jövő vasárnap délután *A kis lord* van müsoron 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Az Árnyhalász szombati bemutatója elé művészi körök, valamint a nagyközönség a legfeszültebb várakozással tekint. A bemutatóig Szenes Béla 100-ik előadást jubilált *Gazdag lány*-át ismétlik. Most vasárnap délután ugyancsak a *Gazdag lány* kerül szinre 3 órakor rendes helyárakkal, mig jövő vasárnap délután Szenes másik nagysikerü vigjátéka *A buta ember* kerül szinre 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

100-ik előadásán tul is változatlan nagy a közönség érdeklődése a Blaha Lujza-Szinház *Fi-Fi* előadásai iránt. A kitünő operett a jövő héten is minden este, valamint most és jövő vasárnap délután szinre kerül. E két utóbbi előadás 3 órakor kezdődik és rendes esti helyáru.

Egyetlen száma sincs az Andrássy-uti Szinház uj műsorának, amelyet a zsufolt házak közönsége ne tapsviharral köszönne meg a szinház népszerü együttesének. A nagysikerü műsor a jövő héten is minden este szinre kerül, ugyszintén most és jövő vasárnap délután 3½ órakor mérsékelt helyárak mellett.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**

Igazgató: **RASSKÓ OSZKÁR.**

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

KÖZGAZDASÁG

Wiener Kommerzial Bank. Az intézet alaptőkéjét legutóbbi közgyülési határozat alapján 500 millió n. o. koronára emeli fel. Az elővételi jog 1:3 arányban bezárólag folyó évi március 7-ig a Wiener Kommerzial Bank budapesti fiókjánál (V., Deák Ferenc-tér 2.) gyakorolható. Az uj részvényekre darabonként 1200 n. o. korona és folyó évi január 1-től számitott 5 százalékos kamat fizetendő be.

Nem beszédekkel,
hanem csak munkával és vállalkozással
lehet a nemzetgazdasági megujhodást szolgálni.
Ezért **lépjen be mindenki**
a keresztény alapitásu
„KÉVE"
Ruházati Áruház Szövetkezetébe
(IV., Kossuth Lajos-utca 20. sz.)
ahol egy rendes üzletrész 100 K, egy alapitói üzletrész 1000 K.
1921 december 30-ig belépett 8144 tag 580 darab alapitói és 9191 darab rendes üzletrésszel 1,508.190 K összegben.
Az 1922. évben tagjaink az üzleteredmény arányában 2%—4% vásárlási visszatérítésben fognak részesülni. A fizető jegyzékek tehát megőrzendők.
Az a. i. kifizetett üzletrészek ki vannak állitva, kérjük tehát t. tagjainkat, hogy azokat igazolás mellett mielőtt átvenni sziveskedjenek.
Vidéki t. tagjaink megbizott utján avagy 9 korona postaköltség megtérítése utján vehetik át üzletrészeiket.
Ugyanakkor az 5% osztalékot is kifizetjük.

TAKÁCS JÓZSEF TABÁNI
Törv. bej. cég. ◆ Telefon: 84—42.
Állami, középületek és lakások teljes takaritása, padlóbeeresztés, poloskairtás, fertőtlenités, szőrme- és szőnyeg megóvó, javító és vaacumozó.
Butor beraktározási telepe.
Budapest, VI., Horn Ede-u. 12-14.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
A POMPÁS UJ MÁRCIUSI MŰSOR
Kezdete este negyed ½8 órakor.

TABARIN
Rákóczi-út 63.
MALI-MALI
HARMATH IMRE énekes, táncos tréfája
:: és szenzációs táncprodukciók. ::

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

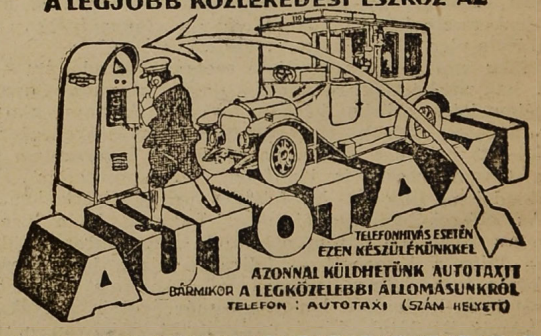

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
inta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
½8-kor **AZ UJ FÉNYES MÁRCIUSI MŰSOR** ½8-kor

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
AZ ELIZONDOI LEANY Offenbach vig operája. Átdolgozta: Kulinyi Ernő.
A VINCELLÉRI ISKOLA SZOMAHAZI ISTVÁN vigjátéka.
Szöllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Boross Géza, Sásdy Alice, Sándor József uj magánszámokkal.
Kezdete ½8 órakor. — Pénztárnyitás: 11-től 1-ig, d. u. 4-től 6-ig.

II. évfolyam Budapest, 1922 március 8 10. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Választások előtt

áll az ország népe és mint ilyenkor szokás, ujra tótágast áll a magyar glóbusz. Nagy nyomoruságunkban csak egy kérdés érdekel bennünket: *ki a vivát?* Jelölt akad bőven, gyakran nyolc-tiz is egy kerületre, régi tapasztalat szerint nem rossz dolog képviselőnek lenni.

Aggódva figyelünk fel a sok csinadrattára, mely már ma is, a tulajdonképeni küzdelem előtt, furya mámorba igyekszik kábitani az értelmet és az igéretek aranyhimes délibábját csillogtatja a sok fáradt és éhes szem előtt. A politika a mai borzalmas időkben, mikor egyrészről az egyéni akarat annyira aktiv résztvevőjévé lett mindnyájunk sorsa intézésének, másrészről az ország állapotja a béke boldog éveiben el sem képzelt módon érezteti hatását minden parányi egyed életében, létkérdés lett, hogy ki lesz az a huszonöt ember, aki vágyainkat képviseli, óhajainkat megvalósitja, ábrándjainkat vigyázza a törvényhozás házában. A tenger nyugodt és eseménytelen mélységeiből a viharokkal háborgó felszinre kerültünk, ahol mindenki érzi a hajó legkisebb hánykodását is: mindnyájunk rossz-, vagy jóléte függ attól, olyanokat ültetünk mi a kormányrud mellé, akiknek higgadtsága, és törhetetlen akarata a polgári nyugalom és békés jólét révébe tudja majd vezetni halálosan kimerült gályánkat.

Mert azok, akik eddig tartották kezükben a közület sorsával annyira összeforrt életünket, despoták, gyengék és határozatlanok voltak, akik mindenhez értettek, csak a hajó elkormányzásához nem. A magyar konstituánte emberi gyengeségekben gazdag, nagyotakaró semmittevésben kimerülő két esztendeje ujabb tanulságtétele volt a világtörténeti igazságnak, hogy a nagy időkben kis emberek kerülnek a hatalom polcára, akik végzetes hibáikkal, kétségbeejtő jelentéktelenségükkel a maguk nivójára, huzzák le jobb sorsra érdemes nemzetüket.

Abban a zászlóerőben, mely máris kivirágzott az uj választások hirnökeül, akad-e zászló, melyre nyugodt lélekkel esküdhetünk? Akad-e lobogó, mely politikai jelszavak, tartalmatlanságba és semmiségbe fuló részletkérdések helyett nem többet, csak az ország és a főváros számára gazdasági fellendülést, a jelszópolitika helyett becsületes reálpolitikát igér a keresztény világnézet szigoru szem előtt tartásával? A nagy zürzavarban akad-e párt, amely a keresztény reálpolitikát fontosabbnak tartja a handabandázásnál és nem azt kérdi, hogy *homouzion*, vagy *homojuzion*, hanem konkrétumokat igér, a keresztény és magyar renaissancenak azt a megvalósitását, melynek lehetőségére a budapesti városháza nyujtja a legragyogóbb példát?

Ha nincs ilyen párt, akkor meg kell csinálni és táborába vezetni a keresztény százezreket, amelyek a Keresztény Községi Párt komoly és tisztességes munkájában, törhetetlen magyarságában és tántorithatatlanul hü keresztény érzületében szerencsétlen fővárosunk jövendőjének zálogát látják. Ha egyebütt nem, a fővárosban uj lobogót kell kitüzni, mely zavaros nagyotmondás helyett a komoly munkát, meddő személyes viták helyett Budapest érdekeinek hüséges képviseletét, a keresztény és magyar Budapest már bevált elveinek szerencsétlen hazánk állapotaira való alkalmazását akarja.

Meg vagyunk arról győződve, hogy a főváros keresztény lakossága, mely egyrészről megundorodott a lefolyt két esztendő eredményeitől, de örömmel látja a Keresztény Községi Párt munkálkodását, *habozás nélkül tömörülne ez alá a lobogó alá.*

A háztartási munka hatósági közvetitése

Irta: SZALAY SÁNDOR dr.
ker. elüljáró, az elüljárói értekezlet elnöke

Jóllehet, a belső háztartási munka elvégzésére, a család körébe felvett női és férfi személyek elnevezése tekintetében a történelmi tradicióknak megfelelőbbnek és szebb kifejezésnek tartjuk a *„család"* szóból származott *„cseléd"* megjelölést; mégis, mert az érdekeltek társadalmi szervezetei, a *„háztartási alkalmazott"* elnevezést óhajtják, nem szándékozunk kivánságaikkal ellentétbe helyezkedni, annál kevésbbé, mert célunk egyedül csak az, hogy társadalom gazdasági, erkölcsi és kulturális közéletünknek, ezt a fontos kérdését, a megoldás felé lehetőleg közelebb vigyük. E célból elsősorban törekvésünk: hogy a város kormányzatát megnyerjük annak, hogy a pártatlan hatósági háztartási munkaközvetités gazdasági és szociálpolitikai fontosságát méltányolva, a közérdek szempontjából mielőbb valósitsa meg a *kötelező hatósági háztartási munkaközvetitő intézményét.*

Társadalomerkölcsi szempontból nincs az iparüzésre alkalmatlanabb foglalkozás, mint a háztartási munkaközvetitése, mert az üzleti érdek minél gyakoribb háztartási alkalmazottak változását követeli, ezért az ezen kérdés reformját a háztartási munkaközvetités hatósági kezelésbe vételével kell kezdeni.

A városokban a foglalkozás és háztartási munkaközvetités ezidőszerint a következőképen bonyolódik le:

1. iparszerü közvetités utján; 2. közhasznu egyesületek által; 3. saitó utján és 4. barátságos, utcai vagy az ugynevezett kézalatti közvetités segitségével.

Kulturtörténeti szempontból kétségkivül érdekes jelenség, hogy mig pl. Párisban a XIV. században már működtek hatósági felügyelet alatt álló iparszerü cselédközvetitéssel foglalkozó irodák (recommander este), addig nálunk a cselédközvetités csak az 1872. évi VIII. t.-cikk, illetve a jelenleg érvényben levő 1884. évi XVII. t.-cikkben foglalt ipartörvényben nyert közelebbi nyilvánjogi szabályozást.

A foglalkozást közvetitő és háztartási munkák iparüzletmenete épugy, mint bármely iparüzlet folytatása, szükségessé teszi az üzletfelek szerzését: gazdákat, kik háztartási alkalmazottakat igényelnek, háztartási alkalmazottakat, kik helyet keresnek. A közvetitő feladata, hogy az egymáshoz illő ajánlatokat összehozza. Ez sokszor felette nehéz. Az egyes háztartásokban divó szokások, a háztartási alkalmazottakat tartók müveltsége s társadalmi viszonyai más-más igényeket támasztanak a háztartási alkalmazott ügyessége, tisztasága stb. tekintetében s épp igy a háztartási alkalmazott képességei is különbözők. Még a megbizható háztartási munkaközvetitőnél is gyakoriak ezek folytán a hibák, mert az iparüzésben szerzett bármily gyakorlat magát az anyagot, a háztartási alkalmazottat javitani nem képes. Az alkalmaztatás kérdése tulajdonképpen kizárólag a szerződő felek közt dől el és igy végtére is mindenki önmagának a legjobb közvetitője. Ezért különösen városokban, hol a háztartási alkalmazottak és a gazdák közelebbi megismerése teljesen lehetetlenség, a foglalkozás és háztartási munkaközvetitő, tulnyomó esetben nem az ipari működésért kapja a közvetitési dijakat, hanem hogy üzletével mintegy fiók háztartási munkapiac berendezését kinálja anélkül, hogy ezzel a szervezett munkapiac közhasznu érdekének is szolgálatot tenne.

Mindezek dacára vannak az iparszerü háztartási munkaközvetitésnek előnyei is, ugymint:

a) megkönnyiti a fáradságos háztartási alkalmazott, illetve helykeresést, tehát gazdasági szükségletet elégit ki ott, hol a nyilvános vagy jótékonysági alapon szervezett háztartási munkaközvetités nincs kifejlődve;

b) anyagilag érdekelve lévén, idő és fáradság kimélése nélkül törekszik a közvetités effektuálására;

c) a vagyontalan nőknek oly munkaalkalmat kinál, amelyhez sem tőke, sem külön előképzettség nem szükséges, végül

d) ugy a gazdák, mint a háztartási alkalmazottak előtt ismeretes.

Ezen előnyökkel szemben azonban óriási nagy az a hátrány, mellyel a háztartási alkalmazott szerzés iparszerü üzése együtt jár. Köteteket lehetne erről irni, mert társadalmi életünknek sötét árnyékai ezek a veszedelmek, melyek nézetünk szerint közvetités anyagának természetében rejlenek.

Minden intézménynek próbaköve a gyakorlat s ezért ez szolgál leginkább bizonyságul arra nézve, hogy még formai tekintetben sem alkalmas a háztartási munkaközvetités az üzletszerü ipar körében való lebonyolitásra.

a) A legtöbb közvetitő üzlettulajdonos telepének megjelölésére oly jelzőket használ, melyek különösen a müveltség és élettapasztalat nélküli háztartási alkalmazottak előtt alkalmasak arra, hogy azoknak közhasznu inézményi jellegét feltüntessék és a tisztán nyerészkedésre alapitott ipari üzletszerü minőségét elfedjék.

b) A közvetitőnek a szolgálati szerződés létrejötte, vagyoni érdeke lévén, gyakran nem fordit kellő gondot arra, hogy az alkalmazást kereső a neki alkalmas helyre jusson. Gyorsan, minden helyre közvetiteni, ez az üzlet érdeke.

c) Sőt minél gyakrabban ujittatnak meg a szolgálati szerződések és pedig lehetőleg mindig nagyobbnagyobb bér mellett, annál jobban emelkedik a közvetitő bevétele. Üzletére szinte fontos és célravezető az oly szerződő feleknek összehozása, kik nem egymáshoz valók, miután a mielőbbi változás ujabb jövedelemmel kecsegtet.

d) Az iparszerü háztartási munkaközvetités árnyoldalához számithatjuk *a közvetitési dijaknak* a jelenlegi formában való lerovását is.

E dijak két csoportra oszthatók:

1. a tarifaszerü közvetitési dijak és 2. a külön fizetések.

A szolgálati szerződés megkötése után (8 napra) a közvetitő, ugy a gazdától, mint az alkalmazottól felvesz a proviziót, mely az érvényben levő szabályok szerint mindkét fél részéről — legtöbb helyen — havi bér 10—10%-a. E járulék, tekintve a háztartási alkalmazott hiány okozta nagy kereslet sürgős kielégitésével járó borravalót, ajándékadást és a gyakori háztartási alkalmazott változást, kétségkivül magas közvetitési dijnak mondhatók, annál is inkább, mert a kiszámitási alapul szolgáló bérösszegnek a gazdák terhére gyakran mivel sem indokolható felhajtását, az üzlet érdeke természetszerüen követeli.

e) Mégis a legsötétebb oldalát az iparszerü háztartási munkaközvetitésnek azon erkölcsi nyomoruságok képezik, melyekről oly kevés jön teljes valóságban napfényre.

A fiatal, tapasztalatlan falusi leány az ily üzletekben legtöbbnyire a helyüket minduntalan változtató egyének erkölcstelen társaságába kerül s feltárul előtte egyszerre a jellemnek erkölcsi elvadulása, melytől többé szabadulni nem képes. Sőt gyakori az az eset, hogy a nőháztartási alkalmazottak az ily közvetitő üzletekben való hosszabb tartózkodás által pénzükből és keresetükből teljesen kifogyván, oly erkölcstelen életre kényszerülnek, amelyből — elszokva a munkától — a tisztességes utra vajmi nehéz visszatérni.

A leánykereskedés anyagának a legbiztosabb termelői ezek a helyek, mely *„kiirtsuk"* és nemzeti szégyenfoltunk megszüntetése érdekében a küzdelem szinte becsületbeli kötelességünk.

Ha hozzávesszük még ezekhez a háztartási alkalmazottaknak az üzlet érdeke kivánta sürü helyváltoztatását, a járatlanoknak anyagi megsarcolását, a közvetitő üzletekben való tartózkodás idejének korlátozatlan voltát, a háztartási alkalmazottak könyveikkel üzött visszaéléseket, stb. sb. mindmegannyi sulyos indokát látjuk ezekben a háztartási munkaközvetités hatósági kezelésbe való vételének, illetve központositásának. Főleg pedig a háztartási munkapiac rendezése, a házi háztartási alkalmazottak szociális helyzete és a munkanélküliség leküzdése azok, melyeknek előfeltétele a hatósági háztartási munkaközvetités és amelyek reformja érdekében bővebb fejtegést tartunk szükségesnek.

A háztartási munkapiac szervezése, mely organikus kapcsolatban áll, illetve kiegészitő része a munkapiac nyilvános rendezésének, a modern közgazdasági élet fejlődésével mind nagyobb befolyásra és sulyra tesz szert.

A háztartási alkalmazott, mint a mezőgazdasági és ipari termelést fogyasztó, tehát azok gazdasági értékének alapját képező, háztartásoknak egyik fontos tényezője, különösen a kulturában és anyagi javakban előrehaladottabb városokban, mind nagyobb mennyiségben és jobb minőségben igényeltetvén, a kereslet és a kinálat idővel oly mértékeket ölt, hogy a háztartási munkapiac szervezése, vagyis a háztartási alkalmazott kinálat és kereslet egy pontról való

áttekintése válik közszükségessé. Ameddig ugyanis a háztartási alkalmazott kinálat és kereslet nincsen szervezve, lényegében a véletlentől függ, hogy az alkalmazást kereső — az egyes iparszerü közvetitők utján — meg is leli azt a helyet, ahol kereslet van és hogy az, aki háztartási alkalmazottakat keres a háztartásához az alkalmasakat megtalálja-e? Csak a közvetités meghatározott helyen való központositása létesithet állandó kapcsolatot a kereslet és a kinálat között s fokozza a valószinüségét nagy mértékben arra nézve, hogy a háztartási alkalmazottat kereső alkalmas háztartási alkalmazottat, a háztartási alkalmazott pedig megfelelő munkaalkalmat fog találni.

A városokban jelenleg sem a háztartási alkalmazottat kereső a háztartási munkapiac állásáról megbizható értesülést nem szerezhet, sem pedig az országban levő háztartási alkalmazottként alkalmas és vállalkozó egyének a háztartási alkalmazott kereslet nyilvános kimutatása után nem indulhatnak. A bérek tekintetében semmiféle utmutatásunk nem lévén, háztartási alkalmazottakat tartók azon általános véleménye alapján, hogy a városban háztartási alkalmazott hiány van, ugyszólván teljesen ki vannak szolgáltatva a háztartási munka iparszerü közvetitéssel foglalkozók béremelésre irányuló törekvéseiknek. A háztartási munkapiac állapotának és a háztartási alkalmazott bérek nyilvánosságának teljes hiánya nagyban hozzájárult a mai tarthatatlan viszonyokhoz, a háztartási alkalmazott hiányhoz, tehát kétségkivül elsőrendü közfeladat a háztartási munkapiac szervezése.

Manapság minden nagyobb város életében általános jelenség, hogy a háztartási munkapiacon a kereslet az, amely vagy egyáltalán nem, vagy pedig nem nyer megfelelő kielégitést. Ezen körülmény azon általános gazdasági társadalmi törekvések hatására vezethető vissza, amellyel a bérmunkásságnál a termelés egész vonalán találkozunk. Ha már most a közhatalom a termelés tényezőinek egymáshoz való rideg szerződési viszonyát a szociálpolitikai alkotásokkal mérsékelni kivánja, ugy az egyes háztartásokban történő termelés és fogyasztás egyik fontos tényezőjének, a háztartási alkalmazottak gazdáival szemben való viszonyát oly módon kell szocializálnunk, hogy a fennálló törvény által helyesen statuált és természetszerüen is bensőbb kapocs mellett, egyrészt a háztartási alkalmazott-sors bizonytalanságát megszüntessük, másrészt — részben ennek eredményeként is — a háztartási alkalmazotthiány pótlását elérjük.

A munkaalkalom bizonytalanságát és ezzel egyben a háztartási alkalmazotthiányt leküzdjük elsősorban azáltal, ha a gazdasági szükségletet kielégitő munkapiac rendezettségébe rendszert teremtünk. Azonban e cél szolgálatában szükségünk van tervszerü és szakadatlan nyilvános tevékenységre, mely kereslet és kinálat helyes arányának fentartása érdekében, a munkapiac közérdek követelte nyilvános és részletes kimutatását nap-nap után szolgáltatni képes. Erre pedig egyedül a hatósági közvetitő képes és alkalmas, amelynek a közgazdasági és szociális szerepe abban fog állani, hogy ugy a gazdáknak, mint a háztartási alkalmazottaknak rendes tájékozási pontot biztosit.

Bármily fontos a hatósági közvetitő a gazdákra, miután ott egy páratlan fórum utján köthetik meg a szolgálati szerződéseket, mégis nagyobb gazdasági és szociális hasznát látják az intézménynek a háztartási alkalmazottak. A nyilvános kimutatás ugyanis megvédi őket a munkapiac feleslegéből reájuk háramolható gazdasági károktól s munkájuk értékesitését sokkal könnyebben eszközölhetik. Emellett a hatósági közvetitő előtt a háztartási alkalmazott többé nem alárendelt fél, ki a közvetitő iparüzlettulajdonos jóakaratától juthat csak megfelelő helyhez, ha nem ügyfél, ki bizalommal s azzal az erkölcsi öntudattal teheti le kérelme elintézését a hatósági közeg kezébe, hogy a foglalkozások minősége vagy jobb jövedelmezősége nem fogja befolyásolni a közhatalomnak a közvetitésben eljáró alkalmazottját.

De kiváló fontossággal bir a *központositott hatósági közvetités* a munkanélküliség leküzdésére, a munkakerülők ellenőrzésére és igy a háztartási alkalmazott-hiány egyik okának elháritására is.

Az igy szervezett háztartási munkaközvetités mellett a háztartási alkalmazott helynélkülisége már csak akkor fordulhat elő, ha városban tényleg minden gazda bir háztartási alkalmazottal. Ellenben az iparszerü decentralizált közvetités mellett a munkanélküliség abban is gyökerezhetik, hogy a létező üres munkahelyeket nem hozzák a háztartási alkalmazott tudtára, vagy forditva a gazda nem találja meg a megfelelő háztartási alkalmazottakat, jóllehet ilyenek a városban vannak. De egyben nyilvános szerveül is szolgál a hatósági közvetitő a munkakerülő (facér) háztartási alkalmazottak ellenőrzésére, amely, miután legnagyobbrészt nőkről van szó erkölcsrendészeti és társadalomerkölcsi szempontból felette nagyjelentőségü s organikus összeköttetésbe hozható majdan a létesitendő szociálpolitikai intézmények körébe tartozó eljárásokkal.

A helyi, illetve munkanélkülinek ugyanis első kötelessége, hogy törekedjék munkát szerezni, mert a munkanélküli nyilvános védelme csak ott foglalhat helyet, hol igazolva van az, hogy alkalmaztatást azon időben egyáltalán nem szerezhet. Ha van olyan helyi, illetve munkaalkalom, melyet a háztartási alkalmazott rögtön elfogadhat, s szociális védelemnek egyáltalán helye nincsen, miután a munkakerülők, mint a nemzet gazdasági életének kárt okozói, társadalomerkölcsi szempontból a szociál-politika kedvezményezésére nem méltók.

De fontos a hatósági háztartási munkaközvetitő által vezetett nyilvános munkapiac-kimutatás abból a szempontból is, hogy a községi kormányzat megokolt véleményt alkothasson arról, hogy az igazgatása alatt álló területen a háztartási alkalmazott viszonyok megnyugtatók-e, vagy pedig a családi és a társadalmi életet érintő háztartási alkalmazotthiánnyal áll szemben. E két mozzanat állandó megfigyelése szolgáltathat kellő alapot és utmutatást a városi hatóságoknak arra, hogy a munkapiac alakulására megfelelő szociális politikával hassanak közre és a lakossággal szemben megfelelhessenek azon kötelezettségnek, amelyek a társadalmi jólét előbbrevitele tőlük e téren méltán megkiván. Mindezen célokat azonban nézetünk szerint csak ugy szolgáljuk helyesen, ha a szervezendő hatósági közvetitő minden rendőri, minden bürokratikus jellemtől mentesitve lesz, valamint nem viseli a jótékonyság jellegét, hanem hivatásának, rendeltetésének megfelelően, kizárólag mint egy nemzetgazdasági szervezet működik.

Külföldi hatósági közvetités nyujtotta tapasztalat szerint a közvetités e fajtája a közgazdasági tevékenységre azért is kiválóan alkalmas, mert személyzete állandó alkalmazásában a felek egyéni tulajdonságai és igényeit jobban kiismerheti és a közvetités gyakori voltát nem fogja az üzlet anyagi érdekének tekinteni. Emellett a férfi- és nőháztartási alkalmazottak, valamint a magasabb képesitéssel biró alkalmazást keresők egymástól elkülönithetők s igy a női osztályok kizárólag női hivatalnokok vezetésére bizhatók, kikkel szemben ugy a háziaszszonyok, mint a háztartási alkalmazottak bizalma fokozottabb mértékben fog megnyilvánulni. Ha még hozzávesszük, hogy a női osztályok működése felett való felügyelet gyakorlása és háztartási munkaközvetités helyes irányban való vezetése céljából a választmány nőkből fog szerveztetni, kik mintegy közvetitői lesznek a háztartási alkalmazottak javára irányuló társadalmi politikának és a szervezetvédelemnek; bizonyára a háztartási munkaközvetités ujabb szervezete oly szerepet fog betölteni társadalmi életünkben, melynek nemes hatását a családi béke s a háztartási alkalmazottak gazdasági és szociális helyzetének előbbrevitele tekintetében ma még nem is sejthetjük.

Amennyire célhoz vezetőnek tartjuk a házi háztartási alkalmazottak hatósági közvetitését, mely már általánosságban, a munkapiac szervezésére és a közvetités pártatlanságának teljes biztositására szolgálna, époly elhibázott volna, ha a munkaközvetités, a háztartási munkaközvetités az ipari munkaközvetimunkaközvetitő-intézet alosztályaként kezeltetnék. Mert bizonyára nem szorul bővebb indokolásra, hogy a háztartási munkaközvetités azipari munkaközvetitési tevékenységtől mennyiben kü'önbözik, ami egyben azt is bizonyitja, hogy a háztartási munkaközvetités irányitását és vezetését, az ipari munkaközvetités intéző szervétől minden városban különálló

A régi Pest

Régi házak

I.

Régi házak, régi házak: ez, hangzásra csak a legpoétaibb füleket üti meg valami gyöngéd és érzékeny lira, bánatos sóhajoktól, szubtilis örömöktől átszőtt vers csengésével. Egyébként elég kemény köznapi és megszokott ahhoz, hogy ugy hangozzék, oly szürkén és közömbösen, mint valami kitépett mondat egy posztógyáros főkönyvéből.

Mondd ki ezt a két szót „régi házak" művelt társaságban s konstatálni fogod, hogy némely urak és hölgyek elnéznek a fejed fölött, kibámulnak az ablakon, oly arccal, amiről csak le kell olvasni az abszolut gondolattalanság édes csöndjét. Nem hallottak semmit, annyit hallottak mintha ezt mondtad volna: ma szép idő van. Ők azok, akiknek nincsenek különösebb elképzeléseik, akiket bizonyos dolgokkal kapcsolatosan nem rohannak meg emlékképek, akik, ha kimondod azt, hogy régi házak, nem gondolnak és nem látnak semmit. Arra gondolnak, amit ez fantázia hiján jelent a maga pőre, objektiv valóságában: régi, esőtől, széltől, az időjárás és emberi nemtörődömség minden átkától megvert házakat, amelyeken már bedől a kémény, faláról lecsurog a festék, durva füvek nőnek ki küszöbén. Öreg házakat, amelyeknek oduiban denevérek és szomoru csavargók találnak éjjeli szállást, tégláit, kikezdett, elsorvadt gerendáit táncos kedvvel rázza a novemberi szél. Amelyek elhanyagolt, leszegényedett külsejükben végtelen szégyenkezéssel, rongyos proletármódra huzódnak jobbmódu, uj, vasbetonos és háromemeletes szomszédaik árnyékában. Házakat, amelyek fölött előbb-utóbb végső itéletet hoznak a középitési bizottság, a városrendező- és szépészeti hivatal. Öreg, kopott, régi bájaiban sokszor megsértett, mai berendezésü életre alkalmatlan házakat, amelyek idegenül, mint egy darab ittfelejtett szótlan és komoly história néznek a Buda dombjairól.

Vannak persze akik nem mosolyognak el a fejed fölött, nem bámulnak ki az ablakon s ilyenkor nem gondolnak a holnapi szép időre. Vannak, akikben több a figyelem és törődés művészdolgok iránt, sokszor annyira több, hogy ez már szenvedély, akár a sakkjáték, a dohány vagy a hajnali lefekvés mámora. Ezeknél a művészet, költői kifejezéssel, az élet méze és likőrje, amin kivül nem tudnak semmit, amitől nem várnak mást, csak gourmande-szenzációkat, azt kivánják, amit falánk és dicső rómaiak, lucullusi lakomákon dőzsölő, agyontáplálkozott patriciusok cselekedtek, pávatollal csiklandván csömörbe fáradt és ujra éhes, epikureusi szomjuságtól égő torkukat. Ezek az eszteták, smokkok, a mult századvég kulturájának ma kissé már beporosodott tipusai. Ezek a nagyképü finomkodók, ezek a feminin lágyságu, minden férfias energiából kivetkőzött széplelkek, Schöngeistok. Ezek a művészet félénk gyereksirói, szenvelgői és fontoskodói. Ezek az iskolás illendőségen, szabályokon, külsőségeken, semmiségeken nyargalók, akik jártak már Rómában, jártak Firenzében, jártak az Uffiziben és bedekker-áhitattal állnak meg minden előtt, legyen ez bár jelentéktelen törmelék, akik olvastak műtörténelmet és ennél a két szónál, ennél a fogalomnál, régi házak, diadallal kiáltanak föl, ah a renaissance, óh a barokk, ah I. Napoleon és a Biedermaier — szép vonalakat, szép görbéket, szép felületeket vesznek észre, csak azt nem veszik észre, ami ezekben a dolgokban emberi. Csak emberi dokumentumnak nem látják az architekturát. Csak emberi érzéseket nem szakitanak föl bennük régi házak, amelyekben valamikor lüktető, hangos és gőgös élet volt, amelyek egy más idegü generációt szolgáltak, más miliőt, célt, kényelmet, más szükségszerüségeket, amelyeknek falai közt egy darab történelem temetkezik: lelkes erőlködések, elröppent vágyak, kihült leheletek, egy csomó gondolat, egy darab emberi vegetálás, kéj, ábránd és hiábavalóság.

II.

Ragyogó, napos, plein-air időben kell bekóborolni Budának azt a részét, ahol minden négyszögmétert emléktáblával jelölhetne meg a hálás utókor. Egészen mások ilyenkor azok a házak, amelyek félszeg kis törpék módjára, sürü rajban keritik körül a Mátyás-templomot. Egészen más az arcuk: nyiltak, beszédesek, vidámak és közlékenyek. Nem oly leverőek, nem oly szomoruak, mint beborult, esőre álló, fázós, párákkal, mérges ködökkel terhes napokon, amikor órákig el lehet várni, amig kinyilik egy-egy tenyérnyi széles ajtó, csikorog valami sok vihart ért nagykapu s élő tény, két pap, két tiszt, vagy öreg házaspár siet, csoszog kimért s szinte ijesztően kongó léptekkel a gyászosan égő lámpások alatt s mint sötét és füstös árnyék hirtelen elfünik. Budán tudniillik, ebben a részben sohase jártam, hogy ne jött volna szemközt két pap, két tiszt vagy régi német vicclapok metszeteire, kakukos zenélő órák és időmérők főkötős, Biedermaier figuráira emlékeztető házaspár. Budán, ezen a vidéken, fél nappal hamarább sietnek aludni az emberek, nehogy lekéssék a kapupénzt, a tizenkétórás polgári nyugalmat. Más az alvásuk, más a mozgásuk, járásuk és gesztusuk ritmusa, más az a tempó, amelyben élnek, dolgoznak, diskurálnak és meghalnak. Alattuk egy nagy, föl-föl-riadó, idegesen pihegő város. Alattuk fáradt, zaklatott, ezer bajtól kergetett millió, — itt muskátli nyilik apró ablakokban, köcsögből isszák a tejet s nyáron, reggel hatkor már piros arccal énekelnek az udvaron. Alattuk egy zsongó kőerdő tömérdek izgalma, lármás virrasztók, nyitott kés, vásárolt öröm, szines, bünös, orgyilkos éjjel, — itt ráérnek harisnyát kötni, dominózni és kávénénikézni. Itt mindenki ismeri egymást, tartják a szomszédságot, közös az időtöltés, egyformák az élvezetek, bánatok és szórakozások. Itt vannak még alacsony tetejü korcsmák, ahol vigyázni kell, ha fölkelsz, ahol kerek faasztaloknál hosszan, csöndesen ülnek veterán barátok, dicsérik az idei termést és ez minden dorbézolás. Ide lassan, nehezen, csigalépcsőn érnek föl a szenzációk, mire fölérnek már nem is szenzációk, elvesztik élüket, lefokozódnak és elhalványulnak. Itt szépen összehajtják és elteszik az ujságot, kivágják a regénycsarnokot, birssajtot pakkolnak külpolitikai bonyodalmak táviratiba. Farsangos kedvü alkalmakkor itt még divatoznak a „Kräntzchen" hagyományai, hófehér hölgyek könnyes szemmel mutogatják a selyemtunikát, krinolint, amiben Lanner melódiáira ländlert táncoltak koszoruval a fejükön. Himzett képek, házi áldások, remetei szüz Máriák, préselt virágok, bucsus emlékek lógnak a falon. Százéves cukrászreceptek, Kossuth-bankók, koronázási babérlevelek sárgulnak a fiókban, családtörténeti jelentősége, gyöngéd és hamvas tradiciója van mindennek, kezdve az ajtókilincstől az alámariomokon statisztáló filigrán porcellánokig.

Dömötör István.

(Folytatás a jövő számban.)

szervezetre kell bizni, melyben a háztartási alkalmazott ügy terén közismert hathatós működést kifejtett nőknek is hely biztositandó.

A fent előadott nyomós indokokra való figyelemmel, azt véljük, — minden városnak — mint ezt pl. Kolozsvár városa, illetve legutóbb Szatmárnémeti tette — egyik elsőrendü gazdaságpolitikai feladata, hogy — az iparszerü közvetités mellett is — a hatósági háztartási munkaközvetitő-intézet felállitásáról gondoskodjék, természetesen oly módon, hogy a munkaközvetitésnek egy telepen való központositása, illetve decentralizálása, a mindenkori kereslet és a kinálat érdekei szerint igazodjék. Mig a munkaközvetitési dijakból befolyó tiszta jövedelem mindenkor a hü és önfeláldozó tisztességes háztartási alkalmazottak jólétét szolgáló nyilvános közhasznu intézmények céljara fordittsák.

Végül a hatósági munkaközvetités eredményessége érdekében fontosnak tartjuk, hogy a városok háztartási munkaközvetitő-intézetei egymással állandó érintkezést tartsanak fenn illetőleg, hogy egy országos szövetség létesittessék, melynek kebelébe tartozzanak az összes magyarországi hatósági háztartási munkaközvetitő-intézmények.

Megindulnak a fővárosi közmunkák

A főváros ez évben 560 milliót fordit közmunkára — Körintervju az ügyosztályokban.

Az épitkezések megkezdése, a közmunkák sürgős megindítása ma *nemzeti érdek*. Csak ez hozhat friss vérkeringést tespedt közgazdasági életünkbe, ez rázhat fel a végromlás felé vivő letargikus álomból, mely egész csonka hazánkra immár közel tiz esztendeje ránehezedett. Csak ez javithatja szinte értéknélküli valutánkat, ez vezethet egyedül a végleges konszolidációra, a jogrend teljes elérésére. Csak ez virraszthat felettünk jobb napokat, hozhat könnyebb megélhetési — lehetőséget; csak ez a termelő munka felvétele. Annyi bu, keserüség forradalmi nekilendülés, harag, irigység, ellenszenv s egyéb ezer türelmi átok foglalkoztatott bennünket az utóbbi évek alatt, hogy *a munkát elfeledtük*. Ezért ma is osztályrészünk a környező arc, az üres gyomor s a koldus öltözék. Feledjünk hát mindent-mindent s csak *dolgozzunk!* Mert a boldogság felé a munkás, göröngyös élet vezet. Állam és főváros, közület és egyén, a társadalom valahány rétege munkálkodjon, termeljen, produkáljon.

Ha objektivek akarunk maradni, le kell szögeznünk, hogy a főváros anyagi erejéhez képest bőségesen kiveszi részét ebből.

Rendes bevételeinek 56 százalékát, azaz 990 millió koronából 559 milliót fordit ez évben is közmunkákra.

A kép nem stereotip, mert csak néhány ügyosztályba látogattunk el s kérdezősködtünk afelől, hogy mi van a közmunkálatok megindításával. A következő válaszokat kaptuk:

Az ut- és csatornaépitési ügyosztályban

Fock Ede tanácsnok a következőket mondotta:

— A téli fagy akadályozott eddig munkálataink megkezdesében, de meg különben is az utburkolási és csatornázási munkákat minden evben rendesen József nap körül szoktuk megkezdeni. Most is 4 nyilvános versenytárgyalást hirdetünk az 1922. évben szükséges bazalt és trachit zuzott kő szállitására, megfelelő kőanyag beszerzéséhez s az ajánlati határidő után — mely március 8. — következik a vállalatbaadás. A kerületi mérnökeink is azonnal hozzátognak ekkor a munkálatokhoz s a makadám utak javitásához. A központ a munkát máris megkezdte. A hosszu télviz az évek óta gondozatlan aszfaltburkolatokat is kikezdte s ezek rendbehozása is szükséges. Ez évben a nehéz gazdasági viszonyok miatt a fősulyt megint csak a meglévő burkolatok jókarbantartására helyezzük. Több utcaszakaszon még pedig a *Gróf Károlyi-, Molnár-, Zoltán-, Dohány-, Hársfa-, Szövetség-, Wesselényi- és Oroszlán-utcákban* folytatni fogjuk a megrongált faburkolatoknak kővel való kicserélését. A keramittal burkolt uttestek közül az *Üllői-ut* és a *Szivutca* kocsiutburkolatát cseréljük ki bazalt fejkővel. A *Villányi-ut* és a *Szent Gellért-tér* burkolási munkálatait is rendbehozzuk. Az aszfalt uttestek közül különösen a legforgalmasabbakat, — igy a *Muzeum-körut, Rákóczi-ut, Erzsébet-körut* és *Berlini-tér* — hozzuk elsősorban helyre. Az idén utak épitésére 8, utak karbantartására 32 milliót vettünk fel. A közmunkákra előirányzott összeg nálam 70—80 millió körül van. A *helyikikötő* épitési munkálatait is folytatjuk, nevezetesen a betonozást. 8 vagy 9 vasbetonszekrény elkészitése hiányzik csupán, melylyel április elejére valószinüleg elkészülhetünk s akkor a partfal teljesen kész. A *sasadi hegyi vizek* levezetésére készitett terveket is az idén fogjuk megvalósitani. A csatornaépitések terve az idén, sajnos, anyagiak hiányában csak igen keveset produkálhatunk. El fogjuk készitteni a *Lajos-utcai* mellékgyüjtőnek a főgyüjtőbe való bekötését s a *Podmaniczky-utcai* mellékgyüjtő II. szakaszának megépitését. A mellékcsatornák közül a *Ménesi-ut* és a *Villányi-ut* közötti részt hozzuk rendbe. A rakpartjavitási munkálatokat házilag végezzük. Nagyjából ennyi, amit az idén megvalósitani akarunk. Bizony nem sok, de a mai körülmények között többet nem tehetünk. Talán jövőre?

A szociálpolitikai ügyosztályban

Faller János dr. tanácsjegyző mondja:

— Annyi sok szép tervet kigondoltunk, annyit munkálkodtunk s a sok szép terv és gondolat nem ölthet testet, *mert nincs pénz*. Igy referál: Tervbe vettük 100—150 millió korona körüli költségszámitással, több bérház megépitését fővárosi alkalmazottak számára, de hogy e tervünket mikor válthatjuk valóra, egyelőre *teljesen kilátástalan*. Tárgyalásokat folytatunk ez ügyben a kormánnyal s ha az ő segitségükkel a pénzintézetektől a szükséges összeget sikerül előteremteni, akkor az épitkezések megkezdésével egy percig sem késünk.

A városgazdasági ügyosztályban

Berczel Jenő dr. tanácsnok igy nyilatkozik:

— Nálam nincsenek közmunkák. A *fürdőkre* vonatkozólag vannak nagyszabásu, kidolgozott kész terveink, de megvalósitásuk a pénzhiányon mulik.

A közgazdasági ügyosztályban

Purébl Győző dr. tanácsnokot véletlenül ott találtuk. Azért véletlenül, mert ő annyit fárad, szaladgál ankétekre, a vasuti tarifa, a szén, az árumintavásár ügyében, ülésekre, hogy alig tud időt szakitani még arra is, hogy az *Uj Budapest* munkatársát fogadja. Nem sokat tud mondani:

— Befejezzük az idén a brikettgyári épitést még a tavasszal. Javitási munkáink nincsenek. Az árumintavásári csarnok épitkezését is hamarosan megkezdjük, mert már *ez év junius 7. és 8-ika körül itt akarják tartani a vásárokat*. Részvénytársasági alapon oldják meg a kérdést a bankok kizárásával, melyben a főváros is részt vesz 5 milliós jegyzéssel s az épület céljaira telket engedélyez.

A közélelmezési ügyosztályban

Vajna Ede tanácsnoktól a következő információt kapjuk:

— A *vágóhidakon* a legszükségesebb tatarozási munkálatokat végezzük el, circa 10 millió korona költséggel. A *vásárcsarnoknál* a rekonstrukciós munkálatokra kb. 2 millió koronát fordítunk. Nagyobb szabásu fejlesztésről, épitő munkáról, sajnos, nem lehet szó, oly nagy összegekbe kerülnének. Terveink megvalósitása, ezeknek gyakorlati alkalmazása, melyekre az elmult 8 év tapasztalata tanitott, igy nagyszabásu reorganizáció, üzemek kibővitése, vásárok fejlesztése ma több száz millióba kerülne. Ennélfogva csak oly gazdaságos rekonstrukciós munkálatokat eszközlünk, melyek révén az üzemköltségi kiadásokat csökkenthetjük.

A tanügyi ügyosztályban

Zilahi Kiss Jenő dr. tanácsnoknak is egy mindenképen dicsérendő terve valósul meg ez évben. Egy mondatba foglalja: Átépittetem a Millenáris sporttelepet 4 millió 800 ezer korona költséggel. De sok ifju fogja ezért áldani évtizedek multán is.

A közjótékonysági ügyosztályban

Bukovszky Viktor tanácsnokot keresem, de betegsége miatt nem találom hivatalában. Az egyik referens informálása szerint kibővitik a *Bernfeld Mór* fiu otthont. Ezután 16 helyett 40 árva nyer itt elhelyezést. E célra 2 millió koronát irányoztak elő.

A közegészségügyi osztályban

Édes Endre tanácsnok, már jelenleg is épitkezési munkálatokat folytat. Tatarozzák a Zita kórházat. Pár millió koronával hozzájárult a költségekhez a népjóléti minisztérium is. Hat héten belül teljesen elkészülnek a javitási munkálatokkal s teljes egészében átadhatj a barakkokat a kórház rendeltetési céljaira.

Tóth József dr.

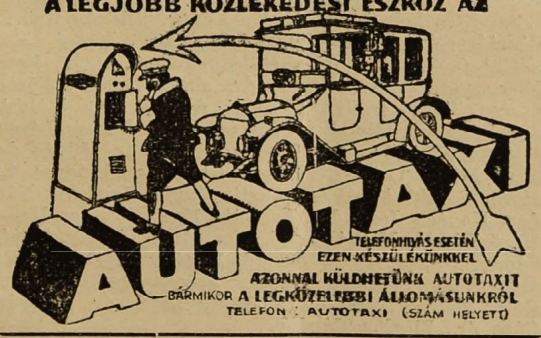

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
½8-kor AZ UJ FÉNYES MÁRCIUSI MŰSOR ½8-kor

A főváros megrendszabályozza a mozikat

Szeptember elsején életbelép az uj mozi-szabályrendelet — Az előadások között fél és 1 órás szüneteket kell tartani — Tiz éven aluli gyermeket nem szabad moziba vinni

Az *Uj Budapest* a Teréz-köruti Mozgókép Otthon rossz és helytelen szellőztetésével kapcsolatban többizben szóvá tette, hogy a fővárosi tiszti főorvosi hivatal azon követelésének, mely szerint a mozielőadások között megfelelő tartamu szünetek elrendelésével kell, különösen a mai influenzás időkben a moziba járó közönség egészségét megóvni, végre eleget kell tenni. Az *Uj Budapest* cikke élénk visszhangra talált a városépitési ügyosztályban, ahol *Bárdy* István tanácsnok felügyeletével a jogi alosztály most fejezte be azt a szabályrendelettervezetet, mely a mozgófényképek bemutatására szolgáló helyiségek tüzbiztonsági, épitési, rendőri és egészségügyi következményeiről tartalmaz szigoru rendelkezéseket.

A szabályrendelettervezet szerint mozgófényképszinház céljaira szolgáló épületek épitésére, átalakitására, berendezésére és szerkezetére nézve az *épitésügyi szabályzat* rendelkezései irányadók. A mozik kijáratainak közvetlenül az utcára kell nyilniok. Ha a kijáratok nem az utcára, vagy a kertbe nyilnak, akkor az udvar vagy a kert szélessége legalább *hat* méter kell, hogy legyen. A mozitulajdonosok kötelezve vannak megfelelő nagyságu *várócsarnok* és *ruhatár* létesitésére, *buffet* csak a várócsarnokban létesithető, ha ott a meghatározott alapterületen felül megfelelő hely áll rendelkezésre.

A *nézőtér* kijárati ajtainak közvetlenül a szabadba vagy a szabadba nyiló folyosóra kell nyilniok és minden száz nézőtéri férőhely után kétszárnyu csapóajtót kell létesiteni. A nézőtér befogadóképességének megállapitásánál az irányadó, hogy a közvetlen oldalvilágitással biró helyiségeknél egy-egy nézőtéri férőhelyre legalább három, a közvetlen világitással nem biró központi elrendezésü helyiségeknél pedig legalább *öt* köbméter légtér jusson. A nézőtér befogadóképességét, amelyet a közlekedésre szánt folyósók nagysága is módosit, a főváros tanácsa állapitja meg. Az ülőhelyeknek legalább *félméter* széleseknek kell lenniök. Állóhelyeket a hatóság *nem engedélyez*.

A mozgófényképszinházak összes helyiségében a szabályrendelettervezet 30. §-a értelmében *csak villanyvilágitást* engedélyez a hatóság. A szabályrendelettervezet további szakaszaiban részletes intézkedéseket tartalmaz a *vetitőhelyiség* tüzbiztos berendezésére és a gépkezelőre vonatkozólag. *Gépkezelőnek* csak 21 évnél idősebb, hatóságilag vizsgázott, józan és büntetlen előéletü egyént szabad alkalmazni.

Fontos része a szabályrendelettervezetnek, amely kimondja, hogy *folytatólagos előadásokat tartani nem szabad*. A tervezet 61. §-a szerint az előadások között *félórás* szünetek tartandók, az esetben, ha az előadás tartama legfeljebb másfélórás, *egyórás* szünetet kell tartani, ha az előadás tartama legfeljebb két óra. A szünet alatt a helyiséget *alaposan ki kell tisztogatni*. A nézőtér ajtóit ki kell tárni és a mesterséges szellőztetőkészülékeket működésben kell tartani. Az uj előadás közönsége csak öt perccel a kezdet előtt bocsájtható be.

A szabályrendelet szerint *tiz éven aluli gyermekek csakis tanitóik vezetése mellett* és tanulók részére tartott előadásokon vehetnek részt, tehát az ilyen gyermekeket *a szülők sem* vihetik magukkal az előadásra. A tiz-tizenhat év közötti gyermekek csakis a rendőrhatóság részéről, gyermekek által is megtekinthetőnek talált előadáson vehetnek részt.

A szabályrendelettervezet 68. §-a szerint mozgófényképszinházak felállitásához *játszási és tüzrendészeti engedélyt* kell kérni. Amennyiben uj épület emeléséről vagy meglévő épület átalakitásáról is szó van, épitési engedély is kérendő. Az épitési engedély kiadása tekintetében az épitésügyi szabályzat rendelkezései, a játszási engedély megszerzésére nézve pedig a rendőrhatósági engedélyek az irányadók. Mindaddig, amig a tüzrendőri engedélyben előirt és az élet, tüz és közegészség biztositására irányuló kikötéseket a szinház tulajdonosa végre nem hajtotta, a helyiségben előadásokat tartani *nem szabad*.

Az átmeneti intézkedések fejezetében helyet foglaló rendelkezés szerint a hatóság esetről-esetre a szabályrendelet rendelkezéseit meghaladó intézkedések foganatositását is elrendelheti, ha ezt a tüz, az élet- és közbiztonsági vagy közegészségügyi követelmények fokozottabb biztositása érdekében szükségesnek látja. A már meglévő mozgófényképszinházak, amelyek a szabályrendelet életbelépése idején nem felelnek meg minden tekintetben a követelményeknek, *jelenlegi állapotukban meghagyhatók* azonban a befogadóképesség tekintetében a legközelebbi nyárig, illetve előadási szünet alatt megfelelő módon átalakitandók. Haladéktalanul végre kell hajtani azonban mindazokat a rendelkezéseket, amelyek a *szinházak közegészségügyi követelményeire vonatkoznak*. A szabályrendelettervezet 77. §-a szerint aki a szabályrendeletet megszegi, büntetendő kihágást követ el és a főváros fentartja magának azt a jogot, hogy ismételt kihágás esetén a mozgófényképszinháznak hat hónapig terjedhető bezárása elrendelhető legyen.

Értesülésünk szerint az uj szabályrendelettervezet már teljesen készen van és a bizottsági tárgyalás *még március hó folyamán* meg fog kezdődni. A szabályrendeletet még *a tavasz folyamán* letárgyalja a közgyülés és *az szeptember elsejétől kezdődőleg minden mozitulajdonosra kötelező lesz.*

Március 27-én kezdődik a patkányirtás

A kerületi tisztiorvosok irányitják a patkányirtó akciót — Hét hónap alatt rendbe kell hozni az épületeket és csatornákat

A főváros vezetősége a pestisveszedelem elháritása és a köztisztaság intézményes megjavitása céljából még e hónap folyamán *rendeletileg kötelezővé teszi Budapest egész területén a patkányok irtását.*

Az elöljáróságok megbizottjaiként *a tisztiorvosok* irányitják a koncentrikus támadást s a végrehajtás terén is ők lesznek az elsőfoku ellenőrök. A tisztogatás és a féregirtás alapossága fölött őrködni fognak még a: rendőrség, az állatorvosok, az egészségőrök, a köztisztasági hivatali tisztviselők, a vásárfelügyelők s más e célra kijelölt és kiképzett altisztek és alkalmazottak. A kiirtott patkányokat is összeszámlálják.

Különösen szigoruan ellenőrzik azon helyeket, hol élelmiszereket raktároznak és árusitanak; mindazon épületeket, melyek szerkezetük vagy elhanyagoltságuk folytán a patkányok megtelepedésére különösen alkalmasak: hol a tisztaság tekintetében eddig is hanyagságot tapasztaltak, a különleges jogokat élvező épületeket udvari, állami, katonai, álllamvasuti, rendőrségi, birósági stb.) épületeket; ahol állandóan sok ember tartózkodik (szinházak, mozgók, mulatóhelyek, vigadók, gyülestermek, vendéglők, kávéházak, kaszárnyák, fogházak, hivatalok, pályadvarok stb.).

Patkányirtási eszközök: elsősorban *a tisztaság.* A patkány csak a szenny, a piszok és kloákák lakója. Okos és ravasz állat. De a gyomrát csak telten szereti. Ezért igen alkalmas pusztitására mindenféle *eledel* elvonása. Pár napig böjtöl, makacskodik, de azután eleség után néz. Ekkor fel lehet ellene állitani különféle csapdákat — fogókat s rájuk szabadithatók a *patkányebek,* melyek egyes helyeken irtásnál nélkülözhetetlenek. A mérget csak végső sorban kell pusztitására használnunk, mert veszedelmes, s akkor is elsősorban a *tengeri hagymát* s csak legutoljára *a foszfort.*

A patkányok kötelező irtását elrendelő *polgármesteri rendelet* nemsokára megjelenik, mely szerint március 27-től április 9-ig a főváros egész területén a patkányirtást egyöntetüen és egyfolytában kell elvégezni.. Az összes épületek tulajdonosai és bérlői jelzett időben kötelesek a bárhol található patkányfurta lyukakat, fészkeket, megrongált helyeket akkép rendbehozni, hogy ezeket kövel, szilárd téglával, üveg- és porcellántörmelékekkel, vasreszelékkel és hulladékkal keverti cementtel betömhessék. A háznak és más épületnek a patkánytól való végleges és állandó mentesitésének (az épületeknek és csatornáknak teljes rendbehozásával) végső határideje 1922 okt. 31.

Előirja még a rendelet, hogy miért és hogyan irtsák a patkányokat s végezetül szigoru büntetést helyez kilátásba mindazoknak, kik a rendeletnek pontosan nem tesznek eleget.

HIREK

* * *

A pincekabarék alkonya. Jelentette az *Uj Budapest,* hogy *Usetty* Béla dr. bizottsági tag az egyik legutóbbi közgyülésen interpellációt terjesztett elő, követelvén a földalatti helyiségekben elhelyezett kabarék és mulatóhelyiségek megrendszabályozását. Az épitésügyi szabályrendelet ugyanis határozottan kimondja, hogy bármiféle mulatóról legyen szó, azt csak a földszinten szabad elhelyezni, nem szabad levinni pincébe, de nem szabad elhelyezni olyan helyiségben sem, amelynek udvar céljaira kell szolgálnia. Az épitésügyi szabályrendelettel ellenkezően az egész város területén látunk pincében elhelyezett mulatóhelyeket, melyek, mint a *Wassermann-féle Emke-pince,* olyan mutatványokkal szolgálnak, hogy nemcsak hogy művészieknek nem mondhatók, hanem sok esetben a közerkölcsöt is sértik. Már pedig nagyon fontos, hogy egy négy-öt emeletes bérházban efajta kabarék ne működhessenek, annál kevésbbé, mert ezek a lokálok tüzveszélyesek is, épitési engedély nélkül dolgoznak, de viszont a rendőrségtől minden esetben megkapják a játszási engedélyt. Különös, hogy a rendőrség nem vizsgálja, hogy a lokálok tulajdonosai megszerszik-e az épitési engedélyt, noha a rendőrségnek a közigazgatási hatósággal teljesen egyértelmüleg kellene eljárnia. Az interpelláció kapcsán *Bárdy* István tanácsnok, akinek ügyosztályába tartoznak az épitési engedélyek, elrendelte a pincekabarék ügyének szigoru megvizsgálását. Az ügyosztályból ezen a héten felszólitás ment ki a kerületi mérnöki hivatalokhoz, amelyek felülvizsgálják, hogy miképen is áll a zugkabarék és pincelebujok épitési engedélye. A kerületi mérnöki hivatalok jelentései most érkeznek be a városházára és *Bárdy* tanácsnok az összes jelentések beérkezése után az interpellációra adandó válaszában fogja bejelenteni, hogy miféle intézkedéseket tart szükségesnek a pincekabarék megrendszabályozásánál.

Két héten belül befejeződnek a tanügyi választások. A közoktatásügyi ügyosztályban szerzett információnk szerint a tanügyi választások rendje a következőképpen alakul: Pénteken, e hó 3-án ejtette meg jelöléseit a középiskolai albizottság, mig hétfőn a polgári iskolai albizottság végzett a jelölésekkel. A közoktatási bizottság plenáris ülése kedden tartott ülésében ejtette meg a jelöléseket a középiskolai és felsőkereskedelmi iskolai igazgatói és tanári állásokra a jelöléseket és határozott a polgári iskolai igazgatói állások betöltése ügyében is. Ezekre az állásokra vonatkozólag a tanács az eddigi megállapodások szerint már e heti csütörtöki ülésében megejti a végleges választásokat. A polgári iskolai tanári, az elemi iskolai igazgatói és az óvónői állásokra, e hét végén jelölnek az albizottságok, kedden, március 14-én a közoktatási bizottság plenáris ülése és csütörtökön, 15-én választ a tanács. Legkésőbbre esik az elemi iskolai tanitók és tanitónők megválasztásának ideje, főképen a betöltendő állások *nagy száma* (287 állást töltenek be) *miatt.* Az elemi iskolai választásokra a jövő hét végén jelöl az elemi iskolai albizottság, kedden, március 21-én a közoktatásügyi bizottság és 23-án ejti meg a választásokat a tanács. Ez a tanügyi választások *legkésőbb dátuma.* A megválasztott, illetőleg előléptett tanerők *április elsején már magasabb illetményeiket kapják.*

Hat korona lesz a szigeti belépőjegy. A Margitszigetről sommit vagy csak rosszat hall az ember. Értesülésünk szerint a szigeti bérlő részvénytársaság, helyesebben *Schiffer* Miksa kérvényt nyujtott be a közmunkatanácshoz, melyben a ma személyenként négy koronába kerülő belépőjegy árának hat koronára való emelését kéri. Nem tudjuk, hogy a tárgyalások folyamán miféle igéretet tett az időközben istállótulajdonossá is előlépett Schiffer a közmunkatanács részesedésére vonatkozólag, de erős a gyanunk, hogy a derék közmunkatanács az emelést, melyről csudálatosképen mély hallgatásba burkolóznak a Döbrentei-téren, ismét felhasználták arra, hogy a közmunkatanács jövedelmeit is emeljék belőle, igazolásául ezen nagyfontosságu intézmény pénzügyi aktivitásának. A fővárosnak azonban kellene, hogy néhány szava lenne ehhez a szemérmetlen belépőjegy-drágitáshoz, mely egy éppen nem szimpátikus tőkeérdekeltség számára megvámolja borsosan a természet szépségeit és a jó levegőt és luxushelyé lépteti elő a szigetet, melyet a strandfürdő és a vendéglők horribilis áraival eddig is hozzáférhetetlenné tett a középosztály számára. Ugy tudjuk azonban, hogy a költségvetési vita során a közgyülésen is szóba kerül az árdrágitási merénylet és a fővárosnak lesz egynéhány egyáltalában nem kellemes megjegyzése a Schiffer-fé'e szabadon elővezetett emelésekhez.

Csak az egy- és kétszobás lakások kapnak szénjegyet. A szénbizottságnál a főváros illetékes ügyosztályának e bevonásával hetek óta folynak a tárgyalások a főváros jövő téli szénszükségletének ellátásáról. A szombati ülésen, melyen a főváros képviseletében *Purébl* Győző dr. tanácsnok vett részt, megállapodás történt a hatósági szénellátás rendjére vonatkozólag. E szerint a jövő télen *csak az egy- és kétszobás lakások fognak szénjegyet,* illetőleg hatósági szénellátást kapni.

A fővárosi tisztviselők bálja. A Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetségének Tisztviselő Osztálya által a létesitendő „Szanatórium" javára 1922. évi március hó 18-án a fővárosi vigadó összes termeiben táncestélyt rendez. Estélyi öltözék nem kötelező. Kezdete este 9 órakor. Személyjegy 30 korona, családjegy 3 személyre 75 korona. A meghivó felmutatása mellett a jegyek február hó 20-ától kezdődőleg délelőtt a hivatalos órák alatt a központi városházán I. emelet 135. ajtószám alatt és este a pénztárnál válthatók. Tekintettel a jótékonycélra, felülfizetések köszönettel fogadtatnak. A fővárosi alkalmazottak nemzeti szövetségének tisztikara: Wurmb Elemér ügy. elnök, Barczen Gyula, Demkó Béla dr., Liskovetz Imre, Ilkey László alelnökök, Gárdonyi Albert dr. főtitkár, Horváthy Béla dr., Karlovitz Miklós dr., Vezér Károly dr. titkárok, Eperjessy István dr., Pákay László dr., Tőkés Gyula dr. jegyzők, Szemethy Károly dr., Várady Jenő dr. ügyészek, Kauser Róbert főpénztáros, Drescher Pál könyvtáros, Hellmich Ottó, Udvardy István pénztárosok, Heisler Ferenc, Kuczkay László, Telegdy György ellenőrök, Horváth József, Kölber Aladár, Marits Mátyás, Szilágyi Lajos, Zachara Mátyás számvizsgálók, Sztarill Endre háznagy, Kiss Zoltán gazda. Igazgató-tanácsi tagok: Benesch Ferenc, Breuer Szilárd, Darvasy Károly, Gruber Henrik, Guckler Károly, Hajnos Sándor, Hessky Ferenc, Honffy Lajos, Klaudy József, Klimm Róbert dr., Kremmer Dezső dr., Krencsey Géza, Kurzbacher Sándor dr., Lantossy Ágoston, Márkus József dr., Radványi Károly, Rajháthy Győző, Rózsényi Iván, Schöberl Ferenc, Thirring Gusztáv dr., Vigyázó György, Wester Gusztáv dr., Ziegler Nándor. Vigalmi bizottság: Goreczky Zsigmond elnök, Wurmb Elemér társelnök, Gerlóczy Tamás, Márkus József dr., Hajnóczky László dr. alelnökök, Kiss Zoltán főtitkár, Karlovitz Miklós dr., Horváth László, Tőkés Gyula dr. titkárok, Kauser Róbert főpénztáros, ifj. Keller Béla, Kiss Ferenc, Kőszeghy Andor, Telegdy György pénztárosok, Honffy Lajos, Horváth József, Rajháthy Győző ellenőrök, Halász József, gazda, Szaplonczay-Mihalovits Miklós dr. cigányvajda. Főrendezők: Axmann Gyula, Balló Alfréd, Bán Kálmán dr., Bánóczy Béla, Beliczay Imre dr., Becsey László, Bódy László dr., Dingha Árpád, Fehér Miklós dr., Fent Nándor, Fliegl László, Gallina Frigyes dr., Horony Pálfi Aurél dr., Járitz Gyula, Jauernik Nándor, Kovács Jenő dr., Lamotte Ernő, Lauber Dezső, Mérő László, Michál Jenő, Morzsányi Károly, Novák Sándor dr., Nyiry Zsigmond, Pogány Zsigmond, Remete Viktor, Steger Lajos, Szécsi Jenő, Szlatiny Béla, Szlovák Pál dr., Thorday Lajos dr., Vigyázó Géza dr., Ziegler Nándor.

—

A Vigszinház e heti műsorát is a szezon legnagyobb sikerei töltik be. A *Sárga keztyü, Osztrigás Mici, Csodagyermek* váltakoznak. Szombaton éjjeli előadásul az *Osztrigás Micit* ismétlik. Vasárnap délután a *Liliomot* adják.

Szomory Dezső II. Lajos királyának 25-ik előadása pénteken lesz a Magyar Szinházban. A rendkivüli sikerü történeti szinmü minden előadásán előre eladott táblás ház közönsége tapsol Törzsnek, Darvas Lilinek, a vendég Virányinak és a többi kiváló szereplőknek. A darabot hétfőn, szerdán és vasárnap megismétli a szinház. Kedden, csütörtökön és szombaton Molnár Ferenc *Szinház*-át ismétlik. Vasárnap délután a *Buzavirág* kerül szinre 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Az Arnyhalász és a Gazdag leány felváltva szerepel e héten a Belvárosi Szinház műsorán. Az *Arnyhalász* hétfőn, szerdán, pénteken és vasárnap. *A gazdag leány* kedden, csütörtökön és szombaton. Vasárnap délután a *Mámor*-t játsszák 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A jó fiu 25-ödször. A legritkább vigjáték sikerek iramával jut el a Renaissance-Szinházban szerdán este *A jó fiu* első jubiláris előadásához. Liptai Imre rendkivüli sikerü vigjátéka sorozatos előadásban, táblás házak tapsai mellett 25 nap alatt éri el ezt a jelentős nagy sikert, amelyben pompás vigjáték hatása mellett nagy része van *A jó fiu*-ban bemutatkozott kitünő uj vigjáték együttesének, melynek főosztályosai: Rajnai Gábor, Kiss Irén, Z. Molnár, Komjáthy Mária, Tóth Böske, Gách Lilla, Várnai Jenő, Pataki, Pethes Sándor, Vass Irma. *A jó fiu* jövő héten is minden este sorozatos előadásban kerül szinre.

A rendkivüli sikerü Babavásár már jubilál e héten a Király Szinházban, amennyiben állandóan táblás házak mellett vasárnap érkezik el 25-ik előadásához. Természetesen egész héten a kitünő operettet adják, mindannyiszor a bemutató kitünő szereposztásában. Vasárnap délután 3 órakor mérsékelt helyárakkal *A hollandi menyecskét,* szombat délután a Rákosi-iskola növendékeinek vizsgaelőadásául a *Pillangó főhadnagy*-ot adják rendkivül mérsékelt helyárakkal.

Honthy Anna, a vendég Kerényi Gabi és Sarkadi, Galetta, Szirmay Fülöp és Rácz Rózsi jövő héten is minden este fellépnek a kivételes sikerü *Fi-Fi* sorozatos előadásain, melyeket most és a jövő vasárnap délután is megismétel a szinház 3 órakor, rendes esti helyárakkal.

A hamburgi menyasszony estéről-estére táblás házak mellett kerül szinre a Városi Szinházban. Pekár—Vincze—Kulinyi kitünő operettje e hétre ötször van kitüzve Petrass Sárival a cimszerepben. Különös érdekessége a heti műsornak Burián Károly kamaraénekes fellépése csütörtökön a *Bajazzókban,* mely a nagysikerü *Ave Maria*-val egy estén van műsoron. Kedden Karácsonyi Ilivel a cimszerepben a *Carmen* kerül szinre. Uj szereplők az előadásban Kármán Gizi Micaela és Kisfaludi Melanie Mercedes szerepében. Vasárnap délután a Magyar Királyi Operaház együttesével Strauss klasszikus operettje, a *Denevér* kerül előadásra.

A nagysikerü februári műsor kedden 25-ödször kerül szinre az Andrássy-uti Szinházban. Természetesen egész héten minden este, valamint vasárnap délután is megismétli a szinház: *Tatárka, Egy kis Chanson* és *Oxfordi herceg* cimü nagysikerü darabokat, valamint a kitünő magánszámokat.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26
AZ ELIZONDOI LEANY Offenbach vig operája. Átdolgozta: Kulinyi Ernő.
A VINCELLÉRI ISKOLA SZOMAHÁZI ISTVÁN vigjátéka.
Szöllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Boross Géza, Saásdy Alice, Sándor József uj magánszámokkal.
Kezdete 1/8 8 órakor. — Pénztárnyitás: 11-től 1-ig, d. u. 4-től 6-ig.

TAKÁCS JÓZSEF TABÁNI
Törv. bej. cég. Telefon: 84—42.
Állami, középületek és lakások teljes takaritása, padlóbeeresztés, poloskairtás, fertőtlenités, szőrme- és szőnyeg megóvó, javító és vaacumozó.
Butor beraktározási telepe.
Budapest, VI., Horn Ede-u. 12-14.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
A POMPÁS UJ MÁRCIUSI MŰSOR
Kezdete este negyed 1/8 órakor.

Müller Testvérek
Vegyészeti Gyár R.-T.
inta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Igazgató: RASSKÓ OSZKÁR.
Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

11. évfolyam Budapest, 1922 március 15 11. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A külföldi tőke

aranyhimjét csillogtatta meg költségvetési beszédében a közgyülés előtt *Éber* Antal. A vezérigazgató ur azt a tetszetős ötletet vetette fel, hogy alakitsa át részvénytársasággá üzemeit Csonkamagyarország fővárosa, a részvények felét a külföldi kölcsönök amortizációjaképpen ajánlja fel azoknak a külföldi tőkeérdekeltségeknek, amelyek Bárczy István nagy rábeszélő-képessége folytán annak idején kegyeskedtek fontjaikat és francjaikat abba az exotikus vállalkozásba, amelyet egy budapesti községi kölcsön jelentett, belefektetni.

Az eszme, ismételjük, szines, tetszetős és alkalmas arra, a rövidlátó és a dolgok mélyére nem hatoló tömegek tetszését megnyerje. Hogyne! Rongy valutánk mellett nem gazdaságot és bőséget, amiről álmodni sem merünk, hanem ami ennél sokkal közelfekvőbb és aktuálisabb, rekonstrukciót és munkaalkalmat nyujtana látszat szerint az idegen pénz, hacsak néhány százezer franc, vagy tizezer font is, ami ma száz és száz milliónak felel meg. De vigyük árnyékba a csillogó szappanbuborékot és a tudomány prizmája alatt vizsgáljuk meg a vezérigazgatói ajakról világgá röpitett megváltó gondolatot.

Ha komoly nemzetgazdasági szempontból nézzük az Éber-féle inditványt és annak esetleges megvalósitásánál nemcsak a mindenesetre szükös holnapot, hanem a még rejtelmes ködbe burkolódzó, esetleg még nagyobb nyomort, de esetleg már konszolidációt és termelőmunkát jelentő holnaputánt is tekintjük, *ferde és káros lehetőségnek* tünik fel a külföldi kölcsönök eképen való amortizációja.

Emlékezzünk arra a felzudulásra, mely két esztendővel ezelőtt a MÁV. külföldre való bérbeadásának gondolatát elsöpörte és vizsgáljuk meg a német államvasutak most történt bérbeadását, ahol az üzem eredményesebb fruktifikálása céljából egy *belföldi* érdekeltség kapja meg a vasutak bérletét, szigoru hangoztatásával annak, hogy a vasutak részvényese csak német állampolgár lehet. Ha közben emlékezetbe idézzük azt az erkölcsi és anyagi lezüllést, amelyet a háboru előtti Törökországban egyes monopoliumok külföldi kézbe való bocsájtása jelentett, akkor megértjük azt a természetes védekezést, amelyet valamennyi legyőzött nemzet igénybe vesz állami jövedelmeinek a győző országok erősebb valutája és pénzügyi stukturája által való kizsákmányolása ellen. Nem beszélve most az efajta kizsákmányolások messzeható politikai vonatkozásairól, csak a gazdasági kárra mutatunk rá, amely, ha egyébben nem, abban az óriási valutaspekulációban nyilvánul meg, amely a befektetett dollárt, frankot és fontot a negyven és ötven éves bérlet lejárta alkalmával erősen feljavult, nemes valutában kapja vissza. Megértjük, hogy Éber Antal a rideg bankember szemüvegén nézi a dolgokat és a pillanatnyi anyagi segitséget szemrebbenés nélkül áldozza fel a jövő nemzedék talán sok tekintetben csak érzelmi momentumaiért.

Ám nagyon is fején találta a szöget a Keresztény Párt vezérének közbeszólása, mely tiltakozott az ellen, hogy *vizünk, világitásunk, mindenünk idegen kézbe kerüljön.* Szegények vagyunk és rongyosak vagyunk, de urak vagyunk a magunk nyomoruságában és azok is akarunk maradni. Semmiféle külföldi aranybálványért nem fogjuk türni, hogy idegen kéz vámolja meg a pohár ivóvizünket és idegen tőkének adózzunk a világitásunkért. Nem engedjük, hogy a legelemibb közszükségletek kielégitésébe is belenyuljon az a mohó idegen tőkeérdekeltség, amely az üzletben is politikát néz és amelynek nemcsak üzleti, de politikai érdeke is, hogy Budapest vizéhez, gázához és villanyáramához köze legyen.

Nem adjuk az antantnak az üzemeinket, *de nem adjuk a magyar bankoknak sem.* Tiltakozunk a fővárosi üzemek részvénytársasági alapra való helyezése ellen, mert az üzemek Éber által óhajtott mobillá tétele ha ma még nem is, de holnap már igen, a *tőke fluktuálását* vonná maga után és egy szép napon Budapest arra ébredne, hogy olyan kézbe kerültek legfontosabb közüzemei, amelyek sokkal közelebb állanak a fent emlitett idegen kezekhez, mint azokhoz a szociális szempontokhoz, amelyeknek az üzemeik vezetésében mindenkor érvényesülniök kell.

A külföldi kölcsönök mindenesetre sulyos és végzetes problémájának megoldására egyéb javaslatot kérünk Éber Antaltól és nem olyat, amely a mult hibáiért még a jövő nemzedéket is megnyomoritja. Ami pedig az üzemek részvénytársasági alapra való helyezésére vonatkozik, elég lesz talán idejegyeznünk, hogy a főváros üzemei számára a jegyintézettől vár kölcsönt és nem a nagybankoktól, amelyeknek szintén a jegyintézet nyujt hitelt. Amikor pedig a főváros garanciáját épen ugy megkapja majd a jegyintézet, mint ahogy azt kölcsönnyujtás esetén a fővárosi nagybankok is tekintet nélkül az üzemek formájára megkövetelnék, semmi szükség nincsen egy olyan átalakulásra, mely ma még csak formális változást jelent, de végzetes következményekkel járhat.

Nem jön kormánybiztos a városházára

A Keresztény Községi Párt nem vesz részt a nemzetgyülési választásokon — A költségvetési vita a keresztény reálpolitika győzelmét jelenti

A Keresztény Községi Párt politikai állásfoglalásáról és a főpolgármesteri állás betöltéséről a legfantasztikusabb hirek vannak forgalomban. Ezekről a hiresztelésekről munkatársunk kérdést intézett *Wolff* Károly dr.-hoz, a Keresztény Községi Párt elnökéhez, aki a következő nagyérdekü nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

— Azok a hirek, amelyek a Keresztény Községi Pártnak az országos politikába való állitólagos bekapcsolódását adják hirül, *egyáltalán nem felelnek meg a valóságnak* és nem egyebek hangulatkeltő kitalálásoknál. Ezeknek a hireknek már csak azért sincs alapjuk, mert a Keresztény Községi Párt legutóbbi értekezletének egyhangulag elfogadott párthatározata kimondja, hogy a Keresztény Községi Párt az országos politikával nem foglalkozik és ebbeli minőségében a nemzetgyülési választásokon nem vesz részt. *Mi nem foglalkozunk országos politikával,* de viszont tagjainknak az országos politikában elfoglalt álláspontját sem tesszük kritika tárgyává és *mindenki számára legteljesebb akciószabadságot biztositunk.* Mi kizárólag a város ügyeivel foglalkozunk és ez okból nagyon fontos, hogy az országos politika hullámai hozzánk ne érjenek el.

— A közelgő nemzetgyülési választásokkal kapcsolatosan az egyes sajtóorganumokban állandóan fölmerül az a hiresztelés, mintha a kormány főpolgármestert vagy épen kormánybiztost küldene a városházára. *A legilletékesebb* helyről nyert információm szerint ebből a hirből *egyetlen szó sem igaz* és igy természetesen megdőlnek azok a kombinációk is, amelyek már személyeket is jelöltek a főpolgármesteri, illetőleg kormánybiztosi méltóságra.

— Ami a törvényhatósági bizottságban most folyó költségvetési vitát illeti, annak menetével a legteljesebb mértékben meg vagyok elégedve. Minden liberális és demokrata erőlködéssel szemben diadalmaskodik a Keresztény Községi Párt erőteljes reálpolitikája, napnál fényesebb igazolásául annak, hogy a mi politikánk, *a keresztény és nemzeti eszme* nem üres jelszó, hanem a gyakorlati politikában tökéletesen megvalósitható tényező.

A főváros ipari és kereskedelmi programmja

Irta: PUREBL GYŐZŐ dr., fővárosi tanácsnok

A főváros vezetőségének mindenkor elsőrendü feladata volt megragadni minden alkalmat arra nézve, hogy *a főváros iparát és kereskedelmét minden lehető módon támogassa és azokat intézkedéscivel alátámassza.* A háboru utolsó évében, valamint a forradalom és a román megszállás ideje alatt iparunkban és kereskedelmünkben igen sulyos gazdasági visszaesés állott elő és áruforgalmunk erősen visszafejlődött. Elsőrendü érdekünk, szinte egyik létalapunk, hogy iparunk és kereskedelmünk ismét talpra állittassék, ujra fejlődhessék, kell, hogy hazai iparunkat propagáljuk, annak piacát ujra megteremtsük, a tranzitóforgalmat meginditsuk és mindent meg kell kisérelnünk és cselekednünk, hogy a szuccessziós államokba eltolódott kereskedelmünket visszahozzuk és a lekapcsolt országrészeinkben lévő kereskedőkkel, iparosokkal az összeköttetést fenntartsuk, valamint hogy a világkereskedelembe bekapcsolódjunk. Magyarország hivatva van arra, hogy a Nyugat és Kelet között a kereskedelmet lebonyolitsa *„Budapest főváros"* gócponttal.

Magyarország ma Keleteurópa gazdasági életének termé zetes centruma és elég e tekintetben Budapest dunai fekvésére utalni, ahol egy nagy város fejlődött ki, meglévő tőkékkel, üzleti intelligenciával, erős és vonzó kereskedelemmel. Ausztriához való viszonyunk miatt azelőtt teljes mértékben nem érvényesülhettünk s most a felszabadulásunk után önálló külkereskedelmi politikát kell követnünk. Magyarország és Budapest központi fekvését minél jobban kell, hogy kihasználjuk s kell, hogy a nemzetközi kereskedelem közvetitésére irányuló gazdasági programmot megvalósitsuk.

Közgazdaságunkat fejlett mezőgazdasági többtermelés és exportképes ipar mellett csak fejlett, életerős kereskedelem virágoztathatja fel, amely majd országunkat a nemzetközi áruforgalomba be fogja kapcsolni. Hogy ezt a célt megvalósithassuk, elkerülhetetlen, hogy a főváros, valamint az ipari és kereskedelmi érdekeltségek a kormánnyal együttműködjenek, viszont a kormánynak szükséges, hogy intézkedése előtt ezeket meghallgassa s az általuk javasoltakat megszivlelje.

Szükséges továbbá az is, hogy *a tisztességes és a legitim kereskedelem s az ipar* a körükbe betolakodott, egyes, nem odavaló *kétes elemektől megszabaduljon* s egy tisztulás folyamatán menjen át. Az üzleti tisztességet biztositani kell, a tisztességtelen verseny megszüntetését, a tisztességes kereskedelem sérelme nélkül, törvényhozási uton kell rendezni, amire a nemzetgyülés figyelmét a főváros feliratában felhivta. Ugyancsak a főváros kérte az 1914. év óta kiadott iparengedélyek és iparigazolványok, helyesebben hatósági engedélyek reviziójának elrendelését is, hogy azoktól, akik hatósági engedélyeiket nem a tisztesség jegyében használják fel, ezt az engedélyt megvonhassák és a tisztességes ipart és kereskedelmet ezektől megtisztithassuk.

Elsőrendü feladat *a közép- és kisipar legmesszebb menő támogatása,* akár a munkájukhoz szükséges anyagok beszerzésének előmozditásával, akár a munkaalkalmak megszerzésének lehetőségével. Akciókkal és anyagi támogatással kell segitenünk rajtuk és a közhatóságnak arra kell törekedni, hogy a közmunkáknál elsősorban számukra biztositson munkaalkalmakat. Az iparnak és kereskedelemnek meg kell adni a módot arra, hogy a legtermészetesebb feladatát betölthesse. E fontos ügyet a főváros illetékes tényezői mindenkor szemük előtt tartják és a kisipart ugy munkával, mint anyagilag támogatják.

Az ország gazdasági jólétének és megerősitésének egyik alapfeltétele az is, hogy *a szabadforgalmat,* kereskedés állandóságát *a szomszédos államokkal megteremtsük* s tudjuk-e az elszakadt részeinket Csonka-Magyarországgal oly kapcsolatba hozni, hogy szükségleteinket kölcsönösen fedezhessük. E célt kiválóan elősegitheti a most tartandó génuai korferencián bekövetkező tárgyalások, ahol tisztáznunk kell azt a kérdést is, hogy mily álláspontot óhajtanak el-

foglalni az ántánt-államok a jövő kereskedelmi politikát illetőleg és a szomszédos államokkal való szabad kereskedelmi forgalmat illetőleg milyen álláspontra fognak helyezkedni, illetve mik lesznek ezeknek lehetőségei, továbbá, hogy a kis ántánt-államok ne zárkózzanak el Magyarországgal szemben a határok lezárásával, megfojtva ezzel mezőgazdaságunkat, iparunkat és kereskedelmünket.

E helyütt fontos *kérdés a hadikárpótlás, reparáció kérdése, illetve annak Magyarország részére való elengedése.* Mert e nélkül konszolidált, nyugodt és a forgalmat biztositó ipart és kereskedelmet folytatnunk nem lehet.

Ugyancsak fontos kérdése volna e konferenciának a pénzügyi kérdések rekonstrukciója, a valutakérdés megoldása, az internacionális pénzügyi kérdések bekapcsolásával. Szükséges, hogy elháritsák mindazokat *a nemzetközi akadályokat, amelyek visszaható erővel birnak a valuta stabilizálására.* Fontos kérdés *a dunai konföderáció kérdése is,* amelyet ugy látszik, a kis ántánt mindenáron megvalósitani óhajt. Ez a gondolat tulajdonképen még a magyaroktól származik, mert ezt Türr István terjesztette annak idején Kossuth Lajos elé. Ugy látszik ez jelenleg az egyedüli alkalmas eszköz arra, hogy a Közép- és Keleteurópai kérdést megoldják, oly értelemben, hogy ebben a konföderációban mindegyik államnak meg legyen az önállósága, az egymás mellé való rendeltsége *s ne tolódjék el ez a gondolat monopolisztikusan valamelyik állam javára.* Kell tehát, hogy a magyar kormány erre figyelemmel legyen és ha a kérdés az illetékes helyen fel fog merülni, megfelelő tervvel már készen álljon.

Jövő közgazdasági életünk, valamint ipar és kereskedelmünk irányitására nagy fontossággal bir *az önálló magyar vámtarifának* elkészitése és annak kidolgozása. Magyarország önálló állam lett, de meg lett csonkitva, tehát jelenleg más körülmények között vagyunk, mint azelőtt és ezért máskép kell gazdaságilag berendezkednünk. Ebben a kérdésben döntő tényező a vámtarifa. Az eddigi tarifa kompromisszum volt az osztrák ipar és a magyar mezőgazdaság között. Más lesz a jövőben a magyar ipar igénye a konkurrens államokkal szemben és más a mezőgazdasági is. Az uj vámpolitikának simulni kell a viszonyokhoz. Kell, hogy mikor az első vámtarifa elkészül, minden magyar érdek megszólalhasson és felfogását, szándékait, érzéseit érvényre juttathassa. A kormányhatóság a legmesszebbmenőleg honorálja ezt a többszörös tárgyalásoknál az érdekeltségek bevonásával és meghallgatásával. Felterjesztésünk révén, amelyben a kereskedelmi minisztertől az autonom vámtarifa tárgyalásain a főváros kiküldöttjének részvételét kértük, teljesedésbe ment; egy alkalommal értesitést kaptunk a kereskedelmi minisztertől arról is, hogy a jelenlegi vámok alapján alkalmazott felpénzek kérdését időről-időre revizió alá fogja venni, hogy a viszonyok alakulásával már meg nem felelő tarifális intézkedések a mindenkori helyzet követelményeihez simuljanak. Emlitett felterjesztésünkben kértük a behozatali tilalmak lehetőleg való csökkentését s itt is azt a megnyugtató választ kaptuk, hogy ezt az ügyet is a minisztérium állandóan figyelemmel kiséri, bár ennek *teljes* megvalósulása csak akkor következhetik be, ha a portorosei értekezletnek kereskedelem politikai határozmányai az érintkezleten részt vett államokban mindenütt valósággá válnak.

A szomszéd államokkal való közvetlen érintkezés lehetőségének megteremtése, ezekkel való vámkereskedelmi szerződések, a vasuti, hajózási és postai egyezmények megkötése, a külkereskedelmi képviseletnek megszervezése *nem maradhat el.* Sajnálattal azonban meg kell állapitani, hogy bár részünkről történtek lépések a szuccessziós államok felé, azonban az utóbbi időben összehivott európai gazdasági konferenciák nem hozták meg a kivánt eredményt, mert szomszédaink ezideig, ugy látszik, még mindig a legridegebb gazdasági elzárkozottság álláspontjára helyezkedtek s ennek következtében a folyamatban volt tárgyalások megakadtak. Általános az a felfogás, hogy az utódállamokkal való tárgyalásokat az hátráltatja, hogy a szerződni kivánó felek előbb bo akarják várni a római és genuai konferenciák eredményét és ugy látszik, hogy ezen konferenciák befejezése előtt aligha kerülhet sor arra, hogy a gazdasági tárgyalások ujra megindulhassanak.

Nem hagyhatjuk emlités nélkül a fővárosnak az *államvasutak dijszabásai felmeleése tárgyában* elfoglalt álláspontját s a közgyülés felhatalmazása alapján a főváros tanácsának a kereskedelemügyi miniszterhez ez ügyben tett felterjesztésének — ha lehet evvel a kifejezéssel élnem — sikeres eredményét. A tüzifánál, a hazai kőszénnél, a gömbfánál, a burkolatkőnél, terméskőnél, a II. kivételes dijszabásnál, a bányafánál, a pályaudvarok dijtételeinek a diszparitásánál, a hüvelyeseknél, a zöldségnemüeknél, a tejnél, a lisztnél, a vágólovaknál, valamint az elektromos gáz- és vizmüveknél elért tarifa engedmények igazolják, hogy a főváros képviselőinek helyes volt az álláspontja, amikor ez ügyben hathatósan szót emeltek. Mindenesetre az ipar és kereskedelemre, valamint a közellátásra nagy kihatásu és nagy fontosságu lesz ezen engedmények keresztülvitele a vasuti tarifában.

A főváros vezetőségének célirányos törekvése, hogy *fokozatosan haladjunk a szabadkereskedelem felé* s minden igyekezete az, hogy ezidőszerint a szabad ipar és kereskedelemre térjen át ott, ahol azt a fogyasztóközönség jól felfogott érdeke és a közellátás megengedte. Szabaddá tettük a tüzifaellátást, külföldi szén behozatalát, az épületfaanyagok szállitását és beszerzését, valamint egyéb közélelmezési és közellátási cikkeket is.

A kivitel és bevitel, valamint a belső kereskedelem és az ipar, ugyszintén a mezőgazdaság összhangzatos átszervezése is elkerülhetetlen s itt egy *országos gazdasági tanács* megalakitására gondolok, amelyekben szakemberek legyenek az irányadók.

A termelőmunka megindulását erősen akadályozza a korona folytonos értékhullámzása. *A termelés megindításának első feltétele, hogy a korona ne változzék.* Stabil legyen a korona értéke legalább is annyira, hogy az esetleges változások egyenes arányban álljanak a bankjegyinflációval. Csak igy lehet nagy raktárkészletekkel rendelkező vállalatokat az óriási veszteségtől megőrizni. Ha ez nem történik meg, akkor csak annyit termelnek, amennyi már le van kötve s olyan áron szállitják le a megrendeléseket, hogy az összes regiejük és kockázatuk fedezve legyen. Ez nagyrészben az oka annak hogy a készitmények drágák. Feltétlenül állandó értékmérőre van szükség, legyen az esetleg csekély, de stabil legyen a korona. Mint fentebb emlitettem gondoskodnunk kell arról, hogy eljuthassunk a külföldi piacokhoz s ha ezt meg tudjuk tenni, akkor már is bekapcsolódtunk a világkereskedelembe. A szomszéd piacokat tehát meg kell nyitni termelésünk számára, s amit olcsón és jól tudunk produkálni azt könnyen eladhatjuk majd.

Végül nem hagyhatjuk emlités nélkül Budapest vezető poziciójának megóvása érdekében, de meg *a dunai kereskedelem érdekében is a kereskedelmi és helyi kikötő épitkezését,* az elsőre vonatkozólag az épitkezés megindítása már előmunkálat alatt áll, mig a másodikban a főváros a már megkezdett és igen szépen előrehaladott munkálatokat erélyesen folytatja. Hogy a mi óhajunk, miszerint a Dunabizottság székhelyéül Budapest végleg jelöltessék ki, önhibánkon kivül egyelőre nem ment teljesülésbe az ántánt-államok elhatározása miatt, azonban meg van minden remény arra, hogy az ismét Budapestre visszakerüljön.

Vesztett háboru után vagyunk s a történelem lapjait ha forgatjuk, ugy találjuk, hogy a régi időben a háboruk után a legyőzött államokban mindig sulyos válságok és nehéz körülmények állottak elő, amelyek orvoslásához mindig hosszabb időre volt szükség, mig az ejtett sebek lassan begyógyultak. A főváros illetékes vezetői ismerik és tudják ime a kereskedelem és ipar terén előállott sulyos bajokat és a nem rajtuk muló nehézkes előfeltételeket, amelyek iparunk és kereskedelmünk boldogulásához vezetne. Ámde ugyancsak sajnos, rajtunk kivül eső okok, körülöttünk fojtogató, ez idő szerint még erős gyürü béklyóba ver bennünket erős teljesitőakaratunkban és tevékenységünkben s további előmenetelünk ezeknek a javitásán mulik, szomszédainkon, a nagy-ántánt irántunk megnyilvánuló jóakaratán és támogatásán. Semmi okunk sincs azonban a kétségbeesésre, mert szivós és erős akaratu nemzet vagyunk, amelyet évszázadok duló viharai nem tudtak elpusztitani és szomszédos államaink maguk is be fogják látni azt, hogy az önmaguknak ellentmondó békeszerződések nemcsak nekünk, hanem neki ksem fogják meghozni a kivánt eredményt, mert ezek lehetetlenné teszik a termelésnek, a fogyasztásnak és kereskedelemnek a háboru előtti szinvonalra való visszaállitását. Nyilvánvaló, hogy *csak a gazdasági forgalom nemzetközi kapcsolatainak visszaállitása vezetheti ki a világot a mostani válságból.*

A főváros illetékes tényezői az ipar és kereskedelem szempontjából ezen elsorolt irányeszmékkel állandóan foglalkoznak, sőt a közgazdasági vonatkozások egész komplekszuma az illetékes ügyosztályban feldolgozásra vár, bár e kérdések tulnyomó részével a főváros vezetőségének előterjesztésére a főváros törvényhatósági bizottsága már foglalkozott s ugy a nemzetgyüléshez, mint a belügyi, külügyi, kereskedelemügyi, földmivelésügyi, pénzügyi kormányhatóságokhoz felterjesztés alakjában kivánságát, észrevételeit és óhajait már megtette. Erős a szándékunk és törekvésünk, hogy az ipari és kereskedelmi kérdéseket állandóan napirenden tartsuk és minden alkalmat megragadjunk arra, hogy uj intézkedésekkel, szóval és tettel az iparunk és kereskedelmünk háboru előtti állapotának és forgalmának lehetőségét biztositsuk.

Kovách Aladár emlékezete

A budapesti mentők népszerü igazgatófőorvosa, *Kovách* Aladár dr. meghalt. Az érdemes férfiu elhalálozása alkalmából kér t. szerkesztő ur, hogy mint az elhunytnak régi mentő bajtársa, irnék munkásságáról és érdemeiről.

Készséggel állok rendelkezésére.

Kovách Aladár halálával sulyos veszteség érte a mentőegyesületet. Vele a mentőegyesületnek és a mentés ügyének egy hatalmas oszlopa dőlt ki.

Kovách izig-vérig *mentő* volt. A fővárosnak pedig egyik legnépszerübb embere és társadalmának is kedvelt tagja.

Az ő jelentős mentő működése visszanyulik a mentőegyesületnek 1887-ben történt megalakulásáig.

A mentőegyesület megalakulásakor *Kresz* Géza, a mentőegyesület megalapitója és első igazgatója oldalán, mint intéző, később főparancsnok szervezte és vezette a mentők szolgálatát.

Az 1892-iki kolerajárvány alkalmával *Kresz* dr. ajánlatára ő küldetett ki Hamburgba — honnan a járvány hozzánk került — az ottani járvány tanulmányozására.

Visszatérve beszámolt tapasztalatairól, amelynek alapján a székesfőváros tanácsa a budapesti mentőegyesületet bizta meg a felállitott *quaranten* vezetésével és a kolerás betegek kórházba való szállitásával. Akkor ugyanis a főváros fertőzőbeteg szállitása nem volt még megszervezve, mint ma.

A mentőegyesület e járvány szolgálatának megszervezésével és vezetésével nagy szolgálatot tett a főváros közegészségügyének.

Az ő agilitása mindjobban fejlesztette a mentőegyesület működését és öregbitette annak népszerüségét.

Ebből az időből származik a mentők működésének elismeréseként szállóigévé lett *„derék mentőink"* elnevezés.

Kresz halála után 1902-ben *Kovách* lett a mentőegyesület igazgatója. Mint igazgató még intenzivebben fogott a mentőegyesület és a mentés ügyének fejlesztéséhez. Az ő vezetése és szervezőtehetsége naggyá fejlesztette a mentőegyesületet s annak működését elismertté tette nemcsak itthon, hanem a külföldön is.

Az ő munkásságát és érdemeit sok volna itt egyenként felsorolni.

Elég csak rámutatni arra, hogy nálunk ő fektette modern alapokra az első segitség nyujtását s ő honositotta meg a népies mentő-tanfolyamokat ugy a fővárosban, mint a vidéken. Nagy ambicióval foglalkozott a mentés ügyének országos szervezésével is s annak mikép való megvalósitására memorandumot nyujtott be a belügyminisztériumhoz.

Munkásságának egyik érdekes és becses alkotása — ezt még kevesen ismerik — a Mentőegyesület épületében elhelyezett s két nagy helyiséget megtöltő *Mentő-muzeum.* Ebben vannak az általa hosszu időn át nagy gonddal és fáradtsággal összegyüjtött olyan tárgyak kiállitva pompás elrendezésben, melyek az életmentés és első segitség nyujtásával kapcsolatosak. Erre a muzeumra nagyon büszke volt *Kovách* dr., és az jelentős szolgálatot tett a világháboruban is.

Megszervezte a mentőegyesület elismert háborus szolgálatát, vezetvén a fővárosba érkező kórházvonatok evakuálását és a sebesülteknek a kórházba való szállitását.

Egész életét a mentőegyesületnek és a mentés ügyének szentelte s annak szolgálatában jelentős irodalmi tevékenységet is fejtett ki. Az ő munkásságának és érdemeinek elismerése az a számos kitüntetés is, melyben részesült.

Nem élt hiába, munkássága eredményes volt s neve maradandóan véső dik a mentés ügyének érclapjába.

Mint ember lekötelezően kedves egyéniség volt. Az ő előzékeny modorával, szolgálatkészségével és derüs kedvével sok barátot és tisztelőt szerzett magának.

Tagja volt a székesfőváros törvényhatósági bizottságának is.

Fájó szivvel bucsuztunk el tőle. Fájó szivvel különösen én, kit 34 évi mentőbajtársi együttműködés füzött hozzá. Szelleme közöttünk marad s emlékét hiven megőrizzük.

Virosztek Győző dr.

A régi Pest

Régi házak

III.

Rokokó kedvesség, valami szelid, mindenütt jelenlévő melankólia ül meg ezen a vidéken, idők mohától belepett keritések és várfalakkal konkurráló házfalak mögött. Egy nagyváros remegő testében idillikus sziget ez, szemérmes rózsák, bókok és társasjátékok viruló kertje. Legörbült járdáival, csukott és kiugró erkélyeivel, sikátoraival egy külön világ, ahol ötven évvel üt vissza minden, más az erkölcs, az ifjuság, máskép emelik szoknyáikat a nők, sőt nem is emelik, minek emeljék. Az ember itt, ebben a csöndben álmodozó lesz, hivő és ájtatos, verseket hajlandó olvasni, naplót ir, emlékkönyvbe ir s reménytelen sóhajokat küld a holdvilág felé Vannak napok, meleg, illatos tavaszi napok, májusi esték, amikor nyitott ablakokból halk és diszkrét muzsika szól: lágy és könnyü, spinettes hang ez, sóvár epedés elcsukló szava, lemondó elégiája megviselt zongoráknak, amelyeken már alig betüzhető ki a fölirás: Wien, Weltausstellung 1849. Az ember idefönn e házak közt, egy pilllanatra, egy kósza délutánra elfelejti, hogy ezerkilencszázhuszonkettőben él. Kikapcsolódik ebből a tudatból a mult kering körülötte, nehéz titkok, sulyos zár alatt nyöszörgő, mázsás kövek alól kiszabadulni akaró fantómok. Ólmos szürkületkor, mintha ismeretlen légiókkal találkoznék,

Megalakul a főváros tankönyvkiadó vállalata

Hogyan működik Bécsben az állami tankönyvkiadó hivatal? — A tankönyvirás terén uj utakat keres a közoktatásügyi ügyosztály

Mindenki egyetért velünk abban, hogy az elemi népiskolai jó kézikönyvek megteremtése egyike a legelsőbbrendü, a legfontosabb kulturkérdéseknek és hogy azok megiratásánál, megbirálásánál egyetlen pillanatra sem szabad szem elől téveszteni azt, hogy tulajdonképen nemcsak a jelen, hanem *jövendő nemzedékek szellemi és lelki világának irányitásáról kell* lelkiismeretesen gondoskodni.

Bizonyára a székesfőváros hatósága is ebből a szempontból indult ki, amikor a másfél évtized óta mai napig változatlan kiadásban használt elemi iskolai tankönyveknek felcserélésről óhajt gondoskodni.

Mert miket mond el főleg az elemi iskolai tankönyvirás multja?

Azt, hogyha a multban nem is hiányzott az egyes tankönyvek szerkesztésénél magasabb szempontok kitüzése, még is, ugylátszik, hogy rövid idő alatt kellett egyiket-másikat összeállitani, megszerkeszteni.

Ha pedig a birálat értékes utmutatásokat módositásokat ajánlott is, sok esetben már nem volt idő azoknak megszivlelésére, átvételére. *Ez az utóbbi észrevétel* — amint értesülünk — főleg *a fővárosi elemi népiskolák nyelvgyakorló kézikönyveire vonatkozik* és igen sok tanitótestület kéri a hatóság megfelelő intézkedését.

Mennyivel kedvezőbb a mai helyzet, amennyiben nemcsak a tanterv és annak módszeres utasitásai, hanem *a tanitás anyagának részletes felosztása* is lépten-nyomon irányitólag hatnak az irókra, a szerkesztőkre és utmutatást nyujtanak a birálat szempontjait illetőleg is. Egy bizonyos: ezen a téren is meg kell keresni ama természetes kapcsolatot, amelylyel az egyes irodalmi ágak és fokozatok egymáshoz illeszkednek, egymást kiegészitik.

A tankönyvirás elméleti, pedagógiai területén is tehát *uj csapásokat, uj mesgyéket kell követni* és nem szabad visszariadni a nyomtatás költségének mai áraitól sem.

Ha valaha *Bécsnek* sok elátkozni való példáját követtük, ma főleg az elemi népiskolák szines képekkel gazdagon illusztrált tankönyvei adják a beszélő példáit annak, hogy hatósági uton, a bécsi állami könyvkiadóhivatal a mieinkkel össze sem hasonlitható árakon milyen kézikönyveket ad a nép gyermekeinek kezébe. Pl. az ABC. minden lapja ötletet, szint, hangulatot, életet, meleg érdeklődést kelt még a legcsendesebb vérmérsékletü gyermekben is, ezzel szemben mindenik könyvön reá van nyomatva a könyv megjelenésének évszáma, ára, áremelése és ama *szigoru rendelkezés*, hogy csak a könyvön olvasható legutolsó áron szabad azt árusitani stb.

Mindezeket most azért mondjuk el, mert a főváros hatósága elemi iskolai uj tankönyvek kiadása előtt áll és hogy emlékeztetés okáért eme nézőpontokra is reá irányitsuk a figyelmet, még abban az esetben is, ha a következő tanévre csak néhány iskolai könyv megjelentetése volna tervbe véve.

Hatósági cselédközvetités

A magánháztartásokra, de különösen a középosztálybeli háztartásokra, talán sohasem nehezedett olyan sulyosan a cselédkérdés mindenféle baja és nehézsége, mint ma. A bajok enyhitésére — ha megszüntetésére nem is — mindenesetre alkalmas a *hatósági helyközvetités* és emiatt mindenkinek öröme telhetett *Szalay* Sándor dr. ker. előljáró urnak, a kerületi előljárók értekezlete elnökének szép cikkében, amely ennek a lapnak hasábjain alaposan és nagy ügyszeretettel világitotta meg ezt a kérdést. *Szalay* elő járó ur kiváló szeretettel és tudással foglalkozott mindig a szociálpolitika kérdéseivel, már sokkal előbb is, mint amikor ilyen ügyosztály létesitésére került a sor a Városházán. Szakavatott értekezésének értéke a most hozzáfüzendő néhány gondolattal csak jobban kidomborodhat.

A cselédkérdés sok bajának *csak egyike* az üzletszerü helyközvetités. A viszonyokat az teszi tarthatatlanná, hogy a vidékről ma cselédanyag alig kerül. Az itt lévő anyag pedig a gyakorlat révén megtanulta, hogy még a gazdaságilag tönkrement középosztálybeli asszony helyzete is, — betegség, testi gyengeség, más elfoglaltság és efféle okok miatt — a gazdát a cselédnek feltétlenül kiszolgáltatja. Kiszolgáltatja még inkább, ha a megszorult gazdaasszony átmenetileg az ideiglenes háztartási munkásokkal — takaritónő, mosónő, stb. — teszi meg tapasztalatait. Szomoruan gyakori ma az olyan háztartási bérmunka, aminél több a kár, mint a haszon, s ennek dacára a bérkövetelés főkép természetben való szolgáltatások terén, szemérmetlen. A legnagyobb baj azonban a dolog természetében van. A cselédek igen kis százalékánál életpálya a cseléd-szolgálat. Erről *sohasem szabad megfeledkezni*. A bajok kezdete talán ott volt, hogy a mai háztartás nem alkalmas arra, hogy, mint régente, a cseléd, esetleg szükebb családjával együtt, benne éljen egész életében. Nem alkalmas gazdasági helyzete miatt sem és a gazdák minősége is az évtizedek során milyen óriási változáson ment át! Az pedig, hogy az átlagos cselédleány, — még ha a szolgálók társadalmi helyzetének javitása érdekében intézményeket létesitünk, aggkori ellátásukról gondoskodunk is, — saját család nélkül, vagy abból kiszakitottan öregedjen meg, helyeselhető? Azt hiszem jól értettem az előljáró ur cikkét, ha azt gondolom, hogy ő is a hatósági cselédközvetitést csak a gyógyitandó sebet feltáró vágásnak itéli.

Szerény véleményem az, hogy e közvetitésre már az 1911. évben *Bukovszky* tanácsnoknak olyan hivatalos tervezete volt, amin ma is alig lehet változtatni. Ennek a tervezetnek egyetlen baja, hogy az időközben hozott munkaközvetitési joggal nincs összhangban. Viszont az előljáró ur cikke is hangoztatja, hogy a létesitendő községi közvetitő intézet az állami munkaközvetitő intézetnek alosztálya nem lehet. Hozzá kell tenni azt is, hogy a hatósági cselédközvetités kizárólagossága ma még nehezebben oldható meg, mint 11 évvel ezelőtt.

Azt vélem továbbá, hogy a feltétlenül szükséges intézmény megvalósitása alkalmával *a kérdéshez magához is igyekezni kell hozzányulni*. A munkapiac ismeretéből ezidőszerint a hatóságnak igen kevés vigasztalás kinálkozik, a cselédnek a piac ismerete alig hiányzik, a közvetitésnél pedig a mindig kevesebb kezdő cselédtől eltekintve, a cseléd a közvetitő érdektársa, az alárendelt fél pedig a gazdajelölt. A nem nyilvános bérek felett az elszörnyedés köztudatban van és a munkaviszonyok szigoritásánál a facérság szaporodásától kell félni.

Milyen szabályozás volna ilyen körülmények között kivánatos? Nem tudok mást elképzelni, minthogy a hatósági közvetités megvalósitásán kivül a háztartási munkaviszonyokat is nyilvántartásokkal állandóan figyelemmel kellene kisérni. Sajnos, azt hiszem, hogy a béra akulásnak egyelőre nebántsvirágnak kell maradnia, de a zaklatást gondosan kerülve, nagyon óvatosan, olyan szabályokat kell létesiteni, amik a munkaviszonyok figyelemmel kisérését lehetővé teszik a foglalkozási ág munkakerülőinek és élősdieinek megrendszabályozása érdekében. Annak érdekében is, hogy ugy a cselédnek, mint a gazdának jogos és méltányos érdekeit jobban lehessen védeni. Ilyen szabályozás ellen csak a jelszó-szocializmusnak lehet kifogása. Az „öntudatos háztartási munkásnők" az 1918. év végén vagy az 1919. év elején gyülésen tiltakoztak még a *fényképes* cselédkönyv ellen is. Olyasmit mondtak, hogy csak az elitélt bünösöket fényképezik le. A német szociáldemokraták ma sajnosan érzik, hogy a társadalmi és az állami életben nekik, illetve a népnek jutott nagyobb szerep mellett milyen kinos az, hogy a nép még ott is, nem a társadalmi ismeretekben, hanem csupán a társadalmi jelszavakban volt iskolázott. Emiatt a majnaparti *Frankfurtban* munka-egyetemet állitottak fel, ahova a szakszervezetek a maguk költségén küldenek tanulókat. A szocializmusnak egyetlen szentsége a munka, amely tényleg a legnagyobb mértékben tiszteletreméltó termelési tényező. A megfelelően dijazott tisztességes munka védelme érdekében tehát minden komoly szociálistának is a visszaéléseket csökkentő korlátozást, szabályozást üdvözölnie kell, még ha az a munkást korlátozza is, illetve azt kötelezi is. Nagyon szükségesnek tartom továbbá, hogy a cselédek ugynevezett jóléti intézményeinek megmegvalósitása érdekében legalább a mai szorult viszonyoknak megfelelő, kezdő lépés történjen. Cselédszállók, otthonok, képzők, stb., bár rendkivül hiányzanak, nagyobb méretü létesitésükre azonban, sajnos, ma gondolni sem lehet. Kezdeni mégis kell valamit. Talán egy kisebb otthon életbehivása is jó hatásu lenne, már mint példa is. A társadalom is igyekszik példát alkotni a cselédszervezés terén. („Tüzhely" cimü szerény egyesület stb.) Mindenesetre nagy és komoly munkának kell követnie a minél előbb megteendő első lépést, ha a cselédkérdés terén is azt akarjuk, hogy legalább a viszonyok rosszabbodása valahára véget érjen.

Mentségemül kell még a „*cseléd*" elnevezés miatt már érintett meggyőződésemre hivatkoznom. A

---

mintha csuklyás lovagok várnának rá a sarkon, spádés, lopva lépő brávók ugornának elő egy jól fedett szeglet mögül. Véres regék föltámadt hőseit látja, a tizennyolcadik század levegőjét érzi, csillogó mesék hangulatait, idegenül jár, tétován, s mint valami kemény ököllel ütés, mint egy hirtelen alomból fölébredés, kijózanitóan hat rá az első hang, amellyel feléje süvölt egy automobil, az első fény, amellyel hozzávilágit az esti Dunapart. Meg kell törülnie szemét, rendbeszedni ruháját, amikor belekerül egy uj, fiatal vele egyérzésü, egyöltözködésü, egysorsu város utvonalába. Ez már az övé. Minden pokla, szépsége és kalandorsága.

IV.

Bizonyos hányada Budapestnek éveken át közömbösen él távolra esőbb dolgok, emberek és házak, látni- és hallanivalók iránt. Csak a háztetőik érintkeznek, a a háztetőkön futó sürgönydrótok, ők maguk nem hajlandók kigombolkozva, figyelő szemmel tulmenni azon a vonalon, ameddig ellépkednek vagy elkocsiznak hétfőn, kedden és máskor ugyanugy, ugyanabban az időben. Bizonyos hányad ép ezért igen elcsodálkozik, ha arról beszélsz, hogy amit a mai architektura keres, az architekturának az ő modern rendeltetéseiből kialakuló, uj szükségletekből ujonnan előtörő kifejezéseit, az ehhez hasonló törekvést, a tisztán épitészi gondolkodást, a célszerüséget, praktikusságot, az architekturának mindig életviszonyokat követő evulócióját, jellemzően illusztrálják régi Buda házai. Még épitészekkel, diplomáikra ült irodavezetőkkel is megtörténik ez a szimpla eset, akik mintakönyvekben, berlini kiadócégek ideportált műlapjai közt lázasan egy-egy u. n. festői tetőmegoldást, kényelmes Handbuch-ok, Architektonische Skizzenbuch-ok egész állományát lapozzák át, hogy mi is az a lakóház-tipus, miképen lakik egy polgár familia, ha nem lakik felebaráti agyonkopasztásra bazirozott bérházak negyedik emeletén, hanem azon ős angol gentleman-elv alapján, hogy a házam a váram. Ahelyett, hogy az erre kiváncsi épitészek és irodavezetők megvennének egy villlamos jegyet, amely elviszi őket régi Budáig, felülnének egy közuti kocsira és szétnéznének főleg a második kerületben, az Uri-utca tájékán. Általában szólits meg civilizált arccal járó valakit az utcán, a klubban, vagy épp a Lánchidról jövet, s majd minden második megszólitottra a felfedezés szenzációjával hat, hogy régi Buda van olyan esztétikus, mint az egész uj Budapest. Nem fogják elhinni, akik az architektura kiválóságát pazar diszitésekben, szegénységét, alacsonyrendüségét pedig a disztelenségben találják, hogy ez a formailag nem épen gazdag, külsőre nem valami bőkezü architektura egy csomó érdekességgel szolgál. Első tekintetre mindjárt egy oly sajátsággal, amit a nagy tömegforgalmat lebonyolitó körutakról, nyilegyenes sugárutakról kiküszöbölt a mai városrendező: a pittoreszkség, a festői feltagolódás, a silhouette-érdekesség. Sokan, akik hozzászoktak a velencei dogék palotáit lelopó homlokzatok cirádáihoz, a malter-loggiákhoz, a bábsütőformákra készült tetőkonstrukciókhoz, a magyar fazék- és árvalányhaj-épitészet üres mondatailhoz, a tehetségtelen hol Billing, hol Lechner-, hol Wagner-imitációkhoz: sokan bajosan fogják észrevenni e régi házak kifejezőképességét. Bajosan kapiskálják, hogy amit az épület hangulatának, „architektonische Stimmung"-nak keresztelnek a teoretikusok — ez a megfoghatatlan, léccel és körzővel ki nem mérhető valami, amennyire nincs meg egy csomó ujdonsült villa és ma épült gót templom árnyékában, effektusában, annyira él és vibrál e régi házak intim vidékén. Általában közelsége, könnyen hozzáférhetése dacára terra incognita ez a pesti bennlakók többségének.

Akik csapatostul azzal a határozott céllal érkeznek ide, hogy nezzünk szét, járjunk körül és merüljünk el abban a Budában, ahol annyi vér folyt, hercegek, tábornokok, államtitkárok és udvari zsandárok laknak: ezek vasuttal érkeznek békés vidékekről, kiváncsiak, de ami megmarad emlékükben, ami megfogja őket, amiről mesélni lehet otthon: ez a Halászbástya, a Mátyás-templom szines falfestményei, amelyeknek viszont nincs közük régi Budához. Az hiányzik belőlük, ami e szürke, csupasz falak előtt megindítja a fantáziát: az avultság, a régiség, egész korok patinája. Az a különös zománc, az a légies szövetü valami, amibe tovalibbenő idők beburkolják a dolgokat s ugy teszik szemünk elé, hogy az ember, a cinikus ember is, meghatottságot érez és zsebkendőhöz nyul. Esztétikai terminust kedvelőkkel szólva: dokumentumok ezek a házak, amelyekhez munkát hajszoló napok után ugy kellene kilopódzkodni, nem vinni senkit és semmit, csak egy verseskönyvet vagy fiatal nőt, aki barátságból jön s csöndesen viselkedik. Ugy kellene idelopódzkodni, mint valami kóbor diák, előbb talán Anatole France-ot lapozva otthon, Bonnard Silvester történetét vagy Jókait s ekkor élők és beszélők lesznek e házak. Egész kötetrevalót olvashatni ki belőlük; kiolvashatni többek közt, hogy miféle világ, mily társadalom, miféle kultura hordott itt össze köveket és épitette azt a Budát, amely minden óra minden percével, ami elül fölötte, igaz, hogy egyre jobban lemarad a mai fejlődés iramáról, de minden ily késéssel nemesebb lesz. Valami hervatag szépség ül ki rajta, valami régi báj misztikus mosolyával tekint ránk, mint az őszi alkony utolsó biborában bucsuzó nap. Megállapitható többek közt, hogy ily rajzu házakat, szobákat, butorokat alig találni másutt, lezárt aktái ezek Budapest várossá levésének. Néhány utcával, házakkal, butorokkal, elvétve csak a VIII. és IX. kerület, a József- és Ferencváros egy-egy eldugott része mutat hasonló tipusokat, amelyek közös törzsre, közös eredetre, arra vallanak, hogy itt ugyanazon társadalomnak, a kispolgárságnak élnek későbbi leszármazói. Annak a kispolgárságnak, amelyről ugy emlékszik meg a história, hogy ágyus és lovas időkben a kultura határőre volt, amely ha mást nem tudott: tudott házakat épiteni és dolgozni bennük az elkövetkezőkért.

Dömötör István

„gazda“, „cseléd“ tiszteletreméltó régi szavak. Utóbbi csak a „háztartási munkás“ foglalkozási ágnak törvényben szabályozott egyik, de semmiképen sem alacsonyabb rendü fajában dolgozót jelenti. A jelszószocialistáknak nem óhajtanék engedményeket tenni, a komolyan gondolkodó ember előtt pedig minden munka egyenlő mértékben tiszteletreméltó és magasrendü. A beteget ellátó orvos is végez „alacsonyrendü“ személyes szolgálatot dijazásért, a nem szükséges személyes szolgálatra pedig a cseléd sem köteles. Szükségtelen *személyes szolgálatra cselédnek* sem, gazdának sem volna szabad kaphatónak lenni.

Schuler Dezső dr.
fővárosi főjegyző.

TÜSKÉK

...

Bárczy Istvánról

mondott váratlanul lesujtó kritikát Éber Antal pénteki költségvetési beszéde alkalmával. Kijelentette ugyanis Éber, hogy a nagybankok védelmében szükségesnek tartja leszögezni azt, hogy Bárczy István ugyanolyan feltételek mellett kaphatott volna kölcsönt annak idején a fővárosi nagybankoktól, mint amilyen feltételek mellett a külföldi kölcsönöket felvette. Ez a megállapitás, amelynél kevés igazabbat és találóbbat hallottunk a költségvetési vita során, nem keltett nagyobb emóciót a közgyülésen, holott az egyáltalában nem érdekesség nélkül való. Bárczy István pénzügyi politikájának liberális részről való megbélyegzését jelenti az Éber-féle megállapitás, ami annál értékesebb számunkra, mert spontán történt és Éber Antalt lehet a legkevésbbé vádolni azzal, mintha ő ál-liberális lenne és titokban a többségi párthoz szitana. Nem, ezzel igazán nem lehet megvádolni a vezérigazgató urat, akinek beszédét nagyon becsessé tette ez a kijelentés, mely ugyan önkéntelen elszólás is lehetett. Ha Bárczy ugyanolyan feltételek mellett kaphatott volna kölcsönt, a bankigazgatók egyik legtekintélyesebbjének szavai szerint Budapesten, mint Párisban, vagy Londonban, akkor nagyon kézenfekvő kérdés, hogy miért nem vett fel itt s a budapenti bankok reális ajánlatánál miért tartotta megfelelőbbnek a külföldi tőke után való szaladgálást? Nem tévedünk, ha azt hisszük, hogy ennek az ex-pecsétőr szinte beteges hiusága volt az oka és ennek a kóros tünetnek milliárdos kárait fogják nyögni még az unokáink is. Ezt a sulyos és nem a főváros érdekében való körülményt a kegyelmes ur külön beszédben talán szintén leszegezhetné a főváros törvényhatósági bizottságában...

HIREK

...

A sertésvágóhidi vendéglő ügye. A főváros tanácsa a most lejárt sertésvágóhidi vendéglő bérletére pályázatot irt ki és a beérkezett ajánlatokat mult heti ülésében bontotta fel a vágóhidi bizottság. A bérletre tizenegy pályázó jelentkezett és a pályázat irrealitását mi sem mutatja jobban, minthogy a bérletért, melyért eddig évi 15.000 koronát kapott a főváros, egy *Szekrényi* nevü szakács évi 310.000 korona bért ajánlott meg. Már több izben kifejtettük véleményünket, hogy lehetetlen állapotnak tartjuk az ilyen óriási bérösszegek megajánlását, mely végeredményben nem hasznos a fővárosnak és a közönség bőrére megy. A főváros ne kantinszerü vendéglők bérletével igyekezzen jövedelmeit fokozni, különösen akkor, amikor ezekbe a vendéglőkbe elsősorban fővárosi alkalmazottak járnak és a bérletet nagy küzdelemmel elnyert vendéglős a fővárosi személyzet ebédjén és vacsoráján kénytelen behozni a horribilis bérleti összeget. Igazán nem nevezhető reális pályázatnak, ha az eddigi bérösszeg huszszorosát ajánlja meg valaki, szemben a régi bérlővel, akinek ajánlata tudomásunk szerint csak 200.000 korona, vagyis 110.000 koronával olcsóbb a legtöbbet ajánlónál. A régi bérlő, *Riedl* Ágoston, tizenhárom esztendeje birja e bérletet és ezalatt az idő alatt az ügyosztályban nyert információnk szerint *ellene soha semminemü kifogás fel nem merült.* Az eddigi bérlőt a kommün és a forradalmak alatt nagy veszteségek érték, a románok és a diktatura kirabolták mindenét, ugy hogy már ebből a szempontból is méltányos a bérlet részére való juttatása. Különben is a fővárosnak védenie kell azt, aki 13 esztendeig hiven és becsületesen bérlője volt, még áldozatok árán is azokkal szemben, akik, csakhogy üzlethez jussanak, minden módon és minden áron igyekeznek kilicitálni a régi bérlőt. *Riedl* mellett szól az a körülmény is, hogy ő esztendők hosszu sora óta lévén bérlője a két kis szobából álló vendéglői helyiségnek, jól tudja, hogy mit lehet az üzletből kihozni és ajánlata megtételénél *reális szempontok* vezették, nem ugy, mint az uj pályázókat, akik nem ismervén a vendéglő forgalmát, vaktában igértek nagy összegeket. Ezt a bérletet tehát mindenesetre az öreg *Riedl*-nek kell juttatni, akivel szemben azt a méltányosságot is illik gyakorolnia a fővárosnak, hogy esetleg *utóajánlat megtételére* szólitsák fel, mint régi bérlőt. Ha a főváros keresni akar vendéglőbérletein, keressen a Gundelen, vagy a Vigadó vendéglősén, akiknek a közönsége elbirja a magasabb étel és italárakat. De egy kültelki kantin bérleténél a fővárosnak nem szabad a konjunktura-pályázókra tekintettel lennie, akik ma minden összeget megajánlanak, csakhogy elnyerhessék a bérletet, de mikor azután látják, hogy a bérlet kiaknázása az ő terveik és módszerük szerint nem sikerül, akkor a bérleti dij mérséklése céljából siránkozzák végig a városházát és a bizottsági tagokat.

A Fővárosi Orfeum szinháznyitási engedélye. A napilapokban hirek jelentek meg, amelyek azt ujságolták, hogy a főváros elutasitotta a *Szinházüzemi R.-T.*-nak, mely a Fővárosi Orfeumot bérelte ki 25 esztendőre, azt a kérelmét, hogy szeptembertől kezdődőleg az Orfeum szinpadán háromfelvonásos operetteket adhasson elő és ebből a célból az épület megfelelő átalakitását kérte. Munkatársunk ebben az ügyben kérdést intézett az illetékes ügyosztályhoz, ahol a következő felvilágositást kaptuk:

— A Szinházüzemi R.-T.-nak kérelmét, melyet Vágó József műépitész, Málnai Béla és Falus Elek tervei kisérnek, levette a napirendről a magánépitési albizottság hétfői ülése. *Ez azonban sem pro, sem kontra döntést nem jelent,* mivel a terveket a magánépitési albizottság előbb a Szinházvizsgáló bizottság állandó bizottságának kivánja bemutatni. Csak a Szinházvizsgáló bizottság döntése után lesz a városrendezési ügyosztály abban a helyzetben, hogy érdemlegesen döntsön a kére'em teljesitése vagy elutasitása felől. A helyzet mindenesetre az, hogy az épitésügyi szabályzat rendelkezései szerint a Fővárosi Orfeum épületét, mely orfeum céljaira van engedélyezve, *szinházi előadások céljaira használni nem szabad,* mivel az épület elhelyezése a szabályrendeletnek nem felel meg. Konkrét elbirálás alá azonban csak a Szinházvizsgáló bizottság dötése *után* fog kerülni az ügy.

A mozik szellőztetése. Egyik számunkban téves információ alapján emlitettük fel, hogy nem kellő mértékben szellőztetik Budapest egyik legelőkelőbb mozgóképszinházát, a Teréz-köruti *Mozgókép Otthon*-t. Miután alkalmunk volt hirünk helytelenségéről meggyőződni, a következők megállapitására határoztuk el magunkat. A *Mozgókép Otthon*-nak központi szellőző berendezése van, amely egy 5 HP-s elektromotorral cseréli ki a levegőt. Ez a motor attól a pillanattól fogva, amikor az előadás megkezdődik, addig, amig éjjel az előadás befejeződik, *állandóan üzemben van,* ugy hogy a szellőzéshez nem is szükséges az ajtók nyitvatartása az előadások közti szünetekben, mert az elhasznált levegő kibocsájtása és a friss levegő bebocsájtása nem az ajtókon át, hanem a szinház mennyezetén elhelyezett és közvetlen a szabadba vezető exhaustorok révén történik. *Ezenkivül van a Mozgókép Otthon-nak egy ugynevezett ozonventillátora, aminő, mint értesülünk, kivévén a Magyar Királyi Operát és egynéhány kiváló szanatóriumot, páratlanul áll a szórakozóhelyeken.* Ez a berendezés friss ozont termel, amely a levegőben összegyülemlett baktériumokat elpusztitja.

Bezárják a pincekabarékat. Jelentette az *Uj Budapest,* hogy *Usetty* Béla interpellációja kapcsán a városrendezési ügyosztály a pincekabarék nyitási engedélyeire és tüzbiztonsági viszonyaira vonatkozólag jelentéstételre szólitotta fel a kerületi előljáróságokat. Az előljáróságok jelentései már nagyobbrészt beérkeztek a városrendezési ügyosztályba, ahol *Bárdy* István tanácsnok a pincekabarék megrendszabályozását határozta el. Az ügyosztálynak az az álláspontja, hogy az átalakitási engedély nélkül működő pincekabarékat *irgalmatlanul be kell csukni,* annál is inkább, mert ezek a helyiségek a kulturát és művészetet nem szolgálják és a nézőközönségnek állitólag művészi produkciók mellett méregdrága áron adnak ételt és italt. A tanács különben ugy intézkedett, hogy a kerületi előljáróságok a pincekabarék részére a jövőben semmiféle engedélyt ki ne adhassanak és hogy e helyiségek nyitási és tüzbiztonsági ügyei a jövőben központilag a tanács hatáskörébe tartozzanak.

—

A Vigszinház e hetét az *Aranyborju* Herczeg Ferenc uj szinjátéka dominálja, amelynek bemutatóját szerdán tartják meg. Az *Aranyborjuval* váltakoznak a szezon legnagyobb sikerei, mint a *Sárga keztyü, Osztrigás Mici, Csodagyermek.* Vasárnap délután a *Taifunt* játsszák. Éjjeli előadásul szombaton tiz órakor az Osztrigás Micit ismétlik.

Szomory Dezső II. Lajos királyának minden eddigi előadásán előre eladott táblás ház közönsége tapsolt, erre való tekintettel az igazgatóság ötször tüzte ki e héten: hétfőn, kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap este. Szerdán és szombaton a 100-ik előadásán tul is nagy vonzóerejü Molnár-darabot, „Szinház“-at ismétlik. Vasárnap délután „A kis lord“ van műsoron, mérsékelt helyárak mellett 3 órai kezdettel.

Az „Árnyhalász“ irodalmi és szinpadi sikere jelentékeny része a szezón legértékesebb művészi élményeinek. Jean Sarment rendkivüli hatásu darabja maradandó sikert hozott a Belvárosi Szinháznak és a kiváló együttesnek, köztük elsősorban Baló Elemérnek, kinek hirtelen feltünése a legritkább szinpadi szenzációk sorába számit. Az „Árnyhalász“ az állandóan táblás házakat vonzó „Gazdag lánnyal“ váltakozva szerepel e hét játékrendjén. Vasárnap délután Strindberg „Mámora“ kerül szinre mérsékelt helyárakkal.

25-ödször játsszák vasárnap este Kardos—Nádor szenzációs sikerü „Babavásár“ cimü darabját a Király-szinházban. A nagysikerü operett, melynek minden előadására elővételben kelnek el az összes jegyek, e héten minden este szinre kerül. Vasárnap délután „A hollandi menyecskét“ adják 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

„A jó fiu“ második hónapja. Szombaton lép át a Renaissance-Szinház jubiláris sikerü vigjátéka, „A jó fiu“ szenzációs erejü szinpadi pályájának második hónapjába. Liptai Imre vigjátéka a bemutató pompás vigjáték együttesével sorozatos előadásban kerül szinre a jövő héten is a Renaissance-Szinházban. 18-án, szombaton, 139-edszer „A faun“ megy.

A „Fi-Fi“ 125-ödször. Ötödször jubilál a jövő héten szombaton a szenzációs sikerü „Fi-Fi“, melynek akkor lesz a 125-ik előadása a Blaha Lujza-szinházban. A jubiláris estén is e kivételes siker osztályosai: Honthy Hanna, a vendég Kerényi Gabi és Sarkadi, Galetta, Szirmai, Fülöp és Bócz Rózsi lépnek fel. Vasárnap délután is megismétlik.

Kökény Ilona, Németh Juliska, Ilosvay Rózsi, Z. Molnár, Békeffy és Sárosi adják elő az Andrássy-uti Szinház uj műsorán Emőd, Zágon, Hamath, Szirmai, Nádor, Pallós stb. kitünő magánszámait.

A Szimfónikus Zenekar jövő vasárnapi hangversenyén a Városi Szinházban Szigeti József, a világhirü magyar hegedümüvész játssza Csajkovszki gyönyörü hegedüversenyét. Ezenkivül Siklós Albert Szvitje és Strauss Richard hatalmas szimfónikus költeménye, a „Don Juan“ van műsoron. Vezényel Ábrányi Emil.

A Kamara e heti szenzációja a Magányos sir, mely Afrika őserdejének veszélyeit, a Kaukázus romantikus vadságát egyesiti. Joe May kiforrott rendezése ritkán nyujtott ilyen hálás szerepet szépséges hitvesének, Mia Maynak. „Az egér“ cimü film az idei szezón utolsó uj magyar slágere és a főszereplők: Gál Franciska, Jankovich Magda, Pethő Attila, igaz életté varázsolják előttünk a hires francia darab alakjait. (5, 7, 9.)

FONTOS ÉRTESITÉS!

A „KÉVE“ Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

félemeleti és souterrain helyiségeinek megépitése idejére az ideiglenes árusitást f. hó 20-tól kezdve

Hollub János-féle varrógépüzletben
IV., Magyar-utca 12. sz. a. folytatja.

Az átköltözködésig és az ideiglenes árusitás ideje alatt, az áruraktár minél gyorsabb apasztása miatt, árainkat további 5%-al leszállitottuk és a 3% forgalmi adót sem számitjuk fel.

Kérjük a t. vásárlóközönséget, hogy ezen kedvező alkalmat el ne mulassza és szükségletét minél előbb szerezze be, mert sajnos, további árdrágulásra van kilátás. — Üzletünket reggel 8 órától esti 6 óráig egyhuzamban tartjuk nyitva.

Kitünő tisztelettel **az Igazgatóság.**

SCHMIDT-NÉPARÉNA
(Volt Barokaldi) a Városligetben.
Megnyitó előadás március 16-án
Folytatólagos előadások d. u. 3 órától.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
(Igazgatók: Könyöt és Társa) a Városligetben.
Megnyitó diszelőadás április 1-én, szombaton.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
1/2 8-kor **AZ UJ FÉNYES MÁRCIUSI MŰSOR** 1/2 8-kor

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ“
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás“ szénsavval telitett ásványvize.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
A POMPÁS UJ MÁRCIUSI MŰSOR
Kezdete este negyed 1/8 órakor.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Igazgató: RASSKÓ OSZKÁR.

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

II. évfolyam Budapest, 1922 március 22 12. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Folkusházy.

Folkusházy Lajost, Budapest székesfőváros első alpolgármesterét gazdasági főtanácsossá nevezte ki a kormányzó. Az alpolgármester urat üdvözölte ebből az alkalomból a tanács, a közgyülés, — az ünnepléshez néhány szerény szóval mi is hozzá akarunk járulni.

A főváros autonomiája szempontjából gyakorlatilag nem sok jelentősége van a kormánykitüntetéseknek, hiszen fővárosi tisztviselőre nézve szebb kitüntetés, mint a közönség, illetőleg a közönség képviseletének, a törvényhatósági bizottságnak bizalma nem lehet. A méltóságos cim Folkusházy Lajosra csak dekórum tehát, loyális elismerése az ő érdemeinek, de erre az elismerésre nemcsak az alpolgármester, hanem az egész városháza méltán lehet büszke.

Folkusházy Lajos mintaképe a fővárosi tisztviselőnek. Az ő háboru alatti müködése, mikor kezében tartva Budapest közélelmezésének irányitását, sikerült elérnie, hogy valamennyi háborut viselő nemzet fővárosa között a mienk volt a legbőségesebben és legpontosabban élelmiszerekkel ellátva, külön lapot érdemel e város analeséiben. De azelőtt és azután is: az üzemek rendbetartása, a Friedrich-féle választások gyors és koncepciózus megszervezése, az a páratlan, a legnagyobb energiát is felőrlő munkásság, amelyet Folkusházy Lajos hivatali müködésében kifejt, azt mutatják, hogy benne egyik legnagyobb akaraterejü, legszivósabb és legenergikusabb főtisztviselőjét birja a székesfőváros.

Az a polc, amelyet Folkusházy betölt, ideálja és ambiciója minden fővárosi tisztviselőnek, aki hivatalát nem időtöltésnek, hanem a köz érdekében való komoly és nehéz feladatnak tekinti. Folkusházy kezében ma százezrek és százezrek sorsa van és ő mai állásában, mikor mindnyájunk bizalmának letéteményese, megmaradt annak, ami huszonöt évvel ezelőtt, kezdő fővárosi tisztviselő korában volt: kötelességét páratlanul ismerő, lelkiismeretes, komoly hivatalnoknak.

Egy beszélgetés jut eszünkbe, melyet harmadéve folytattunk Folkusházy alpolgármesterrel, azokban a napokban, mikor vörös lobogó lengett a budapesti városházán. Mások külföldre szökhettek, hogy ott, alapot szolgáltatva későbbi politikai működésüknek, ellenforradalmi hősökké képezzék ki magukat, — Folkusházy azonban nem mehetett sehova, szükös tisztviselői fizetéséből annyit sem tudott félretenni, hogy néhány hónapi külföldi sejourra teljék belőle. Mi akkor éreztük, hogy Folkusházy ragyogó pályafutásának ez a legragyogóbb pontja: az alpolgármester, aki egy emberöltő áll a város szolgálatában, közszolgálata alatt annyit nem tudott félretenni, hogy a végveszély órájában elhagyja a pusztulás városát, mert vagyon helyett csak puritán becsületesség van birtokában.

Az a tisztes szegénység, amelyet fogadni kénytelen mindenki, akit sorsa arra kárhoztatott, hogy magyar köztisztviselő legyen, az élet és hivatali pályafutás rögös utjain jólét helyett szerzetesi egyszerüséget, gazdagság helyett a mindennapi munka szürkeségét, nagyratörő vágyak és ambiciók helyett egy egyszerü élet hétköznapiságát jelenti. De ez a pálya, a magyar köztisztviselő golgotás utja jelenti az élet legnagyobb kincsét, az önmagával való megelégedést is, a tudatát annak, hogy nem élt hiába, aki életének futó perceit a közjó előmozditására, egy nemzet, egy város fejlesztésére forditotta.

Kirivó lenne, ha a magyar tisztviselők legendás szegénységében olyan jutalmakat kapnának a kiválóak, mint a középkor lovagjai: várkastélyokat, vagy hübéri uradalmakat. A kötelességét hiven teljesitő, erején felül munkálkodó, magyar köztisztviselő, glóriás alakjához nem illenének az efajta ajándékok és szegénységi fogadalmukhoz méltóbb az a földi gazdagságot ugyan nem, de embertársai részéről elismerést és tiszteletet jelentő kitüntetés, amely Folkusházy Lajost érte.

Holtponton a lakásépitési akció

Orczy tanácsnok tervezete az épitkezés pénzügyi megoldásáról — Lakásépitést béremelés nélkül elképzelni nem lehet — Épitkezés helyett renoválást sürgetnek a háztulajdonosok

A háboru kezdete óta a nyolcadik tavasz mulik el már meddőn az épitkezések és renoválások megindítása szempontjából. Ezen a tavaszon sem emelkednek épitőállványok, hogy boszorkányos gyorsasággal bérpalotáknak hosszu sorozata varázsolódjék elő a földből, de nem történnek meg a legszükségesebb javitások sem, ugyannyira, hogy maholnap már veszedelmes lesz a hulló cserép és vakolat miatt a pesti utcán járni. Azok az ankétek, amelyeket hol a népjóléti, hol a kereskedelemügyi miniszter rendez, vajmi keveset érnek gyakorlatilag és egyáltalában nem akadályozzák meg, hogy az épitőiparosságnak egyre szélesebb rétegei kénytelenek kivándorolni a környező államokba, amelyekben az államhatalom könnyebben tud munkaalkalmakról gondoskodni.

Megemlékeztünk már *Lobmayer* Jenő dr. tanácsnok akciójáról, mely a lakáshivatal és a lakásrendeletek elleni folytonos küzdelmekben merül ki. Az alábbiakban módunkban áll *Orczy* Gyula tanácsnoknak, a középitési ügyosztály vezetőjének nagyérdekü nyilatkozatát közölni, mely mérnöki szempontból tekinti ugyan a kérdést, de annak pénzügyi megoldására is életrevaló és hasznos tanácsokat ad.

— Az épitkezés kérdése, — mondotta munkatársunknak *Orczy* tanácsnok — három főrészre oszlik.

— A legelső és legfontosabb: *az épitkezés megindítását a mai lakásbérek felemelése nélkül elképzelni nem lehet.* Az emelésből befolyó többletnek egy részét a háztulajdonosnak kell meghagyni, mert a régi házak alapos kitatarozása és rendbehozatala tovább igazán nem késhetik, a fennmaradó részt pedig épitkezési célokra kell az államhatalomnak megfelelő formában igénybe vennie.

— *A luxuslakások* — luxuslakás alatt értem az igényen felüli lakást — *megadóztatása* az épitkezési akcióra szintén könnyen keresztülvihető lenne. A luxuslakások kérdésével kapcsolatban okvetlenül meg kell engedni a lakáscserét; olyképen azonban, hogy a lelépési dijnak egy igen jelentős hányada szintén az épitkezési akció javára jusson. A helyzet ugyanis ma az, hogy nagyon kevesen laknak olyan lakásban, amely igényeiknek megfelel, de a mai lehetetlen lakásviszonyok mellett azon változtatni nem lehet. Még kirivóbbak lesznek az ellentétek a lakbérek felemelése esetén, amikor gyakran meg fog történni, hogy valaki teherbiró képességét jóval felülmuló összegü lakbért kénytelen fizetni és helyzetén segiteni nem tud. Ám a leszegényedett középosztály szempontjából is szankcionálni kell a már amugy is szinte legális jellegü lelépési dijat, olyképen azonban, hogy a lelépési dij bizonyos hányada okvetlenül a hatóság kezére jutna. Véleményem szerint e különböző akciók révén az államkasszába befolyó összegekből 1000—2000 uj lakást lehetne épiteni.

— Ami a lakbéremelést illeti, okvetlenül gondoskodni kell a *köz- és magántisztviselők lakbérének oly irányu emeléséről*, hogy ezeket a kategóriákat ne sujtsa tulságosan az emelés. Erre annál inkább szükség van, mert az a magánalkalmazott vagy munkás, ha a vállalatától lakbéremelés formájában nem kapja meg az általa fizetendő magasabb bérösszeget, ugyis megtalálja az eszközöket életstandardja lezüllésének meggátlására. Az állami alkalmazottak lakbértöbbletét fedezi a béremelés több adója, a magánalkalmazottak lakbéremelését pedig olyképen lehetne végrehajtani, hogy a béremelési rendelettel kapcsolatban az állam kötelezné a vállalatokat és gyárakat alkalmazottaik fizetésének megfelelő mértékü emelésére.

— Azonban a közületeknek mindent el kell követniök az épitkezések előmozditására. *Ingyen telkeket*, illetőleg *hosszu lejáratu telekbérleteket, adókedvezményeket*, az épitendő uj lakások teljes szabaddá tételét kell ugy az államnak, mint a városnak biztositania, ha azt akarjuk, hogy végre-valahára komoly épitőmunka induljon.

Orczy tanácsnok fenti tervezete különben már a legközelebbi jövőben *szakértekezlet*, majd a *tanács* és a *közgyülés* elé kerül.

Borsos Endre, a lakásügyek miniszteri biztosa, a lakásügyek egy nyilatkozatával kapcsolatban, amely azt hangoztatta, hogy csak épitkezéssel lehet a lakáshiányon segiteni és a háztulajdonosoknak nincs igazuk, amikor az épitkezések megindítása helyett a lakáshivatal megszüntetését követelik, kérdést intéztünk a Háztulajdonosok Szövetségének vezetőségéhez, melynek nevében *Németh* Béla dr. alelnök a következő nyilatkozatot tette munkatársunknak:

— Miután a lakásügyek miniszteri biztosa nyilatkozata szerint a háztulajdonosoknak nincsen igazuk, amikor azt hangoztatják, hogy helyes lakásügyi szabályok mellett a lakásigénylők lakáshoz való juttatása épitkezés nélkül is megtörténhetik, a tények tisztázása érdekében a Háztulajdonosok Szövetsége a következőket állapitja meg:

1. A lakásügyi igazgatásnak a mai viszonyok között nem lehet az a célja, hogy a lakáskérdésben abszolut ideális állapotokat hozzon létre, tulszárnyalva a győztes nyugati államokat is, hanem meg lehetünk elégedve azzal, *ha visszatérhetünk a háboru előtti állapotokra.*

Ennélfogva nem az a fontos, hogy egy-egy lakásban ma hány ember lakik, hanem az, hogy ma *kevesebb ember lakik egy-egy lakásban*, mint a háboru előtt. Az egyszobás lakások egy-egy szobájának átlagos népessége 4.3-ről 3.7-re, a kétszobásoké 2.5-ről 2.2-re, a háromszobásoké 1.7-ről 1.6-ra, a négyszobásoké 1.4-ről 1.3-ra sülyedt le.

A laksürüség szerint tehát lakáshiányról beszélni nem lehet.

2. Tény, hogy a lakosság száma az utolsó 10 év óta nem emelkedett, hanem stagnál.

Ha ezzel szemben az állittatik, hogy nem a lakosság növekedése, hanem az önálló családok keletkezése és bevándorlása idézte elő a lakáshiányt, akkor ezzel szemben reá kell mutatnunk arra, hogy ha ezen családokat épitkezés utján akarjuk lakáshoz juttatni, akkor az 1914. óta kötött 85.000 házságkötés és a bevándorolt legalább 40.000 családot alapul véve 125.000 lakást kellene Budapesten felépiteni.

Miután minden helyes adminisztrációnak alapja az adatok ismerete, ennélfogva végre-valahára meg kellene állapitani, hogy *tulajdonképen hány jogosult lakásigénylő van*, akik hajlandók ugyanugy, mint a háboru előtt keresetüknek egyötödét forditani lakbérre? Ezen előfeltétel felállitása nélkül természetszerüleg sok tizezer volna a lakásigénylők száma, mert ingyen vagy abnormis olcsón kinált cikket mindenki szivesen fogad el.

Ha a *kereset és a lakbér békebeli viszonya* ismét helyreállittatik, akkor a lakásigénylők száma lényegesen redukálódni fog, mert az önállósuló családok tulnyomó része a háboru előtt sem költözött önálló lakásba. Ma pedig, amikor *az albérletek tizszer, huszszor annyiba kerülnek, mint a főbérletek*, amikor a lakásokban nemcsak lakni, de *azok értékesitéséből nagy jövedelemre* lehet szert tenni, amikor a *villamos és a helyiérdekü vasutak tarifája* oly magas, hogy egy belvárosi hatszobás lakás bérösszege sokkal kisebb, mint amennyibe a külső periférián, vagy a környékben kislakásban lakó családok utazási költsége kerül, akkor nyilvánvaló, hogy csak a kereset és a lakbér

békebeli arányának visszaállitása csökkentheti le a békebeli nivóra a lakásigényeket.

De másrészt, ha a kereset és lakbér normális aránya ismét visszaáll, sok ezer lakás fog felszabadulni azok kezéből, *akik a lakást tényleges lakásszükséglet nélkül csak butorok elhelyezése, vagy jövedelmező értékesitése végett tartják.* Az igy felszabaduló lakásokba a lecsökkent számu lakásigénylők feltétlenül elhelyezkedhetnek.

Ez volt *a békebeli lakásügyi adminisztráció*, amely a gazdasági élet szabad alakulása szerint a lakásszükségletet kielégitette, amig *tehát a régi lakások tekintetében a békebeli állapotok nem állnak helyre*, amig itt megkötöttség uralkodik és elsősorban *a lakáshivatal utját állja a lakosság minden szabad mozgásának* addig épithetünk akárhány lakást, a lakáshiány még sem fog megszünni.

A miniszteri biztos *adataival szemben a háztulajdonosok adatai* a statisztikai hivataltól vannak meritve, mig illetékes megállapitások szerint a lakáshivatali adatok *nem tekinthetők megbizhatóknak.*

Mindazonáltal a háztulajdonosok nem ellenzik az épitkezést, csak két feltételt kell mindenesetre szemelőtt tartani. Az egyik az, hogy az épitkezés ne menjen tul a valódi szükséglet mérvén. E tekintetben megbizhatunk a népjóléti minisztérium államtitkárának, *Petrichevics* Horváth Emil személyében, aki az épitkezés problémájának megoldásával meg van bizva és reméthetőleg ügyelni fog arra, hogy az épitendő lakásokban tulprodukció ne álljon elő, mert ez igen ártalmas lenne a közérdek szempontjából. A másik feltétel, hogy ne menjünk bele épitkezésbe anélkül, hogy a régi házak tatarozását lehetővé ne tegyük, mert előre eljárás lenne a régi házakat a pusztulásnak átengedni s ezen az áron épiteni ujakat valóban szükséges. Az épitkezést a háztulajdonosok nem ellenzik, mert tudják, hogy annak mily áldásos hatása van a közgazdasági életre.

Tavasz az állatkertben

Többszörös milliomosok életfogytiglani zárkában — Az uj évad uj látványosságai A toronykötélművész és az aranyfarku páva otthonában

Mikor a tél hidegéből bontakozik a főváros s az első aranycsóvás tavaszi napsugár pazarabbul ömlik el az uttesteken — a sokat didergő, fagyoskodó pesti nép hatalmas rajokban lepi el a városi parkokat, üdülő és séta helyeket, hogy kivegye részét azon ritkán kijáró élvezetből — melytől a hosszantartó tél oly sokáig megfosztotta — a napfény, a friss levegő s a szabad természet szépségében való gyönyörködésből. Kirándulóközönségünknek egyik legkedveltebb szórakozóhelye az Állatkert. A tavaszi ébredés, az ingerlő napsugár ide vonzza a pesti publikum javarészét a legkorábban.

S ez érthető is, mert itt valóban gyönyörködhet, szórakozhat a látni vágyó halandó. Mert a budapesti Állatkert ma is az első helyet foglalja el a kontinensen. Habár a háboru s a forradalmak vihara itt sem száguldott el nyomtalanul, mert az állatállománynak közel $^2/_3$ része elpusztult — nem birván a nagy nyomort, a nehéz megélhetést s a sovány táplálékot — de ami megmaradt, ma is disze, kincse és büszkesége a fővárosnak. Rengeteg érték van koncentrálva s vagyon van fektetve az állatkerti állományba. Milliárdok! A többszörös milliomosok kasztjában az elsőrendü helyeket foglalják el a: 3 elefánt, 2 viziló, 2 jávorantilop, 3 jegesmedve, 5 oroszlán, 1 puma, 2 leopárd, 5 európai bölény, 2 kru, 4 lóantilop, 5 teve, 6 jakk. Valamennyien dusgazdagok. Jónásért több mint 40 milliót kináltak. Az európai bölények darabja legalább is 5 millió. A jávorantilopot békében 3000 márkáért vették; nagy kár, hogy mindkettő nőstény. Egy axisszarvas 10 ezer, egy kecskeantilop 15 ezer s egy oroszlán 150 ezer márkát ér ma legalább. Ily ajánlatot tett a napokban egy *Rue* nevü német kereskedő. Egy pár páva-fácánt 16 ezer márkáért kinálnak. Ilyen árak mellett azután ma pótolni a hiányt szinte lehetetlen. Legalább 10—20 millió kellene, hogy néhány értékesebb példányt vásároljanak. De hasonlóan horribilisan emelkedtek a növény-árak is.

Belgiumból, Brugesből 100 drb. Kencziánát 3500, Costeriánát 100 frankért kinálnak. Természetes, hogy ily körülmények közepette a mai vezetőségnek eminens érdekét az képezi, hogy a meglévő állat és növény fajokat mentsék meg a további kipusztulástól. Ebben kell, hogy kulminálódjék a cselekvés s az illetékesek e tisztüknek a legpéldásabban meg is felelnek. Csin, rend, tisztaság tapasztalható az Állatkertben s ez kell, hogy továbbra is talán még fokozottabb mértékben megmaradjon, mert ez az irányitóknak is dupla hasznára válik. Amellett, hogy morális elismerést von maga után a látogató közönségtől, nem marad el a várt anyagi haszon sem. Kitünő bizonyitéka ennek, hogy a legutóbbi vasárnap már 29 ezer kor. volt a napi bevétel s a hétköznapi átlag is 8 ezer kor. körül mozog. Szép jövedelmet — több mint 340 ezer koronát — hozott a téli szezon alatt a jégpálya is. Negyvenöt napig volt nyitva. Hamarosan megnyitják a tenniszpályákat is, melyeket az idén a főváros nem ad ki albérletbe. A szimfonikus zenekarok valószinüleg áprilisban már játszanak, tehát jóval előbb mint tavaly. (A mult évben junius 20-ikán volt az első.)

Érdekes uj látványossága is lesz az idén a szórakozó közönségnek. Münchenből egy *Binder* nevü artista — ki 1908—1909-ben már szerepelt a pesti Állatkertben — tett most ujabban ajánlatot idei fellépésére vonatkozólag. Tulajdonképen „toronykötélművész", ki a tó felett kifeszitett drótkötélen fog meseszerü bravurokat produkálni napi 2 előadásban. Ezen fellépések alkalmával esténként külön katonabanda teszi vidámmá a hangulatot.

Családi eseményt az idén az oroszlánoknál, vizilónál (szeptember) s az európai bölényeknél várnak. Ilyesmi fordulhat még elő hamarosan a majmok nemzetségében is. Több száz baromfi tojást raktak már el gépbe s pár nap mulva pici csibikék gurulnak a zöldülő friss pázsiton. Természetes anyjuk gyámsága mellett, mert az irigy pulykák másként nagyon elherdálnák a gyönge tyuk-csemetéket. Ott künnt — az állatok világában — már kezd mozgalmassá válni az élet. A kétpupu teve monstrumszerü alakja meglágyitja egy kis játszadozó nebuló szivét s kezd kifli darabokat dobálni neki. Az szorgalmasan felszedegeti s nem reagál bégető vizavijének, az arábiai feketefejü birkának diszkrét kivánalmaira. A bölények is érzik a tavaszt s jóizüen henteregnek a porban. Az uhu telitüdejével kiabált a nyugatiról kirobogó gyors után. Vajh kitudja? Nem-e ő is szeretne vele elrepülni fel-fel az ódon kárpáti sziklahasadékokba, mint itt zárt ketrecében leopárdok által környezve gubbasztani.

Füteni már csak a pálmaházat s a majmok dominiumát szokták. Az elefántoknál ezt az artézi medence párlata pótolja. Hamarosan ez is fölössé válik. Mert jön, elvitázhatatlanul jön a tavaszi ébredés az állatok világában is — pöffeszkedve kiabálja felém szivárvány szin legyezőjét kitárva — a páva.

Mentsük meg a gyermekek fogait

Május elsején nyilnak meg a fogorvosi laboratoriumok hat fővárosi iskolában A középfoku iskolákban egészségügyi tanfolyamokat rendez az amerikai vörös kereszt

Május elsejétől egy olyan közegészségügyi intézménnyel dicsekedhetik az amerikai vöröskereszt jóvoltából Budapest, amilyen a nagy nyugati kulturállamok legtöbbjében nincsen. Az amerikai vöröskereszt és a főváros együttes fáradozása eredményeképen május elsején *egyszerre hat fővárosi iskolában nyilik meg a fogorvosi laboratórium*, amelyekben a főváros tanulóifjuságának rendes időközökben megvizsgálják és megjavitják a hibás fogait. Ennek a felbecsülhetetlen értékü higénikus intézménynek a megteremtésében az amerikai vöröskereszt részéről *Zentay* Pál dr. igazgató, a főváros részéről pedig *Szabó* Sándor dr. udvari tan., tiszti főorvos, *Végh* János dr. közegészségügyi főtanácsos, tiszti főorvos-helyettes, *Zilahi-Kiss* Jenő dr. tanügyi tanácsnok és *Agotay* Béla ipariskolai szakelőadó fáradoztak. Az iskolai fogorvosi intézményről *Agotay* Béla ipariskolai szakelőadó a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

— Az amerikai vöröskereszt anya- és csecsemővédő akciója nevében *Zentay* Pál dr. azzal a kéréssel fordult a főváros tanácsához, hogy engedje meg a főváros hat iskolában fogászati ambulatórium berendezését. A fővárosnak régi óhaja volt az iskola fogorvosi intézmény létesitése és ezért *hálás örömmel* fogadta az amerikaiak ajánlatát annál is inkább, mert az amerikai vöröskereszt a gépek és motorok beszerzését és felszerelését, valamint az orvosok fizetését is *magára vállalta.*

— A tanács *hat iskolát* jelölt ki a fogorvosi laboratóriumok helyeivé, még pedig a *Mester-utcai* polgári leány-, a *Csobánc-utcai* elemi, az *Aréna-uti*

A régi Pest

Budai variáció

Fönn a Várhegyen van egy cukrászda, akkora, akár egy bonbonskatulya. Egyszerü, mezővárosi izléssel festett tábláján az áll, hogy: *Fondée 1827!* Bent pedig, az állványon, amelyet mi pohárszéknek mondunk, holott nem pohárszék az, hanem „sublót" — a sublóton likőrök cukrok, sütemények, a receptjük szintén 1827. — Itt minden a régi? — kérdeztem a kisasszonyt, aki a cukorkákra vigyázott s oly tiszta volt a köténye, a szeme és teintje, oly kerek és kedves az alakja, mint Hoffmann meséiben Olimpia, a viaszkbaba. — Itt minden a régi? — kérdeztem kiváncsian és csodálkozva s — Igen, itt minden a régi —, felelt ő büszkén és természetesen, mint aki nem is érti, ily kérdést hogy lehet föltenni.

*

A bástya falán még sütött a nap, de ezek már az utolsó, erőtlen sugarak voltak. A lombok egymáshoz simultak, bólogattak, mintha azt konstatálnák, hogy megint elmult egy szép délután, be kár érte, be kár. Alattuk apró krisztinavárosi tetők, s a magasból vékony csiknak tetsző utcák közt, sárga-piros omnibuszok. Mintha egy nagy gyerek játszott volna itt, most elment s itthagyta játékait.

Hét óra. Valahonnét, a Hüvösvölgy felől már esti áramlás érkezett, a bástyán egy igen öreg ur begombolta kabátját s mellette sietősen tipegett egy öreg asszony. Beszélgettek. Hogy miről: ezt elnyelte a bástya, csak azt hallottam, hogy az öreg asszony olykor fölkacag, hangosan és frissen, tizenhétéves hölgyek se kacagnak csengőbben. Csak azt láttam, hogy az öreg ur fehér bajuszát olykor hetykén pödörgeti. Egy kapunál aztán megálltak, kis kapu volt, de a kilincs és kulcslyuk rajta akkora, mint egy középkori várkastély kapuján. Megálltak, pár pillanatig figyeltek, hallgatództak. Valaki valahol, egész közel zongorázott, gyöngéd keringőt. Az öreg ur aztán kezet csókolt, egy kicsit meghajolt, mintha összeütötte volna a sarkait. Az öreg asszony pedig eltünt a kis kapun, amely majdnem odacsipte csipkés fekete ruháját s a földszinti ablakból könnyen, diszkrét finomsággal, mint a hárfahangok, vigan szállt ki a keringők öreg keringője: An der blauen Donau...

Valóban: Pesten, a hidon tul igy nem kacagnak nők fekete ruhában, fekete főkötővel ezüst hajukon. Urak — közelebb a szájhoz, mint az ötvenhez — igy nem csókolnak kezet, s ennyire nem törődve a világ bajával, az ablakokból nem száll ki a keringők öreg keringője: An der blauen Donau...

*

Sokszor jártunk errefelé, ahol minden lépés, amit az ember előre tesz, visszafelé visz, lepergett századokba. Zajtalan házakba, amelyeknek emeletén még rostély van, az udvarán vaskut, az erkélyén oleander, kapuja fölött pedig oly rajzu disz, amely arra vall, hogy valamikor, csillogó idők méhében gáláns paloták voltak. A pénz és fényüzés, tudós papok, főnemesek, ritterek, gazdag görög és egyéb kereskedők élete itt folyt s nem odaát, Pesten. Minden lépés, amit az ember előre tesz, nekivisz valaminek, amelyhez elő kell venni a történelem könyvét. Szük és ferde sikátoroknak, ahol a föld alá süppedt a kő, nem tud kitérni két szemközt jövő kocsi s baj volt, törre és vérre ment, ha rossz szomszédok holdvilágtalan éjjel találkoztak. Lépcsőknek, amelyeknek elején nem látni a végét, folyosóknak, ahol nappal is gyufát kell gyujtani, kiugró köveknek és bolthajtásoknak, ahol kétrét kell görbülni, szinehagyott falaknak, amelyek azért ugy állnak itt, mint utcasarkon az az ujságárus, akinek foszlott ruhája alól is kitetszik régi mivolta, hajdani jobb kora.

Csak meg kell kaparni ezeket a falakat, hogy mögöttük előbujjon egy másik falazás. Csak odébb kell hordani itt a köveket, hogy alóluk kibukkanjanak dolgok, beszédes emberi dokumentumok. Rozsdás szablya, amellyel budai magyar vágott le törököt, gyöngy, függő és karperec, amellyel budai asszonyok mentek Mátyás templomába, pénz, amelyen földet vettek, hust, kenyeret és Béccsel paktáló árulót. Vágj bele csákánnyal a budai földbe, s apád csontjai kérdik, mit akarsz velem fiam? Kongass ott, ahol azt hiszed, semmi sincs, s hang felel vissza, kriptaszerü. Ülj ki a lócára éjjel, ha a torony fölé félhold ereszkedik, s azt képzeled, hogy most mindjárt kiált a müezzin, Allah il Allah, pártás nő jelenik meg az erkélyen s kócsagos ifju verseket és csókokat dobál hozzá, a romantikus félhomályban.

Ehhez persze talán az is kell, hogy ne Budáról érkezzünk Budára. Hogy pestiek legyünk. Már budai bennszülött, ha kiül, rendszerint elálmosodik a lócán. Budai embert ugy kell figyelmeztetni rá, hogy körülötte a dolgokon, kezdve a lépések ritmusán, mennyire ott van a speciális budai jegy. Ő benne élvén, szemével nem akad fönn azon, amit mi rögtön észreveszünk, nem találja, hogy mi különös van abban, ha belépve a kis koresma küszöbén, egy asztalnál budai szőlők levét kóstolja csöndes magános ember, a mellén bordó szalagon érem, az egyik lába faláb s feje fölött a falon fakult rámában metszet lóg, amelyről V. Ferdinánd király képe tekint alá.

(Di.)

elemi, a *Lajos-utcai* polgári leány-, az *Attila-köruti* elemi és a *Váci-uti 57.* szám alatt lévő elemi iskolákat. Ezek az iskolák a centrumok, amelyekben felállitjuk a laboratóriumokat, *de azokba az összes iskolákat beosztják* és sorrend szerint dirigáljuk oda valamennyi fővárosi iskola tanulóit. Rendes órarendje lesz ezeknek a fogászati laboratóriumoknak kora reggeltől a késő esti órákig és sorra fogjuk vizsgáltatni a fővárosi tanulóifjuság fogait, tekintet nélkül arra, hogy szenved-e valaki fogfájásban vagy szájbetegségben.

— E metódus előnye *szembeszökő,* hiszen ilyképen gondos szájápolásra szoktatjuk azokat is, akiknek ép fogazatuk van, a rossz foguakat pedig teljesen ingyen gyógyitjuk és rendbe hozzuk. Ilymódon egy, a fogápolását komolyan vevő nemzedéket nevelünk, amely ha családot alapit, már minden külön tanitás nélkül fogja gyermekeit a száj rendes ápolására szoktatni. Különben is azt tervezzük, hogy az iskolafogorvosi intézményt főleg a szegényebb perifériákon *kiépitjük* az amerikai vöröskereszt szives támogatásával olymódon, hogy az iskolák után a *gyermek szülőit és a közalkalmazottakat is belevonjuk munkásságunkba.*

— A kijelölt hat iskolában *már folynak az átépitési munkálatok.* Fontos ugyanis, hogy a laboratóriumok közvetlenül a bejárat mellett legyenek, hogy az iskolai klinikára járó tanulósereg ne zavarja az iskola rendes tanulóit. Az egyes laboratóriumok külön várószobából, orvosi szobából és egy öblitőhelyiségből állanak, amire azért van szükség, hogy a fogászati kezelésen átment ifjuság ne rémitse el a többit. Ez az *átépités másfél millió koronájába kerül* a fővárosnak, amelyet ezenkivül terhelnek még a villany- és gázbevezetésének és fogyasztásának költségei is. Számitásaink szerint *május elsején már megindulhat* ebben a hat iskolában a fogászati kezelés.

— Még egy érdekes iskola egészségügyi kérdésről számolhatok be az *Uj Budapest* olvasóinak. Ugyanis csak az amerikai vöröskereszt támogatásával az összes középfoku fővárosi iskolákban e hó 20-tól kezdődően *egészségtani előadásokat rendszeresitettünk.* Az előadások tartását neves orvosok és fővárosi tisztiorvosok vállalták magukra, akiknek tiszteletdijait szintén az amerikai vöröskereszt utalja ki. Az egyes előadássorozatok *tiz-tiz előadásból állanak* és azok felölelik mindazt az anyagot, amelyet egészsége megóvása érdekében az ifjuságnak tudnia kell. Különös fontossága van az iparostanonc-iskolákban rendezett előadásoknak, amelyekben, tekintettel a tanoncok borzalmas erkölcsi viszonyaira, a *nemi betegségek* megfelelő ismertetésére helyezik a fősulyt. Ezen a téren az a célunk, hogy szeptemberre az elemi iskolákra is kiterjesszük a megfelelő egészségtani ismeretek oktatását.

Módositják a vigalmi- és a szálloda-adót

Vigalmi adót fizet a zenés kávéházak és éttermek közönsége — A szállodaadóból napi százezer korona jövedelme van a fővárosnak — A telekértékadó helyett értékemelkedési adót hoz be a főváros — Novemberre tervezik az uj költségvetés tárgyalását

A főváros törvényhatósági bizottságában szinte végnélkül huzódik a költségvetés tárgyalása, ám a délelőtti órákban zárt ajtók mögött lázas munka folyik a pénzügyi osztályban. A vezérgondolata ezeknek a munkálatoknak, hogy hogyan lehetne a város jövedelmeit olyképen szaporitani, hogy az uj jövedelemforrás ne sujtsa a szegényeket és azokat, akik kiméletet érdemelnek. Az a nagykoncepcióju adópolitika, melyet a Keresztény Községi Párt tüzött zászlajára és amely az egész vonalon igazságos és progressziv adóelosztást követel, szükségessé teszi nem egy meglévő adó olyképen való módositását, hogy az adóteher a kisebb teherviselő képességü polgárság helyett a nagyobbat viselni tudót sujtsa, továbbá, hogy a meglévő adótörvényeken és szabályrendeletben ne legyenek olyan rések, amelyek az adó alól való kibuvást teszik lehetségessé.

Ilyen adónem elsősorban a vigalmi adó, ahol az adó kiépitetlensége miatt egész sereg olyan szórakozás van, amely adóköteles lenne, de az adózás alól ma még ki tud bujni. A főváros törvényhatósági bizottsága még az elmult év nyarán vigalmi adó kifizetésére kötelezte azokat a vállalatokat is, amelyek, hogy a megélhetősen sulyos vigalmi adó alól mentesüljenek, egyszerüen nem szednek belépődijat, illetőleg a belépődijakat az ételek és italok magasabb áraiba kalkulálják bele. A főváros akkor elrendelte, hogy azok a szórakozóhelyek, amelyek belépődijat nem szednek, a vendégek által fogyasztott étel és ital bizonyos százalékát fizessék meg a vigalmi adót. Ezt a szabályrendeletmódositást azonban a belügyminiszter *nem hagyta jóvá* és igy az a mai napig sem volt életbeléptethető.

A főváros pénzügyi osztálya most *uj szabályrendeletmódositást* tervez, amely mégis vigalmi adó fizetésére kötelezné a belépődij nélküli szórakozóhelyeket. Értesülésünk szerint *most már a belügyminisztérium sem zárkózik el a szabályrendelet ilyképen való módositása elől,* ugy hogy a jövő évadtól kezdődőleg már vigalmi adót fognak fizetni azok a *zugkabarék* is, amelyek ma belépődij nélkül csábitják lumpolásra a nagyobbrészt fiatalkoru látogatókat.

Még egy érdekes probléma várja a vigalmi adó tekintetében megoldását a pénzügyi osztályban és ez *a zenéskávéházak megadóztatása.* A főváros szeretne a zenés kávéházak közönségével vigalmi adót fizettetni, azonban ennek a módja meglehetősen nehéz és körülményes. Most végre sikerült olyan megoldást találni, amely sem a zenekart, sem a kávéház, illetőleg étterem-tulajdonost nem sujtja és a vigalmi adót közvetlenül a közönségtől szedi be. A vigalmi adónak ugyanis az az alapelve, hogy az adót maga a szórakozó közönség fizesse. Már most a zenés helyek közönségét a következőképen gondolja a főváros megadóztatni:

Berlinben és *Bécsben* a zenéskávéházakban és éttermekben maga a közönség fizeti a *zeneszerző honoráriumát* olyképen, hogy tekintet nélkül a fogyasztott étel vagy ital mennyiségére, minden vendég a fizetéskor néhány filléres *„zeneszerző-jegy"* fizetésére van kötelezve. Már most a zenéskávéházak és vendéglők vigalmi adóját olyképen lehetne beszedni, hogy a fizetéskor a főpincérnek minden vendég egy- vagy kétkoronás vigalmi adót lenne köteles a főváros által kibocsájtott és számontartott adóbárca elenében fizetni.

Komoly tárgyalások folynak a *szállóadóról* szóló szabályrendelet módositásáról is. Ezt az adót a mult év október hó 17-ike óta szedik, és *az naponta százezer korona jövedelmet jelent a fővárosnak.* A szabályrendelet szerint százkoronás szobabérig tiz, száztól kétszáz koronáig tizenöt, kétszáz koronás szobabéren felül pedig husz százalék az adókulcs. A főváros az eredeti szabályrendelettervezetben az összes szállodai szobákat, tekintet nélkül azok bérére, *adó alá vonja.* A belügyminiszter azonban ebben a formában nem hagyta a főváros szabályrendeletét jóvá és az adót olyképen módositotta, hogy az ötven koronán aluli szobabérek adómentesek.

A belügyminiszter rendelete következtében épen a *garnihotelek szobái adómentesek,* vagyis azok, amelyeket ezeknek a találkahelyeknek épen nem válogatós gazdái egy éjszaka négyszer-ötször is kiadnak. A főváros uj tervezete, amely közvetlenül a költségvetés letárgyalása után a közgyülés elé kerül, olyképen módositja az adót, hogy *az ötven koronás szobabéren alul lévő szobák bevételeinek öt százaléka illeti a fővárost.* Ezzel kapcsolatban a legdrágább szobáknál *emelnék a ma husz százalékos adótipust,* illetőleg felfelé is öt kategóriát állapitanának meg.

Még egy adónemnél lesz változás, *a telekértékadónál,* amelyet a főváros közgyülése tudvalévőleg még az elmult évben beszüntetett. Noha az erre vonatkozó közgyülési határozatot mindmáig nem hagyta jóvá a belügyminiszter, a főváros illetékes tényezői máris azon gondolkoznak, hogy hogyan lehetne a csődöt mondott telekértékadó helyett *megfelelő uj adónem* beállitását javaslatba hozni. Az erre vonatkozó tárgyalások még *igen kezdetleges stádiumban vannak,* azonban máris kialakult az a vélemény, hogy az ingatlanoknak nem az értékét, hanem az *értékemelkedését kell a főváros számára hasznositani.* Ezt ugy képzelik az illetékes tényezők, hogy az adásvételnél sujtják az eladási összeg bizonyos százalékával értékemelkedési adó cimén az eladásra került ingatlant, az egyéb természetü átruházásoknál pedig hivatalos szakértői vélemény alapján rónák ki az adót.

Az értékemelkedési adó azonban *még a jövő zenéje* és annak közgyülési tárgyalására ősz előtt semmiesetre sem fog sor kerülni.

Az adómódositási tervezetekkel kapcsolatban már a *jövő évi költségvetésre* is erősen készül *Csupor* tanácsnok ügyosztálya. Az eddigi megállapodások szerint azonnal a folyó évi költségvetés letárgyalása után, legkésőbben azonban *április végén, május elején* mennének ki a felszólitások az egyes ügyosztályokhoz és a főváros intézményeihez a jövő költségvetésre vonatkozó adatok beszolgáltatása tárgyában. A bejelentési határidő *augusztus eleje* lenne, a jövő évi költségvetés pedig *legkésőbb november havában* már a törvényhatósági bizottság elé kerülne. A pénzügyi osztály ilyképen elejét akarja venni azoknak a *szemrehányásoknak,* amelyek legutóbb is a költségvetés késedelmes beterjesztését panaszolták.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
½8-kor AZ UJ FÉNYES MÁRCIUSI MŰSOR ½8-kor

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
A POMPÁS UJ MÁRCIUSI MŰSOR
Kezdete este negyed ½8 órakor.

A fővárosi tisztviselők bálja

Szombaton, e hó 18-án zajlott le a Fővárosi Vigadóban a Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetségének táncmulatsága, mely egyike volt a szezón legragyogóbb és legsikerültebb báljainak. Este tiz órakor már zsufolva volt a hatalmas nagytelem és kezdetét vette a tánc, mely a legvidámabb hangulatban a hajnali órákig tartott. *Sipőcz* Jenő dr. polgármester vezetésével *Folkusházy* és *Rényi* alpolgármestereket, *Ágoston* árvaszéki elnököt, *Csupor, Berczell, Purebl, Lobmayer, Szaszovszky* tanácsnokokat, *Wurmb* árvaszéki elnökhelyettest, aki különben a rendezés körül is rengeteget buzgólkodott, *Goretzky, Szalay, Rupp* előljárókat láttuk a mulatságon. A városatyák közül *Csilléry, Ereky, Piazza* bizottsági tagok voltak ott.

A megjelent asszonyok és leányok névsora a következő:

Asszonyok: Behyna Ákosné, Fodor Barnabásné, Schön Elemérné, Goreczky Zsigmondné, Papp Gyuláné, dr. Kabdebó Gyuláné, Steimár Lászlóné, Himbergerné, dr. Pingert Edéné, Pálmai Ferencné, Glass Józsefné, Klasson Aurélné, Balázsovics Zoltánné, Széll Zoltánné, Narancsik Pálné, Verbőczi Lajosné, Klaudi Józsefné, Bedecs Sándorné, Lépárth Józsefné, Rupp Györgyné, Káposztás Istvánné, Keller Gézáné, B. Axmann Gyuláné, Deák Elemérné, Cséffalvay Istvánné, Villőy Jánosné, Fent Nándorné, Wéber Kálmánné, Ekkert Károlyné, dr. Ruitz Alfonzné, Nagy Imréné, Somogyi Ferencné, Dingha Árpádné, Grecs Jánosné, dr. Kozák Rudolfné, Farkas Béláné, Langer Györgyné, özv. Weininger Józsefné, Vagand Antalné, I. Wurmb Elemérné, Sándor Dénesné, dr. Zathuretzky Miklósné, dr. Abafy Gyuláné, Miklós Kálmánné, Kröner Jánosné, Gertsner Lászlóné, Király Alajosné, Pongrász Ferencné, dr. Hanák Szilárdné, Földes Armandné, dr. Felkay Ferencné, dr. Szánthó Manóné, dr. Gárdonyi Albertné, dr. Emőd Józsefné, dr. Szécsi Antalné, dr. Táborfy Zoltánné, Berta Sándorné, Papp Józsefné, Kainberg Ottóné, Tiroly Józsefné, Ausch Rezsőné, Békés Marcelné, dr. Novák Nándorné, Gláser Kálmánné, özv. Farkas Antalné, dr. Hamvasy Istvánné, Zilahi-Kiss Lajosné, Gillemoth Andorné, Pjer Károlyné, Horváth Józsefné, Vrecz Károlyné, Körmendi Jenőné, Wessetzky Józsefné, dr. Berczel Jenőné, dr. Urbán Zoltánné, Szécsy Györgyné, Győrfy Lajosné, Simonffy Józsefné, Novák Lajosné, Barna Béláné, Csontos Józsefné, Paál Istvánné, dr. Vester Gusztávné, Koós Béláné, Teleky Ferencné, Halász Istvánné, Kálmán Pálné, Gróf Antalné, Rózay Jenőné, Eperjessy Béláné, Zachera Mátyásné, Király Lajosné, Breuer Szilárdné, Stepkó Jánosné, Halász Györgyné, Nemecsányi Károlyné, Schubert Ferencné, Élő Istvánné, Darvas Emilné, Klein Aladárné, Krisztián Sándorné, Szilágyi Ferencné, Érczhegyi Béláné, dr. Ürményi Elekné, Bakos Istvánné, Valdner Alfrédné, Karácsonyi Gézáné, Pogány Lászlóné, Brelt Béláné, Kovács Mártonné, Jakab Mórné, Milah Mártonné, Pataky Aaljosné, Boldogh Ágostonné, Pintér Mihályné, Honfi Lajosné, Léderer Elemérné, Gyenes Alajosné, Csányi Jenőné, Tokár Mihályné, Waiand Miklósné, Heimann Edéné, Ramaszeder Jánosné, Fekete Györgyné, Berényi Jenőné, Kisszöldényi Jánosné, Fehér Kálmánné, Major Jánosné, Horthy Károlyné, dr. Unger Béláné, Tódor Lajosné, Liskovecz Imréné, Klusz Gyuláné, Veronács Gyuláné, Halmos Aladárné, Denk Tivadarné, Kiss Ödönné, Frei Pálné, Marnicz Béláné, Szárai Lőrincné, Szabó Józsefné, Havas Győzőné, Vajnogel Istvánné, Dummer Adolfné, Zacharnitzky Teofilné, Gombás Gyuláné, Biró Lászlóné, Schindler Nándorné, Garancsi Lászlóné, dr. Matyasovszky N.-né, dr. Baltazár Gézáné, Szabó Ernőné, Szekeres Oszkárné, Lantossy Károlyné, Mosdossyné, Liptai Jánosné, Würsching Emilné, Schőberl Károlyné, Krónberg Józsefné, ifj. Beneda Gusztávné, Tóth Kálmánné, Tóth Béláné, Sipeki-Balázs Ervinné, Fets Gyuláné, Buzáth Kálmánné, Hoffmann Dezsőné, dr. Rostagni Achilesné, Szojka Emilné, Erős Flóriánné, Márkusné, Lipovetz Aurélné, Walter Józsefné, dr. Ránics Kálmánné, Zsák Wilfridné, Misics Lajosné, Hikádé Károlyné, Ernust Barnáné.

Leányok: Klofák Kató, Neller Flórika, Nagy Mária, Ujvári Margit, Kertész Irén, Stettner Aranka, Óvári Olga, Bodnár Gabriella, Kovács Klári, Ludoh Elza, Spitzer Angela, Horváth Lili, Stumpf Katinka, Csuka Esztike, Maráczi Juliska, Liszauer Anna, Kajdacsi Ilonka és Irén, Ungár Sári, Kovács Dórika, Neumann Kató, Annaházy Sarolta, Komáromi Lli, Fekete Melinda, Kollmann Mici, Ostváth Mária, Tóth Izabella, Burgermeister Böske, Charles Weitz, Vörösházy Mici, Buza Ilonka, Rigler Lujza, Tárnok Ilonka és Bözsike, Viczkó Bözsi, Nicora Bözsi, Viszló Julia, Högelmann Margit, Szikora Bözsike, Holländer Mária, Sényi Gizella és Bella, Zsebe Erzsébet, Heiser Mária, Czenedik Margit, Gillemoth Irén, Schöller Emma, Király Elza, Neumann Micike, Kardhordó Edith, Körmendi Mária, Borbély Teréz, Wessetzky Ilona és Vilma, Jurcsek Teréz, Ujhelyi Dusi, Radványi Mici, Boldogh Esztike, Golisz Erzsi, Nyizsnyánszky Emília, Kern Tusi, Klázer Irmuska, Pojánszky Margit, Kovács Klára, Kállay Rózsi, Farkas Lujza, Volgemuth Erzsi, Verő Erzsi és Rózsi, Kléberth Irma, Farkas Franciska, Balogh Kató, Somogyi Bözsike, Müller Edith, Blazsek Augusztin, Velhányi Mária és Valéria, Eperjessy Margit és Irén, Horváth Ágota és Judith, Futkár Terike, Brunner Emma, Varga Klára, Galambos Rózsi, Ramaszeder Ilonka és Gitta, Breuer Margit, Szalay Margit, Klement Lia, Bölcsházy Vilma, Stolniczki Micike, Malmos Etel, Borszász Margit, Müller Mici, Vetter Flórika, Szendi Margit, Bárány Margit, Weinwurm Tessa, Sápos Juci, Müller Nelli, Csontos Franciska, Sumics Erzsébet, Kollár Katica, Paál Olga és Rózsi, Spányik Margit, Barcza Rózsi, Hedvig Sarolta, Eszter Elzike és Irma, Németh Rózsi, Ekhardt Irén, Pintér Mária, Földi Jolán, Elek Ilonka, Oberlender Mici, Csvaner Rózsi, Schleichert Ida, Polányi Magda, Loewl Margit, Dobes Etuska, Bartos Ica és Manci.

Pálfi Irén és Bözsi, Ligeti Livia, Gabaja Ilona, Komáromi Irén, Boros Aranka, Balázs Anna, Klein Margit, Nagy Manci, Blaske Ricsi és Manci, Sipos Jolán, Baksányi Gizella, Höhr Mária, Kaufmann Frici, Grossmann Rózsi, Schiller Margit, Diószeghy Gizella, Fuchs Irma, Horváth Mária, Takács Kató, Harsányi Bözsike, Buráth Aranka, Nagy Dódi, Berecz Etel, Bankó Paula, Poór Erzsébet, Czete Ilonka, Bernstein Emmus, Fantó Gabi, Kiss Ella, Dénes Mancika, Hegyi Klára, Garai Bözsi, Waldbacher Margit, Mattanovich Böske, Bauer Etus, Ruzicska Manci, Perlaki Horváth Irén, Havas Gabriella, Bauer Minkus, Breha Margit, Szabó Mici és Manci, Repcsér Ilona, Csegesz Annus és Mária, Mosdossy Maca, Bodnár Gitta és Juci, Kertész Aranka, Vass Julia és Erzsébet, Freisz Emma, Zimmermann Ilona, Benkő Anci, Miklós Ilonka, Lénárt Ilona, Ritka Julis, Tóth Sári, Mária és Nusi, Seftsich Margit, Németh Hedvig, Bánhegyi Alice, Pongrácz Bébi, Hanák Sári, Fodor Irén, Reiner Frusi, Nerhaft Gabi, Szász Ilona, Horczy Bözsi és Tusi, Zigelbaum Rózsika, Szolga Julia, Turcsik Margit, Szabó Irén, Kiss Klárika, Lux Erzsi, Denk Erzsi, Moravecz Ilus, Simon Margitka és Mária, Dell Amigó Ilona, Kovácsik Ilona, Hinke Mária, Lukács Jolán, Amaiser Irma, Rédei Mária, Stepf Juci, Mihály Blanka, Engelhaft Aranka, Róth Juci, Szabó Julia, Heisler Piri és Ella, Weigand Kató és Piri, Hlavács Mária, Havas Sárika, Váger Róza, Werederber Mici, Emmert Ilus, Bencze Mária, Moravecz Didi, Somogyi Rózsi, Dávid Manci és Klári, Tulicki Erzsi, Csincsik Bic, Lux Anni, Feistel Ilus, Kernács Ilona, Ekker Nelli és Ella, Mátéffy Mariska, Csarmann Brigitta, Krausz Klára és Böske, Lázár Irma, Szányiel Ilonka, Molnár Silvia és Etuska, Kaszter Böske, Radeczki Mici, Szoják Mária, Frühling Margit, Benkő Vera, Madarász Ila, Liszka Gizella, Dancsik Rózsika, Laszmann Irén és Krisztina, Wágner Ilonka, Fehér Manci, Risztics Ilona, Bakos Bözsike, Kiss Emilia, Müller Etus, Németh Ilus, Spörg Antónia, Benedek Margit és Böske, Zólyomi Mariska, Fülöp Bözsi, Schöberl Ilus és Bella, Gyuricsek Mariska, Lindenmayer Annus és Mici, Tamási Ilona, Projszl Stefi, Bakos Irma, Novák Janka, Krecs Irén, Jakab Aranka, Bindhoffer Janka, Németh Gizella, Nagy Erzsébet, Reszler Piroska, Prucser Luci, Egger Sarolta, Fábri Bözsike, Leichmann Ilonka, Pintér Gizella, Granz Szeréna, Opata Manci, Scheiring Teréz, Szél Juliska, Gróf Manci és Bözsi Gyenes Nelli, Goldmann Hilda, Fenyő Ibolyka, Hornyok Irma és Ilonka, Katona Rózsika, Gedai Margit, Reiher Sarolta, Braun Aranka, Rubovics Rózsika, Grossmann Jolán, Biró Etelka, Vassili Vili, Kőműves Ella, Gyürky Olga, Breuer Alexandra, Klement Magdolna, Szánthó Irén, Buhgráber Mártha, Tyroly Bözsi, Schmidt Magda és Mici, Urray Mária, Marx Margitka, Machovics Mimi, Léhmann Valéria, Bertalanffy Blanka, Fejér Erzsi, Kozma Etus, Váradi Erzsi, Végh Elza, Halász Erzsi, Széki Ilonka, Kardos Mária, Rácz Erzsébet, Molnár Erzsi, Heimberger Gabriella, Szalóki Ilona, Kiss Etelka, Bárány Adrienne, Kulcsár Margit és Ibolyka, K. Kászóy Manci, Szakács Emma, Széll Rózsa, Nicora Carmen és Melinda, Palik Irén, Bódai Gizella, Ekhardt Aranka, Maszlai Gizike, Kontár Mária, Baán Teri, Manci és Bözsike, Tihanyi Irén, Adler Margit, Fonyó Flóra, Vámos Margitka, Emőd Paula, Mossonyi Rufner Gabi, Huszár Mária, Bernáth Ilonka, Verbőczi Erzsébet és Kató, Klaudi Gizi, Csacsatka Ilonka, Turcsányi Valéria, Láng Mariska, Bedecs Manci és Vilma, Halbauer Ibolya, Dobos Vilma, Darvas Herminn, Bilbauer Ottilia, Prehoda Ili és Bözsi, Krisztián Lili és Nelli, Stuhr Matild, Medveczky Gizella, Érczhegyi Ilonka, Komlódi Manci, Sándor Vilma, Szücs Ellus, Ambrus Ilonka, Diamant Ilonka, Huszár Ilonka, Bernstein Emmy.

TÜSKÉK

• • •

Ave Ábrányi,

aki saját külön szenzációs darabodat, az Ave Máriát ezen a héten vasárnap estére tüzetted ki a Városi Színnház nem tulságosan változatos reportoárjára. A Tisza Kálmán-téri műintézet érdemekben és dallamokban dus igazgatója különben ezzel a szentek kezéről szóló közmondás mély értelmét igazoló cselekedetével csak operaházi társa, Máder igazgató ur nemes és dicsérendő példáját követi, aki a Mályvácska nevezetü királykisasszony trónusát különös előszeretettel szintén vasárnap esténként szokta felállittatni az Opera szinpadán. Rossz nyelvek szerint a rokonlelkeknek a műsorkitüzésben való csudálatos találkozása abban leli magyarázatát, hogy vasárnap egészen biztosan tele van ugy a Tisza Kálmán-téri, mint az Andrássy-uti műintézet és igy nagyobb összeget jelent a szerzői percent, de nem valószinütlen a zeneszerző direktoroknak az a titkos intenciója sem, hogy a hétköznapi előadások intelligensebb közönsége helyett szivesebben tapsoltatják magukat a vasárnapesték kevésbbé műértő publikumával. Idáig rendjén lenne a dolog. Végeredményben nem reánk, hanem a kultuszminisztérium széplelkü tanácsosaira és még szebb-lelkü államtitkáraira tartozik az állami színházak műsor-összeállításának ellenőrzése. Mi csupán azt vagyunk bátrak kellő szerénységgel, de még kellőbb erővel idejegyezni, hogy azok a kisérletezések, melyek a kultuszminisztériumi urak részéről a kormányhoz közelálló sajtó egyrészében a fővárosi részesedés százalékának leszállitására igyekeznek hangulatot kelteni, nem fognak eredménnyel járni, mert esznünk ágában sincsen, hogy az állami gazdálkodás deficitjét, hacsak részben is, a fővárost illető bruttojárulék csökkentésével engedjük fedezni. Több szinigazgatói érzéket és kevesebb szinigazgatói darabot kérünk, akkor talán szivesebben látogatja a közönség a Városi Szinházat, amely különben, ugy látszik, az Ave Máriára még vasárnap este sem kivánesi.

A gellérthegyi barlang

beépitésére tett a Gellért-szálló vendéglőse még az elmult ősszel ajánlatot a fővárosnak, igérván, hogy a telek átengedése ellenében csinos vendéglővé épiti ki a barlangot, mely most egyébre nem szolgál, minthogy a Gellért-szálló legszebb szobáiban lakóknak éppen nem épületes látványosságokat produkáljon. Az ajánlatot annak rendje és módja szerint letárgyalta az illetékes szakbizottság, el is fogadta, örömét fejezvén ki, hogy a mai katasztrófális időkben akad olyan vállalkozó, aki ugy hajlandó épiteni, hogy a felépitett objektum tiz és egynéhány esztendő mulva ingyen kerüljön a főváros birtokába, növelvén a Gellért-szálló vendéglőjének bérleti értékét. Idáig rendben lett volna a dolog, a baj ott kezdődik, hogy közben kiderült, hogy a barlang nem a fővárosé, hanem a fővárosi pénzalap tulajdona. A fővárosi pénzalap mögött pedig a Fővárosi Közmunkák Tanácsa rejtőzik, mely a maga ódon bürokratizmusában egyáltalán nincs valamely ügy gyors elintézésére berendezve. A közmunkatanács, mely az antantnál is nagyobb hatalomnak tartja magát, a szigeti belépődijak emelésével van elfoglalva és nem ér rá arra, hogy efajta kicsinyes dolgokkal törődjék, mint a gellérthegyi barlang ügye, annál kevésbbé, mert a gellérthegyi barlang egyáltalán nem előkelő látogatóit nem lehet olyan belépődijak fizetésére kotelezni, amely a közmunkatanácsi urak fizetését, hasonlón a szigeti belépődijakhoz, fedezné. A barlang pedig ott éktelenkedik és büzlik tovább, a százmilliókat érő világhotel tőszomszédságában, dicsőségére a fővárosnak, amelynek számlájára irják a tehetetlen és hatalmaskodó közmunkatanács hanyagságát és nemtörődömségét a szálloda külföldi lakói. A főváros vezetősége azonban helyesen tenné, ha mindazért a szennyért és büzért, amely a gellérthegyi barlangból kiárad, a telektulajdonos közmunkatanácsot tenné felelőssé, és közegészségügyi kihágási eljárást inditana a Döbrentei-téri palota nyilatkozatokban és igéretekben dus, de cselekedetekben annál szegényebb gazdái ellen . . .

HIREK

• • •

A Fővárosi Altisztek Közművelődési és Nyugdijpótló Egyesülete 1922. évi március hó 25-én, szombaton délután 3 órakor, a VII., Kertész-utca 32. szám alatti iskola tornatermében tartja *rendes évi közgyülését*. Napirend: 1. Elnöki megnyitó. 2. A mult évi közgyülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesitése. 3. Az évi zárószámadás bemutatása. 4 A számvizsgáló bizottság jelentése. 5. Titkári jelentés. 6. A tisztikarban megüresedett állások betöltése. 7. Inditványok. Az egyesület kéri a kartársakat, hogy a közgyülésen pontos időben és minél nagyobb számban jelenjenek meg.

—

A Vigszinház e hete az *Aranyborju* Herczeg Ferenc szenzációs szinjátéka jegyében fog lefolyni. A kivételes sikerü ujdonság hétfőn, szerdán, pénteken, vasárnap és hétfőn is kerül szinre. Kedden a *Csodagyermeket*, csütörtökön az *Osztrigás* Micit, szombat este a *Sárga kesztyüt* adják. Szombat éjjel uj betanulással a *Teknősbéka* szerepel a műsoron. Vasárnap délután az *Ördögöt* ismétlik.

Szomory Dezső és Molnár Ferenc rendkivüli sikerü darabjai váltakoznak e héten a Magyar Szinházban. A *II. Lajos Király* kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap este, a *Szinház* hétfőn, szerdán és szombaton van műsoron. Szombat délután a „Buzavirágot", jövő vasárnap délután pedig a „Fakirt" ismétlik 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

A Király Szinház jövő heti műsorán mindannyiszor a nagysikerü Kardos—Nádor-operett, a *Babavásár* szerepel, melynek minden előadására előre viszik el a jegyeket. Jövő vasárnap délután *A hollandi menyecskét*, szombat délután *János vitézt* adják, 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Elhalasztott bemutató. A Renaissance-Szinház *A jó fiu* rendkivüli sikere miatt ismét elhalasztotta *Az elveszett paradicsom*. Hennequin és Collus hires vigjátéka bemutatóját. Az uj darab eszerint véglegesen csak március 31-én kerül szinre és azontul Liptai Imre jubiláris sikerü vigjátékával párhuzamos előadásokban szerepel majd a Renaissance-Szinház műsorán.

Az Árnyhalász négyszer szerepel a Belvárosi Szinház e heti műsorán. Mindenkor táblás ház tapsolta Jean Garmert nagykvalitásu darabját, amelyet a francia kritika méltán nevezett „modern klasszikusnak" és Mészáros Giza, Titkos Ilona, Baló Elemér, Harsányi és Bórai pompás együttesét. Az ötödik jubileum felé haladó *A gazdag lány* kedden, csütörtökön, szombaton és vasárnap délután kerül szinre; szombat délután *A buta ember* mérsékelt helyárakkal. Most vasárnap délután ugyancsak a *Gazdag lány* kerül szinre rendes helyárakkal.

Állandóan a Fi-Fi-t adják a Blaha Lujza-Szinházban e héten is az ismert kitünő szereposztásban. Ugyancsak szinre kerül a nagysikerü darab jövő vasárnap délután, valamint szombati ünnep délután is. A délutáni előadások 3 órakor kezdődnek és rendes esti helyáruak.

Városszerte hire van az Andrássy-uti Szinház márciusi műsorának. Kökény Ilona, Németh Juliska, Ilosvay Rózsi és Z. Molnár ugy hálás szerepeikben, mint hatásos magánszámaikban idei szezonunk legnagyobb sikerét aratják.

Bemutató a Blaha Lujza-Szinházban. *Toto* a cime annak az angol operettnek, melyre nagy ambicióval készül a Blaha Lujza-Szinház művészszemélyzete. Az operettet Unger Gladys és Andersen A. irták, forditotta Harsányi Zsolt, a zenéjét Archibald Jojco és Melin Morgan szerezték. A teljesen uj diszletek tervei Básthy István, a jelmezek Faragó Géza festőművésztől valók.

A Vademberek főszereplői. Törzs Jenő és Bársony Dezső e hó 31-én bemutatásra kerülő *Vademberek* cimü darabjában egész sereg érdekes és már elnevezésében is különleges szerep van. A darab hősét, egy már 30 évvel ezelőtt a szigetre bevándorolt európait Törzs játssza, leányát, aki már a szigeten született és anyja révén félig vadnak számit, Darvas Lili alakitja.

Mozgókép Otthon. Az amerikai filmgyártás nagy eseményének, *A szalonfegyenc* (7 felv.)-nak és a tisztára amerikai kisérő műsornak már csak ma és holnap van utolsó bemutatója. A nagysikerü műsor méltó folytatása lesz a pénteki premier nagy filmje, cime: *A feleség és a másik* (7 felv.) amerikai életkép, főszerepében a gyönyörü Mac Murray excellal. Előadások: 5, 7 és 9 órakor.

KÖZGAZDASÁG

• • •

A Baróti Szeszfinomitó R.-T. közli, hogy 1920—21-re 20-ától részvényenkint 28 korona osztalékot fizet a Magyar-Olasz Bank R.-T.-nál.

Az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár 1921. évi mérlegét 8,540.963 korona 80 fillér tiszta nyereséggel zárja. Az igazgatóság a március hó 29-ére egybehivott közgyülésnek részvényenkint 110 korona osztaléknak kifizetését fogja javasolni.

Salgó osztaléka és nyolcmilliós adománya. A Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat igazgatósága az április hó 3-ára egybehivandó közgyülésnek inditványozni fogja, hogy 1921-re részvényenként 120 K osztalékot adjon. Az osztalék emelését a petrozsényi bányákból alakitott uj román társaság által elért kedvező eredmény teszi lehetővé. A közgyülésnek inditványozni fogja továbbá az igazgatóság, hogy a rendes tartalékalapok gyarapitása után szavazzon meg 2—2 millió koronát a tisztviselői nyugdijalap és a munkástársláda nyugbéri osztálya javára létesitsen 1 millió koronát tevő ösztöndijalapitványt a budapesti Kereskedelmi Akadémiánál köztisztviselőknek ezen intézetben tanuló gyermekei részére, szavazzon meg 2½ millió koronát a bányamunkások tüdővészes gyermekeit gyógyitó, a társulat elnökének, Chorin Ferenc dr.-nak nevét viselő szanatórium épitési céljaira, 500.000 koronát pedig az igazgatóság által szabadon meghatározandó közcélokra.

A Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület igazgatósága a folyó hó 30-i 82-ik rendes közgyülésnek a 18,161.950.19 koronát tevő tiszta nyereségből a tartalékok megfelelő dotálása után a tavalyi 700 koronával szemben részvényenként 750 korona osztaléknak kifizetését fogja javasolni. Ugyanezen közgyülés lesz hivatva határozni az alaptőkének 30 millió koronáról 50 millió koronára leendő felemelése iránt is. Az uj részvények 15.000 koronás árfolyamon, a bélyegilleték hozzáadásával kerülnek kibocsátásra. A közelebbi módozatokat, amelyek ezen alaptőkeemelésre vonatkoznak, amellyel az intézet forgalmának és üzletkörének lényeges megnövekedése dacára 1917. óta csak most lép a nyilvánosság elé, a kiadandó prospektus fogja tartalmazni.

TABARIN Rákóczi-út 63.
TIGER LILLY
a legszebb fehér-fekete tánccsoda és a többi attrakciók.

PARISIEN GRILL
A „BLAHA LUJZA SZINHÁZ" ÉPÜLETÉBEN
Szenzációs táncattrakciók
Kezdete 10 órakor.

SCHMIDT - NÉPARÉNA
(Volt Barokaldi) a Városligetben.
Megnyitó előadás március 16-án
Folytatólagos előadások d. u. 3 órától.

FŐVÁROSI CIRKUSZ
(Igazgatók: Könyöt és Társa) a Városligetben.
Megnyitó diszelőadás április 1-én, szombaton.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**
Igazgató: **RASSKÓ OSZKÁR.**

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

II. évfolyam Budapest, 1922 április 5 14. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A gyász

szomoru órájában, mikor a főváros törvényhatósági bizottsága a funchali nagy halottat siratta el, mintha megnőttek volna a méretek és a közgyülési terem mintha az egész magyarság gigantikus méretü sirboltjává óriásodott volna. A ruhák tompa feketeségét csupán a szemekben csillogó könny élénkitette, egyetlen jajkiáltás, fájdalom és kétségbeesés volt a városatyák tisztes gyülekezete. A gyász szomoru órájában leomlottak a pártkeretek, megszüntek az érzésbeli különbözőségek, Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottsága az volt április 3-án délután 5 órakor, aminek mindig lennie kellett volna a multban és kellene lennie a jövőben: a kiszakadt szó Budapest szivéből, a gondolat, amely ott rezeg minden budapesti polgár agyának legtitkosabb redőjében, a vér, a drága, nemes magyar vér, mely a végzet óráján egyazon ritmusra ver minden érben és dobog minden sziv mélyén.

Vajha az a nagy együttérzés, melynek a gyász közgyülésén voltunk meghatott tanui, ne lenne szalmaláng, mely ellobban, hogy visszza soha ne térjen, ne legyen szálló szó, mely elröppen nyomtalanul, hanem maradna mindég erős sziklája szerencsétlen országunk fővárosának! A főváros cimében eiárvult a jelzés, mely őt a többi fővárosoktól megkülönbözteti, hiszen nem székel most benne és ki tudja meddig Szent István ezeréves koronájával megkoronázott uralkodónk. Ha már mindent elvesztett, amitől őt balsorsa megfosztotta: legyünk azokban a sorsdöntő években, melyek most reánkkövetkezvén, nemzetünk teljes bukását vagy uj nagyságát jelentik, egy szivvel dobbanók, egy lélekkel érezők, egy agygyal gondolkodók, egy akarattal akarók. Legyen ez a főváros vára a reménységnek, menedéke a bizalomnak, hivője annak az erős hitnek, hogy a koronás martir halála engesztelő áldozat büneinkért és országunk eljövendő nagyságában uj fényre derül Budapest!

Nem tudjuk e pillanatban, mit végeznek azok a hatalmak, akik ránkzárták a trianoni kriptát, megengedik-e, hogy a kéklő tengerek messzeségéből hazakerüljön a funchali halott és ezeréves történelmünk minden perce által megszentelt földben nyugodjanak Nagymagyarország utolsó királyának hamvai. Nem tudjuk, hogy a halott király szimboluma az Egyenlitő vidékéről fog-e intő jelképen felénk világlani, figyelmeztetve minket az örvényekre, mint szent Elm tüze a fáradt hajósokat, vagy a Mátyás-templom boltivei alatt nyugszik-e meg IV. Károly, akit tragikus sorsa idegen partok fövényére vetett. De egy bizonyos: a költő szavai szerint, ki milliókra költi dus élte kincsét, nem hal meg napjai multával, hanem éltető eszmévé finomul, melynek amint időben-térben távozik, tiszta fénye nőttön-nő.

A királytragédia, mely a szemünk előtt játszódott le, s melynek mi is valamennyien oly fájdalmas részesei vagyunk, legyen intőjel Magyarország és a székesfőváros számára is. Legyen a halott király szelleme tilalomfája a gyülölködésnek, a pártoskodásnak, a széthuzásnak, a katarzis, mely fennmarad a fájó tragédiából, legyen lelki tisztulás, erkölcsi emelkedés, melyre nagyon, de nagyon szükségünk van...

A francia kormány még nem hagyta jóvá a csepeli kikötő szerződését

Megejtették az árlejtést a petroleumkikötő épitési munkáira — Egymilliárd tőkével még ez évben megkezdik a szabadkikötő épitését — Ötvenezer tonna fér el a szabadkikötő raktáraiban

A csepeli kikötő épitési munkálatairól illetékes helyen a következőket mondották az *Uj Budapest* munkatársának:

A csepeli kikötő épitési munkálatait több csoportra oszthatjuk. Az egyik csoportnál; az állam ingerenciája alá tartozó Csepel-szigeti kikötő létesitése körül *a hét folyamán* volt árlejtés a petroleum-kikötői épitési munkákra. Az eredmény — hogy ki fogja épiteni? — még nem pozitiv. Elvben maga az állam szeretné a kőanyagot beszerezni és szolgáltatni; azonban alacsonyabb ajánlat mellett az egész munkát vállalatba adja. Az összmunkáknál 15 ezer köbméter kőanyagra lesz szükség a petroleumipari érdekeltség tőkeerejének igénybevételével.

A másik tervbevett csoport a franciákkal, nevezetesen a Schneider-céggel kötött megállapodás alapján épitendő szabadkikötő-medence. Amint az erre vonatkozó megállapodás adataiból kitünik, a szükséges tőkét — 600 millió erejéig — a francia piacon elhelyezendő kötvényekből a Schneider-cég tartozik beszerezni, elég kedvező, körülbelül 80 tartozik beszerezni, elég kedvező, körülbelül 8 ges 400 milliót pedig *az államkincstár* adja. A kikötő épitői munkáit a kormánybiztosság irányitja és ellenőrzi, egyébként a Schneider cég vállalkozásával készülnek. A hazai ipar, a szellemi és fizikai munkaerő igénybevétele kellően biztositva van. A jogi alany pedig, amely a kikötőnek üzemét 50 éven át fogja vezetni, egyelőre százmilliós alaptőke keretében alapitandó részvénytársaság képviseli, melyben az állam 60 százalékos apporttal; az épitő részvénytársaság pedig 40 százalékos készpénzbefizetéssel lesz érdekelve. Ez a Schneider-céggel kötött szerződés azonban, amelyet a pénzügyminiszter a nemzetgyülés elé még január hó végén beterjesztett, *csak akkor válik jogerőssé, ha ennek a kötvénykölcsönre vonatkozó kikötéseit a francia kormány jóváhagyja.* Értesülésünk szerint

ez a jóváhagyás még nem történt meg, bár erre a francia érdekeltség 30 napos határidőt kért, amely már le is telt.

Amennyiben az ügylet létrejön, ugy az épitkezés a nagyobbára kész tervek alapján még a folyó évben megindul és a szerződés értelmében előreláthatólag 1925. év végére, vagy az 1926. év folyamán el kell készülnie. A szabadkikötő 50 ezer tonna befogadó képességü vasbeton-sziloszokat és továbbá circa ugyanily mennyiségü szén, érc és épitőanyag befogadására való részben fedett, részben nyilt raktárakat fog partjai körül nyerni.

A sziget északi csucsán készült felső-kamarazsilip már az elmult évben is meglehetős forgalmat bonyolitott le. Tudvalévő dolog, hogy ez a Kamarazsilip azért szükséges, hogy a Duna változó vizállása és a soroksári Dunaág állandósitandó — 2 méter a Duna sempontja — felett mutatkozó vizszinkülönbséget áthidalja. Minden a Duna-ágból a szabad Dunába vagy viszont közlekedő vizijármü ezen nagy vaskapukkal elzárt kamara-zsilip segélyével kerül a magasabb, illetve alacsonyabb viznivóra. A soroksári Duna-ág mellett fekvő községek szempontjából a Dunaág ezen állandósitandó vizszine kétségen kivül óriási előnyt jelent ugy a pénzügyi, mint gazdasági vonatkozásban — mert megszünteti a változó vizállással járó partelöntéseket és mocsaras képződményeket. Sajnos, ez az állapot véglegesen csak akkor tekinthető megoldottnak, ha majd a sziget alsó részére tervezett kamara-zsilip a Dunaág alsó végét is elzárja a szabad Duna felől. Ez azonban még csak évek mulva kerülhet megoldásra.

A mindkét kamara-zsilipnél tehát egy nagy u. n. vizlépcső keletkezik, azaz állandó vizkülönbség a Dunaág és szabad Duna vizszine között. Ebből kifolyólag, azután egy energiagazdasági szempontból nagy horderejü lehetőség önként kinálkozik; nevezetesen mindegyik vizilépcsőnél számottevő vizerőműtelep létesithető, amivel a tervezésnél már számoltak is. Az előállitható erő természetesen a rendelkezésre álló vizszinkülönbségen kivül a soroksári Dunaágban bebocsájtandó vizmennyiségtől is függ; ennek felső határát az a vizsebesség szabja meg, amely mellett még a soroksári Dunaág vontatóforgalma nehézség nélkül lebonyolitható. Előreláthatólag

25—40 millió kilovattóra az az árammennyiség, amely a két vizlépcsőnél évi átlagban termelhető lenne.

Tudomásunk szerint egyelőre csak a felső-kamarazsilip melletti vizmüerőtelep egyik részlete épül ki, amelynek alapgödre már két év óta ki is van emelve. Az ide szükséges turbógenerátorok a Ganz-Danubius-gyárban már munkában is vannak.

A kikötő egyik legfontosabb feladata *a vizi és vasuti közlekedés közötti könnyü és gazdaságos átrakodást biztositani.* Ez a feladat a vasut szempontjából óriási problémát jelent. A ferencvárosi teherpályaudvar ugyanis tulzsufoltságánál fogva már nem alkalmas recipiense annak az átrakodó forgalomnak. Erre az az uj nagy pályaudvar lenne hivatva, amely Soroksár környékén, amint Budapest déli rendezőpályaudvara vétetett tervbe, ahonnét a szigeti kikötő felé sürü vágányhálózat indulna ki. A mai viszonyok között azonban ez a vasuti beruházás oly óriási költséget igényelne, hogy azokról ma beszélni sem lehet; ennélfogva csak átmeneti legszükségesebb megoldásokkal kell megelégednünk.

A kikötőmunkák *második csoportja,* amely a főváros közvetlen ingerenciája alatt készül, a soroksári Dunaág pesti oldalán létesül. Ebbe a keretbe tartozik az a már kész 700 folyóméter hosszuságu vasbetonból épült partfal, amely mögött elterülő és a kotrásokból kikerülő földanyaggal feltöltött területen különböző tárházak, hütőházak stb. fognak felépülni. A főváros erre az épitkezésre már *45 millió koronát fektetett be.* Felette hátrányos a főváros szempontjából az a körülmény, hogy az állam és a főváros közötti jogviszony ugy az épitkezési hozzájárulás, valamint az ebből származó jogok gyakorlása szempontjából véglegesen rendezve nincsen. Ez a helyzet annál sulyosabb a főváros közlekedési politikája szempontjából, mert a partfal feltöltési munkáihoz az állam is már jelentékeny tőkével járult és fél, hogy

a főváros kezéből kisiklik a természetes önrendelkezési jog,

amely hasonló müvekre nézve más külföldi kikötővárosokban nemcsak autonom jogot, hanem tekintélyes jövedelmet is jelent a városoknak. Ennek a kérdésnek mielőbbi megfelelő rendezése évtizedekre való kihatással lesz a főváros egész gazdaságpolitikájára.

Mindezen technikai és forgalmi szempontokon felül áll az az egész kérdést átfogó nagy probléma.

hogy miként tudjuk a magyar kikötőt nemcsak a belföldi, hanem főleg a *tranzitókereskedelem nemzetközi áruforgalmába bekapcsolni*. Minden hiba, amit e tekintetben ma elkövetünk, alig kireparálható bajokat és mulasztásokat jelenthet. A legsürgősebb feladatok közé tartozik tehát azoknak a gazdaságpolitikai kapcsolatoknak szerves és intézményes kiépítése, amelyek forgalmi hálózata révén a magyar kikötőt a mi közgazdasági érdekeink szolgálatába tudjuk állítani.

A legtöbb nő rosszul állitotta ki a számlálólapot

Folyik a választói névjegyzék összeállitása A főváros előkészületei a nemzetgyülési választásokra

A városházán e pillanatban talán a közjogi ügyosztályban folyik a legnagyobb munka, hol *Városssy* tanácsnok vezetésével egész kis hadsereg dolgozik a nemzetgyülési választások előkészitésén. Ezekről a munkálatokról *Matolay* Viktor dr. tanácsjegyző, a központi választmány jegyzője, a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

— A nemzetgyülési választók névjegyzékeinek összeállitása a kiadott kormányrendelet rendelkezéseinek megfelelően folyik.

— A névjegyzék tervezeteket a belügyminiszter rendelete szerint március 30-ig kellett elkésziteni, s azoknak április 1-től kezdődően a központi választmány rendelkezésére kell állani, hogy a központi választmány tagjai április 9-éig azt átvizsgálják, megállapitsák az ideiglenes névjegyzékek végleges szövegét és a központi választmány a miniszteri rendelet értelmében két példányban leirassa azokat. Ez a két most leirandó névjegyzék példány lesz a belügyminiszter által meg ezután meghatározandó időben közszemlére téve és az abban foglaltak ellen lehet majd felszólalni.

— A névjegyzék-tervezeteket pénteken és szombaton vette át a képviselőválasztások adminisztrativ teendőit végző tanácsi XI. (közjogi) ügyosztály, s azokat a központi választmány tagjai 1-én szombaton, 2-án vasárnap és 3-án hétfőn vizsgálták át.

— Az már megállapitható, hogy az összeiró küldöttség és a székesfőváros oktatószemélyzetének mellékjük beosztott tagjai hatalmas munkát végeztek, s a névjegyzék tervezetek összeállitása minden kritikán felül állóan sikerült. Gonddal, nagy vigyázattal, a rendeletben foglaltak pontos szem előtt tartásával készültek, s a fel nem vétel miatt a választói joggal birók részéről kevés felszólalásra van kilátás, éppen a rendeletben foglaltak alapos szem előtt tartása következtében.

— A választók száma pontosan még nincs megállapitva, valószinü azonban, hogy mintegy 70—80 ezer választóval lesz kevesebb, mint az 1920. évi összeirásnál volt. A választók száma a nőknél a 6 elemi osztály megkivánása és a korhatár felemelése folytán lett kevesebb, viszont a férfiaké az irni-olvasni tudás megkivánása miatt.

— A további terminusokat, igy a közszemlére kitétel időpontját *a belügyminiszter még nem közölte*, valamint nem közölte a felszólalásra kitüzött határidőt sem, az erre vonatkozó hirdetmény azonban készen áll, s azt a határnapok közlése után azonnal a főváros közönségének a tudomására hozzuk. Ez a hirdetmény részletes kitanitást fog tartalmazni minden irányban, s ennek pontos elolvasása után a közönség pontosan tudni fogja azt, hogy azoknak, akik a névjegyzékbe nincsenek felvéve, mit kell tenniök, — ha egyébként birnak választói jogosultsággal, — hogy a névjegyzékbe felvétessenek.

— Az összeiró küldöttségeknek sok bajuk volt a számlálólapok helytelen kitöltése folytán, különösen a nőknél, akik iskolai végzettségük kérdésében nem voltak tájékozottak, s érdekes, hogy majdnem kivétel nélkül *beirták a számlálólapokra, hogy 1918. évben választójoguk volt, holott akkor a nők még nem voltak választók.* De ugy ezeken, mint egyéb akadályokon és nehézségeken tultették magukat és minden tekintetben megbizható és lehetőleg pontos névjegyzék tervezeteket állitottak össze.

Lelopják a fákról a jelzőtáblákat

A főváros harca a facsemete-tolvajok ellen Fock tanácsnok a fővárosi parkokról

A természet gyermeke, a falusi ember, az erdész, a kertész féltékenyen őrzi, becézi, ápolja, neveli facsemetéjét, mert tudatában van jelentős előnyének. A pesti publikumnak nem adatott meg az a kiváltság, hogy a szabad természet gyermekének va'lhassa magát, mert fülledt levegőjü irodahelyiségekben, kormos gyárakbban s zárt ajtók között él, azaz tengődik s igen ritka az alkalom, mikor időt szakithat magának egy-egy erdei kirándulásra, vagy egy ligeti sétára.

A város vezetősége gondoskodni kivánt és kiván, hogy egy-egy ilyen alkalommal legalább jól érezzék magukat az emberek, de ezen cél kivitelében, sikerében mindig meggátolják a leketlen, a durva, a sivárlelkü rosszakarók. Akik nem tudják vagy nem akarják megbecsülni, megvédeni azt a sétányt, azt a parkot s akik ezzel nemcsak anyagi, de jelentékeny közegészségügyi kárt is okoznak a fővárosnak és a társadalomnak egyaránt. Hisz ez a nagy város a forró nyári napsütésben ugyis egy valóságos izzó kohó, hol a hőségtől besüpped lábunk nyomán az aszfalt és tüzet lehel, hol a bágyadtságtól támolyogva járnak az emberek s amikor egy parkba, sétányhelyre, fás övezet alá érnek, valósággal felélegzenek, megujulnak s élni kezdenek ismét. Miért tehát a kiméletlenség, a rombolás, a pusztitás?

Hogy történhetik meg az számtalanszor, hogy frissen kiültetett facsemetéket még manapság is karóstul azonnal ellopnak, virágzó gyümölcsfákat nyalábszámra letördelnek, forgalmas uttestekre kiültetett zöldelő fákat össze-vissza rongálnak, miért? S itt különösen a fiatal generációhoz, az iskolás ifjusághoz intézzük szavainkat! Mert a panasz, a kifakadás ellenük irányul. Fokozott mértékben felhivjuk ezért a tanitók figyelmét erre s kérjük őket, ne szünjenek meg e kérdés nagy horderejét teljes egészében megvilágitani, megértetni a tanuló-ifjusággal!

Felkerestük *Fock* Ede tanácsnokot s megkérdeztük tőle, mily állapotban vannak a város parkjai, sétányai? Válasza egy valóságos nagypénteki lamentáció volt; igy informált bennünket:

— Minden igyekezetünkkel pótolni törekszünk azt a nagy hiányt, mely parkjainkban a forradalmas idők pusztitása nyomán támadt. Azonban erre sok idő szükséges, mert, sajnos, a fát nem lehet csak ugy teremteniink, átültetnünk, hanem a helyszinen kell sokáig nevelnünk. Igy pl. azt a pusztitást, melyet a Kőbányai- és Köztemető-uton végbevittek, csak több évtized — egy generáció alatt tudjuk helyrehozni. Nagyon kérem, ha már a zsurnalisztika ebben segitségemre törekszik, mutasson rá arra, hogy a fák ápolása a közönségnek is fontos kérdése, valóságos közkincs, s a gyermekeket is erre kellene nevelnünk, tanitanunk. Mert a növényzet kimélése a kultura jele; a fák és ültetvények rongálása pedig durva lélekre vall. S mégis mi történt a multkor is? A Rudas-fürdő körüli szépséges zöld felfuttatást egy gyermek lemetszette, kit az őr megfogott, elvert; amire az egybegyült közönség csaknem az őrre támadt... Parkjaink közül helyreállitottuk a *Mária Terézia-*, *Kálvária-*, *Rákóczi-*, *Hunyadi-* és *Klauzál*-tereket, mindenütt számolván azzal, hogy a gyermekeknek elegendő tér álljon rendelkezésre játékuk végett. A *Mátyás-* és *Tisza Kálmán*-térhez nem merünk hozzányulni, mert ott mindent azonnal ellopnak. Pedig csak egy kicsi fáültetvény több mint 150 koronába kerül, hát még a nevelése, fenntartása? Sok esetben a sodronykeritéseket is teljesen ellopták.

A közönség támogatására van szükség; bele kell nevelni a fiatal nemzedékbe a természet szeretetét, a kulturát, mint azt láttam Németországban is. Mikor egy izben oda autóval megérkeztünk, a gyerekek örvendező hurrá kiáltásokkal fogadtak s kalapjaikat lengették; nálunk, kővel-sárral megdobáltak, az volt az első. Itt a nagy különbség! Nem a rombolásra, hanem az épitésre kell tanitani a gyermeket. Ahelyett, hogy a telefonesészéket legummipuskázza inkább arra, hogy a kártékony állatokat pusztitsa.

— Nemrégiben is a ligetben minden egyes fanem mellé kiakasztottunk egy-egy ismertető táblácskát: ez juhar (acer), ostorfa (celtis), stb. S mi történt? A gyerekek puskáikkal még aznap lelövöldözték a táblák emailját s azokat teljesen tönkretették.

— Megemlitésre méltó, hogy nemrégiben a közigazgatási bizottság gazdasági és erdészeti albizottságában támadás hangzott el aziránt, hogy nálunk a fák ápolásához nem értenek, hisz a fákat is megnyesik. Több nagy német várostól kaptuk a felvilágositást, hogy nemcsak lehet, de kell is nyesni, mert a törzset kell nevelnünk. Hisz Pesten az utcákon kiültetett fák felnevelése ugyis nagy nehézségekbe ütközik. Az utcák profiljainak szélesebbeknek kellene lenni, ahol a fa külön is megállhatna vagy pedig nagyon széles drenirozott külön öntözéssel ellátott helyeken szabadna csak ültetni. Látjuk, hogy a Kossuth Lajos-utcában is az urmusok már kora nyáron teljesen elszáradnak.

A régi Pest

I.

A pesti görögök

Pesten, a régi századok lakosságában, meglehetős bőven voltak képviselve a görögök. Laktak Pesten, valamint Budán, s gazdasági és kulturális erejüket tekintve, éppen nem tartoztak az utolsók közé.

Általában a pesti ember erről nagyon keveset, csetlég semmit se tud. Pedig a dunaparti korzó közönsége naponta elsétál a régi falak előtt, amelyek a pesti görögség letünt napjairól kezdenek mesélni, ha valaki a főváros históriájában lapozni kezd, s beljebb kerül a dunaparti görög templom és „görög udvar" küszöbén.

Azt az időpontot nem ismerjük pontosan, amikor a hellén nemzet késő fiai erre veszik utjukat, de az bizonyos, hogy a nagy magyar király, Mátyás alatt már itt vannak, mint kedvelt idegenek, Budán, a Verbőczy-utcában a főméltóságok palotái mellett állt egy-egy gazdag görög kereskedő palotája. Fölfelé való szivárgásuk inditó oka a török nyomás is volt, melyet már mind erősebben kezdtek érezni hazájukban, görög Macedóniában. A török világ elmulása után a magyarországi kereskedelemnek jelentős tényezői voltak, s természetesen egyre jobban gazdagodtak. A pesti polgárok közé 1721-ben veszik föl a „görög" vallás hiveit, a törvényhozás pedig a görögkeleti vallásu lakosok jogállását 1791-ben rendezi. Abban az évben, amikor fölavatják a dunaparti templomot, amely egyébként a görögkeleti oláhok temploma is volt. Vallásos alapon, általában nemcsak az oláhokat, hanem a szerbeket is ideszámitották, összekeverték a görögökkel, s csak később a XVIII. század végén különböztetik meg őket. Magyarország egykori tudós ismertetője, *Schwartner*, 1798-ban a következőket irja róluk: „A macedonok, vagy uj-görögök elszórtan élnek széles e hazában. Sehol sem alkotnak önálló, tiszta görög falut. Az ő kezükben fordul meg a legtöbb pénz és árucikk, amelyet Magyarországból Törökország felé inditanak. A Törökországból Magyarországba és Németországba irányuló beviteli kereskedelem is az ő kezükben van. Az ország nagykereskedelmén és legtöbb pénzén a szerbekkel osztozkodnak. Földmüveléssel sehol sem foglalkoznak s mivel csak nagyritkán állnak katonának, a régi macedon vitézség próbáit hiába keressük náluk. Tisztán görög paróchia Magyarországon mindössze tizenhét van." Majd könyvének más helyén ezt irja: „Minden középnagyságu faluban találni egy görög és egy zsidó kereskedőt. Délmagyarországban a belföldi és külföldi kereskedelem kizárólag a rácok, görögök és zsidók kezében van. *Magyar, vagy német kereskedő csak ritkán élhet meg tőlük.*" A XVIII. század végén irt igy Schwartner: hová lettek azonban azóta az ily értelemben hatalmas gazdag görögök? A temetőjükben pihennek, vagy felszivódtak, félretolódtak a folytonos gazdasági versenyben. A régi pesti görög temető a Külső Váci-uton volt. Az előkelőek, a pesti patricius görög családok temetője azonban bent volt, templomuk mellett. Nyomai még ma is megvannak, ha valaki befordul a templom mellékkapuján, ott találja a görög nyelvü sirfőliratokat, a falba illesztett vörös márványokon. 1864-ig temetkeztek ide a gazdag pesti görögök, mig házaik a templom körül sorakoztak. A Galamb-utcában, a templom mellett lévő ház az egyházközség iskolájának és kórházának adott hajlékot, azonkivül, hogy itt kapott helyet a plébánia is. Ez az éppen nem barátságos külsejü ház talán a legrégibb háza Pestnek, alapjait még a XVII. században rakták le a jezsuiták, majd a piaristáké lett, s tőlük vették meg a görögök.

A pesti görög nők hiresek voltak szépségükről, de társadalmilag erősen zárkózott életet éltek. A görög urak, bankárok és kereskedők a közelben levő váci-utcai — tiz évvel ezelőtt lebontott — Korona-kávéházban tanyáztak. A negyvenes évek magyar láza aztán a görögöket is elkapta, akik eddig hüen ragaszkodtak nemzetiségükhöz s nyelvükhöz. Ekkor játszik jelentős szerepet a közülük való *Sina* Simon, akiknek a Lánchid megvalósulása körül voltak érdemei s itt emlithetjük meg a *Haris*-családot, amelynek nevére bizonyára élénken emlékeznek azok, akik keztyüt, vagy cipőt vásároltak a Haris-bazárban s amely családnak egyik derék leszármazója segédhivatali igazgató a városnál.

II.

A pesti rácok emlékei

A szerbek sem voltak mindig oly hangosak és kihivó módon bátor urak, mint a sok szerencsével keresztülvitt balkáni háborujuk óta mutatkoztak addig a napig, amikor egy ekzaltált diák szörnyü pisztolya elinditotta a világ mai katasztrófáját, hogy azután Magyarországunk legdusabb földjét rabolják el... Kétszáz és néhány évvel ezelőtt például egészen bizonyos, hogy ezt nem lehetett róluk mondani. Vazallusai voltak a töröknek, segélyét csókolták kaftánjának, lent, saját földjükön épp ugy, mint a törökség magyarországi végvárában, Pesten és Budán.

Ebben a minőségben, török kapitányok alatt, kitünő martalócoknak bizonyultak, ha kellett, éppen a magyarokkal szemben. Viszont az is igaz: mihelyt kivonult a török a Duna e pontjáról, helyesebben amikor fölnyársalták őket — derék és vitéz fajrokonainkat — Lotharingiai Károly karabélyosai és magyar hajdui: egyszeribe átalakultak békés lakosokká.

A lipcsei vásárról

Irta: BUCSÁNSZKY BERTALAN dr., főv. főjegyző

A wieni, a budapesti és gráci vásárok után méltán izgatott annak lehetősége, hogy megláthatom a már ifju koromban sokat hallott, sőt tanult lipcsei vásárt. Érthető örömmel vettem a megbizást és a nagy feladatot, hogy kimenve a lipcsei vásárra a főváros anyagszertári főnökével oly dolgokat vásároljak a főváros részére, ha lehet, amelyek ebben az iparilag még fejletlen és különösen most megcsonkitott kicsiny országban, a mi szép Magyarországunkban, nem állittatnak elő és különös tekintettel más valuták magassága mellett a márka alacsony árfolyamára, előnyösen szerezhetők meg s egyben összehasonlitó tanulmányt végezzek minőség és ár tekintetében mindazokról a cikkekről, amelyeket a főváros nagy közigazgatási apparátusa igényel, de egyébként a helybeli piacon gyárakból és nagy vállalatoktól szerezte be.

Drezdából, a gyönyörü szép német városból a délutáni gyorsvonattal elindulva, 2½ órai ut után zsufolt kocsiban, de mégis kellemes utazás után mind nagyobb izgalommal vártam a megérkezést és nem hiába, mert a látottak Drezdától—Lipcséig erősen lekötötték figyelmemet és bámulatba ejtettek. A vonatok sokasága, az óriási vaggonparkok, az egymás mellett sorakozó gyártelepek sejtetni engedték, hogy mit látunk majd Lipcsében.

Lipcsébe érkezve, a hiréből ismert s Európában páratlan nagyarányu és épitészetileg tökéletes pályaudvarra jutva, amelynek arányai a hat hatalmas boltivvel, sinpárainak a sokaságával elkápráztattak s azután irigységet keltettek bennem. Vajjon mikor lesz nekünk, szegény magyaroknak, ehhez hasonló pályaudvarunk?!

A pályaudvar rendezetsége mellett könnyü volt a tájékozódás, hamarosan kiérve a pályaudvarról, annak főfrontja előtt az autók és droschkek sokasága, ugyszintén a villamos kocsik tömegei csakhamar elszállitották az egymást követő vonatokon érkező [illegible]tömegeket, amelyek a világ minden [illegible] összesereglett iparosok és kereske[illegible]ottak, amit a hangos beszédükből s [illegible]kféleségéből ismerhettünk fel. A m[illegible]rosok és kereskedők is szép számmal [illegible]ták képviselve.

Másnap volt a vásár hivatalos megnyitása, mely vásár központja a szép város kereskedelmi gócpontjában, a hatalmas áruházak százaiban volt elrendezve, 5—6 emeletes gyönyörü árupalotákban. A Peter-Strasse és az azzal párhuzamosan haladó utakon épült áruházak kifüggesztett ezernyi és ezernyi reklámtáblák foglalták magukban a német ipar nagyszerü gyártmányait és várták a vásárra éhes külföldi nagykereskedő cégek megszámlálhatatlan képviselőit. Az utakon és az áruházakban ember-ember hátán gomolygott, beláthatatlan sokaságban, a felvonuló óriási mozgó reklámok között, egy-egy áruházban 5—6 lift, 10—20—30-as csoportokban szállitotta fel az embereket az egyes áruházak hatodik emeletére és nem ritkán még két emeletnyi mélységben a souterrain helyiségekbe.

Az áruk nagy mennyisége mellett csodálatos német rendszeretettel volt megszervezve azok szakszerü elhelyezése és a zsufoltság mellett azok hozzáférhetősége, ugy, hogy mindenkinek, aki egy-egy áruházba betévedt, mindazt látnia kellett, ami ott elhelyezett árut és a rokonszakmát képviselte.

A nagy vásárlást megkönnyitette az üzletek gyors lebonyolitása, amit igazolt az a körülmény, hogy a vásár második napján a textil- és bőráru, különösen ezek tömegcikkei már elkeltek. Sürü egymásutánban lehetett már ekkor látni a felirásokat: „Ausverkauft." Az egyik legnagyobb töltőtoll-gyárosnál épen egy japán kereskedő 15.000 töltőtollra adott megrendelést, s ennek megfelelő arányban rendeltek más idegen kereskedők is.

A legkevésbbé hallatszott a hullámzó embertömeg között a francia szó, pedig a franciák is eljöttek, ha egyébből nem, — kiváncsiságból — megtekinteni a vásárt s arcukon látszott a csalódás, hogy az általuk tönkretenni szándékolt német ipar nem remélt szépet és menynyiséget produkált. Arckifejezésükről leolvasható volt, hogy belátták, miszerint ezt a német népet tönkretenni nem lehet, a csapások, amelyek e népet érték, csak még nagyobb szorgalomra és kitartásra késztetik, ami kifejezésre jutott már a város külső képén is, uj gyártelepek és hatalmas lakóházak sürü és szorgos épitéséből.

A helyszüke kényszerit arra, hogy rövidre fogjam és majdan részletekben ismertessem annak a sok-sok benyomásnak a leirását, amit 5 napi ott tartózkodás alatt szereztem és amely benyomások mind a jelen voltakban végeredményben azt a meggyőződést válthatták ki, hogy a német nép az óriási veszteség és a nagy összeomlás után nemzete jövőjéért és boldogulásáért dolgozva, még nagyobb és hatalmasabb lesz, mint valaha!

Vajha minden magyar megláthatta volna a lipcsei vásárt és okulhatna belőle!

TÜSKÉK

A polgármester

nagy beszéde volt a költségvetési vita egyik legérdekesebb eseménye. Nagy konvencióju tudással, keresztény és magyar érzéssel, igazi hévvel verte vissza a polgármester azokat a támadásokat, amelyeket a vita során az ellenzéki városatyák a főváros háztartása ellen intéztek. Ehelyütt a beszédnek egy érdekes megállapitását akarjuk feleleveniteni: a polgármester beszédének azt a részét, mely az egykoru közgyülési naplók alapján dokumentálta, hogy akkor is sok volt a panasz a főváros közigazgatása ellen, mikor még az ellenzéki urak tartották kezükben a kormánypálcát, de csudálatosképen ezek a panaszok nagy hasonlóságot mutattak a maiakkal. Az egyik városatyának az iskolakerülők nagy száma miatt voltak aggályai, a másiknak a poros utca nem tetszett, a harmadik azért panaszkodott, hogy a hivatalokba későn járnak be a tisztviselők, mig a negyedik a vásárcsarnokban követelt uj rendet, — nem beszélve azokról a dörgedelmes szónoklatokról, melyek a viz vagy a villamosjegy árának drágulását akarták olcsó népszerüségi szólamokkal megakadályozni. A panaszok nem ujak, de nem ujak a panaszkodók sem, a különbség csupán az, hogy a sok régi hibát a városháza uj uralmának számlájára akarja irni az élelmes ellenzék. A polgármester fejére olvasta a baloldalnak a régi panaszokat és mintha a baloldalon ülő urak kissé elszégyelték volna magukat. Talán arra gondoltak, hogy milyen könnyü lett volna akkor a béke boldog éveiben segiteni a sok mizérián, különösen ha előre tudták volna, hogy a végzet mit tartogat szegény Budapest számára ...

Megint politikát

akart bevinni egy inditványt a Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetségébe. Az inditvánnyal, mely a fővárosi alkalmazottaknak politikai pártba leendő tömöritését célozta, egyáltalában nem értünk egyet és nagyon helyesnek tartjuk Gárdonyi Albert főtitkár javaslatát, hogy a máris tultengő politikai pártalakulásokkal szemben emelje fel a Szövetség intő szavát olyan értelemben, hogy minden nemzeti energiát az ország gazdasági bajainak orvoslására forditsanak. Ugy látszik a fővárosi tisztviselők végre észretértek és nem adják oda magukat azoknak a konjunktura-lovagoknak, — nem a mostani inditvány-tevőről van természetesen szó — akik a városi alkalmazottak különböző elnevezésü tömörüléseiben csak az egyéni érvényesülés lehetőségét keresték és azt nézték, hogy a tisztség, amelyet különböző elnevezésü egyesülések vezetésében elfogadni kegyeskedtek, megfelelő ugródeszka-e saját legbecsesebb énjük számára. Am ugyanezek az urak voltak azok, akik akár azért, mert a céljuk sikerült és a fővárosi tisztviselők hátán magasabb pozicióba ugorhattak, akár azért, mert még a fővárosi alkalmazottak társasági életében vitt vezetőszerep sem tudta őket a hivatali ranglétrán előretolni, máról-holnapra félreállottak, vajmi keveset törődve azzal, hogy utánuk az özönviz következik-e. A városi alkalmazottaknak semmi közük sem szabad hogy legyen a politikához és ne gyengitsék az ő gazdasági bázisukat azzal, hogy politikai orientációkat keresnek. Ha a VAOSz annak idején azt vallotta volna, amit most a FANSz választmánya tett egyhangulag magáévá, sok minden máskép történt volna ...

Nincs igaza

a vágóhidi bizottságnak, mikor a háromszáztizezerkoronás ajánlattevő kedvéért mellőzte a régi bérlőt, aki tizenhárom évig becsülettel és tisztességgel vezette a vágóhidi vendéglőt. Még ha nem is lebegne szemünk előtt a tavalyi Vigadó-bérlet szégyenletes példája, mikor is a pályázó veszni hagyta a kauciót, csakhogy meneküljön az árverés lázában felhajtott sulyos feltételekből, akkor is fel kellene emelni tiltakozó szavunkat az ellen a konjunktura-láz ellen, mely a város jövedelmét a kisbérletek béreinek tulcsigázásával akarja elérhetetlen magasságokba fokozni. Mi eddig azon a véleményen voltunk, hogy a városnak igazán nem az a fontos, hogy öt-, tiz- vagy százezer koronával nagyobb bérösszeget ajánljon valaki, hanem az, hogy tisztes és a maga becsületére adó bérlőre tegyen szert, aki nem hoz szégyent a házigazdája fejére. Most látjuk azonban, hogy évtizedes gondos és derék munka vajmi keveset ér azok szemében, akik a városi bérleteket intézik, mert jöhet valaki, aki a beteg korona további esésére spekulálva többet igér és a főváros a konjunkturás jövevény kedvéért máról-holnapra hajlandó megválni attól, aki a viszonyok való ismeretében ajánlata megtételénél nem spekulált arra, hogy ötszáz koronáért fogja mérhetni a borjupörköltet. Ennek a milreiszi őrületnek élénk példája a vágóhidi vendéglő bérlete, amelynél a vágóhidi bizottság is beleesett annak a hideg mérlegelésébe, hogy ki ad többet érte és nem törődött azzal, hogy a százezreket, amiket megajánl a bérlő, meg is akarja keresni, még pedig a fentemlitett borjupörköltökből. Hisszük, hogy a pénzügyi bizottság és a közgyülés több belátással és melegebb szivvel fogja nézni az ügyet és a főváros egy évtized óta bevált bérlőjét nem engedi máról-holnapra kitenni az utcára ...

A szerbek első nyomai, Pesten és Budán tehát ide visznek vissza, még a török hódoltság félholdas idejébe. A félhold elől ugyanis e két város régi, jobbmódu lakossága, a magyar és német, részint önszántából kitakarodott, részint elhullott a török áradat elleni védekezésben. Helyüket más népek fiai foglalták el, akiket a török sereg uszály gyanánt hordott magával dél felől. Akik szépen megvárták, mig a törökök elintézték a hódités veszedelmesebb részét, s aztán szépen beültek az elfoglalt városok házaiba és magisztrátusaiba. Pesten és Budán igy a török katonacsaládokon kivül a következő fajták telepedtek le: görögök, szerbek, zsidók, örmények, cigányok. Köztük a cigányokról kétségtelen, hogy akkor is a városvégi bohémek szerepét töltötték be. A zsidók — ez szintén kétségtelen — a pénz körül foglalatoskodtak. A Verbőczy-utcában például kifejlett börzéjük volt. A görögök ugyancsak kereskedtek, a szerbek pedig agrárius tevékenységgel töltötték ki idejüket. Kertet, szőlőt és egyebet müveltek Tabánban, Kőbányán.

A szerbek, vagyis rácok tabáni szereplése azonban a XVIII. század végén már egészen legyengül. Egyremásra elvesztik kisebb-nagyobb földecskéiket és házaikat, szemben az idetelepedő takarékosabb és szivósabb svábokkal.

Pesten már sokkal tovább megmaradnak, élénk és szimpatikus viszonyt folytatva a pesti polgárokkal, de egyébként bizonyos zárt társaságot képezve. Mert ma is laknak ugyan Budapesten szerbek s főiskolai internátusokban, a Thökölyánumban egész kolónia van délvidéki, temesi, bánáti szerb családok fiaiból, de ezenkivül, ahány szerb van itt, annyifelé él. Legföljebb vasárnaponkint találkoznak össze templomukban.

Még a mult század közepén is azonban, ez egészen másként volt. Virágzó szerb élet folyt a Belvárosban, ahol nem egy utcának szinte összes telektulajdonosa szerb volt. Egy német statisztikus, Schwartner nevü, a mult század elején még hétszáz szerbet számol itt össze, mint állandó pesti lakost. Telkek és házak pedig, nagyrészt a következő utcákban voltak a kezükön: a Bástya-utcában, ahol közvetlenül a török hódoltság után nyolcvan százalékot tett ki a szerb telkek száma, aztán a Veres Pálné-utcában, a Lipót-utcában (ma Váci-utca), a Molnár-, valamint a Pálos- (ma Szerb-) utcákban. Egész kis szerb Pest alakult itt, amelynek pezsgő társadalmi élete volt s amely, ellentétben például a görögökkel, bizonyos féltékenységgel, éber módon őrizte a maga nemzetisgi jellegét. Volt egy kulturegyesületük, a „Matica Srbska", amely később Ujvidékre került s ma is ott van, a régi vigadóban pedig minden évben nevezetes vigadások voltak a „Rác bálok". Ez a szerbség azért korántsem jelentett itt egy ellenséges szigetet. A hires Vitkovics-ház például, amely a régi Zöldfa-utcában, a Nőképző-Egyesület mai tanitó-intézetének helyén állott, a mult század harmincas-negyvenes éveiben valósággal magyar irodalmi szalon szerepét vitte.

Minderre, a pesti rácok életére, ma már jóformán csak a templom emlékeztet a Veres Pálné-utcában, amelynek falán szerb fölirásu tábla jelzi, hogy meddig ért az árviz 1838-ban. A templom udvarának mélyén régi familiák csontjai porlanak. Az udvar ugyanis a jómódu belvárosi rácok temetője volt. Mint ahogy ezt az ittheverő repedt márványok, cirillbetüs sirkövek mutatják, amelyek közt nem egy másfélszáz évnél is idősebb. Maga a templom mai formájában 1754-ben épült, helyén azonban már régebben, följegyzések szerint már 1695-ben is, templom állt. E templom, amely a környék feltöltése folytán ugyancsak mélyre süppedt, barokk kapujával és tornyával fölötte szép épitmény.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
AZ UJ ÁPRILISI VARIETTÉ-MŰSOR
Kezdete este negyed ½8 órakor

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
Magyar Erzsi vendégjátéka: Aranymadár, Harmath Imre és Zerkowitz Béla nagy operettje 3 képben és az áprilisi nagyszerü varietté-műsor. Kezdete fél 8 kor.

TABARIN Rákóczi-ut 63. Telefon 21-16.
Áprilisi rekord-műsor keretében fellépnek
Először Budapesten FRED HANSON az utolérhetetlen tánc-excentrikus.
POLDI & BOREN a kontinens legjobb táncjelenete.
CALIGARI a jelenkor legnagyobb tánc-attrakciója!
MISS ETHEL ADAMS és még 25 elsőrangu szám!
Kezdete 9 órakor. — Elsőrendü meleg konyha!

Fővárosi CIRKUS Városliget
Naponta fél 8 órakor a fényes áprilisi műsor
Csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor családi és gyermekelőadás
Telefonszám: 55-55

HIREK

Alhirek a Keresztény Községi Párt elnökválságáról. A hétfői rendkivüli közgyülésen az ellenzéki oldalon olyan hirek keltek szárnyra, hogy a Keresztény Községi Párt *keddi* értekezletén *Wolff* Károly dr. az egész elnökséggel egyetemben le fog mondani. Noha a hir alaptalanságával az első pillanatban tisztában voltunk, mégis kérdést intéztünk *Wolff* Károly dr.-hoz, a Keresztény Községi Párt elnökéhez, aki kijelentette, hogy *ebből a hiresztelésből egyetlen szó sem igaz* és a hir alaptalanságát mi sem bizonyitja jobban, minthogy a király temetése miatt a keddi pártértekezlet elmaradt.

A szerkesztőség köréből. *Fabritzky* Antal, a keresztény hirlapirodalom régi munkása, mint társszerkesztő lapunk kötelékébe lépett. Hisszük, hogy azok az értékek, amelyek *Fabritzky* kollégánkat a keresztény magyar ujságirás legkiválóbbjai közé sorozzák, csak hasznára lesznek az *Uj Budapest*-nek.

Személyi hir. *Bauknecht* Tamás, az óbudaiak egyik szerény, de szorgalmas bizottsági tagja folyó hó 21-én az Épitőmesteri Vizsgáló Bizottság előtt kitüntetéssel tette le az *épitőmesteri* vizsgálatot. Az az igen ritka kitüntetés érte, hogy a bizottság elnöke melegen gratulált neki a vizsgálat végén a tanusitott kiváló képzettségéhez. Ehhez a gratulációhoz mi is csatlakozunk.

Mátyás király és a szigeti játékbank. Nem tudjuk, mi esik messzebb egymástól, Makó Jeruzsálemtől-e, vagy a nagy magyar király emléke attól a gondolattól, hogy Szent Margit királykisasszony szigetén játékbankot alapitsanak, trente et quarante-val, játékmesterrel és a modern kalózkodás minden eszközével. Mert a két utóbbi összekerült egymással, még pedig olyan módon, hogy egy budai társaság, mely Hollós Mátyás királyunk nevét viseli, legutóbbi ülésén nyiltan állástfoglalt a szigeti játékbank létesitése mellett, sőt még olyan felszólalás is elhangzott a különben a nyilvánosság teljes kizárásával lefolyt ülésen, hogy *„álszemérem a játékbank gondolatának ellenzése."* Nos, mi vállaljuk ennek az álszeméremnek minden ódiumát és a keresztény etika nevében *a legélesebben tiltakozunk* minden olyan kisérlet ellen, mely a nyugati szerencsevadászok és a balkáni söpredék találkahelyévé akarja lezülleszteni a magyar főváros bármely épületét. A Hollós Mátyás Társaság emlitett értekezletén különben *Exner* Kornél nyug. államtitkár volt az előadó, aki Budapest világfürdővé való emelését várja a játékbanktól, természetesen külföldi tőkével és azt a merész kijelentést kockáztatta meg, hogy a játékbank felállitása esetén „a főváros sem lenne kénytelen a hajléktalanok meghálási dijainak és a vizdijak emelésével szaporitani jövedelmeit." Az előadásnál még mulatságosabb volt a vita, melynek során valóságos csatározások keletkeztek, hogy *hol legyen a játékbank. Kugler* Mihály a sasadi dülőt ajánlotta, *Bánlaky* Géza, a Gellért-fürdő igazgatója viszont a Gellérthegy déli lejtője mellett foglalt állást, amit azért tartunk különösnek, mert ilyen nagyhorderejü kérdésben csak a felelős tényezők állásfoglalása után tartjuk megengedhetőnek egy üzemigazgató nyilatkozatát, aminthogy az ülés következő szónoka, *Faller* Mihály igen helyesen jegyezte meg, hogy a részletekbe való mélyedés még tulságosan korai. Végeredményben annak eldöntése, hogy legyen-e játékbank a szigeten, vagy a sasadi dülőben, igazán nem a Hollós Mátyás Társaságra tartozik s e mindenestre tiszteletreméltó egyesület hasonló eredménnyel foglalhatna állást a perui inkasirok feltárása, vagy az európai bölény kihalásának meggátlása érdekében. Kóros tünet, ha egy társadalmi egyesülés olyan dolgokkal foglalkozik, amelyekhez ezen a világon semmi köze nincsen, megtagadván nevében is rejlő erkölcsi kötelességeit, mely tudományos buvárkodást és nem kalandos tervek propagálását irja elő számára.

A jövő héten lesznek az elemi iskolai választások. A király halála és a főváros közgyülésén a költségvetési vita tultengése ujra elodázta egy héttel az elemi iskolai választásokat. A választás kérdésével a tanács csütörtöki ülésén fog foglalkozni és az eddigi megállapodások szerint *hétfőn* az elemi iskolai albizottság, *kedden* a közoktatásügyi bizottság plenáris ülése, *csütörtökön* pedig a tanácsülés ejti meg a választásokat. Az ujonnan megválasztott elemi iskolai tanitók és tanitónők e hó 15-én, *nagyszombaton* teszik le az esküt.

Miért rossz a közgyülési büffé? (Levél a Szerkesztőhöz.) Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur! Már többizben hangot akartam adni a bizottsági tagok azon panaszának, hogy a közgyülési büffében *borzalmasan rossz a kávé*, ugy hogy vidám uzsonna helyett a most folyó nagy költségvetési vitában cikoriában és bosszuságban van csak részünk. *Reich* ur, akit január óta vezérigazgatójának vallhat — tegyük hozzá joggal és büszkén — a községi élelmiszerüzem, városszerte csodált trapperein, egyszer sem hajtat a közgyülési terem felé, hogy személyesen gyakorolja, a hőn óhajtott felügyeletet, hanem ugylátszik egyéb fontosabb tennivalóival van elfoglalva. Talán az élelmiszerüzem boltjait vizsgálja ilyenkor felül, mert azok ellen is rengeteg a panasz. Tény az, hogy a kávé nagyon rossz, de legalább méregdrága, aminthogy a vezérigazgató ur különös örömét leli abban, hogy a közgyülési büffében szinte hetenként emeli az árakat. Nem tudjuk, hogy az áremelésre a fentnevezett trapperek zabkölteségeinek fedezése céljából van-e mulhatatlanul szükség, vagy január óta *Reich* ur amugy is fejedelmi vezérigazgatói fizetése emelkedett olyan magasságokba, hogy a deficit elkerülésére a közgyülési büffé bevételeit is horribilis módon fokozni kellett. Mindenesetre helyes lenne, ha azok a bizonyos trapperek egyszer a közgyülési terem felé is vennék futásuk irányát és Reich vezérigazgató ur közismert nagy talentuma a közgyülési uzsonnakávé megjavitását is szivén viselné a folytonos drágitás helyett. Kiváló tisztelettel *Egy elkeseredett kávébácsi.*

A Vigszinház e heti műsorát is az *Aranyborju,* Herczeg Ferenc gyönyörü szinjátéka dominálja, amely szerdán, pénteken, vasárnap és hétfőn kerül ismétlésre. Csütörtök éjjel az *Osztrigás Micit,* csütörtök este és szombat éjjel a *Teknősbékát* adják. Szombaton este hosszabb pihentetés után a *Hazatérés,* Flers és Croisset mulatságos vigjátéka kerül szinre. Vasárnap délután a *Liliomot* játsszák.

Szaharadzsa gyöngye. Pipacs-utca 10, Teréz színésznő lesz, Tavasz cimü darabok, két kitünő tréfa és egy csomó szebbnél-szebb magánszám alkotják az Andrássy-uti Szinház e heti bemutatójának műsorát, melyekben a szinház csaknem egész művészszemélyzete jut ismét hálás feladathoz. A bemutató érdekességét emeli T. Forrai Rózsinak, a Magyar Szinház művésznőjének vendégfellépése.

A Renaissance-Szinház uj vigjátékai. A most folyó vigjáték-ciklus folytatása lesz ez a hét is, amelynek műsorán felváltva szerepel Hennequin és Coolus pénteken bemutatott nagyszerü vigjátéka, *Az elveszett paradicsom* és Liptai Imre jubiláris sikerü vigjátéka, *A jó fiu.* A francia vigjáték, melynek szombati második előadását is zsufolt ház tapsolta végig, a héten hétfőn, szerdán, pénteken és vasárnap kerül szinre Berky Lilivel, Virányi Sándorral és Várnai Jenővel a főszerepekben. A Renaissance idei nagy vigjáték-sikere pedig *A jó fiu* kedden, csütörtökön, szombaton és a jövő hétfőn folytatja sorozatát az ismert kitünő szereposztásban.

A Vademberek négyszer kerül szinre a jövő héten a Magyar Szinházban. A darab, melynek előadásai iránt nagy érdeklődés nyilvánul meg, szerdán, pénteken és vasárnap este van műsorra tüzve. Szombaton Szomory költői müve, a *II. Lajos király* kerül szinre, mig csütörtökön és vasárnap délután rendes helyárakkal a *Szinház*-at adják.

A Babavásár 50-ik előadása lesz csütörtökön a Király-Szinházban. A rendkivüli sikerü operett, melynek minden eddigi előadása zsufolt ház előtt folyt le, a jubiláris előadáson is Péchy Erzsivel, Somogyi Nusival, Nádorral, Halmayval és Borossal a főszerepekben kerül szinre. Vasárnap délután *A hollandi menyecske* kerül szinre mérsékelt helyárakkal. Szombaton, április 8-án délután fé 3 órakor a Rákosi Szidi szinésziskolájának növendékei, rendkivül mérsékelt helyárakkal előadják a *Mágnás Miskát.*

A gazdag lány és az Árnyhalász töltik be a Belvárosi Szinház jövő hetének műsorát. A *gazdag lány,* melynek hétfőn volt a 125-ik előadása, e jubiláris előadáson kivül szerdán, pénteken és vasárnap este kerül szinre, mig a nagysikerü Árnyhalászt kedden, csütörtökön, szombaton és vasárnap délután adják rendes esti helyárakkal a bemutató-előadás szereposztásával.

A Toto bemutatója a Blaha Lujza-Szinházban pénteken, április 7-én lesz. A rendkivüli mulatságos darabhoz Básthy István tervei alapján gyönyörü uj diszletek készülnek, valamint nagy érdeklődésre tarthatnak számot a Faragó Géza festőművész tervezte ruhák is. Külön érdekessége lesz az előadásnak a legmodernebb táncok egész sora, amelyeket Erdélyi Géza tanit be.

Bemutató az Andrássy-uti Szinházban. T. Forrai Rózsi játssza a cimszerepét, egy félreismert szakácsnét, a *Szaharadzsa gyöngye* cimü mulatságos bohózatnak, mely csütörtökön, április 6-án kerül bemutatásra az Andrássy-uti Szinházban. Partnerei, egy-egy moziszinész hálás szerepében, Kabos Gyula és Ihász Lajos lesznek. A műsor másik érdekessége Ilosvay Rózsi, Gaál Franciska, Bársony István és Sárossy felléptével Zágon István *Tavasz* cimü, a pesti Dunapart kőlépcsőin játszódó meleghangu idillje. Karinthy Frigyes, Dánielné Lengyel Laura, Bus Fekete László és Balázs Sándor irták az uj műsor többi darabjait, melyekben Kökény Ilona, Bánóczyné, Pázmánné, Bársony, Kabos, Ihász és Lengyel jutottak hálás szerepekhez. Magánszámokban Kökény Ilona, Németh Juliska, Ilosvay Rózsi, Sárossy és a hosszabb távollét után ismét fellépő Ürmössy Anikó adnak elő. Jegyeket a bemutatóra szombattól kezdve árusit a szinház pénztára.

A Fi-Fi 150-ik előadása. Csütörtökön, április 6-án éri el a *Fi-Fi* a 150-ik előadás ritka jubileumát a Blaha Lujza-Szinházba. A jubiláris estén is Vaály Ilona, Berczelly Magda, a vendég Sarkadi, Szirmai, Sárossy Fülöp és Bócz Rózsi játsszák a kitünő szerepeket. A darab addig is minden este szinre kerül, valamint most vasárnap délután is rendes esti helyárakkal. Jövő vasárnap délután ugyancsak a *Fi-Fi*-t adják első izben mérsékelt helyárak mellett 3 órai kezdettel.

Mozgókép-Otthon. Priscilla Dean-nak, a nagyhirü amerikai filmstarnak elfülmulhatatlan alakitása a korszakalkotó *Outside the law! (Törvényen kivül!)* cimü nyole felvonásos amerikai kalandorregényben, valamint a gazdag és változatos kisérő műsor ma négy előadásban: 4, háromnegyed 6, fél 8 és fél 10 órakor.

KÖZGAZDASÁG

A Hangya közgyülése. A Hangya a napokban tartotta meg 23-ik közgyülését Dessewffy Emil gróf elnöklésével, aki megnyitó beszédében részletesen foglalkozott a területmegcsonkitás folytán beállott változásokkal, nemkülönben a Hangyát az elmult évben ért támadásokkal. Megállapitotta, hogy a Hangya nem tért le az altruisztikus irányzatról és ma is azon dolgozik, hogy a köréje sereglett, közel négy milliónyi fogyasztónak igényeit a legolcsóbban és a legkedvezőbben kielégitse. Balogh Elemér vezérigazgató terjesztette ezután elő az igazgatóság jelentését és hangsulyozta, hogy az állami gyámkodást nem tartja egészséges dolognak és ezt a Hangya igazgatósága csak kényszerüségből fogadta el. Megemlékezett a Hangya-Ipar és a Futura R.-T. működéséről. Végül utalt arra az óriási munkára, amelyet a Hangya a legutóbbi két és félév alatt végzett. Ezután a felügyelőbizottságba a lemondott Pallavicini György őrgróf helyett Mutschenbacher Emil dr.-t választották meg. A napirend után Meskó Pál igazgató felhivta a megjelent szövetkezeti vezetőket a szövetkezetek üzleti tőkéjének gyarapitására.

A Nemzeti Takarékpénztár és Bank R.-T. közgyülése 40 korona osztalék kifizetését határozta el.

Az Angol-Magyar Textil és a Commerzialbank. A Wiener Commerzialbank megszüntette az Angol-Magyar Posztó- és Textilkereskedelmi Részvénytársaságnál eddig vállalt érdekeltségét és a Wiener Commerzialbank képviselői ki is vonultak az igazgatóságból. A Posztó- és Textilkereskedelmi R.-T. most a távozó igazgatók helyébe uj igazgatósági tagokat választ és evégből április 15-én rendkivüli közgyülést tart.

A Salgótarjáni Kőszénbánya Részvénytársulat. Ezen társulat nemrég tartotta meg elnökének, Chorin Ferenc dr. főrendiházi tagnak vezetése alatt 54-ik rendes évi közgyülését, mely egyhangulag elfogadta az igazgatóság minden inditványát, az 1921-iki osztalékot részvényenként 120 koronában állapitotta meg, az igazgatóság eddigi tagjait öt évre ujból. Pálmay Albert pedig felügyelő-bizottsági tagul megválasztatott. A választások megejtése előtt Zelovich Kornel a részvényesek nevében meleg szavakkal emlékezett meg Chorin Ferencről, hogy a társulat elnöke május havában fogja születésének 80-ik évfordulóját és visszapillantást vetett a társulatnak Chorin Ferenc vezetése alatt elért hatalmas fejlődésére. A kis társulatból hazánk közgazdasági életének egyik legjelentékenyebb tényezője lett, ami Chorin Ferencnek, a társulat második megalapitójának érdeme.

PARISIEN GRILL
Szerecsen-utca 35. sz. (a «Blaha Lujza Szinház»-épületében)
Áprilisi uj műsor:
Hyyppä és Wiesländer világhirü stepptáncosok
Hornik nővérek tánckreációk
Georges & Dolly Wells francia táncospár. Prolongálva!
Erna Lutz német előadóművésznő
Steiner Simi Jazz-Bandja
Kezdete 1/2 11 órakor. Telefon 120-77. Meleg konyha. Kitünő italok.

SCHMIDT-NÉPARÉNA
(Volt Barokaldi) a Városligetben.
Naponta diszelőadások
délután 3 órától.

DIÉTÁS-KURÁK Cukorbaj, gyomorbaj, vesebetegség, elhizás, lesoványodásnál legjobban végezhetők a
Dr. Pajor-sanatorium diétás éttermében
Budapest, VIII. ker., Vas-utca 17. szám,
bejáró betegek részére is, ugyanitt vizgyógyintézet orthopédia, Zander-rendszerü gépgyógytermek

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ
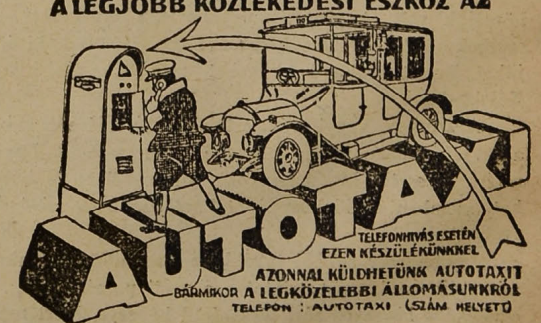

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Társszerkesztő: FABRITZKY ANTAL.
Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

II. évfolyam Budapest, 1922 április 12 15. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A magyar Golgota

legszomorubb stációja ennek az esztendőnek a nagypénteke. Ezer esztendő husvétján, ha egyszer-másszor porig alázva és szétmarcangolva is találta a három bérc és négy folyó nemzetét, a krisztusi ige feltámadást és uj életet jelentett számára. Ám az idei nagypénteken sötétebben tátong a jövő, reménytelenebb a kétségbeesés és ernyedtebb az életösztön mindannyiunkban mint valaha és rettegve kérdezzük magunktól, hogy a nem hét, de hetven sebből vérző Magyarország feltámad-e valaha, a bérc és folyó ujra visszakerül-e hozzánk, vagy az ájult tespedés már a halál agóniája, amelyből nemzetünk számára nincs feltámadás?

A husvét, mely a változékony áprilisi égboltról békét és örömet hirdet az egész emberiségnek, a kacagó tavaszban az ősz hervadását zengi felénk. Onmagunkba fordult tekintetünk már a pünkösdi apostolokat is hiába várja, aki önmagában sem hisz, a csudák eljövetelében is kétkedni kénytelen. Azok, akik a magyar glóbus apostolainak vallják magukat, vásári kóklerek csupán, akik a csinnadratta közben éles szemmel figyelik a bámész népet, hogy miképen lehetne őket maradék javaikból, tört reményeikből, tünő ábrándjaikból kifosztani. Hol a próféta, a mi nagy prófétánk, akit nagy emberként csodálhatnánk a nagy időkben, hogy az ostorhoz nyuljon végzetünk szekerén? A bőjti meditálás hiába fürkészi az idők méhét, köd gomolyog köröttünk mindenütt és az egész emberiség tavaszi ünnepének küszöbén árvábbaknak érezzük magunkat, mint valaha.

A mi kis világunkban, ahol ennek a sokat szenvedett városnak élete vagy halála dől el, a helyzet nem kevésbbé komor, mint az ország életében. Hamis próféták furakodtak közibénk, ajkukon méz, szivükben méreg és a nagy és nemes célok helyett a maguk apró személyes sérelmeiket emlegetik. Hol a nagy cél, mely a nemzeti kultura és krisztusi erkölcs jegyében akarta megváltani a magyar metropolist? Hol az egy érzés, egy akarat, mely szüntelenül céljára tör és nem hagyja magát mellékszempontoktól félrevezettetni? Hol a nagy gondolat, melynek tüzében fogant a Keresztény Községi Párt, melyet most izekre akar metélni önző érdekből az elégedetlenek kisszámu csapata?

Az országos politika zavaros hullámai között a Keresztény Községi Párt sziklaszilárd egysége volt az az archimedesi támaszpont, melyről ki lehetett forgatni a magyar glóbust. Kormányok jöttek, kormányok mentek, az igéretek csalóka aranyfényén és a frázisok délibábján keresztül a mi pártunk volt az a kompakt és nemalkuvó egység, melyben erős hittel bizhattak a keresztény százezrek, s amely méltán lehetett büszke arra, hogy ő az egyetlen keresztény valóság a bombasztoktól terhes időkben, hogy a forradalmak óta a kereszténység különböző árnyalatu lobogói alatt seholsem csoportosult erőre, értékre és politikai érettségre annyira kiváló tábor, mint az alatt a zászló alatt, melyet a budapesti városháza ormán lengetett a szellő.

Az utolsó pozitiv egész bomlik önállótlan részekre, az utolsó darab föld csuszik ki a lábunk alól, az utolsó igéret a komoly és nemes keresztény renaissancera válik semmivé, ha frakciókra szakad a Keresztény Községi Párt. Azok, akik az élén vannak a kiválási mozgalmaknak, lássák meg végre azt a szörnyü örvényt, amely felé meggondolatlanságuk és nagyravágyásuk viszi ezt a várost és a nemzetet. Az eszme nagysága mellett, melyet a keresztény politika jelent, ébredjenek a saját törpeségük tudatára és ne akarjanak utjába állani a sors rohanó kerekének. Az elhatározás, mely előtt most állanak, nemcsak a város, de a nemzet létét vagy nemlétét dönti el, azét a nemzetét, melynek golgotáján ez a legrettenetesebb stáció. Ezekben az ünnepi napokban szállja meg őket a Szentlélek ereje és hirdessék a keresztény erkölcsnek, kulturának és politikának azt az egységét, mely az ország és a főváros jövendőjének egyetlen záloga!

Hogyan lehetne a bankóprést megállitani?

Irta: EREKY KÁROLY

Az 1921. XIV. t.-c. szerint az állami jegyintézet az államtól teljesen független és önálló intézmény. Határozatai ellen az állam nem élhet vétóval. Az államnak legfeljebb csak felügyeleti joga van az intézettel szemben.

Legfontosabb intézkedése az 1921. XIV. t.-c.-nek az, hogy az állam nem lehet a jegyintézet adósa és a jegyintézet nem lehet az állam hitelezője. A törvény 19. §-ának ezt a nagyfontosságu intézkedését felfüggesztette ugyan az 1921. XLVI. t.-c., mert *Hegedüs* Loránt távozása előtt belátta pénzügyi politikájának hibás voltát és utolsó intézkedése az volt, hogy a bankóprést ismét megnyitotta az állam számára.

Az állami jegyintézetnek az 1921. XIV. t.-c. kizárólagos jogot ad a pénzjegyek kibocsájtására. A jegykibocsájtás alapelve az, hogy a bank törvényszerü üzletei alapján hozhat forgalomba pénzjegyeket, mint áruhiteljegyet. Fájdalom, két nagy elvi hiba is mutatkozik a törvény rendelkezéseiben. Az egyik az, hogy a jegyintézetet bizza meg az állam az Osztrák-Magyar Bank lebélyegzett jegyeinek a beváltásával, ami által tulajdonképpen adósává teszi az államot a jegyintézetnek, tehát ellentétbe kerül azzal az alapelvvel, hogy az állam nem lehet a jegykibocsájtó intézet adósa. A második elvi hiba pedig abból keletkezik, hogy Hegedüs félreismerte a jegykibocsájtás alapelveit és kétezer millió koronában maximalta Csonka-Magyarország közgazdasági életének összes hiteligényeit. Az élet megcáfolta a törvénynek ezt a maximáló intézkedését és jelenleg már ötezermillió korona váltóhitelt ad a jegyintézet szemben a törvényesen megállapitott kétezermillió koronával.

A jegyintézet az aranyfedezet nélküli pénzgazdálkodás rendszerén épül fel. Alapelvén, hogy a jegykibocsájtás törvényszerü hitelüzletek alapján történik és hogy a jegyintézet nem lehet az állam adósa, pontosan kifejezésre jut a törvényben és ez a két elv elegendő is volna a pénzügyi jogrend fentartására. Azonban a baj abban rejlik, hogy a kormány nem képes betartani a törvény helyes intézkedéseit és azokat átmenetileg ugyancsak törvényhozás utján felfüggesztette.

A pénzügyi jogrendnek és a jegyforgalom szabályozásának nem az aranyfedezet az alapja, hanem a pénzkibocsájtásról szóló törvénynek az a szigoru betartása, hogy

1. Az állam nem veszi igénybe a bankóprést és árufedezet nélkül nem jut bankjegy a forgalomba.

2. A jegykibocsájtóintézet törvényszerü üzleteiben az árufedezeti okmányok (váltó, warans) elbirálásánál kizárólag a benyujtó cég bonitása dönt és a bankjegyet csak arra az időtartamra bocsájtják ki, amig az áru tényleg nem jut el a kereskedőtől a fogyasztóig. A jegyintézet tehát csak rövid lejáratra hitelezhet.

Az aranyfedezet nélkül működő jegyintézet nem működik más alapelvek szerint, mint az aranyfedezettel rendelkező jegyintézet. A kettő között a különbség csak az, hogy az egyik ragaszkodik a kettős fedezetü pénzrendszerhez azaz aranyfedezete is van a bankjegyeinek meg árufedezete is. Erre a kettős fedezetre azonban semmi szükség sincs. Az aranyfedezetnélküli fizetési eszközök természetszerüleg nőnek ki az áruforgalomból és igaza van *Knappnak*, hogy a fizetési eszközök fedezete nem az arany, hanem az árucikk az állami jogrend és a pénzügyi törvények szigoru betartása mellett.

Kérdés most már az, hogy ha az általános értékmérő — az értékegység — nem az az aranydarab többé, amelyiket az 1892 : XVII. t.-c. ugy ir elő, hogy a korona az arany 1 kg.-jának 3280-ad része, hanem egy olyan gondolatbeli értékegység, mint a másodperc, centiméter és a gramm, akkor tulajdonképpen milyen természetü értékpapir az állami jegyintézet által kibocsájtott papirpénz?

A jegyintézet által forgalombahozott általános fizetési eszköz — a pénz — ennek a gondolatbeli értékegységnek a megtestesitője. Ez a fizetési eszköz nem pénzhelyettesitő, sem nem arany, vagy áruletétjegy, hanem árukra és teljesitményekre szóló utalvány.

A magyar jegyintézet tehát ideálisan betöltheti feladatát és nem az okozza a bajt, hogy aranyfedezete nincs, hanem az, hogy az állam állandóan fedezetlen pénzjegyeket hoz forgalomba és ily módon adósa lesz a jegyintézetnek. A baj tehát az 1921. XLVI. t.-c. azon felhatalmazásában rejlik, hogy az állam igénybe veheti a bankóprést. Amig a vagyonváltságból tellett, december és január hónapokban, addig a valutánk nemzetközi értéke még stabil volt, a zürichi jegyzés pl. azt mutatta, hogy 100 magyar koronáért Svájcban 70—80 centimot adtak. Amióta a vagyonváltságból befolyt pénzösszeg elfogyott és az államkincstár ujjólag hozzányult a bankóprésheż, azóta a spekuláció 61 centimra tudta leverni Zürichben a 100 magyar koronát. A napokban történt szemünk láttára ez a tőzsdei manőver és minden közgazdasági szaklap beismeri, hogy a bankóprés ujból való megindítása okozta pénzünkkel szemben ezt a bizalmatlanságot.

Ismerve most már a bajt, felmerül az a kérdés, hogy *hogyan lehetne a bankóprést megállitani*. Szerény nézetem szerint az államnak feltétlenül fedeznie kell kiadásait a bevételeiből. Hogy pedig ezt megtehesse, ahhoz az volna szükséges, hogy az adók és az állam egyéb bevételei ugyanolyan arányban emelkedjenek, mintahogyan pénzünk az infláció folytán leromlott. Az adó aránylagos emelésébe azonban az állampolgárok nem akarnak belemenni. Mindenki szivessen veszi azt, ha több pénzt kap az általa termelt árucikkekért és személyes szolgáltatásáért, de mikor adót kell fizetnie, nem veszi figyelembe azt, hogy ő a terményeiért és szolgáltalmányaiért többet kapott. Ezért már 1919-ben, mint akkori közélelmezési miniszter hangsulyoztam azt, hogy a drágulásnak csak az által vághatunk eléje, ha a pénzinflációt hirtelen megszüntetjük. Nem várhatunk addig, amig uj fedezetlen pénzjegy kibocsájtásával tovább emelkednek az árak, hanem eléje kell vágnunk az eseményeknek és az adókat és az állami bevételeket oly mértékben fokozzuk fel, hogy többé ne legyen szükség a bankóprésre. Ime egy példa: A telefondij havi 20 K volt a békében és még akkor is, mikor a magyar koronát 10 cent-el jegyezték Zürichben. Ma 400 K a telefondij havonkint, tehát 20-szor annyi mint a békében volt. Az állampolgárok sokalják ezt a 20-szorost holott a valóságban a pénzértékünk romlásának megfelelően 2000 K volna a paritásos összeg. Ha már 1919. december havában emelték volna fel 200 K-ra a telefondijat és megfelelően fokozták volna az állam egyéb bevételét is az akkori paritás szerint általában tizszeresre, akkor helyreállt volna a pénzügyi konszolidáció és ma nem kellett volna a vasuti dijszabást oly óriási módon emelni, mint megtörtént és a telefon dija sem emelkedett volna 400 K-ig.

Ez ellenben az érvelés ellen felhozzák, hogy nem lehet az adót a paritás arányában emelni, mert nem birnánk ki. Nos ez egyszerüen nem áll. Az igazságos adóztatást könnyebben kibirja a társadalom, mint a bankóprés működését.

Teleszky János Magyarország legnagyobb pénzügyi jogásza megállapitotta az 1920. évben megtartott pénzügyi ankéton, hogy a födözetlen jegykibocsájtás az adóztatás legdurvább neme. Az állam akkor is adót szed, amikor fedezet nélkül pénzjegyeket hoz forgalomba, csakhogy ekkor igazságtalanul és törvényellenesen olyanokat sujt fogyasztási adóval, kiket nem is áll szándékában megadóztatni, de miután azok akik tudnának és kötelességük is volna adózni, sirnak és nem teszuek eleget állampolgári kötelezettségeinek, az állam kényszerül a bankóprással igazságtalanul és jogtalanul azokat megadóztatni, akik nem tudnak olyan organizáltan sirni, mint a tőkével rendelkező állampolgárok. Teleszky megállapitása szerint a fedezetnélkül forgalombahozott papirpénz a legigazságtalanabb fogyasztási adó, mert azt a pénzt adóztatja meg, amelyik már a

fogyasztó zsebében van és annak veszi el az értékét. Ha mi ma még 3000 K-ért tudunk egy pár cipőt kapni, akkor egy félesztendő mulva, már ugyanazon 3000 K-ért nem kapom meg azt a cipőt, mert az állam minden hónapban ujból igénybe vesz 1 milliárdot a bankóprésből és fél esztendő mulva már csak 6000 K-ért kapom meg azt a pár cipőt. A bankóprés működése tehát igazságtalan fogyasztási adóztatás. Egyidejüleg igazságtalan vagyonadót is vet ki a kormány, mikor igénybe veszi a bankóprést. Az összes fix kamatozásu papirok és koronára szóló követelések és értékek elértéktelenednek azáltal, hogy pénzünk vásárló ereje napról-napra csökkenik. Tehát egy barbár módszere a vagyoni adóztatásnak. Nincs tehát igazuk azoknak, akik azt mondják, hogy a paritásos adóztatást nem birjuk el. A társadalom elszegényedése, a nyomor általános terjedése és növekedése igazolják azt, hogy a bankóprés a legigazságtalanabb adózás, de adózás. Már pedig helyes állami pénzügyi politika az, ha az adóztatás igazságos és ha az igazságos adóztatást nem tudjuk elérni a mai pénzrendszerrel, mert az állampolgárok szivesen veszik a magasabb árakat az árucikkeikért, de kétségbeesetten felzudulnak az adó arányos emelése ellen, akkor nem marad más hátra mint áttérni egy uj pénzrendszerre, amelyik uj pénzrendszerben ismét a békebeli értékegységgel kell számolni a közgazdasági életünknek. Akkor, ha egy mázsa buza ismét 24 frank lesz a mai 2400 K-val szemben, akkor nem mondhatja a gazda, hogy földadóban a békebeli adó 1/10 részét fizeti csak, hanem egész természetesnek fogja tartani, hogy frankban megfizeti a békebeli adót. Hasonlóan, ha a 15.000 K-ás ruha 150 frank lesz ugy mint békében 150 arany korona volt az ára, akkor a szabóiparos természetesnek fogja találni azt, hogy megfizesse frankban ugyanazt az összegü adót, mit békében fizetett koronában. Egyébként is nagyon sok igazságtalanságot szüntetne meg az, ha minél előbb áttérnénk az uj pénzrendszerre.

Ime egy példa: Van magasrangu tisztviselő, aki most havonként 5000 K-t kap. Minden adófizető összecsapja a kezét, higy milyen rettenetes sok pénzt kap ez a tisztviselő. Viszont ez a szegény közalkalmazott pedig nyomorog a fizetéséből. Az uj pénzrendszerre való áttérés azonnal igazságot tesz. Ha a mi gondolatbeli uj értékegységünk szerint a közalkalmazott 5000 K helyett 50 frankot kap havonként, akkor senki sem fogja állitani merni azt, hogy az a szerencsétlen tagja a társadalomnak tul van fizetve, ő pedig jogosan fogja követelni fizetésének rendezését. Hasonlóan igazságos méreteket vinnénk bele a lakáskérdésbe is. Ha egy Budapesten lakó földbirtokos ma 10.000 K-t fizet azért a lakásért, amelyikért a békében ca 3000 K fizetett, akkor abban az esetben, ha áttérnénk a frank-rendszerre, rögtön látnánk, hogy most csak 100 frankot fizet ugyanazért a lakásért. Szóval energikus, határozott pénzügyi politikára van szükségünk és át kell térni a békebeli értékkel számoló uj pénzrendszerre. Ez lehetségessé fogja tenni a reális adókivetést és egyidejüleg megfogja szüntetni az égbekiáltó igazságtalanságokat is.

Az államháztartás egyensulya nélkülözhetetlen alapja a pénzügyi jogrendnek, de nem elegendő feltétele a pénzügyi gazdálkodásnak. Ahhoz, hogy egy kultur életet élő nemzet társadalma boldogulni tudjon, feltétlenül szüksége van modern hitelszervezetre is. A hitelpolitikának az irányitása pedig a jegyintézet kezében van.

A pénzszüke ellen többször felszólaltam már ugy a nemzetgyülésen, mint a főváros közgyülésén és a sajtóban is. Elértem azt, hogy a kormány a Hegedüs által megállapitott kétezermillió korona hitel keretét ötmilliárdra emelte. Ismételten a legnagyobb határozottsággal kijelentettem azonban, hogy ennél az összegnél megállani nem fogunk. A pénzszüke olyan feszültséget okoz a közgazdasági életben, hogy a törvény ereje nem képes a közgazdasági kivánalmakkal szemben érvényesülni.

Általában, hogy milyen hátrányos helyzet van a pénzszüke miatt, mutatja, hogy a nagybankok 30%-ot szednek az után a pénz után, melyet ők a betevőktől 3%-ért kapnak meg. Márpedig mint a korábbiakból láttuk, az áruhitel a munkamegosztásra felépitett társadalomban nélkülözhetetlen intézmény és kétségbevonom a pénzügyi tudását annak, aki a pénzszükét, mint gyógyitó eszközt alkalmazásba meri venni. Egy hasonlattal megvilágitom azt, hogy a pénzszüke épen olyan hátrányos, mint a tulságos pénzbőség.

Az Osztrák-Magyar Banknak nem volt már helyes a hitelpolitikája, de működése idején mégis rendben működött a hitelügyi közigazgatás, meg voltak az Osztrák-Magyar Banknak a fiókjai és mellékhelyei, melyeknek segitségével el tudta látni a közgazdasági életet reális áruhitellel. Ezzel szemben a mai jegyintézetnek a hitelpolitikája egyenesen monopolium 25 nagy budapesti pénzintézet számára. A jegyintézet hitelpolitikája kizárólag az, hogy ennek a néhány privilegizált pénzintézetnek kiszolgáltassa az egész ország közgazdasági életét és ha elszámolást kér valaki arról, hogy milyen hitelpolitikai elv alapján működik a jegyintézet, akkor a válasz reá az, hogy az hivatalos titok. A nemzetgyülésen többször felszólaltam ez ellen a törvénytelen és jogtalan monopolisztikus hitelrendszer ellen. Nem használt. A pénzügyminiszterek mindenkor kitértek a válaszadás alól. Pontos adataim tehát nincsenek arról, hogy a jegyintézet a privilegizált nagybankokon keresztül melyik vállalatokat részesiti jogtalan kedvezményben, de hozzávetőlegesen meg lehet állapitani azt, hogy a malmok, a cukorgyárak, a szeszgyárak és a nagy bankok részvénytársasági vállalatai (géppgyárak, bányák stb.) és áruüzletei teljesen kimeritik az állami jegyintézet által áruhitel cimén folyósitott pénzösszegeket, a többi vállalatok pedig csak uzsorakamat mellett részesülnek áruhitelben a bankok és takarékpénztárak betétállományaiból.

Amilyen rossz a jegyintézet hitelpolitikája, ugyanolyan téves alapelveken nyugszik a bankkamatláb politikája is. A békében sem volt teljesen tisztázva az a kérdés, hogy a hivatalos kamatlábnak a magán-kamatláb alatt, vagy fölött kell-e maradnia. Annyi azonban bizonyos volt, hogy a közgazdasági élet pénzforgalmát a bankkamatláb változtatásával kell szabályozni. Ha a békében nagy volt a közgazdasági élet pénzkereslete, akkor az Osztrák-Magyar Bank kamatlábemeléssel korlátozta a keresletet. Ma a bankkamatlábpolitika terén anarchia van. A bankok és takarékpénztárak 2—4% kamatot fizetnek a betétekért és ők maguk 30—40%ot szednek az adósoktól.

Ennek a szerecsétlen bankkamatlábpolitikának következménye az, hogy a megtakaritott pénz sok esetben a ládafiában marad. Nagy baj az is, hogy Hegedüs Loránt pénzügyminisztersége óta a buplikum elvesztette bizalmát és nem meri pénzét a takarékban tartani, mert fél, hogy ujra vagyonváltsággal terhelik meg. Hegedüs Lorántnagyon sokat ártott Magyarország pénzügyi politikájának azzal, hogy meglepetésszerüleg és helytelenül lefoglalt 20%-ot a betétekből. Többet ártott ezzel, mint használt, mert elriasztotta a betevőket a pénzintézetektől.

Ahol liszt lesz a kutyából és szappan a lóból

Kiszenvedett konflislovak, koraszülött borjak és kóbor ebek bonctermében Rendőri assistenciával dolgoznak a sintérek Látogatás az állategészségügyi telepen

Bolondos áprilisi reggelen veszem nyakamba a lábam, hogy kilátogassak az állategészségügyi telepre. Mikor a Mester-utca sarkán felszállok a 30-as villamosra, még szemembe kacag a felkelő nap s midőn a Vágóhid utáni megállónál leszállok, már arcomba vág a megeredt eső . . .

Füstölgő gyárkémények tünnek föl a láthatáron s éles vonatfütty sivit bele a nagy csendességbe . . . Teljesen tájékozatlanul szemlélődöm pár pillanatig, majd örömmel fedezek fel egy posztoló rendőrt s feléje irányitom lépteimet.

— Az állategé . . .?

— Arra balra, a töltésen majd megmondják — vág szavamba.

Már be is fordulok . . . Kényelmesen rovogatom a girbe-görbe, hepe-hupás talajt s néhány perc mulva már fel is érek a vasuti töltésre . . . Sehol egy lélek . . . Tanácstalanul állok percekig, van időm bőven rágyujtani is . . . A Spódium-gyárból kifordul egy munkás . . . Érdeklődöm . . . Nem tudja, még nem régen dolgozik itt . . . A kutyafáját ennek a kutyatelepnek — bosszankodom! . . .

De bosszuságom csakhamar elmul, mert egy vadászpuskás egyén közeleg felém . . . Zöld paroli . . . Semmi sarzsi . . . Hisz ez egy finánc, kacag fel a lelkem! Nagyszerü! Már beszédbe is elegyedtünk . . . Nem erre kellett volna, még tovább egy megállóval csak leszállni — magyarázgat barátságosan . . . Néma hallgatás, néhány száz méter gyaloglás, sineken keresztül-kasul, töltésről le-föl . . .

— Tán valami kutya van a dologban? — érdeklődik ismét.

— Nem, semmi . . . Ujabb csend . . . Szép szántóföldek mellett haladunk, hol szorgalmas zsellérkezek turják a magyar ugart . . .

Közben már a telephez érünk . . . Én becsengetek, ő tovább megy . . . Valóságos kis japánkert között megyek fel az igazgatói irodába. Itt friss élet lüktet az irodában, nem ugy, mint egyéb hivatalos helyiségekben szokás. Három üvegládikában három kicsi tenger . . . Langyos viz, koráll-imitációk, kicsiny tengeri csigák, kagylók, élő növényzet, különböző vizi élőlények mindenikben. Egyikben piciny cigányhalak fürészkélnek, izegnek-mozognak, soha nem nyugosznak. A másikban szines japáni uszony huzódik meg, mig a harmadikban egy mexikói Axótel terpeszkedik . . .

Az igazgató örömmel és szeretetreméltóan fogad.

— Üzemünk hivatása elsősorban, hogy az 1888. évi VII. t.-c. reánk vonatkozó rendelkezései alapján a beszállitott állati hullákat és az itt leölt állatokat felboncoljuk. Ezt állandó állatorvosi szakszolgálat mellett végezzük, hogy a boncolás révén megállapitott kórisme alapján, elsősorban a fertöző megbetegedések (pl. takonykór, lépfene, sertésvész stb.) fenforgása esetére, a szükséges óvóintézkedéseket életbeléptethessük s ezáltal a betegség továbbterjedésének és a ragály kifejlődésének elejét vegyük. Célunk továbbá, hogy az állati hullákból kitermelhető értékes anyagokat megmenthessük, mely gazdasági szempontból is igen jelentős. Gépek segitségével történik az elhullt állatok s a közfogyasztástól elvont egyéb husnemek feldolgozása. E célra kitünő *Ottó*-féle berendezésünk van, mely ma a legmodernebb és legtökéletesebb ilynemü készülék.

— Hatalmas dezinfektorokba kerülnek a feldolgozásra szánt husrészek, hol főzzük-száritjuk őket, melyekből aztán a zsirt, nedvet s egyéb folyékony részeket megfelelő recipiensekben összegyüjtjük. A zsiradék a tisztitókban kiválik, s átadjuk az itt működő szappanfőző üzemünknek. A boncolások révén a kórnemzőanyagokat *abszolut biztonsággal* megállapitjuk s ezen baktériumok és azok spórái a magas nyomásu és hőfoku gőzzel történő főzés utján teljesen megsemmisülnek. Végeredményben azután ez állati hullák a feldolgozás után *kitünő husliszté* válnak és a szappangyártásra nagyszerü zsiradékot szolgáltatnak. A husliszt kiváló állati tápszer; haletetés, baromfi és sertésnevelésre nagyon alkalmas. Nagy előnye a hullafeldolgozásnak még az, hogy ezen állatokat azután nem kell elásni, minek következtében hatalmas földterületek nem vonatnak el a mivelés és a gazdálkodás alól.

A kutyavadászatra terelem a szót . . . Hát van, van, elegendő. Rengeteg kóbor eb cirkál a fővárosban s kerül be vidékről. Nézetem szerint legalább 25—30 ezer kutya van a fővárosban. Sintéreim minden nap portyáznak. Mindenikkel három rendőr, hogy szabályszerüen történjék a fogás. A helyet mindig napról-napra kijelölöm s e célra külön kutya-naplót vezetek. Ma például az Orczy-ut környékén van fogás. Az elfogott ebet azután két napig tartjuk (napi tartásdij kutyafejenkint 20 korona) s ha nem váltják ki, megöljük. Ha gyanus kutyákat hoznak be, — ami igen gyakran, csaknem naponkint előfordul — azokat azonnal felboncolom s agyvelejüket beküldöm az állatorvosi főiskolába.

Sok panasz hangzik el aziránt, hogy kiméletlenül fogdossák össze a kutyákat. De hiába! Keztyüs kézzel nem lehet azokkal bánni. Próbáltuk már másként is; hálóval, lasszóval, dróttal, melynek végén gummicső van. Mert a panasz az volt, hogy szegény kutyáknak a nyakukra szoritják a drótot! Nem lehet másként,, a többi fogási módból *egy sem vált be.* Mert az a kutya rug, harap, kapálódzik, mindent elkövet, hogy menekülhessen s ezért csak a mai használatos módszerünk a legalkalmasabb e célra; Németországban is ugyanigy csinálják — dróttal . . .

Rövid diskurzus még, majd felkerekedünk s megnézegetjük az üzemet. Példás tisztaság a gépházakban. Az igazgató kedvesen magyarázgat . . . Belépünk a boncterembe . . . Büzös szag csavarja meg orrom . . . Hat csenevész borjutetem lóg a falon szép sorjában. Emitt hatalmas hushegy. Van közte minden. Lólábak, korcsszülött borju, döglött kutya, bárány, különböző állatfejek, testrészek, cafatos husrészek a vágóhidról, vese, lép, máj és a többi . . .

Jobbról egy sovány, keshedt konflis-gebe ölelkezik az anyaföldde, illetőleg a kövezettel. Fülében a fejcédulája. Megnézzük. Rajta betegsége s gazdája neve. *Róth* Jenő — Rákóczi-ut 82 . . . Emitt hatalmas lókoponyákat fejszéz egy munkás, a másik lábszárcsontokat, patákat vagdos.

Még egyszer megismétli a direktor, hogyan lesz a liszt a kutyából. A gyártás egész processzusát szemléltetően bemutatja. Néhány percig tart, de ez elég. Az állati rothadó szag fojtogatta a torkom . . . Kilépve a hullakamrából nagyot lélegzem . . . Nekivágok az Illatos-utnak, melyet valószinüleg nem az állategészségügyi telep boncterméről neveztek el, mert igen jó az ájér rajta . . .

Tóth Lajos dr.

ISZAPKURA orvosi felügyelet mellett
Dr. PAJOR SZANATORIUMBAN
Budapest, VIII., kerület, Vas-utca 17. sz. — Kivánatra iszapot házhoz is szállit.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

A mezőgazdasági bizottságokról

Irta: PUREBL GYŐZŐ dr., fővárosi tanácsnok

A földmivelésügyi miniszternek a belügyminiszterrel egyetértően kiadott rendelete a községi (városi) járási és vármegyei mezőgazdasági bizottságokról azt célozza, hogy a mezőgazdasági érdekképviseletek tömörülhessenek egy önálló autonomiával felruházott szervezetbe, — miként az az ipar és kereskedelemnek már eddig is megadatott, — s hogy ezen szervezetben önálló hatósági funkciókat is végezhessenek. Tette pedig a kormány ezt a mezőgazdasági érdekképviseletről szóló törvény alapjan. Ezen mezőgazdasági érdekképviseletek az egyes közigazgatási területeken működő szervek s a területileg illetékes mezőgazdaság és a mezőgazdasági lakósság érdekeit képviselik a közigazgatási hatóságok, más közhivatalok és intézmények előtt és ezen érdekeket közhasznu kezdeményezéseikkel, reájuk bizott közérdekü feladatok teljesitésével mozditják elő. Jogositva vannak tárgyalás alá venni mindazokat a kérdéseket, amelyek területükön a mezőgazdasági termelést, gazdasági rendes, a mezőgazdasággal kapcsolatos beszerzést, értékesitést, hitelügyet, közlekedést, továbbá a gazdák, mezőgazdasági munkások és cselédek helyzetét, egymáshoz való viszonyukat, valamint gazdatársadalmi és népjóléti viszonyokat érintik. Jogositva vannak a közigazgatási hatóságok előtt az emlitett érdekeiket feltárni, javasolni és szorgalmazni a szükségesnek látszó hatósági intézkedéseket, rendszabályokat, vagy szabályrendeleteket, másrészt pedig saját hatáskörükben kezdeményezni a célszerünek látszó intézményeket.

Minden mezőgazdasági bizottság e gazdasági kérdések közül maga állapitja meg időről-időre, hogy mivel foglalkozzon, maga állapitja meg müködése területén a mezőgazdaságot és a müködési területén illetékes közigazgatási hatóságok, közhivatalok, gazdatársadalmi szervezetek ezen ügyben e bizottságtól véleményt is kérhetnek.

A mezőgazdasági bizottságok területenkint mezőgazdasági kamarákhoz tartoznak, amely kamarákba a bizottságok a földmivelési minisztérium által megállapitott létszámmal képviselve vannak.

A mezőgazdasági kamarák viszont az országos kamarába küldik ki tagjaikat és az országos érdekü kérdések ehelyütt lesznek tételesen elintézve.

Budapest székesfőváros közgazdasági ügyosztálya érezte azt, hogy *Budapest székesfőváros területén egy ilyen mezőgazdasági bizottságnak felállitására szükség van* s bár eleinte e felfogás tekintetében bizonyos nehézségekkel kellett megküzdenie, mindazonáltal agilitása célhoz vezetett, amennyiben a főváros tanácsa az érdekeltek bevonásával és meghallgatásával ennek szükségességét kimondta és annak megalapitásához hozzájárult.

Nagy nehézségekkel kellett megküzdenie a közgazdasági ügyosztálynak a *megalakitás körül*, mert ez választással járt, a választás pedig megelőzőleg a Budapesten működő és dolgozó gazdák összeirásának jegyzékét tette szükségessé. Többszörös, még hirdetmények utján is, valamint Budapesten a mezőgazdaság keretében alakult érdekképviseletek felszólitásával sem tudtuk a személyes jelentkezéseket összehozni könnyen azért, mert mindezek részéről az érdeklődés hiánya mutatkozott annak dacára, hogy a részletes felvilágositásokat erre vonatkozólag megadtuk. Ekkor az illetékes ügyosztály hivatalos uton, jóformán az illetékes területeken (I., II., III., VII., X. kerületek) az összeirást *hivatalosan végeztette*. Összeirtuk a törvény szerint 1. a mezőgazdasági munkásokat, cselédeket és gazdasági alkalmazottakat; 2. azokat, akiknek birtoka 10 katasztrális holdnál nem nagyobb, az ilyen birtokok haszonélvezőit és haszonbérlőit is; 3. azokat, akiknek birtoka 10 katasztrális holdnál nagyobb, de 30 kataszteri holdat nem halad meg, továbbá az ilyen birtokok haszonélvezőit és haszonbérlőit; 4. azokat, akiknek birtoka 30 katasztrális holdnál nagyobb, de 100 kataszteri holdat nem halad meg, az ilyen birtokok haszonélvezőit és haszonbérlőit; 5. azokat, akiknek birtoka 100 katasztrális holdnál nagyobb s ezen birtokok haszonélvezőit és haszonbérlőit; természetesen a fent elsoroltak közül csak azokat, akiknek Budapest határában mezőgazdasági mivelés alatt álló földbirtoka van, vagy egy ilyen földbirtoknak a haszonélvezője, vagy egy évnél hosszabb időre haszonbérlője; s minden 24 évet betöltött férfit, ha magyar állampolgár és a mezőgazdaságba állandóan alkalmazva van, vagy akár mint gazdasági cseléd, akár mint gazdasági munkás állandóan a mezőgazdaságban dolgozik, feltéve hogy legalább 3 éve lakik a község területén.

Ezen összeirási jegyzéket mint emlitettem 60 nappal a választás előtt megállapitottuk és 15 napra közszemlére kifüggesztettük. Már itt aztán több érdeklődés mutatkozott s többen jelentkeztek olyanok, akik utólag jegyzékbe valo felvételüket kérték.

Ez alapon történt meg a választás olymódon, hogy a fentjelzett öt csoportba három-három tagot választottak a főváros által megállapitott választási helyen. Tehát a főváros mezőgazdasági bizottsága 15 tagból áll, amely létszámot a földmivelésügyi minisztérium áliapitott meg s miután a választás ellen felebbezés nem adatott be, ez a bizottság f. évi március hó 24-én törvényesen megalakult és tisztikarát ekkor meg is választotta.

Ezen bizottságba a főváros mint területileg legnagyobb mezőgazda választás utján a közgazdasági ügyosztály vezetőjével képviselteti magát és a törvény szerint hivatalból tagja lett Berczel Jenő fővárosi tanácsnok ur. Titkos választás utján a mezőgazdasági bizottság elnöke a közgazdasági ügyosztály vezetője lett, alelnöke März Károly budai gazdálkodó, jegyzője pedig Jauernik Viktor gazdálkodó.

A jelölések és a választások alkalmával különös figyelemmel voltunk arra, hogy azon kerületek, (I., II., III., VII., X.) amelyeknek területén intenziv mezőgazdasági munka folyik, *kellőképen képviselve legyenek*. Miután a főváros mezőgazdasági bizottsága területileg a kecskeméti gazdasági kamarához tartozik, a mezőgazdasági bizottságunk titkos választás utján a minisztérium által megállapitott létszámnak megfelelőleg 5 tagot delegált ebbe a kamarába.

Tekintettel arra, hogy a főváros emlitett területein intenziv gazdálkodás és állattenyésztés folyik, igazán nagy érdeke volt a fővárosnak, hogy ezen mezőgazdasági bizottságot megalakitsa. Végre van egy szerve ezen gazdálkodóknak, ahol érdekeik képviselve lesznek, ahol kivánságaikat, óhajaikat s mindazokat az intézkedéseket, melyek e téren szükségessé válnak, e szervezetbe előterjeszthesse s mint autonom hatóság azokat az illetékes közigazgatási hatóságokkal megértesse s a végrehajtásokat eszközöltethesse.

Aki ismeri azt a komoly s a főváros fogyasztó lakósságára nézve nem közömbös, emlitett kerületeinkben meglévő s a fővárosi gazdák által nehézséggel megmüvelt gazdasági területeket és ezen a helyen folytatott tejgazdaságot és állattenyésztést, csak *örömmel üdvözölheti a fővárosi mezőgazdasági bizottság megalakitását.*

Nézetünk szerint nem kell hogy messze elmenjünk, hogy a főváros fogyasztóközönségének részbeni és mezőgazdasági ellátására pályázatokat irjunk ki, hanem hatályosan és komolyan kell foglalkoznunk azzal a kérdéssel, hogy miképen lendithetjük fel a főváros hegyvidékén, Óbudán, Zuglóban és Kőbányán eddig mindenféle nehézséggel küzdő, de már meglévő gazdaságokat, miként kellene a főváros területén még parlagon heverő és beépitésre nem kerülő területeket intenzivebben megmüvelni, annak müvelőit segélyezni és támogatni, hatósági pártfogásban részesiteni. Azt hiszem, miként az már egyéb országok nagy városaiban s annak körzetén kivül már megvan, nálunk is jobban kellene kultiválni a mezőgazdaságot, ugy érzem, hogy a főváros zöldség, burgonya, tejellátása, valamint az állattenyésztéshez szükséges takarmányellátás ezekről a mezőgazdasági területekről, ha csak részben is, igen szépen kikerülne s nem kellene a vidéki termelők nehézkes felfogásával s a vasuti szállitásokkal megküzdeni, mert hiszen sok mindent közvetlenül a város területéről tudnánk beszerezni.

Természetesen itt különösen *a fővárosnak is segitségére kellene lennie* a már meglevő és jövőben jelentkező gazdálkodóknak bérleti területek, kaszálók, legelésre alkalmas rétek, a vágóhidaknál és a főváros egyéb üzemeinél felhalmozódott s eddig árlejtések utján eladott és a földek müvelésére alkalmas trágyák, közvetlen nagyobb nehézségek nélkül való átengedésével. Hozzá kellene járulnia a fővárosnak azzal is, hogy az egyes emlitett kerületekben a tanyai területeken, amelyek a villaterületeken jóval kivül esnek, — bár a közegészségi szabályzatok e tekintetben szigoru megállapitást tartalmaznak — a tehéntartásnak és a sertéstenyésztésnek, valamint aprómarha nevelésének nagyobb kontingenst biztositson. Módot és alkalmat kell adni a gazdáknak arra, hogy ehelyütt állattenyésztést is folytathassanak, ezzel biztositván a fővárosnak egy bizonyos részben a tejellátást, valamint egy kisebb részben a sertés- és aprómarhaellátást is.

Az állategészségügyi törvények szerint a községek tartoznak tenyészállatokról is gondoskodni. A fővárosnak az emlitett gazdaságok révén most már aktuálissá vált eme kötelezettségét a „Budai Gazdálkodók Szövetsége" pótolta s ezek tenyészállatokat szereztek be s a fővárostól egy csekély anyagi támogatást, egy bizonyos rész kaszálónak átengedését kérik s remélem, hogy a főváros e tekintetben a gazdálkodóknak segitségére lesz.

Az elsoroltakból látható, hogy *mennyire szüksége volt a fővárosnak egy ilyen mezőgazdasági bizottság létesitésére* és milyen nagy szerep és hivatás vár erre a bizottságra. A főváros közgazdasági ügyosztálya, amelyik keretébe ezen autonóm bizottságot felvette, maga is mindenáron arra fog törekedni, hogy ezen bizottság érdekeit előmozditsa s ezzel közvetve a főváros közellátásának és közélelmezésének érdekeit is a gazdálkodók érdekeinek bekapcsolásával előmozditsa. Remélem, hogy e bizottság révén sok igen szép kérdést megoldunk és a főváros körzeteiben az intenziv mezőgazdaságot és állattenyésztést megteremtjük, s remélem azt is, hogy a főváros törvényhatósági bizottsága, valamint a főváros tanácsa is, mindezekben *hathatós pártfogónk és támogatónk lesz.*

HIREK

A józsefvárosi egyházközség tiltakozik a gázgyári cirkusz ellen. Az Angol Park tulajdonosai, a *Meinhardt-testvérek*, tudvalevőleg tizenöt esztendőre kibérelték a főváros tól a köztemető-uti gáztartót, hogy ott téli cirkuszt létesitsenek. A szerződést az elmult hónapban *Bohn* József bizottsági tag tette interpelláció formájában szóvá a közgyülésen, élesen állást foglalva az ellen, hogy a versenytárgyalás nélkül adja ki a főváros a gáztartót. Most legutóbb pedig a józsefvárosi egyházközség tanácsülése szállt szembe azokkal a törekvésekkel, hogy a Tisza Kálmán-tér cirkusszal gazdagodjék. A VIII. kerületi egyházközség tanácsa ez évi március 31-én tartott tanácsülésében, értesülésünk szerint, a Köztemető-uton lévő egyik gázgyári tartálynak cirkusz céljaira tervezett átengedése ügyével foglalkozván, kijelentette, hogy tiltakozik az ellen, hogy *a keresztény temetőtől huszonöt lépésnyire olyan mulatóhely létesüljön, ahol a bohócok kurjongatása, állatok bőgése, tapsrivalgás, vásári lárma üsse fel tanyáját* és botránkoztassa meg vallásos érzületében a keresztény hivőket. A tanácsülés elhatározta, hogy a biboros hercegprimáshoz, mint a magyarországi római katolikus hivek főpásztorához, az érseki helynökséghez, a Közmunka Tanács elnökségéhez és a főváros polgármesteréhez ir át a józsefvárosi polgárság nevében kérvén ezen keresztényellenes terv megakadályozását. Az erre vonatkozó tiltakozó feliratokat *Blieszner* Ágoston plébános, egyházi elnök, *Vasek* Ernő dr. v. főispán, kormánybiztos, világi elnök és *Glatz Géza* templomgondnok irták alá.

A pesti görögök. Lapunk mult heti számának tárcarovatában *Dömötör* István avatott tollából a pesti görögökről közöltünk érdekes adatokat. Cikkünk kapcsán *Haris* Sándor fővárosi segédhivatali igazgatótól a közleményünkben emlitett Haris-család történetéről a következő nagyérdekü felvilágositást kaptuk: Budapest székesfőváros egyik legrégibb patricius családjai közé sorozható a XVIII-ik század elején Görögországból hazánkba vándorolt és részben Baranyában *(Pécsvárad)*, részben *Szentesen* letelepedett *„Haris"-ok*. Az ugynevezett *baranyai* ág már a negyvenes évek elején jött fel Pestre és egyik tagja, György, megalapitója volt a Koronaherceg-utcában egészen 1892-ig fennállott „Papagály"-hoz cimzett jónevü posztó- és selyemkereskedésnek, egy másik, Szilárd, pedig a Váci-utcában még ma is létező *„Haris-Zeilinger és Tsa"* hirneves vászonüzletnek. A „Papagály"-hoz cimzett kereskedő egyik fia, Pál, szintén kereskedő és az üzletnek további főnöke maradt, mig a másik fiu, Döme, a székesfővárosnál 42 évig szolgálatban álló, tavaly elhunyt müszaki főtanácsos volt, egy unokája pedig *Hans* Sándor shv. igazgató. A *szentesi* ág, melynek csupán a legöregebb tagja, János, maradt otthonában, szintén már az ötvenes évek elején feljött Pestre, ahol Pál, a későbbi görög királyi konzul papirkereskedő, mig fivérei : *Sándor* hires ügyvéd, törvényhatósági bizottsági tag, *György* pedig kuriai biró volt.

Pártmozgalom a Terézvárosban. A XII. választókerületi keresztény pártkör e hó 8-án a VI., Mohácsutva 6. szám alatti kaszinó helyiségében az ujonnan megválasztott vezetőség tiszteletére az angyalföldi keresztény társadalom szine-javának részvételével társasvacsorát rendezett. A vacsorán *Csilléry* András dr., a Keresztény Községi Párt alelnöke, valamint az V. és VI. kerületi kereszténypárti bizottsági tagok is résztvettek. A felszólalások közül különösen *Csilléry* András dr.-nak, és a pártkör elnökének nagyhatásu beszédeit fogadták a megjelentek nagy lelkesedéssel. A felszólalók kivétel nélkül hangoztatták, hogy a közelgő választások alkalmával a keresztény egység táborához való csatlakozás a kerület minden igaz keresztény polgárának és munkásának kötelessége.

—

A Vigszinház e heti müsorán az *Aranyborju*, Herczeg Ferenc szenzációs szinjátéka mellett az *Osztrigás Mici* és a *Teknősbéke* váltakozik. Csütörtök éjjel a *Teknősbékát*, szombat éjjel az *Osztrigás Micit* adják. Husvét vasárnapján délután az *Ördög*, hétfőn délután a *Csodagyermek* kerül szinre.

Kardos—Nádor Babavásárja teljesen betölti a Király Szinház e heti műsorát. Nagypénteken nincs előadás. Jövő vasárnap délután *János vitéz*, husvéthétfőn délután ugyancsak *A hollandi menyecske* kerül szinre 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Törzs Jenő és Bársony Dezső Vademberek cimü nagysikerü darabja e héten ma, szerdán, szombaton és husvéthétfő este szerepel a Magyar Szinház műsorán, mindannyiszor a bemutató kiváló szereposztásáabn. Kedden a *II. Lajos király*-t, csütörtökön és husvéthétfőn délután rendes esti helyárakkal a *Szinház* kerül szinre. Jövő vasárnap délután *A kis lord*-ot adják. Nagypénteken nincs előadás.

Az Árnyhalász és A gazdag lány váltakozva kerül szinre e héten a Belvárosi Szinházban. Az *Árnyhalász* ma, szerdán, szombaton és husvéthétfőn este, *A gazdag lány* kedden, csütörtökön, vasárnap és husvéthétfőn délután 3 órakor rendes esti helyárakkal. Nagypénteken nincs előadás. Jövő vasárnap délután 3 órakor mérsékelt helyárakkal *A buta ember* megy.

Szaharadzsa gyöngye, Pipacs-utca 10, Teréz szinésznő lesz, Tavasz cimü darabok és az áprilisi müsor kitünő magánszámai, valamint tréfái kerülnek szinre e héten minden este az Andrássy-uti Szinházban. Ugyancsak ezt a müsort játsszák jövő vasárnap délután és husvéthétfőn délután 3½ órakor, mérsékelt helyárak mellett. Nagypénteken nincs előadás.

A rendkivüli sikert aratott Toto cimü operett minden este szinre kerül a Blaha Lujza-Szinházban a bemutató kiváló szereposztásában. Nagypénteken nincs előadás. Husvéthétfőn délután 3 órakor, mérsékelt helyárak mellett a *Fi-Fi* kerül szinre. Husvétvasárnap délután rendes esti helyárakkal a *Toto*-t ismétlik.

A Renaissance-Szinház husvéti hetét az 50-ik előadás ünnepén is a táblás házakat vonzó szezonsikerü vigjáték, *A jó fiu* dominálja, váltakozva a szinház imént bemutatott francia vigjátéka ujdonságával, *Az elveszett paradicsom*-mal. Kedden, csütörtökön és husvétvasárnapján Rajnai Gáborral a cimszerepben. *A jó fiu* kerül szinre. Hétfőn, szerdán, szombaton és husvéthétfőjén pedig *Az elveszett paradicsom* lesz műsoron.

Uj magyar darab a Belvárosi Szinházban. A Belvárosi Szinházban a jövő héten mutatják be Kádár Endrének, az ifjabb irói gárda kiváló tehetségü tagjának, *A szerelem elmegy* cimü háromfelvonásos szinművét. A darabhoz, melynek próbáit Szőke Kálmán vezeti, teljesen uj kiállitás készül Básthy István tervei alapján. A főszereplők Németh Juliska, Gellért, Harsányi, Abonyi és Benedek Margit lesznek.

Heltai Jenő mesteri forditásában élvezi a közönség a Renaissance-Szinház pompás francia vigjátékát, *Az elveszett paradicsom*-ot. E héten szombaton kerül szinre és husvét hétfőjén Berky Lilivel és Tóth Böskével a fő női szerepekben.

KÖZGAZDASÁG

A Vásárpénztár tőkeemelése. A Budapesti Takarék- és Vásárpénztár R.-T. e hó 9-én tartott közgyülésén alapitó tőkéjét 60 millió koronára emelte fel.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatósága legutóbbi ülésén megállapitotta az 1921. üzletév mérlegét, mely a tavalyi 46 millióval szemben 58 millió 302.851.55 korona tiszta nyereséggel zárult. A zárszámadás főbb adatai: Nyereség: kamatszámlán 89.7 millió K, jelzálog és községi kölcsönüzleten: 2.8 milliárd K; különféle jutalékokon, konzorciális és értékpapirüzleten és külföldi érdekeken: 80.4 millió K; fiókok és komanditek nyeresége: 10.9 millió K. Kiadások az alkalmazottak fizetése: 72 millió koronára, mig a költségek és adók 57 millió koronára emelkedtek; kifizetett vagyonváltság 80.2 millió K; a bank által kezelt idegen pénzek összege 4 milliárd koronára rug és cimleteinek forgalma 642.8 millió korona volt. A mérleg a bank értékpénztáránál az érdeklődők rendelkezésére áll. Az igazgatóság az 1922 április hó 22-én, délután 5 órára egybehivott közgyülésnek inditványozni fogja az 1921. üzletévi szelvényeknek 20 százalékkal, azaz 200 koronával való beváltását, a tartalékalapoknak 11.5 millió koronával, a nyugdijalapnak 11.6 millió koronával való javadalmazását. Továbbá 2 millió koronával egy „Weiss Fülöp-alapitvány" létesitése fog inditványoztatni. A Franciaországban elhelyezett kötvényekre vonatkozólag létrejött egyezménnyel kapcsolatban az igazgatóság felhatalmazást kér 10.000 darab, korábbi elhatározás alapján még kibocsátható uj részvénynek a tartalékalap terhére való kibocsátására. Az igazgatóság ugyanezen ülésén Balogh Sándor, Décsi Viktor, Molnár Árpád a'igazgatókat igazgatói cimmel ruházta fel, mig Braun Tivadar, Borsay László, Fehér László, Hangos Béla, Hort Endre, dr. Lányi József Philipp Artur, Vetsey Géza és Winterstern Jenő főtisztviselőket cégjegyzőkké nevezte ki.

Az Országos Tejgazdasági Szövetség alakuló közgyülése. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara nagytermében minap tartotta alakuló közgyülését a Magyar Tejgazdaság termelésbeli ipari és kereskedelmi érdekeltségeinek részvételével az Országos Tejgazdasági Szövetség. Alelnökökké Gerley Lajost, Inkey Pál bárót és Pátkay Dánielt választották meg. Az elnöki állás betöltése dolgában a legközelebbi rendkivüli közgyülés fog határozni.

A Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat igazgatósága részvényenkint 150 korona osztalék kifizetését fogja javasolni. A tisztviselői nyugdijalapnak 3,000.000 korona, a bányatárspénztáraknak 3,000.000 korona, a munkások üdülési szabadságalapjának 2,000.000 korona, a jubileumi jutalomalap megteremtésére 4,000.000 korona és végül kulturális jótékonysági célokra 1,000.000 korona adományt javasol.

Megalakult a Pestvármegyei Kőbánya és Utépitő Részvénytársaság. Pest vármegye tanácstermében tartotta hétfőn délelőtt a Pestvármegyei Kőbánya és Utépitő Részvénytársaság alakuló közgyülését. A közgyülésen mintegy 200 városnak és községnek kiküldöttje vett részt az uj részvénytársaság képviseletében. Állandó közgyülési elnökké egyhangulag dr. Agorasztó Tivadar vármegyei alispánt, jegyzőkönyvvezetővé dr. Tarnay Árpád főjegyzőt választották meg. Elmondotta ezután az elnök a K. T. 155. §-ának értelmében az alakuló közgyülés határozatképességét, majd fölolvasták az alapszabályokat, melyekhez kevés módositással az egész közgyülés hozzájárult. Az alaptőkének, mely 40 millió, eddig több mint 30 százalékát, 16 milliót, már befizették. Elfogadta a közgyülés azt is, hogy az alapitási tervezet értelmében, amennyiben az előirányzott 40 millió alaptőke kevésnek bizonyul, elsőbbségi kötvényeket bocsát ki. Rátértek ezután az igazgatóság tagjainak megválasztására, valamint a felügyelőbizottság megválasztására. Az igazgatóságot a következő tizenöt taggal választották meg: dr. Preszly Elemér, dr. Agorasztó Tivadar, Pálóczi Horváth István, dr. Hankovszky Zoltán, dr. Tarnay Árpád, Erdélyi Lóránd, Almássy Sándor, Kövecs Károly, Buday Béla, dr. Antolik Arnold, Faragó József, dr. Karácson Endre, Brandtner Pál, dr. Thuuróczy Dezső és dr. Szalontay Barnabás. Ezután az elnök a közgyülést berekesztette, mely után az igazgatóság tartott értekezletet, melyen állandó elnökükké egyhangulag megválasztották dr. Agorasztó Tivadart.

FONTOS ÉRTESITÉS!

A „KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

félemeleti és souterrain helyiségeinek megépitése idejére az ideiglenes árusitást f. hó 20-tól kezdve

Hollub János-féle varrógépüzletben
IV., Magyar-utca 12. sz. a. folytatja.

Az átköltözködésig és az ideiglenes árusitás ideje alatt, az áruraktár minél gyorsabb apasztása miatt, árainkat további 5%-kal leszállitottuk és a 3% forgalmi adót sem számitjuk fel.

Kérjük a t. vásárlóközönséget, hogy ezen kedvező alkalmat el ne mulassza és szükségletét minél előbb szerezze be, mert sajnos, további árdrágulásra van kilátás. — Üzletünket reggel 8 órától esti 6 óráig egyhuzamban tartjuk nyitva.

Kitünő tisztelettel **az Igazgatóság.**

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner

AZ UJ ÁPRILISI VARIETTÉ-MŰSOR

Kezdete este negyed ½8 órakor.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.

Magyar Erzsi vendégjátéka: **Aranymadár, Harmath Imre** és **Zerkowitz Béla** nagy operettje 3 képben és az áprilisi nagyszerü varietté-müsor. ◆ Kezdete fél 8-kor.

TABARIN Rákóczi-ut 63. Telefon 21-16.

Áprilisi rekord-műsor keretében fellépnek

Először Budapesten **FRED HANSON** az utolérhetetlen tánc-excentrikus.

POLDI & BOREN a kontinens legjobb táncjelenete.

CALIGARI a jelenkor legnagyobb tánc-attrakciója!

MISS ETHEL ADAMS és még 25 elsőrangu szám!

Kezdete 9 órakor. — Elsőrendü meleg konyha!

Fővárosi **CIRKUS** Városliget

Telefonszám: 55-55

Naponta fél 8 órakor a fényes áprilisi műsor

Csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor családi és gyermekelőadás

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)

Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.

A NAGYSZERÜ FOGÁS Forró Pál tréfája. — **A ZENÉLŐ FOGORVOS**. Irta: Andre Mouozy-Eon. Forditotta Bálint Lajos. **A KINEMATOLOKOTEMPOGRÁF**. Ábrándos revü. Irta: Wells ötlete után Harsányi Zsolt. Zenéje: Losonczi Dezsőtől. Szőllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Boros Géza, Saásdy Alice, Sándor József uj magánszámokkal.

Kezdete ½8 órakor. — Pénztárnyitás: 11-től 1-ig, d. u. 4-től 6-ig.

PARISIEN GRILL

Szerecsen-utca 35. sz. (a «Blaha Lujza Szinház»-épületében)

Áprilisi uj műsor:

Hyyppä és Wiesländer világhirü stepptáncosok

Georges & Dolly Wells francia táncospár. Prolongálva!

Hornik nővérek tánckreációk

Erna Lutz német előadóművésznő

Steiner Simi Jazz-Bandja

Kezdete ½11 órakor. Telefon 120-77. Meleg konyha. Kitünő italok.

SCHMIDT-NÉPARÉNA

(Volt Barokaldi) a Városligetben.

Naponta diszelőadások

délután 3 órától.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

14.009—1922. XII. tan. sz.

Versenytárgyalási hirdetés.

Budapest székesfőváros Elektromos Műveinek igazgatósága az I., Budafoki-ut 13.527—1., 2., 3. hr.-számu telken levő elektromos központi kazán- és gépház toldaléképület bontási-, föld-, kőmives-, beton- és elhelyező munkáira és az azokkal kapcsolatos szállitások végrehajtásának vállalatba adására

nyilvános irásbeli versenytárgyalást

hirdet.

Az alább megjelölt helyen átvehető feltételek értelmében szabályszerüen kiállitott irásbeli ajánlatok magyar nyelven szerkesztve, az egységárak megjelölésével (egységáras versenytárgyalás) teendők.

Budapesti (Budapesten cégjegyzett) vállalkozók ajánlataikat postán nem küldhetik be. Az előirt okmánybélyegekkel ellátott, szabályszerüen tett és aláirt ajánlatot pecséttel lezárt boritók alatt 1922. évi április hó 20-án (csütörtök) délelőtt 11 óráig a Budapest székesfőváros tanácsi XII. (világitási és vizvezetéki) ügyosztályának kezelő irodájában Eller Károly kezelőfőtiszt ur vagy helyettese kezéhez (IV., Központi városház, II. emelet 295. ajtószám alatt) kell benyujtani, vagy oly időben postára adni, hogy az ajánlat a jelzett határidőig a tanácsi XII. ügyosztályba beérkezzék.

A fenti munkákra az ajánlati végösszeg után számitott 2%-nak megfelelő összegü bánatpénz teendő le a vállalati feltételekben körülirt módon.

Az előbb megnevezett határidőre beérkezett összes ajánlatok ugyanazon napon d. e. 12 órakor a tanácsi XIII. ügyosztályban fognak nyilvánosan felbontatni, amely eljáráson az ajánlattevők vagy azok igazolt képviselői jelen lehetnek.

Az ajánlattevők ajánlataikkal a végleges döntésig, de legfeljebb 14 napig kötelezettségben maradnak.

Kizárólag csak olyan ajánlatok vétetnek figyelembe, melyek a „Külön kikötések" 1. pontjában foglaltaknak szigoruan megfelelnek.

A versenytárgyalási hirdetést, az ajánlati ürlapot, a vállalati feltételeket, az általános és részletes munkafeltételeket, a külön kikötéseket, a szerződés tervezetet, a költségvetést és a költségvetés függeléket a jelentkező ajánlkozni szándékozók *Reichl* Kálmán megbizott épitésznél (IV., Városház-utca 14, V. emelet) hétköznapokon délelőtti 9 és 12 óra között 500 korona lefizetése ellenében megszerezhetik.

A tervek ugyancsak a fentnevezett megbizott épitésznek irodájában tekinthetők meg, ahol a kivánt műszaki felvilágositások is megadatnak.

Az Elektromos Művek igazgatósága fenntartja magának azt a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között, tekintet nélkül az ajánlott árakra, szabadon választhasson, hogy a munkát vagy szállitást az ajánlattevők között tetszése szerint megoszthassa, vagy amennyiben a versenytárgyalás eredményét kielégitőnek nem találná, ujabb nyilvános vagy korlátolt versenytárgyalást tarthasson, esetleg a munkák vállalatba adása tekintetében másként is intézkedhessék, illetve a vállalatba adástól teljesen eltekinthessen.

Tekintettel arra a rendkivül fontos közérdekre, amely a tervezett épitkezés mielőbbi létesitéséhez füződik, az Elektromos Művek igazgatósága kijelenti, hogy a munkák végérvényes odaitélése iránt hozandó határozatai ellen jogorvoslat csakis birtokon kivül vehető igénybe.

Budapest, 1922. évi március 27-én.

Budapest székesfőváros Elektromos Művei Igazgatósága.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**

Társszerkesztő: **FABRITZKY ANTAL.**

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.

Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

II. évfolyam Budapest, 1922 április 26 16—17. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A nagy legények

akik most uton-utfélen hirdetik, hogy az országos politikában elfoglalt álláspontjuk lehetetlenné teszi számukra, hogy továbbra is a Keresztény Községi Párt kötelékében maradjanak, nem is olyan nagy legények, mint amekkoráknak a mindenesetre terjedelmes és öblös hangjuk után gondolná őket az ember. A meggyőződés, amely ezekben a kakofoniás tirádákban mint vezérmotivum szerepel, nem tartozik a legszimpatikusabb indokolások közé, mert éppen ezek az urak voltak azok a multban, akik nem annyiszor változtatták a meggyőződésüket, mint ahányszor a mesebeli köpönyeget szokás forgatni, hanem legalább is annyiszor, ahányszor fehérneműjét váltja az ember. A sok változtatás után most végre is nem vagyunk tisztában azzal, hogy melyik az a lobogó, amelynek szolgálatában meg akarják bontani a keresztény városháza egységét.

Mert itt igazán csak az elv a fontos, és nem a személyek, akikkel nem veszit sem számban, sem sulyban a Keresztény Községi Párt, de nem nyer az az egyelőre ismeretlen szinösszetételü zászló sem, amelynek hordozóivá szegődtek e malomalatti politikusok. Két esztendő alatt a Keresztény Községi Párt majd minden egyes tagja serény igyekezettel buzgólkodik a keresztény várospolitika megteremtésén, ám ezek az urak azzal voltak állandóan elfoglalva, hogy a nemzetgyülés padjait verték és a mai helyzetben egyedül lehetséges keresztény reálpolitika helyett a személyeskedésnek, meddő szócsatának, oktalan szalmacséplésnek abban a paroxizmusában meritették ki jobbra érdemes energiájukat, amelyre csak a haldokló Lengyelország utolsó országgyülésén látunk tragikus példát.

Hol voltak ezek az urak a Keresztény Községi Párt küzdelmeiben és sulyos megpróbáltatásaiban, ha csak nem személyi kérdésekről volt szó. Akkor ott villogtak a bizottságokon és a közgyülésen és ők, akiknek városházi működésük sulyt nem adott, hatalmi szóval akarták pótolni a pótolnivalójukat jelöltjeik érdekében. De máskülönben nem láttuk őket sem a bizottsági üléseken, sem a közgyülésen, de még a pártértekezleteken sem, aminthogy számukra nem a keresztény Budapest megteremtésén való munkálkodás, hanem a hatalom és a befolyás volt a fontos.

Hogy mi fog történni a juniusban összeülő nemzetgyülésen és hogy az ország kormányzótestületének kicsinyes elvakultsága, önző pártérdeke és meddő személyeskedése eljuttatja-e a magyar Osztrolenkához e sokat próbált nemzetet az, bármennyire is fájdalmas nekünk e pillanatban, nem tartozhatik e cikk keretében reánk. De nem türhetjük azt, hogy akiket sorsuk és országuk balszerencséje nemzetünk választott képviselőül jelölt ki, a meddőség mételyét ennek a milliós városnak politikájába is bevigyék és a sudárbaszökkent palántát a megélhetés legelemibb lehetőségétől is elzárják. Nem türjük és nem fogjuk türni, hogy a Keresztény Községi Párt kompakt egységét megzavarják a hiu jelszavak, hogy itt is talajra leljen a széthuzás, a kicsinyesség, a perspektivanélküliség. A forradalmak utáni Magyarország egyetlen pozitiv értéke az a százhatvanhét tagból álló párt, mely az ország fővárosának kereszténnyé és magyarrá tételét tüzte ki céljául, a tántorithatatlan akarat és a meg nem alkuvó célkitüzés jegyében. Vajjon türhetjük-e, hogy egy beteg ágból pusztulásnak induljon az egész gyönyörü terebélyes fa és hogy a betegség, mely a leválni készülő ágat senyveszti, az ép gyökereket is megtámadja?

Aki menni akar, menjen békével. Nem marasztaljuk őket és nem sirunk utánuk. Keressék a keresztény várospolitikát ott, ahol találni vélik és a maguk kis körébe vigyék be az országos politika küzdelmeit izlésük és tetszésük szerint. Talán a demokratáknál fogják megtalálni, talán a Széchényi-pártnál, talán sehol sem. A kilépőket mi azzal a meggyőződéssel bocsátjuk utjukra, hogy nem mi rajtunk mult a dolgok ilyenre fordulása és nem mi voltunk azok, akik a választások alkalmával kezünkbe kapott zászlót cserbenhagytuk.

„B. Á. V."

Irta: PUREBL GYŐZŐ dr.
fővárosi tanácsnok

A főváros áthatva az árumintavásároknak nagy jelentőségétől, — amelyről már több cikkemben irtam s a főváros ipara és kereskedelme szempontjából méltattam — figyelemmel továbbá az árumintavásárok közgazdasági, ipari és kereskedelmi, valamint idegenforgalmi szempontból való fontosságára, elhatározta, hogy ez ügyet felkarolja és megszervezi.

Elsősorban figyelemmel arra, hogy a városligeti Iparcsarnok, amely eddig a tavaszi, illetve keleti árumintavásárok megtartására helyiségül szolgált, kicsinynek bizonyult, elhatározta a székesfőváros törvényhatósági bizottságának közgyülése, hogy az emlitett Iparcsarnok mögötti, mintegy 2130 négyzetméternyi területet ezen célra átengedi. Nagy áldozatokat hozott evvel a főváros, mert ezzel évtizedes gyakorlatot és felfogást adott fel, hogy a Városligeti területéről egy talpalatnyi földet sem enged át épitési célokra. A főváros azonban az ipar és kereskedelem pártolása és támogatása céljából ezt a nagy áldozatot is meghozta, sőt mi több, ugyancsak ez a törvényhatósági bizottság 5,620.000 koronát szavazott meg, hogy ezen a területen egy kiállitási csarnok (113 m. hosszu, 19 m. széles) épittessék fel és az épitkezést a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarára bizta az általa bemutatott és a főváros által felülvizsgált — *Francsek* Imre müépitész által elkészitett — tervek alapján. A bejelentés szerint ez az uj kiállitási csarnok folyó évi junius hó 10-ére már készen lesz, ugy hogy a f. évi jun. 17-én rendezendő „Budapesti Áruminta Vásár" már ebben az épületben és természetesen az Iparcsarnokban is meg lesz tartva. Ezzel a főváros a rendezendő tavaszi árumintavásár sorsán is nagyot lenditett.

A Fővárosi Kereskedők Egyesülése által 1906. évben rendezett első *„Tavaszi Vásár"*, mely később évről-évre ismétlődött, majd a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara által folytatott s 1914-ben már „Keleti Vásár"-nak nevezett árumintavásár, mely szintén évről-évre megtartatott, ma 1922. juniusában *„Budapesti Áruminta Vásár"* nevét vette fel s ezzel megtettük az első lépést arra, hogy a következendő és megtartandó nemzetközi vásárok e név alatt fognak szerepelni.

Miként a lipcsei vásárnak *„Leipzigermesse"*, a bécsi vásárnak *„Wiener Internationale Messe"*, ugy a Budapesten tartandó vásároknak *„Budapesti Áruminta Vásár"* lesz a neve *„BÁV"* jeligével.

A fent emlitett junius hó 17-én tartandó *„Budapesti Áruminta Vásár"* (XIII.) tiz napos határidővel van tervezve. Még pedig 1922. évi junius hó 17-től 26-ig bezárólag. A „Budapesti Áruminta Vásár"-t a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara, a kereskedelemügyi miniszter és Budapest székesfőváros tanácsa támogatásával, valamint a „Magyarországi Kereskedelmi és Iparkamarák", nemkülönben az összes ipari és kereskedelmi érdekképviseletek közreműködésével rendezi. Az árumintavásár megnyitása junius hó 17-én szombaton délelőtt 10 órakor lesz és a tizedik napon junius hó 26-án hétfőn este 6 órakor zárják be. A vásár naponként reggel 8 órától este 7 óráig lesz nyitva.

A most rendezendő árumintavásár szakmái 12 főcsoportra oszlanak:

A *városligeti „Iparcsarnok" helyiségében* a következő csoportok lesznek elhelyezve:

1. üveg, porcellán, majolika és agyagipar,
2. papir, irószer és grafikai ipar,
3. textil és bőripar,
4. norinbergi, diszmü, játékáru és faipar,
5. vegyészeti, gyógyszer és kozmetikai ipar,
6. cipőipar,
7. iparművészet,
8. élelmiszeripar,
9. butor- és kosáripar,
10. apró vas- és fémáruk.

Az *uj csarnokban* a következő csoportok lesznek elhelyezve:

10/b vas- és fémáru, műszaki és elektrotechnikai ipar, mezőgazdasági cikkek,
11. közlekedési eszközök ipara,
12. épitőipar.

Az elsoroltakból látható, hogy a „Budapesti Áruminta Vásár" az összes ipari szakmák árumintavására, a Nyugat és Kelet közti kereskedelem közvetitője. E vásáron a kiállitók nyerstermékeikkel, félig kész, vagy kész gyártmányokkal fognak megjelenni s ezen a vásáron a hazai és külföldi ipar termékeinek mintái kerülnek kiállitásra. Az árumintavásáron résztvevők ebbeli szándékaikat a *Budapesti Árumintavásár irodájával* (V., Szemere-utca 6.) kell hogy közöljék. A helyek kiutalása jelentkezések sorrendjében történik. A bérelhető legkisebb hely a belterületen 1 m², külterületen 2 m². Az áruminták elhelyezése asztalokon, fülkékben, vagy szabad területen történik; az áruasztalok 80 cm. szélesek és 1 méter hosszu részekre vannak beosztva. Minden asztalhelyhez tartozik olyan falterület is, amely 170 cm magas. A fülkék különböző méretüek és ehhez, valamint fekvésükhöz képest különböző áruak. Az asztalok folyóméterenkénti, a fülkék és szabad területek négyzetméterenkénti bérletdija a belterületeken 600 és 1000 korona között váltakozik a hely fekvéséhez képest: a külterületen lévő szabad területek helydija négyzetméterenként 350 korona; a külföldi árukért minden esetben a megjelölt bérletdij kétszerese fizetendő. A kibérelt helyeket átcserélni tilos. A vásáron külföldi árucikkek csak magyar képviselet utján állithatók ki. A helyek kiadását e célra külön bizottság állapitja meg, amelyben a főváros a törvényhatósági bizottság két tagjával szerepel.

A vásár látogatásának megkönnyitése céljából *„Budapest Székesfőváros Idegenforgalmi Hivatala* (Harisbazár I. félemelet 2.) gondoskodik a fővárosba érkező hazai és külföldi kereskedők, iparosok és érdeklődők elszállásolásáról. E célra ezen hivatal szállodai szobákról és magánlakásokban lévő szállásokról gondoskodott. A vásárra feljövő idegenek tehát, ha ajánlott levélben a kiállitás megnyitása előtt 10 nappal megkeresik ezt a hivatalt, közelebbről megjelölik, hogy szállodában, avagy magánlakásban óhajtanak lakni, akkor elszállásolásuk biztositva lesz. A vásár ideje alatt ezen hivatal a hivatalos helyiségen kivül szálláselosztó kirendeltségeket létesit a keleti pályaudvaron, a nyugati pályaudvaron és a délivasut budai pályaudvarán is. Ez a hivatal egyébként a vásár ideje alatt állandó szolgálatot teljesit és helyiségében készséggel ad minden idegenforgalmi vonatkozásu ügyben felvilágositást.

Tekintettel arra, hogy a nemzetközi árumintavásár eszméje és gondolata a budapesti kereskedelemben és iparban kedvező fogadtatásra talált, figyelemmel arra, hogy a főváros közgazdasági ügyosztályának kezdeményezésére Budapesten a nemzetközi árumintavásár legközelebb már meg fog tartatni, lehet hogy f. év őszén már, miután a kiállitók a most juniusban rendezendő árumintavásárt a majdan rendezendő nemzetközi árumintavásár előhirnökeként tekintik, erre a vásárra igen sokan jelentkeztek, hogy több, mint valószinü, miszerint a két kiállitási csarnokon kivül még egyéb helyiségekre is lesz szükség. Az érdeklődés nemcsak a hazai termelők részéről nagy, hanem a külföldiek részéről is, ugy, hogy ez az árumintavásár már a nemzetközi jelleget is részben magán fogja viselni. Figyelemmel a nagy érdeklődésre, azt hisszük, hogy a most rendezendő árumintavásárunk igen jó erkölcsi és anyagi sikerrel fog lezárulni.

A főváros közgazdasági ügyosztálya karöltve a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarával, már erősen dolgozik a Budapesten rendezendő nemzetközi árumintavásár megalapitásán, miután a székesfőváros törvényhatósági bizottságának közgyülésétől erre vonatkozólag az előzetes hozzájárulását elnyerte. Ugyanis a főváros közgyülése elhatározta, hogy hozzájárul ahhoz, hogy ezen árumintavásár a kereskedelem

és ipar bevonásával altruisztikus részvénytársasági alapot szerveztessék és maga a főváros a részvények jegyzéséhez 5,000.000 koronával fog hozzájárulni. Elhatározta továbbá a közgyülés azt is, hogy a felállitandó nemzetközi árumintavásár vezetésének ellenőrzésére és irányitására alakitandó elnöki tanácsban képviselője utján a főváros — teljes érdekeltségének megfelelő vezetőszerep fenntartásával — részt vesz. Tudomásul vette azt is, hogy a nemzetközi árumintavásárok rendezését vezető kezelőszerv, vásárintézőség, a részvénytársaság budgetjének keretében felállittassék s miután ezen szervezet vezető munkájában a főváros ingerenciáját szintén fenntartani óhajtja, a székesfőváros idegenforgalmi hivatalával ebbe bekapcsolódik, mert ezzel az idegenforgalmi intézmények szélesebb alapokra való fektetését előmozditani kivánja s igy ennek keretei a nemzetközi vásárok idegenforgalmának lebonyolitására alkalmasak lesznek. Akkor, amidőn körülöttünk a szomszédos országok fővárosai egymásután rendeznek nemzetközi árumintavásárokat, kétszeres érdekünk az, hogy az általunk rendezett nemzetközi árumintavásár kérdése végre dülőre jusson, hogy ezáltal Budapest főváros Kelet és Nyugat közötti ipar és kereskedelmi forgalom gócpontja és tranzitó helye továbbra is megmaradjon s ezt a magunk számára biztositsuk a szomszédos államokkal szemben.

Meg kell mutatni továbbá azt is, hogy minden veszteségeink dacára iparunk és kereskedelmünk megmaradt, az tovább fejlődik, hogy dolgozunk, hogy dolgozni akarunk és eredményeket is tudunk felmutatni. Ezt pedig csak ugy tehetjük, hogy, ha alkalmat adunk arra, hogy a külföldiek a vásárainkon megjelenvén, mindezeket szemléltetően bemutatva lássák és tapasztalják azt, hogy Magyarország ipara és kereskedelme nemcsak hogy életképes, hanem külföldivel szemben legtöbbször a versenyt még ma is felveszi. Ha sikerül a nemzetközi vásárunk, ugy Budapestet, mint gócpontot megerősitjük és a vásár idejére Budapestet a nemzetközi találkozóhellyé tesszük, a vevők és eladók számára egyaránt.

Mindezekhez természetesen szükség van a kormányhatóság támogatására, ugy a külügyi, mint a belügyi kérdésekben, szükségünk van arra, hogy az illetékes miniszteriumok ezen törekvéseinket honorálják, sőt a nemzetközi árumintavásár megszervezésében ugy anyagilag, mint erkölcsileg részt vegyenek. Szükséges továbbá, az ipar és kereskedelem és ezek érdekeltségeinek, valamint az egyeseknek hathatós támogatása egyrészt a részvényjegyzések révén, másrészt ezen vásárnak ugy erkölcsi, mint áruik propagálása révén. A nemzetközi árumintavásár megtarthatására, illetve megalapitására alakitandó részvénytársaság legalább 60 millió alaptőkével kell, hogy rendelkezzék. Hisszük és reméljük, hogy ezen alakitandó részvénytársaságban a főváros egész társadalma, ipara és kereskedelme ezeknek érdekeltségei a gyárak, a szövetségek és szövetkezetek tömeges részvényjegyzései révén részt vesznek, lehetővé teszik ezen részvénytársaságnak minél hamarább való megalakulását.

Hisszük és reméljük azt is, hogy ugy a kormányhatóság, mint a főváros a nemzetközi vásár megalapitásában minden erejével részt fog venni és ennek ügyét minden lehető módon elő fogja segiteni.

Ha mindez sikerül és a lelkesedés ez ügy iránt meg lesz ugy mindenütt, mint azt mi kezdeményezők magunkban érezzük, ugy a „L. M." (Leipzigermesse) és a „W. M." (Wiener Messe) mintájára a „B. Á. V. jeligénk plakátjaink és a sajtó révén messze külföldön is közismert és hirneves lesz.

A kézicsőtől az elektromos szivattyuig

Látogatás a távozó tüzoltó-főparancsnoknál

Az elmult napokban egy kiváló, európai látókörü, érdemekben gazdag egyéniség távozott a főváros egyik legnevesebb intézményének — a tüzoltóságnak — éléről: *Janicsek* Andor. Fiatalon, frissen, ambicióval és energiával telten került ez áldásos testülethez közel negyven évvel ezelőtt s ma: a leáldozó élet alkonyán, az ő hajába is ezüstszálakat lopott az idő . . . Négy évtized nehéz, felelősségteljes munkája, melyből alaposan kivette részét. Mert neves és emlékezetes alkotás tüződik az ő nevéhez, idejéhez. Felfrissitette, kiszélesbitette, európai nivóra — a legmodernebbre emelte a fővárosi önkéntes tüzoltói kart.

A főváros távozása alkalmával meleg ünneplésben részesitette s a napi sajtó sem feledkezett meg néhány virágszálat füzni jubileumi csokrába. Hisz ez a legkevesebb, amit megérdemel.

Mikor mi estendén csendes álomra fektettük fejünket, melyből olykor a vészesen száguldó tüzoltó-kocsik félelmetes sziréna-sivitása vert fel: már *Janicsek* Andor ment. Neki nem volt sem éjjele, sem nappala. Mindig dolgozott, emberfeletti erővel és munkabirással. Volt rá eset nem is egyszer, igy 1887. január 1-én egy nagy emeletes Rákóczi-uti ház égése alkalmával, hogy egy álló napig ott állt a tűz és viz élet-halál harcában, perzselő zsarátnokok, tüzes lángnyelvek között s munkálkodott — dolgozott, életet, értéket mentett . . . Ruhája csuromvizes, teljesen átázva, a hideg rettenetes . . . Mikor a tűznek vége s haza akar menni, nem tud felülni a kocsira, nem hajlik ruhája — teljesen átfagyott. Gyalog kellett mennie.

Ehhez az emberhez kopogtattam én be visszaemlékezésért. Nem volt fenn lakásában, hanem akkor is lent a tüzoltóparancsnoksági szobában, hol az ő nemes alakját annyiszor láttam. Felesége, egy jóságos arcu, kedves úriasszony, fogad. Alig hogy beszédbe kezdünk, férje lelkendezve a szobába lép. Kezében a Szinház-Világ legujabb száma, mely róla egy kis cikket: „Imádom a szinházat" közöl és fényképét hozza. A nagyságos asszony mosolyogva, örömmel szemléli a képet s kiváncsian kérdi: Tényleg mondtad, hogy „imádom"?

Pár pillanat még a képnek szentelve, mely nem a legsikerültebb. Egyöntetüen megállapitjuk. Azután azzal a lekötelező modorával s közvetlen szivességével felémfordulva rendelkezésemre áll.

. . . 1886 február elsején került a testülethez, mint tűzfelügyelő. Annak idején még csak négyen voltak tisztek a főparancsnokkal együtt, kinek már akkor helyettese. Az évben volt egy nagy tűz az ujlaki bucsu alkalmával. Az őrségek létszáma még kicsi, nem állt fenn a központi laktanya sem. Csak 1895-ben épült. Tizenkilenc ember volt itt csak szolgálatban, ma százhetvenöt van. Ugyanez évben az eskütéri őrség helyébe jött a városházi őrség — még Szerbovszky főparancsnoksága idején — s elektroautomobilokkal szerelték fel.

Majd az emlékezetesebb tüzeseteket ismerteti. Ilyen volt a Gyapju-utcában lévő német szinház égése is, hol a Dummer August előadása közben támadt a tűz. Majd a külföldi tanulmányutairól beszél. Járt Brüsszelben, Berlinben, Münchenben, Stuttgartban, Heidelbergben, Frankfurtban, Brémában, Kölnben, Drezdában. Az 1910-es berlini tüzoltókongresszuson is résztvett. A nők ott a konyhákat vizitálták. Aztán voltunk Bázenben, Stettinben kongresszuson. Szép emléket hagyott lelkében az 1896. évi kiállitás, hol már a városi tüzoltóság helyettes parancsnoka volt. Egész évben ide volt kirendelve, honnan csak Mindenszentek napján ment egyszer el . . . A történelmi nagy kiállitáson történt. Nem volt szabad dohányozni. *Szalay* Imre, a Nemzeti Muzeum igazgatója egyik tüzoltóját megpuhitotta, hogy engedje szivarozni. Csak később vett róla tudomást. Mert ezért az egy privilégiumért Szalay később folytonosan protezsálta ezt a tűzoltót . . . Majd ismét a milanói 1906-os, a pesti 1912-es tüzoltókongresszusra tereli a szót. A legénység véglegesitése a fővárosban 1908-ban jött létre s ez *Almády* tanácsnok érdeme. (Pedig az övé is.) Aztán az intézmény kibővitését, modern felszerelését tárja elém. Mert bizony — ugymond — azelőtt még kéziccsővel dolgoztunk, motorokkal teljesen csak a Viktória malom égésénél s a szivattyuk nyomásánál a közönség támogatására is volt szükség, ugy mint ma falun . . . Majd igy fejezi be. S most, mint mikor Andrássy Gyula gróf megvált külügyminiszteri állásától s azt mondta — most a házi ügyeim rendezgetem, ugy én is. Mert erre eddig nem igen volt időm.

Tóth József dr.

A lipcsei vásárról

(Folytatás.)

Az előző cikkemben csupán nagy vonásokban ismertettem a vásáron látottakat, most pedig a részleteket óhajtanám leirni, hogy az olvasó teljes képet kapjon az ott tapasztaltakról.

Mint emlitettem volt, a vásár szinhelye a város egész területe, központja a város gócpontjában, a legforgalmasabb és talán a legszebb utcáiban, a kereskedők negyedében, egyes mintavásárok pedig a város terein épült ideiglenes áruraktárakban, vagy hatalmas áruházakban vannak elhelyezve. A legnagyobb vásártelep, a „Technische Messe", a lipcsei csata szédületesen óriási emlékműve mellett a város külső részén foglal helyet. Igy bár az áruvásárok szerte a város területén vannak, mégis könnyü a tájékozódás, mert a sokfelé kifüggesztett utmutatókon kivül az összes kiállitók névjegyzékét és az áruszakok szerint való elhelyezését magában foglaló három kötetes „Messe-Buch" mindenről kimeritő felvilágositást nyujt az érdeklődőknek.

Egy-egy áruház 200—300 cég árumintaraktárát foglalja magában s bár egy-egy áruház 5—6 emeletes, budapesti ember előtt meglepő, hogy azokban a lépcsőház lépcsőfokai fából valók és nem kell tartani a sok felhalmozott s gyakran tüzveszélyes anyagokból álló áruk mellett sem a tüzveszedelemtől!

Első pillanatra a hömpölygő emberáradat és a sok felhalmozott áru, ugyszintén a rengeteg futószőnyeg láttára az ember megborzad a budapesti párisi áruház égésére emlékezve és csak amikor egy-egy terembe belép és látja a gondos elrendezést, a fegyelmezettséget és a tüz esetére való gondoskodást, akkor felejti el aggodalmaskodását. Pedig ugy a kiállitó cégek személyzete, mint a vásárlók tömege még itt is állandóan szivart vagy cigarettát szivaz, dohányzik! Mert szivar és cigaretta mindenütt kapható, gyönyörü üzletekben, sőt még az áruházakban is aránylag olcsó és igen változatos áron s a legszebb és legkivánatosabb kivitelben. Magyar embernek azonban, egy-két gyártmánytól eltekintve, a legtöbb szivar és cigaretta nem kivánatos, mert gyengék és egyformán eperfalevél izüek. Inkább leszokik az ember a dohányzásról, sem mint megkivánná. Magam is igy jártam, mihelyt a magammal vitt magyar szivarok elfogytak.

Érdekes egyöntetüség a kiállitók és árusitócégek alkalmazottai részéről, hogy valósággal kikérdezik a vásárolni szándékozót, hogy ki az illető, honnan, melyik államból való, nagy- vagy kiskereskedő-e, mert a vevőket országok szerint osztályozzák az árak és engedmények megállapitásánál. Örömmel tapasztaltam, hogy Magyarország részére „einheimische Preise" vannak érvényben és azonkivül 10—40% árengedmény, mig az ántánthoz tartozó államok kereskedői jóval magasabb árakat és azonfelül 100—400%-ig felárakat fizetnek. Szóval a német kereskedelem ma is megbecsüli a magyart, amit más vonatkozásban is, jóleső érzéssel tapasztaltam, amiről azonban majd később fogok beszámolni.

Arra a kérdésemre, hogy a különböző árak mellett nem kell-e tartani attól, hogy más országbeli, esetleg jogtalanul fogja élvezni a magyarokra érvényes kedvezőbb árakat és ár-

Budawara

Aranytanácsok — 3 jó krajcárért — A nyoltzgarasos atyafi és Kilingkulung, a kinai kókler A Bibliophil Társaság kiállitása a régi Pest-Budáról

Az 1872:XXXVI. t.-c. mondotta ki Buda, Óbuda és Pest városok egyesitését, azonban ez csak a következő évben vált valóra. Budapest ezen 50 esztendős fennállásának emlékére A Magyar Bibliophil Társaság kiállitást rendezett az Iparművészeti Muzeumban a régi Pest-Budáról könyvekben és képekben. Rengeteg metszet és festmény, könyv és kézirat sorakozik egymás mellett, valamennyi ékesen dokumentálva azt, hogy itt hajdan szép élet volt.

A könyvek közül legrégibb 1491-ből való, latin nyelvü, de benne az, hogy *„budawara"* magyarul. Két lelkes budai könyvnyomtatómesternek alkotásai 1513-ból a magyar nyomdaipar régi dicsőségét tárják elénk.

A XVI-ik századból való Bonfinius vaskos kódexe, sok német és olasz krónika. Nem hiába emlékezetes idők is voltak azok a törökvészes évek, számtalan idegen nyelvü irás és könyv erről regél. *Contavius Camillo* kézirat fóliánsa a budai udvari életbe enged bepillantást. A forrásmunkák egész sora ismerteti a törökök döntő előnyomulását. Ugyanez mind kép- és metszetekben. *Enea Vico* érdekes motiválása *Lux* Kálmán dr. kiváló alkotásai. Mátyás király hatalmas budai vára — palotája, remekmű. Ma már ennek is jóformán csak emléke él, mert annyira eltörpül, ellaposodik ama tornyos, magas, karcsu, égbetörő palota mellett. Szépek a Lotharingiai Károlyt ábrázoló illusztrációk is.

A következő csoportbeli tárgyak József nádor idejéből valók. Köztük a nagy Palatinus olajképe, melyet József főherceg bocsájtott a kiállitás rendelkezésére és *Euden* sok eredeti rajza.

Nagyon szép Rudolf *Alt* pest-budai képe. Mindkét város virágjában, művészi hű ábrázolással. Számos változatos metszet, rajz és festmény még e korból. Érdekes Stephan Kaszásnak a Franz Mayer által való megmentése. Olajfestmény s nagyon eredeti és hű. Nyomtatványok, üdvözlő versek, feliratok egész sorozata. József nádor házassága alkalmából készitett diszes üdvözlő lapok. Egy nyomtatott temetési programm, az akkori élet kiváló jellemzője. Figyelemre méltók a Budapesti Lövészegylet által kiállitásra került tárgyak. Kerek céltáblák, az ősi cimerekkel, feliratuk: *Tzélra ügyelj.*

Az 1838-iki nagy árvizről rengeteg reliquia. Az egyik kollekció levélpapirokból, mindegyik fejléce egy árvizi jelenetet mutat.

A magyar szinjátszás dicsőségét hirdetik a régi szinlapok. *Eisler* Fanny pesti vendégszereplésére készültek. Céh-levelek, szabadságlevelek, polgárságot igazoló okmányok. Ezek szerint a pesti magisztrátus nagyon méltóságteljes testület volt a kézi-ipar virágzásában. Valamennyin a céh-pecsét is rajta. — *Oeffner* Ferenc polgármesternek 1848 április hó 18-án közzétett hirdetménye „árszabás nélkül" engedélyezi „a bárány, juh, ürü, borju és marhahust mindenkinek kivágni". — „Az. *Budai Szabó Czéhnek* Artikulussi" — szabályozzák az ipart „Leghelőször." Emitt látható „Arany tanácsok vándorló mesterlegénynek utravalóul — ára 3 jó krajcár. 1852." *Barabástól* politikai karrikaturák. „Ritka és Csudálatos Históriája Kilingkulung chinai szemfényvesztő feltünte és letüntének." 1846-os, alatta cenzori jelzése. „Kihagyván a kitörölteket, kinyomathatik, *Csery* József kir. könyvbiráló." A legérdekesebb benne az, hogy az egész szöveg törülve a rajzok alól.

Érdekes a Kossuth Lajos szerkesztésében megjelent Iparművészeti Kiállitásról szóló jelentés. *Landerer és Heckenast* kiadása. Egy száma a *Jägerhorn* vendéglőből 1842-ből, amely szól „négy napi szobáról és reggeliről és követel ezért 4 forint és 40 krajcárt." Mellettük a Pest-Budai *„hangász egyesület"* előadását hirdető plakát, hol a belépődij egy ezüst forint volt. Ugyanitt a szinlapja is „Benjamin Lengyelországban, vagy a nyoltzgarasos atyafi" — Náni szobalányszerepben Laborfalvi Róza.

Mint *Kremmer* Dezső dr., a Fővárosi Könyvtár igazgatója közölte velünk, a kiállitás három célt szolgál. Egyfelől meg akarja könnyebbiteni a tudományos munkát azzal, hogy a magángyüjteményeket is hozzáférhetővé teszi, megmutatja az ország fővárosának félezredéves kulturáját s emellett az irredenta cél mellett az ifjuságba ojtja a lokalpatriotizmust.

A Magyar Bibliophil Társaságnak ez a harmadik kiállitása. Jól sikerült az első is, amely „a modern typografia és könyvkötészet"-et mutatta be, — szép volt a második is, mely a „Gyermekképeskönyveket" ismertette, de ezeket jelentősen felülmulja ez a harmadik, mely a régi Pestet és Budát tárja elénk. Az érdemben osztoznak itt leginkább Gróf Apponyi Sándor, Jeszenszky István és Ballagi Aladár, kik a kiállitásra a legtöbb s legértékesebb anyagokat juttatták és *Kremmer* Dezső, ki az anyagot oly kitünően rendezte.

engedményeket, a kérdezett cég képviselője sietett megnyugtatni, hogy ez náluk nem lehetséges. Mert a kiszállitási engedélyt eladó, a Magyarországba való beviteli engedélyt a magyar vevőnek kell megszerezni és csak utóbbinak megszerzése után szállitja eladó a megrendelt árut. De meg a számlát eladó előbb megküldi a vevőnek és csak a számlaösszeg kiegyenlitése után inditják utnak az árut, mert hitel ezidőszerint a német kereskedelemben sincsen.

Egyes árukat illetőleg a legtöbb gyáros csak a megrendelés bizonyos hányadának elszállitását helyezte kilátásba, mivel, mint mondották, oly tömeges a megrendelésük, hogy 1½—2 évre előre el vannak látva megrendeléssel és munkával, ujabb megrendelést csupán a jövőre való tekintettel, uj megrendelők szerzése végett fogadnak el. Volt olyan cég is, melyet pótrendelés miatt másnap ujból felkerestünk s ahol azzal a nem várt kijelentéssel fogadtak, hogy bizonyára az eredeti megrendelés „Stornierozása" végett jöttünk. Mikor pedig megnyugtatni igyekeztünk, hogy célunk nem az, hanem pótrendelés eszközlése, kijelentették, hogy a megrendelés törlése ez esetben kivánatosabb lett volna részükre, mert időközben ujabb és ujabb megrendelések tömegével halmozták el és nem biztathatnak, hogy a megrendelést egészében és idejében tudják elszállitani. A nagy vásár legizgatóbb része a *„Technische Messe"*, amelynek megtekintése a legtöbb időt igényli, azért is, mert a többitől kissé távol van s azért is, mert terjedelme, pavillonjainak és a kiállitott tárgyainak sokasága és sokfélesége több napra való látogatást igényel. Itt van egyben a repülőtér is, ahonnan személy-, posta- és teheráruszállitására légi utakra indulnak a különböző német tipusu repülőgépek megállapitott időrendben. Légi járat van *Lipcse—Drezda, Lipcse* és *Berlin* és ezenkivül több más városokba. A legi ut *Lipcséből Drezdába* vagy vissza *személyenkint 400 márka* s ugy látszik, akad elég vállalkozó, mert sürün volt látható a repülőgépek indulása és érkezése.

A repülőtér után sürün egymás mellett sorakoznak az óriási terjedelmü pavillonszerü áruházak, melyek legtöbbje a bennük elhelyezett tömérdek mozgásban és munkában levő gépektől eredő zajjal fogadják a belépőt. A gépek sokasága, azok különböző arányai, a nagy zaj, bugás és tülkölés hamarosan elfáraszt ják és bágyasztják a szemlélőt. A pavillonok végén szintén egykedvüen megy már az ember, szemei, idegei már kimerültek, az állandó szemlélődéstől és figyeléstől, s alig várja, hogy ismét szabad levegőre juthasson, hogy a kimerülés után kissé felüdüljön.

Külön látványosság az esseni Krupp-cég árumintavására. Már a pavillon bejárata előtt felállitott tárgyak jelzik a pavillonban elhelyezett áruk minemüségét. Jelenlegi gyártmányai a mezőgazdaság- és általában gépgyártás köréből valók, mit sem sejtetve, hogy még nem régen ugyanott a világháboru ágyuóriásait és egyéb hadieszközeit gyártották a német nép védelmére!

A mellette lévő pavillonóriás teljesen a cipőgyártás eszközeit és gépeit foglalja magában. Minden alkatrésze a gyárszerü üzemnek szolgálatában áll. Az egyik végen nagy kötegekben áll még a földarabolatlan felső- és talpbőr, a bélésáru és apró hozzávalók tömege, attól kezdve azután számtalan különböző rendszerü és szerkezetü gép vágja, szabja, füzi és szegecseli a már előkészitett alkatrészeket. Szinte az ember szemeláttára lesz a nagy bőrdarabból rövid idő leforgása alatt a kész cipő.

Egyik asztalt láthatóan sok szakember állja körül, odatartok, hogy megtudjam, miféle uj csudát mutatnak ott és nem bántam meg, mert tényleg egy uj fajta kis szörnyeteg mozgott ottan, egy apró kis készülék, a cipőfelsőbőrnek való egész bőrök területét felmérő uj eszköz, mely másfél perc gyorsasággal mérte és mutatta a bőr pontos quadrát nagyságát. Minden lépésre egy-egy ujabb vagy tökéletesebb gyártmányon akadt meg az ember szeme. Igy volt ez minden pillanatban és nem csoda, hogy annyi embert vonz a vásár időszakról-időszakra, bár ottani kereskedők megállapitása szerint az idei tavaszi vásárra még nem látott nagy számban jöttek a külföldiek, aminek az is lehet az oka, hogy a hosszu ideig tartó háboru és az azt követő forradalmak alatt minden országban megcsappant a termelés, a készletek kifogytak.

A német kereskedelem érti is a módját, hogyan kell a külföld érdeklődését a vásár iránt felkelteni és azt ébren tartani. Segitségére van ebben a hivatalos szerve: a „Messe-Amt" és a város, de még az összes hatósága is. Elég egy egyszerü levelezőlapon érdeklődni a „Messe-Amt"-nál, pár nap alatt itt a kimeritő tudósitás és a prospektusok egész serege. A legkisebb megbizást is, amivel hozzáfordulnak, pontosan és megbizhatóan teljesiti, kényelmes, tiszta és olcsó lakásról gondoskodik, azt lefoglalja, közli a lakáscimet, a szállásadót s a lakáshoz vezető villanyos számát, a lakás kényelmi berendezéseit, s azt a megbizó, ha kintazik, meg is találja mind.

A müvészetet is a cél szolgálatába állitja, szinházak, hangversenyek, orfeumok és egyéb szórakozóhelyek készülnek az idegenek mulattatására, a legtöbbje hetekkel előbb megállapitja és közli a vásár tartamára elsőrangu és változatos repertoirját, hogy a nappal a vásárban elfáradt vendégeknek szellemi felfrissülést nyujtson.

A szinházakban igazi müvészek, sőt a legtöbbször külföldről, vagy más nagy német városból szerződött „Starok" és tenoristák mutatják be müvészetüket, természetesen állandóan telt, sőt zsufolt nézőtér előtt. A „Messe-Amt" előre biztositja a külföldi megbizó részére a kivánt előadásokra a jegyeket, ugy, hogy az odaérkező idegennek a jegy megváltásával nincsen gondja, jegyeit készen kapja.

Kellemes meglepetés várja a szinházba érkező idegeneket már a ruhatárban, ahol külön ruhatári jegy vagy jegyek és külön fizetés nélkül átveszik ruhadarabjait és elhelyezik a szinházjegy, illetőleg ülőhely számának megfelelő számozott fogason, s az előadás végeztével, ugyanott, minden tülekedés nélkül gyorsan meg is kapja azokat. Magán a szinházjegyen van a ruhatári szelvény, melyet a ruhatáros a ruhanemüek átvételekor leszakit és a ruhadarabokra tüzi. Ezt a bevált egyszerüsités meghonositását méltán lehetne a magyar szinházaink, hangversenytermeink és egyéb mulatóhelyeink figyelmébe ajánlani, nem kellene a közönségnek előbb a ruhatári pénztárnál sorba állani, ott a tárcájával és pénzével bibelődni, azután magánál a ruhatárnál ismét sorba állani s a különböző ruhadarabok különböző nagyságu és szinü ruhatári jegyeivel az átadásnál és visszavételnél fölösleges időt tölteni. Egy jeggyel, a szinházjeggyel mindez elintézhető. A ruhatári dij be van számitva a szinházjegy árába.

Az előadások pontos kezdődését és a látogató közönség pontos érkezését — Németországról lévén szó — nem is kell külön megemlitenem.

A német kereskedői szellem és a munkaszeretet jellemző példáját mutatja a pályaudvar előtt megbizókra váró gyermekek serege, akik a pályaudvar előtt gondos sorrendbe állitott kocsijaikkal vállalkoznak arra az iskolai idő után, hogy a vasuton érkező utasok podgyászait a lakásra szállitják nagyon jutányos áron. A közel posztoló rendőr adott felvilágositást, hogy szociális szempontból engedte a hatóság a gyermekek ezen egyébként megbizható vállalkozását egy vesztett háboru után, mert mint mondotta: „Most a gyermekeknek is dolgozni és keresni kell, mert csak igy érhetik el gyorsan az ország ujból való felépitését."

Bucsánszky Bertalan dr.
főjegyző.

(Folyt. köv.)

TÜSKÉK

A vágóhidi vendéglő

bérleténél igazán nem fontos, hogy Szekrényi vagy Riedl kapja meg a nem tulságosan sokat érő kantinhelyiséget. Itt az elv a fontos, azt kell eldöntenie a közgyülésnek, van-e ok arra, hogy a tizenhárom esztendeje kipróbált, a kommun és a forradalmak alatt rengeteget szenvedett nagycsaládu régi bérlőt kidobják-e az exisztenciájából és lakásából csak azért, mert a konjunktura mai lázában jelentkezett egy másik, aki nem is ipartestületi tag és spekulációjában tulajánlotta azt a reális számitást, amelyet a régi bérlő a viszonyok és lehetőségek helyes ismeretében végzett. Ebből a szempontból a probléma döntő jelentőségü a jövőre nézve és mielőtt a közgyülés az ügy személyi részében döntene, állást kellene foglalnia abban, hogy a pályázati feltételek azon kikötésének, mely szerint a főváros a beérkezett ajánlatok felett minden indokolás nélkül szabadon dönt, érvényt akar-e szerezni. Ma, amikor stabilitás nincsen és a tegnapi nap számitásait tökéletesen megdönthetik a holnapután, a mi szerény véleményünk szerint a főváros számára sokkal nagyobb garancia a tizenhárom esztendőt becsületesen kiszolgált régi, önálló iparos, mint a Polgári Serfőzdével sulyosbitott főszakács. A fővárosi bérleteket igazán nem a sörgyárak részére találták ki, és szomoru dolog, hogy a marhavásártéri vendéglő bérlője is csak szintén a Polgári Serfőzde segitségével tudta végigküzdeni a versenytárgyalás öldöklő iramát. Nagyon helyesen döntött a pénzügyi bizottság, mikor állást foglalt a Szekrényi-féle ajánlattal szemben, és ezzel utját állta annak, hogy a főváros vendéglőbérletei sörgyári lerakatok legyenek. A fővárosnak végeredményben nem az a fontos, hogy néhány papirkoronával többet vagy kevesebbet kapjon egy külvárosi kantinbérletért, nem törődve azzal hogy kitől, hanem arra kell sulyt helyeznie, hogy a bérlői becsületesen teljesitsék kötelezettségeiket és ne nyuzzák a közönséget. A versenytárgyalás csak konszolidált viszonyok közé való, amikor január elsején pontosan meg lehet állapitani az egész év bevételeit és kiadásait. De most, amikor politikai forradalmak után a gazdasági forradalom nem kevésbbé sulyos és válságos napjait éljük, a fővárosnak ugy kell szolgálnia a gazdasági konszolidációt, hogy vendéglőbérleteinél nem a millreisi őrületnek nyit szabad utat, hanem a maga birodalmában a komoly, reális számitásoknak és szociális lehetőségeknek ad szabad teret ...

Pótkávégyárat

akart alapitani a szállongó hirek szerint a főváros élelmiszerüzeme. Noha a tervet az illetékes tényezők megcáfolták, mégis fontosnak tartjuk a nemsikerült ötlettel pár sorban való foglalkozást, mert hiszen az nagyon jellemző az élelmiszerüzem vezérigazgatójának mentalitására. Nagyon rendjén van, hogy a vezérigazgató ur, miközben trapperein előkelően hajtat a város egyik részéből a másikba, ötleteket termel, hiszen ezért kapja a fizetését és ha ötletei sem lennének, akkor igazán nem tudjuk, hogy a keresztény várospolitika harmadik esztendejében miért van még mindig a helyén. Nagyon helyes lenne azonban, ha a vezérigazgató ur prima és kevésbbé prima ötletei a közélelmezés sokkal általánosabb és nagyobb tömegeket érdeklő problémái körül forognának, mint a pótkávégyártás és például a hus vagy a hüvelyes ellátás javitását tartaná ehelyett szem előtt. Vagy talán lehet, hogy az élelmiszerüzem a közgyülési büffé rossz kávéjáról irt sorainkat vette zokon és nagy érzékenységében most mindjárt pótkávégyárat akar felállitani, hogy a kávé minőségén javitson. Szerény véleményünk szerint a közgyülési kávé minőségét sokkal egyszerübb eszközökkel is meg lehetne javitani és a többségi párt egyszersmindenkorra lemondana a kávézásról, ha pótkávégyártás helyett az élelmiszerüzem vezetősége például a háborus közélelmezési akciók számadatait tárná a törvényhatósági bizottság elé. Ezekről azonban mélyen hallgat a krónika és a Soroksári-ut felől csupán pótkávégyár alapitásáról hoz hireket a szellő. A hirek azonban nem susognak arról, ami minket az egész pótkávéügyben legjobban érdekel: kinek készül itt tulajdonképen a fekete leves ...

HIREK

Milliós házvételek a fővárosban. A fővárosban az utóbbi hetekben a következő nagyobb ingatlanok cseréltek gazdát: Nagykorona-utca 817. hrsz. házat Günsberger Ödön és neje 9 millió koronáért, a Damjanich-utca és Murányi-utca sarkán levő 4281—4285/12. hrsz. négyemeletes házat a Damjanich-utcai 39. sz. bérház r.-t. budapesti cég 6.5 millióért, az Üllői-ut 533/a. hrsz. házat a Révay Testvérek Müintézet R.-T. 4 millió koronáért, az Ó-utca 3526. hrsz. házat Vida Miklós és Sándor siklósi lakosok 3.7 millió koronáért, a Szarka-utca 213. hrsz. házat Herz Mór és neje 3.09 millió koronáért, a Dembinszky- és Bethlen-utca sarkán levő 4259/2. hrsz. házat, telket és felépitményt Szabados Rezső és neje 2.7 millió koronáért, a Dob- és Rózsa-utca sarkán levő 4659. hrsz. házat Makkay László 2.7 millió koronáért, az Elemér-utca és Aréna-ut sarkán levő 4297/4. hrsz. négyemeletes házat Riegler Bernát és neje 2.35 millió koronáért, a Garay-utca 4369—70/7. hrsz. telket Horváth Márton és neje 1.8 millió koronáért, a Szigetvári-utca 6601/1a. telket Grosz Pál és neje 1.3 millió koronáért, a Dob- és Vörösmarty-utca sarkán levő 4720/a. hrsz. telket Tóbiás Béla 1.25 millió koronáért, az Akácfa-utca 6. sz. házat Ecsedy Kálmán ügyvéd és társai 1.7 millió koronáért, a Péterffy Sándor-utca 4354/g—4355/b. hrsz. háromemeletes házat Komjáthyné Závorszky Teréz 1.5 millió koronáért, a Rökk Szilárd-utca 3604. hrsz. háromemeletes házat Kiss Kálmán gyógyszerész 1.2 millió koronáért, a Kmetty-utca 3112., 3113., 3123/a/2. hrsz. házat Németh Sándorné, szül. Vörös Zsófia 1.2 millió koronáért, a Berzsenyi-utca 5849. hrsz. házat ugyanez 1 millió koronáért, a Kisdiófa-utca 5170. hrsz. kétemeletes házat Germels István és neje 1.6 millió koronáért, a Kőris-utca 7171. hrsz. házat Klein Lipótné szül. Herkovits Léni 1.5 millió koronáért, a Losonczy-u. 6606. hrsz. háromemeletes házat Becze Gábor 2 millió koronáért, az Erkel-utca 9360/a. hrsz. házat a Haltenyésztő és Halkereskedelmi R.-T. cég 12 millió millió koronáért vette meg.

A Vigszinház e hétenek eseménye a *Mérföldkövek* és a *Tolvaj* fölujitása a Góth-pár fellépésével. Kedden és pénteken a *Mérföldkövek*-et, csütörtökön a *Tolvaj*-t adják. A müsort az *Aranyborju*, Herczeg Ferenc gyönyörü szinjátéka dominálja. Szombaton éjjel a *Csodagyermek* kerül szinre. Vasárnap délután a *Teknősbékát* játsszák.

A Babavásár minden este szinre kerül e héten is a Király Szinházban. Jövő vasárnap délután 3 órakor, mérsékelt helyárakkal *A hollandi menyecské* adják. Szombaton, 29-én, délután 2½ órakor rendkivül mérsékelt helyárak mellett a Rákosi-iskola növendékei vizsgaelőadást tartanak, mely alkalommal *A vasgyáros* kerül szinre.

Az első szerelem bemutatója szombaton, 29-én lesz a Magyar Szinházban. Hatvany Lili e rendkivül érdekes darabja a Magyar Szinház kiváló gárdáját juttatja hálás föladatokhoz. Külön érdekessége a darabnak, hogy a második fölvonás a képviselőházban játszik. A darab előadását vasárnap este megismétlik. A bemutatóig hétfő és szerdán *II. Lajos király*, kedden és pénteken a *Vademberek*, csütörtökön a *Szinház* kerül szinre. Jövő vasárnap délután *A kis lord*-ot játsszák 3 órakor, mérsékelt helyárak mellett.

Az Árnyhalász diadalutja Svédországban és Olaszországban, ahol a hires Adriano Tilgher előadássorozatot tartott Jean Sarment darabjáról, melytől a ma irodalmát számitja, még a párisi sikerre is rádupláz ott. Az *Árnyhalász* 25-ik magyar előadása kedden lesz a Belvárosi Szinházban, Baló, Mészáros Giza, Titkos Ilona, Harsányi és Borai fölléptével.

A Szaharadzsa gyöngye, *Tavasz, Teréz színésznő lesz, Pipacs-utca 10.* stb. cimü darabok és a kitünő magánszámok e héten is minden este szinre kerülnek az Andrássy-uti Szinházban. A kiváló müsorban eddig esténként előreváltott jegyü közönség tapsolt T. Forrai Rózsinak, Kökény Ilonának, Ilosvay Rózsinak, Gaál Franciskának, Bársony Istvánnak, Kabosnak, Békeffinek, Sárossy Mihálynak és Ihásznak. Délután is az esti müsor kerül szinre 3½ órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Toto előadásai teljesen betöltik a Blaha Lujza-Szinház jövő heti müsorát. Honthy Hanna, Berczelly Magda, Rozsnyai Ilona, Szirmai, Latabár, Dénes és Fülöp alig győzik ének- és táncszámaikat megismételni. Jövő vasárnap délután a még mindig nagy vonzerejü *Fi-Fi*-t adják mérsékelt helyárak mellett.

A szerelem elmegy négyszer kerül e héten szinre a Belvárosi Szinházban. Kádár Endre költői szépségekben gazdag darabját szerdán, pénteken és vasárnap este játsszák. Csütörtökön és jövő vasárnap délután a nagysikerü *Gazdag lány*-t ismétlik rendes esti helyárakkal 3 órakor T. Forrai Rózsi, Simonyi Mária, Vaszary Piroska, Hahnel Aranka és Abonyi Tivadar fölléptével. Szombaton ismét *Az Árnyhalász*-t adják.

Három pompás vigjáték tölti be a Renaissance-Szinház e heti müsorát, mely ismét a legvidámabb szinházi esték szórakozását nyujtja. A vigjátékmüsort hétfőn Liptai Imre diadalmas sikerü vigjátéka, *A jó fiu* vezeti be, Rajnai Gábor hires alakitásával a cimszerepben és Kiss Irén és Z. Molnár László vendégjátékával. *A jó fiu* harmadik jubileuma felé haladó sikerével e héten szerdán és csütörtökön is szinre kerül a bemutató pompás főszereplőivel, Komjáthy Máriával, Tóth Böskével, Gách Lillával, továbbá Várnay, Pataky és Pethes szereplésével. *A jó fiu* előadásai sorában pénteken illeszkedik be a szinház francia vigjátékujdonsága, *A tyukketrec,* mely szombaton és vasárnap is szinre kerül. Kedden *Az elveszett paradicsom*-ot játszák Berky Lilivel, Tóth Böskével és Virányi Sándorral a főszerepekben.

A tyukketrec bemutatója. Pénteken uj vigjátékot mutat be a Renaissance-Szinház. Ekkor kerül először szinre Heltai Jenő mesteri átültetésében Tristan Bernard rendkivül mulatságos, finom humoru vigjátéka, *A tyukketrec,* a vezető férfiszerepekben Rajnai Gáborral és Virányi Sándorral. Tristan Bernardnak ez a hires sikerü vigjátéka Ditrói Mór rendezésében a Renaissance-Szinház egész vigjátékegyüttesét foglalkoztatja, vidám alakitásokra adva alkalmat a főszerepekben Gách Lillának, Tóth Böskének, Csatay Jankának, Novák Irénnek, Mihályi Vilmának, Várnainak és Patakinak. A Tristan-bemutató a legnagyobb sikert igérő ujabb eseménye lesz a Renaissance vigjáték ciklusának. A bemutatóra, melyre a szinház pazar uj diszleteket készittetett, külsőségeiben is kiemelve az ujdonság jelentőségét, már árusitják a jegyeket a Renaissance pénztáránál és a jegyirodákban.

Mozgókép Otthon. Az uj amerikai müsor hirével tele van a főváros: *Nan házassága* (5 felv.) a legbájosabb és legkiválóbb amerikai vigjáték; *Ha egy férfi igazán szeret* (5 felv.) a legizgalmasabb és legérdekfeszitőbb cselekménnyel és egy félelmetesen gyönyörü tengeri felvétellel képezik a programm törzsét. Kiválóan gazdag kisérő müsoron amerikai burleszk, budapesti sportfilm és London News szerepel. A Mozgókép Otthon uj premierje pénteken lesz, a nagystilü müsor: *Boldogok szigete,* Amor Circe és Psyche kalandjai 6 felvonásban, Reinhardtnak, a rendezők mesterének örökbecsü filmműve, *A milliomos* (5 felv.) amerikai regény főszerepben Herbert *Rawlinson, Willy Drill burleszk* 3 felvonásban. (5, 7, 9.)

FONTOS ÉRTESITÉS!

A „KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 20.

félemeleti és souterrain helyiségeinek megépitése idejére az ideiglenes árusitást f. hó 20-tól kezdve

Hollub János-féle varrógépüzletben
IV., Magyar-utca 12. sz. a. folytatja.

Az átköltözködésig és az ideiglenes árusitás ideje alatt, az áruraktár minél gyorsabb apasztása miatt, árainkat további 5%-kal leszállitottuk és a 3% forgalmi adót sem számitjuk fel.

Kérjük a t. vásárlóközönséget, hogy ezen kedvező alkalmat el ne mulassza és szükségletét minél előbb szerezze be, mert sajnos, további árdrágulásra van kilátás. — Üzletünket reggel 8 órától esti 6 óráig egyhuzamban tartjuk nyitva.

Kitünő tisztelettel **az Igazgatóság.**

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner

AZ UJ ÁPRILISI VARIETTÉ-MŰSOR

Kezdete este negyed ½8 órakor.

TABARIN Rákóczi-ut 63. Telefon 21-16.

Áprilisi rekord-müsor keretében fellépnek

Először Budapesten **FRED HANSON** az utolérhetetlen tánc-excentrikus.

CALIGARI a jelenkor legnagyobb tánc-attrakciója!

POLDI & BOREN a kontinens legjobb táncjelenete.

MISS ETHEL ADAMS és még 25 elsőrangu szám!

Kezdete 9 órakor. — Elsőrendü meleg konyha!

KÖZGAZDASÁG

Az Angol-Magyar Bank r.-t. a közelmultban tartotta közgyülését és ekkor tudtuk meg, hogy ez a bank ez idén csak több mint ötven millió, de a rend kedvéért igy is irjuk ide: 50,000.000 nyereséget ért el. Elvégre az, hogy a bank keres és a bankok keresnek, sőt sokat keresnek, nem uj dolog számunkra és nem is meglepő, de azért egy szóra mégis meg kell állanunk a bank mérlegénél, mert az Angol-Magyar Bank a *Fogaskerekü* tulajdonosa és mint ilyen épen a közelmultban ujabb ajándékot kapott, a főváros megengedte, hogy a Fogaskerekü tarifát emeljen és ezzel is hozzájárult ahhoz, hogy ennek a szegény, szomoru városnak még szegényebb lakói még a Svábhegyet se tudják megközeliteni, de ugyanakkor hozzájuttatta a bankot, hogy jövő évi mérlegében még több millió nyereséget mutathasson ki, természetesen az adózók bőrére, a mi bőrünkre. A *déli gyümölcsaukció* is egészen jó kis üzlete volt és lett volna a banknak, de itt most egy kis meglepetés érte a bankot, mert a közélelmezési bizottság arra az álláspontra helyezkedett, hogy elég volt a zsiros monopóliumból és most nyilvános pályázatot ir ki, ami bizonyára nem nagyon fog tetszeni *Krausz* urnak és vezérkarának.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank hétfőn tartotta *Weisz* Fülöp elnöklésével évi rendes közgyülését. Elhatározták, hogy az 54.55 millió korona tiszta nyereségből osztalékra részvényenkint 880 K, összesen 20 millió, az alkalmazottak nyugdijalapjára 10 millió koronát forditanak. *Weisz* Fülöp elnök 40 éves működése alkalmából az igazgatóság elhatározta, hogy Weisz Fülöp-alapitványt létesit és ennek céljaira az egész nyereségből 2 millió koronát hasit ki, amelyhez az ünnepelt adományaképen 550.000 korona járul még hozzá. Felhatalmazást nyer az igazgatóság, hogy a jelenleg 140,000.000 koronában megállapitott alaptőkét 10.000 darab uj részvény kibocsátása után 150 millióra emelje föl, amely 10.000 darab részvényt a Franciaországban elhelyezett és frankra szóló 3.5%-os, illetve 4%-os községi kötvények birtokosainak fog átengedni és a részvények ellenértékét a tartalékalap terhére fizeti be. A közgyülés ezután Fellner Henrik, Halászy László, Mezei Mór, Stern Samu, báró Weisz Manfréd igazgatósági tagokat, akiknek mandátumai lejártak, ujra megválasztotta, uj tagokul pedig Haggenmacher Oszkárt, dr. Hegedüs Lórántot, Kovácsy Sándort, Langfelder Edét, Schweiger Ödönt 3 évi működési tartamra megválasztotta.

A Magyar-Olasz Bank részvénytársaság igazgatósága pénteki ülésén megállapitotta az 1921. üzletév mérlegét. Az 1920. évi mérleggel szemben a betétállomány 660,540.624.89 K-ról 1.127,108.007.42 koronára emelkedett, a tiszta kamatjövedelem 77.700.671.51 koronát (1920-ban 53,950.457.01 koronát), jutalék és különféle nyereségek 25,968.411.91 koronát (1920-ik évben 18,857.423.20 koronát), konzorciális üzletek nyeresége 25,872.642.12 koronát (1920-ban 15.576.842.64 koronát) tesznek ki. A mérleg az 1920. évi 38,197.894.60 koronával szemben 43,620.284.94 korona tiszta nyereséggel zárult, ehhez képest az igazgatóság 8½% = 17 korona osztalék (1920-ra 7½% = 15 korona) kifizetését fogja a május 15-én tartandó közgyülésnek javasolni.

Magyar Országos Központi Takarékpénztár. Az intézet 50. üzletéve 14,712.951.72 korona nyereséggel zárul. Az igazgatóság az e hó 29-én tartandó közgyülésnek 120 korona osztalék fizetését, 4½ millió K-nak jubileumi adományokra való fordit ását és az alaptőkének 60,000.000 koronára való fölemelését fogja javasolni.

A Villányi Pezsgőgyár és Borpince Rt. részvényeinek tőzsdei jegyzését és lajstromozását a budapesti áru- és értéktőzsde tanácsa már régebben elrendelte. A magánforgalomban élénken keresett részvényeket, amelyeknek árfolyama 1750—1800 korona között van, a Magyar-Olasz Bank e hét első napjaiban vezeti be a tőzsdén.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**

Társszerkesztő: **FABRITZKY ANTAL.**

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.

Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

Fővárosi CIRKUS Városliget Telefonszám: 55-55

Naponta fél 8 órakor a fényes áprilisi müsor

Csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor családi és gyermekelőadás

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.

A NAGYSZERÜ FOGÁS Forró Pál tréfája. — **A ZENÉLŐ FOGORVOS.** Irta: Andre Mouozy-Eon. Forditotta Bálint Lajos. **A KINEMATOLOKOTEMPOGRÁF.** Ábrándos revü. Irta: Wells ötlete után Harsányi Zsolt. Zenéje: Losonczi Dezsőtől. Szőllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Boros Géza, Saásdy Alice, Sándor József uj magánszámokkal.

Kezdete ½8 órakor. — Pénztárnyitás: 11-től 1-ig, d. u. 4-től 6-ig.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.

Magyar Erzsi vendégjátéka: **Aranymadár, Harmath Imre** és **Zerkowitz Béla** nagy operettje 3 képben és az áprilisi nagyszerü varietté-müsor. Kezdete fél 8-kor.

PARISIEN GRILL
Szerecsen-utca 35. sz. (a «Blaha Lujza Szinház»-épületében)

Áprilisi uj müsor:

Hyyppä és Wiesländer világhirü stepptáncosok

Hornik nővérek tánckreációk

Georges & Dolly Wells francia táncospár. Prolongálva!

Erna Lutz német előadóművésznő

Steiner Simi Jazz-Bandja

Kezdete ½11 órakor. Telefon 120-77. Meleg konyha. Kitünő italok.

SCHMIDT - NÉPARÉNA
(Volt Barokaldi) a Városligetben.

Naponta diszelőadások
délután 3 órától.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
1., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:

„HARMATVIZ"

Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

14.009/1922. XII. tan. szám.

VERSENYTÁRGYALÁSI HIRDETÉS

Budapest Székesfőváros Elektromos Müveinek igazgatósága az I. ker. Budafoki-ut 13.527—1—2—3 hrszámu telkén lévő elektromos központ kazán- és gépház toldaléképület *vasszerkezeti munkáira* és az azokkal kapcsolatos szállitások végrehajtásának vállalatba adására nyilvános irásbeli versenytárgyalást hirdet.

Az alább megjelölt helyen átvehető feltételek értelmében szabályszerüen kiállitott irásbeli ajánlatok magyar nyelven szerkesztve, az egységárak megjelölésével (egységáras versenytárgyalás) teendők.

Az előirt okmánybélyegekkel ellátott, szabályszerüen tett és aláirt ajánlatot pecséttel lezárt boriték alatt *1922. évi május hó 16-án (kedd) délelőtt 11 óráig* a Budapest székesfőváros tanácsi XII. (világitási és vizvezetéki) ügyosztályának Eller Károly kezelőfőtiszt ur vagy helyettese kezéhez (IV., Központi városház, II. emelet 295. ajtószám alatt) kell benyujtani, vagy oly időben postára adni, hogy az ajánlat a jelzett határidőig a tanácsi XII. ügyosztályba beérkezzék.

A fenti munkákra az ajánlati végösszeg után számitott 2%-nak megfelelő összegü bánatpénz teendő le a vállalati feltételekben körülirt módon.

Az előbb megnevezett határidőre beérkezett összes ajánlatok *ugyanazon napon délelőtt 12 órakor* a tanácsi XII. ügyosztályban fognak nyilvánosan felbontatni, amely eljáráson az ajánlattevők vagy azok igazolt képviselői jelen lehetnek.

Az ajánlattevők ajánlataikkal a végleges döntésig, de legfeljebb 14 napig kötelezettségben maradnak.

Kizárólag csak olyan ajánlatok vétetnek figyelembe, melyek a „Külön kikötések" 1. pontjában foglaltaknak szigoruan megfelelnek.

A versenytárgyalási hirdetést, az ajánlati ürlapot, a vállalati feltételeket, az általános és részletes munkafeltételeket, a külön kikötéseket, a szerződés-tervezetet, a költségvetést és a költségvetés-függeléket a jelentkező ajánlkozni szándékozók *Reichl Kálmán* megbizott épitésznél (IV., Városház-utca 14. V. emelet) hétköznapokon délelőtti 9 és 12 óra között 5000 korona lefizetése ellenében megszerezhetik.

A tervek ugyancsak a fentnevezett megbizott épitésznek irodájában tekinthetők meg, ahol a kivánt müszaki felvilágositások is megadatnak.

Az Elektromos Művek igazgatósága fentartja magának azt a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között, tekintet nélkül az ajánlott árakra, szabadon választhasson, hogy a munkát vagy szállitást az ajánlattevők között tetszése szerint megoszthassa, vagy amennyiben a versenytárgyalás eredményét kielégitőnek nem találná, ujabb nyilvános vagy korlátolt versenytárgyalást tarthasson, esetleg a munkák vállalatba adása tekintetében másként is intézkedhessék, illetve a vállalatba adástól teljesen eltekinthessen.

Tekintettel a rendkivül fontos közérdekre, amely a tervezett épitkezés mielőbbi létesitéséhez fűződik, az Elektromos Művek igazgatósága kijelenti, hogy a munkák végérvényes odaitélése iránt hozandó határozatai ellen jogorvoslat csakis birtokon kivül vehető igénybe.

Budapest, 1922. évi április hó 17-én.

Budapest Székesfőváros Elektromos Müvei Igazgatósága.

II. évfolyam Budapest, 1922 május 3 18. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Az uj lakásrendelet

nem hozott gyönyörűséget se a lakóknak, se a háziuraknak. Elégedetlen azzal mindenki, mint ahogy senkinek sem tetszhet a gát, mely az uton minden ok nélkül zárja el a szabad közlekedést. Az uj lakásrendelet, ahelyett, hogy fokozatos fejlődést jelentene és a mai szégyenletes állapotok megszüntetését, vagy legalábbis az erre való törekvést bizonyitaná, retrográdabb minden eddigi lakásrendeletnél és zagyva gondolatok kusza béklyóiba akarja bilincselni a valóságos életet.

Ha az uj lakásrendeletet a lakók és háziurak érdekellentétén tul — és mindjárt itt hangsulyozzuk, hogy ez az érdekellentét a legfontosabb kérdésekben csak látszólagos, mert a mai lehetetlen helyzet megszüntetése mindenkinek érdeke — vizsgáljuk, akkor azt látjuk, hogy általános várospolitikai és szociális szempontból haladás helyett visszaesést jelentenek a népjóléti miniszter bölcsnek egyáltalában nem mondható eszméi. Egy szobatudós rideg doktrinái nyilvánulnak meg az uj lakásrendelet hetvennyolc paragrafusában, egy skatulyába osztott rendszertelenség, mustrája a kaledrai szimplicitásnak, a nagyotakaró semmittevésnek, a verejtékezés közben fogant szürke gondolatnak, amelyből még soha semmi jó nem származott a sokat szenvedett emberiségre.

Hol vannak ebben az uj lakásrendeletben a prespektivák, amelyek e nyomorgó város fejlődésére mutatnának biztos kiutat? Hol van az alkotnikivánás, mely nem más házának, telkének elvételével akar lakást biztositani a hajléktalanok számára, hanem a termelőmunka alapján áll? A frázisokba burkolt vérszegény gondolatok tömkelegéből bizony nem bontakozik ki semmi segitési lehetőség, és a főváros képviselői a lakosság egyetemét képviselték, mikor a népjóléti minisztériumban megtartott értekezleteken egyértelmüleg foglaltak állást e rendelet intézkedéseivel szemben.

A tervezet azonban mégis rendelet lesz, mert a népjóléti miniszter hatalmasabb mint a közhangulat. A toldások és foldások nem fognak segiteni rajta és amikor egész Európában virul körültünk a termelés, és megindultak az épitkezések, a lakáshiányon nálunk még mindig ugy kivánnak segiteni, hogy egy uj lakás épitése helyett kettéosztanak egy régit, ami végzetesen kellemetlen annak is, aki kapja, azt, annak is, akitől elveszik, — közben pang az ipar, senyved a kereskedelem, és a magyar munkáskezek ezrei Prága Belgrád és Bukarest ujjáépitésén fáradoznak.

Jól tudjuk, hogy ma minden állásfoglalás hiábavaló és az okos szó nem ér el messzire. Ha sok eredményt nem is várnánk tőle, elvi szempontból mégis fontosnak tartanók a főváros erélyes és határozott állásfoglalását a lakáskérdés ügyében. Mert ami eddig történt a fővárosnál, ez nem volt egyéb a lakásrendeletek megopponálásánál, de gyakorlati értékü eredményt e tekintetben még nem tudott felmutatni a főváros. A pénzhiány nem oka annak, hogy legalább tervek ne készüljenek és az alkotás lehetetlensége nem zárja ki nem szünő hangoztatását a munkásvágynak. Azok a tervek azonban, amelyeket egyes ügyosztályok kidolgoztak, ha ugyan kidolgoztak, bizottságok utvesztőiben tévelyegnek, és ezen a meddő tavaszon csak ugy pihen a csákány és hallgat a kalapács, mint hét háborus társán.

Nem hisszük, hogy a főváros határozott fellépése ne vinné előbbre a probléma megoldását. Ha a lakásügyi bizottságot nemcsak az uj rendelettervezetek letárgyalására hivják össze, ha a városrendezési ügyosztály előkésziti a szabályozási munkálatokat, és a csatornaépitési ügyosztály már most pontos terveket készithetne a beépitendő területeknek közművekkel való ellátására; akkor a főváros teljesen megteszi kötelességét és az épitkezés elmaradásáért, nemkülönben az efajta lakásrendeletek megjelenéséért teljes egészében a *népjóléti miniszter urra hárithatja a teljes felelősséget.*

Az épitkezés lehetőségei

Irta: PETROVÁCZ GYULA

Ha a háboru előtti évek épitési törekvéseit összehasonlitjuk a mai napok épitési problémáival: megdöbbentő képet kapunk!

A háboru előtt a műszaki fejlődés zenitjén állva, ujabb és ujabb szerkezeti és felszerelési berendezéseket vezttünk be, melyek a lakóházak, a bérházak lakóinak, az üzletházak, a bankpaloták ügyfeleinek legkényesebb kényelmi igényeit voltak hivatva kielégiteni: mint a központi fütések, központi melegvizszolgáltatások, a porszivókészülékek (vacuum cleaner), a különböző felvonókészülékek, a csőposta stb., mely berendezések hivatva voltak a lakást még lakályosabbá, a bérházat még haszonhajtóbbá, az üzletházat, a bankpalotát még fejedelmibbé és ezen kényelmi berendezések folytán még keresettebbé tenni.

Az 1913. évi lipcsei Baufachausstellung pavillonjai egyebet sem halmoztak fel, mint szellemesebbnél szellemesebb, tökéletesebbnél tökéletesebb ilyfajta szerkezeteket és mikor most ezekre visszaemlékezem és katalogusát kezemben forgatom, látom azt a széditő mélységet, melyre épitészetünk a háboru rettenetes következményeképen lezuhant.

Mert ki beszél ma kényelmi berendezésekről?! Ki akar egy lakást, egy házat azzal tetszetősebbé, azzal kivánatosabbá tenni, hogy minden modern komforttal és kényelemmel lássa el? Ma maga a puszta lakás, a négy fal és egy tető is csaknem az elérhetetlen, a megvalósithatatlan ábrándvilág körébe tartozik.

És éppen ezek a legmodernebb kényelmi berendezések azok, amelyek a háborus évek mizériáiban legelőször mondottak csődöt: a központi fütésü házakban fáztak leghamarább és legtöbbet, a központi melegvizszolgáltatásu fürdőszobákban vált lehetetlenné a fürdés, a felvonók mellett pedig hegymászó turákra kellett az ötödik emeleti lakóknak berendezkedniök.

És a *ma* épitészete keresi azt az egyszerü és olcsó anyagot, azt a primitiv és könnyen előállitható szerkezetet, mellyel legolcsóbban, leggyorsabban lakást lehet termelni, lemondva minden kényelmi igényről és beérve a legegyszerübb szerkezetekkel. Talán sohase mvolt akkora szerepe a statikai tudásnak a szükséges és még éppen elegendő szerkezeti méretek kiszámitásánál, mint napjainkban. A régi, kényelmes tapasztalatokon és szabályzatokon alapuló, de anyagpazarlással járó méretezésnek vége! Az épitőanyagok drágasága szükségessé teszi, hogy minden legkisebb szerkezeti elemet vizsgálat alá vegyünk és konvencionális, empirikus méretek és mennyiségek alkalmazása helyett annak méreteit számitással határozzuk meg. Csakis igy válik lehetővé az anyagok gazdaságosabb kihasználása, a pazarlás nélküli ökonomikus épitkezés.

A fővárosi Közmunkák Tanácsának Budapest székesfőváros területére 1921. évben az Épitésügyi Szabályzattal szemben megállapitott és életbeléptetett könnyitései jelentős koncessziókat tesznek ezen a téren. A lakószobák ürméreteinek és ürmagasságának csökkentése, a padlásürben való lakásépités megengedése, az alagsorok jobb kihasználásának lehetővé tétele, a falvastagságok ujabb csökkentése, az egyszerübb menyezetszerkezetek engedélyezése, a megengedett terhelések minimális határértékének leszállitása, a megengedett maximális igénybevételek mértékszámainak az összes épitőanyagoknál való fölemelése, mind oly jelentős könnyitések, amelyek a gazdaságosabb épitkezés lehetővé tételét szolgálják.

A legértékesebb ezen szabályzatnak XVII. pontja, mely a tervezés szabadságát biztositja azáltal, hogy kimondja: az épitésügyi szabályzatban foglalt megkötések felfüggeszthetők, ha a tervező tervének biztonsági, egészségügyi és szépészeti követelmények tekintetében való helytállóságát igazolni tudja.

Mindezen könnyitések nem voltak elegendők arra, hogy az épitkezés megindulását eredményezzék! Mert sajnos, az épületek staikai váza még nem maga az épület. A könnyitések pedig csupán ezekre vonatkoznak: a felszerelő szerkezeteket egyáltalán nem érintik és nem érinthetik.

Mi pedig modern lakást nem tudunk a székesfővárosban elképzelni parkéta, terrazzo, szépen lakozott kétszárnyu ajtók, gördülő faredőnyös ablakok, csempézett konyha, fürdőszobaberendezés, closet, vizvezeték, gázvezeték, villamos világitási és csengőberendezés, takaréktüzhely, rechaud, falkárpitozás vagy festés stb. stb. nélkül és ez az, ami az épitkezésnek második és költségeiben az elsővel legalább is egyenrangu fele. Ezeket az épitési szabályzattól megengedett könnyitések nem érintik és ezek költségei a békeévek óta még aránytalanabbul emelkedtek, mint a tulajdonképeni épitőipari munkák költségei.

Ép ezért sokkal hamarább és sokkal könnyebben kezdhető meg az oly objektumok épitése, melyek ezeket a költséges felszereléseket nélkülözhetik, értem ezalatt az egyszerü munkáslakásokat, az üzleti, hivatali és vállalati irodaházakat.

Oda kell tehát törekednünk, hogy hivatali, üzleti, irodai épületeket létesitsünk egyszerü, takarékos, gazdaságos épitkezési módon, a költséges felszerelések, berendezések és padlástér megtakaritásával, olyanformán, mint a központi városháza udvarán épitett pavillonok: és ezekbe *hatósági kényszerrel* költöztessünk be minden oly irodát, hivatalt, vállalati központot stb., amelyek jelenleg lakás céljaira szolgáló helyiséget foglalnak el, oly helyiségeket, amelyek a fentemlitett felszerelésekkel, konyhával, fürdőszobával stb. el vannak látva.

Ilyen pedig legalább *ezer* van a székesfőváros területén.

Akkor mi lakásokat termelünk anélkül, hogy lakásokat épitenénk. Épitünk olcsóbban, könnyebben előállitható épületeket és visszakapunk lakásokat oly berendezésekkel és felszerelésekkel, melyeket ma megfizetni képtelenek volnánk, és amelyekre azoknak, akik ma elfoglalják, — az irodáknak — *nicsen szükségünk.*

Amerikában a praktikus élet már régen elválasztotta a lakóházakat az üzleti és irodaházaktól. Ez utóbbiak az u. n. felhőkarcolók, amelyek számtalan emeletsorában koncentráltan csupa üzleti és irodai helyiség van egymás mellett és egymás fölött elrendezve.

A szükség kényszeritő szava azt diktálja, hogy Budapesten is erre a rendszerre kell, — ha nem is amerikai méretekben, — áttérni, mert ez ma az egyedül lehetséges módja az olcsó, a gazdaságos, a praktikus lakástermelésnek!

Harminchárom évi fogház fatolvajokra

Őzeket és fácánokat nevel a főváros — Irtóhadjárat a budai erdőkben kártékony madarakra — Télen fatolvajok, nyáron ágtördelők pusztitják a fővárosi erdőket

Az első tavaszi vasárnapon megindult a népvándorlás a budai hegyekbe és a késő esti órákban virágos ágakkal diszitett vad szabadcsapatok tértek vissza győzelmi dalokat énekelve a budai hadjáratról. Ugyan hadjáratnak sem igen nevezhető az a vandál pusztitás, amelyet alig néhány óra alatt visz végbe a fegyelmezetlen pesti közönség a gyönyörü budai erdőségekben. Ha csak nyolcvanezerre tesszük a vasárnapi kirándulók számát és föltesszük, hogy minden kiránduló megelégszik egy-egy virágos gallyal, akkor is *nyolcvanezer virágos ág*, amelyből a legszebb és legnemesebb gyümölcsök érlelődnek, *megy veszendőbe* egy-egy gyönyörü májusi délutan.

A főváros mindent elkövet, hogy ezt a pusztitást meggátolja, ám a szép szónak nincs foganatja, hathatósabb óvóintézkedésre pedig nincsen pénze a városházának. Elég pénzbe került az erdők téli őrzése, amire azután mulhatatlan szükség van, mert ha egy hétig nem őriznék a téli csikorgó fagyban a budai erdőket, akkor *egyetlen fát sem kimélnének meg a vadorzók fejszecsapásai.*

A főváros még a diktatura előtt a Károlyi-forradalom szabados hónapjaiban tiszti karhatalmi csapatot szervezett a budai erdők védelmére. Ennek a karhatalmi alakulatnak *Eperjessy* István dr. fogalmazó parancsnoksága mellett *Festetich* Pál gróf szakelőadó, *Reminiczky* Lajos dr. fogalmazó és *Salamon* Géza dr. tanácsjegyző a tagjai. Az alakulat tagjai éjszakánként felváltva kóborolják erdőőrök kiséretében a budai hegyvidéket, a főváros 2000 holdas erdejét, Budaörstől fel Ürömig, kergetik a vadorzókat, üldözik a fatolvajokat és nekik köszönhető, hogy ha meg is tépázva és meg is tizedelve, remek tavaszi pompában lombosodik ki ezen a tavaszon mégis a budai hegyvidék.

Ezen a télen százhuszonkét falopást jelentettek fel *Eperjessyék* és a rendőri büntető hatóságok tizezer napi — azaz több mint *harminchárom évi* — fogházat szabtak ki büntetésül a lelketlen fatolvajokra. A lelkes kutatócsapat azonban a budai hegyvidék nem egy borzalmas titkát is felfedi: többször találtak már akasztott embert, hullát a hegyekben, sőt ők fedezték fel télen a zugligeti uton meggyilkolt uriasszony holttestét is az avarban.

Ám a budai hegyvidéknek vannak kedvesebb titkai is, mint a borzalmas gyilkosságok és öngyilkosságok. *Guckler* Károly főerdőtanácsos jóvoltából *őzetető* van a Hüvösvölgyben a Balázs-vendéglő felett, melyhez naponként ellátogat három karcsu őzike. Természetesen csak a téli hónapokban, amikor másutt nincs mit enniök és a hegyekben csend tanyázik. Ilyenkor tavasszal, mikor a hegyoldalakat felveri a kirándulók lármája, tovább huzódnak és őszig nem kerülnek elő. Télen át egész sereg madáretető csalogatja az énekes madarakat, sőt fészkeket és odukat is elhelyez a fákon az erdőőrök szerető keze. Az ürömi erdőben pedig *öt fácáncsaládot* táplál a főváros.

A főváros mindenképen védi hasznos vadjait és ezért az elmult héten nagy *irtást* rendezett a kártékony vadakra. A hadjárat a vadak ellen modernebb volt, mint amilyen Mátyás király idején játszódott le az ugyane területen lévő Vadaskertben; ijj helyett arzén volt a vadászok fegyvere. El is pusztitottak *negyvennégy rókát, hatvannégy kóbor kutyát, nyolc macskát, hat sast, négy menyétet, négy görényt, négy nyestet.* Az elpusztitott állatok bőrét a vadőrök kapták jutalmul, akik különben meglehetősen kevés fizetést kapnak.

Két nevezetes erdőőre van a fővárosnak: *Németh* István és *Major* József, akik már mind ketten harminc éve szolgálják a fővárost. Ők vigyáznak arra, hogy kár ne essék a városi erdőkben, de bizony néha megesik, hogy nem tudnak eléggé vigyázni, hiszen kevesen vannak. Igy esett, hogy eldobott cigarettavégtől a mult héten tüzet fogott a jánoshegyi erdő és mire észrevették és segiteni tudtak, már *két hold fiatal fenyő leégett.*

A főváros patkányirtó hadjárata

A legutóbbi nagy zápor alkalmával négy társzekér döglött patkányt találtak a csatornákban — Május közepén jelenik meg a népjóléti miniszter rendelete a kötelező patkányirtásról

Több izben foglalkoztunk a patkányirtás kérdésével, melynek fontosságára az egyszerre három európai országban fellépett pestisjárvánnyal kapcsolatosan *Szabó* Sándor dr. tiszti főorvos hivta fel az illetékes körök és a közönség figyelmét. A rettenetes ázsiai betegség, melynél a megbetegedettek 93 százaléka hal meg, a patkány utján terjed tova és ezért a pestisveszedelem elháritására az összes európai nagyvárosokban valóságos patkányirtóhadjáratok indultak meg.

A főváros közegészségügyi osztályában *Édes* Endre tanácsnok és *Reminiczky* Lajos dr. tanácsi fogalmazó az első pillanatban felismerték a probléma óriási jelentőségét és az ő munkásságuknak köszönhető az a rendelettervezet, melyet a legközelebbi napokban ad ki a népjóléti miniszter, a pestis, illetőleg patkányveszedelem elháritására. Hogy mennyire elszaporodtak a háboru alatt Budapesten a patkányok, misem mutatja jobban, mint az az adat, hogy *a legutóbbi nagy esőzés alkalmával csak a Boráros-téri fogyüjtőcsatornából négy társzekér patkányhulladékot emeltek* ki, ezeket a patkányokat a hirtelen jött záporeső lepte és fullasztotta meg oduikban.

A népjóléti miniszter rendelete *május közepén kerül nyilvánosságra* és fel fogja hivni a közönség figyelmét a patkányirtás fontosságára. A fővárosnál különben légiószámra jelentkeznek a vállakozószellemü emberek, a küülönféle patkányirtási módokkal, a főváros azonban óvatos és kisérleteket folytat a szerek kipróbálására. A kisérleteket a fertőtlenitőintézet végzi és annak során a pesti Vigadót igyekeznek majd a különféle szerekkel *„patkánytalanitani"*. A kisérletek körüli óvatosságra annál nagyobb szükség van, mert számos vidéki város bedült a hangzatos reklámoknak, százezreket dobott ki, a ki nem próbált, állitólag csudatevő medicinákra, melyek a pusztulás helyett a patkányoknak az eddiginél is zavartalanabb szaporodását idézték elő.

Éppen ezért a népjóléti miniszter a főváros által közrebocsátandó hirdetményben *pontosan megfogja jelölni azokat a szereket, amelyek a patkányirtásnál komolyan szóbajöhetnek.* A dolog nagyon kényes, olyan mérgekkel, amelyek emberekre vagy hasznos házi állatokra ártalmasok, nem lehet, de nem is szabad kisérletezni, hiszen német lapok jelentése szerint az őszi nagy berlini patkányirtás alkalmával *számos haláleset fordult elő* a sztrichnines és foszforpépes patkányirtó-szerekkel történt végzetes próbálkozások alkalmával.

Régi tapasztalat, hogy *a tengeri hagyma* tartalmazza azt az egyetlen csodálatos anyagot, amely amig tömegesen pusztitja a patkányokat, emberre és a patkányon és egéren kivül más állatra teljesen veszélytelen. Magát a tengeri hagymát azonban nyers formában nem lehet használni, mert az az eddig ismeretlen összetételü méreg, mely a patkányok halálát okozza, erős hánytatószert is tartalmaz. A kémiai kisérletezések tehát évtizedek óta arra irányulnak, hogy hogyan lehetne a tengeri hagymából ezt a hánytatót kipreparálni, mert a patkányok kihányva a nekik ártalmas tengeri hagymát, nagy százalékban életben maradnak, aminek sulyos következménye, hogy ravaszságuknál fogva a már ismert tengeri hagyma készitményekhez többé hozzá sem nyulnak.

Egy magyar vegyészmérnök zsenialitásának sikerült hosszas és fárasztó kisérletezések után vegyi eljárással kivonni a tengeri hagymában lévő hánytató mérget. Ezt a készitményt *„Perirat"* néven árusitják és megállapitható, hogy ez a szer a primadonna a patkányirtó szerek között. Első fellépése az országos tenyészállatkiállitáson történt, amikor a ketrecbe zárt patkányok sorba megették a legkülönfélébb patkányirtószereket anélkül, hogy valami bajuk történt volna, de amikor ezzel a tengeri hagyma kivonattal átitatott kenyérdarabkát ettek meg, még mindig olyan élvezettel, mintha a legkiválóbb csemege lenne, két perc alatt elpusztultak. Ugyanakkor láttuk, hogy a *Perirat*-tal átitatott kenyérdarabocskákat csirkék, galambok, házinyulak is ették anélkül, hogy bármi bajuk is történt volna.

A kiállitás után a szer forgalombahozóját, az Inmunitas Részvénytársaságot, elhalmozta megrendelésekkel a közönség. A budapesti közraktárakban, a spódium és enyvgyárban, a fővárosi fuvartelepen, számos malom- és textilüzemben vált be már a tengeri hagymának ez a titkos kivonata, melyre a most megindulo nagy patkányirtás alkalmával éredemesnek tartottuk az illetékes körök figyelmét felhivni.

A patkányirtási akció *május közepén okvetlenül megkezdődik* és értelesülésünk szerint a fővárosnak *olyan széleskörü felhatalmazása lesz a magánházakban való irtásra is*, hogy az eredmény nem maradhat el. A csatornák patkányirtását különben a főváros már megkezdte és a budai oldalon teljesen el is végezte, ugy, hogy a budai közcsatornákban patkány már nincsen. Itt természetesen *erős mérgekkel is lehetett dolgozni*, mert a csatornákhoz se ember, se állat nem jut hozzá és azoknak vize egyenesen a Dunába ömlik.

A régi Pest

Ötvenéves a Markó-utcai reáliskola

Szeret az ember a mult emlékein merengni, visszavarázsolni ifju korát, azt az időt, mikor erőtől duzzadva, vágyakkal, tervekkel, reménnyel teli, könnyü szivvel futott az élet utjain, csalódást nem ismerve. Gyermekkorunk képe — apró kellemetlenségekről elfelejtkezve, vagy aranyos patinával vonva be azokat — rózsaszin ködben áll előttünk. Az élet nagy küzdelmében jól esik megállni egy-egy pillanatra s emlékezetbe idézni azt az iskolát, melyben tanultunk, tanáraink és pajtásaink alakját s mindazt a sok benyomást, melyet ott szereztünk.

A budapesti V. ker. Bolyai főreáliskola volt tanulóinak különös okuk van, hogy ne menjenek el hidegen a jólismert vöröstégla épület előtt: az intézet nevezetes évfordulóhoz érkezett: fennállásának 50-ik esztendejét tölti be. Félszázada annak, hogy 1872-ben Pauler Tivadar akkori kultuszminiszter igazgatóvá nevezte ki *Hofer* Károly II. ker. főreáliskolai tanárt s megbizta őt egy ujonnan felállitandó reáliskola szervezésével. Az intézet, melynek tanári karát a mindenki által rajongó szeretettel körülvett csupa szivember Hofer maga válogatta össze nagy körültekintéssel, jóllehet tizenkét évig (1872—84) disztelen bérházban (VI., Gyár-utca 25.) talált elhelyezést, mintaiskolává lett, tanári kara nemes közszellemet fejlesztett ki, melynek ápolását szent kötelességnek ismerték az egymásután következő nemzedékek. Itt működött Hofer vezetése alatt Volf György, Mendlik Ferenc, Borbás Vince, Bodnár Zsigmond, Beőthy Zsolt, Alexander Bernát, Sebestyén Gyula, Váradi Antal, Reichenhaller Kálmán, Mangold Lajos s az első tanári kar utolsó életben levő tagja, a tiszteletreméltó patriarcha: Müller József. 1884-ben költözött be az intézet jelenlegi — Hauszmann Alajos tervei szerint épitett — épületébe, a Markó-utca 18—20. szám alá. Hofer Károlynak áldásos működését még az uj épületben is majd husz esztendeig tapasztalta sok ifju nemzedék. Az ő vezetése alatt képezte a tanulókat többek közt Balló Ede, Beke Manó, Ottó József, Angyal Dávid, Kürschák József, Lenkei Henrik, Radnai Rezső, Schwicker Brunó, Malonyay Dezső és sok más kiváló pedagógus s mikor kidőlt (1903), méltó kezekre hagyta örökét, a kiváló képességü *Rombauer* Emilre, a kötelességteljesités fanatikusára. Munkatársai voltak a Hoferéin kivül többek között: Zemplén Géza, Horváth János, Fröhlich Károly, Binder Jenő, Szabó Dezső, Galamb Sándor, Frank János, Geöcze Zoárd, Szücs Ernő s a hős Klimkó Károly (elesett 1914). Rombauer nem érte meg a világháborut, a nehéz időkben már a nagytekintélyü *Lévay* Ede áll az intézet élén, az iskola harmadik s jelenlegi feje. Páratlanul tapintatos és mégis energikus egyéniségének s a vele működő néhány régi és számos uj tanárnak az egyre sulyosabb közviszonyok, vesztett háboru, bolsevizmus s az azzal karöltve járó züllés miatt végsőig megfeszitett energiával, Istenbe vetett hittel, a magyar nemzet jobb jövőjében bizó lélekkel kell küzdenie. Hiszen ma minden magyar iskolának, jobban, mint valaha, nemzetmentő feladat jutott. Az iskola tanári kara sohasem tévesztette el ezt szeme elől — a bolsevizmus mérge nem tudta megfertőzni — s igy lett növendékeinek nemcsak tanitója, hanem nevelője is s a kötelességtudás nemes ágacskáját oltogatja az emberi őstermészet vadon csemetéjébe. A tanárságot rögös pályáján sok méltatlan sérelem érte, helyzete egyre nehezebb lett s ha anyagi helyzetének rendezését — a többi egyetemi képesitésü állami tisztviselőkével egyenlő alapon — nem oldja meg a kormány, nagy kérdés, képes lesz-e tovább magát fentartani, vagy szárnyaszegetten alábukik s vele sirba száll a nemzet feltámadásának reménye?

A Markó-utcai főreáliskola szabadliceumi előadások tartásával több alkalommal kereste az érintkező pontokat a nagy közönséggel; testnevelése hivatott vezetők keze alatt magas fokra emelkedett, ünnepélyek rendezésével fejlesztette a hazafias érzést, ápolta a kegyeletet nagyjaink iránt és alkalmat adott nem egy kiváló tehetségnek az első szárnypróbálgatásra. A tehetséges és ambiciózus ifjunak minden alkalma meg volt és meg van arra, hogy hajlamai szerint képességeit önképző-, dal-, zene-, mathematikai-, gyorsirókörí stb. működéssel fejlessze. A lefolyt ötven esztendő alatt ezer meg ezer tanuló fordult meg az intézetben. A létszám az 1872. évi 380-ról már két év mulva 520-ra emelkedett s a világháboru alatt meghaladta az 1000-et; rendes érettségi vizsgát is mintegy 2200-an tettek — nem csoda tehát, hogy volt növendékeink közül igen sokan vezető szerepre emelkedtek s hasznos munkásai porbatiport édes, magyar hazánknak.

A Bolyai főreáliskolában alakult 1891-ben a „Volt Iskolatársak Szövetkezete", első a maga nemében egész Magyarországon, mely az iskolai barátság fentartását, az iskola növendékeinek anyagi támogatását tüzte ki céljául. A Szövetkezet a háboru alatt elaludt, de a jubileum alkalmából ujból életre hivják a régi tanitványok s megkezdték az akciót, hogy a régi viszonyok között tekintélyes, de a pénz értéktelenedése folytán eltörpülő, az intézet régi vezetőinek nevét viselő alapitványokat áldozatkész adományokkal olyan összegekre emeljék, melyek alkalmasak lesznek tehetséges, szegény tanulók hathatós támogatására. Az ünnepélyt junius hó valamelyik vasárnapján fogja az intézet megtartani, melyen a volt növendékek nevében Rados Gusztáv müegyetemi ny. r. tanár beszél, ének- és zeneszámokkal a volt és jelenlegi tanitványok szerepelnek s az intézet akkorra megjelenő, e sorok irója által megirt történetének bemutatása is sorra kerül.

Vargha Zoltán dr.

Készül a hősök temetője

A főváros megjelöli a nagyemberek sirjait — A 48-as honvédeket és a martirokat a Kossuth-mauzoleum mellett diszparcellába temeti a főváros — Nyolcvanhét halottat tudnak egy napon eltemetni a kereszturi temetőben

Az elmulás nagy misztériuma előtt döbbenő lélekkel áll meg a halandó, nem tudván megfejteni a nagy titkot, amelyet a léleknek a testből való elköltözése jelent. Minden kornak más képzetei vannak a mulandóságról, de abban minden idők gyermeke egyezik, hogy a temetés ezerféle módozatában állit az emberi lélekben minden mulandóságot tulélő oszlopot a halhatatlanságnak. Egy nemzet életét az jellemzi leginkább, hogy hogyan becsüli meg a halottait és mély hatással volt ránk *Édes* Endre tanácsnoknak, a közegészségügyi ügyosztály kiváló vezetőjének, az a nyilatkozata, hogy *a főváros közönségében egyre erősebben ég a kegyelet érzése*, amit az bizonyit, hogy *a sirok gondozása még sohasem öltött olyan nagy mértéket*, mint manapság. Délutánonként sorbaáll a közönség a temetőirodák előtt, hogy elhunyt kedvesei sirjának ápolását és felvirágozását néhány koronával megváltsa és a temetői kertészetek évtizedek óta nem csináltak olyan jó üzleteket, mint ma, mikor végig a temetőkön csupa virágdisz valamennyi sirhant. A főváros kegyeletéről és hazafias érzéséről viszont az a szép gondolat tanuskodik, hogy a közegészségi ügyosztály elrendelte a *nevesebb emberek sirjainak lajstromozását*, hogy akiknek neve és emléke megérdemli a megörökitést, azoknak sirja se tünjék el a feledés forgatagában, hanem a főváros kegyeletéből hirdesse azt, hogy nem hal meg az, ki milliókra költi dus élete kincsét . . .

A fővárosi temetők állapotáról *Édes* Endre tanácsnok a következő nyilatkozatot tette munkatársunknak:

— A fővárosi temetőknél azt a nagy gondolatot igyekszik most keresztül vinni a vezetésem alatt álló ügyosztály, hogy *a mulandóság kertjében örök emléket állitson nagyjainknak*. A tanács határozatából utasitást adtam a temetőigazgatóságoknak, hogy a temetők egyes parcelláinak kiüritése alkalmával irják össze azokat a nevesebb embereket, akik a nemzet vagy a főváros érdekében maradandót alkottak, hogy porló csontjaik ne kerüljenek közös sirba, hanem az uj köztemetőben külön diszparcellában hirdessék az utódok hálás emlékezését. Külön lajstrom készül azokról a nagyjainkról is, akiknek sirja valamilyen ok miatt jeltelen és az a tervünk, hogy *a főváros költségén emelünk diszes obeliszket*, pótolván amit a család megcsinálttatni nem tudott.

— Kezd megvalósulni a *Hősök Temetője* szép gondolata is. A honvédelmi minisztérium *Kirchner* ezredes vezetésével külön bizottságot, helyesebben gondnokságot alakitott a háboruban hősi halált haltak sirjainak külön megjelölésére. Az akció erre vonatkozólag már folyamatban van és annak során *Kirchner* ezredes érintkezésbe lépett a főváros vezetőségével is. Most tárgyaljuk a megjelölés módozatait és az a terv merült fel, hogy az egyik sirkőkereskedőnél, akinek többezer teljesen egyforma sirlapja van raktáron, eszközölünk vásárlást és ezeket a teljesen egyforma sirkőlapokat fektetjük párnaképen a sirhantokra, ugy a főváros, mint az egész ország temetőiben. Végül is arra a határozatra jutottunk, hogy ezt a tervet egyelőre nem valósitjuk meg, hanem az Iparművészeti Társulat közreműködésével *pályázatot hirdetünk a legművészibb megoldásra*. A pályázat most folyik és tudomásom szerint döntés még nincsen. Ez a siremlék-gondnokság különben a főváros kertészetével is érintkezésbe lépett a hősök sirjainak feldiszitése cé'jából, s ugy tudom, hogy a kormány a folyó esztendőre *öt millió koronát* bocsátott a gondnokság rendelkezésére, hogy e megkapó gondolat megvalósitható legyen.

— Az *Uj Budapest* közönségének beszámolhatok arról a nemes akciónkról is, mely *a Kossuth*-mauzoleum környékének rendezését tüzte ki célul. Az a tervünk, hogy a Kossuth-sir közelébe hozzuk az összes budapesti temetőkben eltemetett 48-as honvédok hült tetemeit, Kossuth nevesebb kortársait, a szabadságharc egyébb martirjait és a diktatura vértanuit. Ez a terv azonban még kezdetleges stádiumban van és e'őbb meg kell határozni, müvészi és épitészeti szempontból hogyan lehet a problémát a legszebben megoldani.

— A temetőkben különben *nagyobb ujság nem igen akad*. A *kereszturi* temetőben most akarjuk megépiteni a nagy ravatalozót, hogy a kötelező halottasházi ravatalozást itt is keresztülvihessük, az erre vonatkozó tanácsi előterjesztést szerdán tárgyalja a törvényhatósági bizottság. A kereszturi temető lesz különben a ravatalozó megepitése után nemcsak *Budapest, de egész Európa egyik legmodernebb temetője:* huszonhét ravatalozó helyiség lesz benne, külön hullagyüjtő hatvan holttestre, közülök tizennyolc jéghütésre is berendezve, tekintettel a nyári időszakra, ugy, hogy egyszerre csak e temetőben *nyolcvanhét halott temetéséről tudunk gondoskodni* vagyis olyan sokról, amennyien Budapesten egy nap alatt csak járványok idején halnak meg. Ujitás lesz a kereszturi temető ravatalozójában a *villanyvilágitásu* kandeláberek is, ami kissé szokatlan a fáklyák imbolygó fénye után, de hygiénikusabb és nem kegyeletsértő.

— A *farkasréti* temetőben folyik a sirboltok helyreállitása, ugyan ide nagy fedett várakozó csarnokot is tervezünk, amely még ebben az évben meg is fog épülni. A *kerepesi*-temetőben orvosoltuk a közönség régi panaszát és a temető legvégére helyeztük át a kertészetet, amelyet egyben modernizáltunk is és szép üvegházakat épitettünk. A kerepesi és rákosi temetőben a kertészet termékeinek eladására árusitóbódékat emelünk, az *óbudai* temetőben most fogjuk behozni a kötelező ravatalozást, a közönség azon kivánságának pedig, hogy a temetőben való közlekedést megkönnyitsük, olyképen fogunk eleget tenni, hogy *omnibusz-járatokat* rendszeresitünk a villamos végállomás és a temető között.

A székesfőváros egészségőreinek kiképzése

A székesfőváros törvényhatósága a közegészségi és vásárrendészeti ügyekben szükséges megelőző megfigye'ő, ellenőrző és végrehajtó szolgálat teljesitésére egészségőri állásokat szervezett.

Ezen szabályrendelet értelmében az egészségőrök oly különleges munkát végeznek, mely bizonyos foku közegészségi és vásárrendészeti szakismereteket igényel. Eddig ezen kivánalomnak eleget tett a tekintetes Tanács, amennyiben az egészségőrök részére felvilágositó és oktató előadásokat tartott. Ezek az e'őadások a háboru kitörése alkalmával megszüntek és azóta az elhalt, nyugdijazott vagy máshová áthelyezett egészségőrök helyett alkalmazott egyének oktatásban nem részesültek. A polgármester most a tiszti főorvos előterjesztése alapján a háboru előtti időben rendszeresitett egészségőröket kiképző tanfolyamot ujból életbe léptette.

E rende'et felhivja a kerületi előljárókat és az összes székesfővárosi hivatalok vezetőit, hogy a hivatalaikban működő, megbizható s az egészségőri hivatásra rátermett altisztek névsorát — akik a tanfolyamon résztvenni óhajtanak — az elnöki ügyosztályhoz terjesszék be.

Az elnöki ügyosztály a nagyszámu jelentkezők közül 73 altisztet jelölt ki, akik az egészségőri ismeretek elsajátitása végett ez évi április hó 1-én megkezdődő tanfo'yamon részt fognak venni. A tanfolyam megkezdése tárgyában dr. *Szabó* Sándor t'szti főorvos tett a főpolgármester urhoz előterjesztést, mivel szükségesnek tartotta, hogy a székesfőváros közegészségügyi szolgálatában nélkülözhetetlen segéderők, t. i. egészségőrök, kellő számban ki legyenek képezve, azaz rendelkezésre álljanak, egyfelől a hiányzó egészségőri munkaerők pótlására, másfelől egy netán bekövetkező járvány fellépésének esetére, mikor is egészségőrökre nagyobb számmal szükség lehet.

Az egészségőrök a kerületi előljáróságoknál a tiszti orvosok mellett végzik feladatukat, ők teljesitik a felkutató egészségügyi szolgálatot, a magánlakásokban maradt fertőző betegek ellenőrzését, anélkül azonban, hogy a lakásba léphetnének, továbbá a tiszti orvos utasitása szerint házról-házra járnak a köztisztasági intézkedéseket, az utcákat, tereket, pinceiakásokat, üzleteket, istállókat, udvarokat stb. ellenőrizve. Eljárásaikról szakszerü jelentésük alapján az illetékes kerületi tiszti orvos a megfelelő intézkedéseket nyomban megteszi.

Arra való tekintette', miszerint a székesfőváros kiterjedéséhez képest aránylag igen kicsi a kerületi tiszti orvosok létszáma és azok a fontos közegészségügyi teendőkkel amugy is tul vannak terhelve az uj egészségőrök alapos és szakszerü kiképzése igen fontos közegészségügyi érdek.

A tanfolyamon az egészségőrök alapos kiképzésben részesülnek leendő kötelességük teljesitése köréből, a *Szabó* Sándor dr. tiszti főorvos által megirt és 1907-ben kiadott „Utmutatás a székesfővárosi egészségőrök számára", valamint az egészségőrökre vonatkozó kerületi előljáróságok részére kiadott „Szolgálati utasitás előirásai szerint".

Betekintést fognak nyerni a tanfolyam hallgatói a szociálhygiénének mindazon ágaiba, melyeket gyakorlatilag a székesfőváros közönségének érdekében értékesithetnek, meg fogják ismerni az egyes közegészségügyi berendezkedéseket, mint pl. a fertőtlenitő-intézet és azokat az ujabb keletü emberbaráti és népjóléti intézményeket, amelyekre a közönségnek, főleg pedig a szegényebb néposztálynak szüksége van. Ekként egészségőri szolgálatuk alkalmával a megfelelő esetekben a rászoruló közönség figyelmét ezen intézményekre felhivják, a felvétel módozataira és a netán szükséges egyéb tudnivalókra ki tudják oktatni. A tiszti főorvos az egészségőrök szakszerü kiképzésével, mivel azok a kerületi tiszti orvos és a kerületi vásárfe'ügyelő mellett fontos teendőket fognak végezni, a fertőző megbetegedések meggátlása és egyéb nagyfontosságu közegészségügyi teendők elvégzésében fontos segéderőket óhajt a székesfőváros közegészségügyi szolgá'atába beállitani.

A polgármester a tanfolyam szakfelügyeletével Szabó Sándor dr. tiszti főorvos, udvari tanácsost, a tanfolyam vezetésével pedig *Szalay* Sándor dr. előljárót, mint a kerületi előljárók értekezletének elnökét bizta meg. A tanfolyam közegészségügyi részének előadó tanára *Szécsi* Ernő dr. egészségügyi tanácsos, központi tiszti orvos, a vásárfelügyelői teendők előadója pedig *Bodai* Jenő közélelmezési tanácsos lesz.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31.
Tel.: József 121-68.
A májusi fényes variété-műsor és **Magyar Erzsi** vendégjátéka: **Aranymadár, Harmath Imre** és **Zerkowitz Béla** nagy operettje 3 képben. ◆ Kezdete fél 8-kor.

TÜSKÉK

* * *

Gazdaságpolitikai párt

cimen az elmult héten uj alakulat jött létre, hogy a politikamentes liberalizmus jegyében készüljön a nemzetgyülési választásokra. Az akció kezdeményezője és vezetője Fayer Sándor, akit nem egy okos és talpraesett beszédéből ismer a törvényhatósági bizottság. Valamely politikai pártra annál, hogy kik a barátai, nagyobb jelentőségü, hogy kik az ellenségei és mi Fayer Sándor pártjában legszimpatikusabb ellenfelünket üdvözöljük. Nagyon helyes, hogy a tulsó oldalon is akadnak már olyanok, akik a folytonos sérelmi politikát felcserélik annak hangoztatásával, hogy nekünk nem jelszóháborura, hanem gazdasági megerősödésre és rekonstrukcióra van szükségünk. A gazdaságpolitikai párt szerény véleményünk szerint közelebb áll hozzánk, mint azokhoz, akik késre mennek, hogy Ugron az első vagy harmadik helyen legyen-e jelölve. Vajha az egész liberális demokrata tábor átértené a gazdaságpolitikai párt jelszavainak jelentőségét és ugy az országos, mint a városi politikában habzó száju gyülölködés helyett az ország és a főváros gazdasági talpraállitását tüzné ki céljául. Széchenyi István azonban nem tud szónokolni, Sándor Pál ugyan szintén nem tud, de mégis szónokol és a Lipót- és Terézváros szivesebben esküszik az élő Sándor Pálra, mint a halott Széchenyire. Kedves Fayer ur, nehéz dolog önnek Budapesten gazdaságpolitikát csinálni...

Egy törülköző

legendáját olvassuk a szinházi lapokban. A törülköző, nem tudni mióta, a Városi Szinház igazgatói irodájában lógott, Faludiék valószinüleg ebbe törülköztek, mikor a müintézet elvesztéséért mosták a kezeiket. A törülköző feketébb volt, mint a szinházigazgatók mája, mig végre az egyik szinházi titkárnak eszébe jutott, hogy ki kellene cserélni. Nosza megindult a nagy jegyzékváltás a szinház gazdasági vezetősége és a kultuszminisztérium számvevőségi osztálya között, majd személyesen beavatkozott Wlassics kormánybiztos ur is, nem ugyan hogy beletörülközzön a törülközőbe, hanem hogy a törülköző kicserélése miatt dörgedelmes átiratot intézzen a fővároshoz, mely mint a szinház dologi kellékeinek boldog tulajdonosa, a törülköző kicseréléséről is tartozik gondoskodni. Az akták ma nagyobb terjedelmüek, mint egy Pekár-féle operett librettója és közben az urak képe is annyira nagy lett, hogy már meg se tudnák törülni az ominózus törülközőbe, amely piszkosabban, mint valaha, még mindig eredeti helyén lóg. Nem tudjuk, hogy az Ave Mária szépreményü szerzője hogyan vélekedik a törülközőről, de ez nem fontos, aminthogy az Ave Mária sem volt az. A fontos az, hogy a Városi Szinház bürokratizmusba fuló gazdálkodását meg kell szüntetni és Wlassics báró urat, akinek ha müvészi érzéke nincs is, de bürokratikus hajlamai annál egészségesebben ki vannak fejlődve, sürgősen ki kell nevezni a reszegepiskolti sóhivatal helyettes igazgatójává, — azért nem a budapesti sóhivatalhoz, mert annak ma is sok közé lévén a Városi Szinház igazgatásához, a kormánybiztos ur befolyása mitsem csökkenne. Ma még az állam fizeti a bruttó bevétel után a percenteket, de aminthogy hatalmi szóval elintézte az állam a bérlet megkapását, nem fogja szégyelni magát a deficit tulságos megnövekedése esetén a szerződés megváltoztatására sem. Az ezévi deficit azonban már felüljár az öt millión és a százalékos részesedés csökkentésére máris hallunk fuvolahangokat a Hold-utca tájékáról. A főváros nem fog engedni még abban az esetben sem, ha a Kölcsönkért kastély szerzője a jövő szinházi szezonban nem egy, hanem három operettjét fogja előadatni az Ave Mária unalmas taktusaitól Csipkerózsika-álmot aluvó müintézetben...

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Sarkadi Aladár vendégfellépte a **Gyerünk tovább** cimü nagy revüben
Kezdete este ½8 órakor.

Fővárosi CIRKUS Városliget Telefonszám: 55-55
Naponta fél 8 órakor
a fényes májusi műsor
Csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor családi és gyermekelőadás

HIREK

Just-lámpákat vásárol a főváros. A főváros tanácsa a megtartott versenytárgyalás eredményéhez képest elhatározta, hogy az Elektromos Művek szükségletétől eltekintve, a székesfőváros hivatalaiban, intézeteiben és üzemeiben szükséges izzólámpákat a *dr. Just-féle villamossági r.-t.* eladási osztályánál, a *Gép-, Vas- és Fémipari Forgalmi R.-T.*-nél (Budapest, VI., Liszt Ferenc-tér 9.) szerzi be. A tanács most utasitotta a fővárosi hivatalok, intézetek és üzemek vezetőségeit, hogy villamos izzólámpa szükségletüket az egész évre állitsák össze és a közeljövőben bekövetkezhető áremelésre való tekintettel azonnal rendeljék meg ennél a cégnél. A dr. Just-féle izzólámpa és villamossági r.-t. alig egy évvel ezelőtt alakult. Csodálkozunk, látva a vállalat Ujpesten lévő gyárát, hogy megfelelő szakerők felhasználásával rövid idő alatt mily nagy teljesitőképességü, teljesen modern, technikailag elsőrendüen felszerelt intézmény volt berendezhető. A vállalat értesülésünk szerint az izzólámpa kartellen kivül dolgozik, igy teljesen saját magára van utalva és az összes eljárásait saját, időközben kidolgozott szabadalmai alapján kell foganatositania. Ez a körülmény nagyon komoly és nehéz feladat, melyet a gyár vezetősége fényesen megoldott. Annak ellenére, hogy a vállalat épitkezésével és berendezésével hat hónapon keresztül volt elfoglalva, sikerült az épitkezési és szerelési munkálatok befejezésével egyidőben a mult esztendő áprilisában egywattos lámpáival piacra jönnie, az összes eddig ismert szabadalmaktól független eljárásával készitett gáztöltésü lámpáit pedig ebben az évben hozta forgalomba. A Just-féle lámpák ugy a külföldi, mint a belföldi kisérleti ellenőrzőadatok alapján elsőrendüek. Különös előnyük a hosszu égési idő, az egyenletes fényerősség és ellenállóképesség. A gyár alig egy van üzemben és már napnoként 3000 darab egywattos és 2000 darab gáztöltésü lámpát állit elő, amellet foglalkozás speciális, autó- és diszitési lámpák gyártásával is, a magyar munka és a magyar akaraterő nagyobb dicsőségére.

—

A Vigszinház e heténck eseménye a *Vőlegény* szerdai bemutatója lesz, amely iránt a szokásos mértéket messze tulhaladó érdeklődés nyilvánul a közönség legszélesebb rétegeiben. Szép Ernő uj művével a műsoron, Herczeg Ferenc gyönyörü szinjátéka, az *Aranyborju* váltakozik. Éjjeli előadásul csütörtökön és szombaton a *Mérföldkövek*-et ismétlik a Góth-pár felléptével. Vasárnap délután a *Tolvaj* kerül szinre.

A Babavásár 75-ödször. Kardos—Nádor népszerü operettje, a *Babavásár* csütörtökön hetvenötödször kerül szinre a Király Szinházban: Péchy Erzsivel, Somogyi Nusival, Nádorral, Halmayval és Borossal a főszerepekben. Jövő vasárnap délután a *János vitéz*-t adják 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

A Magyar Szinház e heti játékrendjét Hatvany Lili *Első szerelem* cimü rendkivül érdekes játéka dominálja, szerdán, pénteken és jövő vasárnap este kerül szinre. Kedden a *Vademberek*, csütörtökön és szombaton *II. Lajos király*, szombat délután a Rákosi-iskola vizsgaelőadásául a *Legénybucsu* rendkivül mérsékelt helyárakkal. Jövő vasárnap d. u. a *Szinház* van műsoron, először mérsékelt helyárak mellett 3 órai kezdettel.

Sajtó és közönség egyaránt méltányolta Kádár Endre darabjának értékeit, továbbá Németh Juliska, Gellért és Harsányi művészi játékát. *A szerelem elmegy* a Belvárosi Szinház másik két műsordarabjával, az *Árnyhalász*-szal és *A gazdag lány*-nyal váltakozva tölti be e heti repertoirját. *A gazdag lány* előadásain T. Forrai Rózsi állandóan fellép.

A Toto 25-ik előadása hétfőn volt a Blaha Lujza-szinházban. A kitünő és népszerü operettet azontul is minden este játsszák. Jövő vasárnap délután a *Fi-Fi*-t adják 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

Az Andrássy-uti Szinház e hetét a *Szaharadzsa gyöngye*, *Tavasz* és a többi nagysikerü darabok és magánszámok töltik be. T. Forrai Rózsi, Kökény Ilona, Németh Juliska, Ilosvay Rózsi, Gaál Franciska, Bánóczyné, Bársony, Békeffi, Kabos és Ihász felléptével.

A tyukketrec második előadását is premier hangulatban élvezte végig a Renaissance Szinház táblás háza, amely az egész estén végig kacagta és tapsolta Tristán Bernard világhirü szenzációs vigjátékát. E héten vasárnap, hétfőn, szerdán, pénteken és jövő vasárnap is szinre kerül Rajnai Gáborral s a bemutató többi főszereplőivel.

A Faun még csak háromszor kerül szinre a Renaissance-Szinházban Rajnai feledhetetlen alakitásával; e héten kedden van műsoron a hires Knobleuch vigjáték; amelyet a nagysikerü ujdonságok miatt nem tudott egyideig a szinház műsorába illeszteni. A női főszerepet ezen az előadáson is Komjáthy Mária játssza.

A Belvárosi Szinház legujabb sikere Kádár Endre *A szerelem elmegy* cimü darabja költői szépségeivel minden előadásán meghóditja a közönséget, mely állandóan megtölti a szinház nézőterét és sokszor tapsolja a kitünő szereplőket: Németh Juliskát, Gellértet, Harsányit és Abonyit.

Sulamith a Budapesti Szinházban. Szombaton este 7 órakor mutatja be a Kisfaludy-szinház gárdája Goldfaden regényesmultu keleti operáját, *Sulamithot*, a Budapesti Szinházban. A bemutató iránt városszerte nagy érdeklődés nyilvánul meg. Jegyek a *Sulamith* előadásaira elővételben már a mai naptól fogva válthatók Bárd jegyirodájában, Breuer nővérek dohánytőzsdéjében, a Kultura könyvesboltjában és d. e. 10—1 óráig s d. u. 4 órától a szinház pénztáránál.

Mozgókép-Otthon. Nagyszerü és gazdag műsorán *A milliomos* (5 felvonásban) amerikai regény, a *Boldogok szigete*, Reinhardt világhirü filmműve (5 felvonásban), a Corvin-filmgyár pompás 3 felvonásos amerikai zsánerü komédiája, a *Willy Drill* szerepel. Lakner Artur kitünő rendezésében, továbbá a *London News* aktuális világujdonságai, de már csak két napig. Az előadások állandóan zsufolt házak előtt peregnek le.

KÖZGAZDASÁG

Junius 17-én nyitják meg a Budapesti Árumintavásárt. Mint értesülünk, a XIII. Árumintavásár, amelyet a kereskedelemügyi miniszter és a székesfőváros támogatásával a budapesti kereskedelmi és iparkamara rendez junius hó 17—26. között fog megtartatni. Mivel a magyar ipar befogadására a városligeti Iparcsarnok már a mult évben is szüknek bizonyult, ezidén a vásári kiállitók rendelkezésére egy uj csarnok is fog létesülni. Tudomásunk szerint ezen uj pavillon munkálatai már annyira előrehaladtak, hogy legközelebb az egész épület tető alá kerül. A vásárra jelentkezett kiállitók száma felülmulja a tavalyit. Előreláthatólag nagy érdeklődésre számithat az idei vásárnak különösen az a része, amely a magyar autó- és motoripart fogja bemutatni. Jelentékeny részét fogja ez a kiállitás elfoglalni az uj csarnoknak, ahol a kiállitott közlekedési eszközök a kir. magy. Automobil Club által fognak elrendeztetni. Nagy sulyt helyez ezidén a rendezőség a vásár külső képére is. Igy tudomásunk szerint a kiállitó cégek dekorációs munkálatait Györgyi Kálmán, az iparművészeti társulat igazgatója irányitja s ennek a szakszerü és gondos rendezésnek tulajdonitható, hogy a vásáron résztvevő cégek iparművészeink közreműködését mindjobban fokozódó mértékben veszik igénybe. A vásár rendezősége azonban nemcsak a vásár külső képére helyez sulyt, hanem mindent elkövet a tekintetben is, hogy a magyar ipar e nagyarányu bemutatkozásának megfelelő sikert biztositson. Nagy sulyt helyez tehát arra, hogy a vásár külföldi látogatottsága minden lehető módon biztosittassék. Tudomásunk szerint nemcsak a magyar kormány elé terjesztett erre irányuló javaslatokat, hanem nagyarányu tevékenységet fejt ki e tekintetben az összes környező államokban, de különösen a Balkánon.

A Hungária műtrágya-, kénsav- és vegyitermékek r.-t. közgyülése elhatározta a 16 millió koronát kitevő alaptőkének 26 millió koronára való fölemelését. Az uj részvényeket a régi részvényesek 8:5 arányban kapják 2500 koronás árban. A tőkeemelést a vállalat terjeszkedése és az ezzel kapcsolatos beruházások tették szükségessé.

A Hazai Bank Részvénytársaság a minap Dániel Ernő báró v. b. t. t. elnöklete mellett megtartott rendes közgyülés elhatározta, hogy a 20,075.512 korona tiszta nyereségből az 1921. évi osztalékszelvény május 1-től kezdődőleg 25 koronával kerüljön beváltásra.

A Magyar Országos Központi Takarékpénztár 50. jubiláris közgyülése az igazgatóság javaslatai alapján 120 korona osztalék kifizetését határozta el, egyben felhatalmazta az igazgatóságot, hogy az alaptőkét további 15 millió koronára emelje föl olykép, hogy 15.000 darab uj részvényt bocsásson ki s ajánlja fel a részvényeseknek 5:1 arányban darabonként 2000 korona befizetése ellenében május 3—12-ig.

A Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság közgyülése az elmult évre 40 korona osztalék fizetését határozta el. A közgyülés egyuttal megválasztotta az igazgatóság uj tagjává Halápi Oszkár urat, a felügyelő-bizottság uj tagjává pedig Heltai Béla és Turcsa János dr. urakat.

A Magyar Kereskedelmi Hitelbank közgyülése az 1921. évben elért 10,321.046.49 korona tiszta nyereségből 30 korona, azaz 15 százalék osztalék fizetését határozta el.

A Nemzeti Takarékpénztár és Bank R.-T. igazgatósága a május 11-én tartandó rendkivüli közgyülésen az alaptőkének 40 millióról 60 millió koronára való fölemelését fogja javasolni.

A Gschwindt-féle gyár részvénytársaság a minap megtartott évi rendes közgyülésén az 1921. üzletévre részvényenkint 120 korona osztalék kifizetését határozta el.

A Schlick-Nicholson Gép-, Vagon- és Hajógyár R.-T. igazgatósága legutóbbi ülésén megállapitotta 1921. évi mérlegét, mely a tartalékalapok megfelelő dotálása után 10,823.134 korona 95 fillér tiszta nyereséget tüntet föl. A folyó évi május 15-ére egybehivandó közgyülésén inditványozni fogja, hogy részvényenkint 24 korona osztalék fizettessék.

A Lámpagyár tőkeemelése. A Magyar Fém- és Lámpaárugyár R.-T. alaptőkéjét 8 millióról 16 millió koronára emeli fel. Az uj részvények elővételi joga 1:1 arányban 1800 korona áron május 5-ig gyakorolható a Hitelbanknál. Osztalék 100 korona.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**
Társszerkesztő: **FABRITZKY ANTAL.**
Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

Megnyiltak a „K·É·V·E“ Ruházati Áruház Szövetkezet
(IV., Kossuth Lajos-utca 20. Országos Kaszinó palotájában)
ujonnan épült és megnagyobbitott földszinti és félemeleti helyiségei, amelyekben **tavaszi és nyári női- és férfi gyapju- és mosókelme ujdonságok,** valamint a **cipőáruk** igen dus választékban a legjobb kivitelben, **a napi áraknál mindig olcsóbban** kerülnek eladásra
A férfi- és női divatáru osztály (alszinti helyiségei) **14 nap mulva nyilnak meg.**

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ AUTOTAXI

„JUSTRAM“ izzólámpa a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

SCHMIDT-NÉPARÉNA
(Volt Barokaldi) a Városligetben.
Naponta diszelőadások
délután 3 órától.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59. A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ“
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás“ szénsavval telitett ásványvize.

Müller Testvérek Vegyészeti Gyár R.-T.
inta, tuss és festékgyártmányai nélkülözhetetlenek.

DIÉTÁS-KURÁK Cukorbaj, gyomorbaj, vesebetegség, elhizás, lesoványodásnál legjobban végezhetők a
Dr. Pajor-sanatorium diétás éttermében
Budapest, VIII. ker., Vas-utca 17. szám,
bejáró betegek részére is, ugyanitt vizgyógyintézet orthopädia, Zander-rendszerü gépgyógytermek.

II. évfolyam Budapest, 1922 május 17 19—20. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Az ötvenéves Budapest*

A főváros tanácsa az elmult héten nagyobb bizottságot küldött ki Budapest ötvenéves jubileumának előkészitésére. A jövő évben lesz ugyanis ötven esztendeje annak, hogy Pest, Buda és Óbuda *Budapest székesfővárosává* egyesült és a megizmosodott, megmagyarosodott főváros gócpontja lett a magyar kulturának, iparnak és kereskedelemnek. Bizonyos, hogy ez a jubileum méltó lesz ahhoz az ötven esztendőnek történetéhez, melynek lapjain a *Ráthok* és *Kamermayerek* nevei ékeskednek, noha a közgyülési pártok és a sajtó egyrésze a jubileum alkalmából Mariusként a multon keseregve, a főváros mai vezetőségére és többségi pártjára éppen nem hizelgő összehasonlitásokat tesz a dicső mult és a törpe jelen között.

Bár ezzel a történeti ábrándozással egyszeriben a rideg politika kellős közepébe csöppenünk, mégis, talán az ötven esztendő megünneplésénél is fontosabbnak kell tartanunk annak a lekicsinylésnek visszautasitását, mely a nagyszerü ősök törpe epigonjainak gunyolja azokat, akik a mai politikai és gazdasági viharok közepette a békés munka és nyugalmas fejlődés révébe akarják kormányozni a város hajóját. Nem akarunk egy jottányit sem levonni azok érdeméből, akik az Andrássy-utat épitették, vagy akiknek fejében fogant meg a budapesti vizvezeték, vagy az öt karcsu híd épitésének gondolata: de rá kell mutatnunk arra, hogy a 80-as és 90-es évek nagyszerü gazdasági evolúciója az alkotás ideje volt és a háborut vesztett és forradalmakat átélt Csonka-Magyarország fővárosának mai gazdasági vegetációja éppen a szomoru előzmények következtében egy pillanatra sem hasonlitható össze a kiegyezés utáni idők lendületes épitési és beruházási akcióival.

A vád azonban nemcsak a keresztény Budapestet éri, hanem mindazokat, akik a háboru és forradalmak utáni Magyarország életében uj korszakot akartak nyitni a keresztény és nemzeti gondolat jegyében. Miért van az, hogy gazdasági vonatkozásokban a keresztény gondolat a fővárosban és az országban egyformán negativumokban merült ki és pozitiv alkotásokra szinte képtelennek bizonyult? Miért van az, hogy Budapestnek rossz a vizvezetéke, a kövezete, a lakásviszonyia és a főváros népe régi nagyságának romjain busong? Nem a vezetők kicsiny volta-e az oka annak, hogy tettek helyett még mindig szavakban éli ki magát a keresztény és nemzeti gondolat, és azok szemére, akik uj, keresztény és magyar Budapestet akartak teremteni, a jogosság látszatával vethetik a levitézlett irányzatok lovagjai az alkotninemtudás és kátyubarekedés vádját?

Amennyire nehéznek látszik a felelet, valójában annyira könnyü és egyszeribe frázissá zsugoritható a nagyhangu vád. Egy vesztett háboru és két romboló forradalom után nem az uj alkotások, hanem *a számlafizetések sulyos esztendei következnek*. Az ötvenéves forduló alkalmából szomoruan kell megállapitanunk, hogy amennyire kötelessége volt uj iskolák, fürdők, utak és csatornák épitése a letünt nemzedéknek, annyira teljesiti kötelességét önmagával és a történelemmel szemben ez a generáció, ha füteni tudja a már felépült iskolákat, rendben tartani a meglevő utakat és a csatornákat. Csak a rosszhiszemüség hasonlithatja össze a mai Budapestet és a mai Magyarországot az ötvenév előttivel, és csak a választási propaganda legelvakultabb bombasztjai állithatják, hogy fővárosban és országban egyaránt ugyanazon előfeltételek nyilnak a termelő munkára ma, mint a béke boldog esztendeiben.

A keresztény gondolat látszólagos passzivitásának árnyékában az agyonsanyargatott és kiuzsorázott főváros és nemzet teljes gazdasági csődje mered felénk, amiért pedig nem a keresztény kurzus, hanem nálunk Trianon, a többi legyőzött nemzeteknél Versailles és Sévres a felelős, aminthogy Berlin és Bécs is csak a jelennel küzd és nem ér rá a jövővel törődni. Szükségesnek tartjuk ezt Budapest ötvenéves jubileuma alkalmából megállapitani, de egyben azt is le kell szögeznünk, hogy ilyen körülmények között, amiket a tulsó oldalon éppen olyan jól tudnak, mint mi, lelkiismeretlenség az alkotninemtudás vádjával előállani, különösen a fővárosra vonatkozólag, amelynek vállaira *az „alkotás éveinek" könnyelmü gazdálkodása* rakta a legsulyosabb terheket: azt a huszezer koronás adósságot, mely a letünt korszak örökségeképpen terheli Budapest minden polgárát s amelyet jubileumi ajándékképpen kap a nagyhangon kritizáló uraktól bölcsejébe minden Budapesten született csecsemő.

* Felelős szerkesztőnk vezércikke a Nemzeti Ujság május 14-iki számából.

A főváros ötmilliárdos lakásépitési terve

Amiről elfeledkezett az uj lakásrendelet — A háztulajdonosoknak és a lakóknak egyképen hozzá kell járulniok az épitkezés megindításához — Öt év alatt tizenegyezer uj lakást akar épiteni a főváros

Az uj lakásrendelet arról feledkezett meg, amiért tulajdonképpen készülnie kellett volna: *a lakásügy terén fennálló korlátozásoknak és akadályoknak csupán akkor és addig van jogosultságuk, amig ezek a mesterséges gátak a lakáshiányon akarnak segiteni.* Katedrai bölcsességre és szociálpolitikai szükségességek fel nem ismerésére mutat az uj lakásrendeletben megnyilvánuló az a tendencia, hogy a lakásügyi korlátozásokat *önmagukért tartsa fenn* továbbra is anélkül, hogy ezzel a lakástermelést előmozditaná. Ez annál sulyosabban esik a latba, mert a miniszterelnök, de maga az uj lakásrendelet szülőapja, a népjóléti miniszter is, számtalanszor kijelentették küldöttségek előtt és nyilatkozatokból, hogy *a hét háborus meddő tavasz után ezen a tavaszon végre meg kell indulnia az épitkezésnek és az épitkezések megkezdésével kapcsolatban a lakások fokozatos felszabaditásának is.*

Minderről azonban mélyen hallgat az uj lakásrendelet, melyet különben, értesülésünk szerint, *pénteken fog letárgyalni és végleges formába önteni a minisztertanács.* Mert a lakástermelés előmozditására igazán jelentéktelen és szégyenletesen csekély jelentőségü az 1917. évi lakbér husz százalékának az állampénztárba való beszolgáltatása, amit *„az épitkezési kölcsön kamatbiztositéka"* rejtélyes cimén könyvel el az uj lakásrendelet.

Az alábbiakban a főváros egy *nagyfontosságu és megvalósulása esetén nemzedékekre kiható jelentőségü tervéről számolunk be az Uj Budapest olvasóinak.* Ez a terv még nem látott napvilágot és a városrendezési ügyosztály vezetőjének fiókjában pihen már hónapok óta, mivel az ügyosztály még a lakástermelés megindításának lehetőségéért sem merte a terv megszületése idejében vállalni azt az ódiumot, amit a tervezetben kontemplált béremelés jelent. Most azonban, hogy a népjóléti miniszter közismert szociális érzése nagyarányu béremelésekre nyujtott módot, — a közérdek szempontjából fontosnak tartottuk a nagyértékü koncepciót *megóvni a pusztulástól* és a minisztertanácsnak az uj lakásrendelet kibocsátása előtt *figyelmébe ajánlani.*

A tervezet, mely a tan. III. ü. o. érdemes munkája, megállapitja, hogy a lakóházépités még rendes gazdasági viszonyok között is egy mérsékelt jövedelmezőségü, ellenben csak hosszu idő alatt törleszthető vállalkozás volt, amelynél a multban is csaknem kivétel nélkül jelentős kölcsöntőkét kellett igénybevenni.

A magánépités megindításánál egyedül a magunk erejére vagyunk utalva, és arra csak ugy számithatunk, ha olyan segitséget tudunk nyujtani akár a jövedelem biztositásában, akár tőkehozzájárulás alakjában, mely a vállalkozás kockázatát legalább is jórészben a közre háritja.

Az a megoldási mód, hogy az épiteni szándékozók rendelkezésére a város bocsásson meghatározott időre ingyen megfelelő telkeket, nagyon kisértékü és az épitési költségnek alig egy százalékát teszi ki.

A lakástermelés megindítása országos közérdek és egyértelmü az ország közgazdasági életének megindításával. Ebbe a termelésbe az ország iparának több mint fele belekapcsolódik, és éppen ezért roppant csekély az állam részéről az egész ország területére lakásépités céljaira előirányzott 300 millió. Ebből az összegből az egész ország területén legfeljebb 2000 kétszobás lakás felépitésére nyujtható segély, amellett a kölcsön után huszonöt éven keresztül fizetendő két és fél százalékos törlesztésnek a pénz értékének változásából előálló minden kockázatát az érdekelt városoknak kell viselnie.

Az uj lakásrendelet kibocsátása alkalmával a kérdés ahhoz a ponthoz jutott, *ahol a megoldásra vezető ut határozott kijelölése további halasztást nem tür.* A tervezet kárhoztatja a háborus lakásrendeleteket, amelyek káros hatással voltak az épitési tevékenységre, a lakásigények kialakulására és igy a lakáseloszlásra is. Az épitkezés teljesen megszünt, ellenben a lakásigény lényegesen emelkedett és a mesterségesen felfokozott lakáshiányt még növelték a megszállott területeknek a fővárosba törekvő menekültjei. Tévednek azok, akik azt hiszik, hogy *a lakbéreknek a pénz értékével arányos felemelése folytán előálló megfelelőbb lakáseloszlással a kérdés önmagától megoldódik,* vagy hogy *a szabaddá tett lakbérek mellett a magánvállalkozás képes lesz a fennmaradó hiányt pótolni.* A lakáshiány megvan, tehát mielőtt a lakbérek szabaddá tételére gondolhatunk, a fokozatos lakbéremeléssel a lakáseloszlásban előállt aránytalanságot kell megfelelő módon megszüntetni és *azzal egyidőben egy nagyobbszabásu épitési akciót meginditani,* mig a régi házak lakásaiban a fokozatos béremelés folytán előálló arányosabb elosztózás mellett is a lakáshiány tényleg fennáll.

A lakbérek szabaddátétele tehát összefüggésben áll a bérek fokozatos emelése révén kialakuló tényleges lakásszükségletet kielégitő épitkezés befejeztével.

Háziurak és lakók közös érdeke tehát, hogy az épités minél előbb és minél hatásosabban meginduljon. Mivel pedig az állam és a város együttes ereje sem elégséges ahhoz, hogy ezt a feladatot mindkét fél számára kielégitően megoldja, a megoldásban az érdekelt két félnek is közre kell működnie.

A sulyos helyzetből más kivezető utat nem lát a tervezet, minthogy *a lakbérkorlátozás* a régi házakra nézve egy meghatározott időpontig továbbra is *fenntartassék,* ez időpontig a bérek fokozatosan, és pedig progresszive, felemeltessenek,

a lakbérek bizonyos része és pedig minden tulajdonosra nézve egyenlő, de fokozatosan szintén növekvő része a tulajdonos számára meghagyassék, a többi része pedig az épitési alap létesitésére elvétessék.

Az igy létesitett alap a főváros közönségének *progressziv és egyetemleges megterheléséből* jönne létre, és azért az épitési akció lebonyolitása is a főváros feladata maradna. *Az államnak nagyobb kölcsönnel kellene az akcióhoz járulnia,* mellyel szemben a főváros vállalná, hogy bizonyos idő alatt a nyujtott kölcsönnek legalább két és félszeresét lakóház épitésére felhasználja, magára vállalná a kölcsön két és fél százalékos törlesztését is, de csak a pénznek az értékéhez viszonyitott, vagyis a mindenkori épitési költségnek megfelelő értékében. Megfelelő pénzügyi szervezet létesitésével *az épitőipari vállalatokat finanzirozó nagytőkék bevonását is biztositani lehetne* és igy a magánvállalkozásban rejlő intenzivebb kereskedelmi szellem volna egész gazdasági életünkre messze kihatóan érvényesithető.

A tervezet konkrét részében

1922. évi május hó elsejétől kezdődőleg öt esztendőre

akarja a főváros területén lévő lakások és egyéb épületrészek béreit szabályozni olyképen, hogy az 1922. évi május hó elsejétől számitott első esztendőre az ezer korona évi bért meg nem haladó lakások számára az 1917. évi lakásbér négyszeresét, az ezer koronát meghaladó, de háromezer koronát meg nem haladó lakások számára az 1917. évi lakbér hatszorosát, a háromezer korona évi bért meghaladó lakások szá-

mára az 1917. évi lakbér nyolcszorosát állapitana meg lakbérül. Lakással össze nem függő boltok, irodák, raktárak és egyéb helyiségek után az 1917. évi bér hatszorosát kellene fizetni. Az első évben ez a lakbér, melyben a közüzemi pótlék és kincstári részesedés is bennfoglaltatik, az első évet követő négy éven keresztül pedig mindegyik lakbérkategóriában és minden évben az 1917. évi lakbér egyszeresével növeltetik. Ezek a bérek teljes összegben a háztulajdonosnak szolgáltatandók be, aki köteles minden lakás, bolt és egyéb helyiség után, részére az első évben az 1917. évi bér három és félszeresében, a második évben az 1917. évi bér négyszeresében, a harmadik évben négy és félszeresében, a negyedik évben ötszörösében, az ötödik évben öt és félszeresében megállapitott évi bérjövedelmének a negyedre eső része levonása után fennmaradó további összeget a *közpénztárba befizetni.* Sajátjukban lakók a bérérték után számitott összeget fizetik, mig a természetben való lakást élvezők után a háztulajdonos fizet.

A közpénztárba befolyt összegeket a főváros kizárólag lakás és pedig elsősorban kis lakások épitésére forditja, azzal a célzattal, hogy az öt év elteltével a lakbérkorlátozás megszüntethető legyen és akkorra a szükségletnek megfelelő lakásmennyiség rendelkezésre álljon. Ha közben az tünnék ki, hogy a lakástermelés folytatására szükség nincsen, ugy az akciót a főváros az öt év eltelte előtt beszüntetheti és a lakbérkorlátozást feloldja.

Az állam az épitési kölcsön öt esztendeje alatt megfelelő részletekben ötszázmillió kamatmentes kölcsönt nyujtana,

amivel szemben a főváros kötelezné magát, hogy öt év alatt a nyujtott kölcsön két és félszeres értékének megfelelő — vagyis egy és egynegyed milliárd értékü — lakóházépületet fog emelni.

A közalkalmazottak lakásai után (melyek száma a kereken 208.000-ben felvehető, és az összes lakások számának tizenöt százalékára tehető) fizetendő lakbérnövekedés bőséges fedezetet talál a tulajdonos első évi bérjövedelmének többlete után fizetendő állami és községi adótöbbletből, mely kereken mintegy *nyolcvan milliő koronára tehető.*

Igen érdekesek a tervezetnek azok a számitásai, melyek az 1917. évi lakások béreire vonatkoznak. 1917-ben 162.000 volt az ezer korona évi bért meg nem haladó 41.000 az ezer korona évi bért meghaladó, de háromezer korona évi bért még nem haladó és 5000 a háromezer korona évi bért meghaladó lakások száma. A lakások bérértéke 165 millió korona volt 1917-ben Budapesten, mig az üzletek bérértékét 35 millió koronára veszi fel a tervezet, vagyis 1917-ben házbér cimén 200 millió koronát fizettek Budapesten. A tervezet szerint a béremelés első évében 380 millió korona állna az épitkezési akció rendelkezésére, ami az ötödik esztendő végén 2900 millió koronára emelkednék. Ha ehhez hozzávesszük az államtól várt félmilliárdot, 3.4 milliárdot nyerünk ez

a jelentékeny pénzösszeg pedig mintegy 11.000 jól megépitett kétszobás lakás előállitására lenne elegendő, ami a meglévő lakások 5.3 százaléka.

Ez a lakásmennyiség mintegy 60.000 lakó befogadására alkalmas. Ennek az összegnek beépitése *túlprodukciót alig eredményezne,* még ha figyelembe vesszük azt is, hogy az épitőipar nagyobbszabásu megszervezése és megindítása következtében és adókedvezmény nyujtásával fokozatosan a magánépitési tevékenység is megindítható lesz. Ezt a célt az épitőiparnak és az azt financirozó tőkéknek az akcióba való bevonásával érheti el a főváros, mikor is a számitásba vett *3.4 milliárdot legalább 5 milliárdra lehetne felemelni* és ezzel az előállitható lakások számát is lényegesen meg lehetne növelni.

Egy ilyen jelentős összegnek a birtokában nem gondolhat természetesen a főváros egy egyszerü hatósági épitkezésre, de amellett, hogy ezt a tőkét az érdekelt épitési vállalatoknak az akcióbavonásával lényegesen fel lehet emelni, egyszersmind *ezzel az összeggel egész épitőiparunkat, sőt egész gazdasági életünket ujjá lehet szervezni.* Ilyen gazdasági erőnek birtokában megfelelő szervezettel a főváros közönsége *irányitója lehet egész gazdasági életünk ujjáépitésének.*

Szinház vagy Orfeum?

A közmunkatanács dönt a Fővárosi Orfeum ügyében

Kevés szinházi kérdés okozott nagyobb izgalmat a városházán, mint a *Fővárosi Orfeum ügye.* A szinházvizsgáló albizottság megadta, a magánépitési ellenben megtagadta a szinházny itási engedélyt, a tanács egy alkalommal elvi szempontból nem emelt kifogást az átépités ellen, másodszor azonban ugy határozott, hogy nem látván az élet- és tüzbiztonsági követelményeket teljesitve, az épitési engedélyt meg nem adhatja. *Kinek van itt igaza?* A szinházvizsgáló szakbizottságnak-e, amely végeredményben felelős a nyitási engedélyért, a tüzoltófőparancsnokságnak-e, amelynek szakértői jelentése előtt, hogy ugyanis az orfeum épülete élet- és tüzbiztonsági szempontból a főváros legideálisabb szinháza lesz, — vagy azoknak-e, akik a magyar artistaművészet egyik erősségét féltik, és amikor a szinházzá való átalakulás ellen emelnek szót, tulajdonképpen orfeumi célokra akarják megőrizni a Nagymező-utcai épületet.

Értsük meg jól: A Fővárosi Orfeum épülete huszonöt esztendeig a Szinházüzem Részvénytársaságé, és azt tőle magánjogunk mai állása szerint külön törvényhozási intézkedés nélkül elvenni nem lehet. Ebben a részvénytársaságban a sokat vitatott *Blumenthal* benne nincsen és annak művészi céljai irodalmiak és nemzetiek. Ha a szinház ezé a részvénytársaságé, és a tulajdonjogon változtatni nem lehet, akkor az egész probléma arra az egyszerü kérdésre zsugorodik össze, hogy keresztény és nemzeti szempontból mit kell inkább elősegiteni: *Ujabb huszonöt esztendeig orfeum legyen-e Budapest legszebb szinházi épülete, clownokkal, lábujjegyensulyozókkal és pezsgős vacsorákkal, vagy legyen belőle szinház, a magyar kultura ujabb vára, mely magyar szónak, magyar muzsikának, magyar szinészeknek ad hajlékot a globetrotter artisták, ma itt holnap ott kóklerek helyett?*

A felelet nem lehet kétséges, annál kevésbbé, mert *magyar artisták tulajdonképpen nincsenek.* Van ugyan valami artistaegyesület Budapesten, ez azonban arról nevezetes, hogy helyiségeiben alig hangzik magyar szó, aminthogy a magukat magyaroknak nevező artisták legnagyobb része is Galicia lapályain látta meg a napvilágot. Ezeknek az artistáknak az érdekeit a komoly magyar szinházi kultura térhóditási lehetőségével szemben nemcsak hogy megvédeni, de még emliteni sem szabad.

A Szinházüzem Részvénytársaság *megfellebbezte a tanács döntését,* és igy az ügyben már a legközelebbi jövőben a *Közmunkák Tanácsa* lesz hivatva dönteni. Meg vagyunk győződve arról, hogy a közmunkatanácsi tárgyalás a szinházi megoldás győzelmét fogja jelenteni és ősztől kezdve Budapest egy gyönyörü uj szinházzal lesz gazdagabb. A főváros illetékes tényezőinek pedig figyelmébe ajánljuk, hogy a szinházhasználhatási koncesszió megadásánál a népszinházi bizottság és a közgyülés olyan és annyi kikötéseket tehet a szinház irányitására és müsorára vonatkozólag, amilyen és amennyi jólesik, ugy hogy *a keresztény és nemzeti szempontokon csorba semmiképpen nem esik.*

A háztulajdonosok tiltakoznak az utburkolási járulék emelése ellen

A főváros nem segitheti elő a házak kényszereladását — A magánautókat kivánja utburkolási járulékkal sujtani a Háztulajdonosok Szövetsége

A pénzügyi bizottság legutóbbi ülésén az utburkolási járulékot jelentékenyen felemelte, még pedig a belterületen 12 koronáról 150-re, a külterületen pedig 9 korona 60 fillérről 100 koronára négyzetméterenként. A háboru alatt teljesen leromlott uttesteket csak ezen a módon képes ujra rendbehozni az utépitési ügyosztály, mely már tovább nem nézheti, hogy maholnap az uttestek alépitményei is áldozatul esnek a főváros napról-napra növekvő forgalmának. A pénzügyi bizottság javaslata szerdán, e hó 24-én, kerül a főváros törvényhatósági bizottsága elé, de az máris forrongásba hozta a háztulajdonosokat, akik tiltakoznak az ingatlan ujabb megterhelése ellen. A háztulajdonosok álláspontját a *Háztulajdonosok Országos Szövetségének* egyik vezetője a következőkben ismertette előttünk:

— Az utburkolási járulék emelése sulyos és a legtöbb háztulajdonos számára elviselhetetlen terhet jelent, amely terhet emellett teljesen indokolatlanul *mások helyett és a házaktól teljesen távol álló idegen érdekekért kellene viselniök.*

— A burkolási járulék, amely a belterületen 12 koronáról 150 koronára, a külterületen pedig 9 korona 60 fillérről 100 koronára lett emelve, oly sulyos teher, amelyet különösen a kis házak tulajdonosai fizetni nem tudnak.

— A székesfőváros utépitési ügyosztálya szerint egy-egy budapesti ház átlagos homlokzathosszusága 20 méter. Miután a háztulajdonos 8 méter szélességig tartozik az utburkolás költségeit viselni, egy-egy házat átlagban 160 négyzetméter terület burkolási költsége terheli.

— Ezen terület költsége tehát a belterületen *24.000 koronát* tesz ki. Ha meggondoljuk, hogy egy-egy budapesti ház mai átlagos nyers jövedelme — miután összesen 20.000 ház van 600 millió korona jövedelemmel — 30.000 koronát tesz ki és ezen nyers jövedelemből a folyó terhek levonása után, anélkül, hogy a ház fenntartására csak egy fillér is számittatnék, csak 6000 korona marad, nyilvánvaló, hogy a háztulajdonosok, akikre a burkolási járulék sorjában ki lesz vetve, *nem lesznek képesek ezen járulékot megfizetni.*

— Ennek az lesz a következménye, hogy mindazoknak, akik a régi konszolidált háztulajdonospolgárság kezéből a házakat olcsó pénzen össze akarják vásárolni, ezentul nagyon könnyü dolguk lesz. Egyszerüen figyelemmel kisérik, hogy hol burkolják az utakat és már is biztosak lehetnek abban, hogy az utvonalon levő házakat potom áron összevásárolhatják, mert hiszen a háztulajdonosok képtelenek lesznek a burkolási járulékot megfizetni.

— Teljesen lehetetlen, hogy a Székesfőváros közgyülése ily kényszereladási folyamat előmozditását tegye lehetővé.

— De teljesen lehetetlen az is, hogy az utburkolatok kicserélésének költségeit a főváros a háztulajdonosokkal fizettesse meg, *akiknek az utburkoláshoz semmi közük.* Az utak burkolása kizárólag azok érdekében áll, *akik kocsijukkal és autójukkal az utakon közlekednek.* Az igazság egyedül az lehet, hogy az utburkolás és a burkolatok kicserélésének költségeit *kizárólag az utak valóságos használói fizessék meg.*

— Hiába mondják azt, hogy az utak jó állapota az ut mentén fekvő házak értékét növeli és ezért kell a burkolási költségeket a háztulajdonosoknak viselniök. Kérdezzenek meg bármely háztulajdonost, hogy kivánja-e háza értékének növelése céljából a háza előtti ut burkolását. Ezt egy háztulajdonos sem fogja kivánni és senkire sem lehet háza értékének növelését ráerőszakolni.

— Kérdezzék meg ellenben az auto- és kocsitulajdonosokat, hogy belenyugodnának-e abba, hogy az utak rossz burkolata megmaradjon. Nyilvánvaló, hogy ez ellen kézzel-lábbal tiltakoznának és követelnék az utburkolatok sürgős kicserélését.

— Ha ez igy van, akkor mi jogon engedi a Főváros azt, hogy a háztulajdonos háza a burkolási járulék miatt elusszék, amikor pl. *egy magánauto gazdája,* aki kényelmi szempontból követeli azt, hogy autoja sima uton gördüljön, *egyáltalán nem járul hozzá az utburkolás költségeihez?*

— Vagy mi jogon lehet követelni a háztulajdonostól azt, hogy az uj utburkolatot megfizesse, amikor a régi burkolatot *főleg a nagy vagyonokat szerzett gyárosok és kereskedők nehéz teherkocsijai és teherautóinak vasabroncsai rongálták meg?*

— Valóban a Főváros vezetősége sulyos mulasztást követett el, amikor ahelyett, hogy előkészitette volna az uj burkolási szabályrendeletet, amely *az utakat valóban használó kocsitulajdonosokra rótta volna a fenntartási költségeket,* — hisz a kövezetvám is eredetileg ezt a célt szolgálta — egyszerüen felemelte a burkolási járulékot a háztulajdonosok terhére.

— A főváros vezetőségének nem lett volna szabad a kereskedők és iparosok által egyedül viselendő terheket a háztulajdonosok nyakába varrni és igy *a minden gazdasági szabadságot élvező kereskedők- és iparosoknak a teljesen megkötött háztulajdonosok rovására ajándékot adni.*

Az 1917-es béreknek háromszorosra való emelkedését erre jogcimül felhozni teljesen komolytalan. A háztulajdonosok a maguk részéről *semmiképen sem fognak belenyugodni abba, hogy a kereskedők, gyárosok és iparosok helyett ők fizessenek.*

„JUSTRAM“ izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

Megnyiltak a
„K·É V·E“
Ruházati Áruház Szövetkezet
(IV., Kossuth Lajos-utca 20. Országos Kaszinó palotájában)
ujonnan épült és megnagyobbitott földszinti és félemeleti helyiségei, amelyekben **tavaszi és nyári női- és férfi gyapju- és mosókelme ujdonságok,** valamint a **cipőáruk** igen dus választékban a legjobb kivitelben. **a napi áraknál mindig olcsóbban** kerülnek eladásra.
A férfi- és női divatáru osztály (alszinti helyiségei) **14 nap mulva nyilnak meg.**

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ“
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungáriaforrás“ szénsavval telitett ásványvize.

Kavarodás a gázgyári cirkusz körül

A hercegprimás rendeletére a pesti esperes is tiltakozó feliratot intézett a fővároshoz

Az az izgalom, amely a Keresztény Községi Párt egy igen jelentékeny részét a legutóbbi közgyülésen a Bohn-féle interpellációra adott válasz elfogta, mutatja, hogy *a gázgyári cirkusz körüli kavarodásnak sokkal mélyebben fekvő okai* vannak, mint azt eddig gondolni lehetett és hogy a fővárosnak elsőrendü kötelessége az izgalmak lecsillapitásával a kedélyeket megnyugtatni. Értsük meg jól: itt nem arról van szó, hogy legyen vagy ne legyen Meinhardt-féle cirkusz Budapesten, hanem a katholikus közvélemény szempontjából annak van döntő jelentősége, hogy *cirkusz a gázgyár telkén, a kerepesi temető mellett, huszonhárom méternyire a halottak birodalmától ne zavarja meg* csinadrattával és vásári lármával az elköltözöttek nyugalmát, az özvegyek és árvák bus imáiba pedig ne hallatszék oda a vadállatok rekedt bőgése.

Ez a szempont vezette a józsefvárosi egyházközséget, a világ legnagyobb római katholikus egyházközségét, tiltakozó felirata elküldésénél. Ezt a szempontot ajánlotta *Csernoch* János dr. biboros-hercegprimás a fővároshoz intézett leiratában a tanács figyelmébe és ezt a szempontot juttatta kifejezésre a hercegprimás rendeletére *Valnicsek* Béla dr. pesti esperes, a fővároshoz intézett felterjesztésében. Ha vannak, akik feltételezik, hogy a gázgyári cirkusz ellen a *Fővárosi Cirkusznak* van oka a tiltakozásra, meg vagyunk arról győződve, hogy az azután senkinek sem mer még csak eszébe sem jutni, hogy *Magyarország hercegprimásának leirata elküldésénél egy konkurrens cirkuszvállalat érdeke vezette volna.*

Nagyon örvendünk azonban mégis annak, hogy a közgyülés többsége tudomásul vette *Sallay* Árpád dr. tanácsnok választ és igy nem dezavuálta a tanács egyik legértékesebb és legszimpatikusabb tagját, aminthogy semmi értelme sem lett volna annak, hogy a tanácsi választ a közgyülés nem vevén tudomásul, az interpellációs választ napirendre kellett volna tüzni. *A Meinhardt-féle szerződést jogérvénnyel megkötötték*, azt semmiféle interpellációval és interpellációs válasznak napirendre való tüzésével megsemmisiteni nem lehet, aminthogy a hercegprimási leirat sem szólitotta fel a város hatóságát egy jogérvényesen megkötött és létrejött szerződés egyoldalu felbontására.

Az az elégedetlenség és harag azonban, amellyel a törvényhatósági bizottság legintranzingesebb frakciója a tanácsi választ fogadta, mégis *megpecsételi a Meinhardt-féle cirkusz sorsát.* Azzal a ténnyel, hogy a fővárostól a Meinhardt-féle szindikátus tizenöt esztendőre bérbe vette a régi gáztartályt és az azt környező területet, bérletébe lépett a cirkusz céljaira alkalmas helyiségeknek, de *magát a cirkuszt még nem nyithatta meg és sem cirkuszi, sem sommilyen előadások tartására engedélyt nem kapott.* A régi gáztartály mai formájában denevérek lakásául szolgál és előadások tartására nem alkalmas, azt át kell épiteni, át kell alakitani. Az *épitési engedélyt* pedig elsőfokon a főváros középitési bizottsága, másodfokon a Közmunka Tanács, harmadfokon pedig a belügyminiszter adja vagy nem adja meg és *a főváros, mint hatóság által adott vagy megtagadott engedély miatt a fővárosra mint tulajdonosra semmiféle kár nem háromolhatik.* A főváros, mint *tulajdonos nem felelős* azért, amit a főváros mint *hatóság* cselekszik, *ezért felelősségre nem vonható és ellene kártéritési kereset szerződésszegés cimén nem indítható.*

Ezt a megcáfolhatatlan tényt vették tudomásul a legutóbbi közgyülésen az elégedetlenkedők és ez a körülmény még a *leghevesebbeket is megnyugtatta.* Ha a főváros hatósága Meinhardték épitési engedély iránti kérelmét tárgyalás alá veszi, akkor okvetlenül figyelembe kell hogy vegye az épitésügyi szabályzat azon rendelkezését, mely szerint *templomtól harminc méteren belül szinház vagy mozi nyitására engedély nem adható.* Ha pedig a templomot ilyen erősen védi meg a profán világi mulatságoktól az épitési szabályrendelet bölcs intenciója, akkor mennyivel inkább kell hogy *megvédje a halottak siri nyugalmát a cirkuszi lármától! Semmi* kifogásunk nincs az ellen, hogy cirkusz céljaira alkalmas területet vagy helyiséget béreljen akár Meinhardt, akár bárki más a fővárostól, ez a terület azonban ne legyen épen annak a temetőnek közvetlen közelében, *melynek megszentelt földjében nemzetünk legnagyobbjai alusszák örök álmukat.*

HIREK

• • •

Felemelik a kórházi ápolási dijakat. A közkórházak ez évi költségvetése a kórházi ápolási dijat napi 130 koronában állapitotta meg. A folyton fokozódó drágaság most arra kényszeriti a fővárost, hogy az ápolási dijat jelentékenyen felemelje. Erre vonatkozólag *Édes* tanácsnok vezetésével már meg is indultak a tárgyalások, melynek során azonban az emelés mérvére vonatkozólag nem történt megállapodás. Bizonyos azonban, hogy *a felemelt ápolási dij jóval felül lesz a 200 koronán.*

Előkészületek a főváros jövő évi költségvetésére. A tanács legutóbbi üléséből felszólitotta a fővárosi intézményeket és hivatalokat, hogy az uj költségvetés összeállitására vonatkozó adataikat legkésőbb augusztus elsejéig terjesszék be a pénzügyi ügyosztályhoz. A pénzügyi ügyosztály augusztus első napjaiban kezdi el a beérkezett anyag feldolgozását és azzal október végére készen lesz ugy, hogy novemberben már megkezdődhetik a költségvetés pénzügyi és közgyülési tárgyalása.

Pályázat fővárosi állásokra. Budapest szekesfőváros törvényhatósága a megüresedett és a VII. fizetési osztályba sorozott egy *tiszti alügyészi* állásra, a VI. kerületben megüresedett évi 4000 korona tiszteletdijjal javadalmazott egy *kerületi városbirói* állásra, az üresedésben lévő VII. fizetési osztályba sorozott egy II. osztályu *főállatorvosi* állásra, valamint ennek az állásnak fokozatos előléptetés utján betöltése esetén megüresedő IX. fizetési osztályba sorozott egy *állatorvosi* állásra, ugyszintén ezeknek az állásoknak betöltéséig időközben megüresedő állásokra, továbbá az üresedésben lévő fizetési osztályba sorozott három II. osztályu *kórházi tiszti* állásra, valamint ezeknek az állásoknak betöltéséig időközben megüresedhető állásokra nyilvános pályázatot hirdet. A pályázóknak kérvényeit *1922 junius 3. napjának déli 12 órájáig kell a polgármesterhez* cimezve a központi tanácsi segédhivatalba benyujtaniok.

Till tanácsnok külföldi utja. *Till* Antal tanácsnok, a közlekedési ügyosztály vezetője, az elmult héten *Vaitinyi* müszaki főtanácsos, *Sztrókay* h. vezérigazgató, *Csillény* müszaki főtanácsos és *Saly* vezértitkár kiséretében négyheti tanulmányutra Németországba utazott. A bizottság utirányа: Wien—München — Stuttgart — Nürnberg — Leipzig—Berlin—Hamburg—Dresden és Chemnitz, ahol mindenütt a városi kezelésben lévő villamosvasutakat fogják a budapesti urak tanulmányozni. Az utra a tizenkettes bizottság adta meg a felhatalmazást és azon kivánságát fejezvén ki, hogy a főváros és az Egyesitett Vasutak szakemberei a legnagyobb részletességgel tájékozódjanak a külföldi nagyvárosok közuti vasutainak igazgatása és kezelése felől. A közlekedési ügyosztály különben hónapokkal ezelőtt átiratot intézett a legtöbb európai nagyvároshoz, felkérvén őket, hogy közuti vasutvonalaikhoz való jogviszonyaikról, a vasutak igazgatásáról és a városi tanácsok és képviselőtestületek felügyeleti és ellenőrzési jogköréről tudósitsák a magyar fővárost. Azonban csak *elenyészően csekély válasz érkezett be* és főképen emiatt volt szükség a személyes eljárásra, amelyet ok nélkül kárhoztatnak egyes laptársaink. A gázgyár megváltásánál annak idején husmillió korona megváltási összeg mellett egymillió koronát forditottak tanulmányutakra és szakértői dijakra. Ha — és ezzel nem mondunk sokat — kétmilliárd koronára értékeljük a közuti felszerelését, akkor több mint százmillió korona lenne ugyanezen számitásunk szerint szakértői dijakra forditandó. Ezzel szemben az egész tanulmányut alig néhány százezer koronájába kerül a fővárosnak, melynek, mint a vasutak városmányosának, *önmagával szemben való kötelessége*, hogy a közönség érdekében teljes részletességgel tanulmányozza a külföldön bevált vasutigazgatást, hogy Budapest számára azután a legjobbat válassza ki.

Nélkülözhetetlen-e egy kórházi altiszt? A napilapok jelentése szerint az anatómiai intézetben elkövetett hullalopások ügyében letartóztatták a Rókus-kórház egyik altisztjét, aki a rendőri nyomozás adatai szerint szintén közreműködött a bünselekményekben. Egyik laptársunkban pedig azt olvassuk, hogy az egyik letartóztatott altisztet a rendőrség „mint nélkülözhetetlent“ a kórház igazgatóságának kérelmére szabadonbocsátotta. Nem tudjuk, miért *nélkülözhetetlen* egy kórházi altiszt, még ha hullaszállitási szakértő is és furcsának tartjuk, hogy laptársunk minden valószinüség szerint helytelen információn alapuló közleményét a Rókus-kórház igazgatósága nem tartotta szükségesnek vagy elfelejtette megcáfolni.

Könyvtáravató ünnep az óbudai gázgyárban. A gázgyár igazgatósága dicséretreméltó igyekezettel az óbudai gázgyárban népkönyvtárt létesitett, melyet ez év május 25-én, Áldozócsütörtök ünnepén, délután négy órakor könyvtáravató-ünnep keretében adnak át rendeltetésének. A könyvtáravatással kapcsolatosan a székesfővárosi gázművek dal- és önképzőköre kulturünnepélyt rendez, melynek musorát a helyszinen fogják kiosztani. A vendégeknek a gyárba és vissza való utazására különvonatot állitanak be.

A Dollár-hu! és a Kunapéillangó kisasszony. Abban a mocskos áradatban, amelyet a zenéslokálok és harmadrangu kabarék müvészet cimén szolgáltatnak

TÜSKÉK

• • •

Szabó Sándor dr.

tisztifőorvost vette bámulatosan egyöntetü védelmébe a liberális sajtó. Meg vagyunk győződve róla, hogy ezt a védelmet, amelyet Szabó Sándor dr.-nak nem a barátai, hanem az ellenségei szerveztek meg gyánus egyértelmüséggel, egyáltalában nem köszöni meg az inkább megtámadott, mint megvédelmezett tisztifőorvos. Arról van ugyanis szó, hogy a tisztifőorvos, aki egy emberöltő óta szolgálja becsületesen, buzgón és hozzáértéssel a székesfővárost, ennek az évnek szeptemberében tölti be közszolgálati működésének harmincötödik esztendejét. Egyes laptársaink már most tudni vélik, amit maga a tisztifőorvos, de egyetlen illetékes tényező sem tud, hogy nem fogják marasztalni és mehet nyugdijba. Hát ebből a hiresztelésből egyetlen betü sem igaz és az efajta védelmet kikérjük magunknak. Mert ugy küldeni valakit nyugdijba, hogy letelt az ideje, megöregedett, menjen, — rendben van, de ugy kintrikálni valakit, hogy naagyszerüen működött, még husz esztendeig tud szolgálni, de mennie kell, mert „sokat barátkozik a zsidókkal“, — nagyon is perfid és eszünkbe juttatja a bölcset, aki jobban fél barátaitól, mint ellenségeitől. Mondanunk sem kell, hogy ezek a szempontok számba se jönnek azok előtt, akik dönteni hivatottak a tisztifőorvos nyugdijaztatásáról, annál kevésbbé, mert az ő nagyszerü működését, páratlan buzgalmát, lelkiismeretes kötelességteljesitését egyformán nagyrabecsüli és sokra értékeli minden illetékes tényező. Megnyugtathatjuk a tisztifőorvos barátait és ellenségeit: azokon a helyeken, ahol orvosi személyi kérdésekről döntenek, még szóba se került Szabó Sándor dr. marasztása vagy menesztése, de ha szóba fog kerülni, nincs kétség aziránt, hogy a főváros örülni fog, ha az ő pótolhatatlan működését még hosszu esztendőkig biztositani tudja Budapest közönsége számára ...

Háromszázkilencvenhárom

korona a bizottsági és tanácsi előterjesztés szerint a Városi Szinház folyó évi költségvetésének feleslege. Majd négyszáz koronát jövedelmez tehát a fővárosnak az Ave Maria-rezsim, nem sokkal többet, mint amennyit egy estére kell a szinházban két jobbfajta ülőhelyért fizetni. A nagy szavak és igéretek igy válnak valóra, müvészet helyett Ave Maria, milliók helyett háromszázkilencvenhárom korona a Tisza Kálmán-téri müintézet ez évi mérlege. A szezon koronája mindenesetre az Ábrányi-tragédia volt, noha a legnagyobb magyar államtitkár (a legnagyobb jelzőt ne átvitt értelemben méltóztassék venni) szenzációs operettje sem volt kutya. Hát még a szinházi hetilapocskák izléstelen és még izléstelenebb történetkéi, amelyek arról szólanak, hogy a Hold-utcai szépelkü arszlán, Wlassics Tibor báró öméltósága, szépen ápolt kezével hogyan fogja az állami szinházak kormányrudját. Az Operában Mályvácskaszezon, a Nemzetiben Karneval-rezsim, a Városi Szinházban a Hamburgi Ave Maria ... karakterisztikonja az államositott szinházigazgatásnak. A város ellenben majd hogy rá nem fizet erre a komédiára, amely kacagtatóbb lenne, mint a mindhárom szinpadon felcsillanó összes humorok együttvéve, ha zsebileg nem lenne annyira szomoru ..

A közgyülési büffé

az elmult héten ismét drágább lett az élelmiszerüzemi kényur, Reich Samu jóvoltából. Hiába, drágul a tej, a vaj, a zsir, a hus, emelni kell a büffé árait, aminthogy állandóan emelkedik a vezérigazgató ur fejedelmi fizetése is. A trapperek vidámabban szaladgálnak, mint valaha, ám nem az élelmiszerüzemi boltokhoz viszik gazdájukat, még kevésbbé a közgyülési terem felé, hogy Reich ur önmaga őrizze ellen alkalmazottait. Hogy a községi élelmiszerüzem boltjaiba az alkalmazottak gorombáskodnak a közönséggel, hogy a községi élelmiszerüzem semmit a világon nem tesz a drágaság letörésére, az igazán nem fontos, a fontos az, hogy pótkávégyárat alapitsanak és a városatyák számára hetenként emeljék a büffé-árakat, illusztrálásául annak, hogy községi üzemnek nem is kell, de nem is szabad konkurrálnia a kereskedelemmel, melynek irányitására és szabályozására lenne hivatott. Azt az egyet nem értjük, miért is van községi élelmiszerüzem a világon, hacsak azért nem, hogy Reich urnak vezérigazgatói stalluma legyen? A háborunak vége van már és idejüket multák a háborusintézmények is, de főképen azok, amelyeknek vezetése nem megfelelő. Az élelmiszerüzemi gazdálkodásra a legjellemzőbb, hogy a közgyülési büffében hetenként emelvén az árakat, hetenként uj árjegyzékeket is nyomatnak. Nagyon helyes lenne, ha Reich ur külön könyvelőt venne fel annak kiszámitására, vajjon az étel- és italárak emeléséből befolyó többlet fedezi-e az uj árjegyzékek nyomtatási költségét ...

a rosszizlésü közönségnek, külön pocsolyaillat illeti meg a *Jardin de Paris* cimü ligeti mulatóhelyet, melynek szinpadán orgiákat ül a tehetetlenség, a már nem is kétértelmü tréfa és az erkölcstelen tánc. De viszont ez nem is fontos a mulatóhely igazgatóságának, mely Tomka és Szerafini jazz-bandje és „Kuriña Simi“ nevü ur cigányzenekara (?) mellett muzsikálja ki belépődij- és vigalmiadó-mentesen a pénzt az odatévedő publikum zsebéből. Ideje lenne, hogy a főváros végre a sarkára állna és megkezdené a ligeti mulatók megrendszabályozását, amelyek éppen nem válnak egy világváros diszére.

Két uj strandfürdője lesz Budapestnek. Az egyik tavaszi közgyülésen *Kossalka* János dr. mutatott rá arra, hogy a fővárosnak uszodákról és strandfürdőkről kell gondoskodnia, hogy ilyképen nyujtson enyhülést a rekkenő nyári melegben annak a szegény középosztálynak, amelynek nincs pénze a drága és divatos Balatonra menni. *Kossalka* felszólalásának élénk visszhangja támadt, amennyiben már a pénzügyi bizottság és a közgyülés is hétmillió koronát szavazott meg egy dunai uszoda létesitésére, legujabban pedig két magánvállalkozó kért strandfürdő létesitésére a fővárostól engedélyt. Az egyik beadványt a *Légrády-család* képviseletében *Légrády* Géza huszárkapitány, összekötőtiszt intézte a főváros tanácsához, kérvén a kelenföldi elektromostelep óránként 3000 köbméternyi melegvizét strandfürdő létesitésére. A strandfürdő a Légrády-család telkén, a hires *Nádor-kertben* épülne fel 1500 kabinnal és annak létesitésére az első eszmét *Joanovich* Pál nyug. államtitkár, törvényhatósági bizottsági tag, adta meg. A tervek szerint 1500 kabinra épülne ez a strandfürdő, mely mellé vendéglőt és szállodát is terveznek a vállalkozók. A főváros illetékes ügyosztálya már hetek óta tárgyal *Légrády* kapitánnyal és értesülésünk szerint *a megegyezésnek semmi akadálya nincs.* A másik nem kevésbbé érdekes ajánlatot *Payr* Hugó hirlapirótársunk nyujtotta be a főváros tanácsához, aki a Rákospatak torkolatánál lévő 360 méteres ugynevezett szabadkikötőből kér mintegy 200 méteres partot a mögöttes töltésig terjedő 200 méteres árvizterülettel együtt strandfürdő és üdülőtelep céljaira. *Payr* terve szerint e területen lennének épitett kabinok és öltözők, sátrak, gyepesitett és fásitott részek, fövenyes és játszóterek, végül egy külső, minden biztonsági felszereléssel ellátott uszoda és egy belső medence. Légrádyék tervezete 15, Payré 5 millió koronára kontemplálja az épitési költségeket és minden remény megvan arra, hogy mindkét strandfürdőt *már ezen a nyáron* élvezheti a közönség.

A főváros patkányirtó hadjárata. *(Levél a szerkesztőhöz.)* Nagybecsü lapja, az *„Uj Budapest“* folyó hó 3-iki számában *„A főváros patkányirtó hadjárata“* cim alatt megjelent közleményből jóleső elégtétellel látjuk, hogy évek óta kitartóan végzett munkánk eredménye illetékes körökben is feltünt és érdeme szerinti méltánylással találkozott. Amidőn köszönetünket fejezzük ki azért, hogy mélyen tisztelt Főszerkesztő Ur Budapest székesfőváros közéletét tükröző, objektiv lapjában *„Perirat“* szabadalmunkat érdemesnek tartotta arra, hogy ismertesse és kiemelje a legkülönbözőbb alkalmi cikkek tömegéből, kérjük, engedje meg, hogy néhány szóval kiegészitsük a közleményt és kisebb tévedéseit helyreigazithassuk.

“Perirat“ patkányirtókészitményünk *gondos, fokozatosan előrehaladó kisérleteink kész eredménye* és nem a patkánykérdés ujkeletü felmerülésével kapcsolatos alkalmi cikk, mint számos, a forgalomba került készitmény, melyek közül nem egy alkalmas a közönség megtévesztésére. Célkitüzésünk az volt, hogy olyan gyorsan s biztosan ható anyagot állitsunk elő, ami *teljesen veszélytelenül alkalmazható* emberi és állati környezetben, élelmezési üzemekben, stb., hogy a patkányok szivesebben fogyasszák, mint a tartózkodási helyükön esetleg bőven található más eleséget és végül, hogy a legelső mérgezési tünetként beálló hánytatást kiküszöböljük.

Ezek alapvető feltételei a hatásos patkányirtószernek és szerénytelenség nélkül állithatjuk, hogy mindezeket a tulajdonságokat egyesitettük „Perirat“ készitményünkben. Készitményünk tényleg a tengerihagyma speciális feldolgozása, melynél legfontosabb eredményünk, hogy abból a *„Scillin“ nevü hánytató hatásu mérget sikerült kiküszöbölnünk.* „Perirat“ patkányirtószerünk az Országos Tenyészállatkiállitáson csakugyan nagy meglepetést keltett, helyre kell igazitanunk azonban nagybecsü közleményüket oly irányban, hogy egyéb irtószerek hatástalanságával nem kivántunk tüntetni, ez tulment volna az izlésürk diktálta propaganda keretein, továbbá, hogy „Perirat“ készitményünk hatása nem 1—2 perc, hanem néhány óra alatt áll be, még pedig *szivbénulást előidéző veselob* okozásával.

Megjegyezzük, hogy „Perirat“ patkányirtószerünket határainkon tul is igen előnyösen ismerik és angol, holland és német hajózási társaságok szólitottak fel bennünket szállitásra, hasonlóképen tárgyalunk a hazai vasuti és hajózási társaságokkal, melyek raktáraikban és közlekedési eszközeikben a patkányirtást velünk, illetve készitményünkkel fogják eszközöltetni. Fogadja igen tisztelt Főszerkesztő Ur nagyrabecsülésünk kifejezését, *„Immunitas“ r.-t.*

—

Az Első szerelem. *Hatvany* Lili nagysikerü játéka, amelynek minden egyes előadásán zsufolt ház tapsolt, ötször szerepel a *Magyar Szinház* e heti műsorán, ma, szerdán, csütörtökön, szombaton és vasárnap este. Kedden a Magyar Szinház műsorának egyik diszét és kimagasló sikerét, a II. Lajos királyt adják 49-edszer. A darab további előadásait, valamint az ötvenedik előadásának jubileumát Törzs Jenő felgyógyulása után fogják folytatni, illetve megtartani. Pénteken a Vadembereket játszák, jövő vasárnap délután a Szinházat ismétlik 3 órakor, mérsékelt helyárak mellett.

A Morfium kettős előadásokat jelent a Renaissance-szinháznak. Ludwig Herzer négyfelvonásos nagyszerü drámai szinjátékát 10¼ órás kezdéssel játszák először pénteken este, aztán sorban tizenötször egymásután. Csak ilyen időbeosztással adhat a Renaissance-szinház uj bemutatót, hiszen 7 órás előadásai állandóan táblás házakat vonzanak. A *Morfiumban* Csortos Gyula és Komjáthy Mária játszák a fő szerepeket, mind a ketten megrázó erővel és drámai mélységgel. Az első előadások jegyei már mind elfogytak.

A Kiki budapesti bemutatóját e vigjáték nagy külföldi karrierjét megillető érdeklődés előzi meg. André Pickard elmés és finom párisi komédiája Hajó Sándor forditásában jövő hét szerdáján kerül szinre a Belvárosi Szinházban. Főszereplők: Ilosvay Rózsi, Gellért, Somlár, Gárdonyi, Lóránd, továbbá Kökény Ilona, az Andrássy-uti Szinház tagja, aki ezuttal három felvonásos darabban lép fel és Kertész Endre, a Magyar Szinház tagja. Rendező Bérczy Ernő. A diszletek Básthy István tervei szerint készültek.

T. Forrai Rózsi ötvenedszer lép fel pénteken az Andrássy-uti Szinház májusi műsorán, a kivételes sikerü Szaharadzsa gyöngyében, melyet éppugy, mint a műsor többi darabját és magánszámait estéről-estére táblás ház kacag és tapsol végig.

A „Tüzek“ (Flamme) bemutatója. A Magyar Szinház legközelebbi ujdonsága Hans Müller, a bécsi és németországi szinpadokon nagy sikerrel előadott „Flamme“ cimü háromfelvonásos szinjátéka lesz, mely Kállay Miklós forditásában „Tüzek“ cimmel kerül a magyar közönség elé. A rendkivül érdekes bécsi milliőben játszódó darabot, melyhez Básthy István tervei alapján teljesen uj kiállitás készül, Tarnay Ernő rendezi, főszerepeiben Darvas Lili, Báthory Gizi, Simon Marcsa, T. Oláh Böske, Tarnay, Balló Elemér, a Belvárosi Szinház tagja és Kabos lépnek fel. A bemutató napját Hatvany Lili „Első szerelem“ cimü játékának állandó zsufolt házai folytán még nem állapitották meg.

A Három a tánc főszereplői. Szomaházy—Faragó—Komjáthy Három a tánc cimü operettjének hősnőjét, egy vidám és sokszinü alakot Honthy Hanna játsza, kinek ez lesz első fellépése a Király Szinházban. Egy finomkodó bájos leány alakjában Vaály Ilona fog bemutatkozni, a francia mamzelből magyar asszonnyá váló vénkisasszonyt Vaszary Piroska játsza. Gernyőhidy Ádámot egy XVIII-ik századbeli magyar nemest Nádor személyesiti. A vidám táncoskedvü vicispánt Latabár, II. Ferenc császár alakját D'Arrigó, a szerelmes dzsidás hadnagyot Halmay játsza. Egy bakonyi betyárt Raskó, két öreg hajdut Boross és Hajnal személyesitenek.

Az Andrássy-uti Szinházban a héten minden este a mulatságos Szaharadzsa gyöngye, valamint az estéről-estére táblás házakat vonzó májusi műsor többi darabja és magánszáma kerül szinre. Ezt a műsort ismétlik jövő vasárnap délután is 3½ órakor mérsékelt helyárak mellett.

A Vigszinház e heti műsorán a legnagyobb sikerek váltakoznak. A *Vőlegény* legtöbbször van műsoron. Aranyborju jövő vasárnap este kerül szinre. Egy-egy est jut a Mértföldkövek, Baccarat, Tolvaj számára. Szombat éjjel a Zsábát adják. Jövő vasárnap délután a Baccarat szerepel a műsoron.

Kiki! Kiki! Kiki! Minden nagyváros plakátjai hónapokig, sőt évekig harsogták André Picard vigjátékának mindenütt oly népszerü sikerét, mely szezonokon át uralkodott a szinlapokon. Érthető, hogy a külföldön járt közönség nagy érdeklődéssel várja a Belvárosi Szinház csütörtöki bemutatóját. Kikit nálunk Ilosvay Rózsi játsza, a főszerepet a vendég Kökény Ilona, Gellért Lajos, Kertész Endre és Gárdonyi.

A Király-szinházban szombaton mutatják be Szomaházy—Faragó—Komjáthy Három a tánc cimü operettjét, melyből nap-nap után folynak a próbák. A nagy érdeklődéssel várt uj magyar operett az első felvonás fináléjában éri el csucspontját, ahol 86 személy szerepel a szinpadon. 110 ragyogó uj kosztüm és három pompás diszlet adnak méltó keretet az ujdonságnak. A bemutatóig minden este a Babavásár van műsoron. Jövő vasárnap délután A hollandi menyecskét játszák, 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

A Toto minden este. Nem lankadó érdeklődés mellett nap-nap után telt házak előtt folynak a Toto előadásai a Blaha Lujza-szinházban, ahol Pintér Böske, Berczelly Magda, Szirmai Latabár, Dénes és Fülöp sok tapsot és kacagást váltanak ki a pompásan szórakozó közönségből. Jövő vasárnap délután a Fi-fit játszák 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Mozgókép-Otthon. Már csak ma és holnap látható a rendkivüli tetszésnek örvendő folyó heti műsor; Mikszáth Kálmán örökszép regénye: Szent Péter esernyője 4 felvonásban, a főszerepekben Lenkeffy Ica, Rátkai, Várkonyi, Huszár, Szécsi Ferkó stb.; a Festett világ, nagyszerü amerikai regény 5 felfonásban, Mary Mac Laren-el a cimszerepben; Szerelem szárazon és vizen, amerikai burleszk 2 felvonásban; London News. (Előadások 5, negyed 8 és negyed 10 órakor.)

Szent Lukácsfürdő részvénytársaság „Kristály“ szénsavval telitett ásványvize elsőrangu üditő ital. — Mindenütt kapható.

Székesfővárosi Kioszk B. Á. T. Stefánia-ut 7. Ifj. Fészl József éttermei és kávéházi üzemei. — Telefon J. 65—20. **Pompásan átalakitva a napokban megnyilik.** Reggeli, uzsonna, ebéd, vacsora. Shymphonikusok hangversenye. — Magyar, erdélyi, francia konyha. — Kávéházi ételek, italok. —

KÖZGAZDASÁG

Rimamurány—Salgótarjáni Vasmű-Részvénytársaság igazgatósága e hónap 18-ára rendkivüli közgyülést hivott egybe, melyen az alaptőkének 130.000 darab uj részvény kibocsátása által 174 millió koronáról 200 millió koronára való felemelését fogja inditványozni. Ezt a tőkeemelést a társaság állandó nagy szükséglete indokolja, miután az üzemek az utolsó hónapokban fokozatosan mindinkább nagyobbodó termelésre tértek át. A társulat felhasználja egyszersmind az alkalmat, hogy az utolsó hetekben világosan megnyilvánuló azon veszélyt, mely a vállalatot a nyugati nagyipari érdekeltségek érdekkörébe akarja vonni, ellensulyozza. E célból 25.600 darab részvény külön szavazati joggal fog felruháztatni.

A Mercur Váltóüzleti Részvénytársaság igazgatósága megállapitotta, hogy az intézet 1921. évi tiszta nyeresége 8.165,312.27 korona a mult évi 5.189,999.46 K-val szemben. Az igazgatóság a 18-án egybehivott közgyülésnek javasolja, hogy a különféle tartalékok, valamint a nyugdijalap bő dotálása után osztalékul az 1921. évre 22 K (1921. évben 20 K) fizettessék ki.

A Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság igazgatósága a legutóbbi közgyüléstől nyert felhatalmazás alapján alaptőkéjének 48 millió koronáról 60 millió koronára való fölemelését határozta el, 2400 darab, az 1922. üzletévre osztalékra jogositó uj részvény kibocsátása által, melyek a régi részvényeseknek 4 : 1 arányban, netto 650.— K árban, kamat és költség felszámitása nélkül ajánltatnak fel. Az elővételi jog e hó 15-től 27-ig gyakorolható az intézet pénztáránál. A tőkeemelés folytán a takarékpénztár saját tőkéi 76 milió koronára emelkednek.

A Magyar Országos Központi Takarékpénztár 50-ik közgyülése az igazgatóságnak összes javaslatait változatlanul elfogadta, a 120 koronában megállapitott osztaléknak kifizetését elrendelte és az igazgatóságnak felhatalmazást adott az alaptőkének 15 millió koronával való felemelésére.

Az Ingatlanbank közli, hogy 1921. évi tiszta nyeresége 6.604,596.43 korona. Az osztalék 40.— korona (20 százalék), (tavaly 30.— K = 15 százalék). A szelvények beváltatnak május 9-től.

A Lloyd Bank R.-T. tavalyi, csonka üzletév tiszta nyeresége 5.6 millió. Az igazgatóság a 24-iki közgyülésen javasolni fogja, hogy az egész tiszta nyereség uj számlára vitessék át. Az igazgatósági ülésen előterjesztették az idei üzletév első negyedévi mérlegét is, amely az összes üzletágakban kedvező eredményt mutat.

Az Urikány-zsilvölgyi magyar szénbánya r.-t. a közgyülési határozatának értelmében a társaság részvényeinek 31. számu szelvényei május 8-tól 150 koronájával kerülnek beváltásra.

A Zabolai Faipar R.-T. 24 lei osztalékot fizet és a részvényeket lei-részvényekre cseréli ki.

A Dunagőzhajózási Társaság alaptőkéjét 152,775.000 osztrák korona névértékre emelte. Két részvényre egy ujat adnak.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
A májusi fényes varietté-műsor és **Magyar Erzsi** vendégjátéka: **Aranymadár, Harmath Imre** és **Zerkowitz Béla** nagy operettje 3 képben. ◆ Kezdete fél 8-kor.

FŐVÁROSI ORFEUM Nagymező-utca 17 szám. Igazgatók: Keleti és Ribner
Sarkadi Aladár vendégfellépte a **Gyerünk tovább** cimü nagy revüben
Kezdete este ½8 órakor.

Fővárosi **CIRKUS** Városliget Telefonszám: 55-55
Naponta fél 8 órakor **a fényes májusi műsor**
Csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor családi és gyermekelőadás

SCHMIDT-NÉPARÉNA
(Volt Barokaidi) a Városligetben.
Naponta diszelőadások
délután 3 órától.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ
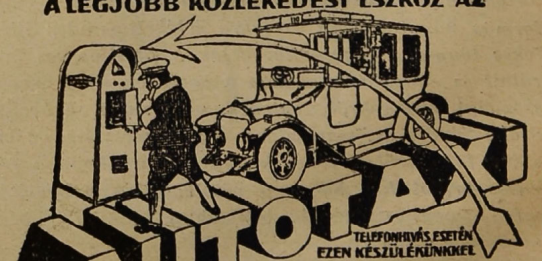

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**
Társszerkesztő: **FABRITZKY ANTAL.**

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

II. évfolyam Budapest, 1922 május 31 21—22. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Huszonöt követet

küld holnap és holnapután a főváros közönsége a nemzetgyülésbe. Vajjon ki lesz az a huszonöt férfi, akit Csonkamagyarország elárvult fővárosának népe méltónak talál arra, hogy dolgaiban határozzon? A hideglelős lázban, mely a választás küzdelmeiben hetek óta rázza nemzetünk elernyedt testét, reszketve figyelünk az ország fővárosának döntésére, mely a mai kóválygó és horizontnélküli időkben az egyetlen fix pont a khaosz közepette. A vidék döntését már ismerjük, az egészséges vérü és reális gondolkozásu magyar vidék döntése nem lehetett egyéb, mint ami volt, de kiket fog választani a főváros, a bünös Budapest, mely az őszirózsás forradalomban csakugy mint a szovjet napjaiban élesztője volt a tulzó és romboló eszméknek, virága volt a fának, amely gyümölcsöt nem termett?

A legutóbbi nemzetgyülési választások óta két hosszu esztendő telt el. Akik akkor lettek Budapest nemzetgyülési képviselői, nagyoknak és erőseknek látszottak a lezajlott eseményeknél még forradalmibb jellegü forradalmak utáni időkben, ám megméretvén, könnyüeknek találtattak, amikor handabandázás és szájtépés helyett komoly erkölcsre és alkotó munkára lett volna szükség. Hol voltak Budapest követei, amikor a főváros bajait kellett volna elpanaszolni az országházban, hol voltak ezek az urak, mikor a nemzetgyülés hangulatáról és a fővárossal kapcsolatos terveiről kellett volna tudósitaniok a törvényhatósági bizottságot? A nagyon csekély számu és igy annál tiszteletreméltóbb kivételtől eltekintve, ezek az urak köteles hódolatnak vették a választóközönség bizalmát, melyet viszonozni sem szükségesnek, sem érdemesnek nem tartottak, a szavuk lehelet volt, annak is gyenge, az akaratuk fuvallat, annak is erőtlen és csak akkor álltak ki a porondra és voltak készek élet-halál harcra, amikor a saját, nekik becses, de számunkra annál értéktelenebb *én*-jükről folyt a harc.

Ezek az idők, amikor ilyen képviselői lehettek egy ország fővárosának, elmultak és vissza nem térhetnek többé. A háborgó indulatok lecsillapodtak és megváltozott Budapest hangulata. A főváros keresztény népe szilárdabban, mint valaha, kitart amellett a keresztény és nemzeti gondolat mellett, mely nem szólam, nem pártcél, nem kurzus, hanem uj és történelmi korszak. A lehiggadás és lecsillapodás idején, ha fülünket zavarják is még a régi frázisok, ma már láztól mentes szemmel és tisztult aggyal itéljük meg a magyar jövendőt, melynek konturjaiban egy becsületes, magyar és keresztény reálpolitika bontakozik ki feltámadásunk zálogaképen.

A reálpolitika, a keresztény reálpolitika az, amely pártokon felül és pártérdektől mentesen öncél, biztositéka az eljövendő szebb és boldogabb időknek. Ha holnap és holnapután az urnák elé járul Budapest népe, azokra adja voksát, akik a kortesbeszédáradatban és plakátrengetegben nem hiu délibábokkal kápráztatták szemét, hanem a jövő komoly és reális lehetőségeit tárták elébe. És gondoljanak a választók arra is, hogy azoknak, akiket bizalmukkal megajándékoznak, többeknek kell lenniök, mint Budapest képviselőinek; nekik a város képviselőinek is lenniök kell, akik a város érdekeit, a mi helyi bajainkat és kivánságainkat tudják majd a dunaparti palotában méltóan a keresztény tömegekhez képviselni és tolmácsolni. Mert Budapest képviselői számára becsületesebb és igazabb reálpolitikát képzelni nem lehet, mint amelyet az „*Uj Budapest*" már másfél esztendővel ezelőtt, akkor még hiába, kötelességévé tett Budapest követeinek, amelyet, most, a választások küszöbén nem győzünk eléggé ujra hangoztatni: Budapest képviselői *komoly emberek* legyenek, akik szépen hangzó körmondatoknál és idejétmult hordópolitikánál többre becsülik a háboru alatt lerongyolódott főváros ujjáépitését és népének gazdasági boldogulását.

Csak inflációval lehet meginditani az épitkezést!

Folkusházy alpolgármester nyilatkozata a lakástermelés lehetőségéről

Legutóbbi számában közölte az „*Uj Budapest*" a városrendezési ügyosztály nagyszabásu koncepcióját az épitkezés meginditására. Az alábbiakban módunkban van közölni *Folkusházy* Lajosnak, a székesfőváros kiváló alpolgármesterének, tervezetét a lakásépités meginditásának lehetőségéről. *Folkusházy* alpolgármester tervezete egy elveszett tőkét, *fond perdu-t* kontemplál, mint amely okvetlenül szükséges, hogy a közönség megterhelése nélkül komoly lakásépitőakció kezdődjék. A problémáról és annak megoldásáról *Folkusházy* alpolgármester a következő nyilatkozatot tette munkatársunknak:

— A lakásépitési akció, nézetem szerint, azért nem indul meg, mert a lakások épitésébe fektetett tőke nem jövedelmeztethető. A mai anyagár és munkabérviszonyok között, a müszaki szakértők véleménye szerint, szolid kivitelü 2 szoba-konyhás lakás évi bére legalább 50,000 koronát tenne ki. Ilyen lakást senki sem fizethet meg, tehát ilyen tőkebefektetésre senki sem hajlandó. Maga az állam s a főváros is idegenkedik ettől. *Nézetem szerint legcélszerübb megoldás volna az épitési akciót egy fond perduból* lebonyolitani, mert csupán ez ad lehetőséget arra, hogy a tőkét nem kell sem kamatoztatni, sem visszafizetni s a lakbérkalkulációnál is teljesen szabadon lehet eljárni.

— A kérdés már most csak az, hogy ki és hogyan teremtse elő ezt a fond perdut? Erre két mód kinálkozik. Az egyik az volna, hogy az állam *csakis erre a célra* 4—5 éven át megfelelő részletekben összesen 1—2 milliárdnyi, vagy annyi, amennyi bankjegytőkét használna fel vagy bocsátana rendelkezésre (infláció) aszerint, hogy hány lakást kiván épiteni vagy épittetni. Ennek a megoldásnak előnye, hogy a tőke azonnal rendelkezésre állana, azt azonnal be lehetne épiteni s azt az eddig meddő tárgyalások helyett 3—4 év alatt véglegesen be is lehetne fejezni. Előnye továbbá, hogy az állam a másnemü pénzügyi müveleteknél, különösen kötvénykölcsönöknél elkerülhetetlenül felmerülő terhes és bonyodalmas jogi kötelezettségeket nem volna kénytelen magára vállalni, amelveknek következményei a mai és jövőbeli labilis valuta és közgazdasági viszonyok között előre át sem tekinthetők. A mai inflációs bankjegyforgalom nagyságához képest (29 milliárd) ennek a 4—5 évre elosztott 1—2 milliárdnyi összegnek pénzügyi, gazdasági és társadalmi kihatása nem is járna olyan hátránnyal, mint aminőt annak, az inflációt általában s nézetem szerint is helyesen ellenző pénzügyi körök tulajdonitanak, annyi hátránnyal semmiesetre sem, mint amennyi pozitiv előnyt belőle biztositani lehetne, különösen, ha számitásba vesszük, hogy ellenértékül ugyszólván forgalmi értéket képviselő házak létesülnének, az épitkezés megindulásával az épitőiparok fizetőképesebb adóforrásokká, az emberséges és nyugodalmas otthonokhoz jutó dolgos polgárok tizezrei pedig fizetésképesebb adóalanyokká válnának. Pozitiv ellenérték lenne az uj lakásoknak az általános kereseti viszonyokhoz mért, tehát mindenki által meg is fizethető polgári mérvü évi bére s azok adóhozadéka is, a legnagyobb sociális előny pedig az lenne, hogy a főváros egész lakosságát már évek óta izgalomban tartó lakáskérdés, igazabban lakásbotrány végre-valahára ugyszólván egy csapásra a napirendről lekerülhetne s a hivatalok és különféle lakásintézmények egész sorozata a meddő és kilátástalan lakásügyi tárgyalások helyett más, produktivabb munkával foglalkozhatna.

— Meg vagyok győződve, hogy bankjegyinfláció utján előteremtett fond perdu nélkül, ellenben bármi más pénzügyi müvelet utján, a várva-várt tömeges lakásépités még hosszu ideig nem fog megindulhatni vagy ha mégis, de kisebb és nem kielégitő mértékben megvalósul, az ugy az államra, mint a városokra olyan terheket fog róni, aminőket az amugy is válságos állami és városi háztartások el nem birnak. (Gondoljunk a ránkszakadható jóvátételekre és külföldi tartozások milliárdjaira.) De nem volna helyes a most rossz valutában felveendő drága épitési kölcsönöket idővel jobb valutában kifizetni.

— Melyik volna Méltóságod szerint a fond perdu előteremtésének másik módja?

— A másik mód szerint a fond perdut egy *általános lakásépitési adóból* lehetne alapitani, abból a gondolatból indulva ki, hogy a lakáskérdés országos jellegü és jelentőségü baj, amelyet tehát ugyancsak a társadalom összességének áldozatkészségéből kellene orvosolni, háttérbe szoritva ennek a céladónak az egyes adóalanyokra kétségkivül fennálló elvi és elméleti, sőt megengedem, gyakorlati hátrányait és igazságtalanságait is. Mert, ha mindig csak az elveket és elméleteket fogjuk irányadóknak tekinteni, akkor bizony alig fogunk általános és mélyen gyökerező társadalmi bajokat orvosolni tudni. Nem helyes ilyen természetü problémáknál mindig csak az államot előtérbe tolni, nem gondolva arra, hogy hiszen végeredményben az állam s a városok is csak az adózó közönség áldozatával tudnak ilyen nagy anyagi terheket vállalni.

— A lakásépitési adó csak 4—5 évre lenne megállapitandó s azt progressiv kulcs és megfelelő beosztások szerint, lehetőleg a tőkeerős vállalatok erősebb részeltetésével *általában mindenki fizetné*, akinek keresete vagy jövedelme van. Kétségtelen, hogy az előbb emlitett bankjegyinflatiós tőke megoldásnál ez érzékenyebb eszköz lenne, de talán az egyetlen másik lehetőség a fond perdu előteremtésére. Nehezebb is a megvalósitása és körülményesebb is s az adóhozadék biztossága is kétségesebb, mert függ az adófizetők képességétől és készségétől. Ahol behozták, vagy róla tárgyalnak (Németország, Ausztria), ott sok a nehézsége és még több az ellensége.

— Az uj lakásrendelet tervezete szerint a házbéreknek 20%-a egy állami lakásépitési alap céljára van előirányozva. Mi erre nézve Méltóságod véleménye?

— Az állami lakásalap javára a házbér után szedendő ez a 20% évente mintegy 70 millió koronát tenne ki s bizonyára az van kontemplálva, hogy az állam által igénybe venni tervezett, vagy mások által nyujtott, de az állam által garantált kb. ezermillió korona körülbelül ¾ részének törlesztésére szolgálna. Ez az épitési alap arra mindenesetre alkalmas lenne, hogy az épitendő lakások bérét ezen összeg erejéig mérsékelten lehessen megállapitani, de mégis csak egy tényleges kölcsön törlesztését szolgálná, holott éppen azt kellene elkerülni, hogy az épitési tőkét a lakosság egy része viselje, amint ezt az első módozat tényleg lehetővé tenné. De ha már mintegy adózási jelleggel történnék ennek a tőkének az előteremtése, akkor helyesebbnek vélném ezt, nem mint a lakásrendelet tervezi, csak a lakásbérlőkre róni, hanem általánositani kellene azt keresettel vagy jövedelemmel biró minden adózó alanyra. Igazságosabb, meg biztosabb is volna.

— Álláspontom tehát röviden az, hogy a lakás épitési akciót *gyorsan, sikeresen, egyszerüen* s ugy az államnak, mint a lakosságnak ugyszólván anyagi megterhelése nélkül s egyuttal *olcsó lakások* biztositása mellett csakis az e célra kibocsátandó és fond perdunek tekintendő állami bankjegytőkéből volna helyes megoldani.

Sorra tiltakoznak az egyházközségek a gázgyári cirkusz ellen

Sallay tanácsnok válaszát megfelebbezték a belügyminiszterhez — A Szent Domonkos Plébánia Egyházközsége tiltakozó felirata a hercegprimás és a miniszterelnökhöz — A tanács az Angol Park szigoru ellenőrzésére utasitotta az Állatkert igazgatóságát

Az *„Uj Budapest“* azon cikke, mely a gázgyári cirkusz körül támadt ujabb kavarodást ismertette, a cirkusz épitési engedélyével kapcsolatban a legszélesebb körökben keltett élénk feltünést. Azon megállapitásunk, hogy a főváros mint *tulajdonos* nem felelős azért, amit a főváros mint *hatóság* cselekszik, ezért felelősségre nem vonható és ellene szerződésszegés cimén kártéritési kereset nem inditható, még a leginkább heveskedőket is megnyugtatta. Az épitésügyi szabályzat azon rendelkezése, mely szerint templomtól 30 méteren belül szinház vagy mozi nyitására engedély nem adható, *meg nem kerülhető* és az épitésügyi szabályzat ezen pontján *már a fővárosi tárgyalások során hajótörést fog szenvedni az egész terv.*

A római katholikus egyházi testületek a józsefvárosi egyházközség hatalmas hangu tiltakozása és *Valnicsek* Béla dr. pesti esperes óvó szava után, most egyre-másra adják tanubizonyságát annak, hogy a gázgyári cirkusz terve a hivők legszentebb érzését veszi semmibe. Jelenthetjük, hogy a Szent Domonkos Plébánia Egyházközségének Tanácsa május hó 16-án tartott ülésén foglalkozott *„azon ismert megbotránkoztató tervezettel, melyszerint egy vállalat a kerepesi-uti temető közvetlen szomszédságában cirkuszt szándékozik létesiteni“*, — hogy az egyházközség érdemes tanácsának beadványát szószerint idézzük — s azt *a legélesebben elitélte.* Az egyházközségi tanács egyben átiratot intézett a VIII. kerületi római katholikus egyházközség tanácsához, örömét fejezve ki azon, hogy a testvéregyházközség nem engedi azt a helyet, ahol nagyjaink pihennek, cirkuszi zsivaj és vásári lárma szomszédjává tenni. Megállapitja a Szent Domonkos Plébánia Egyházközsége, hogy most, amikor *a keresztény eszmének képviselőiből alakult ki a főváros törvényhatósági bizottságának többsége,* még gondolni is megbotránkoztató arra, hogy ez a kegyeletet annyira nélkülöző terv a megvalósulás stádiumába jusson. Azt is elhatározta a Szent Domonkos Plébánia Egyházközségének Tanácsa, hogy a Meinhardt-féle terv ellen *feliratilag fog tiltakozni* a biboros hercegprimásnál, az érseki helynökségnél, a miniszterelnöknél, a közmunkatanácsnál és a főváros polgármesterénél. Értesülésünk szerint a józsefvárosi egyházközség tiltakozása után a Szent Domonkos Plébánia Egyházközségének tiltakozása *még több követőt fog maga után vonni* és egész sereg fővárosi egyházközség fogja hasonló tiltakozással felkeresni az illetékes köröket.

Az egyik legutóbbi közgyülésen a közgyülés többsége tudvalevőleg *Sallay* Árpád dr. tanácsnoknak *Bohn* József interpellációjára adott válaszát tudomásul vette. A legutóbbi közgyülésen érdekes folytatása akadt a Bohn-féle interpellációnak. *Bieber* Jenő állott fel szólásra és a gázgyári szabályrendelet megváltoztatását inditványozta azon célból, hogy a jövőben a gázgyár vagyoni természetü előterjesztéseit *a tanács minden esetben legyen köteles a törvényhatósági bizottság elé hozni,* hogy a gázgyári cirkusz bérbeadásához hasonló eset a jöv-ben ne fordulhasson elő. De folytatása akadt a Sallay-féle válasznak egy *felebbezésben* is, melyet az interpelláló *Bohn* József nyujtott be a fővárosi tanács utján a belügyminiszterhez, kérvén annak a közgyülési határozatnak, mely az interpellációra adott választ tudomásul veszi, a megsemmisitését.

Meinhardtékra azonban más is haragszik, nemcsak a katholikus egyházközségek, és készséggel állapitjuk meg, hogy *a városligeti mutatványosok* régebbi haragosok, mint a tekintetes egyházközségi tanácsok. Arról van szó, hogy a városligeti mutatványosok erősen érzik az Angol Park konkurrenciáját és ezért több alkalommal kérték küldöttségileg és beadványok utján a park megrendszabályozását. Hogy nem eredménytelenül, mutatja az a tanácsi határozat, melyet az állat- és növénykert igazgatósága kapott legutóbb kézhez.

Ez a tanácsi határozat utal az Angol Park területén lévő ideiglenes épitmények épitési és fennállhatási engedélyre, mely szerint a park egész területét a bérlő a közönség részére hétköznapokon julius s augusztus hónapokban, legfeljebb délután 5 órakor nyithatja csak meg és a park területén csak olyan mulattató alkalmatosságokat helyezhet csak el, *amelyek a mutatványos telepen nincsenek* vagy azokhoz nem hasonlitanak. A tanács felhivja az Angol Park figyelmét arra, hogy az épitési engedély szerint a mulasztás a fennálló összes épitmények és üzletek nyolc nap alatti lebontását vonhatja maga után és utasitja az állatkert igazgatóságát, hogy a kikötések pontos betartását állandóan *a legszigorubban őrizze ellen.* És amennyiben az Angol Park tulajdonosa a kikötések ellen vétene, arról a további intézkedések megtétele céljából *haladéktalanul tegyen jelentést.*

A főváros az illetőségi törvény egyszerüsitését kivánja

A katonai ügyosztály elkészitette a községi illetőségi törvény módositását. — Az árdrágitókat és valutasibereket nem veszik fel a községi kötelékbe

A városháza leggyakrabban keresett ügyosztályai közé tartozik *a katonai és illetőségi ügyosztály,* ahol naponta a felek százai és ezrei fordulnak meg. Idetartoznak a honositási és illetőségi ügyek és azt hisszük nincs Pesten ember, akinek évente legalább egyszer ne lenne szüksége illetőségi bizonyitványra. A felekkel való rengeteg érintkezés természetesen erősen igénybe veszi az ügyosztály nem épen nagyszámu személyzetét, de még több szorgalmat és tudást igényel a hivatali munkának az a része, amely a hivatalos időn tul folyik és amely az illetőségi törvény módositásának keresztülvitelét foglalja magában.

A belügyminiszter még hónapokkal ezelőtt felszólitotta a fővárost, hogy a községi illetőségről szóló 1886 : XXII. törvénycikk elavult szakaszainak módositása tárgyában terjessze elő véleményét. Hosszas tárgyalások után végre elkészült a törvénymódositási tervezet, amely *Czebe* Jenő dr. székesfővárosi tanácsjegyző érdemes munkája. A tervezet fontosabb és a nagyközönséget is érdeklő szakaszait a következőkben ismertetjük:

A tervezet legfontosabb része a 6. §., mely *a letelepülési jogról* intézkedik. Ez a szakasz megállapitja, hogy *minden honpolgárnak joga van az ország bármely községében letelepülni,* a letelepülő azonban ezen szándékát azon községnek, amelybe letelepedni akar, bejelenteni köteles. A község a letelepülési engedély kiadását *megtagadhatja,* ha a letelepülő ellen bebizonyittatik, hogy büntett vagy nyereségvágyból elkövetett vétség miatt jogerős határozattal vád alá van helyezve, vagy öt évre visszamenőleg emiatt elitélték, ha árdrágitás, valutacsempészés miatt ellene eljárás van folyamatban, vagy öt évre visszamenőleg ezen a cimen elitélték, ha legutóbbi állandó tartózkodási helyéről *nemzeti, társadalmi és gazdasági szempontból kielégitő erkölcsi bizonyitványt fel nem mutathat.*

Ujból szabályozza a törvénytervezet *a községi kötelékbe való felvétel kérdését is.* A községi kötelékbe való felvételt a község bárkinek megadhatja, aki ellen a letelepülési engedély kiadását gátló fentebbi okok miatt kifogás emelhető. Aki kifejezetten *nem kérte* valamely község kötelékébe való felvételét, megtartja eredeti, atyja, illetve anyja, elhalt vagy elvált férje utáni illetőségét. A községek a kötelékbe való felvételért, valamint a letelepülés engedélyezéséért mérsékelt dijfizetést követelhetnek, amelynek nagyságát az illető község állapitja meg szabályrendeletileg. A törvény életbelépésétől számitott hat hónapon belül minden község köteles lakosairól *illetőségi nyilvántartást készitení* és azt pontosan és lelkiismeretesen vezetni.

A fővárosnak a rendelettervezethez füzött indokolása megállapitja, hogy az illetőségi törvény annyira összekuszálta az illetőségi kérdést, hogy egy egyszerübb illetőségi ügy megoldásához is hónapok, sőt évek kellenek. Ez az állapot tovább fenn nem tartható és a közigazgatás egyszerüsitését az illetőségi ügyek kezelésének egyszerüsitésével kell megkezdeni.

A főváros a javaslat kidolgozásánál figyelemmel volt a külföldi joganyagra és felhasználta a porosz, az osztrák és a francia illetőségi szabályokat. Megállapitja a főváros, hogy *a községi illetőség mindinkább veszit jelentőségéből.* A községek egyre szorultakon országos szegénysegalap létesitésével, a szegénybetegeken a betegápolási alap néhány százalékos felemelésével lehetne segiteni és az illetőségi kérdést meg lehetne szüntetni a cselédek és az ipari munkások cseléd-, illetőleg munkakönyvi ügyeiben is. A községi illetőség tárgyalásának beszüntetése csak a toloncolási eljárásban okozna nehézséget, ezt a problémát azonban nagyszerüen meg lehetne oldani a dologházak felállitásával, mert ezáltal dologhoz szoktatnák a munkakerülőket és csavargókat, amit az illetőségi helyre való toloncolás ugy sem tud biztositani.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon : József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében :
„HARMATVIZ“
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás“ szénsavval telitett ásványvize.

A régi Pest

Száz év előtt

Kicsiny város volt Pest száz év előtt. Városformája tulajdonképen csak a mai Belvárosnak volt: az Országut, amelynek neve ma Károly- és Muzeumkörut, még igazi poros országut volt, tele kátyukkal. Tulsó oldalán még nem állt nagyobb épület, mert például a Nemzeti Muzeumnak csak a telke volt meg. A Király-, Dob- és Rombach-utca tájét piszkos apró vityillók foglalták el, a legszegényebb zsidók menhelye. De éppen a Király-utca és az Országut összeszögellésén már állt az Orczy-ház s mintegy összekapcsolta a Belváros polgárvilágát a ghettóval. Az Orczy-ház a gellérthegyi csillagvizsgálóval együtt legnagyobb nevezetessége volt az akkori Pestnek, már száz év előtt is ezt mutatta Ferenc császár a Budára rándult szövetséges orosz és porosz fejedelmeknek. Egy kis világ volt ez az akkor még óriás-számba ment épület, 142 szobájával, pincéivel, raktáraival, tágas udvaraival, amelyek mindegyike valóságos vásártérré változott. A benne levő kis kávéház helyettesitette több buzgalommal, mint sikerrel az akkor még nem létező börzét.

Az üzleti élet sikerét valami más is akadályozta ez idő szerint, nemcsak a börze hiánya. Hiányzott a hozzávaló pénz is. Az 1816-iki esztendő a sötét inség esztendeje volt. A napoleoni háboruktól kimerült országot még rossz terméssel is sujtotta a sors: koldusvilág volt az. Vay grófné egykoru emlékiratában ezt jegyzi meg:

„Nálunk nincs rendőrség, annyival több a kóborló koldus; nincs árvaházunk, nincs dolgozóházunk, egyetlen jótékony intézetünk egy nagyon kisszerü kórház. Mi ez egy 30.000 lelket számláló városban? S amellett a fényüzés oly erősen ki van fejlődve, hogy az a legtöbb családapát erején tul költekezésre kényszeriti.“

A sötét nyomorban sinylődő Pest azonban nekilátott a munkának. Nemcsak praktikus találmányokat próbálgatott ki, például ez évben a gázvilágitást (amelyet aztán csak 40 év mulva tettek általánossá), hanem mindenekelőtt a sajgó nyomoron igyekezett segiteni. Már ebben az évben tanácskozásra hivta József nádor szelidszivü leánya, Hermina, gróf Teleki Johannát, báró Vay Miklósnét, s még néhány nemeslelkü hölgyet, hogy megvesse alapjait a „Pesti Jótékony Nőegylet“-nek, vagy amint akkor mondták: „Asszonyi Társaságnak“. Lelkes férfiak, Schedius Lajos, Szabó János s mások vették kezükbe az ügyet, a jótékony egylet megszületett s elsősorban iskolát alapitott szegény gyermekek számára, hogy ha már a jelen oly sötét, legalább a jövő kapjon müveltebb, tettre készebb nemzedéket. Önkéntes dologházat is állitottak szegény emberek számára, akik ott munkához jutva legalább egy időre kenyeret szerezhettek.

A száz év előtti Pestnek ez az Egylet volt legszebb müve.

A sötét szegénység e napjaiban nem sokat beszélhetünk a magyar kultura különösebb lendüléséről. Ez egy későbbi kor erejének volt föntartva. S Pest ekkor német város volt, s német volt a szinháza is, amelynek épitését négy évvel azelőtt fejezte be épitője, Ámon. A társasélet is csak a legszerényebb keretek közt mozgott általában. A belvárosi kereskedők, tisztes, megtollasodott purgerek a Huszár-kávéházba jártak (a mai Deák-téren állt), s ha a nagykereskedő urak egészen maguk közt akartak lenni, hogy pipaszó mellett anekdotázzanak vagy üzleti kötéseket végezzenek, fölmentek ugyanannak a háznak e célra bérelt emeleti szobáiba; ez volt a pesti kereskedők kaszinója.

A Duna fodrait még nem szelte gőzhajó, ellenben hullámai enyhén ringatták a Budára vezető hajóhidat. Bár a Dunapart poros volt és piszkos, mégis esténkint sok ember sétált oda ki. A Margitsziget még igazi sziget, ősvadon, ahova már csak társaságban rándultak ki a polgárok egy-egy névnap alkalmával. A Vizafogó-gátnál mindig akadt csónakos, aki pár garasért átszállitotta a társaságot.

A mai Városligetben száz évvel ezelőtt még több volt a homok, mint a bokor, ellenben kedvelt kiránduló-hely volt az Orczy-kert, akkor még messze a várostól, s annak is főnevezetessége az üvegház, amelyről a kor emberei álmélkodva jegyezték meg, hogy van vagy 36 láb hosszu! A legszebb térnek a Vásárteret minősitették, amely körülbelül a mai Erzsébet-tér helyén volt s amelyet már valódi kövezett gyalogjáró szegett körül. Itt volt a vásár, s ha nem volt vásár: itt gyakorlatozott a helyőrség.

E néhány adatból nyilvánvaló, hogy kisszerü, picike város volt száz év előtt Pest, a mi mai szép Pestünk. Száz év alatt naggyá nőtt s lüktető szivévé vált Magyarországnak.

d. i.

Hogyan lehet a külföldi kölcsönöktől megszabadulnunk?

Jellinek Henrik terve az ántántadósságok megfizetésére — Nem a jövedelem, hanem a vagyon alapján kell keresni a megoldást — Csupor tanácsnok nyilatkozik külföldi utjáról

Az *Uj Budapest* olvasóközönsége előtt ismeretes a külföldi kölcsönök ügye. A háboru és a forradalmak alatt alaposan felszaporodott a kamat- és jutalékhátraléka ezeknek a külföldi kölcsönöknek, ugyannyira, hogy *huszezer koronára tehető magyar pénzben kifejezve az az összeg, mely a külföldi kölcsönökből minden budapesti lakosra teherképen jut.* A fővárosnak három külföldi kölcsöne van: az 1910. évi *két* millió font sterlinges 4 százalékos kölcsön, az 1911. évi *százöt* millió frankos 4 százalékos kölcsön és az 1914. évi *százharmincnégy* millió márkás 4 és fél százalékos kölcsön. A kamathátralék az angol kölcsönnél 650.000 font sterling, a francia kölcsönnél 38,000.000 frank, a német kölcsön angol csoportjánál 300.000 font sterling, német csoportjánál 15,000.000 márka, holland csoportjánál 270.000 holland forint, svájci csoportjánál 1 200.000 svájci frank, belga csoportjánál 1,200.000 svájci frank.

A főváros külföldi hitelezői egyre sürgetőbben lépvén fel, a főváros tanácsa *kénytelen volt hitelezőivel a közvetlen tárgyalásokat megindítani.* Ezek a tárgyalások a *Pénzintézeti Központ* utján az illető államok *Kiegyenlitő Hivatalaival* indultak meg, nevezetesen a főváros ezek elé a *Kiegyenlitő Hivatalok* elé terjesztette a kölcsönfizetések elhalasztására irányuló kérelmét. Mivel a tárgyalások menete a tárgyaló felekkel a közvetlen érintkezést tette szükségessé, a főváros képviseletében *Csupor* József és *Fock* Ede tanácsnokok külföldre utaztak.

Az ut céljairól és várható eredményeiről *Csupor* József dr. tanácsnok a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

— Utunk első állomása Páris, ahol a *Banque de Paris et des Pays Bas*-val és a *Credit Lyonnais*-val fogunk tárgyalni. Innen Londonba megyünk, ahol a *Morgan & Grenfell* bankcéggel, a *Neumann, Luebeck & Comp.-val, továbbá a Lloyds Bank Limited*-vel kezdünk tárgyalásokat, hazafelé Németországon keresztül jövünk, ahol Berlinben a *Bank von Handel und Industrie*-t és a *Dresdner Bank*-ot keressük fel a márkakölcsönök ügyében.

— Arról, hogy a hátralékos kamatokat megfizethesssük, vagy hogy a tőke törlesztését most megkezdhessük, természetszerüleg *szó sem lehet*, és igy minden törekvésünk csak arra irányulhat, hogy *halasztást kérjünk.* Ezt a halasztást nem kétséges, hogy megkapjuk, Bécs is megkapta a maga külföldi hitelezőitől és a főváros van olyan jó adós, hogy külföldi hitelezőink várhassanak, ha már eddig vártak.

A főváros külföldi kölcsönei ügyében kérdést intéztünk *Jellinek* Henrikhez, a *Közuti* nyug. vezérigazgatójához, aki egyike az ország legelső pénzügyi szakértőinek. A vezérigazgató ur kérdésünkre a következő nagyérdekü sorokat bocsátotta az *Uj Budapest* rendelkezésére:

— A külföldi kölcsönök leróvása tárgyában a hozzám intézett kérdésre, mily uton kellene haladni e probléma megoldásánál, mindenekelőtt megjegyzem, végleges programmot a főváros csak akkor állapithat meg, ha a *kiküldött tanácsnokai a tárgyalásokat a külföldi bankokkal befejezték.*

A meredek utat, amelyen haladni kell, már ma is felismerhetjük. A visszafizetés nem eszközölhető a mai másfél milliárdos budget keretei között. Lehetetlen akár az adókat, akár a közüzemeket oly széles jövedelmi alapul használni, a polgárság teljes kimerülése és anélkül, hogy az aranytartozás amortizációja által a budgetet *teljesen fel ne forgassuk.* Sulyos gazdasági küzdelmek keletkeznének ebből.

— Ez kényszerhelyzet. *Nem a jövedelem, hanem a vagyon alapján kell keresni a megoldást.* Ez azon mérhetetlen előnyt nyujtja, hogy az aranytőke akár egészében, akár részben haladék nélkül vehető le főváros vállairól. A sulyos aranykamat a jövőben elesik. A budget elért rendjének kontinuitása nem lenne veszélyeztetve. A főváros fejlesztési alapja nem lesz megsemmisitve.

— Én a vagyoni alap felhasználását korántsem tekintem olyannak, mint magánember adósságainak rendezését vagyoni tárgyak egyszerü átengedése által.

— *Hitelszervezetek kellenek.* Ezek lehetővé kell hogy tegyék a törlesztést a főváros befolyása, gazdasági irányitásának és erkölcsi életének épségében tartásával. A szervezetek, melyekre utalok, részvénytársasági alakban megvalósithatók. Ezek részére a külföldi bankok érdekeltsége megnyerendő.

— Az átengedendő részvények befizetése készpénz helyett régi városi arany-obligációkban rovatnék le.

— A részvények fele, vagy különleges szavazati előjoggal felruházott megfelelő számu részvény, a főváros birtokában maradna.

— A főváros ez uton aranykötvényeit visszaszerezné. *A hatás rögtöni volna.* Az aranytartozás ezen része megszünik. Ily tranzakcióhoz a fővárosi vagyon többféle alapot nyujt. Egy példával kisérlem meg az eszmét, részletek mellőzésével, illusztrálni.

Ha felhasználjuk alapul a főváros *beépitetlen telkeit*, a bennök rejlő minimális érték a következő:

I. a főváros saját területén tiz millió nyolcszázezer négyszögöl, II. idegen határban három millió öl. Az I-nek *forgalmi értéke* (ölenként 1200 K) 12.960.000.000 korona, a II-nek *forgalmi értéke*, (ölenként 200 K) 600,000.000 korona.

Az értékesitési társaság vagyonalapja tehát tizenhárom milliárd ötszázhatvan millió korona. Ez megfelel francia frankban, a magyar koronának 0.68—0.75 árfolyama mellett, kétszázhuszonhat millió franknak.

— *A telkek értékesitésére a főváros részvénytársaságot alakit.* A tőke *kétszáz millió frank volna.* A francia és angol kölcsönök visszafizetése fejében az érdekelt két külföldi bank körülbelül 150 millió frank névértékü részvényt kap, viszont ezek befizetéskép a főváros aranykötvényeit ugyanily névértékben beszolgáltatják. Ily nagyszabásu tranzakció részleteibe most nem bocsátkozom; valamint nem utalok még az egyéb vagyonra, mely hasonló hitelmüveletre alkalmas. Végül megjegyzem, hogy a telkek értékesitéséből befolyó összegek a kiadott, frankra szóló részvények bevonására szolgálnak. Ily visszafizetés évenként az értékesités mérve szerint történik. A részvénytőkén felül netán elérendő felesleg fele része a hitelező bankoknak külön kárpótláskép átengedtetik. A részvények beváltása után az értékesitési részvénytársaság felosztik.

HIREK

* * *

Bérbeadják a Császárfürdőt. Évtizedek óta kisért a Császárfürdő bérbeadása, melyet azonban sohasem effektuált az Irgalmasrend, a kies, budai fürdő tulajdonosa. Értesülésünk szerint a legutóbbi időkben az Irgalmasrend anyagilag olyan *válságos helyzetbe* jutott, hogy valósággal *kénytelen* a Császárfürdő bérbeadásával uj jövedelmi forrást biztositani magának. A helyzet ugyanis az, hogy a meglehetősen elavult fürdő a fentartási költségeket épen hogy fedezi, a legszükségesebb beruházásokra azonban egyetlen fillér felesleg sincsen, és igy az Irgalmasrend, melynek természetszerüleg bizonyos erkölcsi kötelezettségei is vannak, a drágulás arányában nem emelheti a fürdő árát. Sulyosbitja a rend helyzetét a kórház is, melyre havonta 200.000 koronát fizetnek rá. A legutóbbi időben három érdekes ajánlat érkezett az Irgalmasrend tartományi főnökéhez, *Thuróczy* Kornélhoz. Az első ajánlatot az *ÉGISZ* nyujtotta be, mely a Lukácsfürdővel kapcsolatosan akarná modernizálni a Császárfürdőt, a második ajánlat a *Meinhardt* testvéreké, akik tiz esztendőre tudvalevőleg a Lukácsfürdő szállodáját és vendéglőjét vették az ÉGISZ-től albérletbe, a harmadik ajánlat pedig, értesülésünk szerint, *Apponyi* Rezső grófé és *Klein* Ödön együttes ajánlata. Mindháromajánlat *több százmilliós* beruházást és jelentékeny bérösszeget igér. A bérbeadás ügyében, melyet hetven-kilencven esztendőre kérnek, a hercegprimást és a belügyminisztert illeti a döntő szó.

Még mindig nincs döntés a patkányirtás ügyében. Jelentette az *Uj Budapest*, hogy az Európában több helyütt fellépett pestisjárványra való tekintettel *Szabó* Sándor dr. tiszti főorvos kezdeményezésére a főváros még a tavaszszal nagy patkányirtó-akciót határozott el, melyhez a népjóléti minisztérium is hozzájárult olyképen, hogy a patkányirtást az ország egész területére ki kell terjeszteni. A főváros közegészségügyi osztályában *Édes* tanácsnok és *Reminiczky* fogalmazó már hónapokkal ezelőtt elkészitették az akció egész tervezetét, megfogalmazták a kibocsátandó rendeletet és a főváros hirdetményét. A rendelettervezet a fővárostól a népjóléti miniszteriumba került, ahol azt helybenhagyták, mivel azonban az akció során az irtást nem megfelelő módon teljesitő háztulajdonosok számára a főváros bizonyos büntető szankciókat kiván rendszeresiteni, a tervezetet legutóbb az igazságügyminisztériumba küldték át a büntetőparagrafusok kodifikálása céljából. Az igazságügyminisztériumban még mindig nem intézték el az aktát, nagy kárára a közérdeknek, mely parancsolóan követeli, hogy Berlin példájára a patkányokkal mielőbb végezzen a főváros.

A gázgyár könyvtáravató ünnepe. Annak a szivós, nem csüggedő munkának, melyett *Ripka* Ferenc dr., a budapesti gázgyár kiváló vezérigazgatója, a főváros ezen mintaszerü intézményének a kellő szinvonalon való tartása érdekében végez, van egy a közönség számára meglehetősen rejtett oldala is. A gázgyár most már nemcsak kitünő minőségü gázt és milliókat jövedelmező mellékanyagokat termel, hanem a maga keretein belül *hatalmas szociális tevékenységet fejt ki*, bizonyságául annak, hogy a jó munkaadó alkalmazottainak nemcsak testi, hanem szellemi táplálékával is törődik. Ennek az alkotó szociális munkának volt egyik jelentős állomása vasárnap délután, mikor is lelkes ünnepségek között felavatták az óbudai gázgyár könyvtárát. Ma még kicsiny ez a könyvtár, melyet a gázgyári telepen lakó munkások és tisztviselők számára állittatott fel az érdemes *Ripka* dr., de sudárba szökken a kicsiny mag és a gázgyári könyvtár a messze Óbudán egy hatásaiban áldásos kulturtevékenység megindítója.

Mégegyszer a Kunapé-illangó. Megemlékeztünk arról a pocsolyaillatról, melyet a *Jardin de Paris* cimü ligeti mulatóhely szezonnyitó müsora terjeszt maga körül. Egy előfizetőnk most arra figyelmeztet bennünket, hogy a főváros hirdetővállalatának, amely a szociálpolitikai ügyosztály fenhatósága alatt müködik, bele kellene avatkoznia az efajta dolgokba, legalább azt megakadályozván, hogy az utcán gyanutlanul járó közönséget botránkoztassák meg a Hermina-uti lokálnak talán még müsoránál is izléstelenebb plakátjai. Erre, olvasónk szerint, a hirdetővállalatnak *megvan a módja is*, hiszen csak legutóbb módositották a hirdetési szabályrendeletet, mely a főváros számára az erkölcstelen plakátok kiragasztásának megtiltását irja elő.

—

A Három a tánc minden előadásán mély meghatódás és kitörő kacagás váltakozik az egyes jelenetek után, a Király-Szinházat zsufolásig megtöltő közönség számtalanszor tapsolja a főszereplőket: Honthy Hannát, aki ezzel a szerepével a legjobbjaink sorába lépett, Vaály Ilonát, Vaszary Piroskát, Nádort, Latabárt, D'Arrigót, Halmayt, Raskót, Gyöngyit és Hajnalt.

A Vigyen el az ördög *Blaha Lujza-szinházi* sikere minden várakozást felülmul. A fordulatos és rendkivül ötletes librettó, a szebbnél-szebb zene és táncszámok minden este kitörő tapsokat váltanak ki a zsufolt ház közönségéből, mely számtalanszor függöny elé szólitja a főszereplőket: Kruyswyk Anniet, Pintér Böskét, Rozsnyai Ilonkát, Galettát, Szirmait, Ujváryt és Matányt. Élénken megtapsolják Keller Elza és Verebes néger-duettjét is.

A gazdag lány 150-ik előadásán ismét fellép hosszabb betegsége után *Petheő* Attila, kivüle a bemutató szereplői közül *T. Forrai* Rózsi a Belvárosi Szinház kitünő vendége, Simonyi Mária, Bérczy Ernő, Gárdonyi, Somlár, Hahnel, Wirth és Ábel vesznek részt a ritka jubiláris előadáson. Szenes Béla sikere valósággal rekordot jelent, mert alig játszottak még prózai müvet egyetlen szezonban — százötvenszer és csaknem mindig telt házak előtt.

Az Andrássy-uti Szinház bemutatója, melyben pénteken, junius hó 2-án kerülnek szinre Emőd Tamás, Balassa Emil és Molnár Mihály, továbbá Lakatos László, Karinthy Frigyes és Török Rezső darabjai, a szinház szezonzáró müsora lesz ugyan, de értékben, sulyban és várható sikerben talán a szezón legnagyobb meglepetését fogja hozni a szinház publikumának.

A Vigszinház e heti müsorát természetesen a szinház legujabb nagy sikere, a *Kék frakk* dominálja. Egy est jut a *Mértföldköveknek*, egy a *Tolvajnak* és egy a *Vőlegénynek*. Pünkösd vasárnapján délután az *Aranyborju*, hétfőn délután az *Osztrigás Mici* kerül szinre.

Három a tánc minden este. *Szomaházy—Faragó—Komjáthy* operettje, a Király-Szinház idei évadjának egyik legnagyobb sikere, minden este szinrekerül e héten a bemutató nagyszerü szereposztásában. Jövő héten, Pünkösdhétfő délután *János vitéz*-t, szombaton délután a Rákosi-iskola vizsgaelőadásául *Rip van Winklé*-t, jövő vasárnap délután pedig elsőizben a *Babavásárt* adják 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Tüzek (Flamme), Hans Müller európai hirü darabjának vasárnap esti bemutatója kétségkivül kimagasló eseménye volt az idei évadnak. A darab a jövő héten hétfőn, kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap szerepel a Magyar Szinház müsorán. Szerdán és szombaton a nagysikerü Első szerelem. Jövő vasárnap délután A kis lord és Pünkösdhétfő délután a Szinház van müsoron 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A nőhóditás kacagtató szatiráját adja vidám helyzeteiben és derüs emberi figurában *Az ártatlan Don Juan*, ez a kivételes sikerü, uj bohózat, melyet *Lakatos* László forditásában pénteken mutat be a *Renaissance-szinház Sarkadi* Aladár vendégjátékával. A közönség legvidámabb szinházi estéjét jelenti *Az ártatlan Don Juan* bemutatója, mely a 7 órai előadások müsorán kerül szinre.

Csortos Gyulát vendégszereplésre hivják. Amit *Csortos* Gyula a *Morfium*-ban produkál, mindenütt a legnagyobb érdeklődést kelti. Szinte versenyezve igyekeznek a szinházak *Csortos* művészetét vendégjátékokra megnyerni. Ezek között külföldi ajánlatok is szerepelnek. *Csortos* azonban csak a *Renaissance-ban* lekötött szereplése után mutathatja be máshol is grandiózus alakitását, melyet minden este zsufolt házak elragadtatása tapsol kitünő partnerével, *Komjáthy* Máriával együtt.

Az Andrássy-uti Szinházban T. Forrai Rózsi föllépтével utolsó héten játszák a Szaharadzsa gyöngyét, Tavaszt és a müsor többi nagysikerü darabját és magánszámait. Pénteken szezonzáró müsorát mu-

tatja be az Andrássy-uti Szinház, melynek darabjait Emőd Tamás, Balassa Emil, Lakatos László, Karinthy Frigyes és Török Rezső irták.

A Kiki és A gazdag lány, a Belvárosi Szinház idei két legnagyobb sikere váltakozva kerül szinre e héten. A Kiki-t kedden, csütörtökön, szombaton és Pünkösdhétfőn este, A gazdag lányt hétfőn, szerdán 150-edszer, pénteken és vasárnap este adják. Pünkösdhétfőn délután a Szerelem elmegy van műsoron, jövő vasárnap délután pedig A buta ember-t játszák 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Mozgókép-Otthon. Az uj nagy műsor a legnagyobb téli sikerekre emlékeztet. Különösen nagy sikert aratott a Kőszivü ember c. regény (5 felv.) Amerika legkiválóbb filmtermékei közé tartozik, kedves, érdekes és művészi minden jelenetében. A *Szép Fred* (Az Apacskirály c. 6 felvonásos regény érdekfeszitően izgalmas, nagyszabásu mű, amihez foghatót keveset látott a közönség az egész idényben. (5, fél 8 és fél 10 órakor).

KÖZGAZDASÁG

A **Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaság** e hó 18-án tartott rendkivüli közgyülésén az igazgatóság tőkefelemelési inditványa hosszabb vita után elfogadásra került. A társaság igazgatósága a közgyüléstől nyert felhatalmazás alapján elhatározta, hogy a tőkefelemelési határozat végrehajtásaképpen darabonként 2250 koronáért ajánlja fel, ugy hogy minden 25 régi részvényre 3 uj részvény esik. A részvényesek elővételi jogukat e hónap 22-től e hónap 31-ig gyakorolhatják. A 25.600 darab kvalifikált részvényt a társasághoz közelálló pénzintézetek vezetése alatt álló csoport veszi át, azzal a közgyülés által egyhanguan elfogadott határozat alapján kimondott kötelezettséggel, hogy ezek a részvények érvényességük egész tartama alatt lekötve maradnak és sem el nem idegenithetők, sem meg nem terhelhetők.

A Liget Szanatórium R.-T. A Liget Szanatórium R.-T. közgyülése a részvénytársaság ez évi osztalékát 36 koronában (előző évben 30 korona) állapitotta meg és elhatározta, hogy az alaptőkét 12 millió K-ra emeli fel. Az uj részvények kibocsátási árfolyama 540 K. Az uj részvények az 1922-es üzleti év eredményeiben is részesülnek. Két régi részvény egy uj átvételére jogosit. Az elővételi jog május 30-ig az Angol-Osztrák Bank budapesti fiókjánál vagy a Liget Szanatórium pénztáránál gyakorolható.

A Gizella Gőzmalom R.-T. május 30-iki közgyülésén az igazgatóság az 1921. évre 50 K = 25% (tavaly 32 K = 16%) osztalék fizetését, továbbá a 10.350,000 K alaptőkének 15 millió K-ra való felemelését fogja javasolni, oly módon, hogy minden 5 részvényre 2 uj részvényt 200 K névértékben kapnak a régi részvényesek.

Az Első Pesti Spódium- és Enyvgyár R.-T. igazgatósága elhatározta, hogy a május 31-iki közgyülésen javaslatot tesz alaptőkéjének *35 millió koronáról 80 millió koronára* való felemelése iránt. Az uj részvényekből a társaság 175.000 darabot *a régi részvényeseknek fog 1:1 arányban 600 K árfolyamon* (+ 30 K költség) felajánlani, mig a fenmaradó részvényeket nagyrészt külföldön fogja elhelyezni; tervbe van véve a részvényeknek *több külföldi tőzsdén való bevezetése is.* A tőkeemelést a vállalat belföldi és utódállamokbeli üzemeinek nagyarányu megnövekedése tette szükségessé.

A Mercur váltóüzleti részvénytársaság *Brettauer* Jenő dr. elnöklete alatt megtartott XXVI. évi rendes közgyülése elfogadta az igazgatóság által előterjesztett mérleget és javaslatokat és kimondta, hogy az 1921. évi osztalékszelvény részvényenként 22 koronával váltassék be. A közgyülés *Szávoza* Richárd urat az igazgatóság tagjává megválasztotta.

A Magyar Általános Gépgyár R.-T. közli, hogy az 1921. üzleti évre részvényenként 20 K osztalék kerül kifizetésre.

A Magyar Országos Központi Takarékpénztár igazgatósága folyó hó 31-ére rendkivül közgyülést hivott egybe, melyen tekintettel a legutóbbi tőkeemelésnél történt nagy tuljegyzésre, a bejelentett igények kielégitése céljából javasolni fogja a társulat részvénytőkéjének további 12 millió koronával 72 millió koronára való felemelését.

A Lloyd Bank Részvénytársaság f. é. hó 24-én tartotta első évi rendes közgyülését, amelyen az igazgatóság összes javaslatai egyhangulag elfogadtattak. Ennek megfelelően a közgyülés ugy határozott, hogy a kimutatott 5,613.592.53 korona tiszta nyereség teljes egészében a következő üzletév számlájára vitessék elő.

Magyar Vasuti Forgalmi Részvénytársaság. Az igazgatóság elhatározta, hogy a junius 9-ére egybehivandó közgyülésnek javasolni fogja, hogy a 3,076.765 korona tiszta nyereségből részvényenkint 20 korona osztalék fizettessék, 1,443.611 korona pedig uj számlára átvitessék. Az igazgatóság Preuss Béla főkönyvelőt a társaság cégvezetőjévé nevezte ki.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.

Góthné Kertész Ella és Góth Sándor vendégfelléptével GAZSI és MERCÉDES vigjáték. Irta: Harsányi Zsolt, játszák Góthné Kertész Ella, Góth Sándor, Faragó Sári, Berki Kató, Pártos, Mészáros Kató és Peti.
Rózsahegyi Kálmán felléptével A DRÁMA, Karinthi Frigyes tréfája. Boros Géza, Kondor Ibolya, Békefy László, Saásdy Alice, Áldori László. Uj magánszámokkal, kezdete 8 órakor.

A „KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 20.
férfi és női divatosztálya
megnyilt.
Raktáron vannak a következő cikkek:
Férfi-, női- és leányka fehérnemüek. Csecsemő-kelengye. Zsebkendők. Asztalnemüek. Törülközök Konyharuhák. Fejkendők és nagykendők. Nyakkendők. Harisnyák. Keztyük. Kötött kabátok és jumperek. Fürdőruhák. Gyermektrikók
Nadrág- és harisnyatartók.
Svájci himzett grenadine-bluzok 557 és 750 korona
Nagy maradékvásár mesés olcsó árakban!!

Gőzkazánok eladása.

Ajánlati felhivás!

Budapest székesfőváros elektromos műveinek Váczi-uti telepén **6 darab kazán,** mely az áramtermelés céljára jelenleg még üzemben van, lebontásra és eladásra kerül.

A kazánok a következő rendszerüek:

2 darab Simonis-Lanz rendszerü, 10 légkörnyomásu vizcsöves gőzkazán,

Nicholson gépgyár r. t. gyártmánya. Gyártási év: 1893. Fütőfelület 250 m². Rostély: Sikrostély.

4 darab Steinmüller-rendszerü, 10 légkörnyomásu vízcsöves gőzkazán,

Eisele József gyártmánya. Gyártási év: 1893. Fütőfelület: 250 m². Rostély: Bennis-féle láncrostély. A kazánok Váczi-ut 72. sz. alatti áramfejlesztő-telepen üzemben megtekinthetők, illetve lebontásuk és elvitelük után az üzemvezetőség által megmutattatnak.

A kazánokkal az összes durva és finom szerelvények is átadatnak, a falazat azonban nem.

A kazánok leszerelése az elektromos művek által és annak költségén történik; a leszerelt kazánok átadása vagy a helyszinen, vagy a kazánok eltávolitása után azon helyen történik, amelyen azok elraktároztatni fognak; iparvágány rendelkezésre áll és a kazánok vágányon, vasuti kocsiba rakva fognak átadatni.

Az ajánlatok Budapest Székesfőváros Elektromos Műveinek igazgatóságához, Budapest, V., Váczi-út 74. cimzendők és folyó évi junius hó 10-ig a titkárságnál benyujtandók.

Az elektromos művek igazgatósága fenntartja magának azt a jogot, hogy amennyiben a verseny eredményét kielégitőnek nem találná, a kazánok eladásától teljesen eltekinthessen.

Biztositékul az ajánlati végösszeg után számított 5%-nak megfelelő összegü bánatpénz teendő le az Elektromos Művek pénztáránál; e bánatpénz a vételár teljességére kiegészitendő, mielőtt a kazánok átadatnak.

Az ajánlatok junius 10-én délben 12 órakor fognak az Elektromos Művek igazgatóságánál nyilvánosan felbontatni.

Szent Lukácsfürdő részvénytársaság „Kristály" szénsavval telitett ásványvize elsőrangu üditő ital. — Mindenütt kapható.

Székesfővárosi Kioszk B. Á. T. Stefánia-ut 7. sz.
Ifj. Fészl József éttermi- és kávéházi üzemei. — Tel J. 56—20.
pompásan átalakitva megnyilt.
Reggeli, ozsonna, ebéd, vacsora. Shymphonikusok hangversenye. Magyar, erdélyi, francia konyha. Kávéházi ételek, italok.

A legjobb legbiztosabb legveszélytelenebb patkányirtószer a
PERIRAT
Gyártja az Immunitas R.-t. IV., Páris-u. 4.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
A májusi fényes varieté-műsor és Magyar Erzsi vendégjátéka: Aranymadár, Harmath Imre és Zerkowitz Béla nagy operettje 3 képben. ◆ Kezdete fél 8 kor.

Fővárosi CIRKUS Városliget
Naponta fél 8 órakor a fényes juniusi műsor
Csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor családi és gyermekelőadás
Telefonszám: 55-55

SCHMIDT-NÉPARÉNA
(Volt Barokaldi) a Városligetben.
Naponta diszelőadások
délután 3 órától.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ
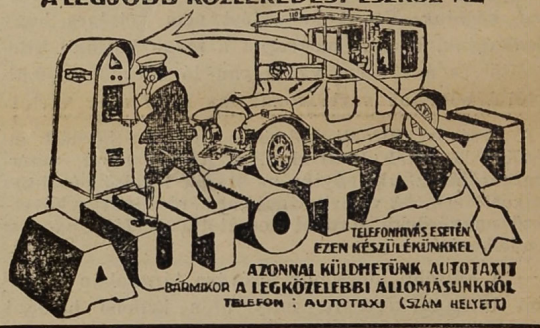

AZONNAL KÜLDHETÜNK AUTOTAXIT BÁRMIKOR A LEGKÖZELEBBI ÁLLOMÁSUNKRÓL
TELEFON: AUTOTAXI (SZÁM HELYETT)

„JUSTRAM" izzólámpa a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

GELLÉRTSZÁLLÓ PARK-TERRASZA
DÉLI 12 ÓRÁTÓL NYITVA.
Legkellemesebb uzsonnázó- és vacsorázóhely.
NAPONTA KATONAZENE!
Fedett helyiségek. ● Freureisz István.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Társszerkesztő: FABRITZKY ANTAL.

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

A JELENKOR LEGJOBB TETŐFEDŐ-ANYAGA
Eternit-
PALA
ETERNIT-MÜVEK HATSCHEK LAJOS. KÖZPONTI IRODA: BUDAPEST, ANDRÁSSY-UT 33. GYÁR: NYERGES-UJFALU
Csak akkor valódi, ha az «Eternit» törv. védszó minden egyes lapon látható.

II. évfolyam Budapest, 1922 junius 21 23—24. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Budapest népe

tehát az urnák elé járult és a nemzetgyülési választások alkalmával nagyobb tömegekben élt szavazati jogával, mint valaha. A leadott 320.000 szavazat közül Budapest területén 53.012 a Keresztény Egység Tábora jelöltjeire esett, mig a magukat ellenzékieknek nevező keresztény pártok, az Andrássy—Friedrich—Haller Párt és a Keresztényszocialista Párt összesen 40.000 szavazatot sem kapott. A különböző keresztény frontok között tehát a Keresztény Egység Táboráé volt a legkompaktabb és legellenállóképesebb, aminek bizonyságául öt képviselő fogja hirdetni Budapest választóközönségének képviseletében a keresztény reálpolitika szükségességét.

Olvasunk cikkeket és hallunk közgyülési beszédeket, amelyek a Keresztény Egység Táborának ezen figyelemreméltó és impozáns győzelmét lekicsinylik, és azt vereségnek igyekeznek beállitani. Ne feledjük azonban el, hogy a Keresztény Egység Tábora uj alakulat, melyet elsősorban a meglévő keresztény pártokkal való elégedetlenség hozott létre, mint uj alakulat pedig tekintélyesebb diadallal igazán nem vonulhat a második konstituantébe, mint amekkorát aratott. A Keresztény Egység Táborának mindenesetre komoly, de az eddigi országos politikában vajmi keveset hangoztatott jelszavait vezéreinek a fővárosi politikában folytatott kétéves küzdelme pótolta és ha a párt nem aratott e választások alkalmával még egy minden kritikát elnémitó, megsemmisitő győzedelmet, annak okát abban kell keresnünk, hogy a keresztény tömegek egy, fájdalom, még mindig igen jelentékeny része máig sem ocsudott fel a jelszavas mákonyból, mellyel a forradalmak keserüségei és a háboru szenvedései után akarták őt a konjunktura révén felszinre került nagyambicióju, de kistehetségü, magukat kereszténveknek nevező malomalatti politikusok elbóditani.

A Keresztény Egység Tábora hétfőn bevonult a parlamentbe és ezzel az országos politikában is szerepet kap az az eszme, mely a Keresztény Községi Párt kebelében vitte diadalra az elmult két és fél esztendő alatt a keresztény és nemzeti irányu reálpolitikáját. Vajha az a becsületes igyekezet, tömör egyöntetüség, elszánt akarat, mely a legviharzóbb harcok közepette sem téritette el utjáról a városi politikát, nemcsak egy pártfrakció helyét, hanem az irányitás szerepét is kapná meg rövid időn belül az ország ügyeinek intézésében. Vajha az ország népe és az e népet képviselő nemzetgyülés felocsudna a jelszavas kábulatból és belátná azt, hogy vergődő nyomoruságunkban, züllött kétségbeesésünkben és kuszált nincsetlenségében a keresztény reálpolitika az egyetlen ut, mely jobb jövő felé vezetheti e sokat szenvedett nemzetet. Vajha belátná azt minden politikus, aki szót kér és szót kap az ország ügyeinek intézésében, hogy most Csonka-Magyarország gazdasági talpraállitása a legfontosabb feladat, és nemzetével és önmagával szemben követ el bünt az a politikus, aki bármilyen egyéb kérdést ennek a számunkra most egyedül fontos problémának elébe mer helyezni!

Az az öt képviselő, aki a Keresztény Egység Tábora képviseletében, a Keresztény Községi Párt nevében, százezrek és százezrek nevében hétfőn elfoglalja helyét az uj nemzetgyülésen, a keresztény reálpolitikát fogja képviselni. Nem szükséges külön bemutatnunk az öt nemzetgyülési képviselőt, akiknél igazabban és a sziv mélyebbjéről jövőben nem lelkedzettek még követek Budapest talajából. *Wolff* Károly nagyszerü vezéri képességei, nemes és férfias magyarsága, rendithetetlen keresztény hite csakugy meg fogja találni az uj nemzetgyülésen a maga méltó helyét, mint *Csilléry* András Petur bánszerü karakterisztikusan, tősgyökeresen, magyar temperamentuma. *Benárd* Ágost és *Usetty* Ferenc kipróbált talentumának csakugy nagy hasznát fogja látni az uj nemzetgyülés, mint az ötödik egységpárti nemzetgyülési képviselőnek: *Buday* Dezsőnek, akinek személyében az európai tudással párosult erős keresztény akarat jut a nemzetgyülésen méltó képviselőhöz.

A hétfői nap diadalnapja a Keresztény Községi Pártnak és mindenkinek, aki a keresztény és magyar Budapestet megvalósitva akarja látni. A választások minden bomlasztási kisérlettel és perfid aknamunkával szemben igazolták a Keresztény Községi Párt két és fél esztendős munkáját. Az uj nemzetgyülés meg fogja mutatni, hogy az ország talpraállitása sem történhet más uton. Szeretettel köszöntjük nemzetgyülési képviselőinket, törhetetlen magyarságot, rendithetetlen kereszténységet kivánva nekik nemzetgyülési munkájukhoz!

A Margitsziget rejtelmeiből

Mennyibe kerül egy fürdés a szigeti strandfürdőben? — Az ezerszáz koronás penzió gyönyörei — A szesztilalom a szigeti felső vendéglőben

Az Uj Budapest többizben megemlékezett arról a terrorisztikus uralomról, mely a régi szépségéből gondozatlan népkertté züllesztette Szent Margit királykisasszony szigetét. A szigeti vendéglők méregdrága árai, a gondozatlan gyepágyak és a piszkos utak hiven karakterizálják *Schiffer* Miksa nagyvállalkozót, a sziget tiranusát, akit nem szükséges külön bemutatni a közönségnek. Schiffert, mielőtt megvásárolta volna a Margitszigetet a *Pesti Magyar Kereskedelmi Banktól* és *Fleischl* Sándor dán főkonzulba oltott terménykereskedőtől, a Palatinus házak gazdájaképen öregbitette tekintélyét és készitette elő politikai pályafutását, mely a most lezajlott választások alkalmával, noha csak a harmadik helyen szerepelt, teljesen népszerütlenné tette a déli választókerületben a Heinrich-féle listát.

Amennyire találó a Rothschildról szóló közmondás, mely szerint Rotschildtól csak néhány fillért kapó koldus kifakadt: Na, magán se látszik meg, hogy Rotschild, de hogy hogyan lett azzá, az igen, — épen annyira igaz az anekdotának a szigetre vonatkozott pendant-ja; *A szigeten nem látszik meg, hogy hogyan lett a Schifferé, de hogy a Schifferé, az azután alaposan meglátszik.* A gidres-gödrös utaktól kezdve az álelőkelő Palatinus fürdőig, a viharvert padoktól az 1100 koronás napi penzióig, minden azt hirdeti, hogy gazdájának semmi sem fontos, csak egy: hogy mennél alaposabban kiüritse Schiffer Miksa egyedüli és kizárólagos kasszájába pénztárcáját az a szerencsétlen, akit rossz sorsa a Margitszigetre vetett.

Sem időnk, sem kedvünk, hogy az összes schifferiádákat elsoroljuk és csupán a legjellemzőbb dolgokat iktatjuk ide. A béke boldog esztendeiben, de még azután is sokáig, a háboru alatt, aki szobát kapott a szigeten, vidáman nyaralhatott ott, nem kérdezte senki, hol eszik, mit eszik, nem nézett senki sem a pénztárába, sem a gyomrába. A helyzet a Schiffer-aera óta alaposan megváltozott. Ezerszáz koronába kerül a napi penzio a szigeten, melyhez háromszori étkezés is jár, nem a legfényesebb, de viszont bőségesnek sem lehet mondani, ám a garnirozás, az azután mesteri és Max von Palatinusnak szakértő kezére vall, mert az ezerszáz koronás napi penzióban benne van a lóvasuti szabadjegy és a fürdőszabadjegy is. — mintha, aki a szigetre megy lakni, csak abban lelné örömét, hogy reggeltől estig fürdik a szabadjeggyel és lóvasuton jár!

A penziórendszer nem a legszebb és legillatosabb virág a szigeti csokorból. A Schiffer-féle elszánt akaratnak a szigeti strandfürdő árainál látjuk klasszikus példáját. A strandfürdőbe a belépőjegy hatvan korona. A délelőtt váltott belépőjegy azonban csak délutáni *egy óráig* érvényes, mert délután egy órakor ujabb hatvan koronás belépőjegyet kell váltania annak, aki nem ismeri a szigeti trükköket és mondjuk fél egy órakor megy ki gyanutlanul a strandfürdőbe. A hatvan koronás belépőjegyért azonban még fürdeni nem lehet, kabint is kell váltani. A kabin dija 100 korona, igaz, hogy egy kabinba többen is mehetnek, de csak külön-külön férfiak és nők. Ha például férj és feleség együtt megy a strandfürdőbe, akkor két külön százkoronás kabint kell váltani, de viszont, ha fél egykor megy és nem akarja, hogy 1 órakor ugy rugják ki, hogy egyenesen Óbudára repül, akkor a kabinjegyet ujabb 100 kemény koronáért meg kell ujitani. Ha valaki le akar ülni a strandfürdőben, tizenkét koronát fizet, de a jegye szintén csak egy óráig érvényes, egy órakor ujabb tizenkét koronát szurkolhat le, amivel azután ottmaradhat estig. Hogy a lepedőt, törülközőt külön meg kell fizetni, az csak természetes, ugyannyira, hogy a borravalót szinte követelő Schiffer-legényeket is beleszámitva, 500 koronán alul nem szabadul a strandfürdőből a siber vagy hadiszállító.

A Schiffer-féle lelemény azonban nem merül ki a strandfürdő rejtelmeiben. Hogy csak a legjellemzőbb dolgokat emlitsük, a szigeten külön bérbe van adva a cipőpucolási jog, de viszont külön a fotografálási jog is, arról nem is beszélve, hogy a vendéglők bérbeadásánál a legnagyszerübb üzleteket kötötte a tulontul élelmes vállalkozó. Hogy ezek a bérbeadások nem mindig a legfairebbek, annak eklatáns bizonyitéka *Méreiné* esete. *Méreiné*, a kitünő *Mérei* Adolf özvegye, bérbevette Schiffertől a szigeti felső vendéglő terraszát kabaréelőadások céljaira. A kabaré nem megy jól, ami természtes is, részben azért, mert messze van, részben azért, mert a Közmunkák Tanácsa a parket-táncot nem engedi meg, amit pedig más mulatóhelyeken megtalál a közönség. Igy történt, hogy a berendezést, reklámot stb. és a rossz üzletmenetet beleszámitva, *Méreiné*nek már majd háromnegyedmilliója uszik a szigeti művészestéken. *Schiffer* urat azonban ez egyáltalában nem gátolja meg abban, hogy egy másik vállalkozóval szerződést ne kössön a szigeti alsó vendéglőben létesitendő kabaréra, ami a felső kabaré teljes pusztulását jelenti, mert senkisem lesz bolond, ha már szigeti kabaréba akar menni, felvánszorogni a sziget felső részére, mikor az alsó vendéglőben is talál kabarét.

Apropos, *vendéglő!* Ez külön lapra tartozik a Schiffer-féle annalesekben. Hogy mennyi bért fizetnek a vendéglők Schiffernek, azt nem tudjuk, bár nagyon kiváncsiak vagyunk reá. Tény azonban, hogy a szigeti vendéglőkben a leglehetetlenebb árak vannak és csodálatos, hogy az Országos Árvizsgáló Bizottság nagybecsü figyelmét a régi vendéglős egyizben való bezáratásán kivül még nem terjesztette ki Szent Margit királykisasszony szigetére. A felsőszigeti vendéglőst azonban egyáltalában nem nyugtalanitja az Árvizsgáló Bizottság esetleges megjelenése, aminthogy nem fél a rendőrségtől sem, aminek kitünő bizonyitéka a következő kis történet:

A nemzetgyülési választások napján zsufolva volt a szigeti felső vendéglő gyönyörü terrasza. A legelőkelőbb mágnásközönség vegyült el a leggyanusabb siberekkel. A mágnásközönség vizet ivott, lévén szesztilalom, a belügyminiszter rendeletéből. Nem igy a siberek egy igen jelentékeny része, amely vércseszemeit végigjártatva a fehér asztalokon, itt-ott elvétve felfedezett egy-két üveg bort vagy pezsgőt. Az egyik karvalyorru siber odainti a pincért:

— Mondja csak, hogyan lehet az, hogy annál az asztalnál bort isznak, amikor szesztilalom van?

— Ja, kérem, azoknak lehet. Az az angol misszió. Azok nem választanak. Azok külföldi állampolgárok, — mondja sunyin mosolyogva a pincér.

Mi-it? Maga nem tudja, hogy én vagyok egy echt külföldi állampolgár? És egyáltalán választok én? Igen választok, hogy maga milyen bort fog nekem hozni . . .

Egy perc mulva ott volt a derék és okos siber asztala mellett a jégbehütött butéliás bor, a belügyminiszter, a törvények és rendeletek, és Schiffer Miksa szigeti nagyvállalkozó, bukott képviselőjelölt ur nagyobb dicsőségére.

Elmentem — lánynézőbe

Egy cselédtelen partáj kalandjai a Mártánál

Cselédünk, a Mari, elment. Itt hagyott minket. — Elmegy, mert férjhez megy — azt mondta.

Pedig szerettük a Marit. Ő is minket. Féléve volt már nálunk. Nem sok dolga akadt. Anyám, az megfőzött. Nővérem a szobákat hozta rendbe. Volt egy bejárónénk. Az mosogatott. Meg mosott is... Igy hát könnyü volt a Marinak. Nem sok dolga akadt.

Néha fogta csak meg a fakanalat. Annál többet a sütővasat. Mert hogy igen rendes lány volt a Mari. Sokat adott magára. Fődolog a tisztaság, mondta a Mari. Bé is tartotta pontosan. Cölni vize is volt. Mindig szépitkezett. Haját naponta kétszer sütötte. Reggel és este. Mert, hogy ráért a Mari..... Azt mondja az anyám: Eredj el fiam, nézz nekem egy leányt. Ne drágát és rendeset.

Mentem a *Márthásba.*

Nagy a helyiség, kicsi a forgalom. Kevés a leány, sok a nagysága.

Egy helyütt ki van irva: Csendet kérünk! Ezért a nagy lárma?

Állnak sorban a nagyságák a pult előtt. Kalaposak, drága ruhásak. Ékesek, szépek. Igy szól az egyik: — Mindenes kéne nyaraláshoz.

Beszól a „*Márthás*"-né:

— Mindenes kéne nyaraláshoz!

Sorban ülnek odabennt a lányok. Fiatalok, öregek. Van köztük kalapos is. Ékes is, szép is. De csak néhány. Mert hogy igen kevesen vannak. Trécselnek — hahotáznak. A felszólitásra nem igen mozdulnak.

Mondja a „Márthás"-né:

Nem mennek ezek nyaralni — nem szeretnek. Legfeljebb egy-kettő az öregebbek közül. A fiatalok nyáron Pestet szeretik — sok kimenővel!

Megszólal egy másik nagysága:

Nekem is lány kéne. Olyan rendesebb fajta s fiatalabbja.

Jelentkezik egy ugyanilyen fajta. Csak a nyaka, hátul nagyon barna. Igy a nagysága:

— Eljönne-e fiam hozzánk? Mondja a rendesebb fajta:

— Hová?

— Ide a Dohány-utcába.

— Mit ád?

— Ezerkétszázat.

Szó sincs róla — szól a rendesebb fajta s a nagyságát a faképnél hagyja, majd megáll egyik sarokba. Csak most látom jobban. Hisz ennek kisütve a haja, puderes az arca s a körme fényes. Mint a Mari, affajta rendesebb fajta.

Hozzá megy egy bácsi. Fiatalabb alak. Szalma a kalapja, lüszter a kabátja s ujjai közepette drága sétapálca. Szól a rendesebbhez:

— Eljönne-e hozzám?

Örömel pillant ez. De meg nem szólal. Pedig tetszhetik néki valami. Mosoly ül az arcán. No meg egy kis izzadság gyöngyözik homlokán. Óvatosan előbb meg is törli szépen (nehogy puderből sok tönkre menjen).

— Hová?

— A Fehérvári-utra!

Hallgatás, mély csend. Megtöri a sétapálcás.

— Nos? — Ujabb csend.

— Miért nem felel?

Ugy félek — mondja ő, a rendesebbik, a puderes.

— Mitől?

— Budától!

— Pesttől nem?

— Pesttől nem!

— Miért? — Ismét csend.

— Csak ketten vagyunk a feleségemmel. Mosni nem kell. Van külön mosónőnk. Takaritani csak két szobát. Lesz sok kimenője. Meg lesz elégedve. Jó koszt, jó bánásmód. Külön cselédszoba. Mint a családtag, olyan lesz magácska.

Megszólal a *magácska.*

— Hát elmennék.

— Mit kér?

— Ezerhatszáz!

— Ezerötszáz?

— Nem lehet.

— Miért?

— Mert ma ez se pénz.

— Hogy hivják?

— Hermin.

— Ezerötszázért Herminácska?

— Ugyan kérem, mit tetszik gondolni.

— No jöjjön, nem bánom.

Herminácska nagy nehezen felkászolódik. Bodros haját megigazitja, tükrébe pillant, arcát simitja. Aztán megindulnak.

Csak én maradok hoppon. Nem birok lányt fogni. Egy sem jó. Pedig mindegyiket sorra vizsgálom, kérdezgetem. Minden alkuvó csoporthoz odamegyek.

Az egyik azt mondja egy hizott nagyságának: én oda nem megyek requirált lakásba.

A másik: Nincsen cselédszoba? Nyáron pedig nem alszok abba a meleg konyhába!

Igy a harmadik: csak, ha feljárhat a babám!

Nem birtam lányt fogni. A fiatalok nyáron Pestet szeretik — sok kimenővel.

*

Egyébként a *Mártha-Egyesület* vezetősége a cselédkérdéssel kapcsolatban a következő felvilágositást nyujtotta: Nagyon kevés a cseléd és borzasztóan drága. Negyven keresőre jut egy átlag belőlük. A nagy hiány oka, hogy nagyon sokan vidékre mentek mezei munkára. Még legtöbb van a mindenesekből, de a szükségletet ezek sem fedezik. S amellett hihetetlen béreket követelnek. Alig tudja a vereshagymát a fokhagymától megkülönböztetni, de azért kétezer koronán alul nem akar helybe állni. Ahol gyermek van, oda nem akarnak menni; de közülök minden másodiknak van gyereke s azt kivánják, hogy azokat helyükön megtürjék. Legkevesebben vannak szobalányok; alig tudunk egyet-kettőt hetenként elhelyezni, pedig sokan keresik őket. Nagy, nehéz probléma kérem ma a pesti háztartásokban. Méltán okoz nem kis gondot a házi-asszonyoknak. *t. j.*

A szállodások a szállodaadó emelése ellen.

A pénzügyi bizottság legutóbbi ülésén tárgyalta a szállodaadó módositását. Ebből az alkalomból *Várady* Gyula a Royal-szálló vezérigazgatója, a szállodás ipartestületek elnöke, a következő sorok közlését kéri.

A szállodai adó, amely külföldi mintára vezethető vissza, ott ép oly recenzust keltett, mint nálunk és joggal, mert inmorálisnak minősithető, azon az alapon, hogy az adóztatás általános elvével szemben egy iparágra nehezedik és sulyosbitja annak helyzetét. *Antiszociálisnak is minősithető* már az alapgondolat téves voltából, mely oda konkludál, hogy a szálloda fényüzési célokat szolgál. Ez a mai lakásinség idején nem állja meg helyét, ép ugy, ahogy a szállodai szobák bére se nem biztos, se nem igazságos fokmérője a megszálló utas fizetőképességének, mert a budapesti speciális viszonyok között a legtöbb esetben csak a kényszerüség viszi rá a kevésbbé tehetős elemet, hogy viszonyaihoz mérten drágább szobát béreljen. A *lakásinség* következtében, mely a szállodák tulzsufoltságát okozza, nincs válogatnivalója a megszálló utasnak és addig is, mig reméli, hogy viszonyainak megfelelő üres szoba üresedik, kénytelen elfoglalni a drágább szobát.

Ezen körülményeket a külföldi hatóságok méltányolták is, amikor a szállodaadó megszabása körül legfeljebb 10% erejéig mentek, de Franciaországban még szociálisabb érzést tanusitottak, amidőn ugyanis klasszifikálták a szállodákat és a minőség szerint 4—6—10% adóval terhelik legfeljebb az utast. Az adó megállapitásánál a fütés, a világitás, a vizszolgáltatás, a fehérneműhasználat, a kiszolgálásért számitásba jövő és a bérbe foglalt tételeket leszámitásba kellene hozni, amennyiben ezek olyan tételek, melyek szerintem adóalapot nem képezhetnek, annál kevésbbé, mert a világitás, a vizszolgáltatás magánházakban külön adóval nem lesz sujtva, éss mert a fehérneműszolgálmány és kiszolgálás, mint ugyszólván szerves részei a szállodai szobaszolgáltatásnak, ép olyan inmorálisan növeli az adóalapot, min a fütés vagy a szállodai szobákban felszerelt telefonok utáni bér és az az interurbán-beszéddij, mely a szobaszámlán nyer elszámolást.

A jelenlegi szabályrendelet *inhumánus* a szállodai lakásokra kényszerült köztisztviselőkkel, menekültekkel szemben, mert amig ezek beutalása *hatóságilag történik* és a szálloda bizonyos kedvezmény nyujtására van kötelezve, a szabályrendelet

A régi Pest

A Károlyi-palota történetéből

Az egyetem-utcai Károlyi-palota mai formájában nem nagyon idős, mindössze hetven éves. A palota 1840-ben készült el, a hires *Pollák* Mihály tervei szerint. Már azelőtt is a XVIII. század közepétől kezdve a Károlyi-nemzetség lakott itt. 1748-ban vette meg egy Károlyi gróf (Antal) az itt álló házat és kertet *Barkóczy* János gróf szabolcsmegyei főispántól. Később átépittette, fényesen berendezte ezt a régi egyemeletes uriházat s a palota a Károlyiak pesti rezidenciája lesz a XVIII. század nyolcvanas éveiben. Minthogy ebben az időben a magyar arisztokrácia tagjai egyre-másra emelnek Pesten palotákat s ezzel első kereteit adják meg a mai Budapest fővárossá emelkedésének. A palota ettől kezdve központja volt a fővárosi társaéletnek. A mult század negyvenes éveiben pedig históriku jelentősége van. Falai közt megfordultak a magyar politika, tudomány és irodalom kitünőségei. A szabadságharc alatt szomoru napokat látott, itt fogták el *Batthyány* Lajos gróf miniszterelnököt, *Szapáry* Antal és Károlyi István grófokat. S itt rendezte be főhadiszállását *Windischgraetz* herceg, *Jellasich* horvát bán és a leghosszabb ideig *Haynau.* Az elnyomatás korszaka alatt pedig ujra itt jöttek össze tanácskozásra kiváló, ma már történelmi nevü emberek. Nem egy nemzeti mozgalom eszméje innen indult, a palota szalonjának falai közül. Itt kezdte Deák Ferenc a nemzeti ajándék gyüjtését a Vörösmarty-árvák javára, itt tanácskoztak az első magyar általános biztositó-társaság és a magyar földhitelintézet megalapitásáról; itt állt élére *Károlyi* György gróf annak a mozgalomnak, amely félmillió alaptőke gyüjtésével a Nemzeti Szinházat az elbukástól mentette meg, bár e gyüjtést a kormány betiltotta s a rendőrség mindenkép meg akarta akadályozni.

A nyolcvanas évek elején ujabb események aztán békitőleg hatnak. Előbb a walesi herceget látja a Károlyi-ház vendégül, majd 1883 január 10-én, *Károlyi* Gyula bálján megjelenik a király s az egész udvar. Ezzel gyöngéd fátyol borul azokra a sötét, tragikus szinü képekre, amelyek a palota életében lejátszódtak s amelyekről szemtanuk elbeszéléséből és egykoru naplógyüjtemény révén van tudomásunk. E napló néhai *Bártfay* László, a Magyar Tudományos Akadémia levelező-tagjának és Károlyi György gróf ügyészének följegyzése, amelynek kéziratát a Nemzeti Muzeum őrzi. Egyik legsötétebb fejezet Haynau uralkodása, aki a Károlyi-palotában foglalt le magának szállást, amig csak meg nem bukott. Korlátlanul rendelkezett a palota helyiségeivel, butoraival, nem kimélve a család fenntartott lakosztályát, a grófné termeit sem. A palota személyzete persze lehetőleg kerülte. Bártfay is csak egyszer emliti, hogy találkozott vele, az egyik melléklépcsőn véletlenül. Ezenkivül csak egy ablakból látta. Igy 1849 december 18-án ezt irja róla a naplóba: „Szokott reggeli fürdése után a kertbe ment, hol dobogva szaladgál, hol maga, hol meghittjeivel, naponkint hét óra tájban és melegszik". Bukásának körülményeire vonatkozólag a napló a következő adatokat jegyzi föl: „1850 február 1-én Haynau nagy táncvigalmat adott a palota termeiben; de amire kitavaszodott, neki kezdett befellegzeni. Március 30-án Bécsbe sietett, hogy magát az udvarnál az iránta való hangulatokról tájékoztassa; de az információszerzés már nehezen ment neki. Oda volt egész áprilisban és csak május 9-én tért vissza, köszöntetve magát száz ágyulövéssel. Ettől fogva a hiéna nagyon szelidnek mutatkozott. Halálbüntetést nem irt alá, a politikai foglyokra: Bezerédy, Palóczy, Irinyi, Tóth Lőrinc stb. képviselőkre csak fogságot mért, sőt — amikor ezek a kegyelmet megköszönni jártak nála — az öreg Palóczy üdvözlő szavaira sirva fakadt volna. Bukása már ekkor el volt határozva. Julius 8-án hire ment a palotában, hogy Haynau kiköltözni készül. E hirt másnap Károlyi Lajos is megerősitette azzal, hogy Haynaut nyugalomba küldötték s utóda Wallmoden nagyváradi parancsnok lesz ideiglenesen. 11-én György gróf látogatta meg a bukott nagyságot s kérvényt nyujtott be nála, hogy a kormány a katonai kormányzó távozása után a grófi palotát a főhadiszállástól jövőre megkimélje. Julius 14-én közölték a lapok Haynau bucsuszózatát a hadsereghez s aznap délben a helyőrségi tisztikar tisztelgett nála nagy gálában. Julius 16-án zenés takarodó bucsuztatta a helyőrségtől s a zenekar a palota előtt szokás szerint megállván, ezuttal először magyar zenedarabokat is játszott. Haynau 18-án hajnalban hagyta el a Károlyi-palotát s titokban Ó-Budára ment, odarendelvén a bécsi hajót, amely őt és családját Magyarországból elvitte..."

A palotában egyébként — ugyanazon dolgozószobában — megvan még ma is az az iróasztal, amelyen Haynau a halálos itéleteit aláirta.

ettől mereven elzárkózik és nem honorálja az egyéb hatóságok emberbaráti érzését. Nem honorálja azonban a szabályrendelet és sajnos a városházi felfogás azt a nagy munkát sem, amelyet az adó kezelésével a szállodák végeznek és kihágásnak képes minősiteni és birsággal sujtani olyan eseteket, amelyek a szabályrendelet nem egészen világos tartalmából kifolyólag támadnak. Amidőn 60 millió koronát kap a város a szállodai adóból évente, joggal várható el, hogy ezek az adószedő szállodák *méltányosabb elbánásban részesüljenek*, különösen pedig az adóellenőrzés terén nyilvánuljon meg egy olyan belátás, mely számol az egyes szállodák irodai szervezetével, az irodai idővel és avval a körülménnyel, hogy *a szállodák ingyenes munkát végeznek a fővárosnak*, melyért nem járhat szekatura, kihágási minősités és büntetés.

Az, ami most tervben van, hogy az 500 koronás szobabérektől felfelé menő szobabérek 30% adóval sujtassanak, *már tulmegy minden elképzelhetőn*, mert hiszen az általános drágulás következtében amugy is kénytelenek a szállodások béremelést kérni, annál is inkább, mert már 3 év óta sinylik a törvényellenes, állandó katonai beszállásolást, oly bérek mellett, *amelyek még a világitási költségeket sem fedezik*. Ma 50 koronáig adómentes a szoba és rövidesen 100 korona lesz a kiindulási alap, amiből következőleg a mostani skála, mely 10%-ot állapit meg az 51 koronás napi bér után, teljesen meg fog szünni és 101 koronánál 15%-tól kezdve lesz majd az adóztatási kulcs, mint kiindulási alap. Hogy ez mennyire sérelmes a közönségre, ennek következtében a vendégforgalomra és a szállodákra, az bővebb fejtegetést nem szükségel és a szállodások jámbor óhaja — sajnos, ennek minősithetem csak a mai felfogás mellett — oda terjed, hogy a felsőbb hatóság fokozza le vagy, ami még jobb lenne, szüntesse meg azt a nagy étvágyat, mellyel a városi hatóság a mi iparunkkal szemben viseltetik.

Köszönve soraim szives közlését, maradok stb.

HIREK

• • •

Nagyfontosságu tárgyalások a városi alkalmazottak fizetésrendezéséről. Hétfőn délután fél 5 órakor *Sipőcz* Jenő dr. polgármester elnöklésével nagyfontosságu értekezlet volt a városházán, melyen a Keresztény Községi Párt részéről *Wolff* Károly dr. is résztvett. Az értekezlet tárgya a Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetségének memorandumával kapcsolatosan az alkalmazottak fizetésrendezése volt. Konkrét megállapodás természetszerüleg nem jöhetett létre, mert a távollévő *Csupor* tanácsnokot meg kell várni. Ugy a főváros, mint a Keresztény Községi Párt vezetősége részéről azonban a legteljesebb jóakarat és megértés nyilvánul meg atekintetben, hogy az alkalmazottak immár türhetetlenné váló anyagi helyzetén a legmesszebbmenő módon segitsenek.

Még ebben a hónapban meglesznek a tanácsi választások. A főváros tanácsának elnöki ügyosztálya tudvalevőleg még az elmult hó folyamán egész sereg állásra irt ki pályázatot, a választások megejtése azonban hetek óta késik. Értesülésünk szerint a késedelem oka *Fock* és *Csupor* tanácsnokok távolléte volt, mivel a tanács az ő részvételük nélkül nem akart a fontos személyi kérdésekben dönteni. Most, hogy *Fock* és *Csupor* tanácsnokok a hét folyamán hazaérkeznek, semmi akadálya nincs a választások megejtésének, mely értesülésünk szerint a jövőheti tanácsülésben fog megtörténni.

A Vigszinház e heti műsorát a szezon legsikeresebb darabjai töltik be. Pénteken a *Diákélet* kerül szinre hosszabb pihentetés után. Szombaton este az *Aranyborju*, éjjel a *Nincs elvámolni valója* kerül szinre. Jövő vasárnap délután a *Mértföldkövek*-et adják.

Harmadszor kellett meghosszabbitani Csortos Gyula tizenöt estére tervezett vendégjátékát a Renaissance-Szinházban, a kiváló művész rendkivüli sikere miatt, mellyel „A morfium" főszerepét játsza. Eszerint még a jövő héten is tiz órai előadásban sorozatosan kerül szinre „A morfium". Az izgalmas drámai játéknak ezek lesznek a 30—37. előadásai.

Szezonzárás zsufolt házakkal. Az Andrássy-uti Szinház szezonzáró műsorának nagy sikere állandóan zsufolt házakat vonz Emőd Tamás, Balassa—Molnár, Lakatos, Karinthy és Török darabjaihoz, melyek a pompás magánszámokkal együtt a jövő héten is mindennap szinre kerülnek.

A hires berlini titkos táncmulatságok és tiltott táncmutatványok ismert divatjából irtak rendkivül mulatságos énekes bohózatot Arnold és Bach, a legnépszerübb berlini librettó-irók és Walter Kollo olyan slágerszámokkal zenésitette meg a kacagtató bohózat ének- és táncjeleneteit, hogy ez az ujdonság lett a berlini énekes szinpadok legnagyobb sikere. Az énekes játék, mely „Az éj királynője" cimmel kedden kerül bemutatóra a Renaissance-Szinházban, Lábass Juci hóditó alakitásával a cimszerepben és Sarkadi Aladár kacagtató kómikumával a groteszk férfi-szerepben, magyar előadásában is szenzációs sikert igér. Az éj királynője a keddi bemutató után még szerdán, csütörtökön, pénteken és jövő vasárnap szerepel a Renaissance-Szinház jövő heti 7 órai műsorán. Az „Ártatlan Don Juan", a szezon legvidámabb bohózata pedig Sarkadi Aladár vendégjátékával ma, vasárnap, hétfőn és szombaton kerül szinre.

A nagysikerü Három a tánc minden este szinre kerül e héten is a Király-szinházban. Szombaton délután 3 órakor a Rákosi iskola növendékei vizsgaelőadást tartanak, szinre kerül a Leányvásár, utána kabaré és táncszámok.

Tüzek és II. Lajos király előadásai alkotják a Magyar Szinház e heti műsorát. A Tüzek ma, kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap, II. Lajos király szerdán és szombaton szerepel a műsoron, Törzssel és Darvas Lilivel a főszerepekben.

A kacagtató „Kiki" a legelmésebb francia vigjátékok egyike *Ilosvay* Rózsi kivételes alakitásával a cimszerepben, továbbá a páratlan pályafutásu „A gazdag leány" váltakozva töltik be a Belvárosi Szinház műsorát.

Amália Tant, Királyidill, Rövidzárlat 25-ször. Az Andrássy-uti szinház nagysikerü szezonzáró műsora, amely a héten minden este szinre kerül, szombaton jut el első jubileumához.

Szezonzárás zsufolt házakkal. Az Andrássy-uti Szinház szezonzáró műsorának nagy sikere állandóan zsufolt házakat vonz Emőd Tamás, Balassa—Molnár, Lakatos, Karinthy és Török darabjaihoz, melyek a pompás magánszámokkal együtt a jövő héten is minden nap szinre kerülnek.

Művészek is tanulmányozzák és ünneplik Csortos Gyula nagystilü alakitását *A morfium* főszerepében, melyben az idei szezon művészi teljesitményét élvezi a közönség. *A morfium* minden este a tiz órai előadás műsorán kerül szinre.

A kacagtató Kiki) a legelmésebb francia vigjátékok egyike Ilosvay Rózsi kivételes alakitásával a cimszerepben, továbbá a páratlan pályafutásu *A gazdag lány* váltakozva töltik be a *Belvárosi Szinház* műsorát.

Megnyilt a Keleti Vásár

Szombaton ünnepélyes formák között nyilt meg a Keleti Vásár, melynek szervezésében a főváros részéről *Purébl* Győző dr. tanácsnoknak vannak elévülhetetlen érdemei. A kiállitók közül emlitésre méltóak:

Az 1864 óta fennálló **Lingel Károly és fia butorgyári cég** rendkivül izléses Chippendale uriszobát állitott ki, amely a legmagasabb igényeket is kielégiti. Azonkivül látható e cég kiállitásán egy egyszerü igényeknek is megfelelő uriszoba, amely annál érdekesebb, mert a cég ezuttal mutatja be legujabb találmányát egy gyönyörü Biedermeyer-kanapé formájában, amely éjjel ágynak használható. A cég amerikai irodai butorai, melyek célszerüség és versenyképesség szempontjából felülmulhatatlanok, szintén nagy feltünést keltettek. Különösen tetszett az amerikai felhőkarcoló módjára felépitett amerikai könyvszekrény-oszlop, mely emeletmagasságnyira tornyosul, a nagy kupolacsarnok közepén. A cég jelenlevő főnökét, leányfalvi *Lingel* János kereskedelmi tanácsost *Horthy* Miklós kormányzó urnak bemutatták és őfőméltósága nagy elismerésének adott kifejezést a magyar butoripar ilyen kiváló és gyönyörü gyártmányainak bemutatásáért. Kifejezve még azt a véleményét, hogy a butorok a legelkényeztettebb izlésnek is kell, hogy megfeleljen.

Müller J. L. m. kir. udvari és kamarai szállitó, illatszer- s pipereszappangyár, Budapest, VII., Rottenbiller-utca 36. Hatalmas felkészültséget bizonyitó árutömeget mutatott be ez a félszázadnál régebbi s hazánkban kétségkivül a legelső cég. A főbejárattal szemben felállitott művészi kiállitásu fedett fülkében feltalálható mindaz, ami parfümben, szappanban és kozmetikai cikkekben létezik. Kormányzó ur őfőméltóságának a cég főnöke, Müller József Leó törvényhatósági bizottsági és iparkamarai tag mutatta be gyártmányait, melyek között dominál a Blaha-puder, krém, szappan. Majd a cég uj kreációit Chypre, Boquet, Royal, Szegfü és Süwy szappanokat, valamint néhány uj illatkreációt tekintett meg a kormányzó, aki hosszasan elbeszélgetett a szakmában vezetőszerepet vivő s hosszu külföldi tapasztalattal rendelkező cégfőnökkel.

Oceán Magyar Konzervgyár és Kereskedelmi Részvénytársaság, Budapest—Dunakeszi. Az élelmiszeripar számára fenntartott kiállitási résznek főhelyét dominálja az Oceán Konzervgyárnak igazán nagyszabásu, művészi kiállitásu pavillonja. A budapesti gyár halkonzervjei, pasztái és mustárjai után a dunakeszi gyümölcskonzervgyárnak száz szinben pompázó készitményei kötik le a figyelmet. A befőttek, jamek, finomizek, szilvaiz, vegyesiz, gyümölcsvelők, cukrozott gyümölcsök és főzelékkonzervek csoportja mellett külön emelvényen láthatjuk a dunakeszi telep ecetjeit, ugorka- és az egész világot meghóditott paradicsompüré-készitményeit. A kormányzó ur őfőméltósága feltünően hosszu ideig időzött a gyár kiállitásánál, ahol a gyár ügyvezető igazgatója: Fürst Sándor ny. miniszteri tanácsos fogadta. A kormányzó ur melegen érdeklődött a gyár készitményei és exporttevékenysége iránt és távozása alkalmával különös elismerését fejezte ki.

Pekovits János polgári és papi szabó (IX., Ráday-utca 21.) érdekes és izléses kiállitásban szerzett elismerést a magyar szabóiparnak. A cég specialitása papirruhák készitése, amelyet nagy gonddal és választékos izléssel végez és ezért minden vallásfelekezet lelkészei nála készittetik a különböző egyházi öltönyöket, cimádákat, buritumokat, stólát, ornátusokat és a legkülönbözőbb egyházi ruhákat, ezenkivül nagy gonddal készit libériákat, urasági inasöltönyöket, intézeteknek, internátusoknak, különböző egyesületeknek tömegrendeléseit formaruhákra, elfogadja és azokat gyorsan, megbizhatóan és méltányos árban szállitja. Van rendes uriszabósága, kitünő szabászata és nagy raktárt tart valódi angol szövetekből. A cég kiállitását megtekintette Horthy Miklós kormányzó őfőméltósága is, aki a legnagyobb elismerését fejezte ki Pekovits Jánosnak, a cég főnökének, mint a magyar szabóipar egyik uttörőjének.

Keresztény szabóiparosok szövetkezete (IV., Magyar-utca 52.) bel- és külföldi szövetekben, bélésárukban, szabókellékekben stb. állandó nagy készletet tart anyagbeszerzés céljából saját szabóiparosai részére. Szállitóképességét igazolják tömegmunkák halmaza, melyek mindenkor pontos kielgitést nyernek. A szövetkezet igazgatója, Müller Antal szolgált felvilágositással a kormányzó őfőméltóságának, aki elismeréssel nyilatkozott Müller igazgató előtt a szövetkezet tökéletessége felett.

Thék Endre butor- és zongoragyár rt. VIII., Üllői-ut 66/b, egy ampir pyramis mahagoni fából és bronzfaragásu hálószobával szerepel a kiállitáson, mellyel a legkényesebb művészi izlést is kielégitik. A kiállitott szoba mintája minden urilakásnak ugy ritmusa, mint tónusa alapján a legkellemesebb összbenyomást gyakorolja. A cégnek a butor- és asztalosipar terén is vezetőszerepe van és nélkülözhetetlenné teszi a művészi izlésre sulyt helyezőknek a Thék-gyárat. A kiállitott hálószoba előtt a kormányzó hosszan időzött és Morbitzer Jenő vezérigazgatónak elismerését fejezte ki.

Goldberger Sám. F. és fiai. A mintavásár látogatóinak különösen feltünt az a Faragó tanár terve szerint épült szép pavillon, melyben a Goldberger Sám. F. és fiai cég kiállitotta kiváló gyártmányait. Hazánk ezen legrégibb textilgyárának elsőrangu készitményei, melyek a vállalat rendkivüli szakavatott vezetőinek ügybuzgó fáradozásai folytán már tökéletesen elérték a békebeli produkció magas szinvonalát, nemcsak Magyarországon örvendenek közkedveltségnek, hanem Ausztriában, Jugoszláviában és Romániában, valamint a nyugati államokban is nagy elismeréssel találkoznak. A kiállitott szingazdag és izléses minták, melyek a divat kényes igényeinek is teljesen megfelelnek, a ma megnyilt vásáron is osztatlan tetszést arattak, ugy hogy a Goldberger-cég pavillonja az árumintavásárnak kétségtelenül egyik legvonzóbb attrakciója.

A Dandy Automobil Részvénytársaság (VIII., Rökk Szilárd-utca 30.) és a *Hungária Automobil Részvénytársaság* (VIII., Tavaszmező-utca 6.) impozáns kiállitással szerepelnek a vásáron. A „Dandy" mutatja be azt a hiressé lett Aga-autót, amely a balatoni turauton dijat nyert. Rendkivül kisfogyasztásu gép ez, amely százkilométeres uton öt és fél kilogramm benzint és negyed kilogramm olajat fogyaszt. Látványosan szép a Németország egyik legrégibb autógyárának, a Horch-nak hatalmas tura-autója. Szállitási nehézségek miatt csak néhány nap mulva lesz látható a Németországból most érkező Adler-gép, amelynek konstrukciója évtizedes tanulmányok diadalát jelenti. A vállalatok elnöke *Rakovszky* Iván dr., igazgatói: *Lándy* István és *Feigl* László.

Hirmann Ferenc Fémárugyára Budapest, VII., Csányi-utca 7—9. Régi patriciuscsalád méltó ivadéka Hirmann Ferenc, akinél szakmája többizigleni örökség már. Ebben a körülményben rejlik gyártmányai szolidságának és abszolut megbizhatóságának titka. Késziti az összes elképzelhető rézöntvényeket a modern idők kivánalmának megfelelően, valamint a sajátrendszerü rézcsapok kizárólagos gyártója. A kormányzó ur őfőméltósága hosszu ideig időzött el Hirmann kiállitottt tárgyai előtt és a legmelegebb megelégedés hangján nyilatkozott a látottak felett. A keleti vásáron nagy szenzációt keltett a Gschwindtféle szesz-, élesző-, likőr- és rumgyár rt. magyaros motivumokkal épült csempe pavillonja. A gyár mindenfajta készitményeinek páratlan sorozatát találja itt meg a közönség ugy a likőrökben, mint a konyakokban. Nagy közkedvetlségnek örvend a gyár egyik kiváló likőrkülönlegessége, az Aqua Vitae és a Nagykőrösi borpárlat. A pavillont Gelbmann F. diszitési vállalat épitette. Horthy Miklós kormányzó ur hosszasan időzött a gyönyörü pavillon előtt és elragadtatással nyilatkozott a látottak felett.

A Veszprémi Faipar R.-t. impozáns pavillonja a főbejáratnál közfeltünést kelt. A vállalat, mely az ország egyik legnagyobb erdőkitermelője, szekereket, szekéralkatrészeket, gyalukat és gyalupadokat, mezőgazdasági faeszközöket, szerszámnyeleket állit ki ezuttal a tavaszi vásáron. Legujabban csónaképitéssel is foglalkozik. Épit bye-boatokat, minden rendszerü yachtot és vitorlásokat, esetleg tervrajz után is. A kiállitást *Szekrényessi* igazgató, a budapesti telep vezetője mutatta be a nagyszámu érdeklődő közönségnek.

A „Pyramis" Magyar Földbirtokosok és Földbérlők Kereskedelmi Részvénytársasága (VI., Teréz-körut 26.) mezőgazdasági gépekkel, ekékkel, mezőgazdasági felszerelési cikkekkel vesz részt az Árumintavásáron. A gyártmányok a legmodernebb rendszer szerint, rendkivül szolid kivitelben készültek, ugy, hogy a magyar ipar nivóját jelentősen emelik a külföldi vendégek előtt, akik a cég kiállitása iránt feltünő érdeklődést tanusitottak. Gazdag sorozatban láthatók itt a Weiss Manfréd-féle gyár készitményei, amelyek a cég képviseletében kerülnek forgalomba.

Haverland Antal felvonó és emelőgépgyára (VIII., Nap-utca 22.) egy miniatür emelőgépet állitott ki, amely a legnagyobb precizitással végzi mün-

káját. Apró motor hajtja a látványosan érdekes gépezetet. Mellette a magyar ipar remekeként látható egy pompás művü intarzia-betétekkel ékesitett liftszekrény, amely egyik legszebb tárgya az Árumintavásárnak.

Magyar Tarhonya és Tésztaárugyár (VII., Damjanich-utca 33.) kiállitását a szemre is étvágygerjesztő tarhonya- és tésztanemüit a nagyközönség érdeklődéssel szemléli. A gyárat *Ajer* András volt tényleges főhadnagy, *Horváth* Gyula és *Vizi* Pál Máv. tisztek, mindhárman menekült székely uriember alapitotta. A gyár különös gondot helyez az abszolut tisztaságra, garantálja a raktározhatóságot és a megjelölt minőséget. Jellemzi a jó minőséget, hogy egyik budapesti étteremben egy kaposvári kereskedő a levesben talált tészta eredetére érdeklődvén, a fenti gyár cimét kapta meg, mire természetesen nagyobb rendelés következett. A kormányzó ur őfőméltósága hosszasabban elbeszélgetett a gyártulajdonosokkal s megelégedését fejezte ki.

Prohászka János vas- és rézbutorgyára Budapest, VI., Gróf Zichy Jenő-utca 46. Az ország határain, sőt tengeren tul is jó hirnevet szerzett cég a legkülönbözőbb vas- és fémágyakat, továbbá egyéb fémberendezési tárgyakat állit ki. Feltünést keltett a francia stilu, muzeumba illő rézágy. Ezenkivül kiállitásra került a világhirü szallagos sodrony ágybetét, melynek az az előnye, hogy szallagonként otthon is szétszedhető és kicserélhető, s igy teljesen por- és féregmentesen kezelhető. A régi bevált *„Prohaszka Ideál"* összecsukható vaságy könnyü voltánál, kevés férhelyénél fogva egyedül álló e nemben. *Horthy* kormányzó ur őfőméltósága *Prohaszkát*, mint a régi butorgyártás uttörőjét, üdvözölte.

KÖZGAZDASÁG

• • •

Az Unió Takarmánygyár uj szerződése a fővárossal

Az Unio Takarmánygyár R.-T. 1917. év óta bérli a főváros műtakarmánygyárát, amelyet annak idején a főváros a vásárcsarnoki zöldséghulladék feldolgozására alapitott. A háborus drágaság okozta azt, hogy egyrészt a csarnoki elárusitók maguk is rájöttek a hulladék értékére, másrészt később a nagyközönség ette meg azt, amit addig hulladéknak szánt a sors és igy a város által alapitott műtakarmánygyár *munka nélkül állott*, amidőn az Unio bérbevette.

Azóta az Unió az üzemet nemcsak hogy állandóan foglalkoztatja, hanem saját költségére nagy mértékben ki is bővitette, ugy hogy ma már három telepen állitják elő a különböző műtakarmánygyári alanyagokat és az ugynevezett *lótápot*, amelyet ugyan nagyon sokan szidtak, de amelyről mégis el kell ismerni, hogy a legválságosabb időkben állott a főváros saját lovainak, a fuvarozást és közlekedést szolgáló lótartók rendelkezésére. Ez idő szerint is a nagy takarmányinségen éppen a gyár által naponta termelt 2—3 vagon melassetakarmány az, amely lehetővé tette a közlekedésnek nagyobb zökkenő nélkül való lebonyolitását.

Az Unió Takarmánygyár bérlete folyó év végén jár le és a vállalat már egy év óta folytat tárgyalást a bérleti szerződés 10 éves meghosszabbitására nézve. Ezen tárgyalások folyó év elején teljes megállapodással jártak, olyképen, hogy az Unió Takarmánygyár R.-T. közel egy millió korona fix bért és termelési haszonrészesedést fizet a fővárosnak, ezenkivül garantálja a főváros lóállományának lótáppal való ellátását a mindenkori piaci ár 10%-val olcsóbban, ami ugyancsak több százezer korona megtakaritást jelent a főváros részére, tekintettel arra, hogy a városnak magának több mint 1000 lova naponta közel fél vagon lótápot fogyaszt.

A megállapodás ellenére a főváros tanácsa szükségesnek látta a gyár bérletére nyilvános árlejtést kiirni, tekintettel azonban arra, hogy műtakarmánygyártás terén nem sok érdekeltség működik az országban és hogy azok mindegyikének már megvan a saját gyára, a pályázat meddő maradt, illetőleg az Unió nyujtott csak be ajánlatot. Ezen ajánlatban, tekintet nélkül arra, hogy versenytársai nem voltak, mindazt megajánlotta, amire nézve az illetékes ügyosztállyal előzőleg már megállapodott.

A szerződés megkötése a fenti okoknál fogva azért is kivánatos a városra nézve, mert annak elodázása, minthogy az uj szerződés a jelenleginél sokkal kedvezőbb a fővárosra nézve, több százezer korona hátrányt jelentene.

Az Unió Takarmánygyár R.-T. ezen uj szerződéssel kapcsolatban az üzemen kivül álló régi szemétfeldogozótelepet is megkapja műtakarmánygyártási célokra, ahol elsősorban sertésműtakarmány előállitására kiván berendezkedni, nevezetesen bőrgyári és vágóhidi hulladékoknak husliszttévaló feldolgozásával sertésnevelőtakarmányt kiván nagyban gyártani. Ennek közérdekü szükségére ma, amikor éppen a takarmányhiány miatt a sertésárak ugyszólván napról-napra ugrásszerüen drágulnak, nem kell különösen rámutatni. A szerződés a tanácsi jóváhagyás után előreláthatólag még az utolsó nyári közgyülésen napirendre kerül, hogy a gyár az épitési és átalakitási, valamint gyárberendezőmunkákat még a nyár folyamán elkezdhesse ésigy már az ősszel további 50—60 munkásnak adjon, egy uj iparág meghonositásával, kenyeret.

A Magyar Általános Hitelbank közgyülése jóváhagyta a 93.4 millió korona tiszta nyereséggel záruló 1921. évi mérleget és elhatározta, hogy a 31. sz. osztalékszelvény folyó hó 8-ától kezdve 75 koronával váltassék be, továbbá dr. *Scitovszky* Tibor ny. államtitkár, ügyvezető-igazgatót az igazgatóságba uj tagként beválasztotta.

A Pénzintézeti Központ folyó hó 10-én tartotta V. rendes közgyülését dr. *Schmidt* József b. t. t. elnöklete alatt. A közgyülés megállapitotta az 1921. évi zárszámadásokat. A mérleg főösszege 4.866,000.000 K (1920-ban 3.499,000.000 K), a nyereség 5.393,000.000 K.

Az „Atlantica Trust Rt." közli, hogy a novemberben megállapitott 100,000.000 K-ra történő tőkefelemelésnek 2. részletét 30.000.000 K-t behivja. Minden 2 régi részvény alapján 1 uj (1922. évi szelvénnyel) vehető át 500 K árban 1922 junius 7-től 17-ig a vállalat főpénztáránál és az Angol-Osztrák Banknál. A fennmaradó részvényeket az igazgatóság hosszabb lekötöttséggel elhelyezte.

A Magyar Városi Bank megtartotta közgyülését, amelyen a 12,163.797.02 koronát kitevő nyereségből 12%, vagyis részvényenkint 48 korona osztalék kifizetését határozta el, amely a bank pénztáránál, valamint a Magyar Jelzálog Hitelbanknál mai naptól kezdve kerül kifizetésre.

A Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank megtartotta LII. rendes közgyülését, amely megállapitotta az 1921. évi mérleget. A kimutatott 24,369.287.09 K nyereségből az 1921. üzletévi szelvény 50 koronával kerül junius hó 1-től kezdve beváltásra. A közgyülés elhatározta, hogy az intézet alaptőkéjét 140,000.000 koronáról 200,000.000 koronára emeli fel. A kibocsátásra kerülő uj részvényekre a régi részvényeseknek elővételi jog biztositatik oly módon, hogy minden 5 drb régi részvény alapján 2 drb. uj részvény vehető át darabonként 670 K árfolyamon. Az elővételi jog junius 1-től 10-ig bezárólag gyakorolható.

A Fonciére Általános Biztositó-Intézet igazgatósága folyó évi május hó 31-én tartott ülésében elhatározta, hogy a közgyülésnek a 200 korona névértékü intézeti részvény 1921. évre vonatkozó osztalékszelvényének 45 koronával (tavaly 30 korona) való beváltását fogja inditványozni.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**
Társszerkesztő: **FABRITZKY ANTAL.**

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

Fővárosi CIRKUS Városliget
Telefonszám: 55-55
Naponta este 1/2 8 órakor
Csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor
a fényes juniusi műsor

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
A kitünő juniusi évadzáró műsor és Magyar Erzsi vendégjátéka: Aranymadár, Harmath Imre és Zerkowitz Béla nagy operettje 3 képben. ◆ Kezdete este 8-kor.

Szent Lukácsfürdő részvénytársaság „Kristály" szénsavval telitett ásványvize elsőrangu üditő ital. — Mindenütt kapható.

Székesfővárosi Kioszk R. Á. T. Stefánia-ut 7. sz.
Ifj. Fészl József éttermi- és kávéházi üzemei. — Tel. J. 56—20.
pompásan átalakitva megnyilt.
Reggeli, ozsonna, ebéd, vacsora. Shymphonikusok hangversenye. Magyar, erdélyi, francia konyha. Kávéházi ételek, italok.

A „KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 20.
férfi és női divatosztálya megnyilt.
Raktáron vannak a következő cikkek:
Férfi-, női- és leányka-fehérnemüek. Csecsemő-kelengye. Zsebkendők. Asztalnemüek. Törülközők Konyharuhák. Fejkendők és nagykendők. Nyakkendők. Harisnyák. Keztyük. Kötött kabátok és jumperek. Fürdőruhák. Gyermektrikók
Nadrág- és harisnyatartók.
Svájci himzett grenadine-bluzok 557 és 750 korona
Nagy maradékvásár mesés olcsó árakban!!

NYÁRI CASINO DE PARIS
az Angol-Park mellett. Telefon: 17—97
RITA SACCHETTO világhirü táncművésznő és kamara-balettjének vendégjátéka. — Az előadás 9 órakor kezdődik.

A legjobb legbiztosabb legveszélytelenebb patkányirtószer a
PERIRAT
Gyártja az Immunitas R.-t. IV., Páris-u. 4.

SCHMIDT-NÉPARÉNA
(Volt Barokaldi) a Városligetben.
Naponta diszelőadások
délután 3 órától.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

„JUSTRAM" izzólámpa a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

GELLÉRT SZÁLLÓ PARK-TERRASZA
DÉLI 12 ÓRÁTÓL NYITVA.
Legkellemesebb uzsonnázó- és vacsorázóhely.
NAPONTA KATONAZENE!
Fedett helyiségek. ● Frenreisz István.

A JELENKOR LEGJOBB TETŐFEDŐ-ANYAGA
Eternit
PALA
ETERNIT-MÜVEK HATSCHEK LAJOS, KÖZPONTI IRODA: BUDAPEST, ANDRÁSSY-UT 33. GYÁR: NYERGES-UJFALU
Csak akkor valódi, ha az «Eternit» törv. véd szó minden egyes lapon látható.

II. évfolyam Budapest, 1922 julius 19 25—26. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden szerdán ✦ Előfizetési ára: Egész évre 440 K ✦ Félévre 220 K ✦ Negyedévre 110 K ✦ Egyes szám ára 10 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Kapuzárás a városházán

Csütörtökön több mint száz tárgyon nyargalt végig a tisztelt közgyülés, a polgármester kellemes nyaralást kivánt az uraknak és ezzel egy esztendei munka után rövid szünetre távozott a törvényhatósági bizottság, hogy az első őszi közgyülésen ujra felcsapjanak az indulatok és magasan lobogjon a gyülölködés tüze. Kapuzárás idején, mikor a jövő ködös képeit vizsgáljuk, nem érdektelen mérlegre tenni a multat, hogy megvizsgáljuk, hogyan és miképen működött az elmult esztendő folyamán a törvényhatósági bizottság, teljesitette-e önmagával és választóközönségével szemben kötelességét.

A vizsgálat, még ha nem is az abszolut igazság minden gyengeséget és hibát erősen torzító mikroszkóján boncoljuk az időket és embereket, hanem a mai tulfütött izgalmu atmoszférába helyezve mindjárt magyarázni is kivánjuk a szenvedélyek tulhajtottságát, szomoru, nagyon szomoru eredménnyel jár. Az egyik oldalon épebben, mint valaha, leng az élen a keresztény és nemzeti gondolat hótiszta lobogója, melyet nem tudnak foszlányokká tépni a szelek és viharok. A hajó, melynek árbocán e lobogó leng, határozott s egyenes célu utirányt választott magának; annak a keresztény és nemzeti gondolatnak a megvalósitását, mely mindmáig kivert kutya volt a városházán, ahol az eszeveszett radikalizmus és a magát demokráciának nevező kapitalizmus talált igazi otthont.

A másik oldalon ellenben az elvtelenség elvét látjuk. Azt a pártot, mely ma a polgárság egyesitését tüzi ki célul magának, holnap már a szociáldemokráciával kacérkodik csak azért, hogy holnapután mindkettőt megtagadja és a zsidóság képviselőjeként mutatkozzon be. Az ellenzék hibájának mi azt látjuk, hogy nincs mindent átfogó eszme, mely közös célra tömöritse őket, aminthogy nincs vezérük sem, aki ennek az eszmének kellő nivóju képviseletére lenne hivatva. Az a sokcéluság, mely az ellenzéki oldalon összeverődött tábornak, majd minden egyes emberét más irányba huzza, az oka annak is, hogy a vezérek nem birnak a politikailag iskolázatlan elemekkel, akik a maguk elvadult indulatain nem érezvén a pártfegyelem béklyóit, botrányt-botrányra provokálnak, nem is határozott céllal, csak l'art pour l'art a botrányt magáért a botrányért, holott az eredménytől, mely e folytonos botránycsinálás elkerülhetetlen következménye: a közgyülés feloszlatásától ők maguk ijednének meg a legjobban. Igy történik azután, hogy mig már Hannibal ante portas, személyeskednek és levagiaskodnak a jó urak, és nem arra kivánciak, hogy miért drágább a krumpli, a liszt, a zsir, hanem telekbérleteken veszekszenek és idétlen közbeszólásokba fullasztják hosszabb kitörésekre képtelen temperamentumukat, mérhetetlen kárt okozván ezzel önmaguknak, akiknek szájaskodó semmitevését nagyon is megunta a választóközönség, de még borzalmasabb kárt okozva ennek a szerencsétlen városnak, melynek sorsára ha csak passziv formában is, mégis befolyást tudnak gyakorolni.

A szájtépés ideje azonban elmult és most komoly, nagyon komoly idő következik. A tizkoronás villamosjegy, a százkoronás liszt, az ezerkoronás szén előrevetik árnyékát annak a télnek, amely a legborzalmasabbnak igérkezik mindazon telek között, melyeknek puha hótakarója több mint ezer esztendeje simul telenként a magyar glóbusra. Kit érdekel mostan, hogy kétszáz koronával olcsóbban vagy drágábban adnak bérbe egy fővárosi telket, vagy hogy ennek vagy annak a bizottsági tagnak mi a véleménye a másik magánéletéről. A legsulyosabb gazdasági problémák állanak előttünk, amelyeknek a helyes módon való megoldása a lét és nem lét problémája elé állitja a magyar Karthago romjain busongó töprenkedőket. Hol van az uraknak a fülük, hogy nem hallják a kor intő szavát, a szemük, hogy nem látják a legfontosabb problémákat, a szivük, hogy nem érzik át a Trianon utáni esztendők borzalmas nagyszerüségét, hogy egy nemzet és annak szerencsétlen fővárosa ujjáteremtőinek vagy sirásóinak jelölte ki őket a végzet?

Ősszel, mikor ujra összeül a törvényhatósági bizottság, már nem a kánikula forróságától izzik a pesti aszfalt, hanem októberi szél tépi a vánnyadt utszéli fákat és az eljövendő tél hosszu és hideg hónapjaira gondol Budapest éhező népe. Adja a magyarok Istene, hogy a főváros törvényhatósági bizottsága félretéve minden mellékgondolatot, minden személyeskedést, minden gyülölködést és csak arra a célra fogjon össze *egyesült erővel*, hogy megkönnyitse a nyomoruság és a megpróbáltatás idejét. Tegyünk félre minden politikát, hagyjunk abba minden gyülölködést, felhánytorgatását a multnak és kicsinyességeit a jelennek: csak a jövőbe nézzünk, melynek szomoru sötétsége csak akkor világosodik meg kissé, ha irdatlan erdejébe a reálpolitika világitó fáklyájával lép a főváros törvényhatósági bizottsága.

Ezen a télen ujra Budapest fogja eldönteni az ország sorsát és Budapest sorsa a törvényhatósági bizottság kezében van. Egy nemzet sorsa felett van tehát hivatva dönteni a városatyák gyülekezete, mely a multban energiája nagy részét haszontalanságokra fecsérelte el, de amelyben hitünk és bizodalmunk szerint megvan az erő, hogy a tragédia ötödik felvonásában ne Lengyelország nyepozvolimos konstituantéjévé sülyessze a főváros közgyülési termét.

A fővárosi telkek bérletügye

Irta: PETROVÁCZ GYULA

A törvényhatósági közgyülés ellenzéke a fővárosi telekbérleti ügyeket választotta ki arra, hogy ezek tárgyalásával kapcsolatosan obstrukciószerü erőpróbát rendezzen és a többségi pártnak lehetőleg kellemetlenkedjék. Számitott arra is, hogy gyengébb judiciumu lelkek, a pillanatnyi hatásnak engedők a többségi párt részéről is felülnek azoknak a hangzatos jelszavaknak, melyeket az ellenzék a főváros érdekeinek megvédéséről, a telkek jobb hasznositásának lehetőségeiről kenetes álpáthosszal többszörösen ismételve elszaval.

Tényleg azonban a főváros valódi érdekeinek megvédésére nem kell komolyabb és elszántabb tábort el sem képzelni, mint a kisajátitó és a pénzügyi bizottságokat, melyek retortáján a telekbérleti ügyek kivétel nélkül átmennek.

A régi rezsim alatt a telekbérleteket általában nem is a közgyülés, hanem a Tanács intézte el. A lebutóbbi tárgysorozat 33 tárgya között 19 oly ügy szerepelt, melyben az első bérbeadást a Tanács eszközölte és amelyek ujbóli meghosszabbitásért jöttek most a közgyülés elé. Épen a jelenlegi többségi párt rezsimje alatt történt tehát az a jelentős változás, hogy *minden* telekbérleti ügy a közgyülés elé kerül, tehát a Tanács szükebb nyilvánossága helyett a közgyülés legteljesebb nyilvánossága előtt lesznek a telekbérleti ügyek letárgyalva és eldöntve.

Már ez az egy tény is bizonysága annak, hogy hamis okoskodás az ellenzék részéről annak feltételezése, hogy egyes telkek olcsóbb bérbeadásával a többségi pártnak titkos céljai vannak: pártszolgálatokat akar honorálni. Ez lehetett a multban talán, mikor kisebb nyilvánosság előtt intéztettek el telekbérletek, de nem lehetséges és szándékon kivül esik most, mikor a legszélesebb kritika alá bocsátunk minden bérleti ügyet.

Az ily hátsó gondolatok helyett a kisajátitó bizottságot bizonyos elvi szempontok vezetik.

Különbséget teszünk a mezőgazdasági, kertgazdasági, ipari és kereskedelmi célokra használható telkek között.

A mezőgazdasági célra szolgáló telkek a város perifériáin vannak, ahol a telekérték a legkisebb. Leszámitva a Krausz—Mayer-féle telektömböt, nagyobb ilynemü telkei a fővárosnak nincsenek. A bérbeadás itt legfeljebb 3 évre történik és pedig azon elvi alapon, hogy kat. holdankint 1 q szemes gabonának megfelelő bért kell lehetőleg elérni. A főváros határában buzatermő telek alig van, de emellett a főváros határában való termelés azt a holdankinti hozamot, amit a vidéken el lehet érni, sohasem hozhatja meg, ha egyébért nem, hát a gyakori lopások és kártételek miatt sem. Ezért azután a bérlők magas béreket fizetni, a vidéki bérnivóra felmenni nem hajlandók. Magyar holdankint (1200 □-öl) a kisajátitó bizottság mégis elért a legutóbbi tárgycsoportban 2500—4500 K évi haszonbért, ami lelkiismeretünk és meggyőződésünk szerint mezőgazdasági telkek kisholdjáért szép összeg!

És ez a bér csak az első évre van igy megállapitva, hiszen a haszonbérek fölemelésére vonatkozó miniszteri rendeletek amugy is módot nyujtanak a fővárosnak a gabonaár változása szerint a haszonbéri összegeket évente megváltoztatni, felemelni.

A kertgazdasági célra alkalmas telkek bérbeadásánál a kisajátitó bizottság a négyszögölenkinti 3 K, magyar holdankint tehát 3600, katasztrális holdankint 4800 K évi haszonbér összegben állapodott meg a folyó évre, mint a kerti termények árának és az elérhető terméseredmények egybevetéséből levezetett és méltányosnak tartott bérösszegben. Ez természetszerüleg a több évre bérbeadott telkeknél szintén csak erre az évre szól, a további években emelhető, ha a termények ára emelkedik.

Az ipari célra szolgáló bérletek a város középső zónájában, beépitett területen fekszenek. Itt a telekérték is nagyobb, tehát a telekérték 5—6%-ában meghatározandó bérösszeg is magasabb. Az idei évre a négyszögölenkinti 40—50 K a méltányos bérösszeg, ennél nagyobbat csak belső értékesebb telkeknél kell megállapitani, alacsonyabbat némivel pedig akkor, ha a bérlőt keritès készitésére kötelezzük, vagy ha ő épitkezést akar végrehajtani, amely beruházások a bérlet lejárta után, vagy esetleg azonnal a székesfőváros tulajdonába mennek át. Ilyenkor az évi bérből bizonyos méltányos engedménytől nem szabad elzárkózni.

A kereskedelmi célu bérletek rendszerint a főváros belső területén fordulnak elő és épen ezért ezen bérletek négyszögölenkinti ára a legmagasabb is: 60—100—140 korona a folyó évre. Épitkezés vagy keritkezés esetén itt is enged a kisajátitó bizottság percentet a bérből.

Ezen elvi megállapodások bárkire egyaránt érvényesek, protekció nincs, de annak még kisérletével sem találkoztunk. Ellenben, ha a bérlőnek méltánylást igénylő mellékkörülményei derülnek ki az ismertetésből, pl. hogy rokkant katona, hadiözvegy, nyugdijas tisztviselő, szegény kisember: akkor a bizottságban van elég sziv és megértés ahhoz, hogy ily esetekben a hurt ne feszitse a végsőkig, hanem keresztény programmjának megfelelő keresztény megértő elbánást tanusitson.

Vannak ezenkivül néha a bérlet zavartalan használatát gátló oly mellékkörülmények, amelyek a bérlet értékét tetemesen leszállitják, pl. a telken átvezető ut, a telek egy részének hasznavehetetlen bozótos, köves stb. volta. Ezek oly körülmények, melyek a normális viszonyok mellett elérhető bérnek ily telekre való applikálását lehetetlenné teszik. De bármily pregnánsan is közöltettek ezek az ismertetésben, az ellenzék épen ezekbe kapaszkodott bele és félremagyarázva a bérösszegnek relativ alacsonyabb voltát és nem ismerve a mellékkörülményeket, ezeket támadta leghevesebben.

Ennek azonban nem tárgyi alapja, hanem politikai célja volt: örök sérelmüket, a bizottságokból való kimaradásukat akarták itt felpanaszolni.

Pedig lelkiismeretesebben, igazságosabban és főleg becsületesebben ezen ügyek akkor sem volnának kezelhetők, ha ott is hozzászólhatnának. Minden argumentumuk nyitott ajtót döngetett, minden beszédjük üres szalmacséplésnek bizonyult és az egész obstrukciós vita nem hasznot, hanem kárt jelentett a székesfővárosnak: két éjjeli ülésnek és egy vastag közlönyszámnak mérhetetlen költségeit.

A többségi párt következetes, szilárd magatartása és a kisajátitó bizottsággal való szolidaritása meghozta az eredményt: az ellenzék megunta a szóáradatot és egy visszavonuló nyilatkozattal hozzájárult 108 tárgynak három óra alatt való letárgyalásához.

Ez tagadhatatlan sikere a Keresztény Községi pártnak, sikere a következetes kitartásnak, sikere a meg nem alkuvásnak és a megbonthatatlan pártfegyelemnek.

Szinházi bizottságot alakit a főváros

Az összes szinházi vonatkozásu ügyeket az uj bizottság elé utalják

A Fővárosi Orfeum ismeretes ügye, melyet legutóbb elutasitott a közgyülés, *a szinházi közigazgatás teljes átszervezését* tette szükségessé. A szinháznyitási engedélyt ugyanis még egy 1848-ból származó törvény értelmében a törvényhatóság adja meg és Budapesten az volt a gyakorlat, hogy a népszinházi és pénzügyi bizottságok meghallgatása után a törvényhatósági bizottság döntött az engedély megadása ügyében. A döntés és az engedélyezés körül felmerült vita a multban azonban csak az engedélydij megszabására vonatkozott, mert arra még nem volt eset, hogy a főváros bármely bizottsága a szinháznyitási engedély megadását megtagadta volna.

Az egész eljárás azonban meglehetősen rendezetlen volt, hiszen semmilyen szabályrendelet nem irta elő a népszinházi bizottság illetékességét. Ez elé a bizottság elé a multban ugy kerültek a szinháznyitási engedélyek, hogy a fővárosnak *nem volt más szakbizottsága*, hacsak azt nem akarta volna, hogy a népszinházi bizottság helyett a budai szinügyi bizottság döntsön a szinháznyitási engedélyek ügyében.

A szinházi bizottság megalakitásának előkészületei már *folynak* a szociálpolitikai ügyosztályban, ahol ugy tervezik, hogy egy nagy szinházi bizottságot alakitanak, melynek albizottságai között fognak azután szerepelni a már meglevő népszinházi és budai szinügyi bizottságok, továbbá a szinházvizsgáló albizottság, mely most a középitési bizottságnak müszaki albizottsága és a szinház használhatási engedélyt adja meg minden évad elején a szinházaknak. A jövőben azután minden szinházi vonatkozásu ügyet a szinházi bizottság elé fognak utalni, mely albizottságában és plénumában megvitatva az ügyeket, közvetlenül teszi előterjesztéseit a közgyülésnek. A népszinházi bizottság hatáskörét ezzel kapcsolatban a népszinházi nyugdijintézet ügyeinek intézésére szükitik. A bizottság megválasztására az első őszi közgyülésen kerül a sor.

Előfizetési felhivás.

Julius 1-vel uj előfizetést nyitottunk az Uj Budapest-re.

Lapunk a jövőben is az marad, ami eddig volt: bátor, meg nem alkuvó és törhetetlen harcosa a városi politikában a keresztény és nemzeti gondolatnak.

Noha az anyagárak és munkabérek egyre nagyobb terheket rónak vállainkra, az előfizetési dijakat — ellentétben az összes szaklapokkal — nem emeltük.

Azon előfizetőink lappéldányaihoz, akiknek előfizetése ez év junius végével lejárt, postacsekket mellékeltünk és kérjük az előfizetés megujitását, hogy a lap szétküldése fennakadást ne szenvedjen.

Az UJ BUDAPEST kiadóhivatala.

Mi lesz a világitási oszlopok reklámtábláival?

Egy interpelláció kulisszatitkaiból

Az elmult héten a Kossuth Lajos-utca közönsége jóleső meglepetéssel látta, hogy az utca uj képet nyer, kérges munkáskezek a gáz és villamos világitási oszlopokra diszes kereteket helyeznek el. A munkájuk után sietők, a belváros sétáló közönsége kiváncsian állott meg a munkások előtt, megindult a kérdezősködés, hogy mi lesz a keretekben elhelyezve, de a munkások semmiféle felvilágositást adni nem tudtak, vagy nem akartak. Egy-egy felszerelt oszlop előtt 15—20 kiváncsi állott, találgatták, mi is készül itt? A tréfakedvelők szerint a keretekbe a kibukott képviselők arcképei lesznek elhelyezve, elrettentő például jövendő képviselőjelöltek számára. Mások szerint azok nevei lesznek a keretekben közpredára adva, kik a villamosokon „blicceltek" és ingyen utaztak. (Azt hiszszük, erre kevés az összes oszlop Budapesten.) Mialatt a munkások a felszerelésen dolgoztak, egyéb dolgom nem lévén, a kiváncsi közönség megjegyzésein szórakoztam és mondhatom, hogy Budapest közönségének, legalább a belvárosi közönségnek, jókedve, humora, még a mai nehéz viszonyok mellett sem veszett ki, általában azonban azon vélemény alakult ki, hogy bármit helyezzenek is el a keretekben az utca képe szebb, élénkebb lesz.

Történetesen másnap ujra arra jártam. A keretekben remek kivitelü, tükörfényes emailtáblák ragadták meg figyelmemet, tudtul adva, hogy ezen táblákat egy hirdetővállalat helyezi el.

Érdeklődtünk, hogy tulajdonképen mi is készül és sikerült a következőket megállapitanunk:

A Lloyd hirdetővállalat, mely altruista alakulás és alapitói az összes közlekedési vállalatok testületei, hatóságok és klubbok, társult az *Általános hirdetési és reklámvállalattal*, melynek két világotjárt mérnök a tulajdonosa és ajánlatot tett a fővárosnak, hogy a főváros területén lévő világitási oszlopokat diszes keretü hirdetési táblák elhelyezésére veszi igénybe. A főváros vezetősége örömmel üdvözölte az ötletet, azonnal átlátta azt, hogy ezáltal uj jövedelmi forrást talált, hiszen eltekintve attól, hogy a főváros utcái az ajánlkozók tervei szerint világvárosiasabb szebb szint nyernek, a főváros is tekintélyes jövedelemhez jutna, anélkül, hogy a közönséget adókkal terhelné meg.

Hosszu tanácskozások, az illetékes ügyosztályok véleményezése után a főváros ajánlkozóknak engedélyt adott arra, hogy benyujtott tervei alapján az oszlopokat felszerelhessék.

Ám Budapest, háboru, forradalmak, Trianon dacára csak Budapest maradt. Azok, akik évek, évtizedek óta abból szereznek vagyont, hogy mások ötleteit maguknak gyümölcsöztetik, akcióba léptek és a fővárost ezernyi cimen a kiadott engedély visszavonására akarták rávenni. A fővárost felelősségre vonták, hogy mely okból adta ki bérbe, az oszlopokat, miért nem vette házikezelésbe az ügyet és ha már kiadta bérbe, miért csak évi 1 millió K bérért és mert nem ennek többszöröséért?

Módot szereztünk arra, hogy erről az egész ügyről részletes felvilágositást adhatunk a következőkben:

A bérletet a főváros ajánlkozóknak 5 évre adta ki évi egy millió korona teljes egészében biztositott bérösszeg ellenében, azzal, hogy kötelezte bérlőket a főváros által kijelölt helyeken 50 darab utjelzőtábla dijtalan elhelyezésére, ugyanolyan kivitelben, mint a tervezett hirdetési táblák lesznek. Ezenkivül vállalkozók kötelesek lesznek a bérleti 5 év alatti összes felszerelésüket a bérlet leteltével a fővárosnak minden megtérités nélkül dijtalanul átadni. Bérlők számitása szerint — szerintük a legrosszabb esetben — a mai árakat véve alapul, 5 év alatti felszerelésük 30 millió koronát reprezentál, igy tehát a főváros 5 évre, összesen 35 millió koronát, évenként 7 millió koronát kap, eltekintve attól, hogy teljesen kész felszerelt üzemet és üzletkört vesz át.

Minden aknamunkát, mely a fővárosnál a kiadott bérleti engedély visszavonása iránt megindult, a főváros — nagyon helyesen — visszautasitott. Eltekintve attól, hogy egy már kiadott engedély visszavonása a fővárosra nézve nagyon is kétes kimenetelü perek áradatát vonná maga után, a főváros, mint Budapest közönségének legelső erkölcsi testülete nem követhet el oly erkölcstelenséget, hogy mások terveit a maga részére sajátitsa ki és a saját részére gyümölcsöztesse. Ez már etikai szempontból sem felelhet meg a főváros jelenlegi vezetősége izlésének.

De ettől eltekintve anyagi szempontból sem volna célszerü a házikezelés, mert hiszen ma, amikor a nyersanyagok árai napról-napra emelkednek, amikor az óráról-órára nehezebb megélhetési viszonyok folytán a munkabérek emelkedésének ugyszólván nincs is határa, vállalhat-e a főváros egy olyan risikót, mely egy a mai árak és munkabérek alapján kalkulált 30 milliós befektetésnél nem a bérlet 5 éve alatt, hanem csak az első év alatt is milliós veszteséggel járhat?

Magánvállalat kezeiben, mely mozgékony, nincsen annyiféle szabályhoz kötve mint a főváros, jövedelmező lehet egy üzlet, mely a főváros házi kezelésében esetleg semmi, vagy csak nagyon kevés anyagi eredményt tudna felmutatni.

A főváros tanácsa, mely örömmel üdvözölte a vállalkozók ujszerü tervét, a főváros érdekeit akkor tartotta szem előtt, mikor a tervek alapján a bérleti engedélyt vállalkozóknak kiadta, és ezáltal biztositott magának 5 éven keresztül évi 7 millió korona jövedelmet és az öt év után egy teljesen felszerelt bevezetett uj üzemet, melyet akkor minden átmeneti nehézség és anyagi kockázat nélkül házi kezelésbe vehet, ha azt annak idején jónak fogja találni.

Disputábilis az egész dologban csupán az lehet, hogy nem fizettek volna-e vállalkozók még magasabb bérösszeget is? Azt hisszük nem, mert hiszen az egy millió koronás bérösszeg és a felszerelések dijtalan átadása már maga is olyan nagy értékeket képvisel, hogy még további 100 ezer koronát a vállalkozóktól kipréselni, igazán felesleges lett volna, hiszen a tulfizetett bérösszegeket könnyen behozhatták volna a felszerelések olcsóbb kivitele mellett.

Hogy a vállalkozó is haszonhoz jut? Ez tény. De ki garantálja azt, hogy a főváros házi kezelésében haszon lett volna kimutatható és lett volna-e a kimutatható haszon 7 millió korona?

A bérlettel a főváros *mindenképen jó üzletet kötött:* kap magas bérösszeget, a bérlet letelte után felszerelt és bevezetett uj üzemet, indirekt a vállalattól adókat és a bérlő Lloyd-társaság neve garancia arra, hogy a bérlet jó kezekbe került, ahol a főváros érdekeinek kijátszásáról szó sem lehet.

M. B.

A régi Pest

Oh, mért rándultam ki?

Az ember nem ura elhatározásainak. A végzet uralkodik az egyének, a nemzetek és a világegyetem sorsa fölött.

Vagyis már husvét másodnapja előtt jó régen elhatároztam, hogy nem rándulunk ki Visegrádra, mert minden fodrász és szobaleány ki fog oda rándulni ez alkalommal, mert az ilyesmi banális, mert unom, sőt undorodom tőle.

Mikor egy forró juliusi hajnalon a hajójegyeket Visegrádra megváltottam, mégis ugy éreztem, hogy ez a tett már rég ott szunnyadott lelkiismeretem alján, mint Raszkolnyikovnak a rablógyilkosság, amelyet kikerülhetetlenül el kellett követnie.

A jegypénztárnál beleszorongtam Jenő barátomba, akivel mindenha nagyrabecsültük egymást. Most mindketten rajtakapva elpirultunk és lesütöttük a szemünket.

— Szegény barátom, hányadszor vagy künn? — kérdezte halkan.

— Vagy harmincadszor; mit tehettem volna? És te, szegény barátom?

— Én vagy negyvenedszer. Már kora ifjuságomat is ez ünnepnapi kirándulások fátyla mérgezte meg.

A gyermekek lázban voltak, tiszta lelkük nem sejtette még, hogy milyen végzetes utra lépett gyermeteg lábuk.

— Mily neveletlenek ezen gyermekek! — suttogta egy tisztes lipótvárosi hölgy, akibe a gyermekek fölszálláskor belegyalogoltak.

Tábori székeket szereztem, miközben tiz-tizenkét fölmerülő lovagias ügyet erőszakosan visszameritettem az észrenemvevésbe. Jenő barátom egy ötleányos mama imperiuma alatt tette ugyanezt.

Letelepedés után legott az evés került a kirándulás gócpontjába. Jenő ugy evett, öt almásrétest egyszerre, mint Pompejiben a római katona, mikor a föld mellékesen rengett és a hamu lassanként elboritotta. Nőm ugy evett, mint egy ős keresztény mártir, akinek önfeláldozását a hálátlan utókor sohasem fogja méltányolni.

Sajnos, a gyermekek, mivel kedélyük romlatlan volt, az evést nagy érdeklődésekkel párositották. Eközben beejtettek egy palacsintát a gépházba és ujjongtak, hogy a nagy könyök-dugattyu rögtön palacsintává lapitotta.

A második palacsintát egy miniszteri tanácsosba ejtették, erre én hirtelen odasiettem, segitettem egy kanállal kivakarni, miközben rászóltam Pistukámra: Ej, kicsoda ön, kis fiu, hogy ily neveletlenül viselkedik?

De sajnos, Pistuka nem helyezkedett megfelelő szerepbe, apukának szólitott s ezzel rámháritotta a szülői nevelés megfelelő szerepvállalását. Ez volt az első verés.

A cigány, persze csak a hajóhid fölvonása után, rázenditett. Jenőre pillantottam, az arcáról letükrözött már a büntudat, hogy a prágai sonkáért és az almásrétesért és a likőrért és a nomégegyszelet sonkáért és a nomégegypohárka likőrért stb. stb bünhődni kell. De ekkor még látszott arcán a hiu remény is, hogy hátha a mamát nem fog kelleni megtáncoltatnia. Egy negyedóra mulva éppen a mamát táncoltatta. Akkor odaorozkodtam a primáshoz egy bankjeggyel, hogy csapjon át gyorscsárdásba és egy negyedóráig ne hagyja abba.

Ekkor nőm avval a kétségbeesett fölfedezéssel lobogott hozzám, hogy gyermekeink belefultak a Dunába, mert nincsenek sehol, jó lenne valakinek máris utánuk ugrani.

Egy negyedóra mulva megtaláltuk a gyermekeket a hajóskapitányi fülkébe belülről bezárkózva. Ugy fedezték fel őket, hogy a villamos körte odabenn eldurrant. Semmi kérésre, sem fenyegetésre nem akartak kijönni. Vizet fecskendeztek ránk a kulcslyukon, majd feketekávét. Végül is hosszas diplomáciai alkudozás után megadták magukat s kinyitották az ajtót szabad elvonulás feltétele alatt. Ekkor kapták a második verést.

A tótfalui hidon bájos, tiszta, ünnepi ruhába öltöztetett gyermekek állottak, rózsásak, mint a tavasz virágai és leköpködtek a hajóra. A mieink megpróbálták viszont felköpködni, de egészen máshová sikerült. Harmadik verés.

A gyermeksirást nőm uj etetéssel fejezte be, ez volt a második tizóraizás. A veréseket és a tizóraikat ettől kezdve nem számoztuk.

Több eposzi énekre terjedne mind fölsorolnom az ut összes viszontagságait, ugyis ismeretesek részint az Odüsszeiából, részint Robinzonból. Jenő barátom pedig megrekedett a Kallúpszó- és Kirke-epizódnál.

Visegrádon a vendéglőben nem kaptunk helyet, és csodálatos, hogy bár mindig első hajóval jöttem Visegrádra, mégis minden vendéglőben voltak már berugott pestiek. Persze enni-inni már egyikük se tudott, de az ember nem is azért megy a vendéglőbe Visegrádon, hanem csak ugyanazon tehetetlenségi törvény folytán, amely miatt egyáltalán a kirándulások és a társadalom többi jelenségei történnek.

A várromokhoz mindenütt a röviditett utakon másztunk föl, miért is kétszer fáradtabbak lettünk és sokkal későbbre értünk föl. Már a hegy lábánál megegyeztünk nőmmel, hogy odafönn nem fogom levetni a kabátomat és nem hajtom ölébe a fejemet, mint ahogy minden utálatos vasárnapi nyárspolgár teszi. Persze, hiába volt minden heroikus erőfeszités a kirándulások ősi lelkületi szertartása ellené-

Mi lesz a Közuti házaival?

Irta: JELLINEK HENRIK

A közuti vasutak megváltása, mint azt a főváros polgármesterének a közgyülésen tett rövid nyilatkozatából tudjuk, örvendetesen halad és már az ősszel fogja a bizottság, illetve a polgármester a tárgyalások eredményét egészében a közgyülés elé terjeszteni. *Én nagyon helyesnek tartom azt az eljárást*, hogy a tárgyalások részleteiről időnként nem tesznek közzé értesitéseket, mert az ilyen nagyszabásu számos jogi, műszaki és pénzügyi kérdéseket felölelő tárgyalásokat a nagyközönség csak akkor birálja el helyesen, ha egészében látja. A részletek elterelik a figyelmet a főcéltól és azért ezeknek közzétételétől helyesen tartózkodtak. Különben már azért is kell célszerünek nevezni ezen eljárást, mert a tőzsdei körök csak ugy lesik az időelőtti hirek közreadását. Ez tudniillik *pompás alkalom, hogy az árfolyamokban változásokat idézhessenek elő.*

Habár részletek még eddig közölve nem lettek, tagadhatatlan, hogy ugy a fővárosnak mértékadó körei, mint a nagyközönség a kérdés egyik részlete iránt különös érdeklődést tanusitanak: *ez a Közuti Vasut ház- és telekbirtokának sorsa.* A hozzám intézett kérdés arra kiván némi világot hozni, hogy voltaképen *milyen körülmények között keletkezett a Közuti Vasutnak ezen nagyszámu ingatlan-birtoka*, s hogy előrelátó politika vagy véletlen és spekuláció képezte-e ennek alapját.

A vasutak üzleti politikája lényegesen eltér a bankoknál vagy nagy gyári vállalatoknál alkalmazható üzleti elvektől. Az engedély-időhöz kötött részvénytársaságoknál, amelyeknek tulajdonképeni üzletét alkotó befektetések háramlás tárgyát képezik, különös intézkedések szükségesek oly esetekben, hogy a részvényeknek azon értékrésze, mely az árfolyamban mint felpénz nyer kifejezést, az engedélynek lejártával vagy a vasut megváltása esetén a teljes megsemmisülés veszélyének ne legyen kitéve, mert ez különben a jóhiszemü közönségnek egyenes megkárositását jelentené. A leghatályosabb ellensulyozó eszköz a tartalékok képzése. A tartalékok kérdésében a főváros az általam jelzett álláspontot foglalja el, mint azt a Fővárosi Közlöny junius 23-i számában közzétett villamosvállalatnak mérlegszámlája mutatja, amelyben 88,511.000 korona értékesökkenési alap van kimutatva. *A főváros ezen politikáját helyesnek, szolidnak kell elismerni* és sok részvénytársaságnak szolgálhatna mintául, miképen kell a fejlődésképességet biztositani és az időnkint beálló kriziseket és megrázkódtatásokat ellensulyozni.

Még egy másik irányban is különbözött lényegesen a budapesti közuti vasut üzeme másirányu vállalkozásoktól. A közuti vasutak feladatát képezte a multban, hogy a közönségnek lehetőleg olcsón állitsa rendelkezésére azokat a forgalmi eszközöket, amelyekre egy főváros területén a lakosságnak feltétlenül szüksége van. Ez az üzleti cél teljesen kizárja azt, hogy maga a vállalkozásnak tárgya szolgáljon egyedüli forrásul a szükséges kamat- és osztalékösszegek előteremtésére. Lényegesen megnehezíti a közuti vasutak helyzetét az a körülmény, hogy nagyszámu személyzettel kénytelen dolgozni, amely személyzetnek lehetőleg a munkahelyek közelében kell laknia. Már 1887-ben lehetett megállapitani azt, hogy a fővárosban létező vállalatoknak fix fizetésü alkalmazottai és szakmunkásai nehézségekkel küzdöttek a lakás terén, különösen ott, ahol alkalmazásuk folytán helyhez voltak kötve.

A magánvállalatok szempontjából ezen kérdés megoldásának két módja van. Az egyik a lakbérilletményeket felemelni a változott lakbérekhez képest, a másik a lakbérilletmények helyébe természetbeni lakást nyujtani, mint a fizetésnek egy beszámitott, de értékében stabilizált részét tekinteni. A Közuti Vasut házai és ingatlanai, mint e rövid megjegyzésekből látható, *kettős célnak szolgáltak:* a pénzügyi megalapozást lehetővé tenni és a forgalom érdekében a személyzetet olcsó és célszerüen megválasztott elhelyezésben részesiteni. Ennek gazdasági előnye a vállalatra abban nyilvánul, hogy a lakbérilletmény ezáltal mint a változásnak alá nem vetett tényező szerepel. Az általam megindított házépitési politika körülbelül ezerszáz alkalmazottat, illetve családot juttatott mérsékelt áru lakáshoz.

Ha a vasut személyzetétől pontos szolgálatot kiván a vezetőség, akkor viszont, nézetem szerint, kötelessége, hogy lakásáról gondoskodjék. Természetes ilyen nagyarányu feladatot nem lehet egyszerre megoldani. Hosszabb idő kell ahhoz és különösen részvénytársaságoknál. A Közuti Vasutnál is 1887-ben történt az első lépés, s 1911-ben lettek ezek az épitkezések befejezve. Az eredmény az, hogy a társaság *harminchat bérház birtokában van*, amelyek közül 7 egyemeletes, 5 kétemeletes, 12 háromemeletes és 12 négyemeletes ház, azonfelül 131.000 négyszögöl épitési telek.

Az ujsághiradások szerint felmerült az a terv, hogy a közuti vasut társasága ezen házakat és telkeket egy különálló társaság keretébe kivánja utalni. Ez a kérdés nemcsak az üzleti köröket, de a főváros köreit is élénken érdekli, mert tagadhatatlan, ha a főváros a vasutak üzemét átveszi, ugyanazon szempontokat kell hogy magáévá tegye, amelyeket én 1887 és 1911 közt a lakáskérdés terén érvényesitettem. Ezen kérdésre vonatkozólag az „*Uj Budapest*“ junius 18-i számában nyilatkoztam, s azon nézetemnek adtam kifejezést, hogy a társaság ingatlanai közt csak egyetlenegy csoport van, amely forgalmi politikai szempontból bir nagyobb jelentőséggel. Ez a csoport *a személyzeti lakházak.* Mivel pedig a társaságnak ezen ingatlanai a területhasználati szerződés határozmányai szerint az ugynevezett szabadvagyon fogalma alá tartoznak, mint már arra utaltam, tárgyalások és külön megállapodások során lehetne a főváros részére a személyzeti lakházak használatát biztositani.

Én azt hiszem, hogy ezek a tárgyalások eredményre is fognak vezetni, mert a részvénytársaságnak az 1920. üzleti évről szóló jelentésében azt olvashatjuk: „*kijelentjük továbbá, hogy sem jogi, sem pénzügyi akadályokat nem akarunk a székesfőváros abbeli törekvése elé gördíteni, hogy közuti vasuti vonalainkat 1923 január elsejére, vagy esetleg még korábban tulajdonába és birtokába vegye.*“ Ily kijelentés után azt hisszük, nagymérvü a remény, hogy a részvénytársaság felfogva azt a nagy közérdeket, amely a személyzet kellő elhelyezéséhez füződik, elő fogja mozditani a fővárosnak azt a szándékát, hogy jövendőbeli alkalmazottainak lakásáról megfelelően gondoskodhassék.

TÜSKÉK

A fővárosi közmunkák tanácsa

a nemzetgyülés pénzügyi bizottságának javaslata alapján ez esztendő végével megszünik, és a tradiciókkal ékes testület törpe epigonja nem fogja többé zavarni a főváros autonómiáját. Megürül a Döbrentey-téri palota, lomtárba kerülnek az összes kerékkötők, gátak és egyéb korhadt eszközök, amelyekkel a Fővárosi Közmunkák Tanácsának sikerült megakasztania e város fejlődését. Épitési szabályrendeletestül és Schifferestül a feledés jótékony homálya fogja hamarosan elboritani a közmunkatanácsot, az ósdi szellem helyett uj szellők lengedeznek, amelyek az épités szabadságát és a főváros fejlődését hirdetik. Megszünvén a közmunkatanács, megszünik a fővárosi pénzalap is, és a Margitsziget remélhetőleg a város tulajdonába kerül. A luxusfürdők és luxusvendéglők helyébe népfürdők és olcsó éttermek kerülnek, a szigetet visszaadják törvényszerü rendeltetésének, mely Szent Margit kisasszony örökét népkert céljaira jelöli ki. Csak azt nem tudjuk, hogy a közmunkatanács fenntartása céljaira a szigeti belépődijakból levont egy koronákat ki kapja ezentul és a közmunkatanács elparentálása alkalmával arra kérünk feleletet, hogy ki fog ezután az utcák elnevezése felett határozni...?

HIREK

A polgármester szabadságon. *Sipőcz* Jenő dr. polgármester hétfőn, e hó 17-én, kéthetes szabadságra rokonaihoz falura utazott. Távollétében *Folkusházy* Lajos alpolgármester helyettesiti. A polgármester, értesülésünk szerint, augusztus elsején ujra átveszi hivatala vezetését és a lehetőséghez képest csak augusztus végén megy ujabb szabadságra.

Negyedmillióval csökkent az ellátatlanok száma. A kormány uj gabonarendelete, me'y a hatósági ellátást kizárólag a közalkalmazottakra és a hatósági segélyben részesülőkre korlátozta, az illetékes ügyosztályban szerzett értesülésünk szerint, a most lezáruló termésben hatósági ellátásban részesültek számát, mely jóval felül volt a félmillión, 250.000 lélekre csökkenti. A közélelmezési ügyosztályban és a fővárosi központi liszthivatalában most folynak az ellátatlanok uj kataszterének megállapitási munkálatai, melynek során részletesen megvizsgálják, hogy a szabályrendelet értelmében kik jogosultak hatósági ellátásra. A hatósági liszttel ellátottak számának csökkenése a liszthivatal hatáskörének megszükitését és tisztviselői létszámának csökkentését is maga után vonja. A főváros és a közélelmezési minisztérium között e tárgyában folytatott tanácskozások során arról is szó volt, hogy a liszthivatal és bizottságok müködését teljesen beszüntetik és azok a hatóságok és testületek, amelyeknek kötelékébe tartozó tisztviselőszemélyzet hatósági ellátásra jogosult, beszerzési csoport formájában maguk fogják intézni a lisztellátás ügyét. Erről a tervről azonban hosszas tanácskozás után letettek, főképen azért, mert a beszerzési csoportok ilyeténképen való müködése az ellenőrzést *teljesen lehetetlenné teszi*, a mult tapasztalatai pedig azt mutatják, hogy ha valahol, hát a hatósági lisztellátás terén van szükség a legteljesebb ellenőrzésre. A liszthivatal szervezete tehát továbbra is fennmarad, aminthogy megtartják kereteit a környék közellátási bizottsága is.

A székesfővárosi Iparrajziskola julius és augusztus havában a szabadban tartandó rajz- és festőtanfolyamot rendez. Jelentkezni délelőttönként 9—1 óra között az iskola igazgatósági irodájában, IX., Oroszlán-u. 1. sz. alatt lehet.

Százával távoztak el az emberek jegy nélkül a Budapesti Szinház pénztárától. Feld Mátyás páratlan sikert aratott *Ahogy mi kinézünk!* pesti revü-

---

ben, nem maradt el sem a kabátlevetés, se az ölbehajtott fej, se egyebek, mint pl. a gyermekek részéről a várkut vizébe köpés, bőrhorzsolás, falramászás, anyai sikoly, apai nyakleves. Az utolsó óra a szabad természet keblén kimondhatatlan unalomban telt el. Mért nincs a M. F. T. R.-ben annyi lélektani érzék, hogy egy órával korábban inditsanak Visegrádról egy hajójáratot? Mindenki avval jönne és Visegrád sokkal romlatlanabb szépségekkel pompázna a magyar nép emlékvilágában.

Visszamenet legalább másfélannyian voltunk a hajón. Hiszen szép és talán célszerü is, hogy az emberi nem szaporodik, de kirándulás elejétől végéig ekkora szaporulatot mégis sokallok. És mindenki szétterpeszkedőbb, elmélázóbb és egyszersmind lármásabb, szerelmesebb s egyszersmind durvább lett. Nőmmel összehajtottuk fáradt fejünket s hallottam, amint egy mellettem csókolódzó ifju azt mondta csókjai tárgyának: — Látod Bibi, mennyire utálatos ez a profán tömeg körülöttünk, nézd ezt az unalmas párt itt mellettünk, — szólt a szemével ránk mutatva — milyen közönségesek evvel a frázisszerü kirándulásukkal, émelygős nyárspolgáriasságukkal, nézd ezeket a bamba tekinteteket, ezt a buta kinyujtózkodást a robot utáni vasárnap-délutánjukban, ezt a szellemi és érzelmi szegénységet.

Aztán a maga felsőbbrendüségére eszmélve, boldog büszkeséggel csókolta nyakon a szintén felsőbbrendü leányt. És viszont.

A gyermekek áldott jók voltak, aludtak. Nem voltak tudatában, hogy álmos fészkelődésükben, kiket rugdostak meg, kiket nem. Pistuka az immár ismerős miniszteri tanácsoson pihentette lábait.

Fölkelt a hold, csodás felhőfoszlányok köritették, undok volt. A Duna és a hangulat hullámain megcsendült a födélzeten a dal. Mély érzéssel énekelték azokat a dalokat, amelyek a sipládákból már szemétládákba kerültek. Én, minden szépnek omladékain, keservemben belekanyaritottam egy Zerkovic-dalba, hadd pusztuljon hát minden. Az egész födélzet átvette a dalt.

A holdfényben megpillantottam arra elvonuló Jenő barátom arcát. Nagyon szenvedett.

— Talán jegyes lettél? — kérdeztem bátoritó örömmel.

— Azt nem, de nagyon megvisel. Beleöregszem ebbe az évi 6—8 kirándulásba.

— Talán történt valami rendkivüli?

— Dehogyis. Épp az, hogy semmi rendkivüli se történt, nem is történhet már soha. Nekem a kirándulásokon már minden csak rendesen történhet, illuziótlanul, mint a karácsonyfa az olyan gyermeknek, aki évek óta nem hisz már benne, sőt maga csinálja az egész olcsó előrediszitést. Unok már minden kirándulást.

— Tudod mit, én is igy vagyok. Álljunk össze mi ketten s még pár hasonlóan gondolkozó férfi- és nőismerősöm és mi aztán nem fogjuk o'yan unalmasan csinálni.

— Bánja az ördög, de hová?

— Eh, csak egy helyre érdemes még valamenynyire: hát ide Visegrádra.

— Legyen. Hozzunk almásrétest, likőrt, sonkát, — mert mit is lehet mást hozni?

— És lesz egy kedves idősebb hölgy, hat igazán édes leánnyal. Elhozom a gyerekeket is.

Megegyeztünk. Indulás vasárnap félkilenckor az Eötvös-térről. Palacsintát is viszek. Remélhetőleg a gyermekek nem lesznek különösen rosszak. Ezt a Jenőt pedig igazán érdemes lenne összeboronálni valamelyik Bohuniczky-leánnyal.

r.

bohózatának vasárnap délután és esti előadásánál. Tanay, Ferenczy és Kmochné minden egyes jelenését szünni nem akaró taps és kacagás kiséri. Az első felvonás tündériesen berendezett diszlete, mely csupa élő virágból van összeállitva, meglepetésszerüleg hat. Az előadások este 8 órakor kezdődnek.

A Magyar Szaklapok Szindikátusa Gaál Endre v. államtitkár elnöklete alatt intézőbizottsági ülést tartott. Radványi László ügyvezető elnök, bemutatta Walkó Lajos kereskedelmi miniszternek a hozzá intézett üdvözlésre küldött köszönő leiratát. Müködésüket — mondja többek között a leirat — mindenkor figyelemmel fogom kisérni és elém terjeszteni szándékolt javaslataikat élénk érdeklődéssel fogom tanulmányozni. Jelentést tett az ügyvezető elnök azokról a tárgyalásokról, melyeket a szaklapok forgalmiadójának átalányozása érdekében a pénzügyminisztériummal megindittottak. Végül elhatározta az intézőbizottság, hogy önmagát a következő tagokkal egészíti ki: *Bakonyi* Miksa, a Magyar Nemzetgazda, *Balassa* József dr. tanár, a Magyar Nyelvőr, *Balkányi* Kálmán dr., az OMKE, *Berkes* Róbert dr., a Központi Sajtóvállalat igazgatója, a Magyar Jogi Szemle, *Buday* Barna gazdasági főtanácsos, a Köztelek, *Deményi* Aladár dr., a Vámügyi és Külforgalmi Közlöny, *Jászai* Samu nemzetgyülési képviselő, a Szakszervezeti Értesitő, *Némethy* Károly dr. nyug. államtitkár, a Magyar Közigazgatás, *Róz* Rezső, a Magyar Ágyag- és Üvegujság, *Tonelli* Sándor dr. kamarai titkár, a Közgazdaság (Szeged), *Tóth* Tihamér dr., a Magyar Tőzsde és *Ujlaki* József dr., az Ügyvédek Lapja részéről.

A papir vámját emelni akarják. A Vámpolitikai Központ letárgyalta a papir tervbevett uj vámtételeit. A tárgyalásokon a Budapesti Napilapok Szindikátusa nevében résztvett *Bernát* Ottó dr., a Magyar Szaklapok Szindikátusa nevében *Moór* Jenő, kik igen élesen tiltakoztak a nyomópapir mai vámtételének tervbevett lényeges emelése ellen, amely intézkedés akkor is felette sérelmes volna a kultura szempontjából, ha a tervbevett magasabb vámtétel egy hányada felfüggesztetnék mindaddig, amig CsonkaMagyarországon hazai gyár nyomópapirt nem állit elő. Csonka-Magyarország megfosztatván erdeitől, melyek közelében a papirgyártás fő nyersanyaga a fa és a fából vegyi uton előállitott celluloze, olcsón volt beszerezhető, nem alkalmas a papirgyártás meghonositására és bele kell törődnünk abba, hogy papirost a külföldről kell hozatnunk. A nyomópapir jelenlegi autonom vámtétele métermázsánként 12 korona, mely 12-szeres vámfelpénzzel együtt 144 koronát jelent. Ezzel szemben a papirgyárakat tervező érdekeltségek a nyomópapir autonom vámtételét 18 arany koronára kivánják felemeltetni, ami a Napoleon d'or mai árfolyama mellett 216-szeres nagyságban nem kevesebb, mint 3780 koronát jelentene. A papirgyárak létesitését kigondolók e tervükkel még akkor állottak elő, amikor a nyomópapir ára kilónként 37 korona körül mozgott, vámemelési kivánságuk tehát a nyomópapir értékének több mint 100%-os megterhelését jelentené. Sokkalta magasabb vámtételt kivánnak, mint aminőt a multban, a monarchia közös vámterületén belül, a papirt tulontul termelő gyárosok elegendőnek tartották a külföldi verseny visszatartása érdekében. A nyomópapirnak vámmentes behozatala volna méltányos akkor, amidőn a kész ujság és könyv vámmentesen hozhatók be, holott lap- és könyvkiadóink, valamint nyomdáink, melyek a nem létező magyar papirgyárakkal szemben léteznek, talán inkább érdemelnének védelmet, a külföldi versennyel szemben. Ausztria és Németország kiviteli illetéket szednek a külföldre vitt nyomópapir után s a befolyó összegekből ez országok kormányai fedezik a sajtó részéről felhasznált belföldi papir árának egy részét. Nálunk a kultura vámszedőjének áll be a kormány, amikor a nyomópapirt megvámolja.

Táblás házak tomboló sikere kiséri *Az éj királynője* minden esti 8 órai előadását a Renaissance-Szinházban. Lábas Jucit ünnepli esténként a közönség a többi szereplővel együtt.

A „KÉVE" Ruházati Áruház Szövetkezet
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 20.
férfi és női divatosztálya
megnyilt.
Raktáron vannak a következő cikkek:
Férfi-, női- és leányka-fehérnemüek. Csecsemő-kelengye. Zsebkendők. Asztalnemüek. Törülközők Konyharuhák. Fejkendők és nagykendők. Nyakkendők. Harisnyák. Keztyük. Kötött kabátok és jumperek. Fürdőruhák. Gyermektrikók
Nadrág- és harisnyatartók.
Svájci himzett grenadine-bluzok 557 és 750 korona
Nagy maradékvásár mesés olcsó árakban!!

KÖZGAZDASÁG

A Tejkereskedelmi különös mérlege. *A Budapesti Tejkereskedelmi r.-t.* 1921. évi mérlege egymillió korona alaptőke és 9,407.245 korona nyersjövedelem mellett 89.162 korona nyereséggel zárult. Ez a szerény közgazdasági hirecske vajmi kevés embert érdekelne, ha nem tudnók, hogy a szürke cim mögött a nagyhatalmu *Budapesti Általános Tejcsarnok R.-T.* helyesebben a Stern Samu-féle *Élelmiszerszállitó*, még helyesebben *a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank* huzódik meg. Ilyképen kissé más világitásba helyeződik a dolog és egyáltalában nem válik érdektelenné, hogy hogyan lehet az, hogy egy részvénytársaság alaptőkéje kilenc és félszeresét keresi meg egy évben nyersjövedelem gyanánt, viszont azonban, alaptőkéje nyolc és fél százalékát tünteti fel tiszta haszon cimén. Ez a mai világban is különösnek látszó mérleg azonban még inkább maga felé forditja a nyilvánosság reflektorát, ha idejegyezzük, hogy a *Tejkereskedelmi* mögött meghuzódó BÁT. azon két monopolisztikus vállalkozások egyike, amelyek kezükben tartják Budapest tejkereskedelmét és azon a cimen, hogy a tej közszükségleti cikk, szürke leányvállalatok nyersjövedelmének tétele alatt számolják el a szegény csecsemők és a még szegényebb betegek tején keresett milliókat. A *BÁT.* közben sirva veri a mellét, hangoztatván, hogy milyen altruisztikus intézmény, a Drégely-utca szájtépésére azonban rácáfol a véletlenül nyilvánosságra kerülő zsiros mérlegecske. Nem érdektelen ezek után, hogy a *BÁT.* másik vállalata, mely a *Tejgazdasági Vállalat r.-t.* névre hallgat, mennyit keresett a valóságban, aminthogy az sem érdektelen, hogy a tejen szerzett milliók közül hány javitja az *Élelmiszerszállitó* mérlegét. Mindezt pedig azért tartottuk szükségesnek épen most megirni, mert az *Általános Tejcsarnoknak* több olyan tejivó bérlete van, melyben a főváros a házigazdája és az uj lakásrendelet kapcsán a városgazdasági ügyosztály nagyon helyesen teszi, ha a BÁT. béreinek felemelésénél tekintetbe veszi ezeket az elrejtett milliókat. Felhivjuk különben a *BÁT.* fővárosi bérleteire a főváros ingatlanaira felügyelő bizottság figyelmét is, hogy ne üljenek fel annak, ha a Drégely-utcai igazgatók sebeiket mutogatják, mert a *BÁT.* nagyon is hasonlatos ahhoz a koldushoz, aki mestersége-sen kificamitott lábával naphosszat ténfereg az utcasarkon, de szalmazsákjában rejtett kinceseket találnak a nevető örökösök.

Az Országos Fatermelő R.-T. érdekkörébe tartozó és az utódállamok területén lévő vállalatok egységes vezetésére és a valutaingadozás kockázatának kiküszöbölésére a Blankart & Cie zürichi cég és az S. Bleichröder berlini bankház közremüködésével, Zürichben egyelőre 3 millió svájci frank alaptőkével „Ofa" Holzindustrie A.-G. néven uj társaság alakult. A svájci társaság átveszi az Országos Fatermelő R.-T. összes üzleteit, azoknak egységes vezetéséről és termékeinek a világpiacon való elhelyezéséről gondoskodik. A Blankart & Cie cég az Országos Fatermelő R.-T. részvényeseinek jogot biztosit arra, hogy részvényeiket az „Ofa" Holzindustrie A.-G. részvényekre cseréltessék át. A svájci társaság igazgatóságában Éber Antal dr., Fuchs Artur dr. b. c., Guttmann Artur (S. Bleichröder-cég képviseletében), Krausz Simon, Reitler Artur dr. (Blankart & Cie cég képviseletében), Sonnenfeld Lajos és Wittmann Jenő dr. foglalnak helyet.

A M. Kir. Folyam- és Tengerhajózási R.-T. junius 30-iki közgyülése az előterjesztett javaslatoknak megfelelően a 11.920.319·61 korona nyereségből az 1921. évre 15% (1920-ban 10 százalék) osztalék fizetését határozta el.

A Magyar-Német Bank R.-T. I. évi közgyülése *Hammer* Róbert, a wieni Centralbank vezérigazgatójának elnöklete alatt, *Szász* vezérigazgató javaslatára 3.582.520 K tiszt nyereségből 5% osztalék kifizetését határozta el.

Az Ujlaki Tégla- és Mészégető r.-t. alaptőkéjét 12 millióról 15 millió koronára emelte. Öt régi után egy uj részvény vehető át darabonkint 1200 koronáért az Angol-Magyar Banknál 1922 junius 30-tól julius 6-ig.

A Phöbus közgyülése. A Phöbus Villamossági Vállalatok R.-T. 1921. évi mérlege 3,531.200·29 K nyereséggel zárult. Az 1921. évi, szelvényenként 25 koronában megállapitott osztalék junius 29-étől kezdődőleg a Belvárosi Takarékpénztár R.-T.-nál vehető fel. Az igazgatóság uj tagjaivá megválasztattak *Kotányi* Zsigmond, a Máv. nyug. elnökhelyettese és dr. *Rajner* Béla. Az igazgatóság dr. *Zala* Hugó h. igazgatót igazgatóvá nevezte ki.

Az Egyesült Izzólámpa és villamossági r.-t. legutóbbi közgyülése elhatározta, hogy egy külföldi izzólámpagyár megszerzése, kibővitése és egyéb, a vállalat önellátásához szükséges cikkeket előállitó uj üzemek bekapcsolása, végül saját üzemének kibővitése folytán előálló tőkeszükségletének fedezése céljából alaptőkéjét 9,500.000 korona n. é. kibocsátása által 42 millió koronára emeli fel. Az uj részvények 5:1 arányban 6000 korona árfolyamon adatnak ki. Elővételi jog f. hó 18-tól 27-ig bezárólag gyakorlandó a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál.

A Magnezitipar R.-T. 2 régi részvényre 1 ujat ad ki 8250 koronáért. Az elővételi jog junius 30-ig gyakorolható a Hitelbanknál.

A Ganz és Társa Danubius Gép-, Vagon- és Hajógyár R.-T. 1921-re 600 korona osztalék fizetését határozta el, mely Budapesten, a Magyar Általános Hitelbanknál és a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál, továbbá Bécsben a Creditanstalt für Handel- und Gewerbe-nél kerül kifizetésre.

A Pesti hengermalom-társaság (az Első budapesti gőzmalmi rt. érdekeltsége) 1921. évi mérlegében 2·4 millió K alaptőke mellett 499.571 K tiszta nyereséget mutat ki az előző évi 406.218 K-val szemben, melyből 30 K = 10% osztalékot fizet.

STAMUSZ PÁL
Polgári és katonai úri szabó
Budapest, II., Török-utca 4.
Az 1911. évi budapesti szabó-kiállitáson kitüntetve.
Elvállal mindennemü javitást, fordität, vasalást olcsó áron

NYÁRI CASINO DE PARIS
az Angol-Park mellett. Telefon: 17—97
CHAS HERA, a jelenkor legjobb zsonglőre, Kitty Bavin és Viglia márki, világhirü mondain-kettős és a többi varieté-attrakció.
Az előadás 9 órakor kezdődik.

Fővárosi CIRKUS Városliget
Telefonszám: 55-55
Naponta este 1/2 8 órakor
Csütörtök, szombat, vasár- és ünnepnap d. u. 4 órakor
a fényes juliusi műsor

Szent Lukácsfürdő részvénytársaság
„Kristály" szénsavval telitett ásványvize elsőrangu üditő ital. — Mindenütt kapható.

Székesfővárosi Kioszk R. Á. T. Stefánia-ut 7. sz.
Ifj. Fészl József éttermi- és kávéházi üzemei. — Tel. J. 56—20.
pompásan átalakitva megnyilt.
Reggeli, ozsonna, ebéd, vacsora. Symphonikusok hangversenye. Magyar, erdélyi, francia konyha. Kávéházi ételek, italok.

A
legjobb
legbiztosabb
legveszélytelenebb
patkányirtószer a
PERIRAT
Gyártja az Immunitas R.-t. IV., Páris-u. 4.

SCHMIDT-NÉPARÉNA
(Volt Barokaldi) a Városligetben.
Naponta diszelőadások
délután 3 órától.

„JUSTRAM" izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

GELLÉRT SZÁLLÓ
PARK-TERRASZA
DÉLI 12 ÓRÁTÓL NYITVA.
Legkellemesebb uzsonnázó- és vacsorázóhely.
NAPONTA KATONAZENE!
Fedett helyiségek. • Frenreisz István.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Társszerkesztő: FABRITZKY ANTAL.

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly müszaki igazgató.

II. évfolyam Budapest, 1922 augusztus 17 27—28. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden héten ✦ Előfizetési ára: Egész évre 960 K ✦ Félévre 480 K ✦ Negyedévre 240 K ✦ Egyes szám ára 20 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Vissza a kötött kereskedelemhez!

A háboru a közszükségleti cikkeknél a termelés egész vonalán a kinálat csökkenését és a kereslet erősbödését vonta maga után, miért is minden háborut viselő államban bizonyos megkötő intézkedésekkel igyekeztek a keresletet és kinálatot egyensulyba hozni és a termelés altruisztikus rendjét biztositani. Igy jutottunk el a maximális árakhoz, a kötött kereskedelemhez, melynek mindaddig védenie kellett volna a gazdaságilag gyengébb osztályokat, mig a rend az egész vonalon helyre nem áll és a termelésnek a békebeli nivóra való emelése a közszükségleti cikkek helyes elosztását nem biztositja.

Nem igy történt. A háboru és a forradalmak után elszánt és erélyes akció indult meg a kereskedelem szabadságának helyreállitására. Maradinak, a középkorból valónak bélyegezte a liberális tábor, aki rá mert mutatni arra, hogy az ország gazdasági élete még mindig beteg és nem birja el a maximális árakról a szabadkereskedelemre való átmenet nélküli áttérést. Azok azonban, akik tüzzel-vassal hirdették a kereskedőosztály igazát, tekintet nélkül a többi társadalmi osztályokra — és ezek között első helyen kell emlitenünk a közgyülés ellenzéki pártjait, amelyek mindig tetszelegtek magukban abban, hogy a szabad kereskedelem prókátoraivá szegődtek, — nem hallgattak az intő szóra és a legtöbb közszükségleti cikkben biztositották a forgalom teljes szabadságának helyreállitását.

A szabadkereskedelem azonban a szabados kereskedelemhez vezetett és ma az a helyzet, hogy a termelőosztályon kivül a kereskedők azok, akik leginkább ki tudják használni a konjunkturát és az általános nyomor idején a nem tulságosan sok munkát jelentő árucikk-közvetitésből fényesen megélnek. Csak a legutóbbi hetek eseményeire kell utalnunk, amikor a kereskedelem a legmohóbb gyorsasággal eskomptálta a korona zürichi esését, azután pedig minden fondorlattal igyekezett a magasbaszökött árakat fentartani, hogy illusztrálva lássuk a kereskedő-társadalom rideg és önző üzleti politikáját. A szabadkereskedelem a kereskedelem minden ágában egy titkos, a kereskedelem teljes megkötöttségénél is veszedelmesebb *eszmei kartellhez vezetett;* mindenekelőtt kell biztositani a kereskedőtársadalom abszolut jó megélhetését, tulságbamenő üzleti hasznát, vagyis a kereskedői haszonnak olyan lényeges emelését, nemcsak számszerüleg, hanem számarányilag is, mely ennek az osztálynak a békebeli nivónál sokkal biztosabb és bőségesebb exisztenciát nyujt.

Az eszmei kartelleken kivül azonban *valóságos kartellek* is vannak és még lesz alkalmunk rámutatni azokra a borzalmas pusztitásokra, amelyeket közgazdasági életünkben a cukorkartell, a malomkartell, a sörkartell, a szeszkartell végzett. Ezekkel a kartellekkel még lesz alkalma foglalkozni a fővárosi törvényhatósági bizottságának is és reá fogunk mutatni arra, hogy micsoda utak és módok állanak rendelkezésére ezeknek a társaságoknak saját önző énjük elpalástolására és a közvélemény megtévesztésére, amelynek eredményeképen vidáman üzhetik játékaikat és kereshetik a sulyos százmilliókat.

Budapest akarata a törvényhatósági bizottságban nyilvánul meg és a közgazdasági élet utvesztőjében a főváros közgyülésének kell az utat kijelölnie. *A kartellek elleni küzdelem, a termelt javak helyes elosztása* azok a legközelebbi programmpontok, amelyeknek irányitaniok kell a törvényhatósági bizottság őszi kampányát. A főváros törvényhatósági bizottságának szeme előtt csak a főváros közönségének érdeke lebeghet: ez az érdek pedig parancsolólag követeli *a létminimum biztositását, a kötött kereskedelemhez, a jegyrendszerhez az egész vonalon való visszatérést.* Jól tudjuk, hogy ez csak nehéz küzdelmek után fog sikerülni. A titkos és nem titkos kartellek mindent el fognak követni, hogy a törvényhatósági bizottság többségi pártját a helyes utról letereljék. Előttünk csak a keresztény százezrek sorsa lebeghet, amelyet jobbá és elviselhetőbbé tenni önmagunkkal szemben való kötelességünk.

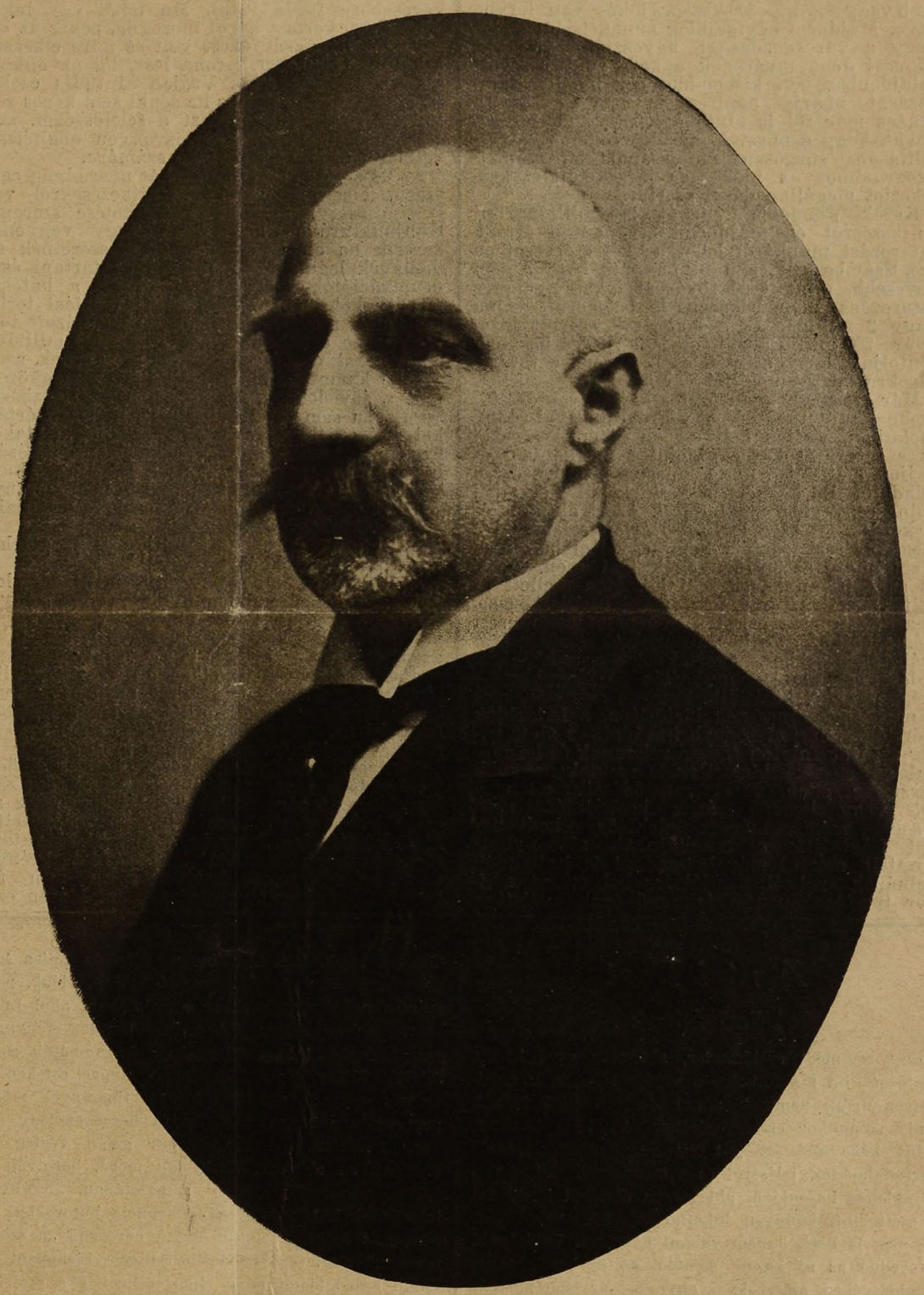

Sallay Árpád dr. †

Egy kedves, melegszivü barátunkkal kevesebb, egy friss, fájó sirhanttal több a farkasréti temetőben... Meghalt **Sallay** Árpád dr. és az ür, melyet maga után hagyott, annál vigasztalanabb, mert egy egész ember veszett el benne, aki nemcsak puritán, kötelességét hiven teljesitő hivatalnok volt, hanem mély érzésü egyéniség, példás családi életet élő, mindig vidám és jókedvü, amellett istenfélő férfi.

Kedves kötelességet vélünk teljesiteni, mikor **Sallay** Árpád dr. földi vonásait bemutatjuk közönségünknek. Jól tudjuk, ha élne, az ő szerény lelke tiltakozna ez ellen, aminthogy sohasem engedte meg, hogy arcképét ügyosztályában vagy üzemei valamelyikében kifüggesszék.

Drága barátunk! Isten Veled!

❖ ❖ ❖

Uj épités vagy tatarozás?

(Egy különvélemény)

Irta: KABDEBÓ GYULA műszaki főtanácsos, egyetemi m. tanár

Az állami milliárdos épitőkölcsön komoly reményt keltett a szakkörökben, de még a nagyközönségben is, hogy végre megindul az alkotó és termelő munka az épitőiparban és valamelyest megenyhül a már-már állandó veszedelemmé vált lakásinség.

A főváros is beleilleszkedni igyekezett a kormány tervezetébe és foglalkozni kezdett a városi lakásépités ujrafölvételével. A julius 1-i közgyülésen elhangzott interpellációra a szociálpolitikai ügyosztály vezetője *Lobmayer* Jenő tanácsnok már kijelenthette, hogy 200 millió korona állami segéllyel megindithják a kislakás-épitkezést. Később kiszivárgott, hogy *Orczy* Gyula tanácsnok ügyosztályában már a tervek is készülnek és hogy a Mester-utcában két nagy bérház volna a programm első csoportja, amelyekben alternativ vagy 4—500 kisebb vagy pedig 2—300 közepes lakás van tervbe véve. Majdnem egyidejüleg annak is hire jött, hogy a városgazdasági ügyosztály vezetője, *Berczel* Jenő tanácsnok a kereken 500 városi tulajdonban lévő kisebb-nagyobb lakóház tatarozását akarja napirendre tüzni és hogy a tanács már föl is hivta a kerületi előljáróságokat, hogy a pusztuló házak gyökeres helyreállitására sürgősen mutassanak be munkaprogrammot az időközben megtartott szakértekezlet megállapodásai szerint.

Kerek számokban tehát 200 milliónyi uj épitkezésről és majdnem ugyanannyi értékü tatarozási munkáról lehet a két tervezetben szó. Számba kell vennünk ugyanis, hogy a nem kevesebb mint 6000 fővárosi lakás gyökeres tatarozása már békében is belekerült volna vagy 2 millióba és a mai árak szerint bizonyára 200 millió körül fog járni, főleg ha megfontoljuk, hogy szintén csak a rendes tatarozásokra negyven millió van fölvéve.

Már most egy igen fontos kérdés vetődik föl ezeknek a terveknek a végrehajtásával kapcsolatban. Vajjon helyes-e az uj épitkezéseket és a tatarozásokat egyidejüleg megkezdeni és vajjon megbirja-e a budapesti épitőipar ezt a feladatot. És ha nem, a kettő közül melyikkel volna célszerübb megindulni. Azért aktuális ez a kérdés, mert a legutolsó árlejtések avval a meglepetéssel jártak, hogy egyáltalában nem biztositható az épitőanyagok mai mennyisége és az épitőmunkások mai létszáma mellett az épitőiparnak ilyen ugrásszerü vállalkozása. Legelőször is az árlejtéseknél nem jelentkezett elég ajánlkozó. És bár a pályázók közül a legszállitóképesebbek nyerték el a munkákat, a valóságos munkavégrehajtás a legnagyobb nehézségekkel küzködik. Sem az anyagok, sem a munkások nincsenek biztositva, a határidők előreláthatólag el fognak huzódni, ez alatt pedig az árak folyton fölfelé rohannak és ha maguk az iparosok biztositva is vannak nagyobb veszteség ellen, mert szerződéseik ellen a föl- vagy lemenő árak kockázatát nem viselik, mégis már meglehetős kedvetlenül folytatják a munkájukat, sőt nyilatkozataik szerint még lemondani is hajlandók volnának azokról. Csodálatos helyzet ez, amikor tulajdonképen a felmenő árak mellett a vállalkozóknak százalékban megszabott rezsiköltségei szintén emelkednek és egyébként is minden kikötés az épittető részéről az épitőiparosok kivánsága szerint van megállapitva.

Egészen más az épittető főváros helyzete. A változó viszonyokhoz képest óriási kockázatot vállalt magára elsősorban a költségek nagyságára nézve. Mikor ezeket a munkákat kiadta, a Napoleon arany 4400 korona volt, ma 6000-en fölül áll, ami azt jelenti, hogy az akkor 20 millió koronás előirányzat ma talán 30-at vagy még többet jelent. És mindez a munka kezdetének a legelején. Hol van még a befejezés és hol lesz akkor a korona értéke és mennyire fognak addig az anyagárak és a munkabérek emelkedni. Ha a 200 milliós kölcsönből ma 300 közepes lakást tervezünk, nagyon jó, ha 200-at meg tudunk épiteni, de lehet, hogy még ennél kevesebbre fogja futni. Ma tehát egy lakás bére 60.000 korona körül mozogna, pedig az engedélyezéskor csak 40.000 volt és mire elkészül, talán majd 100.000 korona lesz, ha az önköltséget számitjuk csak. Vajjon ki tudja ezeket az árakat megfizetni és ha senki sem képes reá, ugy ki fogja vállalni azt a felelősséget, ami egy ilyen nagy értékü közvagyon odaitélésével jár egy szerencsés lakó számára.

Az uj épitkezés kérdése tehát nem olyan egyszerü, hogy ha hatósági épitkezésekről van szó, mintha magántőkék befektetése szerepel. Konjunkturából keletkezett nagy vagyonok keresik az elhelyezkedést, mert szeretnék értéküknek legalább egy részét megtartani és a devalvációtól megszabaditani. De a hatóság mindig kölcsönpénzekből épit és óriási terheket vállal magára, ha pedig a beruházott tőke véglegesen emelkedik is és a ma 200 millióval épült házak egy év mulva 400-at is érnek, azért a tőke kamatát nem fogják jobban megközeliteni a jövedelmek, mert a hatósági lakások bére soha sem emelkedhetik az ingatlan értékkel arányosan, hanem mindig csak a lakók fizetési képességéhez igazodhatik. A hatósági lakások magasabb béreit azok lakói csak hatósági támogatással képesek viselni, ami annyit jelent, hogy a deficit marad, csak más lapjaira kerül a közkiadásoknak.

Tekintsük tehát az uj épitkezéseket a lehetséges szempontokból.

A *főváros szempontja* mindenesetre a legfontosabb, mert valamennyiünk érdekéről van szó. Hiszen a főváros költségeit a polgárságnak adói fedezik. A 6000 meglévő városi lakás az uj épitkezésekkel 200 vagy 300-al megszaporodnék. Arányosan emelkedne a most 7 milliós kislakásdeficit is, mert a 200 milliós uj beruházás mintegy 10—12 millió uj kamatszükségletet jelent, aminek az uj bérek csak egy töredékét fogják fedezni. Éppen most emelte föl a főváros kislakásainak béreit, hogy a deficitjét legalább részben eltüntesse és ugyanakkor kénytelen magára vállalni egy ujabb, még sulyosabb és már el sem tüntethető deficitet. Mert kétségtelen, hogy ha a régi házak tatarozása azoknak minden bérbevételét igénybe veszi, az ujaknak a karbantartása sem fog kedvezőbb helyzetet mutatni, mert hiszen ezek már rosszabb épitőipari viszonyok között készülnek és sokkal tökéletlenebbek lesznek szerkezeti, higienikus és szociális tekintetben a régieknél. Sokkal hamarabb pusztulnak el, mint az épitőipar tökéletesebb teljesitőképessége idején épültek.

A lakáshiány szempontjából alig bir jelentőséggel egy 2—300 uj lakást produkáló akció. Ha a fővárosnak 17.000 magánházában lévő 211.843 lakás nem használható ugy ki, hogy azokban a mai lakosság helyet találjon, akkor 1‰-et tévő lakásszaporulat bizonyára nem sokat lendit a helyzeten. Rettenetes tülekedést fog csak jelenteni a lakások kiadásának idején, a legkiméletlenebb protekció mozgósitását és még a legigazságosabb elosztás esetén is a támadásoknak és meggyanusitásoknak szörnyü áradatát. Hogy mi lesz itt a mai viszonyok között, azt el tudják képzelni azok, akik emlékeznek arra, hogy az 1909. évi lakásépités első bérbeadásainál egy hetvenlakásos bérházra ezeren felül volt a jelentkezők és pedig olyan jelentkezők száma, akik mindegyike már valaminő jogcimet is formált arra, hogy lakást kapjon. Pedig akkor a hatósági lakás csak 25%-al volt olcsóbb a magánbérházak lakásainál, holott most bizonyára jelentékenyebb lesz a különbség.

Az épitőipar szempontjából még pár héttel ezelőtt nagyjelentőségünek tartottunk egy 200 millió koronás épitkezést, de azóta sok minden megváltozott. A teljesen ingataggá vált pénzügyi helyzet lehetetlenné teszi a reális számitást. Egy uj épitkezés lebonyolitása normális viszonyok között is egy esztendőt tett ki, most bizonyára jobban elhuzódik, még akkor is, ha hamarosan meg lehetne kezdeni. De hiszen ehhez előbb a szükséges tárgyalások lebonyolitása kell, a pénz előteremtése, a munkák kiadása, amely a kedvezőtlen időjárás kockázatának is ki lesz már most téve, mert csak őszszel kezdődhet az épités.

Ezzel szemben egy bárminő nagy karbantartási épitőipari munkacsoport három-négy hó alatt kényelmesen lebonyolitható. Ha ugyancsak 200 milliós tatarozási akciót tételezünk föl, akkor kétségtelen, hogy emezért a 200 millióért anyagi értékben sokkal nagyobb ellenszolgáltatást kapunk, mint az uj épitésre forditott ugyanekkora összegért, a fölmenő árak és elhuzódó határidők mellett. És a gyökeres tatarozási munkák az épitőiparnak szintén majdnem valamennyi ágát foglalkoztatják, mert hiszen elsősorban nem csinossági, hanem szerkezeti helyreállitásokról van szó és a pusztulásnak indult szerkezetek megmentéséről. Tehát itt is vár az épitőmestertől kezdve a legkisebb épitőipari érdekeltségig mindenkinek bőségesen munkaalkalom. De sőt az épitőipar szempontjából sokkal előnyösebb az olyan munka, amely minél több iparágat és minél több munkást egyszerre *még a tél beállta előtt* képes munkával ellátni és igy anyagilag jobb helyzetbe hozni a legkedvezőtlenebb időszak beállta előtt. A sokféleképen megosztott munkákra a közepes és a kisiparosok is képesek lesznek az ő korlátoltabb tőkeerejükkel vállalkozni, nagyobb és hosszabb lekötöttség kockázata nélkül.

Ha szemügyre vesszük a lehetséges szempontokat és a legutóbbi hetekben szerzett tapasztalatokat, akkor kétségtelenül arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy nagyon meg kell gondolni azt, hogy vajjon az uj épitkezés nagy vállalkozását éppen most a legkedvezőtlenebb

A régi Pest

Tünő házak

Egy régimódi épitőmester, aki már az égiekhez költözött, ha ma fölkelne s végigsétálna a Koronaherceg-utcán, nemcsak annak találná hült helyét, amit valamikor errefelé épitett. Amit itt hagyott, mint kőbe formált jelt, korának, generációjának, társadalmának izléséről és viszonyairól, Rip van Winklehez hasonlóan, aki hosszu álomból ébred fel s széttekint, könnyen hihetné azt, hogy ahol van, az nem is Pest, hanem valami uj város. Valósággal eltévedne az uj kapuk mentén, az uj homlokzatok tömkelegében, amelyeknek anyaga már nem massziv kő, hanem vasbeton.

A Ferenc József-téren már csak a nevezetes Hild mestertől tervezett Lloyd-épület az, ami változatlan szereppel éli és folytatja régi napjait. Fölötte is azonban, sajnos, már kongatják a bekövetkező költöztetés harangját. Arról a nagy, egyszerü külsejü, belül pedig ugyancsak szigoru hatásu házról pedig, ahol most a rendőrség főemberei tanyáznak, s a főkapitány komoly hivatala van, — ki gondolná, amint elmegy a kapuja előtt, hogy itt a régi Pest egy kedvelt, keresett pontja volt, a hires Európaszálló. Az idillikusan hangzó Diana-fürdő helyén tudvalevőleg nagy bank áll, mellőle pedig néhány éve tünt el az a kéteme'etes ház, amely szintén nem egy kedves emlékkel és történettel füződik az elmult és vissza többé nem térő Pest annaleseihez. A Kóburg-palota volt az, amelyben vagy harminc évvel ezelőtt a fővárosi társaselet két szereplő, ismert és főrangu tagja lakott. Kóburg Fülöp és Lujza hercegasszony. A szemlélők szerint boldog, éléuk, mozgalmas napok teltek ekkor e palotában, ahol Lujza hercegasszony nemcsak beszélni tanult magyarul, hanem énekelni is, még pedig a kuruc-nóták gyüjtőjétől, Káldy Gyulától. Enyhe nyári estéken, a nyitott emeleti ablakok sulyos függönyei mögül nem egyszer hangzott ki Lujza hercegasszony magyar nótázása, — mig egyszer aztán végleg bezárultak az ablakok. Csak egy mord, borotvált és tekintélyes portás maradt a palotában. Egyébként lakatlanok lettek az elegáns, francia butorokkal berendezett szobák, miután Lujza hercegnő „a szökés párosan" cimü dal szövegéhez hiven, kiröppent belőlük, hálás témát adva riportereknek s a szalonok zsurjainak.

A tradiciókkal nem törődő rombolókedv, a háboru előtt a tünő házak sorába szánta azt a templomot is, amely a Deák-téren épp száz éve az evangélikusoké s pesti nemes családok alapitása. Stilusáról könnyü kiolvasni, hogy az idő, amikor épült, a muzeumépitő Pollák Mihály görögösködő ideje. S hogy a környékén nem áruházak, hanem szorgalmas és politizáló kisiparosok boltjai, műhelyei huzódtak: ezt oly utca-elnevezések is mutatják, mint az idetorkolló Sütő- és Kötő-utcák.

Budán, a jobbparton, kisebb tempóban ugyan, de szintén egyre-másra távoztak oly házak, amelyekkel egy csomó magántermészetü emlék, s olyanok, amelyekkel bizonyos szépség is eltünt. Hogy lent, ahol a villamos a fogaskerekü felé szalad, a Margitkörúton folyvást kinőttek a kalitkaszerü, égbeszökő bérházak: ezt még valahogyan meg lehet érteni. Nem helyeseljük ugyan, mert Budának Pest kertvárosává kellene lennie, — mindazonáltal ez a jelenség csak folytatása a pesti körutak épitkezésének. Különös és sehogysem helyénvaló azonban, hogy ezek a hat emeleten alul meg nem álló bérházak oda is fölrándultak, ahol a talajalakulás, a hegy egészen speciális épitési módot kiván, a legcsendesebb, legkisebb forgalmu negyed különböző lejtésü utcáira, a Várba. Fönt, az első kerületben, ahonnét félénk arisztokratikus arccal néznek át régi sétabotot emelgető urak, lebontották azt az egyemeletes házat, amely a Honvéd-szobor mögött, a Tárnok- és Uri-utcák sarkán állt. Erkélye, erős, vastag falai még a XVIII. századból eredtek. Bár különösebb, müemlékszerü jelentősége nem volt, krónikájához tartozik, hogy évtizedeken itt volt a várbeli kaszinó, ahol régóta errefelé lakó generációk csöndes emberei játszottak dominót. Valamint ugyancsak ebben a házban volt az a kávéház, amely a Vár egyetlen ily üzletének számitott. S ennek dacára, bár a Vár egyetlen kávéháza volt, — jellemző talán magára a Várra is, hogy nem tudott a gazdag gyümölcsöztetés terére lépni. Mig Pesten szédületes bőséggel fejlődtek folyvást fényüzőbbé és nagyobbá a kávéházak, — a Vár kávéháza megmaradt olyannak, amilyen volt, amikor kitette az ajtaja elé a táblát, hogy „Café". Még a dilizsánszszal utazó időből eredt, s hogy emellett mennyi következetességgel tartott ki, mutatta az is, hogy a „modern technika vivmányai" közül a villany nem világitott mennyezete alatt s a telefont élete utolsó napjáig sem engedte bevezetni.

Dömötör István.

időben vállalja a főváros. Az épitőipart munkával mindenesetre el kell látni, de csak olyan mértékben, aminőre valóban reászorul és oly fajtával, *amelyikkel legjobban segítve van rajta.* A főváros feladata pedig legelsősorban az, hogy má rmeglévő vagyonát mentse meg és amig ezt meg nem tette, addig ne vegyen uj terhet magára. A főváros házainak gyökeres rendbehozására ugy is ütött az utolsó óra. De érdemes ez, mint feladat is, mert nagy értékekről van szó, hiszen tudjuk, hogy Budapest *vagyonának negyedrészét,* békében nem kevesebb, mint 300 milliót tették a házai. Hogy ennek az összegnek ma mi a számszerü kifejezése, az talán csak akkor fontos, ha szembe akarjuk állitani a tatarozás mai költségeivel. Mert akkor azt kell megállapitanunk, hogy 200 millió koronányi áldozat bizonyára nem sulyos egy *30 milliárdot érő épülettömeg* rendbehozatalára.

Három milliárd kell a villamosvasut rekonstrukciójára

A főváros nem ragaszkodik a Bur és a Földalatti átvételéhez — Miért kell felsővezetékre átalakitani az összes vonalakat? — Till tanácsnok a vasut átvételéről és további üzemviteléről

A városháza boltives folyosóin nyári csend honol és a hivatalszobákból nagyobbrészt nyári szünetre mentek a megfeszitett munkában kifáradt tisztviselők. Talán a közlekedési ügyosztály az egyetlen, ahol az augusztusi kánikulában is serényen folyik a munka: hogyne, hiszen közeledik 1923. január elseje, amikor a Budapesti Közuti Vaspálya Társasággal kötött területhasználati szerződés értelmében a főváros tulajdonába száll át a közuti villamos. De ezenkivül is a problémák és feladatok egész tömege tornyosul az ügyosztály elé, melynek munkásságáról *Till* Antal tanácsnok, az ügyosztály kiváló vezetője, a következő érdekes felvilágositásokat adta az *Uj Budapest* munkatársának:

— Bizony, nekünk vajmi kevés időnk van pihenésre. Itt áll előttünk a vasutak átvételének nagy problémája, melynek megoldása még ebben az esztendőben esedékes és itt az alsóvezetékes vonalaknak felsővezetékessé való átalakitása. E tárgyban különben előterjesztést is intéztünk a közgyüléshez, mely a szeptemberi első ülésen kerül tárgyalásra. Az előterjesztésben kérjük, hogy a törvényhatósági bizottság adjon elvi engedélyt a Budapesti Egyesitett Városi Vasutak alsóvezetékes vonalainak felsővezetékesekké való átalakitására és kimutatjuk, hogy ha a főváros területén lévő 332 kilométer hosszu vágányhálózat felsővezetékes volna, ugy az évi fentartási költségek 62 millió K-val csökkennének.

— A tanácsnak szépészeti szempontból aggályai voltak a terv ellen, de azok megvalósitása anyagilag annyira elsőrendü érdeke a fővárosnak, mint a vasutak várományosának, hogy a célszerüséget elvitatni lehetetlen. Németországi tanulmányutamon tapasztaltam, hogy az okos és praktikus *németek általában a felsővezeték mellett foglalnak állást* és a felsővezetékes villamoson még több jelentékeny megtakaritást tudnak elérni. Igy például *Nürnbergben* csak felsővezeték van. Itt a vezetékkel érintkező lirára *szénkefe* van elhelyezve, vagyis nem két fém surlódik, hanem réz és szén érintkezik, ami által a surlódás csökken. A kopás minimális: majd két éve szerelték fel szénkefékkel a villamoslirákat és még egyetlenegyszer sem kellett a kefeket kicserélni. Még egy nagy előnye van a szénkefés felsővezetéknek: a közlekedés sokkal zajtalanabb, ugyannyira, hogy nem kell hangfogókat alkalmazni.

— Ha már a német villamosvasutakról beszélünk, be kell számolnom arról a célszerü ujitásról is, amelyet először a *nürnbergi villamosok váltóinál* láttam. E szabadalmazott eljárás szerint a villamoskocsi vezetője maga tudja szabályozni a váltót, egy villamoskapcsoló segitségével. *Münchenben* a nyolcvanöt villamosváltó közül nyolcvankettő önműködő, ami váltónként két alkalmazottat számitva, 164 alkalmazott megspórolását jelenti. Ugy a szénkefés felsővezeték, mint az önműködő váltók ügyét én annyira fontosnak látom, hogy a felszámolóbizottság legutóbbi ülése inditványomra e problémák tanulmányozását határozta el.

— Ami a *Közutival* folytatott tárgyalásokat illeti, a legközelebbi teendő a Közuti egyezségi beadványának megválaszolása. Az ügyosztály és a tanács elvben már megállapodott a válaszban, már csak a szövegezés van hátra, amely most folyik az ügyosztályban. Ez még természetszerüleg nem végleges megegyezést jelent, még hosszabb ideig fog az alkudozás huzódni, de remélem, hogy a tárgyalások nem végződnek eredménytelenül. Ami a Bur-vasutat illeti, sürgősen tisztázni kell a helyzetet, — ha ezekre a vonalakra nem sikerül a megegyezés, a problémákat kikapcsoljuk, *a főváros nem fog minden körülmények között a Bur és a földalatti megváltásához ragaszkodni.*

— A többi vonalat *a főváros okvetlenül átveszi,* akár van megegyezés, akár nem. *1923 január elsején a főváros tulajdonába, birtokába és kezelésébe kerülnek az összes közuti vonalak.* Az átvétel a most folyó tárgyalásoktól *teljesen független* és okvetlenül megtörténik.

— Természetesen már most megtettük a szükséges lépéseket, hogy január elsején *minden zökkenés nélkül* folytathassuk a vasutak üzemét. A fővárosnak e tekintetben elsőrendü kötelességei vannak a közönséggel szemben, mi ismerjük kötelességeinket és eszerint fogunk cselekedni. Az őszi hónapokban már gondoskodunk a vasutak teljes téli szükségleteről, *már most megkezdjük a jegyek nyomását* és mindennek a beszerzését, ami az üzem viteléhez szükséges.

— A legerélyesebben meg kell cáfolnom azokat a hireszteléseket, mintha *a főváros anyagilag nem lenne képes a vasutak átvételére és üzemvitelére.* Az eddigi üzemvitel azt mutatja, hogy megfelelő tarifa mellett nemcsak az üzemet lehet sikerrel vinni, hanem rekonstrukciós munkálatokra is telik. Ideig-óráig lehet egészen kis mértékü rekonstrukcióval az üzemvitelt fentartani, azonban mi is jól tudjuk, hogy *ez vajmi kevés,* mert a vasut teljes rekonstrukcióra és nagyarányu befektetésekre van rászorulva.

— Számitásaim szerint az a teljes rekonstrukció és annak a néhány vonalnak programmszerü kiépitése, amelynek megcsinálását parancsolóan követeli a közérdek, a pénz mai értéke szerint *két és fél milliárdba kerül.* Ez azonban a vasutak fejlesztésének csak az első programmpontja: hogy Budapest igazán világváros legyen, okvetlenül és sürgősen *meg kell épiteni a földalatti gyorsvasuthálózatot* és az autobusz-üzemnek azt a kifejlesztését, hogy a villamosok által nem járt területen *autobusz-közlekedés* legyen létesithető.

— Az érdekelteket meg akarom nyugtatni abban az irányban, hogy *a főváros teljes egészében átveszi a vasutak személyzetét.*

A jóvátételi bizottság hozzájárult a csepeli kikötő épitéséhez

Magyarország vezetőszerepe teljesen biztositva van a kikötőnél — Zielinski Szilárd dr. nyilatkozata az épitkezés megindulásáról

Ismeretes olvasóink előtt az a háboruság, mely a csepeli országos kikötő felépitése körül dul. Esztendők óta folynak az épités előmunkálatai, a baj azonban az volt, hogy sem a fővárosnak, sem a kormánynak nem állt megfelelő tőke az épités megkezdéséhez rendelkezésre. Közben kormánybiztost is kapott a kikötőépités *Zielinski* Szilárd dr. müegyetemi tanár, a Közmunka Tanács elnöke, személyében, akinek hosszu fáradság után sikerült érintkezést találnia és megállapodást létesitenie a párisi *Schneider és Creuzot* céggel.

A párisi cég hajlandónak mutatkozott a kikötő megépitésére olyképen, hogy az építési költség egymilliárd koronát kitevő összegéből 400 millió koronát ő, 600 milliót pedig a magyar kormány jegyez. Ilyképen a *magyar szupremácia teljesen biztositva van az épitkezésben,* aminthogy az egész kikötőépitésnek magyar jellege egyetlen pillanatig sem volt kétséges, mert a franciák arra is kötelezték magukat, hogy magyar mérnökökkel és munkásokkal és hazai anyaggal végzik az épitést.

A szerződés a magyar állam és a francia cég között megkötetett, hátra volt azonban annak a jóvátételi bizottság által való ratifikálása. A jóvátételi bizottság arra az álláspontra helyezkedett, hogy a szerződést nem hagyja jóvá, mert *lehetetlen, hogy egy olyan állammal kössenek a franciák szerződést, a mely majd tiz esztendeje nem fizeti külföldi adósságait, és még egyetlen fillér jóvátételt sem fizetett.* Franciaország számára — mondja a jóvátételi bizottság határozata — *erkölcsi lehetetlenség* a magyarokkal való szerződéskötés, aminthogy eddig nem volt arra példa, hogy a legyőzött államok bármelyikével valamelyik antanthatalom hasonló megállapodást létesitett volna.

A vállalkozók azonban, akik egész tervüket veszni látták, noha *amögött teljes anyagi és erkölcsi presztizsével a francia kormány áll,* nem hagyták annyiba a dolgot, és *uj akciót kezdtek,* aminthogy a jóvátételi bizottság elutasitó határozatát *nem is közöltek a nyilvánossággal.* Az akcionak meg is lett az eredménye, mert mint egy *lapunknak Párisból érkezett távirat* jelenti, a jóvátételi bizottság mult szombaton tartott teljes ülésében elvben hozzájárult a szerződés megkötéséhez és annak ratifikálását a francia kormány hozzájárulásától tette függővé.

Az érdekes hirrel felkerestük *Zielinszki* Szilárd dr. kormánybiztost, aki munkatársunknak a következő nyilatkozatot tette:

— *A hir megfelel a valóságnak* és igy a kikötőépités jóváhagyása elintézettnek tekinthető. A francia kormány hozzájárulása *nem kétséges,* ez csupán formai dolog, hiszen épen a francia kormány volt az, amely a jóvátételi bizottságnál kieszközölte a szerződés jóváhagyását. A szerződés ratifikálása *óriási jelentőségü anyagi és erkölcsi sikere hazánknak.* Anyagilag azért, mert megépül a kikötő, mely Budapestet a dunai államok legfontosabb kereskedelmi központjává teszi, erkölcsileg pedig azért, mert Magyarországot, melynek jelentékeny olyan külföldi adósságai vannak, amelyeknek esztendők hosszu sora óta meg a kamatát sem tudtuk fizetni, Franciaország méltónak itéli arra, hogy ebben a formában *ujabb hitelt nyujtson neki* és a magyar államot az amortizáció garanciájának elfogadja.

— Az első elutasitás ellenére is mi biztosak voltunk afelől, hogy a párisi jóvátételi bizottság *revizió alá veszi határozatát* és ezért *egy hónappal ezelőtt* megkezdtük az épitkezést. A kikötő, melynek jelentőségéről még lesz alkalmam informálni a sajtót, *1925 őszére készül el.*

TÜSKÉK

A helyiérdekü

tehát ujra emelni méltóztatik a tarifákat és a jövő héttől kezdve ujra megdrágul a Szentendrére, Gödöllőre, Törökbálintra, Ráckevére való utazás. Azok a szerencsétlen kisemberek, akik annak idején a környéken vettek házacskát vagy béreltek lakást magaknak, hogy olcsóbban és egészségesebben élhessenek, megint hiába fognak sóhajtozni, hiszen Sándor Pál ur őméltóságát csak abban az esetben érdekli a kisemberek panasza, ha azok kereskedőknek és nem vicinális utasoknak születtek. Nem értjük, hogy a kereskedelmi miniszter, aki derüre-borura engedélyezi a Helyiérdekü tarifaemeléseit, miért nem helyezkedik arra az álláspontra, hogy a közérdek előbbre való a magánérdeknél, fontosabb az, hogy a környéken olcsó és jó legyen az utazás, mintsem hogy a Közuti legyen Budapest legnagyobb háziura, vagy hogy a kistarcsai gépgyár százmilliókat keressen. Nem szabad elfogadnunk azt az érvet, hogy a vasutak bevételének fedeznie kell a kiadásokat, hanem arra a rideg álláspontra kell helyezkednünk, hogy a Helyiérdekü anyavállalata, a Budapesti Közuti Vaspálya Társaság, annak idején a közönség bőrén, a hatkrajcáros szakaszjegyekből spórolta meg a telkek, bérpaloták, gyárak megszerzéséhez szükséges összegeket és semmi méltánytalanság nem történik, ha most, a rossz konjunktura idején, a jegyárakból szerzett milliárdokból fedezi a vasutak esetleges deficitjét. A fák nem nőnek az égig, de a Helyiérdekü jegyárai igen, fittyet hányva minden méltányosságnak, lakáspolitikának, csak azt tartva szem előtt, hogy Sándor Pál elnöki dotációjának többnek kell lennie, mint a vasutján utazó kisemberek egész fizetése . . .

❖ ❖ ❖

A fogaskerekü

hetenként háromszor száz kemény koronákért szállitja le éjszaka azokat a bőpénzü embereket, akik a Svábhegyen töltik a forró augusztusi estét. Száz korona a mai világban igazán kevés, alig 35—38 svájci centimes, de arra talán mégis sok, hogy ennyiért szállitsa le a részvénytársaság rozzant kávédaráló ján a Svábhegy éjszakai közönségét. Nem emlékezünk arra, hogy a főváros tanácsa és közlekedési bizottsága engedélyezte volna ezeket a százkoronás jegyeket és azt hisszük, hogy a derék részvénytársaság a különvonat cégére mögé rejti ezen egyéni akcióját. Viszont az is igaz, hogy a száz koronáért nem a piszkos fapadon, hanem a fogas végében lévő klubszerüen berendezett, fotelekkel felszerelt helyiségben lehet utazni, bizonyságául annak, hogy a budai Svájc és az igazi Svájc között nemcsak a viteldijak nagyságában van csodálatos egyezőssség, hanem nyugateurópai kényelemben is. Csupán azzal nem vagyunk tisztában, hogy az Angol-Magyar Bank, melynek árnyékában illatos ibolyaként lapul a Fogaskerekü Részvénytársaság, miért kényelmes foteleket és miért nem télre való szenet szerez be? Nem értjük, hogy micsoda bátorság fütheti azután a fogaskerekü urait, ha ősszel, raktárba kerülvén a nyári karosszékek, ujra meg mernek jelenni a városházán, rongyaikat és sebeiket mutogatva és a téli szezonhoz fővárosi hozzájárulást kérnek. Nem luxusfülke és hadimilliomosok élveteg tagjainak megfelelő terjedelmü zsöllyéket kér a főváros törvényhatósági bizottsága az ibolyaszerénységü Fogaskerekütől, hanem szenet a téli járatokra, megfelelő szociális érzéket és a Svábhegy lelkiismeretes, nem csupán telekspekulációban megnyilvánuló felkarolását. Az Angol-Magyar Banknak már elnevezése miatt is indokolt spleenje azonban méltányolni tudja a luxuskarosszékeket, de nem a Svábhegyen telelő kisemberek nyomoruságát. Ennél többet pedig egyetlen jólfésült bankdirektortól sem lehet kivánni . . .

HIREK

Előfizetési felhivás.

A nyomdaár katasztrófális drágulása az előfizetési dijak jelentékeny felemelésére kényszeriti az Uj Budapest kiadóhivatalát. Jól tudjuk, hogy ez emelés sulyos terhet jelent olvasóinkra, de nem tehettünk másként, ha a végveszedelemtől meg akartuk óvni lapunkat.

Uj előfizetést csak bezárólag ez év végéig fogadunk el, amikor a viszonyokhoz képest ujabb ármegállapitást eszközlünk.

Julius 1-től kezdve az Uj Budapest előfizetési árai:

egész évre	960 K
fél évre	480 „
negyed évre	240 „

Az UJ BUDAPEST kiadóhivatala.

Berczel tanácsnok Németországban. *Berczel* Jenő dr. tanácsnok, a városgazdasági ügyosztály vezetője, *Bánó* állatkerti felügyelő kiséretében hosszabb tanulmányutra Németországba utazott. A tanulmányut célja elsősorban az állatkert anyagának felfrissitése: a főváros medvéket és tevéket ad el és tigrist akar venni helyettük. Berczel tanácsnok utján a németországi fürdőket is tanulmányozni fogja, hogy tapasztalatait majd a főváros fürdőinél érvényesithesse.

A BÁT. tejivői. *(Levél a szerkesztőhöz.)* Mélyen tisztelt Szerkesztő Ur! Érdeklődéssel olvastam nagybecsü lapjában a *Tejkereskedelmi R. T.* különös mérlegéről szóló tudósitását és örvendek azon, hogy néhány részvénytársaság féltve őrzött monopóliumához végre hozzá mer nyulni az *Uj Budapest*. Engedje meg azonban, hogy a tejkereskedelemmel kapcsolatosan néhány figyelmet érdemlő körülményre vetithessem nagybecsü lapjában a nyilvánosság reflektorát. A BÁT. tejivóiról van szó, amelyek közül az egyik a Stefánia-uton terpeszkedik a Fővárosi Kioszk helyén, a másik pedig a vurstliban, a Fővárosi Cirkusz mellett csalogatja a járókelőket. A *BÁT.* fiókjaiban nincsen tej, a tejigazolványokra nehezen, vagy egyáltalán nem szolgáltatják ki a tejet, a tejivókban azonban tejben, tejfelben és tejtermékekben dőzsölhet és tobzódhatik az a hadimilliomos, aki a BÁT. árát meg tudja fizetni. Nagyon érdekelne engemet, hogy mivel foglalkozik a főváros tejhivatala, ha az állitólag maximált áru és kötött forgalmu tejnek ilyen módon a gazdag emberekhez való sibolását eltüri? Ugyan micsoda összeköttetései lehetnek az ugynevezett illetékes helyeken a *Budapesti Általános Tejcsarnok Rt.-nak*, hogy egyremásra nyitogathatja tejivóit és árulhatja bennük a csecsemőktől, az öregektől és a betegektől elvont tejet? A *BÁT.* tejivóinál különben még egy szépséghiba van, amelyet ugylátszik nem vesznek észre a városházán. A tejivóknál csak a cégér a *BÁT.*, az üzletvezető, bérlő, vagy akárhogyan nevezzük, már nem a BÁT.-tól kerül ki. Igy például a Stefánia-uti Kioszkban már hire sincs a BÁT.-nak, a vurstlibeli tejivóban pedig a BÁT. cégére alá nemrégiben cédulát ragasztottak, melyen egy szó volt: *„készitményei."* Ez az én polgári eszem szerint azt jelenti, hogy ez a helyiség már nem a BÁT.-é hanem ott csak az ő *„készitményeit"* árusitják. Kicsoda? Tud erről a városháza illetékes ügyosztálya? Mi ez, bérletátruházás, vagy albérlet? Azért olyan drága-e a tejfölös turó a Budapesti Általános Tejivónak ezen tejivójában, mert *Stern* Samu számára jobb üzletnek látszik a yoghourt, mint a hagymaszindikátus, vagy azért, mert a közönségnek a BÁT. adóján kivül meg kell fizetnie az albérlő soványnak épenséggel nem mondható jövedelmét is? Kérdezem, hogy ha már egyáltalában lehetséges a városháza keresztény kurzusa idején a BÁT. mögé huzódó érdekeltségek exisztálása, történt-e gondoskodás arról, hogy a *BÁT.* fővárosi bérleteinek lejárása idején velük a szerződéseket *ne hosszabbitsák meg*, hanem a tejivó helyiségeket a *BÁT.* kikapcsolásával *keresztény kereskedőknek* adják oda? Ne méltóztassék haragudni, mélyen tisztelt Szerkesztő Ur, hogy soraim közreadására helyet kérek, de nekem az a véleményem, hogy nem kiabálással, hanem az efajta vállalatok sarokbaszoritásával kell szolgálni a keresztény ügyet. Tisztelettel egy *VI. kerületi választó polgár.*

Miért nem vásárol uj autobuszokat a főváros? A Bécsben vásárolt elektromos autobuszok annyira beváltak, hogy a közönség az autobuszforgalom kiterjesztését kivánja. Különösen a budaiak részéről merült fel az az óhaj, hogy az autobuszt az Erzsébet vagy Ferenc József hidon keresztül vigyék át a Dura jobbpartjára. A főváros közlekedési ügyosztálya eleget akarván tenni az óhajoknak, hat uj kocsi beszerzése iránt inditotta meg a *Magyar Általános Gépgyár Részvénytársasággal* a tárgyalásokat. Csak az alvázért 650.000 koronát kért a *MÁG.*, amihez hozzájárult volna még a karosszéria, melyért a *Neuschloss-Lichtig* gyár darabonkint 1,800.000 koronát kért. Ha tekintetbe vesszük, hogy egy-egy autobuszba még három battéria kell, melynek darabját 800.000 koronáért vesztegetik, akkor belátjuk, hogy milyen könnyü szivvel mondott le *Till* tanácsnok az autobuszok beszerzéséről. Csak most derült ki, hogy a nagyszerüen bevált Spengler-féle szabadalmozott karosszériával ellátott bécsi autobuszok milyen potom áron kerültek a főváros birtokába. Az elektrobuszok darabjáért 400.000 magyar koronát fizetett a tanács, átfestéssel, reparálással pedig összesen 600.000 koronába került egy-egy autobusz, vagyis kevesebbe, mint amennyit a MÁG csak a kocsi alvázáért kér.

Négyemeletes üzletház épül a Kasszelik-telken. Valóságos szégyenfoltja a városnak a Blaha Lujza-téren terpeszkedő Kasszelik telek, amelyen az Apolló-kabaré épületén kivül egész sereg apró viskó szégyenkezik. A háboru előtt szó volt már a nagyértékü telek beépitéséről, azonban nem akadt megfelelő vállalkozó, aki a nyomasztó gazdasági viszonyok közepette az épitkezést meg merte volna kezdeni. Értesülésünk szerint most holland tőkével a telek beépitésére szindikátus alakult, mely illetékes helyen lépéseket tett aziránt, hogy a telken lévő épületek lebontásával egy óriási, három utcára nyiló, négyemeletes üzletházat épitsen a fővárosnak ezen egyik legforgalmasabb pontján. Hogy a szindikátus terve mennyire komoly, mi sem bizonyitja jobban, mint hogy 10 millió koronát az uj miniszterelnöki rendelet értelmében már kaucióképpen letétbe is helyeztek, mire a telken lévő összes épületekre vonatkozólag az alapitvány intézősége felmondott és a lakáshivatal a felmondásokat érvényeseknek fogja elfogadni. Az épületek lebontása már az ősszel megkezdődik és kora tavasszal elkezdik az épitést is, melyre 150.000,000 koronát irányozott elő a szindikátus. Az épitkezési tervek még az ősz folyamán a főváros illetékes bizottsága elé kerülnek.

A Király-Szinház e hó 19-iki, szombati megnyitó előadásán, amikor a nagy sikert aratott *Három a tánc* kerül szinre, Honthy Hanna játssza a fő női szerepet, amelyet oly emlékezetes sikerrel kreált. Mellette Nádor, Latabár, D'Arrigo, Halmay, Siró Anna és Vaszary Piroska játsszák a többi főszerepet.

A „Szaharadzsa gyöngye" az Andrássy-uti Szinházban. Az Andrássy-uti Szinház ujra műsorába iktatta *A Szaharadzsa gyöngye* cimü pompás bohózatot, mely a tavalyi évadban egyik kimagaslő sikere volt s melynek cimszerepében T. Forrai Rózsi oly emlékezetes sikert aratott. A rendkivül mulatságos bohózaton kivül a szezonzáró müsor pompás darabjai és magánszámai kerülnek szinre.

Koncerthajó holnap, pénteken 9 órakor az Eötvös-térről. Jegyek jegyirodákban és Koncertnél. (Tel. 9—81.) Szerdti jegyek érvényesek.

A „Fi-fi" előadásait a Blaha Lujza-Szinházban esténként megtölti a közönség, amely elragadtatással nézi oa darabot és sokat tapsol a kitünő előadóknak: Vaály Ilonának, Berczelly Magdának, Szirmainak, Ujvárynak, Sárossynak és Fülöpnek. A *Fi-fi* természetesen minden este müsorra van tüzve.

A Magyar Szinház szombati megnyitóján Hans Müller *Tüzek* cimü szenzációs darabja kerül szinre, a főszereplők most is Darvas Lili, Báthory Giza, Simon Marcsa, T. Oláh Böske, Tarnay, a vendég Baló és Kabos lesznek. A kitünő darabot vasárnap megismétlik.

A Vigszinház első heti műsora a mult szezon legkedveltebb szindarabjait öleli fel. A kék frakk, Diákélet, Tolvaj és Mértföldkövek váltakoznak a müsoron. Az előadások nyolc órakor kezdődnek.

KÖZGAZDASÁG

A Magyar Ostermelő Részvénytársaság igazgatósága az 1921. évi julius hó 19-én megtartott rendkivüli közgyülés felhatalmazása alapján elhatározta, a még hátralékos 50.000 darab részvény kibocsátását. Az uj részvények teljes egészükben a régi részvényeseknek ajánltatnak fel elővételre: 5:1 arányában, 800 koronás árban, melyben a kamat és költség is bennfoglaltatik. A részvények az idei osztalékban részesednek. Az elővétel augusztus hó 3-tól augusztus hó 10-ig gyakorolható a Magyar Általános Takarékpénztár Részvénytársaságnál.

Megállapodás a Papiripar ügyében. Az Első Magyar Papiripar R.-T. gömöri gyárainak többizben ismertetett nacionalizálási és hitelügye teljesen kielégitő megoldást nyert, amennyiben a Mährische Agrar und Industrie Bank átvette a Papiripar még tárcájában levő Hermaneci részvényeinek 75%-át 4 millió cseh korona körüli áron és mentesitette a Papiripart a Hermaneciért vállalt kezességei alól s ezzel kapcsolatban a Papiriparral hosszabb időre szóló hitelmegállapodást létesitett. Ily módon a Papiripar nehézségei elsimultak és a koncernjébe tartozó gyárak felkészültsége a cseh korona emelkedésével szemben biztositottnak látszik.

SCHMIDT - NÉPARÉNA
(Volt Barokaldi) a Városligetben.
Naponta diszelőadások
délután 3 órától.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

AZONNAL KÜLDHETÜNK AUTOTAXIT BÁRMIKOR A LEGKÖZELEBBI ÁLLOMÁSUNKRÓL
TELEFON : AUTOTAXI (SZÁM HELYETT)

„JUSTRAM" izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

STAMUSZ PÁL
Polgári és katonai úri szabó
Budapest, II., Török-utca 4.
Az 1911. évi budapesti szabó-kiállitáson kitüntetve.
Elvállal mindennemü javitást, forditást, vasalást olcsó áron

BELLEVUE SZÁLLODA
Budapest legujabb luxus-szállodájának
(I., ATTILA-UTCA 53. SZ.)
(az alagúttól 2 perc)
ÉTTERMEIBEN
és gyönyörü kerthelyiségeiben a
legkitünőbb magyar és francia konyha, nagyszerü italok!
Elsőrangu cigányzene. Pompás hangulat.

NYÁRI CASINO DE PARIS
az Angol-Park mellett. Telefon: 17—97
A fényes augusztusi műsor.
Az előadás 9 órakor kezdődik.

Fővárosi CIRKUS Városliget
Telefonszám: 55-55
Naponta este 1/2 8 órakor
Csütörtök és szombat d. u. 4 órakor
Illeneb állatszelidito, **Ptaszynsky** és **Zöbisch** az Opera tagjai mint vendégek és a
nagy műsor!

GELLÉRT SZÁLLÓ
PARK-TERRASZA
DÉLI 12 ÓRÁTÓL NYITVA.
Legkellemesebb uzsonnázó- és vacsorázóhely.
NAPONTA KATONAZENE!
Fedett helyiségek. • Frenreisz István.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Társszerkesztő: FABRITZKY ANTAL.

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly müszaki igazgató.

II. évfolyam Budapest, 1922 szeptember 9 29—30. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden héten ✦ Előfizetési ára: Egész évre 960 K ✦ Félévre 480 K ✦ Negyedévre 240 K ✦ Egyes szám ára 20 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Treuga Dei

szállt a közgyülés háborgó vizeire mult szerdán, amikor a közgyülés ellenzéke az adójavaslatok ellen való tiltakozásra hivta össze a törvényhatósági bizottságot. A várt csatározások helyett békés együttmüködésben csendült ki a polgárság akarata és az eredmény nem is maradt el, a kormány ugy a lisztellátás, mint az adóreform ügyében meghallgatta, még pedig szivesen hallgatta meg Budapest közönségét és sok tekintetben aszerint is cselekedett.

Az *Uj Budapest* állandóan hangoztatta annak a békés együttmüködésnek szükségességét, mely egyedül képes a mai zavaros időkben a megnyugvás révébe vinni a főváros zilált hajóját. Megelégedéssel állapitjuk meg, hogy a mi hangunk sohasem uszitott, mint liberális laptársainké és hogy a tuloldal hasábjainkon mást olvashatott mint, amit az ő harsonái mirólunk zengtek. Mi mindig azt vallottuk, amit most is vallunk: *Minden erőnek össze kell fognia, hogy a gazdasági és politikai khaoszban Budapest székesfőváros ne csusszon oda, ahová Bécs vagy Berlin,* — és büszkék vagyunk arra, hogy részben a mi munkánk gyümölcse is a rendkivüli közgyülés szenvedélytelen, okos és komoly tónusa.

A tuloldalon azonban egyes politikusok és sajtóorgánumok akik, és amelyek mindenkit és mindent a liberalizmus szerintük világot megváltó szemüvegén át néznek, a rendkivüli közgyülést, mint a liberalizmus diadalát hirdetik, hangoztatván, hogy a Községi Párt közeledett az ellenzékhez és prognosztikonjuk szerint a jövőt a „megtért" kereszténypártnak a liberalizmussal való ölelkezése jelzi.

Szükségesnek tartjuk kijelenteni, hogy a közgyülés többségi pártja a kisebbséghez nem közeledett, nem közeledik és nem is fog soha közeledni. Világnézeti különbségek széditő örvénye választ el minket a tuloldaltól és ha a főváros érdekében alkotó munkára nem közeledünk, hanem hajlandók vagyunk a tuloldal közeledését elfogadni, tesszük ezt *gondolatvilágunk, érzéseink és világnézetünk teljes fentartásával.* Itt nem közeledésről, még kevésbé a keresztény politika csődjéről van szó, csupán arról, hogy a tuloldal végre megfogadta szavunkat, mely szerint *minden okos gondolatot, a város érdekében való ideát, még ha az a tuloldalról jön is, szivesen fogad, magáévá tesz és megvalósit a Keresztény Községi Párt.*

Korai tehát azoknak az öröme, akik a liberalizmusnak a városházi politikába való visszatéréséről álmodnak gyönyörü álmokat. A budapesti városházán meghalt a liberalizmus, hogy soha vissza ne térjen, itt csak annak a keresztény politikának és e politikához való alkalmazkodásnak van jövője, melynek kétesztendős fennállása a főváros számára, ha nem is a ma lehetetlen gazdasági fejlődést, hanem a forradalmak és a kommunizmus pusztitásai után a meredeken való lecsuszásban egy viszonylagos megállást tudott biztositani.

Csak a mi alapunkon, a keresztény reálpolitika alapján lehet elképzelni Budapest fejlődését és jövendő várospolitikáját. Az idők jele, hogy a tuloldal a huszonöt vörös szekfü helyett a keresztény reálpolitikával igyekszik közös alapra helyezkedni. Szükséges ezt most, az első őszi közgyülés előtt külön is leszögezni, nehogy azután kellemetlen csalódásoknak tegye ki magát a tuloldal.

Félmilliárdon felül lesz a kórházak költségvetése

A kormány a kórházak háborus tulkiadásait megtéritette a fővárosnak — Müködik a kórházi követelések számvevőségi bizottsága — Édes tanácsnok a fővárosi kórházak helyzetéről nyilatkozik az Uj Budapestnek

A főváros életében nagy szerepet játszanak a kórházak, melyek a gyógyitás annyira fontos feladatát végzik. A fővárosi kórházak vezetése mindig a legfontosabb feladatok közé tartozott és ezért nagy megtiszteltetés volt *Édes* Endre tanácsnok számára, mikor a polgármester a választások után őt bizta meg a közegészségi ügyosztály vezetésével, *Édes* tanácsnok nagyszerüen megfelelt a beléje helyezett bizalomnak és neki köszönhető, hogy Budapest kórházai a mai sulyos időkben igazán mintaszerüek és a kórházakban uralkodó állapotok semmi kivánni való nem hagynak hátra.

A fővárosi kórházak helyzetéről a tanácsnok ur a következő nagyérdekü nyilatkozatat tette az *Uj Budapest* munkatársának:

— Az általános nagy drágaság az 1922/23. évi kórházi költségvetésen is meglátszik. Az előző költségvetési év 283.799.600 korona kiadásával és bevételével szemben a mostani kiadások és bevételek összege

492.839.984 koronára emelkedett.

— Nagyot emelkedtek a *személyzeti kiadások,* általában 95.6 százalékkal. Nem lehetett ugyanis elzárkózni a személyzet jogos kivánságainak teljesitése elől s ezért

az ápolószemélyzet részére 149.5 százalékkal, az altisztek, ideiglenes szolgák, mosónők részére 125 százalékkal, a müszaki és gépüzem alkalmazottak részére 86 százalékkal többet kellett felvenni illetmények cimén, mint amennyi az előző évi költségvetésben fel volt véve.

— A dologi kiadások tételei közül különösen nagyot emelkedtek és magukban is nagy összegeket képviselnek a következők:

Élelmezés, mely 127 millióról 204 millióra, a tüzelőanyag, mely 57 millióról 92 millióra, s a ruhanemü, mely 18 millióról 48 millióra emelkedett.

— Természetesen emelni kellett a kiadásokhoz képest a napi ápolási dijat is, amely a megfelelő számitások után az 1922/23. évi költségvetési évre az addigi napi 130 korona helyett napi 250 koronában állapittatott meg.

— Meg kell itt emlitenem, hogy a népjóléti és munkaügyi miniszter ur a főváros anyagi érdekeivel szemben különös megértést és jóakaratot tanusitott azzal, hogy a főváros által kért napi ápolási dijat a *lehető leggyorsabban megállapitotta* s egyben a főváros kéréséhez képest hozzájárult ahhoz, hogy az ápolási dij az árak nagy hullámzására való tekintettel negyedévről negyedévre ujból revizió alá vétessék és a szükséghez képest emeltessék. Ez utóbbi körülmény némi megnyugvást nyujt akkor, amidőn az élelmiszerek, a gyógyszerek, fehérnemüek, stb. árainak rohamos emelkedése és a beszerzések megnehezedése különben is nehéz feladatok elé állitották a tanács közegészségi ügyosztályát.

— A f. évi junius végével zárult költségvetési évfolyama alatt állandó gondoskodással, nagy küzdelmek árán, sikerült a kórházak felszereléseinek hiányosságait annyira pótolni, hogy most már elmondhatjuk, hogy *a legjobb uton vagyunk abban a tekintetben, miszerint a háborus évek okozta bajok és hiányosságok lassankint megszünjenek.*

— Ebben a költségvetési évben is főként az fogja a legfőbb gondunkat képezni, hogy e tekintetben amennyire lehet előrehaladjunk.

Épitési munkálatokat csak igen keveset végezhetünk, azok is inkább halaszthatlan javitásokra és pótlásokra vonatkoznak.

— Itt azután lehetetlen meg nem emlékezni az Uj Szent János kórházi tüdőbeteg-pavillonok épitési ügyéről. E pavillonok épitésének befejezése s azok belső berendezésének eszközlése, már annyira égető kérdés, hogy egyenesen a főváros lakossága egészségügyének egyik legfontosabb kérdése.

A tüdőbetegek száma a hiányos táplálkozás és rossz lakásviszonyok miatt állandóan szaporodik. A fővárosban tüdőbetegek gyógyitására rendelkezésre álló férőhelyek állandóan zsufolva vannak, az azokért való ostrom szinte türhetetlen.

— A szóbanlevő pavillonok megnyitása *nagyot javitana a bajokon,* mert ezek mintegy 500 ágyat nyujtanának a szenvedő tüdőbetegek számára.

— Manapság a nyilt tuberkulosisban szenvedő emberek százai megfelelő orvosi kezelés és elkülönités hiányában fertőzik környezetüket s terjesztik a legszörnyübb betegséget: a tüdővészt.

— A pavillonokban még szükséges épitési és berendezési költségeknek 100 millión is tul terjedő nagy költségeire és főként arra való tekintettel, hogy a tüdőbetegség, mint népbetegség ellen való védekezés tulajdonképpen állami feladat — a főváros már több fölterjesztésben fordult a népjóléti és munkaügyi miniszter urhoz avégből, hogy a még hátralevő költségeket vállalja az állam, annál is inkább, mert a főváros az épületeknek felépitésével és tetőalá juttatásával máris óriási áldozatot teljesitett ezen a téren.

— Bernolák miniszter ur annak idején ez irányban egyik leiratában már bizonyos hajlandóságának adta jelét s hónapokkal ezelőtt kérdést intézett a költségek nagysága felől a fővároshoz, a válasz felterjesztése vagyis hónapok óta azonban dacára az állandó szorgalmazásnak, semmi ujabb ebben a dologban nem történt. Csupán a főváros hozott 10 milliónyi ujabb áldozatot azzal, hogy ez összeg keretén az épületek állagának biztositására szükséges munkálatokat végeztetett.

— Ezt a kérdést most már folytonosan szorgalmazni fogjuk s azt hiszem *Vass* József miniszter urnak kiváló energiája, megértése és jóakarata nemsokára befejezéshez fogja juttatni ezt a régóta huzódó kérdést s az állam támogatása meg fog jönni és nemsokára 500 tüdőbeteggel több kerülhet rendszeres kórházi ápolás alá.

— Kórházaink háborus tulkiadásait az 1920. év végéig a kormány teljes összegükben megtéritette

s a már időközökben adott nagy összegü előlegek leszámitása után még fennmaradt 85,496.566 korona 62 fillért a fővárosnak kiutalványozta.

— A kórházi követelések számszerü megállapitására *egy számvevőségi bizottság* küldetett ki, amely Biró Árpád népjóléti min. főszámtanácsosból, Csernátony Jenő p. ü. min. főszámtanácsosból, Serényi Árpád főv. számvevőségi főszámtanácsosból a főv. közkórházi központi gazdasági hivatal vezetőjéből és Horti Géza adóhiv. főszámtanácsosból, a tan. X. ü. o. kórházi alosztálya számvevőségi vezetőjéből állott.

— Ez a bizottság vizsgálata tárgyává tette a fővárosi közkórházak egész gazdálkodását is s ennek a bizottságnak összesitő jelentése fényes elégtételül szolgál azokkal a mesterségesen termelt, fentartott és mondhatnám folyton hangoztatott vádakkal, amelyek a kórházi gazdálkodást pazarlónak, hiányosnak s a felmerült tulkiadásokat e gazdálkodás következményeinek tulajdonitották. A jelentés erre nézve a következőket foglalja magában:

„Vizsgálatai során az albizottság a nagymérvü tulkiadás okát *nem a takarékosságra való törekvés szóvá tehető hiányában,* hanem a háborus és az azokat követő évek rendkivüli kedvezőtlen viszonyaiban, de főleg abban találta meg, hogy az állam által ezekben az években a költségvetések részletes tárgyalása nélkül az ápolási dijak igen alacsony összegben, még a főváros által kért, azonban szintén elégtelennek bizonyult ápolási dijaknál is alacsonyabb összegekben állapittattak meg, továbbá, hogy a drágaság állandóan, előre nem láthatott mértékben emelkedett."

— Majd a főv. kórházak szükségleteit ellátó főv. üzemekről szól a jelentés s a többek között pl. az élelmiszerüzemről a következőket mondja:

„Az élelmiszerüzem elsőrangu intézmény, igen nagy mennyiségekben és igy aránylag olcsón szerzi be az elsőrangu árukat és azokat nem a mindenkori irányárakon, hanem a beszerzési árakon juttatja el saját szállitó eszközeivel a kórházaknak, csekély rezsiköltség betudásával. Ugyanez az üzem szállitja

a kórházaknak a husnemüeket, tapasztalataink szerint elsőrendü minőségben."

A kórházak élelmezésének ellenőrzéséről igy szól a jelentés:

„Az élelmezési tiszteket egy élelmezési szakfelügyelő ellenőrzi, akinek irányitása mellett a főzéssel foglalkozó személyzet az ételeket *izletesen és takarékosan* készíti el. A jelentésünk elején emlitett kórházakban (Uj Szent János, Szent István és Zita kórházak) az élelmezés kiosztásánál váratlanul jelentünk meg *és az egyes élelmezési anyagok megfelelő mennyiségéről és igen jó minőségéről szereztünk meggyőződést.*"

A kórházak gyógyszer-, kötszer- és müszerszükségletét ellátó gyógyszer- és müszerüzemekről szólva a jelentés megállapitja, hogy ez üzemek eredményesen munkálkodnak azon, hogy a kórházak jelzett szükségleteit minél olcsóbban és jobban elégithessék ki. A müszerüzemről kijelenti, hogy *ügykezelése nem költséges és mintaszerü.*

A jelentés végén ismét *hangsulyozza* az albizottság, „hogy a *tulkiadás illetve hiány oka nem a gazdálkodás fogyatékosságában, hanem a háboru okozta kedvezőtlen gazdasági viszonyokban gyökerezik.*"

— Az illetékes minisztériumok hivatalos kiküldötteinek fenti megállapitásai azt a reményt kelthetik bennünk, hogy a népjóléti és munkaügyi minisztérium megszabadulván a fővárosi közkórházak gazdálkodásaira állandóan szórt vádaknak a fővároson káros befolyásától, ezentul még inkább támogatni fogja a fővárost abban, hogy a tulajdonképpen az egész ország középosztálybeli és szegénysorsu betegeinek ápolását és gyógyitását kiváló eredménnyel végző kórházait felszerelés és ellátás tekintetében mindenkor szinvonalon tarthassa.

— E reményünk már is teljesedésbe menőnek mutatkozik, amennyiben a népjóléti miniszter ur igéretet tett arra, hogy az Országos Betegápolási Alapot és a kincstárt terhelő ápolási költségek fedezésére a f. évi január 1-től kezdődőleg az állam által adott havi 12 millió korona előleget — tekintettel a közkórházi napi ápolási dijnak 130 koronáról 250 koronára történt emelésére — havi 30 millió koronára fel fogja emelni.

Kavarodás a villamosvasutak megváltása körül

Nem igaz a belga tárgyalások hire — Mi lesz a Közuti szabad vagyonával? — Ereky Károly megcáfolja a vezérigazgatóságáról szóló hireket

Liberális sajtóorgánumokban egyre gyakrabban látunk közleményeket a villamosvasutak megváltásáról és fővárosi kezelésbe való átvételéről. A megváltás folyamatban van, a vasut 1923 január elsején a főváros tulajdonába és kezelésébe kerül, de még mindig akadnak a tuloldalon naiv lelkek, akik azt hiszik, hogy meg lehet változtatni a változhatatlant és a villamosvasutakat valamely magántársaság kezén lehet hagyni. Igy legutóbb az a hir röppent fel egyes laptársainkban, hogy egy *belga tröszt* akarja bérbevenni a villamosvasutakat, sőt akadt olyan laptársunk is, amely azt is tudja, hogy egy állitólag *Bette* nevü belga ur járt egy brüsszeli tröszt nevében a városházán, hogy ott felvilágositásokat kérjen. A felvilágositásokat állitólag megkapta *Bette* ur, de azóta nem jelentkezett, nyilvánvalóan azért, mert nem hajlandó a Keresztény Községi Pártnak azt a szivességet megtenni, hogy a villamosvasutak terhétől megszabaditsa őket.

Nos, *erre a megszabaditásra igazán nincsen semmi szükség.*

A város saját erejéből át tudja és át fogja venni a vasutakat, képes vinni és fogja is folytatni saját erejéből a vasutak üzletvitelét.

E célból momentán semmiféle külföldi tőkére szükség nincsen és a főváros nincs is abban a helyzetben, hogy a vasutak átvételének mai zavaros állapotában, amikor csak részben tudja, hogy mit kap és mit vesz át, külföldi tőkecsoportokkal komoly tárgyalást kezdjen a vasutnál szükséges nagyobb rekonstrukciók finanszirozását illetőleg. Erre ráérünk akkor, ha a vasut a mienk lesz és

nem vagyunk hajlandók élelmes és kevésbé élelmes külföldi ügynökök kilincselését és érdeklődését készpénznek véve, máról-holnapra lemondani a vasutról,

azt ujra magánkézbe bocsátani, mikor az áldásosnak épen nem mondható magántársaságtól alig hogy megszabadult a főváros közönsége.

Végigkérdeztük az összes illetékes tényezőket az állitólagos belga ur tapogatódzásairól és mindenhonnan egyértelmüen azt a hiteles információt szereztük, hogy *efajta tőkebekapcsolási kisérletről, sőt még tapogatódzásról sem volt szó.* Az tény, hogy számos tőkecsoport, belgák éppen annyira, mint franciák, angolok csakugy, mint amerikaiak, érdeklődést mutattak a vasutak átvételére és e célból többizben kezdtek tárgyalásokat a főváros közlekedésügyi osztályával. Ezek a tárgyalások azonban bizonyos *informativ jellegü* felvilágositásokon és megbeszéléseken nem mentek és nem is mehettek, azon egyszerü okból, mert a főváros semmiképen nincs abban a helyzetben, hogy valamely tőke bekapcsolódásáról diszponáljon.

Külön fejezet illeti meg a Közuti állitólagos szabad vagyonának ügyét, mely körül a legvadabb tőzsdei spekuláció kering, aminek nagyrészben a Közuti itt-ott nyilvánosságra kerülő tulságosan optimisztikus álláspontja az oka. *Bódy* Tivadar dr., Budapest székesfőváros polgármestere, aki a *Közutinál* a megváltással kapcsolatos ügyeket intézi, azon a mindenesetre tiszteletreméltó, de a főváros által egyáltalában nem elfogadható véleményen van, hogy a gazdasági állapotok következtében a szerződésben körülirt feltételek már régen megszüntek és hogy a részvényfelpénzekből tartalékolt összegekből támadt invesztició, természetszerüleg a vállalat, illetve a részvényesek tulajdonát kell hogy képezzék továbbra is. A volt polgármester ur ezeket a vagyontételeket nem hajlandó átadni a fővárosnak és őszerinte is erre a momentumra vezethető vissza a Közuti papirjaiban legutóbb bekövetkezett árfolyameltolódás.

Hangsulyozni kivánjuk, hogy ez a vélemény a volt polgármester urnak *magánvéleménye*, mely kissé *tulmerész* és elébe vág olyan dolgoknak, amelyeknek megitélése tulmegy a volt polgármester ur hatáskörén. A rekonstrukció kérdésében, amely döntő hatással van a Közuti állitólagos szabadvagyonára, származzék az részvényfelpénzekből, vagy akármi egyébből,

egyetlen jottát sem fog engedni a főváros

és ha az erre vonatkozó tárgyalások eredményre nem vezetnek, a független magyar biróság fogja megvonni a határvonalat a közönség és a részvényesek érdeke között.

A villamosvasutak szőnyegen forgó kérdéséről különben munkatársunk kérdést intézett *Ereky* Károly fővárosi bizottsági taghoz, aki tagja a tizenkettes bizottságnak is. A kegyelmes urtól kérdéseinkre a következő válaszokat kaptuk:

— Mi igaz abból a hirből, hogy a kegyelmes ur lesz a megváltott vasutak vezérigazgatója?

— A bizottsági tagok közt felmerült az az idea, hogy én lennék egy megalapitandó részvénytársaságnak, amely az egyesitett vasutakat átveszi, az elnöke. Miután azonban sem ez a részvénytársaság megalakulóban nincs, sem pedig semmiféle konkrétum a dologban nincs, csupán néhány többségi fővárosi bizottsági tagnak a megbeszélése, *ez az egész dolog tárgytalan.*

— Mi igaz az állitólagos belga tárgyalásokból és abból, hogy a villamosok átvétele a főváros saját tőkéjéből nem eszközölhető?

— *Semmi.*

— Hogyan képzeli el kegyelmes ur a villamosok átvételét és továbbvitelét?

— Tekintettel arra, hogy tagja vagyok annak a bizottságnak, amely a villamos átvételével meg lesz bizva és mert a legszigorubban meg van szabva, hogy erről a kérdésről egyelőre nyilatkozni nem lehet, *nem nyilatkozhatom.*

A régi Pest

Budapest kövei

Irta: SALLAY ÁRPÁD dr. † 1

Budapest fekvésénél és természeti viszonyainál fogva szerencsés körülmények között épült város és ha a nyugateurópai városok átlagos sorsa szerint, azok népességének uralma alatt fejlődött volna, ma kétségkivül minden tekintetben a kontinens első városai között állna. Bizonyság erre az, hogy midőn a modern városfejlődésbe eső utolsó négy évtizeden belül a fejlődésnek csak valamennyire kedvező feltételei beálltak, a nagyvárosi jelleg kidomborodása az egyes vonatkozásokban ugrásszerü, mintha egyszerre kellene pótolni mindent.

A városépités terén, mely a városnak és lakóinak legelemibb létfeltételeit szabja meg, szintén beigazolódik állitásunk, mert mint látni fogjuk, ugy az egyes rövidebb időközökben kedvező körülmények folytán beállott fejlődés, mint a négy évtized alatt bekövetkezett városépitési haladás nem más, mint az egyes szökkenésszerü előretörekvésekből álló igazán nagyarányu ugrás.

Természetszerüleg ezen egyenlőtlen fejlődés magában rejti azt a hátrányt is, hogy ugy magának a városépitésnek terén, de általában más összefüggésekben is nehezen kiegyenlithető visszahatásokkal jár; egy-egy kérdésnek megoldása, vagy a város egy-egy helyének fejlesztése az idetartozó összefüggések kellő figyelembevétele nélkül, továbbá a szükséges pénzerő hiánya még a nagy és szerves fejlődésü multtal biró városokban is káros eredményeket hozott létre. Annyival rosszabb helyzetben volt Budapest, ahol a minden nagyvárosi jelleg nélkül való három községből kellett, többnyire mostoha körülmények között, rendesen szükös pénzerővel, a nagyvárosi követelményekhez mérten különösen kezdetben természetesen alig meg-megfelelően képzett és gyakorlott igazgatással s a nagyvárosi gondolkodásban és érzésben bizony csak lassan fejlődő polgárság mellett egységes, hatalmas, nagyszabásu és szép fővárost alkotni.

Ha ez csak valamennyire sikerült is, amint hogy sikerült, akkor szigoru mértékkel mérve is elenyészőek a történt hibák és mulasztások, ellenben annál bámulatosabb a jó eredmény, mely hálára kötelezi az utódokat mindazok irányában, akik ezen eredmény létrehozásában részesek.

A Duna-folyam által kettészelt városterület 19.444·29 hektárt tesz ki, amelyből a balpartra 9027·37, a jobbpartra 10·416·92 hektár esik. A balparti rész tulnyomóan sik, csak a keleti és délkeleti határszél felé vannak enyhe emelkedések; a jobbparti rész egyrészt tulnyomólag hullámos, jórésze völgyes-dombos, csak a folyó mellett egy keskeny szalag sik, amely a város északi, Óbuda beépitett része feletti és déli lágymányosi-kelenföldi részében tágul ki nagyobb sik területté.

A Várhegytől és a Gellérthegy keleti oldalától eltekintve, a jobbparti belsőséghez tartozó, vagy azt övező dombok szelid emelkedésüek, beépitésre, lakórészekül kiválóan alkalmasak. A természetadta körülményeknél fogva a balparti rész fejlődött ki kezdettől fogva ipari és kereskedelmi gócponttá, mig a jobbpart tulnyomóan lakórész maradt; mindazonáltal a balparton sem fejlődött mindezideig valóságos city s a gyárak települése sem egy vidéken történt, mint ez helyesen az ilyen ipartelepek megfelelő elhelyezésénél kivánatos volna, ami alatt a budapesti általános északnyugat—délkeleti széliránynál a gyáraknak a város délkeleti részére való csoportosulását kellene érteni. A beépitett terület az egész terület nagyságához viszonyitva még most is igen csekély: mindössze 2560 hektár, amiből a balpartra 1586 hektár, a jobbra 974 hektár esik; ebből is látszik a balpart nagyobb arányu beépitése. A Dunában levő három sziget, u. m.: Ujpesti-, Óbudai- és Margitsziget, speciális rendeltetésénél vagy fekvésénél fogva szintén kihasználatlan a belakositás szempontjából.

A város területe általában két nagyban összefüggő egészet tüntet fel, nem szakgatott, ami városrendezés szempontjából szintén előny.

A jobbpart északi és keleti részén huzódik végig a Rákospatak, az időnkint megujuló körcsatorna eszméjének egyik felhasználható része; ennek egy ága a talajvizből táplálkozó Köszörüárok; a déli pesti részen nyitott vizlevezető az Illatosárok. A jobbparton állandóan folyik az Óbuda északi határszélén levő Római-fürdő tavából eredő Malompatak, mely a körvasut felett ömlik a Dunába; ezenkivül a jobbparton szintén csak vizlevezető árkok vannak, melyek azonban az időnkint nagy mennyiségü hegyi vizek levezetése miatt városrendezési szempontból is sok gondot okoznak. Ilyen árkok: az Aranyhegyi-árok, az Ördögárok, Orbánhegyi-, Szendi-, Németvölgyi- és Sasadi-árok.

A talaj általában jó, a Duna szabályozásából nyert részeken és néhány beltelki folton (VI. és VII. kerület egyes részei, régi kertészföldek) feltöltött, de az egészségügy szempontjából már az is kifogástalan.

A fizikai viszonyok Budapesten az általános középeurópaiak.

A városépités szempontjából fontos adatok ezen vázolása után kiemeljük, hogy Budapest 50 év előtt területre Európa második városa volt a legutóbbi időkig; csak London, a kontinens többi városával a különleges viszonyoknál fogva semmiben össze nem hasonlitható óriás metropólis előzte meg 35.360 hektár területével; s Bécs, mely jórészt fejlett, önálló életet folytató községeket csatolt eredetileg

TÜSKÉK

„Akinek nincsen pénze,

járjon gyalog", — mondotta éppen nem szellemesen a közlekedési bizottság legutóbbi ülésén az egyik bizottsági tag, aki még mindig a Keresztény Községi Párt padsoraiból fejti ki nagyobb érdeklődésre számot egyáltalában nem tartó véleményét. A mélyen tisztelt bizottsági tag ur ezen nekirugaszkodása azon cél érdekében történt, hogy ha a fák nem is nőhetnek az égig, a bérkocsiárak felnőhessenek, — akinek pedig nincs megfelelő valutája, mert korona arra nem elég, hogy a bérkocsisok zsarnokainak arcátlan követeléseit teljesitse, az járjon a sajátmaga, a konfislovaknál mindenesetre rosszabbul táplált lábain. A közlekedési bizottság természetesen nem osztotta ezt a falusi kaszinóban is méltán feltünést keltő bölcseséget, hanem csak a lehetőség határain belül adott engedélyt a tarifák emelésére, azon véleményen lévén, hogy nem mindenkinek, főleg nem a támogatásra érdemes középosztálynak, van annyi pénz a zsebében, mint az adakozó kedvü bizottsági tag urnak. A Keresztény Községi Párt vezetősége nagyon helytelenül cselekedett, amikor a bizottsági tag urat a közlekedésügyi bizottságba osztotta be. A bizottsági tag urnak egyedül és kizárólag a szociálpolitikai bizottságban lenne könyörületes jószivével helye, esetleg rá lehetne bizni erre való tekintettel a polgármesteri nyomorakció vezetését is . . .

❖ ❖ ❖

Passiójátékokat

hirdet a Városligeti Szinkörből Budapesti Szinházzá avanzsált műintézet, melynek épületesnek nem nevezhető dolgairól bátor és szókimondó interpellációban értesitette a törvényhatósági bizottságot Minke Béla, a buzgó kőbányai városatya. Az interpellációra még nem kapott választ a törvényhatósági bizottság, de a Feld-szinházban már volt szerencsénk, az az inkább szerencsétlenségünk a legujabb Matyiádához, mely már cimével is: „Ahogy mi kinézünk" izelitőt adott a vezérdirektor urtól megszokott ligeti szellemességből. A zsargonjellegü darab állitólag telt és szabadjegymentes házakat vonzott Feldék szinházába és igy annál csodálatosabb, hogy a derék dinasztia most passiójátékra adta árva fejét. Ahogy mi kinézünk! Pont, vagy hogy Feld-féle kifejezéssel éljünk, auszgetippelt Matyira van itt szükség krisztusi tragédiát játszani és keresztény kulturát hirdetni. A szinjátszásnak ezen nemét hagyja Feld ur Oberammergau vagy Mikófalva számára még akkor is, ha, ami nagyon valószinü, csupán érdemei öregbitésére adta albérletbe szinházát a passiójátékokat rendező részvénytársaságnak, hogy kedves legyen cselekedetével a keresztény-párt szine előtt. Nos, a cselekedet egyáltalában nem kedves és a mi szivünk nem fog meglágyulni, még akkor sem, ha a direktor ur érzületének bebizonyitására a Bazilika harangozói állását fogja megpályázni...

❖ ❖ ❖

A Budapesti Általános Tejcsarnok

városligeti tejivójában furcsa világ járja. A yoghourt és az aludttej mellé szalonzenét is szolgáltat az élelmes igagatóság, valószinüleg azért, hogy a kiválónak éppen nem mondható tejkészitmények „élvezése" közben a vendégeket jobb kedvre deritse. A kávé rossz, de legalább napról-napra drágább a Tejcsarnok ezen ivójában, a kiszolgálólányok azonban fessek és elegánsak és csak az igazgatóság böles határozatán mulik, hogy a zene hangjai mellett táncra perdülhessenek a vendégekkel. A sugdosások és idegenkedésnek egyáltalán nem mondható kézfogások után csak ez hiányzik a BÁT. városligeti tejivójából, hogy teljes legyen a kép, melyet a Stern Samu-féle hagymaexportok áporodott illata leng körül. Szerencse a szerencsétlenségben azonban, hogy a jövő év végén lejár a BÁT. zenekarral sulyosbitott bérlete, amint hogy lejár a Stefánia-uti kioszk-bérlete is, vagyis a Városháza BÁT.-ékkal csupán a Központi Tejhivatal utján lesz kellemesnek egyáltalán nem mondható összeköttetésben. Azonban, ami ezeknek az uraknak szivósságát illeti, könnyen megtörténik, hogy addigra még tiz uj tejivóra bérelnek, természetesen nem fővárosi területen helyiséget maguknak, ahol a zeneszón kivül a shimmyt és a kánkán is bevezetik a tejfölös turó mellé.

HIREK

• • •

Ki lesz Sallay Árpád utóda? A Sallay Árpád dr. halálával megüresedett tanácsnoki állásra az első rendes évi közgyülés, mely minden valószinüség szerint szeptemper 20-án lesz, fogja a pályázatot kiirni. Arról, hogy ki lesz az uj tanácsnok, még semmit sem lehet tudni, a világgá röpitett kombinációk korai hiresztelések. Arról is szó van különben, hogy a közeljövőben *több előljárói állás* nyugdijazás folytán megürül, ugy hogy a közgyülésnek módjában lesz a jogos ambiciókat kielégiteni.

Megdrágul a gáz és a villany. A szénárak és munkabérek folyton fokozódó emelkedése a közeljövőben a villany és a gáz árának ujabb megdrágulását vonja maga után. Az erre vonatkozó tárgyalások már folynak a világitási müvek igazgatósága és a főváros világitási ügyosztálya között, amelyek eredményeképpen az emelés már a jövő héten a világitási bizottság és azután az első őszi közgyülés elé kerül. Az emelés mértékére nézve még nincs megegyezés, annyi azonban már most bizonyos, hogy *a villany jelentékenyen nagyobb mérvben fog drágulni*, mint a gáz, mert a gázmüveknél a melléktermékek árának felemelésével magának a gáznak drágulását *csökkenteni lehet*.

Városházi Almanach

cimmel lapunk felelős szerkesztőjének szerkesztésében és kiadásában a közeljövőben nagyérdekü munka hagyja el a sajtót. Mindenkinek szüksége van a Városházi Almanach-ra, akinek bármilyen kapcsolata van a budapesti városházával, mert a

Városházi Almanach

magában foglalja a városháza teljes hivatalos cimtárát az elnöki ügyosztály összeállitásában. Ezenkivül magában foglalja a Városházi Almanach a törvényhatósági bizottság tagjainak névsorát, a városház hivatali utmutatóját, a városházával rokonintézmények cimtárát, — csupa olyan adatot, melyet nem nélkülözhet sem a hivatalok, sem a gyakorlati élet embere. Régen érzett hiányt pótol a

Városházi Almanach,

melyben csupa gyakorlati dolog fog rendelkezésére állni Budapest közönségének. A

Városházi Almanach

szerkesztősége és kiadóhivatala V., Kálmán-utca 20., I. emelet 1. szám alatt van és a megjelenő műre előjegyzéseket és hirdetéseket már most elfogad a kiadóhivatal.

Antalffy Géza áthelyezése. *Sipőcz* Jenő dr. polgármester *Antalffy* Géza tanácsjegyzőt a városrendezési ügyosztályból a IX. kerületi előljáróságra helyezte át. Egyik laptársunk ellenkező állitásaival szemben kötelességünknek tartjuk megállapitani, hogy *Antalffy* tanácsjegyző egyike a kar egyik legkiválóbb és legszorgalmasabb tagjainak és a ferencvárosi előljáróságra való kihelyezése a többségi párt egyes tagjainak kérelmére történt, akik Antalffy nagy szorgalmát és tehetségét a IX. kerületi előljáróságon óhajtják érvényesitve látni.

A mentők uj igazgató-főorvosa. A Budapesti Önkéntes Mentőegyesület legutóbb tartott igazgatósági ülésén a nemrég elhunyt *Kovách* Aladár dr. helyére *Kirosztek* Győző dr.-t nevezte ki igazgató-főorvossá az uj igazgató-főorvos, akinek elődjéről irt megható emlékezését az *Uj Budapest*-nek volt alkalma közölni, európai látkörü, nagytudásu orvos, akinek vezetése még a mai nehéz viszonyok között is az intézmény uj felvirágozását vonja maga után.

18.000 hektárnyi területéhez, csak a legutóbbi időben került kiterjedés tekintetében 27.600 hektárral a második helyre. Csakhogy Bécset nem vehetjük a mi városépitési viszonyainknál mértéknek, mert egyébként egyenlő viszonyok mellett is ez a város évszázadokon át nyugodtan fejlődött, annak naggyá tételén az utolsó polgártól fel a fejedelemig mindenki állandóan közremunkált; ezzel szemben köztudomásu, hogy nálunk mindez nem volt igy. Hiányzott a kereskedelem, az ipar, nem voltunk bekapcsolva semmiképp sem a nemzetközi forgalomba, hiányzott a kultura, hiányzott a szó valóságos értelmében vett városi polgárság, nem voltunk főváros, nem törődött velünk a mindenkori fejedelem s igy az, hogy oly nagy területtel kezdtünk fővárost alkotni, tulajdonképp csak hátrányunkra volt.

Még egy szempontra kell az olvasó figyelmét felhivnunk, hogy tisztán láthassa, milyen állapotból indul ki az egyesitett magyar főváros fejlődése.

Midőn arról irunk, hogy Budapesten ötven év alatt városépités szempontjából mi történt, nem szabad még azt sem figyelmen kivül hagynunk, hogy maga a városépités tudománya az 50 év előtti időben még a müvelt külföldön is meglehetősen ismeretlen valami volt; az elméleti és gyakorlati városépitő tudásban iskolázott emberek, tehát a hivatásos vezetők tulajdonképp hiányoztak és majdnem kivétel nélkül ugy történt az egyes városépitési kérdések megoldása, hogy már tarthatatlanná vált az akkori fogalmak és igények szerint is valamely közlekedési, forgalmi akadály, vagy közegészségi, lakásügyi állapot s kénytelen-kelletlen hozzá kellett látni valamely változtatáshoz. Hosszu időre szóló, minden, a városépités fogalma alá eső szempontnak figyelembevételével, tervszerüen, tehát helyes általános tételek szerint kidolgozott városépitési müveletekről, akár tervezésről, akár kivitelről legyen szó, beszélni vajmi ritkán lehet abban az időben, annyival is inkább, mert a mult század 40-es, 50-es és 60-as évei az általános politikai és gazdasági viszonyoknál fogva sem voltak arra alkalmasak, hogy közületek vagy nagyon hatalmas egyes emberek (sok nagyszabásu városépitési mü tudvalevőleg uralkodók és más hatalmas emberek kedvtelésének köszöni létét) nagyobb városépitési munkákra vállalkozzanak.

Annál többre tarthatjuk tehát, ha nálunk, az akkor még alig „nyugat"-számba menő Budán és Pesten történt olyan városépitési kezdeményezés, melytől nem lehet megtagadni, hogy az akkor még kialakulóban is alig levő városépitési tudomány igazságainak és tételeinek igyekezett többé-kevésbbé megfelelni s az illető müveletet intéző közületeknek és férfiaknak kiváló gyakorlati érzékéről és mély gondolkodóképességéről tesz tanuságot, hogy létrehoztak annyit-amennyit.

A szabályozás.

Nem akarunk itt részletesen szólni József nádor és a szépitő (utóbb épitő) bizottság működéséről, amely a nagy tüz- és vizveszedelem alkalmaitól eltekintve tulajdonképp mégis csak telekrendezési munkákat végzett; ezáltal semmiképp sem akarjuk lekicsinyelni működésük jelentőségét, sőt kiemeljük, hogy ez az 1808-tól 1870-ig tartó működés hazánk és városaink állapotát tekintve valóban egyedülálló és különösen kiemeljük, hogy ezen időszakban megtörtént Pest lejtmérése, kelt két épitési rendtartás, mely munkálatok kétségtelenül alapvető jellegüek. Mégis a tulajdonképpeni városépitő munkálkodás csak a fővárosi közmunkák tanácsának felállitásával kezdődik, mely hatóság az 1870:X. t.-c. alapján 1870 junius 23-án felerészben a kormány által kinevezett, felerészben a három város kiküldötteiből megalakult.

A törvény 24 millió forint kölcsönösszeget és további jövedelmeket boesátott a közmunkák tanácsa kezelte fővárosi pénzalap rendelkezésére.

Az a körülmény, hogy a városok egyesitésekor a fővárosi közmunkák tanácsa már nemcsak, hogy szervezve van, de nagyarányu működést is fejt ki, valamint az, hogy ez a működés és az intézmény a kormány különös védelmében és támogatásában részesül; hogy a fővárosi közmunkák tanácsa valóban nagy kérdésekben igen nagy eréllyel és a rendes városigazgatásban akkoriban szokatlan szaktudással ragadja meg a kezdeményezést s végül az, hogy az egyesitett városok egyike sem volt sem igazgatásilag, sem műszakilag, sem pénzügyileg e nagy kérdések megoldására berendezkedve, ami egyébként a fővárosi közmunkák tanácsa felállitásának egyik oka is: mindez természetszerüleg a fővárosi közmunkák tanácsának biztositja az elmult 50 év nagyobb részében a városépitési kérdésekben a tulsulyt.

Csak az ujabb időben, midőn a város nagyarányu fejlődésével a fővárosi közmunkák tanácsa kezelte fővárosi pénzalap jövedelme egyáltalán nem mutatkozott elegendőnek a feladatok megoldására, annál is inkább, mert az alap jövedelmét legnagyobbrészt maga a kormány vonta el rendeltetésétől s mióta maga a közmunkák tanácsa állami előlegek hijján egyre gyakrabban vonja be a teherviselésbe közvetlenül a fővárost, azóta növekedik a főváros befolyása a városépitési ügyekben, ugy hogy ma már a kezdeményezés is jobbára a városi hatóságnál van.

E kitérés után folytatjuk az események fonalát.

A szükséges felvételi és térképezési munkák elvégeztetése után a fővárosi közmunkák tanácsa már 1871. márciusában pályázatot hirdetett Budapest általános beosztási és szabályozási tervére.

(Folyt. köv.)

Készül a főváros jövőévi költségvetése. *Csupor* József dr. tanácsnoknak, a pénzügyi osztály vezetőjének, eltökélt szándéka, hogy ebben az esztendőben a törvényben előírt időben a főváros törvényhatósági bizottsága elé viszi a jövőévi költségvetést. Az ügyosztályokhoz, üzemekhez és egyéb hivatalokhoz, még május havában kiment a polgármester leirata a költségvetés összeállitására vonatkozóan, de értesülésünk szerint még csak igen kevés adat érkezett be *Sebő főszámtanácsoshoz*, aki a költségvetés összeállitását esztendők hosszu sora óta lelkiismeretesen végzi. Ugy tudjuk, hogy a költségvetés a városházi élet egész vonalán jelentékenyen tulszárnyalja a mult esztendei adatokat, ugy hogy a mult év másfélmilliárdos költségvetéssel szemben *a folyó esztendőben a költségvetési előirányzat összege meg fogja haladni a hárommilliárd koronát.*

Mi lesz a világitási oszlopok reklámtábláival? Megirta az *Uj Budapest*, hogy az *Általános Hirdetési és Reklámvállalat* a *Lloyd Hirdetővállalattal* társulva, azzal a kérelemmel fordult a főváros tanácsához, hogy a főváros területén lévő világitási oszlopokat diszes keretü hirdetési táblák elhelyezésére vehesse igénybe. A bérlet ügyében elvi határozatot hozott a főváros tanácsa, nagyon helyesen visszautasitva minden aknamunkát, mely a fővárosnál a kiadott bérleti engedély visszavonása céljából megindult. Az az elv, hogy a dolgot házikezelésben kell megcsinálni, nem állhat meg, mert a fővárosnak, ha már harminc milliót be akar fektetni valamibe, ennyibe kerül ugyanis a táblák felszerelése, *iskolákra, kórházakra kell a pénz és nem egy rizikóval járó vállalatra.* Értesülésünk szerint a főváros tanácsa egyik legközelebbi ülésén *ujra előveszi az ügyet* és most már részleteiben is letárgyalja hozzájárulván ahhoz, hogy a főváros külseje, mint például *Frankfurt* is, egy kedves és ötletes reklámszolgálattal szépüljön.

Városi képtárat alakit a főváros. A főváros még a békeévekben rengeteg muzeális értékü képet, szobrot és mütárgyat szerzett be, amelyek most el vannak szórva a főváros hivatalaiban, nagyobbrészt a központi városházán, és a közönség számára *hozzáférhetetlenek.* A szociálpolitikai ügyosztályban most az a terv merült fel, hogy a hivatalokból összeszedik a muzeális értékü dolgokat és azokból párisi mintára külön fővárosi képtárat alkotnak. Ehhez a képtárhoz hozzáveszik a most Budán, a Verpeléti-utcai iskolában elhelyezett *Zichyféle gyüjteményt* is és ekkor olyan képtára lesz a fővárosnak, mely méltón sorakozik a Szépmüvészeti Muzeum mellé. Csupán egy bökkenő van: a helyiség kérdése. A fővárosnak ugyanis nincsen megfelelő épülete, ahol muzeumszerüen lennének a mütárgyak elhelyezhetők. Ezért legujabban az a terv merült fel, hogy a *Városligetben emel a főváros a képtár számára megfelelő épületet.*

A legérdekesebb irodalmi esték egyikét igéri a *Belvárosi Szinház* szombati bemutatója, mely a tavalyi párisi szezonnak klasszikus gyanánt értékelt szenzációját, *Obey* és *Amiel A mosolygó asszony* cimü tragikomédiáját hozza szinre, Németh Juliska, Harsányi, Somlár, Boray, Hahnel, Pappné, Zenta Zelica és Philippi Irén szereplésével. Szinre kerül ezen az estén a hires *Evreinov*-nak *A vig halál* cimü zenés játéka is, Lányi Viktor zenéjével és Gellért, Bánóczyné, Baróti és Bánki fellépésével.

67—74-ik előadása lesz a jövő héten a nagysikerü *Három a tánc* cimü daljátéknak a *Királyszinházban* Most és jövő vasárnap délután *János vitézt* adják 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

A pupos Boldizsár bemutatója. A Magyar Szinház idei évadja a legtisztább irodalom jegyében indul meg. Első darabjának, a *A pupos Boldizsár* cimü legendának szerzője *Timár J. Mihály* teljesen uj ember a szinpadon, aki abban az életkorban mutatkozik be, amikor a legtöbb irónál a müvészi célok és a stilus iránya teljesen kikristályosodott. Költői szépségekben gazdag darabját a szinház hozzá méltó keretben adja. A cselekményt végig kisérő és aláfestő zenét a „La maine" cimü pantomimo világhirü komponistája, *Berény Henrik* irta és 28 tagból álló zenekar fogja kisérni. A teljesen uj stilust diszleteket *Básthy István* tervezte. A darabot *Törzs Jenő* rendezi, aki egyuttal a cimszerepet is játssza. Kivüle *Pécsi Blanka, Vaály Ilona, Simon Marcsa, Körmendy, Kabos, Boross és Pártos* játsszák a főszerepeket. A darabhoz teljesen uj kosztümök készülnek.

A Vigszinház e heti müsorát a *Cserebere* előadásai iránt mutatkozó rendkivüli érdeklődés miatt kivételesen ugy állapitották meg, hogy hat este kerül szinre a szenzációs énekes ujdonság. Csak péntek este játszák a *Kék frakkot.* Péntek délután a *Diákéletet,* vasárnap délután az *Ördögöt* ismétlik.

Három előre eladott táblás ház közönsége tapsolt a *Lili bárónő* Blaha Lujza-szinházi reprizének. A szellemes és mulatságos szövegkönyv, a szebbnélszebb zeneszámok, a feltünést keltő kiállitás, a pompás ruhák megérdemelt nagy sikert arattak. A főszereplőket: *Péchy* Erzsit, a Király-szinház primadonnáját, Vigh Mancit, a két bemutatkozó uj tagot, Lászlót és Tamást, Szirmait szünni nem akaró tapsokkal jutalmazta a közönség és ének, valamint táncszámaikat ujra és ujra ismételtette.

Móricz Zsigmond, Szép Ernő, Szenes Béla, Emőd—Szirmai, Kőváry Gyula, Békeffy és Györgyi—Faragó tréfás jelenetei kerülnek szinre az *Andássy-uti Szinház* szeptember 7-iki szezonnyitó bemutatóján. Külön szenzációi az uj müsornak *Németh Juliska* Petőfidala, *Kökény Ilona* brilliáns szólói és *T. Forrai Rózsi* vendégjátéka az uj Szenes-vigjátékban. A müsor főerőssége még: *Vaszary Piroska, Bánóczyné, Ürmössy Anikó, Gyöngyi Izsó, Gellért, Bársony, Baló, Kabos, Matány* stb. kitünő szerepekben. A csütörtöki bemutatóig az 50-ik előadását jubilált Amálka tánt, Királyidill müsort játsszák, mely iránt most is állandó nagy az érdeklődés.

Hans Müller Tüzek cimü darabja, melynek legutóbb is táblás ház közönsége tapsolt, a héten még szerdán és csütörtökön szerepel a *Magyar Szinház* müsorán, mindannyiszor a bemutató kitünő szereplőivel.

Casanova, A gazdag lány, Kiki. A *Belvárosi Szinház* jövő hetét e három nagysikerü darab előadásai töltik be. *Schnitzler Casanováját* kedden, csütörtökön és szombaton. *A gazdag lányt* hétfőn, szerdán, pénteken és vasárnap este adják. Most és jövő vasárnap délután 3 órakor mérsékelt helyárakkal a mulatságos *Kiki* cimü vigjáték kerül szinre.

Az Apolló-szinpad előre eladott zsufolt házai bizonyitékai az uj müsor nem közönségesen szenzációs sikerének. Nincs vége-hossza a kacagásnak, tapsnak, amelyek a mondatok közt szakitják félbe a szinészeket. A változatos müsor a vidámság jegyében folyik le, amelynek szolgálatába olyan népszerü neveket állitott az Apolló, mint: Szőllősi Rózsi, Haraszti Mici, Kondor Ibolya, Sándor Anna, Hollós Bora, Posner Magda, Győri Matild, Berky Kató, Faragó Sári, a két vendég: Ujváry Lajos, Radó Sándor és a többiek: Bánóczy Dezső, Kőváry Gyula, Salamon Béla, Herczeg Jenő, Szenes Ernő, Áldori László, Bende László, Barabás Peti. Blüett, tréfák, operett teszik változatossá a müsort, melyeket kipróbált kabarészerzők irtak: ifj. Békeffy, Kőváry, Szőke Szakáll, Zágon és Losonczy Dezső, a szinház zeneszerző karmestere; egy finom rokoko-maszkajáték, melyet ifj. Radó Antal irt és jobbnál-jobb szólók, melyeket Sándor Anna, Radó Sándor, Szőllősi, Bánóczy és Kondor adnak elő. A müsor az uj rendezőnek: dr. Bánóczy Dezsőnek első munkája.

KÖZGAZDASÁG

Magyar Ruggyantagyár Részvénytársaság. A minap megtartott rendkivüli közgyülés a részvénytőkének 30.000.000 koronáról 60,000.000 koronára való emelését határozta el. A kibocsátásra kerülő rszévényekből 75.000 daabra 2:1 arányban 200 koronás árfolyamon, melyhez kibocsátási költség fejében 100 K számitandó, összesen tehát darabonkint 300 koronáért a régi részvényeseknek elővételi joguk lesz. A további 75.000 részvényből 25.000 darab szabad kézből helyeztetik el, mig az ezután fenmaradó 50.000 darab egyelőre tárcában marad, hogy különleges okok fenforgása esetén rendelkezésre álljon.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**

Társszerkesztő: **FABRITZKY ANTAL.**

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.

Felelős vezető: Tiringer Károly müszaki igazgató.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
Minden este fél 8 órakor a nagyszabásu szeptemberi varietéműsor
és **Magyar Erzsi** vendégfelléptével **Aranymadár** Harmath-Zerkovitz nagysik. operettje

Fővárosi CIRKUS Városliget
Naponta este ½8 órakor
csütörtökön, szombaton délután 4 órakor
ILLENEB állatszeliditő
6 oroszlán, 2 tigris, 2 medve ezenkivül az
Telefonszám: 55-55 **uj szeptemberi müsor.**

TELEFON: JÓZSEF 21—16. **TABARIN** BUDAPEST, VIII, RÁKÓCZI-UT 63.
A KIVÁLÓ SZEPTEMBERI MŰSOR:
2 SEIFFERT, a kontinens legjobb táncosai. EDDY és HEDDY skandináv táncduett.
NAGY ANNUS és TAMÁS BENŐ chaplin-táncparódiák és a többi elsőrangu kisérő müsor.
Kitünő meleg konyha. Kezdete ½10 órakor.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

SCHMIDT-NÉPARÉNA
(Volt Barokaldi) a Városligetben.
Naponta diszelőadások
délután 3 órától.

„JUSTRAM" izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

Szeptember hó 21-én nyilik meg az
ŐSZI DIVATKIÁLLITÁS
a Vigadóban.
Rendezi: a Művészeti és Kiállitási r.-t.
VI., Vilmos császár-ut 43.
Telefon: 115—61. Telefon: 115—61.

14009.
1922. — XII. tan. sz.

Versenytárgyalási hirdetés.

Budapest Székesfőváros Elektromos Müveinek igazgatósága az I., Budafoki-ut 13527/1, 2, 3 hrszámu telken levő elektromos kazán- és gépház toldaléképület ács és tetőfedő munkáira és az azokkal kapcsolatos szállitások végrehajtásának vállalatbaadására

nyilvános irásbeli versenytárgyalást

hirdet.

Az alább megjelölt helyen átvehető feltételek értelmében szabályszerüen kiállitott irásbeli ajánlatok magyar nyelven szerkesztve, az egységárak megjelölésével (egységáras versenytárgyalás) teendők.

Az előirt okmánybélyegekkel ellátott, szabályszerüen tett és aláirt ajánlatot pecséttel lezárt boritók alatt *1922. évi szeptember hó 15-én (péntek) délelőtt 11 óráig* a Budapest székesfőváros tanácsi XII. világitási és vizvezetéki ügyosztályának kezelő irodájában *Eller Károly* kezelőfőtiszt ur, vagy helyettese kezéhez (IV., Központi városház, II. emelet 295. ajtószám alatt) kell benyujtani, vagy oly időben postára adni, hogy az ajánlat a jelzett határidőig a tanácsi XII. ügyosztályba beérkezzék.

A fenti munkákra az ajánlati végösszeg után számitott 2%-nak megfelelő összegü bánatpénz teendő le a vállalati feltételekben körülirt módon.

Az előbb megnevezett határidőre beérkezett összes ajánlatok ugyanazon napon d. e. 12 órakor a tanácsi XII. ügyosztályban fognak nyilvánosan felbontatni, amely eljáráson az ajánlattevők, vagy azok igazolt képviselői jelen lehetnek.

Az ajánlattevők ajánlataikkal a végleges döntésig, de legfeljebb 14 napig kötelezettségben maradnak.

Kizárólag csak olyan ajánlatok vétetnek figyelembe, melyek a «Külön kikötések» 1. pontjában foglaltatnak szigoruan megfelelnek.

A versenytárgyalási hirdetést, az ajánlati ürlapot, a vállalati feltételeket, az általános és részletes munkafeltételeket, a külön kikötéseket, a szerződés tervezetet, a költségvetést és a költségvetés függeléket a jelentkező ajánlkozók *Reichl Kálmán* megbizott épitésznél (IV., Városház-utca 14. V. emelet) hétköznapokon délelőtti 9 és 12 óra között 100 korona lefizetése ellenében megszerezhetik.

A tervek ugyancsak a fentnevezett megbizott épitésznek irodájában tekinthetők meg, ahol a kivánt müszaki felvilágositások is megadatnak.

Az Elektromos Müvek igazgatósága fentartja magának azt a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között, tekintet nélkül az ajánlott árakra, szabadon választhasson, hogy a munkát, vagy szállitást az ajánlattevők között tetszése szerint megoszthassa, vagy amennyiben a versenytárgyalás eredményét kielégitőnek nem találná, ujabb nyilvános, vagy korlátolt versenytárgyalást tarthasson, esetleg a munkák vállalatba adása tekintetében másként is intézkedhessék, illetve a vállalatbaadástól teljesen eltekinthessen.

Tekintettel arra a rendkivül fontos közérdekre, amely a tervezett épitkezés mielőbbi létesitéséhez füződik, az Elektromos Müvek igazgatósága kijelenti, hogy a munkák végérvényes odaitélése iránt hozandó határozatai ellen jogorvoslat csakis birtokon kivül vehető igénybe.

Budapest, 1922. évi augusztus hó 18-án.

Budapest Székesfőváros Elektromos Müvei
Igazgatósága.

11. évfolyam Budapest, 1922 szeptember 20 31—32. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden héten ✦ Előfizetési ára: Egész évre 960 K ✦ Félévre 480 K ✦ Negyedévre 240 K ✦ Egyes szám ára 20 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A drágaság ellen való küzdelem

par excellence fővárosi feladat. A főváros kötelessége, hogy lakosait a lehetőség szerint kimentse a drágaság karmaiból és számukra adójuk ellenében a kommunitás keretein belül a megélhetéshez könnyebbséget nyujtson. Ezt a célt szolgálták a főváros háborus akciói, a jegyrendszer, az ármaximálás, a kereskedelemnek az a megkötöttsége, amelyre a megélhetés minimumának biztositása céljából minden háborut viselő ország fővárosának szüksége volt.

A szabadkereskedelemben, amelyet minden háboruokozta baj és drágaság csudatevő gyógyszeréül hirdetett a kereskedelem ezernyi-ezer fogadatlan és fogadott prókátora, nagyon csalódtunk. Éppen ezért most, mikor ujra előttünk állanak a háborus élelmezés gondjainál is sulyosabb ellátási gondok, minden utnak Rómába, a kötött kereskedelemhez való visszatéréshez kell vezetnie. Ezt kivánja mindnyájunk érdeke, ezt kivánja a fővárostól annak minden lakosa, aki nem akar a szabadkereskedelem hullámaiban éhenhalni.

Még egy szempont van, amelyet nem szabad szem elől tévesztenünk a mai sulyos időkben és ez az árdrágitók hathatós hatósági üldözése. Az Árvizsgáló Bizottság és az uzsorabiróság működését mi csekélynek és elégtelennek tartjuk, mert egyikük sem képes az idők sulyosságához mért büntetéseket kiszabni. A százezres pénzbirságokat könnyen megfizeti a kereskedő, a kofa leüli a pár napot és marad minden a régiben. Legfeljebb az történik, hogy az árus néhány héten keresztül az elszenvedett büntetést „belekalkulálja“ az árakba.

Külön bizottságra van szükség, amely a drágaság kérdésével elméletileg és gyakorlatilag foglalkozik és a főváros hatóságának hatalmi körén belül igyekszik az árdrágitó dzsungelben rendet teremteni. Ma a fővárosnak ilyen központi bizottsága nincsen, mert vannak olyan kérdések, amelyek megtárgyalhatók a közélelmezési bizottságban vagy a közgazdasági bizottságban, de egyik bizottságnak sincs meg az összes közszükségleti cikkekre kiterjedő hatásköre, még kevésbbé nincs meg határozatainak ez a gyors szankciója, amely azokat csakugyan hasznosakká teszi.

Tisztelettel inditványozzuk tehát, hogy a főváros törvényhatósági bizottságának első őszi közgyülése küldjön ki a legszélesebb hatáskörrel felruházott drágasági bizottságot, mely a nemzetgyülés drágasági bizottságával karöltve, de annál sokkal szélesebb alapokon foglalkozzon a közszükségleti cikkek árának kérdésével. Ez a bizottság lenne hivatva megállapitani a főbb cikkek piaci árait, megvizsgálni a termelési és eladási ár közötti különbözeteket, megfigyelni, hogy kiknél és menynyivel drágul az élelmiszer és ami talán a legfontosabb, a főváros élelmiszerkereskedéssel foglalkozó üzemei számára megfelelő összegü pénzről gondoskodni, akár állami hitel, akár más formában, hogy a lakosság téli szükséglete a legfontosabb élelmiszerekre biztositva legyen.

Az árdrágitókra és áruelrejtőkre vonatkozólag pedig ugyancsak ennek a bizottságnak kellene olyan büntetéseket alkalmaznia, amelyek nem máról-holnapra kiheverhető pénz- vagy elzárással büntessék, hanem existenciájukban sujtják azokat, akik mindnyájunk napi száraz kenyerén hiznak kövérre. Az áruelrejtő és árdrágitókereskedőktől és iparosoktól az elsőfoku iparhatóság, az előljáróság utján el kell venni az engedélyt és igazolványt, a főváros vásárcsarnokaiban és nyilt piacain árusitóktól a fülkét vagy helyet, a fa- és szén drágitóitól a kicsinyben való árusitás jogositványát, vagy is azokat az engedélyeket és jogositványokat, amelyek nélkül árusitani nem lehet és nem szabad.

A tisztességes kereskedelemnek és iparnak nem kell ezektől a drákói rendszabályoktol félnie. Maguk a kereskedemi és ipari testületek azok, amelyek meg fogják köszönni a fővárosnak a tisztitó hadjáratot, hiszen maguknak az erkölcsi testületeknek az érdeke, hogy hulljon a férgese. Egy-két elrettentő példa után, minden pénzbüntetésnél és elzárásánál hatásosabb fenyegetés fogja inteni gyomrunk tulmohó vámszedőit a tisztességre és becsületre.

A főváros nyugodtan tekint a Közuti-per elé

A tanács a megvételre tett intézkedéseket bejelenti a közgyülésnek — Szó sem lehet a forgalmi érték körüli megváltásról — Szabó Imre dr. tiszti főügyész sulyos kritikája a Közuti eljárásáról

Rényi alpolgármester megcáfolja a külföldi tárgyalások hirét

A városháza és a városi politika érdeklődésének előterében még mindig változatlanul a villamos vasutak megváltása áll, mely különös aktualitást nyert e héten a Közuti-részvények nagy tőzsdei áremelkedésével. A közlekedésügyi ügyosztályban lázasan folyik a munka és *Rényi* Dezső alpolgármester, akinek resszortjába ez ügyosztály tartozik, naponként jelentést tétet magának az ügy állásáról.

Az ügyosztály most azon a terjedelmes jelentésen dolgozik, amelyet a megváltás kérdéséről már a közel jövőben a közgyülés elé fog terjeszteni. Ez alkalomból felkerestük *Rényi* alpolgármestert, hogy tőle, a kérdés legalaposabb ismerőjétől és hivatott magyarázójától tudjuk meg az ügy mikénti állását. Őméltósága szives volt munkatársunknak a következő nyilatkozatot tenni:

— Miután a főváros ugy a közuti vasutnak, mint a villamos városi vasutnak területhasználati szerződését 1923 január 1-re felmondotta, ennek következtében természetesen ma a hatóság előtt csak az a probléma áll fenn, hogy január 1-én mi történjék a vasutakkal. Azt a tervet, hogy a vasuti üzemeket a főváros korábban vegye át, miután ez a módozat a fennálló jogviszonyok mellett a fővárosra semmi előnnyel nem kecsegtetett már *elejtettük* és most kizárólag a január 1-ei helyzettel kell foglalkoznunk.

— A megváltás a területhasználati szerződések szerint kétféleképen történhetik és pedig vagy ugy, hogy a főváros és a két vasut között a megváltás feltételeire vonatkozólag kompromisszum alapján megegyzés jön létre, vagy pedig ugy, hogy békés megegyezés hiányában a főváros szigoruan a területhasználati szerződések határozmányaira helyezkedik és ezen az alapon kivánja a kérdést megoldani.

— Nem tudom, hogy közérdekü dolog-e azokat a szerződésbeli pontokat felsorolni, amelyek elintézése az általam emlitett két módon következhetik be; de ha már szivesek voltak hozzám általánosságban kérdést intézni, felemlithetem, hogy a nézeteltérések a közuti vasut és a főváros között a következő pontokban foglalhatók össze:

1. A területhasználati szerződések szerint az engedélyek lejártáig, vagyis a közutinál 1948-ig, a városi villamos vasutnál pedig 1941-ig fizetendő átlagosztalék és felülosztalék kérdése.

2. Annak a megállapitása, hogy a társaság által beruházott tőkéből mennyi terheli megtéritési kötelezettségként a fővárost.

3. Annak a megállapitása, vajjon a vasuti berendezések tényleg oly üzemképes jó állapotban vannak-e, amilyent a főváros az átvételkor a vasuttól a szerződés értelmében joggal igényelhet.

4. A fővárost a szerződés értelmében megillető tartalékalapok megállapitásának és átvételének kérdése.

5. A fővárost megillető hátralékos területhasználati dijak kérdésének a megoldása.

6. Annak a kérdésnek a tisztázása, vajjon a vasut által különféle jövedelmi forrásokból, tudtommal főleg a részvénykibocsátások alkalmával befolyt felpénzekből szerzett, a köztudatban *szabad vagyon* név alatt szereplő, azonban helyesebben megváltás tárgyát nem képező vagyonra van-e és mily mértékben és mennyiben a fővárosnak megváltási, esetleg háramlási joga.

7. Igen fontos kérdés a vasut alkalmazottainak a nyugdij-ügye. A városi vasutnak megvan a nyugdij-alapja; ellenben a közuti vasutnak, bár a nyugdij-alap képzése ott megkezdődött, hatóságilag jóváhagyott nyugdij-szabályzata nincsen. Ez a körülmény a fővárosnak a személyzettel szemben való jogviszonyai szempontjából alaposan megvizsgálandó és ebben a részben a főváros tiszti főügyésze már a legközelebbi jövőben fogja jogi véleményét a tanács elé terjeszteni.

8. Megfontolandó az a kérdés is, vajjon a főváros a közuti és a városi vasut átvételével kapcsolatban reflektáljon-e egyuttal a Ferenc József földalatti és a Budapest-Ujpest-Rákospalotai vasutra is. *Szerintem egyik vasutnak az átvétele sem sürgős.* A földalatti azért nem, mert itt a főváros ingerenciája ma is biztositva van és a vasut különben sem kapcsolódik szervesen a hálózatba, tehát közlekedéspolitikai szempontból nem tényező. A BUR-vasuté azért nem, mert szintén elszigeteltebb vonatkozásban jelentkezik és inkább a fővároson kivül eső helyi érdekek kiszolgálására van hivatva.

— Amint méltóztatik látni, a fontos kérdéseknek meglehetős komplexumával állunk szemben és nagyon fogunk örülni, hogy ha azok megoldására folyamatban levő tárgyalások sikeres eredménnyel fognak járni; de ha ezen kérdéseket, vagy bárcsak egyikét-másikát is megegyezés utján megoldani nem sikerül: a fővárosnak azon az álláspontján ez mit sem változtathat, hogy a vasutakat a területhasználati szerződés értelmében, amely arra a fővárosnak kifejezetten jogot biztosit, 1923 január 1-én közigazgatási uton teljesen tehermentesen birtokba ne vegye.

— Amennyiben azután itt függő kérdések maradnának elintézetlenül, azokat *birtokon belül* fogjuk vagy békés uton, vagy birói uton dülőre juttatni.

— Az egyes hirlapokban megjelent közlemények, hogy a főváros külföldi ajánlattevőkkel tárgyalásokat folytat, *nem felelnek meg a tényleges állapotnak;* mert igaz ugyan, hogy angol és belga pénzcsoportok részéről erdeklődés volt a vasuti probléma megoldására vonatkozólag és külföldiek részéről adatgyüjtés is történt már az év elején: azonban *semmiféle konkrét ajánlat ezidőszerint a fővárosnál nem fekszik* és igy a hatóságnak ma egyéb feladata nincsen és nem is lehet, minthogy biztositsa mindazokat az előfeltételeket és intézkedéseket, amelyek alkalmasak lesznek arra, hogy a főváros az egyesitett vasutak üzemét január 1-én minden zökkenés és átmeneti zavar nélkül maga vegye át.

— Nagyon természetes, hogy ha akár belföldi, akár külföldi érdeklődés mutatkoznék és a fővároshoz a vasuti kérdés megoldására ajánlatok érkeznének be, azokkal a hatóság parallel kötelességszerüen szintén *foglalkozni fog.* Az összes eddigelé tett és még a legközelebbi hetekben megteendő intézkedésekről, valamint az átvétel módozatairól, még ebben az esztendőben végrehajtandó intézkedésekről a tanács egyébként már a törvényhatósági bizottság egyik legközelebbi közgyülése elé *részletes előterjesztést fog tenni.*

A megváltás jogi részét illetőleg munkatársunk kérdést intézett *Szabó* Imre dr.-hoz, Budapest nagytudásu tiszti főügyészéhez, aki a következő nyilatkozatot bocsájtotta az *Uj Budapest* rendelkezésére:

— A főváros közönségének hozzájárulása, engedélye és a főváros tulajdonát képező közterületek igénybevétele nélkül közuti vasuti üzemet létsiteni és fenartani nem lehet. *A Budapesti közuti vaspályatársaság is tehát a főváros közönségének köszönheti, hogy a főváros területén közuti vaspályaüzemet folytathatott.* Az engedélynek feltételeit, kikötéseit és részleteit egy pontos és világos szerződés szabályozza, amely szerződéshez a közuti a maga jogainak védelmében *mindig mereven ragaszkodott,* amelynek teljesitését azonban most megtagadja, amikor a vaspályaüzem a szerződésben biztositott jog alapján a főváros közönségének birtokába kerül.

— Ebben a szerződésben a vasuti üzlet folytatásának egyik lényeges előfeltétele volt a

társaság terhére kikötött az a *kötelezettség* és a főváros javára megállapitott az a *jog*, amely szerint a főváros jogositva van az összes villamosvasuti vonalakat ingó és ingatlan-tartozékaikkal együtt 1923. évi január hó 1-étől kezdve két évi felmondás előrebocsátásával bármikor megváltani. A szerződésben pontosan meg van állapitva az is, hogy megváltás esetén mit tartozik a főváros megtériteni a társaságnak. Tartozik átvállalni a még ki nem sorsolt részvénytőke további törlesztését, valamint a beruházások és épitkezések fedezésére engedélyezett és tényleg felvett kölcsönök még ki nem fizetett hátralékát.

— Az engedély lényeges előfeltétele az volt, hogy a társaság a vasuti üzemet csak 1948. év december hó végéig folytathatja, amikor is a vasuti üzlet, az üzem céljaira szolgáló összes ingatlanokkal, épitményekkel, villamtelepekkel és személyszállitási és teherszállitási forgalmi eszközökkel és egyéb menetfelszerelésekkel és mindazzal, ami a villamosvasutak üzeméhez tartozik és amely az átadást megelőző évre hatóságilag megállapitott menetrend szerint ahhoz szükséges, szóval összes ingó és ingatlan tartozékaikkal együtt teljesen tehermentesen, ingyen és minden legkisbb megtéritési igény nélkül *teljesen üzemképes, használható, jó állapotban* a főváros közönsége tulajdonába és birtokába megy át. *A megváltás tulajdonképen csak egy előretolt háramlás*, amelynek ellenében a főváros a fentemlitett kötelezettségek teljesitését vállalta magára.

— Soha eddig vita nem volt arra nézve, hogy a főváros és a társaság közti jogviszonyt ez a szerződés szabályozza, hogy egyedül ez az irányadó és hogy a társaság kötelezettségeit és a főváros jogait ez tartalmazza. Amikor 1920. év végén a főváros közönsége élt a szerződésben biztositott megváltási jogával, ezt a jogot és a szerződés változatlan érvényét a társaság még ekkor sem tette kifogás tárgyává, csupán azt panaszolta, hogy a megváltás időelőtti, mert 1918 november 5-ike óta a forradalom által alkalmazott erőszak következtében ő nines a vasuti üzem birtokában. Csak a legujabb időkben merült fel a társaság részéről az a felfogás, hogy a fővárosnak nem a szerződés alapján van joga a megváltáshoz, hanem megváltás esetén a megváltás tárgyainak *forgalmi értékét* lenne köteles megfizetni.

— Nem férhet kétség ahhoz, hogy a társaságnak ezen legujabbi álláspontja *merőben tarthatatlan, sőt erkölcstelen* és hogy *a főváros jogainak tudatában nyugodtan tekinthet az esetleg birói utra terelendő eljárás eredménye elé.* A társaság rengeteg értéket képviselő olyan vagyonnal: házak, telkek stb. rendelkezik, amely megváltás tárgyát nem képezi és amely a megváltás után is az ő tulajdona és birtoka marad. Mindezt a fővárossal kötött szerződéssel nyert jogokból szerezte és most mégis ezen rengeteg értéken kivül a fővárostól még nagyobb értékeket óhajt nyerni a forgalmi érték megtéritésére alapitott követelése alapján. A társaság részéről ezzel szemben felhozott az az érv, hogy a megváltás tárgyát nem képező rengeteg összegü vagyon nem magából a vasuti üzemből, hanem a különböző időkben történt részvénykibocsátások alkalmával elért felpénzekből keletkezett, valóban *értheteilen*, mert hiszen ha a főváros engedélyével nem folytathatott volna vasuti üzemet a társaság, akkor részvényeket sm bocsáthatott volna ki és a részvénykibocsátás révén felpénzek cimén nyereségekre nem tehetett volna szert. *Ez tehát épp ugy a vasutüzem folytatásából, a fővárostól nyert jogokból előállottt nyereség, mintha ez a vagyon a vasuti viteldijakból elért nyereségből szereztetett volna.*

— A főváros tehát nyugodtan tekint a legujabban támasztott követelésekkel szemben felidézett háboru elé és él a szerződésben biztositott azon jogával, amit különben maga a társaság sem tagad, hogy a vasutakat összes tartozékaival együtt 1923. évi január hó 1-én tulajdonába és birtokába veszi.

— Ezen a főkérdésen kivül természetesen még több vitás pont intézendő el még a főváros és a társaság között. Igy többek között az, hogy *mennyi az az osztalék és a felülosztalék*, amit a főváros az 1923. évi január hó 1-én még ki nem sorsolt részvények tulajdonosainak fizetni tartozik. A szerződés szerint ugyanis a főváros a beváltás időpontjától kezdve a még ki nem sorsolt részvények és élvezeti jegyek után az engedélyidő hátralévő egész tartamára, tehát 1948. év december végéig azt az osztalékot fizeti, amelyet a társaság részéről a felmondás évét megelőző 7 utolsó esztendőben, a két legrosszabb év levonása mellett a további 5 évben fizetett osztalék átlagszámitásban eredményez, az élvezeti jegyeknél levonván a részvény névérték szerinti tőkéjének 5%-át. A fővárosnak azonban szabadságában áll a még törlesztetlen részvénytőkét a részvények beváltása és élvezeti jegyek kiadása mellett bármikor azonnal visszafizetni. Ez akképen történik, hogy a társaság a főváros által 3 hóval előbb hozzáintézendő felhivásra, a forgalomban levő részvényeket egyszerre kisorsolja, az azok után járó névértéket a főváros a részvényeseknek a főváros pénztáránál a kisorsolást követő év január 2-tól kezdve kifizeti, a társaság pedig a megfelelő szelvényekkel ellátott élvezeti jegyeket a társaság részvényeseinek a fővárosi pénztár közbenjöttével kiadja és a főváros az élvezeti jegyekre csupán a fentemlitett felülosztalékot fizeti az engedélyidő lejártáig„ vagyis 1948. évi december hó végéig.

— Hasonló vitás ügy az, hogy a *társaság vasutüzeme teljesen üzemképes, használható, jó állapotban van-e*, mint ahogy azt a szerződés szerint a fővárosnak átadni tartozik. Ha ugyanis a megváltás tárgyát képező objektumok nem adatnának át a fővárosnak teljesen üzemképes használható, jó állapotban, ugy a társaság köteles a megfelelő összeget az engedély lejárta napján, tehát 1923. évi január hó 1-én a fővárosnak készpénzben megtériteni.

— Vitás ügy továbbá *az alkalmazottak nyugdijügye*. A szerződés szerint, minthogy a közuti vaspályatársaság nyugdijszabályzatát a fővároshoz be nem mutatta és a főváros jóváhagyását ki nem eszközölte, az alkalmazottak nyugdijigényeért az alkalmazottakkal szemben *a társaság a felelős* és a főváros az átveendő alkalmazottak nyugdijigényeért csakis az átvétel időpontjától, vagyis 1923. év január hó 1-étől felel. A társaság nyugdijszabályzata azonban még 1873-ban készült és nem felel meg a ma általánosan alkalmazott korszerü nyugdijjogosultságnak. Az alkalmazottaknak tehát joguk támad a társaságtól nála eltöltött szolgálatuk után *a korszerü nyugdijigényeknek megfelelő ellátást igényelni.* A főváros hajlandó a társasággal tárgyalásokba bocsátkozni az alkalmazottak érdekében, hogy az alkalmazottaknak ez az igénye a főváros és a társaság között kötendő megegyezés alapján megelégedéssel nyerjen elintézést.

Revizió helyett uj fővárosi törvény készül

A közjogi ügyosztály elkészült a tervezettel — Baránsky Gyula dr. a Keresztény Községi Párt kivánságairól — Legszélesebb, nőkre is kiterjedő választójogot kivánunk!

A főváros egyik tavaszi közgyülésén *Baránski* Gyula dr. a fővárosi törvény revizijára tett javaslatot, inditványozván, hogy a revizió előkészitésére husz tagból álló bizottságot küldjön ki a közgyülés, amely azután megjelölné a törvény reviziójánál előtérbe nyomuló szempontokat.

Ez a bizottság *Sipőcz* Jenő dr. polgármester elnök'ésével össze is ü't, és a tárgyalások során kialakult nézeteket leszürve, a közjogi ügyosztály el is készitette a törvénytervezetet. A tervezetet *Várossy* Gyula dr. tanácsnok már *Sipőcz* polgármester elé terjesztette, aki a tervezet áttanulmányozásához már hozzá is fogott.

A fővárosi törvény revizijója értesülésünk szerint nem is revizió, hanem *te'jesen uj törvény tervezete.* Az 1872:XXXVI. t.-c. Budapest főváros törvényhatóságának alakitásáról és rendezéséről ugyanis már annyira elavult, hogy a közjogi ügyosztály nem a törvény átalakitását, hanem *teljesen uj törvény kibocsátását tartja szükségesnek.*

A törvénytervezet azon a meggondoláson épül fel, amely a 72-es fővárosi törvénynek is legnagyobb erőssége: a fővárosi törvénynek *csak a kereteket kell megjelölnie* és a kereteken belül szabályrendeleti uton érvényesiti akaratát az autonómia. A fővárosi törvény ezen szabad szellemének köszönhető, hogy az még ma sem avult el teljesen, mert az idők változásához képest önkormányzati hatáskörének korlátai között — mint a törvény 6. §-a mondja — a főváros törvényhatósága szabályrendeleteket mindig szabadon alktohatott.

A közjogi ügyosztály e terjesztése *kerüli a poli-*

A régi Pest

Budapest kövei

Irta: SALLAY ÁRPÁD dr. † 2

A kiadott pályázati programm szerves városszabályozási, rendezési és városépitési művet kiván, mert a főforgalmi utak tervezésén és a meglevőknek az ipar és kereskedelem igényére való tekintettel célszerü és könnyü kapcsolatbahozatalán kivül a város környezetének és előrelátható kiterjedésének megállapitását, terek kijelölését, ezeknek és az egyes utaknak és utcáknak minden szempontból való szabályozását és rendezését, nyilvános épületek helyének kijelölését, a csatornázásnak, vizvezetéknek, világitásnak, a befásitásnak és parkozásnak kérdését is feladatul tüzte ki. A féléves pályázati határidő alatt 16 pályamü érkezett be és a 3 dijazottból a fővárosi közmunkák tanácsa dolgozta ki a város általános szabályozási tervét, mely a pesti részre már 1872-ben a városi hatósággal együtt megállapittatott; a budai belsőség szabályozási tervét első izben 1876-ban állapitották meg a hatóságok, a külsőség szabályozási tervét azonban különféle nehézségek és akadályok miatt csak hosszabb idő alatt és részletekben sikerült megállapitani s még ma is vannak egyes vidékek, ahol a szabályozási terv hiányzik, ami annál a különös fejlődésnél fogva, melyen Budapest keresztülment és amelyben jelenleg is benne van, nem mondható épen nagy kárnak, mint azt alább alkalmunk lesz kimutatni.

A *pesti szabályozási terv* első eredményei a régóta megvolt főforgalmi utak, vagyis a mai Váci-körut, a belső körut és a régi nagy kivezető utak, vagyis a Váci-, Kerepesi-, Üllői- és Soroksári- (ma Ráday-) utca és ut szélesbitése, szabályozása és rendezése, természetesen legnagyobbrészt sok évre elosztva; eredményei továbbá a (Sugár-) Andrássy-ut és a Nagy-körut létesülése, melyek az 1870 : LX. illetve az 1871 : XLII. t.-c. alapján nyertek megállapitást, kaptak külön hitelt és adókedvezményt. A sugárut épitése az 1873. évi pénzügyi válság és utóhatásai következtében csak 1877-ben, a nagyköruté pedig csak 1895-ben fejeződött be s az utóbbinál még szükség volt a rendkivüli adókedvezménynek meghosszabbitására is, hogy az utmenti házak felépüljenek, ami alig érthető, ha a város mai nagyarányu beépitési kiterjedését tekintjük.

Kerületenkint véve a pesti szabályozási terv a Belvárosban a Kerepesi (most Rákóczi)-ut forgalmának jobb bevezetése érdekében a Hatvani- (most Kossuth Lajos)-utcát 8 ölesre kiszélesiti; a belső forgalom érdekében a házsorok visszatolásával és a rendezés szabályosabbá tételével rendezi a Sebestyén-teret és utcát, a Rózsa-teret, régi Városház-utcát, a Duna-utcát, Uri (most Koronaherceg)-utcát; kinyitja és a Teleki-ház levágásával rendezni akarja a Szervita-teret a Deák Ferenc-utca felé, (amely célból még Pest városa szerezte meg és bontotta le az utban állott régi Fehérhajó-szállót), szabályozza a Deák-teret, az Aranykéz-utca folytatását tervezi a Városház-térig és a Deák-utcáig és az Ujvárosháza előtt az akkori Lipót-, most Váci-utcában teret tervez s általában korrigálja az összes fontosabb utvonalakat; a két utolsó szabályozás később elejtetett.

Az V. kerületben a Német Szinház- (most Gizella)-tér szabályozására annyiban van eltérés a közmunkák tanácsa és a város között, hogy a közmunkák tanácsa a térnek a Haas-palotával párhuzamossá tett keleti oldalán csak egy 6 öles utcát hagy meg, a tér többi részét beépiti, még a város a jelzett vonalmódositást kivánja csak létesiteni s a teret beépitetlenül hagyja. A kérdés ugy oldatott meg, hogy a tér jelen alakjában és beépitetlenül marad.

A terv továbbá az egyébként legszabályosabb, mert legujabb keletü városrészben fekvő s katonai céloknak szolgáló Ujépület területét is bevonja a szabályozásba s a telek közepén tervezett tizszögü tér körül szabályos épitési tömböket hasit belőle, jelezni kivánva, hogy a monstruzus épitmény nemhogy akkori rendeltetésével és alakjával, hanem egyáltalán nem maradhat helyén.

Ami az emlitetteken kivül a Nagykörutig eső területen a szabályozási tervben fel van véve, az majdnem kivétel nélkül a meglevő utvonalaknak helyesbitése, szélesbitése és a megfelelő irányu utcáknak a Nagykörutra való kivitele. Be van iktatva a Wesselényi-utca végig, de hiányzik a Király-utca és Dob-utca között az ujabb hosszvonal; ez a hiány a mai Erzsébet-ut nehéz kérdésének oka.

A Nagyköruton kivül eső részekben a felső Dunaparton a mai Csanády-utca helyén van egy ujabb körut kezdete tervezve, mely a Ferdinánd-téri vasutáthidalás után a Sziv-utca, valamint a Felső-erdősor vonalozása utján a Lövölde-téren, Rottenbiller-utcán, Köztemető-uton, Árokvonal-utcán (ma Orczy-ut) s a ferencvárosi védgáton vezet a Dunáig.

A másik külsőbb körut a mai Hungária-ut, a Margitsziget északi csucsától köralakban az alsó Dunáig.

A két körut és a régi kivezető sugárutak külső részei 18 ölesre vannak szabva.

A Nagykörut és a Hungária-ut által befogott területre a szabályozási terv szintén csak a meglevő utvonalak korrigálását, kiszélesitését, több nagyobb utvonal találkozásánál téralakitásokat és a meglevő utvonalak folytatását a külsőbb részek felé tartalmazza. Egyébként a terv kevés változatosságot tüntet föl.

A Hungária-uttól kifelé eső területben az utcák is ritkábban vannak beiktatva, föntartatván a terü-

tikumokat, nevezetesen azokban a kérdésekben való állásfoglalást, amelyek politikai természetüek, a törvényhatósági bizottságnak, illetőleg a kormánynak hagyja fenn. A törvénytervezet ezek szerint *szigoruan az adminisztráció miként jével foglalkozik* és értesülésünk szerint ezt a lehetőség szerint *lényegesen egyszerüsiti.*

Mint munkatársunknak illetékes helyen kijelentették, *az uj fővárosi törvény még ebben az esztendőben a törvényhatósági bizottság elé kerül*, amely annak tárgyalásánál reménységünk szerint érvényesiteni fogja nyugodt és higgadt fejjel azokat a szempontokat, amelyeknek *a főváros mai strukturája megmaradása érdekében a legközelebbi törvényhatósági választásoknál okvetlenül érvényesülniök kell.*

A fővárosi törvény reviziójára vonatkozólag munkatársunk kérdést intézett az inditványozó *Baránsky* Gyu'a dr.-hoz, aki a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* számára:

— Mielőtt a 20 tagból álló bizottság a fővárosi törvény reviziójára vonatkozó alapelveket megállapitaná, a tanács által összegyüjtött anyagot egy szükebb 5 tagu albizottságnak kell megrostálni. Van ugyanis ebben az anyagban egy nagyon becses elaboratum, mely Bárczy Istán polgármestersége alatt és Vázsonyi Vilmos koncepciójában készült. Az ebben lefektetett főbb elvek nagyjában fedik a ker. községi párt többségének nézetét s csak lényegtelen változtatást kell eszközölni azon, ugy hogy a tárgyalás alapjául ez az elaboratum elfogadható.

— Legfontosabb kérdés a *törvényhatóság megalakitásának; a választójog terjedelmének, a virilis jog gyakorlásának miként i eldöntése.* E részben azt hiszem, a ker. községi párt többsége a legszélesebb, *nőkre is kiterjedő aktiv és passziv választójog és a szellemi és erkölcsi virilizmus alapelvén áll.*

— A másik fontos alapelv az uj törvény megalkotásánál *a főváros autonom hatás- és jogkörének kiterjesztése* és intézményes biztositása. Lehetetlen állapotokat teremt a kormány mindenható gyámkodása ugy a főváros közigazgatásában, mint önkormányzati háztartásában és azt hiszem, sikerülni fog a jelenlegi kormányt meggyőzni arról, hogy a mostani rendszer milliós károkat okoz a főváros közönségének és ezáltal magának az államháztartásnak és tágitani fogja a főváros autonomiáját.

— Elvégre 50 évi léte a fővárosnak feljogositja arra, hogy önjogulag intézze saját belső életének ügyeit s miután a kormány a főpolgármester által ugyis képviselteti magát, — a határozatok végrehajtását csak a főpolgármester fellebbezésével volna szabad megakadályozni. Ebből nyilvánvaló, hogy én a főpolgármesteri állás fentartását szükségesnek tartom, de hatáskörét lényegesen korlátoznám.

— A fővárosi tisztviselők élethosszíglan való megválasztása, nagyobb felelősség és hatáskör, kisebb létszámmal, de nagyobb javadalmazással a legégetőbb kérdések közé tartozik. E mellett a közigazgatás egyszerüsitését, gyorsitását és bizottmányi rendszer szükitését tartom szükségesnek. Ez utóbbit különösen azáltal gondolom elérhetőnek, hogy a tanácsba a törvényhatósági bizottsági tagokból oly számban küldenék ki tagokat, a hány tanácsi ügyosztály van. Ezeknek száma apasztandó.

— *A kerületi elöljáróságok és kerületi választmány hatáskörét és jogkörét lényegesen tágitanám*, ugy hogy a tanács II. foku hatósággá emelkednék. Ezzel kapcsolatosan hozzácsatolandónak vélem Ujpest, Rákospalota, Pestujhely, Rákos, Kispest, Erzsébetfalva, Albertfalva, Budafok, Budaörs, Hidegkut, Római-fürdő községeket és 20 kerületre osztanám fel a fővárost. Ennek fontos rendészeti, közegészségügyi, pénzügyi és közigazgatási okai vannak.

— Eszerint ugy a közgyülés, mint a tanács hatásköre csak fontosabb és elvi jelentőségü kérdésekre, a kerületi elöljáróság és ker. választmány jogköre pedig lényegileg helyi közigazgatási kérdésekre terjedne. Az alapelv itt a lehető decentralizáció.

— Az árvaszéket továbbra is megtartanám a közigazgatás hatáskörében, szervezetébe azonban az önkormányzatnak a közgyámi és ülnöki intézménnyel nagyobb tért biztositanék.

— *Az iskolaügy* intenzivebb fejlesztésénél az iskolaszék nagyobb hatáskörét és az önkormányzati elv nagyobb érvényesülését tartom szükségesnek.

— A *hitélet* ápolására az egyházak autonomiájának kiszélesitését, adószedési jog, lelkész választási szabadság és csupán a főváros hatóságának felügyeleti jogának biztositását tartom szükségesnek.

— Hogy mindehhez a főváros *pénzügyi önállósága feltétlenül biztositandó*, az a fentiekből önként következik. A fővárosi községi takarékpénztár, üzemeinek független kezelése és fejlesztése, vagyonának hasznositása és adóinak önkormányzati megállapitása mulhatatlanul szükséges.

— Még egy fontos kérdés vár megoldásra és ez a *közmunkák tanácsának kérdése.* Véleményem szerint ez teljesen beolvasztandó a főváros tanácsába.

— Legfontosabb azonban a fővárosi törvény reviziójának mielőbbi megvalósitása, mert a főv. törvényhatóságának mandátuma 1923. év végén lejár és megujitása már az uj törvény alapján lenne eszközlendő.

---

let részletesebb tagolása a későbbi részletes szabályozási terveknek.

Kőbánya szabályozási tervének megállapitásánál a belső részek utcahálózata tervezett rendezésén kivül az a két szempont volt irányadó, hogy e városrész összeköttetést nyerjen Pesttel magával és a környező helységekkel, másodszor pedig, hogy az akkor már virágzó sertéskereskedés kellő figyelemben részesüljön, mely utóbbira azonban már akkor megmondják, hogy successive a szentlőrinci határ felé kell majd áthelyezni. Az emlitett összekötő utak a mai szabályozási tervben is benn vannak.

A szabályozási terv a közraktárak elhelyezésével is foglalkozik s már akkor is a Vámháztól lefelé huzódó Dunapartot jelöli ki ezen célra, aminek káros hatásáról alább lesz szó.

A szabályozási terv kiterjeszkedik a Városliget szabályozására is, különös tekintettel a Sugárutra, amelyet át akar a ligeten vezetni, dél felé pedig tervezi a mai Stefánia-utat.

Az akkor be nem épitett területekre a szabályozási terv ugyszólván kizárólag a merőleges utcavonalazást alkalmazza és többé-kevésbbé négyszögeket alkot beépitési tömbökül; természetesen ezáltal sok helyütt nagy nehézségek támadtak a jövőbeli utcanyitásokra és telekrendezésekre nézve, mert a megállapitott utcahálózat a legkülönösebb alaku szögekben metszette a régi dülők fekvéséhez simuló telkeket.

Az időben történt a lóversenyeknek a régi IX. kerületi helyéről a jelenlegi VII. kerületi helyre való átvitele, az uj temető céljára pedig a rákospalotai határ felé kerestek területet.

Külön kell ismertetnünk a *Sugárut* és *Nagykörut* ügyét.

(Folyt. köv.)

Az ipari hitel a kisipar szempontjából

Irta: PUREBL GYŐZŐ dr., székesfővárosi tanácsnok

A hitel kérdését nehéz ma taglalni akkor, amikor az anyagok terén oly óriási eltolódások állottak elő, amikor pénzünk értéke erősen leromlott s a szomszéd államok pénzértéke, Ausztria kivételével, a mi pénzünkkel szemben sokszorosan emelkedett, amikor az utódállamoktól körülvéve nyersanyag beszerzése körül nehézségek merültek fel, amikor mindezek folytán beszerzendő áruanyagok majdnem uzsoraáron szerezhetők csak be, amikor a munkabérek is már szinte a paroxizmusra emelkedtek, az iparnak folytatása ezek után sulyos körülmények közé jutott, amennyiben még mindezeket betetőzi az is, hogy a szükséges hitelek sem állnak rendelkezésre.

A gazdasági életben talán senkit sem sujtott oly erősen a háboru, a háboru után bekövetkezett válságos helyzet, forradalmak, román megszállás, mint Magyarország kisiparosságát. A háboru kitörésekor a munkahiány miatt szenvedtek, majd később, mikor munka lett volna, akkor az erre való vállalkozással szemben a kézműiparosság szervezetlen volt s amidőn valahogy e téren megküzdöttek volna a kisiparosok, bekövetkezett az anyaghiány s ma abban a helyzetben volnánk, hogy amidőn a kisiparosság részéről e téren némi szervezkedés megtörtént s az uj ipartörvény, valamint az ennek alapján kiadandó végrehajtási rendelet a kézműipart és a kisiparosságot meg fogja erősiteni, akkor előáll a hitel hiánya.

A kisiparosság nehéz küzdelmét az élettel alig ismerik. Csonka-Magyarországnak megmaradt legkevesebb 300.000, de circa talán félmilliónyi közép-kézműves- és kisiparosa, kikkel az országnak s a kormányhatóságoknak mindenkor számolni kell s akik mint tényleg termelő, produktiv és tanult társadalmi osztály felette értékesek. A romok eltakaritásában, az ország ujabb felépitésében és helyreállitásában a polgárságnak erre a rétegére nélkülözhetetlenül szükségünk van.

Életerős városokat, kezdve Budapest székesfővárostól egészen a legkisebb városig, — éppen ugy, miként ezt mi külföldön is tanulmányozhattuk — a maga általánosságában az iparosság s a kereskedő osztály alapitotta meg. A kormányhatóságok, valamint a városi hatóságok csak ezeknek nyomdokain haladtak a további fejlesztés tekintetében. Hiszen tudjuk a régi irásokból, hogy a városok hogyan keletkeztek. A várak körül ugyanis lassan-lassan egész iparostelepek létesülnek, amelyek gyúpontjai a később kibontakozó, majd virágzó városoknak s az ott letelepülő kézműiparosok szerves részei lesznek a megerősödő és mindinkább nagyobb szerepet játszó városi polgárságnak. A régi időben az iparosoknak nagy tekintélyük volt, mert hiszen rendkivüli szükség volt rájuk és kiváltságok adományozásával csalogatják az ipart értőket a városokba. A városokra nézve szinte nélkülözhetetlen volt hajdanában a kézművesek megtelepedése, mert vásári sokadalomban és az itt üzött kereskedelemben a kézműiparosok munkái kerültek forgalomba, amelyek nélkül vásárt nem igen tarthattak volna. Ime, a kézműiparosság fontossága mindenkor fennállott s ha valaha, ugy különösképen most van szükség a kézműiparosságra, amelyre hazánk ugy a háboruban, mint az azután következett válságos időkben, kommün, román megszállás alatt, mindenkor teljes biztonsággal számithatott és ezek az országnak mindenkor erős adóalanyát képezték. E gerinces kézműiparosságnak nagy hivatása van az ország ujjáépitésében, hathatós részvételére szükségünk van, ha ezt az országot ujból életképessé, nagygyá akarjuk tenni.

A magyar kisiparosságot ugy erkölcsileg, mint anyagilag mindama készségekkel, eszközökkel, módokkal meg kell segiteni, amelyek lehetővé teszik, hogy tanult mesterségét zavartalanul gyakorolhassa, hogy megélhetését megtalálja, hogy a piac részére versenyképes iparcikkeket elkészithesse.

A háboru előtti időkben mindez nehézségekbe nem ütközött azért, mert hiszen a kisiparosnak ugy hitellel, mint pedig munkája folytatásához szükséges eszközökkel való elláthatása, az akkori ipari és kereskedelmi nagy forgalomból magától következett. Különböző gyárak, üzemek, vállalkozások ügynökei nagy számmal lepték el kisiparosainkat s tették meg ajánlatukat, hogy megbizóik forgalombahozandó áruit és gyártmányait minél előnyösebben elhelyezzék s bizony nem is egyszer az iparosság annyira jó volt ezen gyárosoknak, hogy áruikat a megfizetés reményében már jó eleve elhelyezték náluk, úgy hogy az iparos azt fel is dolgozhatta vagy helyesebben avval dolgozhatott s midőn megszerezte ennek az árát, akkor tett csak eleget készfizetési kötelezettségének. Ma már ezen idők elmultak.

A kisiparosság ez idő szerint mondhatni teljesen magára van hagyatva és kénytelen minden eszközt megragadni, hogy iparát folytathassa és hogy valamiképen boldogulhasson.

Ahol a fejlett ipar s a vele együttműködő kereskedelem termelési felesleget teremtett és ez természetesen a kereskedelemben elhelyezést keresett, ez a körülmény megteremtette a hitelintézeteket, amelyek a legtöbb államban, amidőn a hiteleket nyujtották, nemcsak azt nézték, hogy milyen kamatokat szedjenek és milyen osztalékot nyerhessenek, hanem szem előtt tartották az iparpártolás fontosságát is. Sajnos, nálunk a helyzet egészen másképen áll. Ausztriában a Jegybank pl. több százmilliárdos hitellel állott a gazdasági élet rendelkezésére és Németország is fejlett hiteléletet támogat. Nálunk a hitelintézeteket és szövetkezeteket nem az ipari feleslegek elhelyezése céljából alapitották, hanem csak azt nézték, hogy mennyi kamatot szedhessenek, iparpártolási céljuk sem volt.

Nálunk, hogy uj iparpolitikát folytathassunk, elsőrendü feladat az, hogy ipari hitelünk rendszeresitve legyen. Ha vizsgáljuk egyéb foglalkozási ágak hitelügyét, megállapitjuk azt, hogy a mezőgazdáknak, kisbirtokosoknak, földmiveseknek községenként megvan a hitelszövetkezetük, eltekintve a városokban lévő földhitelintézetektől és azt is tapasztaljuk, hogy ezek kellő egyetértéssel és összetartással igen szépen működnek s nemcsak a hiteligényeket elégitik ki, hanem akiknek módjuk van, ezeket a szövetkezeteket betétjeikkel és egyéb pénzüzlettel összekötött tranzakciókkal is támogatják. Kérdem én, vajjon az iparosság városonként nem tudta-e volna ezen ipari hitelszövetkezeteket saját erejéből megteremteni, erre a célra külön szervezkedni s ilyeténképen megerősödni? Akkor ma nemcsak a birtokosoknak, hanem a kézmű- és kisiaprosságnak is megvolna a hitelintézete megfelelő állami szubvencióval. Ha ezek meglesznek, akkor az iparos helyzete is javulni fog.

A kisiparos egyéni tisztessége, munkakészsége és képessége kell, hogy részben alapul szolgáljon egy bizonyos mérvü hiteligény kielégitésére. Sajnos, hogy nálunk a hitelszövetkezeti szervezet nem tudott oly erős gyökeret verni a kisiparosság körében, mint aminőt látunk a külföldön, különösen Németországban. Ma mindössze 52 hitelszövetkezet áll fenn a kisiparosság terén. Ez igazán kevés a közel félmilliónyi magyar kisiparossággal szemben. Meg kell találni a módját annak, hogy a kisipari hitelt olyképen szervezzék meg, hogy helyi szervezeteket létesitsenek, a helyi pénzintézetek bevonásával, amelyek, ha meggyőződést szereznek arról, hogy a kisiparos van olyan jó adós, becsületessége és munkaképessége révén, mint a váltón alapuló bármilyen más nagy adós, akkor talán be fognak kapcsolódni s együtt fognak egy nagy szervet képezni.

Ujabb időben az iparosok a szövetkezés eszméjével lassan-lassan megbarátkoztak s az egyes iparágakban létesültek is szövetkezetek, amelyeknek irányitásával annak idején az Országos Központi Hitelszövetkezet volt megbizva. Később azonban az Országos Központi Hitelszövetkezet a mezőgazdasági térre tért át, abba hagyta uj feladatát, a hitel-, a termelő és elárusitó-, anyagbeszerző szövetkezetek létesitését. Ekkor alakult meg az ipari szövetkezetek önálló központja az Iparosok Országos Központi Szövetkezete. Ezzel teljesedéshez ment a magyar kis- és középipar régi óhaja.

Ez a szövetkezet azonban tulnyomórészt nyersanyagbeszerzéssel, értékesitéssel foglalkozott s az ipari mühely létérdekeit szolgálja. A kereskedelmi miniszter ezt a szövetkezetet 18.000.000 korona erejéig támogatta azon célból, hogy ilymódon a már meglevő szövetkezetbe tömörült s az azon kivül lévő szövetkezeteknek kézmü-, kis és középiparosoknak a termelés megindításához és folytatásához szükséges nyersanyagokat és félgyártmányokat központilag beszerezze és az érdekelt iparosokhoz eljuttassa, továbbá a gép- és szerszámszükségletekről is gondoskodjék. Ennek kötelékében alakultak még több szakmának beszerzési szövetkezetei ugy a fővárosban, mint vidéken. Ezeknek célja közvetlen forrásból árdrágitók és lánckereskedők kizárásával anyagot hozni s az összeszedett tömegtermékeket pedig közvetlenül a fogyasztóhoz és külföldre juttatni.

Hasonló céllal alakult a keresztény iparosok szövetsége is. Sajnálattal meg kell állapitanunk, segitsége kevés, sokkal többet áldozhatna erre a célra.

Azonban ezen szövetkezetek egyéni hitelszükségletek kielégitésével nem foglalkoznak, tehát szüksége van a kézmüiparosságnak egy más szervre is, amely az egyéni hitelt is ellátja. Sajnos, ilyen szö-

vetkezet csak egy van s ez is a fővárosban, amely a fővárosi iparosság hitelérdekeit igyekszik előbbre vinni; ez kiépithető volna talán országossá is.

A budapesti kézmüiparosságnak egyedüli pénz- és hitelintézete a Budapesti Kisipari Hitelszövetkezet, amely az eddig emlitett összes szövetkezeteket alakulásban megelőzte, tehát a legrégibb, melyet a főváros 1916. évben alapitott és 1918. évi január hó 1-ével léptetett életbe azzal a célzattal, hogy a főváros tőkeszegény és kisebb igényü kézmüiparosság szükségleteit kielégithesse. A főváros törvényhatósága midőn ezen szövetkezetet megalapitotta, akkor az lebegett a szeme előtt, hogy a nagy, de szolid hitelintézeteknek nem állott s ma sem áll érdekében, hogy kisebb összegü hitelüzletekkel foglalkozzanak. (Folytatjuk.)

HIREK

• • •

Lengett-e vörös lobogó a Budai Szinkörben? A főváros közigazgatási bizottságának szeptember havi ülésén tudvalevőleg felszólalt *Kozma* Jenő dr., aki szóvátette, hogy a Budai Szinkörben az Ember tragédiája forradalmi jeleneténél a közönség megismételteti a Marsailleise-t, a szinpadon vörös lobogó leng, ami tüntetésekre ad alkalmat. Munkatársunk ebben az ügyben kérdést intézett *Sebestyén* Gézához, a buda—miskolczi társulat igazgatójához, aki kijelentette, hogy a Budai Szinkör a Nemzeti Szinház évtizedes nemes hagyományaihoz hiven játsza el Madách remekét. A forradalmi jelenet a Marseillaise-vel kezdődik és végződik, a Nemzeti Szinház előadás szerint is, de arra még nem volt eset, hogy a közönség tapsára a zenét akár a jelenet elején, akár a végén megismételte volna a zenekar. A forradalmi jelenetnél a lobogó nem vörös, hanem kék-fehér-vörös, a franciák nemzeti szine. Nyilvánvaló tehát, hogy Kozma Jenő dr.-t valaki félrevezette. Az igazgató különben intézkedett, hogy a darab hátralevő előadásainál az interpelláló bizottsági tag mindenesetre nemes célu intenciói érvényesülést nyerjenek és függetlenül a darab esetleg izgató szellemétől, az előadás semmilyen izgalomra ne adjon okot.

Huck Antal előlépése. A Községi Élelmiszerüzem felügyelőbizottsága legutóbb tartott ülésén *Huck* Antal közélelmezési főfelügyelőt aligazgatóvá nevezte ki. Mindenképen arra méltó férfiut ért ez a kitüntetés: Huck Antal, aki 1906. óta áll a főváros szolgálatában, derék, szorgalmas főhivatalnok, akit a törvényhatósági bizottság tagjai is jól ismernek, mert *Huck* legfőbb vezetője és irányitója a közgyülési büffének, ahol a harcok fáradalmait pihenik ki a városatyák.

—

A kormányzó elismerése Sebestyén Gézának. *Sebestyén* Géza, a buda-miskolci szinházak igazgatója legfelsőbb helyről az alábbi leiratot kapta:

„A Kormányzó ur Őfőméltóságának jelentést tettem arról, hogy Igazgató ur a Budai Szinkör teljes brutto bevételeinek egy százalékát az országos nyomorenyhitő akció céljaira ajánlotta fel.

Őfőméltósága megbizni méltóztatott, hogy Igazgató urnak hazafias áldozatkészségéért meleg köszönetét tolmácsoljam."

Budapest, 1922. évi szeptember hó 8. napján. *Bartha*, a kabinetiroda főnöke.

Vastaps a Magyar Szinházban. *Timár* J. Mihály „A pupos Boldizsár" cimü legendájának második és harmadik előadásán még fokozódott az a siker, melylyel a közönség a poétikus szépségekben oly gazdag darabot és Berény Henrik kisérőzenéjét fogadta. A főszereplőket: Törzsöt, Péchy Blankát, Vaály Ilonát, Kabost, Körmendyt és Pártost, valamint a két szerzőt, Timár Mihályt és Berényt lelkesen tapsolták, sőt még a vasfüggöny elé is hivták.

Schneider Hortense — Honthy Hanna. Az Offenbach csütörtöki Király-szinházi reprizén Rátkai és Dömötör Ilona mellett, aki Eugénia szerepét 40-szer nagy sikerrel adta, uj szereplő is lesz, Honthy Hanna, a Blaha Lujza-szinház kiváló primadonnája, aki Schneider Hortense brilliáns szerepében bőséges alkalmat talál kvalitásai érvényesitésére. Uj lesz Herminie szereplője, Fábián Frici is, aki eddig a nagyváradi és kolozsvári szinházaknak volt ünnepelt énekesnője. Latabár, Ihász, Raskó, Vándory és Sárosi játszák a nagyszerü daljáték többi főszerepeit.

A Belvárosi Szinház pénteki bemutatója a külföldi nagy városokban aratott sikerei hirével jut a magyar közönség elé. „A mosolygó asszony" és a „Vig halál" a szinház legjobbjait foglalkoztatja, amennyiben a főszereplők: Németh Juliska, Ürmössy Anikó, Bánócziné, Gellért, Harsányi, Szegő és a most szerződtetett Baróthy József lesznek, akik nagy ambicióval készülnek hálás feladataikra.

Martos—Huszka „Lili bárónő"-je, melynek legutóbbi előadását József főherceg is végignézte, teljesen betölti a Blaha Lujza-szinház jövő heti müsorát. A főszereplők most is Péchy Erzsi, Vigh Manci, Szirmai, László és Tamás. Vasárnap délután 3 órakor mérsékelt helyárakkal a „Fi-fi"-t adják, a női főszerepben Vaály Ilonával, Aspázia szerepét Bibor Ilona játssza.

A Cserebere harmadik hete. A Vigszinházban e héten is minden este a szinház szenzációs sikerét, a „Csereberé"-t játsszák. Évek óta nem volt ujdonság, amely oly rohamosan hóditott volna, mint ez a rendkivül elmés szövegü és végtelenül dallamos operett. Az előadás pontosan fél nyolckor kezdődik, szombaton azonban éjjeli előadásul 10 és egynegyed órai kezdettel adják a „Csereberé"-t. Esti előadásul szombaton hét órakor a „Kék frakk" kerül szinre. Jövő vasárnap délután a „Mérföldkövek"-et ismétlik.

„A pupos Boldizsár" szereposztása. Timár J. Mihály „A pupos Boldizsár" cimü legendája, mely Berény Henrik kisérő zenéjével a Magyar Szinház első idei bemutatója, pénteki premierjén a következő szereposztásban kerül szinre: Boldizsár — *Törzs*, Boldizsár jó szelleme és Éva — Pécsi Blanka, Boldizsár rossz szelleme és a primadonna — *Vaály* Ilona, a mennyei osztályvezető és az öreg muzsikus — *Pártos*, a pokolbeli osztályvezető és az orfeumigazgató — *Kabos*, Náci, korcsmáros — *Körmendy*, a felesége — *Simon* Marcsa, a pincérleány — *Ladányi* Valéria, Boross és Mihály hivatalnokok — *Gárdonyi* és *Gyöngyi*.

Az Andrássy-uti Szinház uj müsora a legtélibb szezónsiker jegyében, egész hétre fokozott jegyelővétel mellett, indul. T. Forrai Rózsit, Gyöngyi Izsót, Vaszary Piroskát, Gellértet, Matányt, Balót, Kabost Faludit, a müsor kitünő vendégeit, minden este megujuló tapsokkal ünnepli a zsufolt nézőtér. Rendkivül sikere van Németh Juliska, Kökény Ilona, Ürmössy Anikó és Sárossy magánszámainak, Bánóczyné és Bársony parasztjelenetének, valamint a betegségéből felgyógyult Békeffy László pompás konferenszának.

A Renaissance-mozi nagy amerikai müsora. Az igazán nagy amerikai filmek közül a dollár széditően magas kurzusa miatt csak kevés kép került eddig vászonra Budapesten. A Renaissance-mozi mégis meghozza most közönségének azt az áldozatot, hogy egyszerre három hatalmas amerikai attrakciót tüz szombaton uj müsorára. *Egyenlőség* a cime az első monumentális amerikai filmremeknek, mely Barrie felejthetetlen szinmüvét eleveniti meg a vásznon Cecil de Mille csodaszép rendezésében. Az *Egyenlőség* mélyenszántó szüzséjét ismerjük a Nemzeti Szinházból, ahol hónapokig dominálta a müsort. De a szinpad nem nyujthatta Barrie darabjának azt a káprázatos miliőt, mellyel a kinematográfia varázsolja elénk a hajókatasztrófa, a lakatlan tropikus sziget és a babyloniai királyság viziójának grandiózus jeleneteit. Ezek a legnagyobb amerikai filmek sorába emelik Cecil de Mille rendező mestermüvét. Az uj müsor második amerikai szenzációjának *Üres fészek* a cime. Minden izében szintiszta amerikai film: nagyszerü játék, páratlan elegancia és szivhez szóló téma biztositják sikerét, szereplői pedig az amerikai szinészgárda legjavából kerültek ki: Ethel Clayton és Harrison Ford felejthetetlen alakitásokkal remekelnek benne. Ezenkivül *Fatty, mint szinigazgató* cimü kétfelvonásos burleszk is szinre kerül. Az előadások 6, 8 és 10 órakor kezdődnek.

„A mosolygó asszony" és „A vig halál" pénteken, 22-én kerül bemutatóra a Belvárosi Szinházban. A nagy érdeklődéssel várt bemutatóra, Németh Juliska, Bánóczyné, Ürmössy Anikó, Gellért, Harsányi, Szegheő és a szinház ujonnan szerződtetett tagja, Baróti József lépnek fel. A darab előadását szombaton és vasárnap este megismétlik. Hétfőn és szerdán „A gazdag leány"-t, kedden és csütörtökön „Casanová"-t játsszák. Ez utóbbi most vasárnap délután is müsoron van, mig jövő vasárnap délután „A buta ember"-t adják 3 órakor, mérsékelt helyárak mellett.

„Offenbach" reprize — Rátkai első fellépése. A Király-Szinház jövő heti eseménye Faragó—Nádor „Offenbach" cimü daljátékának csütörtök esti reprize, melyen először lép fel hosszabb szünet után Rátkai Mártor a daljáték cimszerepében, melyben oly nagy sikert aratott. A többi főszereplők: Dömötör Ilona, a magy. kir. Operaház tagja, mint vendég, Honthy Hanna, Fábián Frici, Latabár, Vándory és Raskó lesz. A daljátékot pénteken, szombaton és vasárnap megismétlik. Hétfőn, kedden és szerdán a még mindig telt házakat vonzó „Három a tánc" kerül szinre, vasárnap délután „János vitéz"-t adják 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Péchy Erzsit a Lili bárónőben estéről-estére eladott táblás házak közönsége ünnepli a Blaha Lujza-szinházban. Osztályos társai a sikerben: Vigh Manci, Szirmai, László és Tamás, valamint a kisebb szerepekben Rozsnyai Ilona, Dobrovits Mártha, Raskó Baba, Rott, Verebes és Boross.

Szenzációs siker — a Detektivkisasszony a Budai Szinkör legujabb sláger-operettje, mely e héten ma, kedden és pénteken kerül szinre a Budai Szinkörben a nagysikerü premier szereposztásában.

A kaméliás hölgy reprize Budán. A *Budai Szinkörben* szerdán este ifj. Dumas Sándor nagyhatásu szinmüve, a Kaméliás hölgy kerül felujitásra Molnár Valériával és Harasztos Gusztávval a főszerepekben.

Az ember tragédiája e heti előadásai. *Madách* drámai költeménye csütörtökön este és vasárnap délután kerül szinre a Budai Szinkörben Sebestyén Géza felléptével.

„JUSTRAM" izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

KÖZGAZDASÁG

• • •

A Klotild Első Magyar Vegyipar R.-T. közli, hogy tőkeemelése alkalmából 35.716 részvényt ajánl fel a régi részvényeseknek 7:2 arányban, 1500 koronás elővételi áron, plusz 50 korona költség mellett. Az elővételi jog e hónap 14-től 20-ig bezáróan gyakorolható Budapesten a Wiener Bankvereinnél, Wienben az Allgemeine Depositen-banknál és a Wiener Bankvereinnél. Az alaptőkeemelésnek keresztülviendő második részletéből 37.500 darab részvény fog még az igazgatóság által meghatározandó időpontban és árfolyamon a részvényeseknek fölajánltatni.

A Nemzetközi Kiviteli és Behozatali R.-T. Budapesten, báró Ullmann Adolf elnöklete alatt ma tartotta rendes közgyülését, mely a tartalékalap és a nyugdijalap megfelelő dotálása mellett 40.000.000 korona alaptőke után a lefolyt üzletévre 5% osztalék kifizetését határozta el. Az igazgatóság uj tagjává *Scitovsky* Tibor nyug. államtitkárt, a Magyar Általános Hitelbank ügyvezető igazgatóját választotta meg. Az igazgatóság dr. *Paksy* József igazgató-helyettest igazgatóvá nevezte ki.

A közuti uj ingatlan részvénytársasága. A közuti vasut igazgatósága szeptember 29-ére tüzte ki a közgyülést, melynek javasolja, hogy a társaság nagyértékü házaiból, telkeiből, az összes helyiérdekü vasutaiból, valamint a tárcájában levő egyéb közlekedési és ipari részvényeiből külön részvénytársaság alapittassék. Az uj társaságnak alaptőkéje 350.000 drb 200 korona névértékü részvényből fog állani és az összes részvények a közuti részvényeseinek adatnak ki oly módon, hogy minden 2 darab közuti részvényre 3 darab részvény fog a kibocsátási költségek megtérítése mellett 200 koronáért felajánltatni.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**
Társszerkesztő: **FABRITZKY ANTAL.**
Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly müszaki igazgató.

SCHMIDT-NÉPARÉNA
(Volt Barokaldi) a Városligetben.
Naponta diszelőadások
délután 3 órától.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
Órás és ékszerészbál Harsányi Zsolt operettje.
Féderweiss Harmath Imre tréfája.
Cinege úr inspekciós Zágon István tréfája.
Szőllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Boross Sándor, Áldori magánszámokkal. Kezdete 8 órakor.

TELEFON: JÓZSEF 21—16. **TABARIN** BUDAPEST, VIII, RÁKÓCZI-UT 63.
A KIVÁLÓ SZEPTEMBERI MÜSOR:
2 SEIFFERT, a kontinens legjobb táncosai. EDDY és HEDDY skandináv táncduett.
NAGY ANNUS és TAMÁS BENŐ chaplin-táncparódiák és a többi elsőrangu kisérő müsor.
Kitünő meleg konyha. Kezdete ½10 órakor.

Fővárosi **CIRKUS** Városliget
Naponta este ½8 órakor,
csütörtökön, szombaton délután 4 órakor
ILLENEB állatszeliditő
6 oroszlán, 2 tigris, 2 medve ezenkivül az
Telefonszám: 55-55 **uj szeptemberi müsor.**

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
Minden este fél 8 órakor a nagyszabásu szeptemberi varietémüsor és **Magyar Erzsi** vendégfellépésével **Aranymadár** Harmath-Zerkovitz nagysik. operettje

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ
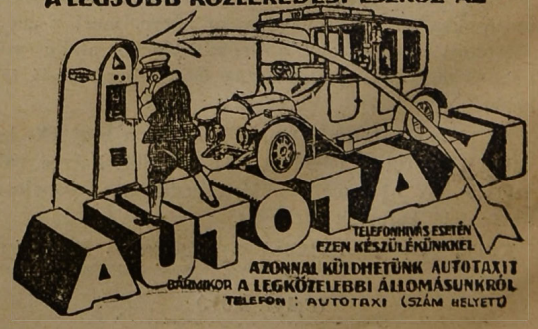

II. évfolyam Budapest, 1922 szeptember 27 33. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden héten ✦ Előfizetési ára: Egész évre 960 K ✦ Félévre 480 K ✦ Negyedévre 240 K ✦ Egyes szám ára 20 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A fővárosi törvény reviziója,

melynek előkészitéséről legutóbbi számában adott hirt az *Uj Budapest*, nem uj keletü kivánság. Bármennyire modern és az élet követelményeihez alkalmazkodó legyen valamely magát az életet szabályozó törvény, előbb-utóbb elavul, hogy helyet adjon a rákövetkezőnek. Igy van ez a fővárosi törvénnyel is, mely egyidős magával Budapesttel. Hetvenkettőben más idők voltak, mint ma, a 72-es törvény tehát bármilyen lehetőségeket biztositson is az, a szabályrendeleti jog gyakorlására ma már nem jó törvény, tehát revideálni kell.

A törvény revizióját el volt határozva a városháza liberális rezsimje is, de azt nem hajtotta végre, hiszen nem voltak szállitók és vállalkozók, akik a törvény tető alá hozását ki tudták volna protezsálni. A Keresztény Községi Párt, midőn a város irányitását kezébe vette, azonnal gondolt, gondolnia kellett az elavult fővárosi törvény revizióját. *Baránski* Gyula dr. inditványára igy született meg a revizió előkészitésére a közgyülés huszas bizottsága, igy készitette el tervezetét a közjogi ügyosztály és ezt a tervezetet fogja már a közeljövőben a legszélesebb alapokon tárgyalhatni a törvényhatósági bizottság.

A liberális pártfrakció rossz lelkiismeretét mutatja, hogy a törvény revizióját kapcsolatosan rögtön pártpolitikára gondolnak, félreverén a harangokat, hogy a revizió életmeghosszabbitása akar lenni a kurzusnak, *Wolff* Károly és táborkara néhány olyan tanácsnoknak az életét akarja ily módon biztositani, aki most kezesbáránya a kurzusnak. A liberális hirforrások azt is ujságolják, hogy a város törvényhatósági bizottsága és tanácsa a jövőben nem lesz egyéb, mint az államhatalom végrehajtó közege, a főpolgármesteri állást és a közmunkatanácsot megszünteti a kormány, az előljárói állásokba tanácsnokokat ültetnek be és viszont, arról nem is beszélve, hogy a „kisebbség jogainak hathatós védelmét" akarják biztositani a jámbor liberálisok.

Ezek a hiresztelések lehetnek lázas fantazmagóriák, de a valóságot meg sem közelitik. Hangsulyozottan jelentjük ki, hogy a revizió, helyesebben törvénytervezet, mert a revizió olyan szélesvonalu, hogy a fővárosi törvénynek nem átdolgozására, hanem ujraalkotására van szükség, *mert minden politikai vonatkozástól* és a politikumokban való határozathozatalt a törvényhatósági bizottságra és a nemzetgyülésre bizza. A Keresztény Községi Párt hivebben, mint akármelyik elődje a város kormányzásában, tiszteletben tartja és megőrzi a város autonómiáját, hogy a főváros polgárságának legféltettebb kincse az az önkormányzat, melynek mai formájában való kialakulása századok munkája és amelynek államositását végrehajtani a külföldön seholsem vált be. Szintugy oktalan találgatás a törvényhatósági bizottság mandátumának meghosszabbitásáról, a tanácsnokok életfogytiglan való választásáról, a főpolgármesteri állás megszüntetéséről szóló hiradás. E hiresztelések valótlanságát, aki csak kevéssé is tisztában van a közgyülés többségi pártjának keresztény és nemzeti alapon álló konzervatizmusával, azonnal belátja.

A törvény revizióját *a legfontosabb a választójog kérdése*, és nagyon téved a liberális tábor, ha azt hiszi, hogy az uj törvénynek a választójognak legszélesebb, a szellemi és erkölcsi virilizmus alapelvén álló, nőkre is vonatkozó terjedelmét egy olyan plurális választójoggá sikerül süriteni, amely a liberális szavazatokat legalább is duplán számitja. Az autokton lakosság legszélesebb rétegeinek beboesátása a városi önkormányzat bástyáiba sarkköve a fővárosi törvény revizióján, egyben garancia arra, hogy a mandátum-meghosszabbitás gondolatától távol a keresztény többségü Budapest keresztény tömegeire támaszkodva, biztositsuk a főváros kormányzásában a keresztény gondolatot.

A keresztény gondolat — ugy látszik, ezt sohogysem akarják megérteni a tuloldalon — nem kurzus, hanem korszak, a saját erejének és mindent átfogó nagyszerü világnézetének tudatára ébredt keresztény és nemzeti gondolat uj perspektivákat nyujtó reneszánsza.

A Közuti megváltása

Három kérdés

Irta: JELLINEK HENRIK

A beváltási ügyben ujabban három kérdés tolult előtérbe. Ezekre vonatkozik alantabb kifejtett véleményem.

I.

Az a körülmény, hogy a Budapesti Közuti Vasut szabadvagyonát egy most alakitandó külön vállalatra átruházza, előtérbe állitotta azt a kérdést, hogy *ez nem érinti-e a főváros megváltási, illetve háramlási jogát.* A választ a kérdésre a területhasználati szerződésben kell keresni. Magával az uj alakulattal s azzal a kérdéssel, hogy ennek létrehozása időszerü volt-e, jelen cikk keretében nem foglalkozom.

A szerződés 4. §-a meghatározza, hogy *a terület használati engedély lejártakor a villamos hálózat a hozzátartozó ingatlanokkal, villanytelepekkel, forgalmi eszközökkel a fővárosnak tehermentesen s minden megtéritési igény nélkül, teljesen üzemképes, használható jó állapotban bocsájtandó át.* Az átadás tárgyát ugyanaz képezi a megváltás esetében is. A különbség az, hogy megváltásnál az engedélynek le nem járt idejére a szerződésben körülirt járadék, mint kárpótlás nyujtandó.

A 4. §. megállapitja, hogy *nem képezik sem háramlás, sem megváltás tárgyát a közuti vasutnak a beruházási tartaléktőkén kivül, más tartalékalapjai, értékpapirjai, készpénzei, kinnlévő követelései s azon ingatlanai és épületei melyek* mint péld. az igazgatósági épület, *nem közvetlenül a vaspálya üzlet céljaira szolgálnak*, egyébként is nem az épitési és berendezési tőkéből keletkeztek. Ami ehhez tartozik, ez képezi a társaság *szabad vagyonát.*

A vasutnak 1895-ben a Keresk. min. által kiadott engedélyokirata a 12. §-ban megállapitja, hogy *„a 2. §-ban hivatkozott területhasználati szerződés határozmányai mérvadók a tekintetben, hogy mi képezi a megváltás és az állomány tárgyát."*

Meg kell tehát különböztetni két vagyoncsoportot az első a háramlási, a második a szabadvagyon. Az a körülmény tehát, hogy a társaság most szabad vagyonának értékesitéséről és kezeléséről rendelkezik, magával a területhasználati szerződéssel ellentétben nem áll. Viszont természetes az, hogy ezen uj alakulatból folyólag nem szabad a fővárosra nézve semmiféle hátránynak keletkeznie.

Megváltás esetében a főváros a villamos vasuti berendezést teljesen üzemképes, használható jó állapotban követelheti. Mivel az átvétel leltárok alapján történik, a főváros a hiányzó vagy hiányos tárgyakért *kárpotlást követelhet.*

A szabad vagyon közt egy tételt találunk, mely közvetve kapcsolatban áll a közuti vasut üzemével. Ez az alkalmazottak részére épitett lakóházak. E kérdéssel kapcsolatban a vasutak átvételével *foglalkozni kell.* Kizártnak kell tekinteni az eshetőséget, hogy a vasuti beváltásból folyólag több száz alkalmazott és család lakásától megfosztható lenne. Hasonló fontosságu a forgalom szempontja. Tehát *közérdekü követelményekről* van szó. Már f. évi január 18-i fejtegetéseimben utaltam, mint megoldási módozatra, a kényszerbérletre. A kérdést vagy kormányrendelet, vagy szükség esetén egy néhány soros felhatalmazási törvény alapján lehet megoldani. Azt hiszem, célszerü volna hasonló eljárást az igazgatósági épületre nézve is alkalmazni.

II.

A főváros és a társaság közötti megállapodás egyik ütközőpontját képezi *a közuti vasuti vonalaknak megfelelő jó és üzemképes állapotba való helyezése.*

Az a kérdés, hogy átadáskor követelheti-e a főváros a megfelelő jó állapotot, vita tárgyát nem képezheti.

Az előbb idézett 4. és 5. §. ezt imperative előirja. A szerződés 14. §-a kimondja a társaság kötelezettségét, hogy az egész berendezést folyamatosan, üzemképes, jó állapotban tartozik tartani.

Vita csak arról keletkezhetik, milyen mérvben terheli a megváltás időpontjában a villamos társaságokat az emlitett kötelezettség, továbbá arról, hogy a kommunizmus idejében beállott károsodásért tartozik-e a társaság helyrehozással.

Anélkül, hogy a műszaki részletekre kitérnénk, megállapitható az a tény, hogy *a vasut és berendezésének állapota általában véve nem felel meg azoknak a megállapitásoknak, amelyeket a szerződés előir.* Ezt a sürü forgalmi akadályok is mutatják.

Azt a tényt, hogy a vasut helyrehozásokat igényel, *maga a társaság elismerte* azon ajánlat és javaslatban, melyet 1920. junius 20-án a kereskedelmi minisztériumhoz intézett. E javaslatok IX. fejezetében, melyben a beruházások, helyreállitások és tőke kérdésével foglalkozik, mondja: „beható és gondos tanulmányok tárgyává tettük a vasuthálózat helyreállitásának és az ecélból szükséges pótépitkezések és beruházásoknak kérdését". Az ugyanott foglalt előirányzat szerint a Budapesti Közuti Vaspályára 138 millió korona helyrehozási kiadás jutna.

Egy másik forrás is igazolja a helyrehozások szükségességét. Ez *Tolnay* Kornél (az Államvasutak volt elnökének) 1920-ban közzétett tanumánya: „Mi történjék közuti vasutainkkal?" Tolnay ebben helyreállitásokra és átépitésekre nézve megjegyzi, hogy ezek 760 millió koronát igényelnének. Ezek oroszlánrésze, 760 millióból 571, a teljesen elavult felépitmény átépitésére esik. Ezt a munkát — mondja a szerző — *a legsürgősebben el kell végezni*, mert már-már arra a pontra jutunk, hogy egyes vonalakon be kell szüntetni a forgalmat, ha ezek a munkák még soká késnek. A Budapesti Közuti Vasut — állapitja meg a szerző — a maga vonalán ennek a munkának tulnyomó részét még a háboru előtt elvégezte, azért ennek a vonalain csak 110 millió áru munka van hátra. A Villamos Városi Vasut azonban még hozzá se fogott, ennek a mondott célra 350, a BUR-nak 111 millióra lesz szüksége".

Ezek 1921-iki árak, *ma az összeg nagyobb.* A V. V. V. tőkéjét többszörösen tulhaladja az az összeg, amely *Tolnay*, mint helyrehozási szükségletet megállapit.

Látni ebből a jóvátételi kérdés horderejét. Természetes, hogy a szabadvagyon szervezése egy külön társaság keretében nem lehet hátrányos befolyással a főváros jelzett jogaira. *De fel sem szabad tételezni egy nagy és gazdag részvénytársaságról, hogy a szerződés szerinti világos kötelezettségeket teljesiteni vonakodnék.*

III.

Mint uj kérdést, a részvényesi érdekeltség köréből felmerült legujabban az az óhaj, hogy a vasutak megváltása, függetlenül a területi szerződés határozmányaitól, az u. n. *forgalmi érték* szerint hajtassék végre.

Ezen ujabbi álláspont nemcsak meglepő, *de minden jogi alapot is nélkülöz.* Közforgalmi vasutaknak alapját elsősorban az engedélyokmány képezi. A fővárosi közuti vasutaknál ugyanily jelentőség illeti meg a területhasználati szerződést is, amely mint alantabb idéztem, az engedélynek kiegészitőrészét képezi. Hogy mily alapon kell a megváltást eszközölni, mily eljárás követendő ez alkalommal, az a szintén alantabb idézett 4. és 5. szerződési §-okban van szabályozva. Maga az engedélyokmány 2. §-ában röviden kimondja, hogy a területhasználati szerződés határozmányai mérvadók a tekintetben, hogy mi képezi megváltás és szállomány tárgyát. Kétségtelen módon meg van tehát állapitva az a jogi alap, amelyen a megváltásnak meg kell történnie.

Az a követelés, hogy a megváltás nem a szerződés határozmányai, hanem a berendezésnek forgalmi értéke szerint történjék, nem jelentene egyebet, mint *érvényen kivül helyezni, megsemmisiteni a szerződést és engedélyt.* Ez a két alapvető okmány a társaságot

az engedély tartamáig, vagyis 1948 végéig kötelezik. Ezektől sem egészében, sem egyes részintézkedésekben egyoldaluan eltérni nem szabad. Hisz, hogy egyre utaljunk, a szerződés szerint a megváltás esetére a társaságnak korlátolt osztalék jár. A forgalmi érték szerint óriási tőkevagyon képezné az ellenértéket.

De van még egy másik határozmány, mely a fővárosra nézve jelentőséggel bir, s ez a szerződés 4. §-ának utolsó bekezdése.

„Megállapittatik, hogy amennyiben az átadás és átvétel tárgyára nézve a főváros és társaság közt nézeteltérések merülnének fel, ezen vitás kérdések a magy. kir. belügyminiszter által a kereskedelmi miniszterrel egyetértőleg lesznek mindkét szerződő fél részére eldöntendők, fennmaradván jogaiban a sértett félnek azon joga, hogy igényeit birtokon kivül, birói uton érvényesithesse."

Ezen határozmánynak értelme az, hogy mielőtt a felmerülő vita birói utra tereltetik, *előbb azt a kormány döntése alá kell bocsájtani.* Csak a kormány döntése után fordulhat az egyik vagy a másik fél a bírósághoz.

Egyébként szem előtt kell tartani még azt, hogy a magyar vasuti jog szerint a lejárt engedélyidőre eső egész vasuti komplexumnak aránylagos része, már a szerződés erejénél fogva képezi az állományos tulajdonát. Mivel pedig a közuti vasut engedélytartama 50 év, ugy 1895-től számitva 1923 január 1-ig 28 év telt el és minden évben egy ötvened része a befektetéseknek válik a főváros tulajdonává, eszerint a megváltás idejében az egész vasutnak 28/50-ed része képezi minden tehertől mentes vagyonát a fővárosnak.

Az engedélyokmányon és a fővárossal kötött szerződésen épült fel a közuti vasutnak egész szervezete 1895-ben, amidőn a villamos üzem alkalmaztatott. E két okmány képezte több mint három évtizeden át forgalmi és üzleti politikámnak főpillérjeit. Ezen szilárd jogi alapnak megóvása minden rázkódtatástól egyenlő érdekét képezi a részvénytársaságnak és a fővárosnak.

Az ipari hitel a kisipar szempontjából

Irta: PUREBL GYŐZŐ dr., székesfővárosi tanácsnok

(Befejezés.)

A nagyobb hitelintézetek, amelyek bő alkalmat találnak tőkéjüknek nagy tételben való gyümölcsöztetésére, nem is állanak a kisebb hiteligényü kézműiparosság szolgálatába. A nagybankok üzletkörén kivül esik, hogy a kisiparosok hiteligényeinek kielégitéstével rendszeresen foglalkozzanak. A bankkamatláb és szokásos mellékilletékek különben is sokkal jelentékenyebb megterheléssel járnak a kisiparosra nézve, aki egyébként a bankoktól esetleg csak üzletben való részesedés átengedése ellenében kaphatna hitelt. Tehát a kézműiparosság ilyen körülmények között vagy egyáltalában nem, vagy pedig rendszerint csak sulyos feltételek mellett képes hiteligényeit magánfelek és uzsoraszövetkezetek utján kielégiteni. Éppen ezen sulyos feltételek a kézműiparos versenyképességét és ezzel anyagi megerősödését és fejlődését lehetetlenné teszi. A Budapesti Kisipari Hitelszövetkezetnek célja, hogy a főváros kisiparosságát részben a főváros anyagi támogatása mellett, hogy ugy mondjuk, az önsegély eszközével megerösitse és elmondhatjuk, hogy a kézműiparosságnak megerősitése és fentartása terén igen jelentős és pozitiv eredményeket ért el. A főváros 500.000 K üzletrész erejéig van érdekelve, emellett anyagilag is állandóan támogatja a szövetkezetet. A szövetkezetnek 2805 tagja van 6196 darab üzletrésszel, amelyhez ha hozzászámitjuk a főváros, valamint az alapitótagok üzletrészeit is, ugy 11.196 darab jegyzett száz koronás üzletrész fekszik a szövetkezetben. Rendes tag csakis oly nagykoru, iparigazolvánnyal vagy iparengedéllyel biró budapesti lakos iparos vagy kereskedő lehet, aki legalább egy darab üzletrészt jegyez. Amint emlitettem, a szövetkezet célja rendes tagjainak anyagi megerősitése, vállalkozásaikban való támogatás, kiadásra kerülő közmunkákban való részvételben megsegiti őket, hiteligényeiket kielégiteni és érdekükben közhasznu megbizásokat elvállalni. A szövetkezet eddig 1500 kisiparosnak 11,000.000 korona összegü kölcsönt nyujtott. A tagok hiteligényeinek elbirálásánál mindenekelőtt arra van figyelemmel a Budapesti Kisipari Hitelszövetkezet, hogy csakis olyan hiteleket adjon, amelyek ipari célra fordittatnak s a legteljesebb fedezet dacára sem nyujt a szövetkezet hitelt, ha a kölcsöntkérő a hitelt nem produktiv ipari célra akarja igénybe venni. A szövetkezet személyi hiteleket is nyujtott azon kisiparosoknak, akik a kölcsönt, mint fentebb emlitettem, produktiv ipari célokra használták fel. Gyakran vették igénybe a szövetkezetet tagjai olyképen, hogy a szövetkezet részükre a közszállitásokra beadott pályázataik alkalmával helyettük az óvadékot letette. Nagy hiányt pótolt a szövetkezet azzal, hogy kézműiparos tagjainak a fővárostól és egyéb közszállitásokból eredő követeléseket leszámitolta. A Budapesti Kisipari Hitelszövetkezet csoporthiteleket is nyujtott tagjanak akkor, amidőn azok nagyobb közszállitásban óhajtottak résztvenni, vagy egyéb közös munkavállalásra, közös termelésre és értékesitésre összeállottak. E csoporthitelek egyénenkénti megbirálás alapján egyénenkénti hitelmegszavazás utján jöttek létre. Ilyen csoporthitelekből létesült több kisebb csoporton kivül egy modern gépekkel felszerelt lakatosműhely, egy férfiszabó-vállalkozócsoport, egy kárpitos, termelő- és értékesitőcsoport és több asztaloscsoport. Ugy is segitett a szövetkezet tagjain, hogy értékpapirjaikra vagy más kézizálogul elfogadható értékeikre rövid uton előnyös feltételek mellett hiteleket nyujtott. Több ipartestület részére is végzett a szövetkezet pénzkezelést és kezelte a szövetkezetnél letétbe helyezett értékpapirokat. A kereskedelmi miniszter ur is igénybe vette a hitelszövetkezet működését a háboru folytán üzemüket beszüntetni kényszerült kisiparos és kiskereskedők támogatására irányuló állami hitelakciónál. A kereskedelmi miniszter ez idő szerint szintén tárgyalásokat folytat a hadifogságból visszatért fővárosi kisiparosok kölcsönakciójába való bevonására vonatkozólag is. Ez az ujabb akció körülbelül 3,000.000 korona erejéig fogja a fővárosi kisipart támogatni. Emellett a szövetkezet a munkaügyi és népjóléti miniszter urnak a rokkantakat támogató hitelakciójában is résztvett. Tehát működése közérdekü és elmondhatjuk, hogy a kisiparostársadalom egyedüli altruisztikus fővárosi pénzintézete. A szövetkezet módot nyujt tagjainak arra is, hogy készpénztőkéjüket akár takarékbetét, akár folyószámlabetét formájában gyümölcsöztessék és könnyebb gyümölcsöztetés kedvéért készpénz tőkéiket csekk-folyószámlán is elhelyezhetik. Külföldi pénzekben is teljesitett átutalásokat és vállalta a tagjai birtokában levő külföldi pénzek eladását és igy elősegitette a szövetkezet tagjait oly irányban, hogy külföldi kereskedelmi összeköttetéseivel járó *valutaüzleteit is legelőnyösebben* lebonyolitsa. Továbbá a szövetkezet tagjait a biztositás terén is megfelelően képviselte, amennyiben elvállalta a hozzá forduló tagok életbiztositási és kárbiztositási ügyleteinek közvetitését.

Hogy e szövetkezet üzleti eredménye oly elenyészően csekély, annak egyik oka az, hogy nem a saját nyereségére való törekvést tekintette főcélnak, hanem elsősorban a kisiparosság érdekét s az ő anyagi megerősödését szolgálta. Ezért a szövetkezet a lehető legkedvezőbb feltételek mellett nyujtotta a kölcsönöket, sohasem részesedett tagjai vállalkozásának nyereségében, nem kereste tőkéjének kedvezőbb elhelyezését, nem alapitott üzleti vállalkozásokat, hanem mindig csak a jelentkező szükségletek alapján nyujtotta a hiteleket. Sajnálattal itt is meg kell azonban állapitanunk azt, hogy a kézműiparosság nagy tömege nem ismerte még fel a szövetkezetben azt a nagyszerü és hatalmas eszközt, amely saját anyagi megerősödése céljaira rendelkezésre áll. A legtöbb kézműiparos csak akkor vesz tudomást a szövetkezet létezéséről, amikor kölcsönre van szüksége s nem látja be még azt sem, hogy minden pillanatnyilag nélkülözhető fillére, amelyet a szövetkezetben, akár takarékbetétként, akár folyószámlán elhelyez, nemcsak saját magának szerez kamatjövedelmet, hanem a szövetkezetet is erősiti s lehetővé teszi azt, hogy igy több tagnak nyujthasson hitelt. Kétségtelen, hogy a számarány a betevők javára billenne, ha az érdekelt kézműiparosok nagy része, ha csak átmenetileg is, felesleges pénzét a szövetkezetnél elhelyezné, avagy tehetségéhez képest egy vagy több részjeggyel a szövetkezet tagjai sorába lépne. Több izben felszólitottuk már a főváros területén levő ipartestületeket és ipartársulatokat, valamint ipari alakulatokat arra nézve is, hogy ahelyett, hogy más bankba helyeznék el, ha átmenetileg is, felesleges, nélkülözhető, helyesebben forgalomra nem szükségelt pénzüket, helyezzék el ezt a Kisipari Hitelszövetkezetben, ezzel is alátámasztván a főváros kisiparosságának igényelt hiteleit. Sajnálattal kellett azonban tapasztalnunk, hogy ezen többszöri felszólitásunk hiábavaló volt s ezzel gyöngült is a kisiparosság hiteligényeinek kielégithetése is, mert nem állott megfelelő tőkemennyiség rendelkezésre.

Ezen uton is imételve kérem ugy a fővárosi kézműiparosságot, mint pedig a főváros területén levő ipartársulatok és ipartestületek vezetőségeit, sziveskedjenek a Budapesti Kisipari Hitelszövetkezetet betétjeikkel, folyószámláikkal, csekkszámláikkal felkeresni és meg lehetnek győződve arról, hogy közérdeket szol-

A régi Pest

Budapest kövei

Irta: SALLAY ÁRPÁD dr. † 3

A *Sugárut*, mint a város északkeleti részében hiányzó nagy kivezető s a Terézvárosnak légjárást adni hivatott nagy utvonal, sok tárgyalás után a régi Könyök-utcának, küllebb a régi Kőmüves-utcának vonalát tartva egyenesen visz 2313 m. hosszban a Városligetbe; a Váci-körüttől a Nyolcszögtérig (Oktogon) terjedő első szakasza 18 öl, a Körtérig terjedő második szakasz a profil nagyobb tagozódása mellett 24 öl s a külső harmadik szakasz 30 öl széles. Első szakaszán zártsorban és legalább háromemeletes házakat kell épiteni, a másodikban két- és háromemelet magasakat, a körtéren már előkertesen, de 18.96 m. magassággal, a körtértől a Bajza-utcáig zártsorban 3 öles előkerttel és legalább 11.38 m. magasságban, de a házak kétemeletesnél magasabbak nem lehetnek, végre a Bajza-utcától kezdve csak szabadon álló nyaralók épithetők legalább 3 öles előkerttel.

Az uthoz szükséges területszerzéshez és kiépitéséhez az 1870 : LX. t.-c. 3,335.909 frtot adott, azonkivül az utat szegélyező épületekhez szükséges területszerzésekhez kölcsönkép 4,863.812 frtot, melyből a vissza nem fizetett 1,716.793 frt 14 krt az 1884 : XVIII. t.-c. a Nagykörut épitésére engedte át. Az 1871 : XLII. t.-c. a 30 éves adómentességet a sugáruti házaknál is biztositja.

Az ut kiépitését a nyerendő telkekből származó haszon ellenében eleinte a Magyar általános municipalis hitelintézet, a Franco magyar bank és a báró Erlanger & Co. bankház alakitotta alkalmi egyesülés vállalta magára, kötelezvén magát a kisajátitással járó összes költségek megtéritésére. Az utépités költségeihez a fővárosi közmunkák tanácsa 1,088.000 frtot fizetett a társaságnak, mely munkáját 1872-ben megkezdte, azonban 1876-ban válságba jutott s ekkor a fővárosi közmunkák tanácsa maga vette át az utépités munkáját s 1877-ben befejezte, 1884-ben, midőn az ut mentén a telkek is be voltak épitve, a fővárosnak átadta. Végeredményben áldozat nélkül épült ezen nemcsak hazánkban, de egész Európában egyik legszebb utvonalunk, melynek csak azt lehet hibájául felróni, hogy az utvonal a város felé nincs helyesen lezárva.

A 4510 m. hosszu és 20 öl széles *Nagykörut* s vele együtt a hármahárány-utcai kiágazás, vagyis a Podmaniczky-utcának a Váci- és Teréz-körut közé eső része, megépülése sokkal nehezebben ment. Az 1871 : XLII. t.-c. 900.000 frtos kölcsönt bocsátott a művelet rendelkezésére s a 30 éves adómentesség biztositása mellett kimondta, hogy a kisajátitási költségek negyedrészét a telektulajdonosok legyenek kötelesek viselni, ami az első bettermentszerü intézkedés hazánkban. Az 1884 : XVIII. t.-c. a sugáruti alapból akkor még visszafizetetlen 1,716.793 frt 14 krt engedi át a körut épitése céljára s további 3,144.729 frt 25 kr kölcsönt engedélyez, kimondván, hogy a magánosok által fizetendő járulék minden folyó öl után 288 frt 16 krt tesz ki; ez a második, módositott betterment rendelkezés hazánkban. A törvényt megelőzőleg a közmunkák tanácsa és a főváros között megállapodás létesült, mely szerint a főváros az akkor vitás dunaszabályozási telkekről a fővárosi pénzalap javára lemond, a Sugár-ut fentartását átveszi, a Nagykörutton a főgyüjtőn kivül megépiti a mellékcsatornákat, lefekteti a vizvezetéki és légszeszcsöveket, fasorokat ültet, a keresztező utcákat pedig a Nagyköruttal összhangba hozza, végül a Nagykörut fentartását az illető szakasz elkészülte után átveszi. Igy is az adómentesség kedvezménye kezdőpontjának ujabb kitolása utján vált csak lehetővé a Nagykörutnak 1895-ben teljes kinyitása és kiépitése, melyet rövid időn belül követett a még akkor üresen maradt néhány, különösen Lipót-körüti telek beépitése.

A Nagykörut rendeltetésének: a külvárosok tágas utvonallal való összeköttetése, a külvárosok fejlődésének megindítása s a belsőbb részek rendezettségének előmozditása s főleg a helyes csatornázás megoldása, amennyiben a főgyüjtő a város legmélyebb részén tervezett körúton van lefektetve, végül a kevésbbé egészséges városrészeken egy megfelelő légcsatorna nyitása, mindennek a Nagykörut megfelelt. Hibája az, hogy az általános csatornázás szempontjától eltekintve inkább a multnak felel meg arányaival és beépités módjával, amire nézve azonban az akkori tervezők és megépitők jogos mentsége az, hogy a város közben oly óriásivá lett, fejlődését előrelátni alig lehetett.

Elsőnek a nyugati pályaudvar és Podmaniczky-utca között levő, valamint az utóbbi utcának a két körut közti szakasza épült meg, minek oka az volt, hogy egység jött létre a körut vonalában állott régi pályaudvar küllebb helyezésére nézve s az osztrák államvasuttársaság 1876-ban mai pályaudvarát el is készitette, tehát az odavezető utakat is meg kellett nyitni.

Ez a pályaudvari rendezés létesiti a Ferdinánd-térről a pályatesten keresztül vivő átjárót, a Bajza-utca irányában készült kisebbszerü és az Aréna-ut irányának megfelelő nagynyilásu aluljárót.

Végzetes hibát követtek el az intéző körök, midőn a vámpalotától az összekötő vasutihidig terjedő Dunapartot a közraktárak és a pályaudvar odatelepitésével elzárták és a természetes városfejlődés elől elvonták. Annál kevésbbé érthető ez, mert a vámpalota alatt volt alsó dunasor már akkor is összefüggőleg be volt épitve a mai Boráros-térig s hogy a házak a tömör városrésszel együtt hátrább álltak, annak nyilván csak a rakpart szabályozat-

gálnak és ezzel is a kisiparosság hiteligényeinek kielégitését nagy mérvben elősegitik. Mert hiszen a főváros törvényhatósági bizottságának jóindulatu támogatása a kisiparosság hitelgényeit illetőleg ujabban ismételten megnyilvánult akkor, amidőn a közgazdasági ügyosztály előterjesztésére egy tizmilliós kölcsönt bocsátott e célra s miután ezen határozatát a belügyminiszter jóvá is hagyta, a közel jövőben ismét alkalmunk lesz arra, hogy az anyagiakban megszorult produktiv kisiparosokat megfelelő fedezet mellett 200.000 korona kölcsön erejéig támogathassuk. Ugyancsak a főváros felterjesztést intézett a pénzügyminiszter urhoz is, hogy hasonlóképen bocsásson e célra szintén tizmilliós kölcsönt rendelkezésre, ezen kérelmünk ez idő szerint tárgyalás alatt áll.

Az előadottakból látható, hogy egy kis jóakarat mellett — miként azt a Budapesti Kisipari Hitelszövetkezet működése — melyet példaképen felhoztunk — is mutatja, — segithetünk a kisiparosság hiteligényein s ahhoz nem kell más, mint hogy a kisiparosság az érdekelt ipartestületek és ipartársulatok összefogva, egységesen lépjenek fel s egy akaratuk legyen, még a különböző csoportosulásokban is. Megfelelő akció mellett vidéken a törvényhatóságokat, városok tanácsát is igénybe véve, alakitsák meg az elmondott példa alapján a hitelszövetkezeteket, avagy hassanak oda, hogy a Budapesti Kisipari Hitelszövetkezet a kézműiparosságnak országos pénzintézetévé váljék s akkor a kisiparosságnak is meglesz az országos hitelintézete.

Ugy érzem az Ipartestületek Országos Szövetsége hivatott arra, hogy e téren iparpolitikai és ipargazdasági munkára képes iparosságot vezesse és irányitsa. Emellett még az is szükséges, hogy a magyar kézműiparosságot egy hatalmas vezetőszervvel ruházzuk fel a legsürgősebben, felállitsuk az országos kézműves kamarat, mert csak ez képes tételesen foglalkozni a kézműves iparosság sulyos kérdéseinek megoldásával, ez tudja majd elősegiteni a kézművesipari termelést. Amint előbb emlitettem, az uj iparpolitikának elsőrendü feladata kell hogy legyen az ipari hitelnek rendszeresitése, hogy ne csak a birtoksoknak legyen földhitelintézetük, hanem a kisiparosságnak is állami szubvencióval s ugy gondolom, ha majd az összes hatóságok az iparosok cca félmilliónyi tömegének felszólalását, tiltakozó szavát, kérelmét meg fogjuk hallani, ugy lehetetlen, hogy ennek a gerinces, hazafias polgári rétegnek a támogatására ne sietnének. Meg kell erősiteni a magyar iparosságot olyan hitelintézményekkel, amelyek azt munkaképessé és ellenállóvá teszik, fokozzák a munkakészségét és teljesitőképességét. Remélem és hiszem, hogy erre vonatkozólag az első lépés a kisiparosság kellő támogatása mellett az lesz, hogy a pénzügyminiszter ur a főváros által kért 10 milliós kölcsön ttöbbek között szintén rendelkezésre fogja bocsátani.

Mert hiszen a termelés céljaira nyujtott hitellel szemben az állam követelést szerez, amely fennáll, mindaddig, mig a pénz vissza nem kerül az államhoz.

Az
EMKE-pincében
RÓZSAHEGYI KÁLMÁN
◆◆ vezetése alatt pompás kabaré! ◆◆

lansága volt az oka; a házsor küllebbhozatala vagy uj házsor beigtatása egyenlően könnyü és helyes megoldás lett volna. Az 1874-ben megindult tárgyalásoknál ezen elhelyezésre nézve azt találjuk indokul, hogy a vámház meg van, az összekötő vasutihid 1876-ig elkészül és az összekötő vaspálya megépitése tervben van s ezek, mint adott tényezők voltak figyelembeveendők s igy a hid kapcsolatánál fogva még a szemben fekvő lágymányosi partot is alkalmasnak vélték különösen ipartelepek elhelyezésére.

Az állam megépitette a Dunapartot, kifejlesztette a vasuti hálózatot, 1879—1881-ben megépültek a közraktárak, sőt 1883-ban elkészült az akkor európai unikumszámba menő nagyszerü gabona-elevátor, mely éppen a Nagykörut vonalában áll s az egyre szükségesebbnek mutatkozó jövőbeli uj dunahid megépitését teszi valóban nehézzé; egyszóval oly nagyarányu telep fejlődött e helyen, amely egyáltalán nem alkalmas arra, hogy a város általános fejlődésébe e helyütt beleilleszkedhessék, hanem saját külön életet él és ehhez elvonja a környezet életerejét; szükségtelen tovább fejtegetnünk, hogy a káros hatás a dunaparti fejlesztés elfojtása révén csak fokozott. Ellenben, mint előrelátható volt, a budai szemben fekvő part remélt iparteleppé fejlődése nem következett be, sőt a közmunkatanács is egyenesen más jellegü épitkezést szánt ide, midőn a budai külső körutat s annak folytatásában a lendő (Boráros-téri) dunahidat ezen vidékre tervezte.

A pesti városrész fejlődése és épitési átalakulása egyébként igen lassan haladt a 70-es és a kezdő 80-as években. Már a Sugár-ut és Nagykörut tárgyalásánál emlitettük, hogy ezen a rendkivüli adómentesség kedvezményével is ellátott főutvonalak is csak mily lassan épültek be; ugyanezt látjuk az egész pesti részen a rossz gazdasági viszonyok miatt.

(Folytatjuk.)

Háromszázötvenmillió a nyomorgó Budapestnek

A fővárás és a népjóléti miniszter közös nyomorenyhitő akciót kezdtek — November elsejétől naponta negyvenezer ember kap ingyen meleg ételt — Egyelőre nem tesz szegényadó

A pesti aszfalton sárgult faleveleket szór szét a hüvös esti szél és Budapest kinokban vergődő szegényei fájó keserüséggel gondolnak az elkövetkezendő télre. Az ezerkoronás fa és tizezer koronás buza rettenetes perspektivát tárnak a nyomorgó Budapest elé és ha valaha, hát most kell összefogni társadalomnak és hatóságoknak, hogy támogassák azokat, akik a mai zullött gazdasági viszonyok között saját erejükből képtelenek önmagukat fenntartani.

A főváros tanácsa még a nyár elején tárgyalásokat kezdett a népjóléti minisztériummal a fővárosi szegényügy rendezését illetőleg. *Liber* Endre főjegyző, aki a közjótékonysági ügyosztály vezetésében a betegen fekvő *Bukovszky* tanácsnokot helyettesiti, a polgármester megbizásából hosszabb felterjesztéssel fordult a népjóléti miniszterhez. A felterjesztésben megjelölte *Liber* főjegyző azt a támogatást, amely nélkül a szegények istápolása meg sem kezdhető, és azt is megállapitotta, hogy, ha másképen nem lehet, *szegényadó* behozatalával kell a segitségre szükséges százmilliókat előteremteni.

A főváros felterjesztésére most válaszolt a népjóléti minisztérium és azt a legutóbbi tanácsülésen köszönettel tudomásul is vette a főváros vezetősége. A népjóléti miniszter tervezete, mely a legszélesebb arányu akciót teszi lehetségessé, erre a télre *több mint háromszáz milliójába kerül az államnak.* A kiadásokat kizárólag az állam viseli és a népjóléti miniszter leiratában azt is kijelenti, hogy *szegényadó behozatalát egyelőre nem tartja szükségesnek.*

A tanács a népjóléti miniszter leirata kapcsán elhatározta, hogy a téli hónapokban mintegy tizezer szoptatós és 1—3 éves gyermek részére *tejesételt* szolgáltat ki, mintegy tizezer iskolásgyermek részére az iskolákban *meleg, tápláló ebédet* ad. Kerületenkint üzembe helyezik ujra a népkonyhákat és ezek utján naponta mintegy tizezer munkaképtelen felnőtt részére adnak *jó meleg ebédet*, nemkülönben a négy hajléktalan menhelyen és a téli hónapokban üzembehelyezendő három melegedő-szobában naponta egyszer meleg levest juttatnak az arra jelentkezőknek.

A szükséges nyers élelmiszereket *november elsejétől* kezdődőleg a népjóléti minisztérium természetben bocsátja a főváros rendelkezésére, amely az élelmiszerek átvételéről és elfuvarozásáról a *saját költségén* köteles gondoskodni. Ugyancsak a főváros biztositja a helyiségeket a nyersanyag feldolgozásához és a főzéshez szükséges felszereléseket és gondoskodik a kiszolgálásról, a gyermekek felügyeléséről és az akció ellenőrzéséről. A fővárost terheli a fütési, világitási és elkészittetési költségek, nemkülönben az összes személyi kiadások. A közjótékonysági ügyosztály már megkezdte a milliókra rugó költségvetés megszerkesztését és ezt a közeljövőben a törvényhatósági bizottság elé terjeszti.

A népjóléti miniszter a középosztálybeliek megélhetésének megkönnyitése céljából *házi-ipari tanfolyamok szervezését* és a munkanélküliek való gondoskodás céljából foglalkoztató-műhelyek létesitését is tervbe vette és azt is elhatározta, hogy a főváros inséges lakossága részére a tél folyamán nagyobbmennyiségü *olcsóbb tüzelőanyagot, élelmiszereket és ruhaneműt* kiván kiosztani. Kijelenti azonban a népjóléti miniszter, hogy az általa tervbevett intézkedések nem vonhatják maguk után az eddig is működő társadalmi szervezetek akcióinak megszüntetését és ezért elhatározza, hogy az ilyen egyesületek működését szükség esetén a maga részéről is támogatja.

A tanács legutóbb tartott ülésén azt is elhatározta, hogy a népjóléti miniszternek felterjesztésben mond köszönetet tervbe vett intézkedéseiért. A nagy nyomorakció hozzávetőleges számitás szerint majd 50 millió terhet ró a főváros közönségére.

TÜSKÉK

A BÁT.

ujra szerepel ebben a rovatban, ezuttal nem mint a shymmi-muzsikával suyosbitott yoghourt szabadalmazott feltalálója, hanem abból az alkalomból, hogy a tejvállalatok küldöttségében a BÁT. igazgatósága is felvonult az Országos Központi Árvizsgáló Bizottsághoz a tej irányárának megállapitását kérvén. Ugylátszik Stern Samu nemes orrcimpáit tökéletesen kielégitik a hagymaexportok lenge illata és nem óhajt a Markó-utcai fogház, esetleg Zalaegerszeg kevésbbé ózondus levegőjével megismerkedni, minek folytán előre védekezik az árdrágitás vádja ellen, helyesebben hatósági segedelemmel akarja végrehajtani az árdrágitást. A Drégely-utcai uraknak fejükbe szállt az aludtej és a tej árával kapcsolatban, nem vévén figyelembe a suszterről és a kaptafáról szóló régi közmondást, komoly közgazdasági szólamokkal dobálódznak és azt a szerénynek éppen nem mondható megjegyzést merik megkockáztatni, hogy a tej ára még mindig nem éri el a világparitást. Mikor azonban a hatóság könyveik átvizsgálásától tette függővé a tej árának emelését, a jeles férfiak bezzeg elhallgattak és miként Bodóné, másról kezdtek beszélni, teljességgel megérdemelvén, hogy huszonöt világparitást kapjanak a boldogabb felükre. Vagyunk bátrak megállapitani, hogy a főváros tejhivatalának joga, sőt kötelessége a tejvállalatok üzletmenetének felülvizsgálata, ellenőrzése és ezen az alapon a könyveikbe való betekintés. Nagyon ajánlatos lenne tehát, ha a városházáról expedició menne a Drégely-utcába, nemkülönben a Központi Tejcsarnokhoz, amely egyszeribe felfedné a fátyolt arról a paritásról, amellyel az árdrágitás közös hurján pendülnek a csecsemők és betegek mindennapi tejének lelketlen vámszedői . . .

Az ifjabbik báró,

aki főigazgatói hatáskörrel és két balkézzel intézi az állami szinházak ügyét, feltünést keltő nyilatkozatot tett az egyik napilap munkatársának. A Népszinház bérének felemelésével kapcsolatban a nemes báró ugyanis azt a kijelentést kockáztatta meg, hogy kettőn áll a vásár, már mint a Népszinház bérletének meghosszabbitása, és a főváros éppen eleget keres a Városi Szinházon. Ami a vásár bifurkálását illeti, legyen szabad az ifju méltóságos ur figyelmét felhivnunk arra, hogy nem a főváros futott annak idején az állami bérlő után, hanem a kultuszminisztérium volt az, amely Hübele Balázs módjára lebontatván a régi Nemzeti Szinházat, könyörögve keresett helyet a városnál az állami müintézet számára. Ami pedig a városnak a Tisza Kálmán-téri szinházon való keresetét illeti, szabadjon megjegyeznünk, hogy ujra csak nem a főváros futott pincsikutyaként a szinház bérlete után, hanem ujra csak a kultuszminisztérium volt az, amely hatalmi szóval és a főváros autonomiájának semmibevevésével ragadta magához erőszakosan a bérletet. Több loyalitást, báró ur! Hogy a főváros keres a Városi Szinházon, az természetes, ha nem is keres többet, mint az elektromos áram árát, a ruhatári személyzet fizetését, az épület amortizációját, ami a szerződés értelmében mind a várost terheli. A főváros igazán nem hajlandó megtenni a főigazgató urnak azt a szivességet, hogy effektive ráfizessen a Tisza Kálmán-téri szinházra, csakhogy több pénz jusson a még csak főurinak sem mondható kedvtelésekre. A báró urnak talán az fáj, hogy a város igen, de az állam nem keres a Városi Szinházon, ennek azonban kizárólag őméltósága az oka, aki, ha szerénytelennek nem veszi ezen megjegyzésünket, annyi felesleges tagot szerződtet a Városi Szinházhoz és annyi vendégfellépést engedélyez, amelyekből a szinház nem tulságosan magas nivójának csökkentése nélkül bőven kitelne a Népszinház bérösszegének több száz százalékos emelése is, sőt talán kereset is maradna . . .

Jósua

Nün fia, megállitotta a napot, de azt még ő sem tudta megcselekedni, amit a budapesti bérkocsisok kérésére Magyarország kereskedelmi minisztere elrendelt, hogy t. i. az éjszaka hat órakor kezdődjék. A főváros közlekedésügyi bizottságának határozata ellenére a kereskedelemügyi miniszter ugy döntött, hogy a bérkocsisok számára az éjszakát jelentő százszoros tarifa este hat órakor kezdődjék és reggel hat óráig tarson. Télen, nyáron tizenkét órás hosszu éjszaka szakad tehát Budapest népére és az egyiptomi sötétségben csupán a bérkocsisok káromkodása lesz az egyetlen vigasztaló hang. A villamosokon este féltizenegykor lép életbe az éjszakai tarifa, viszont igaz, hogy a villamosok kormánybiztosa egyszerü kereskedelemügyi miniszteri tanácsos és nem olyan potentát a Lánchid-utcában, mint a bérkocsisok ipartestülete. A bérkocsisok dolgában különben nem a tizenkét óráig tartó éjszaka az egyetlen csoda, hiszen azokat a csodákat, melyek szerint például a Vilmos császár-ut 15 kilométer hosszu és az Oktogontól a Keletiig husz kilométer ut árát mutatja a csodálatos taxigépezet, jól ismeri a főváros konflis- és fiakerkocsisoktól agyonsanyargatott közönsége. Értesülésünk szerint különben a bérkocsisok legutóbb elhatározták, hogy kérni fogják a jótékony kereskedelemügyi minisztertől, hogy az éjszaka délután egy órától másnap déli tizenkettőig tartson . . .

Hotel Bellevue
II., Atilla-utca 53. ◆ Telefon: 186—82—83—84—85
5 ÓRAI TEA
Délután és este a zongoránál:
ERDÉLYI PATAT LEÓ.

Andrássy-ut 25. **FAUN** Opera-pincében
Minden este fél 9 órakor TANAY FRIGYES vendégjátéka.
Hermann Ily, Kmochné, Sándor Stefi, Virágh Jenő, Kővári Gyula, Pázmán Ferenc stb.
Kálmán Jenő konferál. ◆ ◆ ◆ A zongoránál Rieger Alfréd.
A FAUN-kuglizóban záróóráig
vidám élet, zongora, ének, tánc.
Jegypénztár: délelőtt 11—1-ig, délután 4—6-ig, este 1/2 8-tól.

HIREK

• • •

Előfizetési felhivás!

Idestova hét esztendeje lesz, hogy az *Uj Budapest* megjelent a városi politika porondján, fennen lobogtatva a keresztény gondolat zászlaját. Becsületes küzdelem hirnöke volt ez a hét esztendő, mely alatt becsültté tette nevét lapunk.

Minden küzdelemhez azonban pénz kell, elsősorban pedig a lapcsináláshoz. Ez év január elseje óta négyszeresére drágult a nyomda, állandóan emelkedik a szerkesztőségi és kiadóhivatali budget is. Ezzel szemben előfizetőink jelentékeny részénél közönyösséget, sőt hanyagságot tapasztalunk, felhivásaink hiába hangzanak el, nem hogy a felemelt dijakat, de még az alapdijakat sem kapjuk meg egyes előfizetőinktől.

Az inkasszálás olyan rengeteg pénzbe kerül, hogy nem alkalmazhatjuk, és ezért ujra e helyen kérjük fel előfizetőinket a hátralékok beküldésére és az előfizetés megujitására.

Előfizetési áraink:

félévre . . . . . 480 korona
negyedévre . . . . 240 „

Félévnél hosszabb időre szóló előfizetéseket a mai bizonytalan gazdasági helyzetben nem fogadhatunk el.

Az *Uj Budapest* kiadóhivatala.

—

Cserebere tölti be a Vigszinház jövő hetét is. Szerdán huszonötödször adják a szenzációs operettujdonságot. A *Cserebere* előadása minden este fél 8 órakor kezdődik, csak a szombati előadást kezdik 10 és negyed órakor. Szombat este 7 órakor az *Ördög* kerül szinre. Vasárnap délután a *Kék frakk*-ot adják.

A pupos Boldizsár és a Tüzek, a *Magyar Szinház* műsorának e két kiemelkedő sikere váltakozva kerül szinre, állandóan telt házak előtt, az előbbiben különösen Törzsöt, Pécsi Blankát, Vaály Ilonát és Kabost, az utóbbiban Darvas Lilit, Báthory Gizát, Tarnayt és Balót ünnepli a közönség.

A Budai Szinkör évadzáró műsora. *Sebestyén* Géza kitünő társulata október 2-án, hétfőn, fejezi be sikerekben gazdag budai szezonját. Az utolsó hét műsorán a szezon legnagyobb sikerü darabjai szerepelnek. Kedden és csütörtökön este az *Ember tragédiája*, szerdán *Orfeusz a pokolban*, pénteken a *Vasgyáros*, szombaton este uj betanulással először *Bánk bán* opera, vasárnap este *Hazudik a muzsikaszó* kerül szinre, mig hétfőn este bucsuelőadásul az *Iglói deákokat* adják, amely előadás után a társulat különvonaton *Miskolcra* utazik.

A mosolygó asszony és a Vig halál sikere méltónak bizonyult e két nevezetes darab külföldi karrierjéhez. A francia tragikomédia nagy irói értékei és izgalmas feszültsége *Németh* Juliska és *Harsányi* lebilincselő előadásában épen ugy megtalálta az utat a közönséghez, mint az orosz *Comoedia de larte*, melynek elmés és mulatságos szerepeiben Gellért, Bánóczyné, Ürmössy, Baróti és Szegheő aratnak zajos sikert a Belvárosi Szinház együttesében.

A legnagyobb operett sikerekkel vetekszik a *Lili bárónő* reprize a Blaha Lujza-szinházban. Péchy Erzsi, a kiváló vendégprimadonna, minden este ovációszerü ünneplésben részesül, méltán osztoznak vele e sikerben László, Tamás, Szirmai és a másik női főszerepben Vigh Manci.

Rátkai, Dömötör Ilona és Honthy Hanna a főtényezői annak az osztatlan sikernek, amelylyel a közönség *Offenbach* reprizét fogadta, a *Király-szinház* nézőtere minden eddigi előadásra utolsó helyig megtelt.

Timár J. Mihály „A pupos Boldizsár“ cimü legendájának egyre nagyobb a sikere, az érdekes darab a héten, szerdán, pénteken és vasárnap kerül ismétlésre a Magyar Szinházban, mindannyiszor Törzssel, Pécsi Blankával, Vaály Ilonával és Kabossal a főszerepekben. Csütörtökön és szombaton az állandóan táblás házakat vonzó *Tüzeket* ismétlik Darvas Lilivel, Báthory Gizivel, Tarnayval és Balóval a vezető szerepekben. Vasárnap délután a *Szinház* megy 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

A Lili bárónő sorozatos előadásai folytatódnak e héten is a *Blaha Lujza-szinházban*, amennyiben minden este müsoron van. A kitünő darab főszereplői mindig Péchy Erzsi, Vigh Manci, Szirmai, László és Tamás.

A mosolygó asszony és a Vig halál, mely már a főpróba közönségére is mély hatást gyakorolt, e héten ötször szerepel a *Belvárosi Szinház* játékrendjén: hétfőn, szerdán, csütörtökön, szombaton és vasárnap este. Kedden és pénteken *Szenes* nagysikerü vigjátékát, *A gazdag lányt*, most vasárnap délután a másik kitünő Szenes-darabot, *A buta embert*, jövő vasárnap délután első izben *Casanovát* adják 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

Az Offenbach 175-ik előadása. Faragó—Nádor daljátéka, az *Offenbach* csütörtöki reprizén ép oly viharos sikert aratott, mint annak idején a bemutatóján. A nagysikerü daljátéknak, melyet jövő héten is minden este megismételnek, vasárnap lesz a 175-ik előadása. Most és jövő vasárnap délután *János vitézt* játsszák 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

A Fi-fi vasárnap délutáni előadásai. A 200-ik előadásához közeledő *Fi-fi*-t, melyet legutóbb is telt ház előtt játszottak, most és jövő vasárnap délután megismétlik a Blaha Lujza-szinházban 3 órakor mérsékelt helyárakkal a főszerepben Vaály Ilonával, Bibor Ilonával és Szirmaival.

Az Andrássy-uti Szinház nagysikerü műsora jövő csütörtökön 25-ödször kerül szinre, ugyanezt a műsort adják addig is és azontul is minden este, valamint most és jövő vasárnap délután 3 és fél órakor mérsékelt helyárakkal.

Harry Piel-hét a Renaissance moziban. Már jó ideje, hogy a romantikus vagy drámai szerelmi filmek helyett a közönség szeretete a bravuros, kalandos filmek mellé szegődött. A tisztára csak romantikus filmek aranykora Pszilander nevéhez füződött, a bravuros, kalandos filmek utolérhetetlen starjaként *Harry Piel* ma az a fogalom, ami valaha Pszilander volt. Ámbár Harry Piel egészen más tehetség: egy férfi, akire egyetlen találó szó van, az, hogy bámulatos. A filmcenzura ép mostanában tiltotta el a kalandorfilmek bemutatását. A mozi-közönség egy része megdöbbenve gondolt Harry Pielre, kedvencére, akit ez a rendelet egy csapásra elszakitani látszott a pesti publikumtól. Mert hiszen a leggrandiózusabb kalandorfilmek központjában mindig Harry Piel állott, feledhetetlen ügyességével. Annál nagyobb meglepetést kelt a Renaissance uj műsora, amelynek egyik darabja egy kalandos, nagy film, Harry Piel-lel a főszerepben. A magyarázat egyszerü. A cenzura nem vonta vissza rendeletét. A cenzura végignézte a „Havasok fiá“-t és kivételesen engedélyezte ezt a kalandor-filmet. Engedélyezte, mert a film telve van elragadó szépségekkel. A havasok birodalma tárul fel benne, az Alpesek leggyönyörüségesebb részei, ez a vad és káprázatos világ, a maga nagy és tökéletes szépségében. S ebben a miliőben ragyog és csillog fel, babonázóbban, mint valaha, Harry Piel vakmerő játékstilusa. Elegáns férfiassága, az a hidegvér és egyszerüség, amelylyel a leghihetetlenebb bravurokat véghezviszi: talán sosem hatott jobban, mint ebben az elejétől-végig érdekfeszitő filmben. A Renaissance-mozi nagy áldozatkészséggel szerezte meg ezt a technikai kivitelében is csodálatos, 7 felvonásos filmet és szombati premierjén mutatja be egy öt felvonásos drámával együtt, a „Legdrágább kincs“-csel, amely a Nordisk filmgyár remeke. A legszebb Nordisk-filmek előkelő szinvonalán áll ez a mélyhatásu dráma, amelyben a finom és kitünő *Lili Beck* játékmüvészetében gyönyörködik a néző. Mindkét film egy előadás keretében kerül bemutatásra, hétköznap 6, 8 és 10, vasárnap 4, 6, 8 és 10 órakor kezdődőleg.

KÖZGAZDASÁG

• • •

A Pallas Irodalmi és Nyomdai r.-t. rendkivüli közgyülése az alaptőkét 8.3 millió koronáról 18 millió koronára emelte föl. Az eddigi 400 korona névértékü részvényt 200 korona névértékre cseréli át és az ily módon keletkezett 200 korona névértékü részvények minden két darabja után egy uj részvény vehető át 1000 korona árfolyamon. Adó és illeték fejében 150 korona fizetendő. Az elővételi jog szeptember 27-től október 5-ig gyakorolható a Pallas főpénztáránál (Honvéd-u. 10.). Az igazgatóság tagjai lettek: *Angyal* Pál dr., *Baranyay* Jusztin dr., *Csekonics* Iván grőf (elnök), *Gerlóczy* Béla, *Gervay* Mihály dr., *Marsovszky* Ivor, *Nékám* Lajos dr., *Szabó* László dr., *Vári* Dezső.

A dr. Jakab-féle Liget-szanatórium svábhegyi szanatóriumát uj, modern épülettel bőviteni szándékozik. Az épitkezés céljaira részvényeseitől ujabb tőkét vesz igénybe. Az igazgatóság az elhatározott tőkeemelést most hajtja végre az eddigi tizenkétmillió alaptőkének tizennyolcmillióra való felemelésével. Minden két régi részvényre egy uj részvény jut, melynek elővételi határideje szeptember 30.

Az „Oceán“ Magyar Konzervgyár és Kereskedelmi R.-T. megállapitotta az 1921—22. évi mérlegét, amely 6,709.534 (az előző évben 2,046.673) korona tiszta nyereséget tüntet fel. Az igazgatóság a közgyülésnek részvényenként 100 korona (az elmult évben 60 korona) osztalék fizetését javasolja.

Nagy Endre kabaréja
a Gresham-palotában, V., Ferencz József-tér.
Naponta este 9 órakor
a szenzációs megnyitó műsor.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
Minden este fél 8 órakor a nagyszabásu szeptemberi varietéműsor és Magyar Erzsi vendégfellépésével Aranymadár Harmath-Zerkovitz nagysik. operettje

Városházi Almanach
Budapest Székesfőváros hivatalos cimtárával.
Szerkeszti: Dr. Doby Andor
Megjelenik december havában.
Hirdetéseket felvesz és előjegyzéseket elfogad a kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. I. 1.
Hivatalos órák: d. u. 3—5-ig. • Telefon: 63—10.

SCHMIDT-NÉPARÉNA
(Volt Barokaldi) a Városligetben.
Naponta diszelőadások
délután 3 órától.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
Órás és ékszerészbál Harsányi Zsolt operettje.
Féderweiss Harmath Imre tréfája.
Cinege úr inspekciós Zágon István tréfája.
Szöllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Boross, Sándor, Áldori magánszámokkal. Kezdete 8 órakor.

TELEFON: JÓZSEF 21—16. **TABARIN** BUDAPEST, VIII., RÁKÓCZI-ÚT 63.
A KIVÁLÓ SZEPTEMBERI MŰSOR:
2 SEIFFERT, a kontinens legjobb táncosai. EDDY és HEDDY skandinav tánccduett.
NAGY ANNUS és TAMÁS BENŐ chaplin-tánc-paródiák és a többi elsőrangu kisérő müsor.
Kitünő meleg konyha. Kezdete 1/2 10 órakor.

Fővárosi **CIRKUS** Városliget
Naponta este 1/2 8 órakor, csütörtökön, szombaton délután 4 órakor
ILLENEB állatszeliditő
6 oroszlán, 2 tigris, 2 medve ezenkivül az
Telefonszám: 55-55 uj szeptemberi müsor.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ“
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás“ szénsavval telitett ásványvize.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ
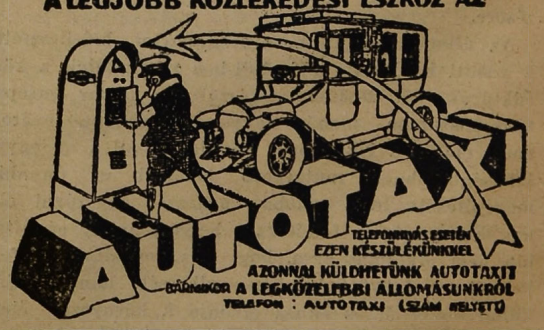

„JUSTRAM“ izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Társszerkesztő: FABRITZKY ANTAL.

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly müszaki igazgató.

II. évfolyam Budapest, 1922 október 4 34 szám

ÚJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden héten ✦ Előfizetési ára: Egész évre 960 K ✦ Félévre 480 K ✦ Negyedévre 240 K ✦ Egyes szám ára 20 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Hivják össze a kegyuri bizottságot!

Irta: PETROVÁCZ GYULA

A törvényhatóság nyári pihenője véget ért, kipihenve és felfrissülve lát a székesfőváros közgyülése ujra munkához. A bizottsági munka máris megkezdődött, temérdek felgyülemlett anyag vár feldolgozásra mindegyik resszortbizottságban.

Csak a kegyuri bizottság tétlen még, ennek összehivása késik, mintha nem volna tárgyalni és tennivalója. Holott épen ez a bizottság az, amelynek legtöbb a restanciája, amelyhez a törvényhatósági közgyülés számtalan fontos és életbevágó ügyet utalt át, de amely még kész előterjesztést a kögyülés elé eddig nem vitt.

Legutóbb a budapesti Kath. Egyházközségek Központi Tanácsának ülésén nyilvános panasz hangzott el türelmetlenkedő ajkakról aziránt, hogy a városházi keresztény többség kegyuri kérdésekben még annyit sem tesz, mint a régi demokraták tettek, két teljes esztendő nem volt elégséges ahoz, hogy a két legsürgősebb ügpet: az uj plébániák átvételének és a kegyuri személyzet megállapításának kérdését dülőre hozta volna.

A panasz látszólag igazat mond, és ha ott a helyszinén nyilvánosan vissza is utasitottam a Keresztény Községi Párt müködésének ilyen kritikáját, itt magunk között be kell vallanom, hogy a türelmetlenségre és elégedetlenségre magvan az ok.

Két teljes esztendő elmult anélkül, hogy az önkormányzatukat visszanyert kath. egyházközségeknek a kegyurhoz való viszonya, és az egyházi főhatóság által felállitott uj plébániáknál a kegyuri jog elismerésének kérdése rendezést nyert volna. Pedig ebben a kérdésben az összes illetékes szervek között teljes összhang van. Ugy a székesfőváros, mint az érseki hatóság és a kath. egyházközségek Központi Tanácsa is egy véleményen van atekintetben, hogy az egyházközségek autonómiája nem érinti a kegyuri jogot, csak segiti és támogatja a kegyurat kötelezettségeinek teljesitésében, és hogy a felállitott uj plébániákra tényleg szükség van, azok régen fennálló hiányokat pótolnak, és eddigi müködésük életképességüket teljesen igazolta, sőt azokban a várakozáson felül oly buzgó és intenziv lelkipásztori müködés és lelki élet indult meg, aminőre a régi plébániákon nincs példa: tehát azok elismerése és átvétele a kegyur részéről el nem maradhat.

És mégis, a legteljesebb egyetértés mellett is huzódik az ügy!

A kegyuri albizottság részletesen letárgyalta és az egyházmegyei hatósággel összeegyeztette véleményét az egyházközségek szervezeti szabályzatáról, a létesitett plébániák számáról, azok területének elhatárolásáról és minden egyéb függőben levő, idevonatkozó kérdésről, sőt a közgyülés elé terjesztendő javaslat is már hónapok óta készen van és mégis késik ennek a kegyuri bizottság plénuma elé, a tanács elé és a közgyülés elé való terjesztése és véglegsitése.

Meg kell állapitanom, hogy nem a bizottsági tagokon mulik a halogatás! Sőt ellenkezőleg a kegyuri albizottság tagjai maguk a legtürelmetlenebbek!

Itt az uj munkaidő kezdete, vegye elő a közjogi ügyosztály a kész elaborátumot és hozza végre tető alá!

A panasz másik része, mely a kegyuri személyzet fizetésének korszerü megállapitását sürgeti, még alaposabb. Az 1920., 1921., 1922. évi költségvetések tárgyalása kapcsán több határozatot hozott a közgyülés egyes bizottsági tagok inditványára, melyben utasitva van a Tanács a kegyuri személyzet illetményeinek a viszonyoknak megfelelő ujabb megállapitására. Hogy ebben a tárgyban az ügyosztály csinált-e valamit, nem tudhatjuk, mert a kegyuri albizottság elé még nem terjesztett semmiféle javaslatot.

Könnyen megeshetik, hogy az 1923. évi költségvetésben ismét találkozunk az *évi* 7000—8000 koronás plébánosi *fizetésekkel*, az *évi* 1500 koronás *káplántartási díjjal*, az *évi* 1300—2400 koronás kápláni *fizetéssel* és az *évi* 105—172 koronás *tüzifaátalányokkal*, — (hogy külön ne emlitsem a plébániatemplomok *épitése* cimén felvett *évi* 150.000 koronát,) — amely fizetések, eltartási költségek és tüzifailletmények valamikor aranykoronában megállapitva jólétet jelentettek, de ma *heti* fizetésnek és illetménynek sem megfelelőek, és messzemessze alatta maradnak a székesfőváros bármely üzeménél alkalmazott legalacsonyabbrendü *munkás* többszörösen felemelt és mégis elégtelen *munkabérének*.

Ha helyes, méltányos és elkerülhetetlen volt az, hogy a székesfőváros tanácsa a munkaügyi bizottság javaslata alapján a *folyó* évben munkásainak *átlagos* 37.500 korona évi keresetét előbb 20%-al évi 45.000 koronára, majd 10% emeléssel 49.500 koronára, legutóbb ujabb 20% emeléssel évi *59.400 koronára emelte*, és itt sem fog megállhatni, akkor teljesen megmagyarázhatatlan, hogy a lelkipásztorkodás *munkásaival* szemben miért nem már hasonló mértékkel.

A régmultban megállapitott illetményeknek az egyre emelkedő végösszegü költségvetésekbe változatlanul való beillesztésének tudható be az, hogy egyre csökken a kegyuri költségeknek a költségvetés végösszegéhez arányitott percentje.

Mig a régi demokrata korszakban pl. 1905-ben a költségvetés végösszegének 2·5%-a volt a kegyuri költség, 1910-ben 2%-a, 1914-ben 1.7%-a, 1917-ben 1.2%-a — addig azokban a költségvetésekben, *melyekért már a keresztény városházai többség felelős:*

az 1921. évben már 0.45%-a,
az 1922. évben már csak 0.36%-a,

és félő, hogy az 1923. évi költségvetésben még ennyi sem lesz. Ezt a szemrehányást tehát védekezés lehetősége nélkül kell türnünk, hacsak mi, a többség, a jelen közgyülés mandátumának utolsó évében a sarkunkra nem állunk és ezen kérdés rendezésére vonatkozó akaratunknak a közgyülésen határozott és elgáncsolhatatlan formában kifejezést nem adunk.

Ezért a kegyuri bizottságot mielőbb sürgősen egybe kell hivni, hogy a legelső közgyülés tárgysorozatán ez a két kérdés előkészitve szerepeljen.

Nem akarunk többször a nyilvánosság előtt pirulni oly szemrehányásokért, melyeket nem *mi* érdemlünk meg és restelkedni oly mulasztásokért, melyeket sem *mi* követtünk el.

Türelmünk elfogyott.

Hivják össze a kegyuri bizottságot!

Milliárdok haláltánca

Tiz milliárdon felül lesz a főváros jövő évi költségvetése — Az 1922-es munkabérszámla háromnegyed milliárddal haladja tul az előirányzatot — Napi két milliót keres a főváros a forgalmi adón

A mai nagy gazdasági khaoszban, amikor az élet állandó drágulása, az anyagárak és munkabérek állandó emelkedése szinte lehetetlennné teszi a komoly számitást, nagyjelentőségü munka folyik a fővárosi pénzügyi osztályban, ahol *Sebő* Béla főszámtanácsos gondos és szakszerü vezetésével megkezdődött a költségvetés összeállitásának nagyarányu munkája. *Sipőcz* Jenő dr. polgármester erélyes felszólitására az ügyosztályok, hivatalok és üzemek legnagyobb része beterjesztette már a jövő esztendőre szóló költségvetését, ugyannyira, hogy az ügyosztály nagyjában tisztában van azokkal a számokkal, amelyek a reánk következő esztendő háztartási mérlegét jelentik.

Az 1922. év másfélmilliárdos költségvetésével szemben a főváros összes közüzemeit is beleértve,

tizmilliárdon felül lesz a jövő évi költségvetés.

A *kórházak* félmilliárdos költségvetése, az *elektromos művek* és a *gázművek* másfél-kétmilliárdos költségelőirányzata a főbb oszlopai ennek a költségvetési tervezetnek, mely a béke éveiben tiz esztendőre elég lett volna egész Magyarország számára is. Ma tizmilliárdnak mondjuk a költségvetést, de lehet, hogy holnapra tizenöt, holnaputánra husz milliárd lesz belőle, *hiszen a milliárdok haláltáncában nincs megállás.* Maradék-Magyarország őrült iramban rohan a lejtőn lefelé ahol a szakadékok mélyén a hasonló sorsra jutott Ausztria vergődik.

Örömmel állapitjuk meg, hogy

Budapest nem követi a legyőzött országok fővárosainak példáját és konszolidált viszonyaival messzire elüt Bécs vagy Berlin sorsától.

Ezt mindennél jobban bizonyitja az az információnk, hogy noha a folyó évi költségelőirányzatot százmilliókkal mulja felül a valóságos kiadások tömege, a főváros még sem merül el a kiadások és adósságok hullámában, hanem *a folyó esztendőben is bevételeiből teljesen fedezni tudja kiadásait.* Hogy ez mily óriási eredmény, mi sem mutatja jobban, mint a munkabérek szédületes emelkedése, amelynek során

a főváros munkabérszámlája csak a folyó esztendőben több mint háromnegyedmilliárd koronával lépte tul a költségvetés kereteit.

Azt, hogy a folyó esztendőben nem kell a fővárosnak óriási háztartási hiánnyal küzködnie, a bevételek állandó fokozásának köszönhetjük. A költségelőirányzat például *községi adóból* 115 millió bevételt kontemplált, ezzel szemben csak augusztus végéig a valóságos bevétel felül volt a 165 millió koronán. *Az ingatlanátirásoknál* a 9 millió előirányzattal szemben ugyancsak augusztus végéig 28 millió korona, a *vigalmi adónál* 45 millió előirányzattal szemben 72 millió korona, a *szállodaadónál* 25 millió előirányzattal szemben 42 millió, a *közlekedési adónál* a 20 millió előirányzattal szemben 26 millió, a *pezsgőadóból* 6 millió korona előirányzattal szemben 16 millió korona volt augusztus végéig a bevétel. Ezeknél a tételeknél *majd 150 millió* a *többletbevétel*, ehhez járul még a *forgalmiadó* bilánsza, mely a főváros háztartását a khaotikus viszonyok között is *a kellő egyensulyban tudja tartani.*

Az 1922. évi költségvetésben forgalmiadó bevétele cimén 290 millió koronát irányzott elő a főváros. Megjegyezzük, hogy ez a 290 milliós előirányzat még másfélszázalékos alapon történt, vagyis egy méreteiben nagyobb forgalmat tételezett fel, hiszen minnél nagyobb az adó, annál kevesebb a forgalom, illetőleg annál több adóköteles alany és tárgy igyekszik kibujni az adózás alól. Az árak hihetetlen emelkedése a forgalmiadók tételeinek szinte örületes emelkedését vonta maga után. A főváros forgalmiadó-ellenőrei ez év juliusában 280 millió korona, augusztusában 350 millió korona értékü forgalmiadó-bélyeget bélyegeztek le, vagyis *ebben a két hónapban 630 millió korona volt az állam forgalmiadó bevétele a fővárostól, mely csak bélyegek utján folyt be.* Illetékes tényezők véleménye szerint ez az összeg szeptember havában megközelitette *a félmilliárd koronát*, ami azt jelenti, hogy a főváros forgalmiadó részesedése szeptember havában az egész évi előirányzat felét eredményezte.

Ez év eleje óta augusztus végéig az állam egymilliárd és négyszázmillió koronát vett be a fővárosban forgalmi adó bélyegekben, ugyanezen idő alatt az előljáróságok utján egymilliárd százhetvennégymillió korona készpénzben folyt be.

Az árak mai emelkedését és a forgalom arányainak megmaradását véve alapul, az év végére a fővárosban a forgalmiadó-bevétel *el fogja érni a négymilliárd koronát, vagyis a fővárosra hatszázötven-hétszázmillió fog jutni forgalmiadó részesedés cimén.* Tovább füzve a számitást, bátran mondhatjuk, hogy *a főváros naponta kétmillió koronát vesz be a forgalmiadóból.*

Az már bizonyos, hogy *a főváros jövő évi költségvetésének tengelye ujra csak a forgalmiadóból származó bevétel lesz*, de egyébként a költségvetés részleteit ma még sürü homály fedi. A helyzet ugyanis az, hogy a városok és igy a főváros háztartása is a jövő évben *jelentős változáson* megy keresztül, a nemzetgyülésen keresztülment törvényreviziók és adótörvények alapjában ingatták meg a városok pénzügyi strukturáját. *A földadó, a házadó, a társulati és a keresetiadó* reformja csakugy *uj alapokra* helyezik a városok pénzügyeit, nemkülönben *a városok háztartásának rendezéséről szóló törvény*, mely még csak konturjaiban van meg és annyira ismeretlen, hogy még

azt sem tudják a városházán, fog-e vonatkozni egyáltalában a törvény a fővárosra, vagy pedig Budapestet kiveszik-e alóla.

Mindezeket a kérdéseket természetesen alaposan és részletesen meg fogja vitatni a költségvetés tárgyalása alkalmával a törvényhatósági bizottság.

A polgármester eltökélt szándéka, hogy még ebben az esztendőben közgyülés elé viszi a költségvetést

és a pénzügyi osztályban azt hiszik, hogy *november második felében* a pénzügyi bizottság már foglalkozhatik is a költségelőirányzattal és azt még a karácsonyi szünet előtt elintézheti a közgyülés is.

Wolff Károly az ujpesti választásokról

Előbb kellett volna hozzákezdeni a szervezkedéshez

Ujpest választott, és ez a választás tragikus fénynyel világit a magyar éjszakába. Ujpest választott, és ez a választás a keresztény reneszánsz negyedik esztendejében majdnem bukását jelentette a keresztény reneszánsz eszméjének, e száz ujpesti városatya közül ötvenöt liberális és csak negyvenöt keresztény. A demokraták a szociáldemokratákkal szövetkeztek, a közös liberális lista élén pedig majd valamennyi hitfelekezet papját ott láttuk. Hogy az ujpesti rabbi nem a Keresztény Községi Párt zászlója mögött került a közgyülési terembe, ezt megértjük, de mit keres a liberális táborban a katolikus lelkész és a református pap?

Azok a bünök és mulasztások, amelyek az ujpesti választás velejárói voltak, nem tartoznak annyira az ujpesti specialitások közé, mint például az ujpesti hatos. A szeretetlenség, egymást meg nem értése, gyülölködés, széthuzás csak fodrai annak a nagy fekete felhőnek, mely nemzetünk fátumaként sötétül a horizontra.

Az ujpesti választásról *Wolff* Károly dr. a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

— Az ujpesti választásokból az a tanulság, hogy *előbb kell szervezkedni*, mert ha az ujpesti Keresztény Községi Párt nem az utolsó pillanatban kezdett volna hozzá a szervezkedéshez, akkor a mostani eredménynél is sokkal jelentősebbet sikerült volna elérni. *Vereségről különben*, értesülésem szerint, *szó sincs*, mert *a közgyülési teremben biztositva van a keresztény és nemzeti eszme többsége.* Ezt mi sem bizonyitja jobban, mint a *Népszava* vasárnapi száma, mely azon kesereg, hogy a munkások nem tudtak kellő tömegekben a liberális zászló alá seregleni. Egyébként az ujpesti Keresztény Községi Párt magatartásával biztositani fogja ez ügyekben való befolyását, és látni fogják a tuloldalon ülők, hogy *a keresztény, nemzeti korszellem ellen nem lehet dolgozni.*

Ereky Károly nem lesz a villamosvasut vezérigazgatója

Megcáfolja a tendenciózusan terjesztett híreket — A hármas albizottság minden előkészületet megtett a vasutak átvételére

A villamosvasutak ügye most már egyetlen pillanatra sem nyugszik, hiszen alig három hónap választja el a fővárost a vasutak átvételétől. *Till* tanácsnok nyári szabadságáról már visszaérkezett és most az ő vezetése mellett folytatódik annak a terjedelmes memorandumnak a kidolgozása, amelyben a tanács szándékozik a törvényhatósági bizottságot a tárgyalások menetéről és a vasutak átvételére tett intézkedéseiről tájékoztatni.

Az események központjába bizonyos megvilágitásban a legutóbbi napok során *Ereky* Károly v. miniszter, a fővárosi törvényhatósági bizottságának illusztris tagja került, akiről néhány sajtóorganumban az a hir látott napvilágot, hogy bizottsági tagságáról lemond és a főváros által átvett villamosvasutak vezérigazgatója lesz. Megkérdeztük e hirre vonatkozólag *Ereky* Károlyt, aki a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

— *Soha szó sem esett arról*, hogy én a villamosvasutak vezérigazgatója legyek és sem én, sem más arra soha nem is gondolt. A lapokban tendenciózusan terjesztik ezt a valótlanságot előttem ismeretlen okokból. Ujabban egyik-másik lap arról is tud, hogy én *Rényi* Dezsővel szemben felveszem a harcot. Rényi barátommal együtt a legjobban mi kacagunk ezeken az ostobaságokon. Soha még komoly emberek, sem fővárosi bizottsági tagok, sem kivülálló szakemberek, nem beszéltek arról sem egymás között, sem velem, hogy én a városi villamosvasutak vezérigazgatója legyek. Tisztára légből kapott állitás az egész, *amelyeknek még csak megbeszélésszerü alapja sincs.* A tévhit, ha ugyan ilyen dologban egyáltalában lehet tévhitről beszélni, onnan származhatott, hogy fővárosi bizottsági tagtársaim közül néhányan arra az esetre, ha a városi villamosvasutakból részvénytársaság alakulna, engem szemelnének ki a részvénytársaság elnökének. Tehát tisztán és kizáróan arról volt szó, hogy idővel, ha részvénytársaság alakulna a városi villamosvasutakból, akkor a fővárosi bizottság egyes tagjai, *barátaim*, arról egymás között tárgyaltak, hogy nekem kellene lennem a villamosvasuti részvénytársaság elnökének. Egyáltalában soha nem volt szó arról, hogy én *vezérigazgatója* legyek a részvénytársaságnak és tisztán tendenciózus rosszakaratu beállitás egyes liberális lapok részéről, hogy állandóan felszinen tartják ezt az önmagukteremtette hirlapi kacsát és közben ugy állitanak be engem, mint aki ez állásért *Rényi* alpolgármesterrel vetélkedik. Remélem ezen nyilatkozatommal *az egész tarthatatlan hir eltünik* a föld szinéről. Egyéb nagy ügyekkel eléggé el vagyok foglalva, s eszemben sincs a villamosvasutak vezérigazgatói állására pályázni.

— Mi a véleménye Excellenciádnak a közuti uj ingatlan részvénytársaságról?

— A közuti részvénytársaságnak joga van a szabadvagyonával, az én nézetem szerint, rendelkezni és ezt a szabadvagyonát uj részvénytársaságban is kezelheti. Ez ellen a fővárosnak, ismétlem, az én nézetem szerint, semmi kifogása nincs és nem is lehet, sőt nincs is tudomásom arról, hogy a főváros illetékes tényezői a közuti részvénytársaság ezen transzformációja ellen kifogást emeltek volna. Ami a villamosvasutak átvételét illeti, meg vagyunk bizva hárman, *Plathy* György, *Buday* Dezső és én, hogy *Rényi* Dezső alpolgármester elnöklése alatt, *Szabó* Imre tiszti főügyésszel és a tanács által hivatalosan delegált városi tisztviselőkkel együtt minden előkészületet megtegyünk arra, hogy január elsején az összes városi villamosvasutak a főváros kezelésébe vétessenek át. Természetesen mi a magunk részéről, a bizottság, mindent elkövetünk, hogy *január elsejére az összes üzemi anyagok, amelyek a további üzemfentartáshoz szükségesek, megleggyenek és remélem, hogy a főváros által folyósitható anyagi eszközök elegendők lesznek arra, hogy január elsején minden zökkenés nélkül a városi villamosvasut fennakadás nélkül üzemben tartható legyen.*

Városházi Almanach

Budapest Székesfőváros hivatalos cimtárával.

Szerkeszti: Dr. Doby Andor

Megjelenik december havában.

Hirdetéseket felvesz és előjegyzéseket elfogad a kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. I. 1.

Hivatalos órák: d. u. 3—5-ig. • Telefon: 63—10.

A régi Pest

Budapest kövei

Irta: SALLAY ÁRPÁD dr. † 4

Az 1868. évi XXII. házadótörvényben a vámvonalon belül levő területen épült házakra adott 15, illetve 12 éves általános adómentességen felül a törvényhozás igyekezett az épitési kedvet a város nagyobb területét felölelő rendkivüli adómentességgel fokozni, amennyiben az 1875:IV. t.-c. a pesti részekből a belső és Nagykörut között fekvő területen épülő legalább egyemeletes házakra 20 évi, a belső köruton épülőkre 25 évi adómentességet biztositott, de minthogy a házak épitésének megkezdésére csak két évi idő volt adva s a gazdasági viszonyok egyre rosszak voltak, a rendkivüli adómentsség kedvezménye ugyszólván teljesen hatás nélkül maradt.

A budai belsőség első szabályozása a Várt, Kelenföldet, Tabánt, Krisztinavárost, Vizivárost, Országutat és Ujlakot öleli föl.

A Várra nézve csak azt az ujitást tartalmazza, hogy a bástyasétányt a Vár keleti oldalán is beigtatja, amit akkoriban a Vár erődités jellegének az 1874 október 19-i felségelhatározással történt megszüntetésével kapcsolatban könnyen meg lehetett volna csinálni.

A Kelenföld, mint akkor teljesen puszta terület szabályozásánál, a Dunaszabályozásra, az összekötő vasuti vonalra és a mostani Ferenc József-hid elhelyezésére voltak tekintettel s ezek szerint a Dunaparton egy széles utat vettek fel, beigtatták a körvasuttal páruhzamos utakat, kiszélesitették a Budafoki-utat és Fehérvári-utat, amelynek a Villányi-uttól a mai Gellért-térig terjedő része volt a másik uj nagy utvonal. A terület tagolása egyébiránt teljesen sablonos.

A Tabánban a rakpart kiszélesitése, a Gellért-hegy alatt levő házak eltávolitása és a mai Döbrentei-tér megalakitása a terv főpontja; a zeg-zugos tabáni beépitett hegyoldal utcáeskái legnagyobbrészt érintetlenül maradnak.

A Krisztinaváros utcái szintén lényegtelenül javittatnak, a terv kezdeményezi a Naphegy szabályozását, a Vérmezőt beépitendőnek tartja s rendezni kivánja a Városmajort, ami a budai belső körut itt fekvő részének szabályozását is jelenti.

A Vizivárosban szintén tulnyomólag csak utcakorrekciók találhatók, az Albrecht-ut alsó szakaszának kiszélesitése már folyamatba volt s már épitették az Albrecht-ut kanyarodójából kiinduló Ilona-utcának az uj főgimnáziumig vivő részét, rendezték továbbá az ellipszet és felvették az Albrecht-utból a gimnázium telke fölött a Bécsikapuhoz vezető ut vonalát.

Az Országuton a leggyökeresebb a szabályozási terv, Mert a Margit-hidnak 1874—1876 között történt megépülése folytán gondoskodni kellett a hid körül levő környék szabályozásáról, sőt részben a rendezés keresztülviteléről is, ami főleg az ott volt nagykiterjedésü posványok kiszáritásában, a terület föltöltésében, ahol ez nem volt lehetséges, a posványoknak az élő dunavizzel való kapcsolatba hozatalában állott; beigtatja továbbá a szabályozási terv a Dunától a Déli vasut pályaházáig gondolt budai belső körut vonalát a Margit-hidtól kiindulólag az akkori Primás-utcán, Török-utcán és Országuton át, rendezi a jelenlegi statisztikai park (volt Klemmiféle téglavető), az Oszlop-utca vidékét és nagyjában a Rózsadombot; Ujlakra pedig kivezeti a Mecset-utcát és rendezi az ottani Szentháromság-teret.

A most emlitett jobbparti városrészekben szintén nem lendült fel az épitkezés, ámbár egyrészt a Vár erődités jellegének 1874-ben történt megszüntetése kedvező hatással lehetett volna s az 1871:IV. t.-c. a kiépitett Dunapart, valamint a körut beépülése érdekében az előbbire a Császár- és Rudas-fürdő között 25 évi, az utóbbira 20 évi rendkivüli adómentességet biztosit; a rossz közgazdasági viszonyok és a törvényben előirt két évi határidő visszafojtja az épitkezést.

Óbuda első szabályozási terve 1883-ból való. A szük helyre szoritott, szük utcáju ósdi városrészen csak gyökeres szabályozással lehetett volna segiteni, de ehhez akkoriban hiányzott az elhatározás és igazi ok, ugy hogy ez a szabályozás tulajdonképen csak a főközlekedési utak (Lajos-utca, Szentendrei-ut, Határ-utca, Bécsi-ut) lényegtelen kiszélesitését és a terek jobb összeköttetését tartalmazza; a keresztutcák csak lényegtelenül vannak a tervben korrigálva. Az a második szabályozási terv, mely Óbudának északi részét szabályozza, de belenyul a belsőségbe is, amely 1904-ben állapittatott meg, valamivel merészebb, mert a Pacsirtamező-utcát, mint uj főközlekedési utat 15 öl szélességben állapitja meg, ezt a vonalat kiviszi a Filatóri töltésig, innen térrel megszakitva tovább a határig, kiszélesiti a Vörösvári-utat, s már figyelemmel van a Hungária-ut felől a Margit-sziget ésszaki csucsán át majdan vezető hidra, melynek megfelelőleg térszerü kiképzést létesit az óbudai templom előtt.

Ha megemlitjük, hogy ezen hid létesitése az 1908:XLVIII. t.-c.-ben van elhatározva, de ezidőszerint még csak a hidtengely megállapitásánál tartanak s hogy a Bécsi-uttól nyugatra eső részek szabályozási terve, ha a fővárosi közmunkák tanácsa ki is dolgozta, ezidőszerint még nincs megállapitva s hogy a kerület északi határán a Duna és Szentendrei-ut között egy teljesen kiépült családi lakóháztelep, a Római-fürdő-telep létesül, a körvasut és a Duna között pedig a községi központi gázgyár telepe, s hogy ekként ez a rész néhány a Szentendrei-ut mellett levő gyár telepétől eltekintve, az Aquincum nevü római régiségi teleppel együtt teljesen a városé, igy tulajdonképp elsőroltuk mindazt, ami Óbudára nézve városépitési, szabályozási szempontból 40 év alatt történt, ami azonban semmi-

TÜSKÉK

...

Megindult a korteskedés

szegény jó Sallay Árpád örökéért és a főjegyzők egymásután keresik fel a bizottsági tagokat, hogy a választásnál támogatásukat kérjék. Mellesleg megjegyezve, még hire sincs a választás kitüzésének és ma az a konstelláció, hogy november vége előtt nem is kenül sor a választásra. Annál visszatetszőbb ez a korteskörut, amely kellemetlen a bizottsági tagoknak, hiszen bármilyen párthoz tartozó legyen is, párthatározat fogja kötni a szavazásnál és igy egyéni véleményének vajmi bajosan adhat kifejezést. De még sulyosabb beszámitás alá esik ez a kilincselés a tisztviselők szempontjából, hiszen ha valami, hát a voksért való koldulás alkalmas arra, hogy aláássa a köztisztviselő tekintélyét, mélyen bántsa önérzetét és sértse őt emberi méltóságában is. Nagyon kérjük a bizottsági tagkoat, hogy háritsák el maguktól a választási hadjáratban az effajta látogatásokban megnyilvánuló nagyon is kétes értékü megtiszteltetést és kérjük a főjegyző urakat is, hogy ne feledkezzenek meg köztisztviselői mivoltukról és az előlépést jelentő állásokra való pályázatban hivatali érdemük és szorgalmuk legyen a támasztékuk, nem pedig a városatyák ajtóin való kopogtatás. Az uj fővárosi törvénybe okvetlenül fel kell venni egy olyan paragrafust, mely egyszersmindenkorra eltörli és lehetetlenné teszi az autonomiának ezt a csunya kinövését, megtalálván a módját annak, hogy kilincselés nélkül is előléptetéshez jussanak az arra igazán érdemesek . . .

Uj és szokatlan

módját választották a reklámnak a tejvállalatok, amikor tisztviselőiket és munkásaikat vonultatták fel az Árvizsgáló Bizottság elé a tej árának emelését kérvén. A reklám amerikai izü, de amerikai erkölcstelenségü is és nagyon is hozzápasszol a gondolkodásnak ahhoz a módjához, amely a kommünben a Szovjetház számára lefölözte a csecsemők és betegek tejét, ma pedig becsületes tejellátás helyett shymmizenével ételenitett yoghourt-csarnokokat tart fenn. A küldöttségjárás azonban nem sikerült, mire a tejvállalatok önkényesen merészelték a tej árát máról-holnapra felemelni. Micsoda hatalom állhat Stern Samuék mögött, hogy az árdrágitásnak ezt a szemérmetlen formáját merték választani és hol késik a főváros tejhivatala, a rendőrség, az ügyészség, az államhatalom, hogy ezek az urak még mindig nem Zalegerszegen szivják a finom tuladunai levegőt? A tejvállalatok állam akarnak lenni az államban, a tejvállalatoknak senki sem parancsol, előttük nincs hatósági tekintély és ellenük ugylátszik nincs hatósági erő sem. Az a hatóság, amely egyfelől türi a csecsemők és betegek legszükségesebb tápszerének részvénytársasági célra történő áremelését, ugylátszik azt sem tudja megakadályozni, hogy a közönség elől elvont, hatósági segedelemmel Budapestre irányitott tejből vaj és pikáns sajtok kerüljenek a gazdagok asztalára. A közönség érdekében követeljük, hogy a kormány azonnal küldjön külön tejkormánybiztost a vállalatok megfékezésére, aki móresre tudja tanitani Stern Samu aludttejtől megrészegedett táborkarát . . .

Itt az ősz

megkezdődnek a hangversenyek, ujra megélénkül a Vigadó terme. Drága a zsir, a krumpli, a liszt, — de táncmulatságra, hangversenyre mindig van elég pénz a mulatós Budapesten. Igy lesz ez a télen is, kétségtelenné tevén, hogy Berczel tanácsnok helyesen és okosan cselekedett, amikor házikezelésbe vette a Vigadót, mert ilymódon sok pénz folyik be a főváros kasszájába, ami másképen hangversenyvállalkozókat hizlalna még kövérebbre. Azonban a fővárosnak a Vigadóval kapcsolatban ne csak anyagi, hanem erkölcsi szempontjai is kell hogy legyenek és ez okból meg kell akadályoznia, hogy minden balkáni szemét és berlini kokott a Vigadó pódiumán rángassa aszott végtagjait vagy rezegtesse alkoholtól ernyedt hangszálait. Arról nem is beszélve, hogy ma minden külvárosi házmesterlány önálló dal- vagy táncestélyt rendezhet a Vigadóban, ha neki, azaz, pardon, a kitartójának van pénze erre a különben eléggé költséges passzióra. Ugy a Vigadóban, mint a Zeneakadémián életbe kell léptetni az előzetes cenzurát, vagyis hogy a hatóságok tulajdonában és kezelésében lévő hangversenytermekben ne szabadulhasson bárki a közönség elé, hanem csak az, aki komoly művészi produkciókat tud és akar végezni. Jól tudjuk, hogy a cenzura kétélü fegyver és nem is cenzurázó bizottságra gondolunk, amely előtt vizsgát kell tenniök a fellépőknek, hanem valamilyen megfelelő formában egy olyan intézményt, amely a Lábszár Ilusokat legalább a Vigadó és a Zeneakadémia pódiumáról számüzi oda, ahova valók, a külvárosi kabarékba . . .

A NEW-YORK BARBAN
esténkint
Segis Levuan
a havai-i gitáros.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
Lovagok, avagy az ember nem tudhatja.
Furcsa zenés vidámság egy felvonásban. Irta: Zágony István.
Sóhivatal. Énekes tragédia. Irta: ifj. Békeffy István.
Cabinet-separé. Rokokó maszkajáték. Irta: Radó Antal.
Szöllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Bánóczi Dezső, Sándor Anna, magánszámokkal.
Kezdete 8 órakor.

TELEFON: JÓZSEF 21—16. TABARIN BUDAPEST, VIII. RÁKÓCZI-UT 63.
Az októberi műsor minden száma csupa ujdonság, csupa sláger.
Elly és Ully excentric táncospár. — Garrett King of trüc Dance. — Először Budapesten a világhirü 5 Rotheneck's ikariai játékok. — The Boorleys stepp-táncosok. — Tamás Benő. — Fehér kettős, ezenkivül még 30 elsőrangu szám. — Steiner Simi müvész-zenekara.
Elsőrangu meleg konyha. Kezdete 1/2 10 órakor.

HIREK

...

Előfizetési felhivás!

Idestova hét esztendeje lesz, hogy az *Uj Budapest* megjelent a városi politika porondján, fennen lobogtatva a keresztény gondolat zászlaját. Becsületes küzdelem hirnöke volt ez a hét esztendő, mely alatt becsültté tette nevét lapunk.

Minden küzdelemhez azonban pénz kell, elsősorban pedig a lapcsináláshoz. Ez év január elseje óta négyszeresére drágult a nyomda, állandóan emelkedik a szerkesztőségi és kiadóhivatali budget is. Ezzel szemben előfizetőink jelentékeny részénél közönyösséget, sőt hanyagságot tapasztalunk, felhivásaink hiába hangzanak el, nem hogy a felemelt dijakat, de még az alapdijakat sem kapjuk meg egyes előfizetőinktől.

Az inkasszálás olyan rengeteg pénzbe kerül, hogy nem alkalmazhatjuk, és ezért ujra e helyen kérjük fel előfizetőinket a hátralékok beküldésére és az előfizetés megujitására.

Előfizetési áraink:

félévre . . . . . 480 korona
negyedévre . . . . 240 „

Félévnél hosszabb időre szóló előfizetéseket a mai bizonytalan gazdasági helyzetben nem fogadhatunk el.

Az *Uj Budapest* kiadóhivatala.

—

Szabó Sándort nyugdijazták. A csütörtöki tanácsülés nyugdijazta *Szabó* Sándor dr. udv. tanácsost, Budapest székesfővárosi tisztifőorvosát, akinek ez év szeptember elsején telt le harmincötéves szolgálati ideje. *Szabó* Sándorral nagyképzettségü, kiváló főtisztviselő távozik a városházáról, akinek érdemei Budapest közegészségügyében elévülhetetlenek. *Szabó* Sándornak köszönheti a főváros közönsége, hogy a háborus forgatagban és az azt követő zavaros időkben a főváros mentesült a nagyobb járványoktól, az ő alapos és sokak által épen ezért nem eléggé méltányolt szorgalmának köszönhetjük, hogy a kolera és a kiütéses tifusz

---

képp sem kicsinylendő, mert ugy a belsőségben foganatositott rendezések és utca kinyitások, mint a külsőségben véghezvitt telekszerzések igen nagy összeget képviselnek.

A jobbparton maradva az alább ismertetendő nagyobb szabásu városrendezési müveletek elkövetkeztéig emlitendők a következő szabályozási és rendezési munkák: a Várban a királyi vár és környékének rendezése, tehát a királyi vár kertjének szabályozása különösen a nyugati részeken s az uj szerpentinfeljárónak, a Palota-utnak létesitése; továbbá a Szentgyörgy-térnek rendezése a honvédelmi minisztérium, majd József főherceg palotájának, végül a királyi palota felső szárnyának megépitése indokából; a nyugati várbástya rendezése, a Disz-tér szabályozása a honvéd főparancsnoksági épület épitésével kapcsolatban, minek következménye az e helyen volt evangélikus templomnak a Bécsikapu-térre való átvitele, e térnek a Fortuna- és Werbőczy-utca szabályozás-módositásával, végül a Halászbástya rendezése a tervezett s azóta megépült nagyszerü lépcsős feljárója épitészeti müalkotás számára.

Az I. kerület többi részében emlitendő a Gellérthegy alatt levő dunai házsor kisajátitásának tényleges megkezdése, nagyrészt keresztülvitele, a tabáni hegyoldal házikóinak alkalomszerü megszerzése a jövőbeli szabályozás számára, amire nézve megjegyezzük, hogy átlag minden öt évben van ujabb és ujabb tervezgetés; magának a Gellérthegynek szabályozási terve 1889-ből már érvényre igyekszik hozni ennek a páratlan fekvésü hegyoldalnak előnyeit, a Kelenhegyi-ut és részben a Ménesi-ut beigtatásával s a parcellaminimumnak 300 négyszögölre leszállitásával; a Kelenföld 1892-ből való ujabb szabályozási terve, amelyben a Ferenc József-hid közeli megépitése és az annak nyomán várható fejlődés, valamint a kelenföldi pályaudvar egyre növekvő jelentősége a szabályozásmódositás vezéreszméje; ennek következménye az Átlós-ut tervezése, a Fehérvári- és Villányi-ut szélesitése s a külső körutnak a szabályozási tervbe beigtatása és az utcahálózatnak lehetőleg egyenes vonalakban a főutakhoz kapcsolása.

A Krisztinavárosban az Attila-utca kiszélesitése a Vérmezőig terjedő részben, a Vérmező katonai gyakorlótérül való fentartása és a Városmajor körüli szabályozások emlitendők, különösen a budai körut összeköttetése a Krisztina-körruttal.

A Vizivárosban a Korvin-tér, a Szilágyi Dezső-tér és Batthyány-tér nyertek többé-kevésbbé uj alakot s a Batthyány-utcának főközlekedési vonallá fejlesztése érdekében annak kiszélesitése határoztatott el.

Megindul továbbá a budai külsőbb részek szabályozása. A Mártonhegy, részben az Orbánhegy és Istenhegy, a II. és III. kerületi Rézmál, Szemlőhegy, Vérhalom, Törökvész, Pasarét és Nyékdülők, mint kiváló nyaralótelepek helyei, legelső szabályos főutvonalaikat megkapják és ezek lassan-lassan ki is épülnek. Ez időbe esik a németvölgyi, majd ennek hirtelen megtelése után a farkasréti temetőnek telepitése; mindkettő szerencsétlen elhatározás, mert az előbbi már akkor is szinte a belterületen volt, utóbbi pedig a legenyhébben emelkedő Németvölgyi-uton könnyen elérhető, elsőrangu kültelki lakóvidéke a budai lankás résznek.

A balparton a fentebb ismertetett alapvető szabályozás után a nagy, ujabb szabályozásokig mint kiemelkedő módositások jelentkeznek a következők:

A Keleti, most Központi pályaudvar a Csömöri-ut (most Thököly-ut) és külső Kerepesi-ut között jelentékeny területet lekötvén, szükséges volt az itt tervezve volt utcák megszüntetését, továbbá az Aréna-utnak a Kerepesi-utba való ujabb bevezetését keresztülvinni. A vasut közremüködésével ez lehetségessé is vált s az 1881—1884-ig megépült s berendezett pályaudvar az előtte kifejlődő térrel nagy nyereségévé lett a vidéknek, mely ettől kezdve rohamosan fejlődik. Ez a fejlődés hozza magával a Kerepesi-ut (most Rákóczi-ut) külső részének 15 ölesre kiszélesitését (a belső részhez az óriási áldozatok miatt nem akartak nyulni), az István-ut szélesitését, a Murányi-utca meghosszabbitását s a Bethlen-tér szabályozását. Az u. n. százház-csoportból egy évtized alatt lett a mai Csikágó-háznegyed.

Ezen időbe esik a Hungária-ut Városliget—Népliget között levő részének, később az egész utvonalnak 24 ölesre kiszélesitése és a Hermina-ut szabályozása, valamint a Baross-utca belső részének 8 ölről 9 ölre kiszélesitése, amit azonban csak az épitkezések alkalmával esetről-esetre visznek keresztül.

1884-ben indul meg az V. kerületi Tömő-térnek a mai Országház-térré való átalakulása. A parlament impozáns épületéhez mért térre a Szalay-, Alkotmány- és Báthory-utca, mindegyik 28 méter szélességben nyilik, a Dunával párhzamosan futó utcák is szabályoztattak; a felső rakpartnak az országházépület által történt elfoglalása folytán továbbá át kellett alakitani a rakpartot és lejáróit is. Mindezen több évre huzódó és részleteiben módosuló szabályozás és rendezés költségeit a fővárosi pénzalap és a főváros közösen viselte.

Fontos továbbá Kőbánya ujabb szabályozása; a régi szabályozásról ugyanis kiderült, hogy valóban a fejlődés hátráltatását idézte elő, mert a felvett utcák legnagyobbrészt a nagy téglagyári gödröknek vittek neki s igy az épitkezési kedv nem lehetett nagy, annak tudatában, hogy valaki oly utcában épit, amelynek vége vak. Az uj terepfelvétel alapján 1889-ben létrejött szabályozásmódositás a téglagyári gödröket az utcai vonalvezetésben lehetőleg kikerüli, viszont lehetőleg megtartja a még most is jelentős mezei utak vonalát, kifejleszti a Belső- és Külső-Jászberényi-ut találkozásánál az eddig is megnyitásra váró teret és megállapitja a Kápolna-tér vonalozását.

(Folytatjuk.)

mindmáig elkerülte a magyar fővárost. *Szai* Sándor egy hasznosan töltött közéleti pálya emlékével mehet a nyugalomba, melyet harmincöt évi ernyedetlen munka után igazán megérdemelt. Szeretetünk és tiszteletünk kiséri őt továbbra is. A *Szabó* Sándor dr. távozásával megüresedett tisztifőorvosi állást, értesülésünk szerint, még október havában betölti a főváros törvényhatósági bizottsága. A főorvosi állásnak egyetlen jelöltje van, *Végh* János dr. tisztifőorvoshelyettes, közegészségügyi főtanácsos személyében, akinek szakavatott működése elé a legjobb reményekkel tekintünk. A *Végh* János dr. megválasztásával megüresedő tisztifőorvoshelyettesi állásra *Csordás* Elemér dr. tisztiorvost emlegetik elsősorban, aki esztendőkig volt a fertőtlenitőintézet aligazgatója, de sok hive van *Szécsi* Ernő dr. tisztiorvosnak is, aki tizennégy éves tisztiorvosi működése alatt melynek során nyolcadik esztendeje a főorvosi hivatalban teljesit szolgálatot, alapos képzettségével és szorgalmával nagy érdemeket szerzett.

A főváros jubileuma. A jövő esztendőben lesz Buda és Pest egyesülésének félszázados jubileuma, amelyet, mint az *Uj Budapest* már jelentette, a főváros méltó fénnyel kiván megülni. Nem tudjuk, hozzátartozik-e a jubileumi ünnepségekhez az az évkönyv, amelyet a kezünk közé jutott prospektus szerint Budafokon szerkesztenek és amely „dicső hadseregünk tisztikarának több kiváló tagja" működését is igéri a szerkesztés munkájában. Meg vagyunk győződve arról, hogy *oroszpataki vitéz Schranz* Vilmos tábornok ur hadseregünk egyik legkiválóbb tagja, de abban mégis kételkedni vagyunk bátrak, hogy egy fővárosi jubileumi munka szerkesztése és kiadása őreá tartoznék. Ez, nézetünk szerint, egyáltalában nem magánvállalkozás feladata, hanem a főváros hatóságának kötelessége gondoskodni arról, hogy a jubileum alkalmával az ötven esztendőt elsőrangu szakemberek tollából ismertető munka lásson napvilágot. Főképen azt nem értjük, hogy mit keres a Schranz-féle évkönyv prospektusán *Budapest székesfőváros cimere a magyar királyi koronával.* Tudomásunk szerint a fővárosi cimert kizárólag hivatalos fővárosi köriratokon és a főváros hivatalos kiadásában megjelenő ujságokon és könyveken szabad csak használni és annak alkalmazására magánvállalkozó *egyáltalában nem jogosult.*

Sántha Dénes darabot irt. *Sántha* Dénes tanácsnok, a IV. ügyosztály költői lelkü vezetője *Dido királynő* cimmel darabot irt, melyről, akiknek volt alkalmuk olvasni, a legnagyobb dicséret és elismerés hangján nyilatkoznak. *Sántha* tanácsnok darabját a Nemzeti Szinházhoz nyujtotta be előadásra.

Három előljárói és öt jegyzői állás kerül betöltésre. A *Sallay* Árpád dr. halálával megüresedett tanácsnoki állásra az első őszi közgyülés fogja a pályázatot kiirni. A választás dátuma azonban hir szerint el fog huzódni, mert meg akarják várni még egynéhány állás megüresedését, hogy e választásokat egyszerre ejtsék meg és igy elkerüljék a felesleges izgalmakat. A tanácsnoki állás betöltésével megüresedő jegyzői álláson kivül még egy jegyzői állás üresedett meg: *Lung* Géza dr.-é, aki nyugdijaztatta magát és ügyvédi irodát nyitott. Ezenkivül szó van *három* előljáró nyugdijazásáról is, ugy hogy összesen *öt* jegyzői állásért fog megindulni a vetélkedés az ambiciózus fogalmazók között.

A Cserebere ötödik hete. A Cserebere tölti be a *Vigszinház* műsorát a jövő héten is. A mulatságos szövegü és gyönyörü zenéjü operettet minden este fél nyolckor kezdik, csak a szombati előadás kezdődik hét órakor. Szombat éjjel negyed 11 órai kezdéssel a *Kék frakkot* adják, amelynek most vasárnap lesz az első délutáni előadása. Jövő vasárnap délután uj betanulással a *Három a kislány,* a világhirü Schubert-daljáték kerül szinre.

A Renaissance Szinház uj szinpada egy hét mulva készen lesz. A Renaissance Szinház tizenhat méter mélységre kibővitett szinpada egy hét mulva készen lesz. Az uj szinpadnak hatalmas körhorizontja van és világitási berendezése is teljesen ujszerü. Itt emlitjük meg, hogy a *Mandarin* próbáin kivül a szinház müvészei már megkezdték a próbákat Andrejev Leonid darabjából: *Aki a pofonokat kapja.* Az orosz tragikomédia főszerepeit Tassy Mária, Dolinay Ilona, Csortos Gyula, Sugár Károly, Réthey Lajos és Virányi Sándor játsszák.

Az Andrássy-uti szinház szezonnyitó műsora estéről-estére táblás házak előtt, rendkivüli sikerrel kerül szinre. A kitünő müsor keretében Gyöngyi Izsó és Gellért, Bánóczyné Ilona és Bársony, Kabos, Békeffi és Vaszary Piroska, Ürmössy Anikó, Baló, Matány, valamint a többi szereplők produkcióit megujuló tapsokkal honorálja a közönség.

A Kékszakál nyolcadik felesége. A *Belvárosi Szinház* soron következő ujdonsága *Alfred Savoir* „Kékszakál nyolcadik felesége" cimü vigjátéka lesz, mely az utóbbi évek egyik legnagyobb külföldi sikere volt s melynek különösen most, a londoni szinpadokon van tartós sikere. A ragyogó ötletekben bővelkedő vigjátékot *Heltai* Jenő mesteri forditásában mutatják be, a darabot *Baróti* József rendezi, az uj kiállitás tervei *Básthy* Istvántól valók. Az előadás érdekességét nagyban fokozza, hogy a fő férfiszerepet a külföldi utjáról hazatért Somlay Artur, a szinház vendége játssza. A többi főszereplő Titkos Ilona, Benedek Margit, Harsányi, Bérczy és Zenta Zelica lesz.

A Tüzek és A pupos Boldizsár, melynek minden előadására megtelik a *Magyar Szinház,* fölváltva kerül szinre a jövő héten. A Tüzeket hétfőn, szerdán és vasárnap este adják, mindannyiszor a bemutató kitünő szereplőivel. Most és jövő vasárnap délután a *Szinházat* ismétlik 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

Az Offenbach-előadások folytatódnak a jövő héten is a *Király-Szinházban,* a nagy sikerrel felujitott daljátékot minden este szinre hozzák Rátkayval, Dömötörrel és Honthyval a vezető szerepekben. Most és jövő vasárnap délután *János vitéz* előadását ismétlik 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

Az előkelő társaság találkozóhelye esténkint a *Blaha Lujza-szinház* nézőtere, ahol esténkint zsufolásig telt ház élvezi Martos—Huszka *Lili bárónő* cimü operettjét, mely a jövő héten is teljesen betölti a szinház műsorát. A rendkivüli sikerü operettnek hétfőn lesz a 25-ik előadása. Most és jövő vasárnap délután a *Fi-fi* előadásait ismétlik 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

Szenzációs sikere van az *Andrássy-uti Szinház* idei, első műsorának, melynek nagysikerü darabjai: *A negyven éves lány, Ó-breton ballada,* kitünő tréfái és nagyhatásu magánszámai minden este szinre kerülnek a jövő héten is. Ugyanezt a műsort játsszák most és jövő vasárnap délután is három és fél órai kezdettel mérsékelt helyárak mellett.

Németh Juliska, Harsányi, Gellért, *Bánóczyné, Ürmössy Anikó, Baróti* és *Szegheő* lépnek fel a jövő héten is *A mosolygó asszony* és a *Vig halál* hétfői, szerdai, pénteki és vasárnap esti előadásán a Belvárosi Szinházban. Kedden, csütörtökön és szombaton T. Forrai Rózsi felléptével a nagysikerü *A gazdag lányt ismétlik.* Most vasárnap délután a *Casanovát,* jövő vasárnap délután *A buta embert* adják 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

Attrakciók müsora a Renaissance moziban. Kevés filmszinház dicsekedhetik olyan premierrel, mint amilyen a *Renaissance-moziban* szombaton lezajlott. Diszes közönség, várakozásteli izgalom, ami azonban nem is csoda, mert amit a Renaissance-mozi szombaton bemutatott műsorában nyujtott, az nem mindennapi bőkezüségre vall a közönséggel szemben. Igazi „szenzációk műsora" ez, három filmalkotásé, amely három közül mindegyik páratlan a maga nemében. A legizgalmasabb várakozás a *Drakula (Nosferatu)* cimü ötfelvonásos fantasztikus filmnek szólt, mely *Bralm Stoker* hasonló cimü hires regényéből készült. Ez a film a maga borzalmasságában, fantasztikus mivoltában tul tesz minden eddig látott filmen, vagy eddig olvasott regényen. Hanns Heinz Ewers lélekzetelállitó hajmeresztően félelmetes regényeire gondol az ember, de a Drakula ezeknél jóval hátborzongatóbb. A valóságnak és a hatodik érzék világába tartozó misztikumnak olyan csodálatos keveréke ez a film, hogy a közönség néha halálos csöndben, néha pedig az izgalomtól megborzongva, morajlón nézte a vásznon lepergő cselekményt. A film tökéletes rendezése, csodálatos felvételei és páratlanul szenzációs beállitása elárulja, hogy aki filmre átirta és rendezte, az azonos a Hindu siremlék irójával és rendezőjével. Ennek a képnek félelmetességében monumentális hatását egy bűbájos és poétikus filmjáték, a *Saskeselyü* enyhiti, mely az alaskai prémvadászok életéből mutat be regényes epizódot és melynek cimszerepét a magyar származásu *Charles Ray* (Sugár Károly), Amerika egyik legszebb fiatal filmszinésze játssza. A harmadik képről, melynek cime *Zigoto szerelmes,* elmondhatjuk, hogy a legragyogóbb Zigoto-film, melyet eddig láttunk. A bemutató közönségét harsogó kacajorkánok rázták meg e film bemutatása alatt és előadás végeztével a közönség általános impressziója az volt, hogy soha még filmszinházban ilyen tökéletes és minden felülmuló filmszenzációkban nem volt része.

A Gretchen jövő heti felujitása szellemes és mulatságos vigjátékkal gazdagitja a Magyar Szinház műsorát. A repriz, melyet *Vágó Béla* rendez, pompás feladatokhoz juttatja *Gaál Franciskát, Simon Marcsát, Jankovich Magdát, T. Oláh Böskét, Vaszary Piroskát, Urayt, Körmendyt, Kabost, Kertészt* és *Pártost.*

Az Offenbach reprize ismét nagy sikert hozott a *Király-szinháznak,* mely estéről-estére megtelik e daljáték előadásaira, a közönség állandóan ünnepli *Rátkait, Dömötör Ilonát, Honthy Hannát, Fábián Fricit, Latabárt, Ihászt, Raskót* és *Sárossyt.*

Egyre fokozódó érdeklődéssel kerül szinre *Timár J. Mihály* „A pupos Boldizsár" cimü legendája a Magyar Szinházban, a kitünő darabot e héten csütörtökön és vasárnap is játsszák, mindannyiszor *Törzszsel, Pécsi Blankával, Vaály Ilonával* és *Kabossal* a vezető szerepekben. Szerdán és pénteken az álandóan táblás házakat vonzó *„Tüzek"*-et adják.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**

Társszerkesztő: **FABRITZKY ANTAL.**

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.

Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

Az EMKE-pincében RÓZSAHEGYI KÁLMÁN vezetése alatt pompás kabaré!

KÖZGAZDASÁG

• • •

Megépül a szépvölgyi vasut. A Szépvölgyi Épitő r.-t. egy keskenyvágányu iparvasutat fog a közeljövőben épiteni, melynek a Dunaparton az Ujlaki-Rakpart 44. számu háztól a Szépvölgy-utcai hidig lesz a kisállomása és négy km. hosszuságban a barlang és a fenyves érintésével a Hármashatárhegy oldaláig fog járni. Ott van ennek a társaságnak kitünő mészkőbányája, melynek felhasználásával *villatelepet* létesit ott, amivel a Szépvölgy fejlesztése nagymértékben halad előre. Idővel azt a kis vasutat személyforgalom lebonyolitására is fel akarják használni.

A Hermes Magyar Általános Váltóüzlet r.-t. a napokban vezeti be az érdekköréhez tartozó Magyar-Amerikai Faipar r.-t. részvényeit, amelyek iránt tőzsdei körökben élénk érdeklődés mutatkozik.

A Pannonia sörfőző r.-t. Pécsett alaptőkéjét 26 millió koronára emeli fel. Minden régi részvény után egy uj részvény vehető át 1000 koronáért a Hazai Bank r.-t.-nál október 4-től 11-ig. A jelenleg magánforgalom tárgyát képező részvények legközelebb a tőzsdén hivatalosan jegyeztetni fognak.

A Concordia gőzmalom r.-t. rendkivüli közgyülésén alaptőkéjének felemelését határozta el és felhivja részvényeseit, hogy 60.000 darab uj kibocsátásu részvényre elővételi jogukat, mely darabonkint egy uj részvény átvételére jogosit, 1100 korona lefizetése ellenében f. é. október 5-től 17-ig a Hazai bank r.-t.-nál Budapest, V., Harmincad-utca 6. vagy Deutsch Ignác és fia cégnél, V., Nádor-utca 3. gyakorolják.

A Budapesti Közuti Vaspálya Társaságnak Ullmann Adolf báró főrendiházi tag elnöklete alatt szeptember 29-én tartott közgyülése az évi jelentést és az igazgatóságnak a vasut megváltása érdekében elfoglalt eddigi álláspontját és tett intézkedéseit helyesléssel vette tudomásul. Elhatározta a társaság szabadvagyonából 70,000.000 korona alaptőkével „Nova" közlekedési és ipari részvénytársaság megalapitását. Az uj részvények átvételi módozatai a legközelebb megtartandó alakuló közgyülés után fognak közzététetni.

SCHMIDT-NÉPARÉNA
(Volt Barokaldi) a Városligetben.
Naponta diszelőadások
délután 3 órától.

Hotel Bellevue
II., Atilla-utca 53. ◆ Telefon: 185—82—83—84—85
5 ÓRAI TEA
Délután és este a zongoránál:
ERDÉLYI PATAT LEÓ.

Andrássy-ut 25. **FAUN** Opera-pincében
Minden este fél 9 órakor TANAY FRIGYES vendégjátéka.
Hermann Ily, Kmochné, Sándor Stefi, Virágh Jenő, Kővári Gyula, Pázmán Ferenc stb.
Kálmán Jenő konferál. o o o A zongoránál Rieger Alfréd.
A FAUN-kuglizóban záróráig
vidám élet, zongora, ének, tánc.
Jegypénztár: délelőtt 11—1-ig, délután 4—6-ig, este 1/8-tól.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
Minden este fél 8 órakor a nagyszabásu szeptemberi varietéműsor
és **Magyar Erzsi** vendég-felléptével **Aranymadár** Harmath-Zerkovitz nagysik. operettje

Nagy Endre kabaréja
a Gresham-palotában, V., Ferencz József-tér.
Naponta este 9 órakor
a szenzációs megnyitó műsor.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

„JUSTRAM" izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

II. évfolyam **Budapest, 1922 október 11** *35. szám*

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden héten ✦ Előfizetési ára: Egész évre 960 K ✦ Félévre 480 K ✦ Negyedévre 240 K ✦ Egyes szám ára 20 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Az árdrágitás vádját,

melyet a városháza keresztény reneszánsza legnagyobb bünéül ró fel a liberális közvélemény, logikus okfejtésével pozdorjává zuzta az egyik bizottsági ülésen *Wolff* Károly, a Keresztény Községi Párt elnöke. A főváros ártatlan a közüzemi szükségletek árának folytonos emelkedésében, hiszen az anyagárak és munkabérek állandó emelkedése az a praemissa, amelyből a hatóság egyetlen következtetést vonhat le csupán: az árak emelését.

A fővárosnak nem feladata, hogy kereskedjen és a főváros kereskedelmi alapon megszervezett üzemeinek egyetlen célját mi az árak nivellálásában látjuk. A város üzemei tehát nem nyerészkedésre alapittattak, hanem altruisztikus intézmények, szociális csápjai annak a városnak, mely a társadalom rendjét és a mindennapi élet szervezettségét jelenti számunkra. Tudatlanság kell tehát ahoz, hogy nyerészkedéssel vádolják a várost, amikor az önköltségen forgalomba hozott gáz, villany vagy viz árát kénytelen emelni, de megfelelő adag rosszhiszemüségre is szükség van, mikor állandóan az árdrágitás vádját zudítják a város fejére, nem kérdezvén, hogy miből fizesse a hatóság a termelés deficitjét, mikor más eszköz, mint az eladási ár emelése, nem áll rendelkezésére.

Erről azonban felesleges vitatkozni, mert a tulsó parton állók épen olyan jól tudják, mint mi, hogy a minden téren növekvő drágaságnak nem Wolff Károly, nem a Keresztény Községi Párt, nem a főváros, hanem az egész ország szerencsétlen gazdasági helyzete és Trianon az oka. A város vezetősége minden tekintetben teljesiti kötelességét, ha a mai szörnyüséges kataklizmában a létet biztositja és a létfentartás elemi szükségleteiről gondoskodni tud. Mi az oka annak, hogy a liberális tábor lehetetlent követel tőlünk, minket tesz felelőssé katasztrófákért, amelyek nem a mi bününk következményei és az egyszeregy fejtetőre való állitásával arra akarja kényszeriteni a várost kormányzó többséget és annak exponenseit, hogy amiképp Jézus tett vala, néhány darab hallal és kenyérrel jóllakassa az egész várost?

Az ok világos és egyszerü. Kompromittálni kell a kurzust ott, ahol a legerősebb, a budapesti városházán. Ezt akarja minden földalatti aknamunka, bámulatos összetanultságban, ezt harsogja minden liberális szónok a közgyülésen és ez a tendenciája és pointje minden liberális ujságcikknek. Ceterum censeo... Igérni nem mernek, attól még ők is visszariadnak, hogy a jólét és a jóllakás délibábját csillogtassák meg az éhezők és szomjuhozók előtt. De amidőn mindenért a mi rezsimünket, a mi pártunkat akarják felelőssé tenni, azt hirdetvén, hogy még a főváros felett elhuzódó égi háborunak is a Keresztény Községi Párt az oka, akkor agresszivebben, mint valaha igyekszenek hirdetni a maguk kurzusának állitólagos felsőbbségét, az emlékezést a régi liberalizmusra. Akkor azonban még hire sem volt azoknak a ma szinte megoldhatatlan nagy problémáknak, amelyek a háborut és a forradalmakat követték. Hiába villogtatják a fénysugárt, amely a mienk elüzésével, ujra a liberalizmus napját kivánja a pesti horizontra felragyogtatni, mert az nem hajnali napsugár, hanem a mocsarak kékes lidércfénye.

A tuloldal sipja és dobja, óbégatása és reménykedése, számonkérése és igérete nem egyéb, mint *előkészitése az eljövendő községi választásoknak.* Csudálatos egyöntetüséggel ezekre a választásokra készülődik a liberális tábor apraja-nagyja, amikoris hallani fogjuk a gondosan előkészitett vádat, hogy mi voltunk oka minden drágulásnak, amely három esztendő alatt ebben a városban elkövetkezett. A keresztény tömegek fokozott öntudatára van szükség, hogy ne üljön fel ennek a minden oldalról feltörő kérésnek, könyörgésnek, fenyegetődzésnek és átkozódásnak, hanem a keresztény reálpolitika szemüvegén nézze a dolgokat és azt a valóban nem háládatos szerepet, amelyet a főváros hatósága az árak emelésénél betölteni kénytelen.

Szabályrendelet készül a villamosvasut szervezetéről

Rényi alpolgármester és Till tanácsnok szerepe a vasulak igazgatásában — November 8-án kerül a vasutak ügye a közgyülés elé — Ujra cáfolják a külföldi tárgyalások hirét

A villamosok megváltásának kérdése *döntő stádiumba érkezett* és közeledik a befejezés felé. A közlekedési ügyosztály memoranduma, amely felöleli a kérdés egész konplexumát, számot ad az eddigi cselekedetekről, vázolja az átvétel miként jét és programmot ad a főváros jövő gazdálkodására vonatkozólag, alapelveiben *már elkészült és november 8-án kerül a törvényhatósági bizottság elé.*

A memorandumnak, amelynek részletes ismertetésére és kritikájára lesz alkalmunk visszatérni, lesz egy függeléke is, *egy szabályrendelet-tervezet*, mely megállapitja a házikezelésbe kerülő villamos vasutak szervezeti *rendjét.* A szabályrendelet-tervezetnek sürgősen a szakbizottságok és a törvényhatósági bizottság elé kell kerülnie, mert a belügyminiszteri jóváhagyás sem késlekedhetik sokáig, hogy a tervezet jogerőre emelkedve január 1-én, az átvétel pillanatában életbe is lépjen.

A tervezet legfontosabb és e pillanatban legkialakulatlanabb része az, amely *az átvételre kerülő vasutak igazgatásával foglalkozik.* E pillanatban még nincs megállapitva, hogy *a házikezelésbe vett vasutak technikailag milyen viszonyban lesznek a főváros tanácsával és törvényhatósági bizottságával:* olyan viszonyban lesznek-e, mint valamely üzem, mint pl. az élelmezési üzem, alárendelve egy ügyosztálynak, vagy szélesebb alapokon nyugvó kereskedelmi üzem lesz-e, külön igazgatósággal, mint pl. a gázgyár, esetleg olyképen, hogy *a vasutüzem a várostól kihelyezett főtisztviselők igazgatása alá kerülne.*

Az bizonyos már, hogy *Rényi* alpolgármester és *Till* tanácsnok *aktive részt fognak venni a vasutak igazgatásában* talán ugy, mint ahogy például *Buzáth* alpolgármester tagja a gázgyár igazgatóságának, de esetleg *teljesen kihelyezve felelős vezetői állásban.* Az erre vonatkozó tárgyalások *folyamatban vannak.* Abban a szabályrendelet-tervezetben, mely a törvényhatósági bizottság elé kerül, mindenesetre *tisztázva lesz a közlekedési ügyosztály vezetőjének és az illetékes alpolgármesternek a vasuthoz való viszonya is.*

Illetékes körökben hangsulyozzák, hogy ez még csak *nagyon labilis tervezet,* amely máról-holnapra természetszerüleg megdölhet. Hiszen ha valamely külföldi tőkeérdekeltség is szerepet játszana az átvételnél, akkor esetleg az érdekeltség kivánságaihoz képest *jelentős eltolódások lehetnének* a személyekre vonatkozó föltevésekben. Hangsulyozzuk azonban, hogy *e pillanatban semmiféle külföldi tárgyalásokról szó nincsen,* jelentkeztek ugyan az illetékes tényezőknél külföldi érdekeltségek (két *angol*, egy *belga* és legutóbb egy *amerikai*) de a puhatolódzások a tényleges tárgyalásokig sem jutottak el.

A főváros közgazdasági programja 1923-ra

Rakodópartot kaptak a kisántánt hajóstársaságai — Beszámoló a főváros tüzifa- és szénellátásáról — Áprilisban rendezik a nemzetközi árumintavásárt

A főváros megvédi a kereskedelem és ipar érdekeit

A főváros ügyosztályai között, amelyek a gyakorlati élet ezer ágában érvényesitik a közösség érdekeit és akaratát, a legfontosabbak egyike a közgazdasági ügyosztály, amelynek természet szerint a legtöbb kapcsolata van a gyakorlati élettel. A főváros költségvetésének ez okból mindig egyik legfontosabb és legérdekesebb része a közgazdasági ügyosztály költségvetési tervezete, mely mindig a legégetőbb problémákat veti fel és hü tükre a főváros közgazdasági állapotának. Igy van ez különösen azóta, amióta a nagytudásu és kiváló szorgalmu *Purébl* Győző dr. tanácsnok intézi a közgazdasági ügyosztály ügyeit, aki nagy szeretettel mélyed bele a közgazdasági problémák taglalásába és mint az *Uj Budapest*-ben megjelent cikkei is bizonyitják, ritka hozzáértéssel és szaktudással tette a közgazdasági élet egyik jelentékeny tényezőjévé a főváros közgazdasági ügyosztályát.

Most készült el az ügyosztály költségelőirányzata az 1923. évre, amely

a maga tömör egységében és széles vonaluságában a főváros jövőévi közgazdasági programmját jelenti.

Ez a programm, amennyire tartalmas, éppen annyira egy gondolatot sugároz ki magából: a közgazdasági élet megértését, szeretetét és segitését, bizonyságául annak, hogy

a főváros közgazdasági politikája nem kereskedelem- és iparellenes,

hanem éppen a kereskedelem és ipar nagyfontosságát és magasabb értéküségét átérezve, annak minden oldalon való támogatását és segitését mindenkor elsőrendü feladatának tartja. Egy *nagyszerü kaleidoszkop* egyben ez a közgazdasági programm, amelyben a közgazdasági élet ezerszinüségéhez hiven, tarka változatosságban bukkannak fel az aktuálisnál-aktuálisabb kérdések, amelyekre a közgazdasági élet a fővárostól vár feletet.

Itt van mindjárt a rakodópartok ügye. A közgazdasági programm, amidőn bejelenti, hogy a most folyó esztendőben is több alkalommal sürgették a rakodópartok és szabályozási művek helyreállitását és az állam részéről a főváros kezelésébe való átvételét, megigéri, hogy gyakran fogja sürgetni a jövő évben is. A rakodópartok ebben az évben *első alkalommal* vannak bérbeadva a trianoni békeszerződés értelmében és a viszonossági elv alapján, cseh, román és jugoszláv hajózási társaságoknak. A főváros 1922-ben több uj magyar ipari és hajózási vállalat részére is juttatott partokat. A rakodópartok javitására és fentartására az 1922. évre *kétmillió koronát vett fel Purébl tanácsnok* a költségvetésbe. A folyó évben majd hárommillió korona folyt be partbér fejében. Tekintettel arra, hogy a partoknak a fentartása és javitásának költségei erősen emelkedtek,

a tanács az eddigi partbérek háromszorosra való emelését határozta el.

Ez az emelés az októberi első rendes közgyülés elé fog kerülni és annak keresztülvitele több mint négymillió koronával emeli a jövő évi költségvetésben a bevételt.

Nemkevésbé fontos probléma az *Alagut* ügye. A törvényhatósági bizottság legutóbb ez év elején sürgette meg az Alagut ügyében a pénzügyminiszteriumhoz még 1916-ban intézett felterjesztései elintézését. Mig az állami hidak fentartása és kezelése már az arra illetékes kereskedelemügyi minisztérium hatáskörébe került, ahol azokat már gondozzák is, addig az Alagut még mindig a pénzügyminiszterium ügykörében van, még pedig a budapest-vidéki pénzügyigazgatóság kezelése alatt és igy nincs csodálkoznivaló azon, hogy annak fentartásáról és teljes rendbehozataláról *gondoskodás mindezideig nem történt.* A közgazdasági ügyosztály most *ujból megsürgette* a főváros ezen felterjesztésének elintézését, egyben szóvátette a pénzügyminiszteriumban az Alagut köztisztasági kezelésbe való átvételének, valamint az ottvaló közlekedés rendezésének ügyét.

Igen érdekes a költségvetési tervezetnek az a része, mely *a főváros tüzifaellátásáról* számol be. 1919-ben csak 15.300 vaggon tüzifa érkezett a fővárosba, ezzel szemben 1921-ben a fütési idény alatt olyan bőséges volt a tüzi-

fafelhozatal, hogy az év végére elérte a 65.000 vaggont.

A folyó évben augusztus végéig 37.000 vagon volt a tüzifafelhozatal

és az ügyosztály számitásai szerint a folyó év végéig a beérkező tüzifa mennyisége el fogja érni az 55.000 vaggont. Az ügyosztály számitása szerint *a főváros közönsége ezen a télen nem fog fahiányban szenvedni*, azonban minden eshetőségre elkészülve, a tanács a folyó évben is végrehajtotta a háztartások összeirását és az *egy- és kétszobás lakások részére kiosztotta a fajegyeket*, amelyek azonban csak szükség esetén lépnek érvénybe.

A szénellátás terén a főváros a szénkormánybiztossággal egyetértőleg az 1922/23. évi fütési idényre 162.400 darab A. jelü és a kiskereskedelem által beváltandó és 42.600 darab B. jelü a nagykereskedelem utján érvényesithető szénvásárlási igazolványt osztott ki. A jegyrendszer érvényét a hazai elsőrendü barnaszénre korlátozták, mig a külföldi szén és a hazai gyengébb hőértékü másodrendü szén jegy nélkül vásárolható.

A szénkiskereskedelem utján ellátandó háztartások szükségletének biztositására negyven vagon elsőrendü hazai darabosszén áll naponta rendelkezésre,

ez a mennyiség kizárólag a szénkiskereskedelem utján kislakások részére kerül szétosztásra. A szénkormánybiztosság az általánosságban hiányzó szenet *külföldről igyekszik importálni* és ez évben erre a célra 2600 vagon külföldi szenet hozatott be. A gázgyár háztartási célokra ez év szeptember haváig 4320 vagon kokszot bocsátott rendelkezésre.

A székesfőváros saját tüzelőanyagszükségletét *gondos előrelátással* biztositotta ebben az évben. A kora tavasszal lekötött a főváros a gázmüveknél 800 vagon külföldi kokszot, a Magyar Mezőgazdák Szövetkezetétől biztositásképen vásárolt 250 vagon poroszszenet és a gázmüvek tatai kokszdara-készletéből 200 vagonnyit a MÁV. rákosi brikettgyárában briketté dolgoztatott fel.

Jelentős eredménye volt a közgazdasági ügyosztály ez évi müködésének az *árumintavásár rendezése*. Az árumintavásár céljaira szolgáló Iparcsarnok évtizedek óta kicsinynek bizonyult és ezért az Iparcsarnok mögött a Városligetben kiállitás céljára pótépületet emeltek nyolc millió korona költséggel. Az árumintavásáron *hétszáz kiállitó* vett részt és a látogatók száma felülmulta a négyszázezret. a MÁV. az árumintavásár látogatói számára *9000 darab kedvezményes vasuti jegyet* bocsátott rendelkezésre, amelyet a látogatók teljes mértékben igénybe is vettek. Külföldi látogatók odanyilatkoztak, hogy

ha még legalább két ilyen áruminta-vásárt rendez a főváros, akkor Bécs és Prága ezen a téren mögötte maradnak Budapestnek

és Magyarország el fogja foglalni azt a helyet, amely őt Kelet és Nyugat között a kereskedelmi forgalom lebonyolitásában mint gócpontot megilleti. A közgazdasági ügyosztály a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarával most azon munkálkodik, hogy *a nemzetközi árumintavásárt is megszervezze* és ha sikerül az egyes hatóságok részéről a támogatást megszerezni, akkor *a jövő év április havában* meg is lesz az árumintavásár. A törvényhatósági bizottság tudvalevőleg ugy határozott, hogy az erre a célra alakuló részvénytársaságban *ötmillió koronával* résztvesz és a rendezőségben a főváros befolyásának biztositása érdekében képviselteti magát.

Ezeken a speciálisabban fővárosi érdekü problémákon kivül a közgazdasági ügyosztály bőven kivette a maga részét és ki fogja venni a jövőben is mindazon kérdések megtárgyalásából, amelyek a kereskedelem és ipar vitális érdekeit érinti. Hogy a folyó év jelentősebb problémáit felsoroljuk, a főváros az OMKE kezdeményezésére tartott *vámfelpénz-kongresszuson* képviseltetve magát, felterjesztést intézett a vámfelpénzek reviziója ügyében a kereskedelmi miniszterhez. Ugyancsak a kereskedelemügyi miniszterhez intézett az ügyosztály felterjesztést *a vámtarifa* ügyében, kérvén, hogy az önálló vámtarifára vonatkozó tárgyalások alkalmával, a fővárost ezekre a tárgyalásokra mindenkor meghivják, ami meg is történt. A főváros közgazdasági ügyosztálya résztvett a kereskedelemügyi minisztériumban a *vasuti fuvardijak emelésére* tartott ankéteken, bejelentvén épen nem eredménytelenül a fővárosnak és az összes érdekeltségeknek igényeit és óhajait. Erősen résztvett a közgazdasági ügyosztály az *uj ipartörvény megalkotásában*, melyet évtizedek óta sürgetett a kézmüiparosság és külön felterjesztést intézett a kormányhoz az uj ipartörvényt követő végrehajtási rendelet ügyében.

Naponta négyen halnak meg Budapesten

Miért drágul a temetés? — Temetkezési vállalatok a főváros ellen

Ősszel hamarabb meghalnak az emberek, mint tavasszal, — tartja a néphit, és hogy nem alaptalanul, azt mi sem bizonyitja jobban, mint hogy a főváros temetkezési intézetének kimutatása szerint például a mult év juliusában a főváros területén 1015-en költöztek boldogabb hazába, viszont december havában 1327-re rugott azok száma, akik megunták ezt az árnyékvilágot.

A kommun bukása óta sikerült a fővárosnak a közönséget kiragadnia a temetkezési vállalkozók kezéből és a jövedelmező üzletből a nincsetlenségbe csöppent temetkezési vállalkozók mindent elkövetnek azóta, hogy a város ezen nagyszerüen bevált intézményét befeketitsék. De minden törekvésük kudarcot vall, hiszen ma már a napnál világosabb, hogy *a főváros szociális kötelességet teljesitett a temetkezési vállalatok megváltásával* és a temetkezés községi kezelésbe vételével. A községi temetkezési intézet nem üzleti vállalkozás, hanem intézményes biztositása a temetkezés terén annak a szociális szellemnek, amelyet a modern várospolitika megkövetel.

A községi temetkezési intézetnél *ötféle temetés* van C, B, A, továbbá II. és I. jelzésü temetés, amelyeknek ára 4000 és 35.000 korona körül mozog. A minden téren mutatkozó drágulás természetszerüleg a temetkezési intézetet sem kiméli meg, aminek folytán az anyagárak és munkabérek drágulásához mérten emelni kell a temetések árait is. Még a mult év január havában két és félmillió korona volt a temetkezési intézet forgalma, ez év januárjában öt és félmillióra rugott az összes forgalom, amely augusztusra már kilencmillió koronára szökkent fel.

Érdekesnek tartjuk idejegyezni a statisztikai adatokból a halálozás számadatait. Ez év januárjában 1495-en, februárjában 1505-en, márciusában 1514-en, áprilisában 1520-an, májusában 1392-en, juniusában 1310-en, juliusában 1287-en, augusztusában pedig 1282-en haltak meg és temettettek el a budai és pesti temetőkben.

1921-ben 13.981 temetést végzett a főváros temetkezési intézete, vagyis Budapesten naponta átlag 4-en halnak meg.

A különböző temetéseken kivül természetesen vannak *grátis* temetések is, amelyeknél a temetési költségeket nem lehet behajtani a feleken. 1921-ben 2643 ingyentemetés volt Budapesten, ezek közül 1653 keresztény, 990 pedig zsidó volt. Meglehetősen nagy az *exhumálások* száma is, amit annak lehet tulajdonitani, hogy a temetők kitelepitésével kapcsolatban sokan vannak, akik kedves halottaik hült maradványait meg akarják menteni a közös sirtól. A folyó év első nyolc hónapjában 222 volt az exhumálások száma, vagyis több mint egész 1921-ben amikor 206 holttestet exhumáltak és helyeztek uj nyugvóhelyre.

A régi Pest

Budapest kövei

Irta: SALLAY ÁRPÁD dr. † 5

A pesti Népliget fejlesztése érdekében végre a tisztviselőtelepi Elnök-utca 14 ölesre való kiszélesitését határozták el.

A régi pesti temetők, ugymint a Váci, (Ferdinánd-tér melletti) ferencvárosi temetők területének felszabadulása ebbe az időbe esik.

A városszabályozási és városrendezési eredmények az alább ismertetendő városátalakitó müveletekig főleg a meglévő szabályozási terv megvalósitásában, tehát utca- és térmegnyitásokban s ezek kiépitésében állanak.

Mindkét városrész fejlődésére kiváló hatással van az uj dunai hidak megépitése. Ezekre nézve már 1891 óta folytak a tervezgetések, ami alatt a kormány, város és közmunkatanács együttes tárgyalását a hidak elhelyezésére nézve, a városnál és közmunkák tanácsánál a hidfeljáróknak, ezek környezetének, az eskütéri hidnál azonban ezenfelül a Belváros egy része gyökeres átalakulásának előkészitését is kell értenünk.

Már ugy állt az ügy, hogy az utóbbi hid megépitésével összefüggő nehézségek miatt csak a vámházteri hidat épiti meg az állam, midőn a város áldozatkészsége folytán lehetségessé vált a belvárosi hidnak megépitése is.

Az 1893:XIV. t.-c. rendeli el a két uj dunahid megépitését.

A Vámház-tér—Gellért-téri hidnak elhelyezése régtől fogva adva volt, amennyiben a pesti s utóbb a budai szabályozás is a pesti belső körut végződésénél tervezte egy uj dunahid megépitését, itt tehát, hol egyébiránt a Duna a városban a legszükebb, könnyebb feladat volt a mü létesitése. A nehezebb feladat ennél kétségtelenül a budai hidfeljáró létesitése volt, aminek a régtől hires Sáros-fürdő esett áldozatul; ennek ósdi épülete éppen a hid tengelyébe esvén, semmiképp sem volt lehetséges a fürdő akkori állapotában való megtartása; a város ezen alkalomból kezdett foglalkozni Budapest fürdővárossá fejlesztésével s később meg is vette a Sáros-fürdőt az államtól. Szükséges volt továbbá a hid előtti tér megfelelő kiképzése érdekében az itt levő Gellért-hegy-részletnek megfelelő eltávolitása, a feljárónak bevezetése a Gellért-rakpartba és a Fehérvári-utba. A Gellért-tér mai, nem közönséges, nagy hatást keltő alakját a hidépitéssel kapcsolatos szabályozás megállapitásával nyerte; végleges kiképzés azonban csak a Sáros-fürdő most folyó ujjáépitésének befejeztével fog bekövetkezni. A pesti oldalon a Fővámtér szabályozásának némi módositása, különösen a tér északi oldalán ma meglevő parknak létesitése történt, ami az ott eredetileg tervezve volt két házhely helyett a hiddal kapcsolatban várható forgalom szempontjából, de meg a dunaparti főgyüjtőnek a Közraktár-utcába való bevezetése miatt is szükséges volt. A hidfeljáró-tér szükséges emelése folytán mélyedésbe került a Fővámpalota, de ez az egyedüli épület, amely a hidépités folytán szenvedett és az egész megoldás szerencsésnek mondható.

Ezen hid megépitése meginditotta a Lágymányos és Kelenföld rohamos beépülését.

Az Eskü-téri hid létesitése kezdettől fogva össze volt kapcsolva azzal a gondolattal, hogy elkerülhetetlen egyidejüleg a Belváros egy részének gyökeres ujjáalkotását megkezdeni s ez az igyekezet tette már magának a hid elhelyezésének kérdését is oly sokat vitatottá.

Az erre vonatkozólag tartott értekezleteken három terv lépett előtérbe.

Az egyik szerint az uj hid a IV. ker. Kötő-utca irányában szelné a Dunát és a Rácz-fürdő előtt levő térre torkolna; a pesti oldalon a szabályozás akként alakulna, hogy a Zsibárus-utca kiszélesitésével a Károly-kaszárnyán (ma központi városházon) át a Károly-körúton vezetne át egy főutvonal. Ez a nagyszabásu és a hid elhelyezése szempontjából a mainál kétségtelenül jobb megoldás azonban a vele összefüggő nagy kisajátitási és rendezési költségek miatt és még azért is elejtette, mert inkább a Kerepesi (Rákóczi)-ut irányába kivánták a forgalmat az amugy is tulzsufolt Károly-körutról terelni.

A másik terv a Duna-utca torkolatától ferde irányban a Rudas-fürdő előtt levő térre vinné az uj hidat. A budai oldalon ez a hidfeljárónak kétáguvá (észak és dél) tételét jelenti, a pesti oldalon pedig a Duna-utca 22 méterre szélesitve a Ferenciek-teréig meghosszabbittatott volna. Ez a tér főleg a hid ferde vezetése miatt ejtetett el.

A harmadik terv az Eskü-tér déli sarkán állott belvárosi plébániaépülettől kiindulólag szintén a Rudas-fürdő előtt levő térre viszi a hidat; a budai parton tehát a megoldás ugyanaz marad, mint az imént emlitett, a pesti oldalon pedig a hidfeljáró egyenes irányban a Sebestyén-téren és Sebestyén-utcán át a Kossuth Lajos- (akkor Hatvani)-utcába vezetne. Ez a megoldás, melyre nézve aszerint, hogy a belvárosi templom megmaradjon, vagy eltávolittassék, több alternativa készült, magával hozza a Kossuth Lajos-utca kiszélesitését. A város és a közmunkák tanácsa részéről azonfelül egyre jobban hangoztatták a Kerepesi-utnak az épitendő hiddal jobb összeköttetését, a kormány azonban még a kevésbbé előnyös szabályozási megoldásra sem tudott megfelelő pénzt teremteni, ugy hogy kérdésesnek látszott, vajjon az Eskü-téri hid azidőben egyáltalán megépülhet-e. Mégis engedve a parancsoló szükségnek, az 1913:XIV. t.-c. nemcsak az Eskü-téri hid megépitését is dekretálja, hanem a Sebestyén-tér—Sebestyén-utcai rendezést is, az esetre, ha a főváros e munkálatokhoz 2 millió forinttal hozzájárul s az esetre a hidak épitésére rendelkezésre bocsátott hitelből elérhető megtakaritást is ezen rendezés javára engedi át, kimondja továbbá a Kossuth Lajos-utcának északi oldalán 13 ölesre való kiszélesitését akképp, hogy mindazon itt fekvő ingatlanok kisajátithatók 1892. évi értékükben, amelyek tulajdonosai az 1893. év végéig kiállitandó nyilatkozatban kötelezettséget nem vállalnak ingatlanaiknak 1898. év végéig az uj szabályozási vonalon 30 éves adómentesség kedvezménye mellett 10 év alatt való beépitésére, elrendelvén egyuttal, hogy a kiszélesitésre eleső terjedék és egyéb kisajátitások költségei felerészben a fővárosi pénzalap, felerészben a főváros által viselendők. A főváros a hozzájárulás terhét elvállalta.

(Folytatjuk.)

Ahol harmincegy harangot öntenek egyszerre

Látogatás a csepeli harangöntő-telepen — Négy hónap alatt százezer kilogramm harangot öntöttek

Harangöntésre hivnak. Szombaton október 7-én, délben a Harangművek Rt. irodájából (Irányi-utca 32.) indulás. A Harangművek hitéletünkben és közgazdasági életünkben uj fogalom, uj tényező, de sokszor fogunk még hallani róla, sokszor és sokat, szépet, jót, csak jót.

Szombaton délben ott vagyok a vállalat irodájában, az igazgató, *Rejőd* Tibor dr. főtisztelendő ur fogad. Okos, intelligens, nyilt tekintetü arc. Törékeny test, de erős akarat, ez jellemzi. Mikor munkájukról — melyről tudom, hogy nagyrészt az ő munkája — beszél, arca csupa törhetetlen akarat és erő. Ez az ember tud akarni.

— A szerencsétlen háboru elvitte harangjainkat, egy-egy egyházközségnek többnyire csak egy harangot hagytak meg — mondja. — Az elpusztult harangokat pótolni egyházi, kulturális, de nemzeti érdekünk is. Először külföldről próbálkoztunk harangokat behozni, majd megérlelődött a terv, hogy itthon csinálunk modern harangöntődét. Kerestünk helyiséget, nehezen ment, uj épitésről pedig szó sem lehetett. Végre találtunk megfelelő helyiséget. Csepelen, a Weisz Manfréd-gyártelep egyik kohóját bérbevettük, azután találtunk megfelelő műszaki embert is, elhoztuk a világhirü és hatszázéves harangöntői nagyszerü multra visszatekintő német *Rincker-család* egyik sarját öntődevezetőnek. És juniusban, csak most juniusban megkezdtük az öntést és azóta már több mint százezer kilogramm harangot öntöttünk. Ezt az eredményt három hónap alatt értük el. A többit majd odakünn ...

Beszélgetésünk alatt ujságiró kollégák jönnek, megjön *Lósy* Viktor ur, a társaság alelnöke. Negyed egy, autók állnak elő, indulunk. Az egyik autóban *Berczel* dr. és *Várossy* dr. tanácsnokok, ők is meghivott vendégei a mai harangöntésnek és ez urak mindegyike magával hozza kis gimnázista fiát is, mert hát az ifjuság fantáziáját nagyon izgatja a harangöntés problémája.

Tizenöt-husz perc és autónk már ott áll az óriási méretü csepeli gyártelep előtt. A hatalmas zárt vaskapu előtt, ebédszünet lévén, ezrével sürögnek a munkások. Igazoltatás után kitárul előttünk a nagy vaskapu és autónk tovább rohan. Kanyarodunk, messziről nemzeti lobogót látunk, alatta: *Isten hozott*. És harangok, sok-sok uj harang között indulunk be az öntődébe. Bent először a hatalmas kohót nézzük meg. Egy vagon érc, bronz és ón van most a gyomrában és a kilencszáz fokos forróság vörösen izzó folyékony anyaggá olvasztotta, melyről egy kormos munkás hosszunyelü kanállal most szedi le a habszerü érctömegeket. Egy-két perc és az érctömeg már öntésre kész, de előbb még tovább megyünk. *Rejőd* igazgató elmagyarázza, hogyan készül a harangforma. Látjuk az agyagból gyurt különböző formákat, látjuk a fából készült harangsablonokat, melyek a pontos méreteket adják meg, látjuk a szobrászok művészi munkáit, kik a harang diszitési munkáit formálják, látjuk az ugynevezett és agyagból készült álharangokat, melyeket öntés előtt a harangmag és harangköpeny közül kivesznek és ennek helyére öntik be az ércharangokat. Most hozzánk lép *Rincker* mérnök és jelenti az igazgatónak, hogy az öntés kezdődik.

A hatalmas kohónak alsó részén egy kis nyilás s ezen a nyiláson fog kiömleni a folyékony érc, hogy a samott-téglából megépitett és most parázsló faszénnel állandó egyenletes hőfokon tartott kis folyócskákon át zuhogjon le az öntőkamrákba az érc, hol harmincegy harangforma várja, hogy néhány nap mulva mint kész harang kerüljön napfényre, hirdetni Isten dicsőségét.

Harmincegy harangot öntenek. A kis, talán csak tiz-tizenöt centiméter széles folyócskákat most munkások veszik körül, a munkások mindegyikének kezében egy facölöp. Ezzel a cölöppel tartják lezárva a harangformához vezető utat. Most néma csönd közepette odalép *Rincker* mérnök és a Németországból most segitségére jött csakugy harangszakértő fivére, a kohó kis nyilásához és kiadja a parancsot: *Los*. Ebben a pillanatban egy hatalmas tagbaszakadt német előmunkás hirtelen kinyitja az eddig eltorlaszolt kis nyilást és abban a pillanatban a forró érc lávaszerüen utat tör magának a kis folyócskákhoz. Az első nyilástól elugrik az egyik cölöpöt tartó munkás, egy pillanat és a szivárvány minden színében felcsapódó embermagasságu lángok (az öntés pillanatában előállott gázok égése) gyönyörü, felejthetetlen pillanatot hoz és jelzi, hogy az első forma megtelt és az első harang megöntődött.

Harangöntés közben *Kulifay*, abai ref. lelkész, kit egyházközsége, mint a megöntendő harangok egy részének átvevőjét küldött ki, áhitatos csendben magasszárnyalásu rövid imát mond, melyben kéri az Urat, hogy ezek a most öntött harangok minél előbb hirdethessék Nagymagyarország feltámadását. Közben izgalmas, idegfeszitő és felejthetetlen percek mulnak A kis folyócskákon egyre ömlik a forró, izzó fémtömeg a, mindegyre több és több harangforma telik meg ércczel és ujra és ujra gyönyörködhetünk a csodaszép, de pokoli látványban. A forró érc és tüzes lángok közepette nyugalommal és áhitattal állnak a munkások, de valamennyi között is szoborszerü mozdulatlanságával tünik ki az a germán óriás, aki időnként el-elzárja a kohó nyilását, nem törődve a kilencszáz foknyi pokoli hőséggel, szikrákkal, lángokkal. Még egy-két perc és az utolsó lángnyelvek felcsapódása jelzi, hogy az utolsó forma is megtelt ércczel. Most széjjelszélednek a munkások és én nem mulaszthatom el, hogy oda ne lépjek alihoz a tagbaszakadt hatalmas germánhoz, aki a legizgalmasabb pillanatokban is ugy állott ott a helyén, mint a Munka megelevenedett szobra. Megszoritom forró és kormos kezét és megtudom, hogy *Pfeiffer* Róbertnek hivják. Megérdemli, hogy egyszer az ő neve is megjelenjék nyomtatásban.

Az öntésnek vége, odakünn megszólalnak csengőbongón a harangok. Kivonulunk a szitáló esőben az udvarra, hol *Rejőd* igazgató ismerteti azokat az öntésnél figyelembe veendő tényezőket, amelyek a harang sulyának és átmérőjének pontos szem előtt tartásával adják meg a modern harangnak azt a tulajdonságot, hogy egymaga is mintegy kis zenekar játszék. A meghivott vendégek nagy érdeklődéssel hallgatják *Rejőd* igazgató előadását és a skálaszerüen megkonditott harangok játékát. Most hangvillával illusztrálják, hogy a hangvillán megütött hangot, ha átviszik egy ugyanolyan hangolásu harangra, a néma harang megzendül. Ha azonban egy más hangu harangra viszik át a hangot, a harang néma marad. A jelen voltak nagy érdeklődéssel és nagy tetszéssel kisérték az előadásokat és nagy elismeréssel adóztak a vállalat vezetőinek. Ezután a társaságot egy közeli csepeli vendéglőben barátságos ebédre invitálta az igazgatóság.

Késő délután jövünk vissza az autókkal, még mindannyiunk a felejthetetlen pillanatok hatása alatt állunk és bizonyára mindannyiunk lelkében ott él az a kivánság, hogy ezek a most megöntött harangok valóban mielőbb megzendülhessenek Nagymagyarország feltámadásának ünnepére. *F. A.*

Az EMKE-pincében RÓZSAHEGYI KÁLMÁN vezetése alatt pompás kabaré!

Kik soroznak a nyomorakcióra?

Egységes étlap szerint adnak ebédet a főzőhelyek — Liber főjegyző az akció részleteiről

Vass József népjóléti miniszter által a közelgő tél nyomorának enyhitése céljából tervbe vett inségakció szervezési munkái — mint az *Uj Budapest* már jelentette — folyamatban vannak. Legutóbb *Szalay* Sándor dr. előljáró elnöklete alatt a kerületi előljárók értekezlete foglalkozott az akcióval kapcsolatos étkeztetés megszervezésének a kérdésével. Az értekezleten a kerületi előljárókon kivül a népjóléti minisztérium és az illetékes ügyosztályok képviselőin kivül az egyes kerületek társadalmi szervezeteiből is részt vettek azok, akik a multban a népétkeztetéssel már foglalkoztak.

Mint munkatársunknak *Liber* Endre főjegyző kijelentette, az étkeztetésnek három tagozata lesz:

a) a *terhes és szoptatós anyák* s az 1—3 éves koru gyermekek (reggeli);

b) a *4—14 éves koru* germekek (ebéd);

c) a *felnőttek* részére (ebéd).

A három tagozat ellátása *egységes elvek alapján történik*. Az állam adja az élelmiszereket, az adminisztrációt a város végezteti központi irodája utján.

Az inségesek kiválasztatását az állam által az amerikai akcióval is megállapitott elvek szerint

a) a reggeliztetéshez a *Stefánia-Szövetség* végzi a szelekciót ugy orvosi, mint szociális szempontból;

b) az iskolásgyermekeket a *kerületi orvosok* sorozzák s ezen sorozott anyagból válogatják ki az iskolai testületek a leginkább ráutaltakat a megengedett számig;

c) a felnőttek jogosultságát a *kerületi előljáróságok* birálják el.

A reggeliztetést és gyermekétkeztetést az eddig is bevált iskolai főzőhelyek végzik az előirt szabályok szerint.

A felnőttek étkeztetése a népkonyhákban történnék az előbbiekkel azonos szabályok mellett.

A nyersanyagokat az étlapnak megfelelő mennyiségben adja ki a központi raktár *4 heti időtartamra* minden főzőhelynek.

A főzőhelyek az *egységes étlap alapján* dolgozzák fel az élelmiszereket s a feldolgozott mennyiségről naponta pontos feljegyzést vezetnek az e célra szolgáló heti jelentésre. Ennek egyik példánya a főzőhelyen mindig rendelkezésre áll, másodpéldánya hetenkint a központi irodába kerül elkönyvelés végett.

Az ellenőrzést ugy az állam, mint a város gyakorolja a multban is bevált ellenőrző közegeivel. *Ettől el nem tekinthet.* Az ellenőrzést miniszteri rendelkezés szabályozza.

A szervezés munkája megindult s eddig a multban szerzett tapasztalatok figyelembevételével a következő számbeli elosztás mutatkozik az egyes főzőhelyek főzőlehetőségének megállapitása alapján.

Kerület	Reggelizők száma	Gyermekebéd száma	Felnőttek száma	Összesen
I.	1.291	1.342	749	3.382
II.	244	591	518	1.353
III.	1.014	1.046	1.531	3.591
V.	606	214	621	1.441
VI.	1.871	1.919	2.250	6.040
VII.	1.416	1.211	1.024	3.651
VIII.	559	1.134	1.024	2.717
IX.	1 519	1.471	1.024	4.014
X.	1.468	1.070	1.024	3.562
	9.988	9.998	9.765	29.751

A főzőhelyek kiválasztásánál a mult tapasztalatait érvényesitette *Liber* főjegyző, a közjótékonysági ügyosztály vezetőhelyettese, s igy sikerült a legtöbb helyet az inségesek centrumába helyezni.

Ezenfelül három melegedő-szobát és négy menhelyet lehetett figyelembe venni, levesosztás céljaira mintegy 2500 résztvevőre számitva.

Minthogy az előljárósági értekezleten egyes kerületek vezetői nem voltak abban a helyzetben, hogy a megállapitott elveket a közjótékonysági egyesületek autonómiájával összeegyeztethessék, *más megoldást* fog a központi iroda keresni és javasolni.

TÜSKÉK

* * *

Békülési hirekkel

van tele a sajtó egy része, mely azt ujságolja, hogy a Keresztény Községi Párt békejobbot nyujtott a tuloldalnak, felajánlvan a bizottságokba való bevételt, az ellenzék azonban „tárgyi és személyi garanciákat követel". Nem tartjuk érdemesnek ezzel a hiresztelléssel komolyan foglalkozni mert a komoly cáfolatot még arra magyaráznák, hogy itt csakugyan kell valaminek rejtőznie, ha annyira cáfolják. Maga a hiresztelés nem fontos, a Keresztény Községi Párt hároméves uralma után nem fogja önmagát megtagadni és nem siet kezet fogni ellenfelével. Járjunk csak a magunk külön utjain, amelyek csak akkor találkozhatnak, azaz inkább párhuzamosan haladhatnak, ha a tuloldal is a város üdvére dolgozik. Érdemes azonban megállani egy pillanatra az egyik liberális orgánum azon kitételén, hogy az ellenzék „tárgyi és személyi garanciát követel". A lóláb itt ütközik ki. Szó sincs békülési kisérletről, legalább a mi oldalunkról nincsen, de a tuloldal gondolata már szülője a vágynak, hogy ha netalán „békülni" méltóztatnának, a város éléről pusztuljon mindenki, aki nem az ő szájuk ize szerint hajlandó beszélni és cselekedni. Az ellenzéknek ebből kitetszőleg nem békés együttműködés, a város érdekeinek védelme és a városért való munka a fontos, hanem a „személyi garanciák", értsd alatta a személyi gyülölet kielégitése. Ezt a szivességet azután igazán nem fogjuk megtenni ...

A fővárosi tisztviselők nyomorát

tette szóvá Csilléry András dr., a Keresztény Községi Párt kitünő alelnöke, a főváros közigazgatási bizottságának legutóbbi ülésén. A fővárosi tisztviselők nyomora nem uj, azt felfedezni nem kell, mégis jól esik a tisztviselők egyetemének, hogy éppen Csilléry András dr. irányitotta szomoru helyzetükre a nyilvánosság reflektorát. Az egykor irigyelt és megbecsült fővárosi tisztviselői stallumból lerongyolt és éhező pária-sors lett, semmivel sem jobb, mint amilyen valaha a falusi tanitók legszegényebbjeinek jutott osztályrészül. Mártir ma minden fővárosi tisztviselő, aki egyik kezével szemérmesen rongyait takargatja, mig a másikkal reszketve emeli szájához a könnyével áztatott száraz kenyeret. Csak a lelke maradt a régi acélos, hogy mocsoktalanul és szeplőtlenül szolgálja tovább városát, mikor talán egy kis megtévelyedéssel százezreket kereshetne akármelyikük. A főváros közönségének nem szabad türni a városi tisztviselők további nyomorát és hisszük, hogy a jövő évi költségvetésben már lesz megfelelő tétel, mely ezt a nincsetlen nyomort legalább a tisztes uri szegénység nivójára emeli ...

Stern Samu

elkedvetlenedett — adják hirül a sugalmazott közlemények — és a magyar közgazdasági életnek ez a fényes csillaga letünőben van a Kereskedelmi Bank egéről. A hagyma-Napoleon elkedvetlenedésének állitólagos oka az, hogy Weisz Fülöp, a Kereskedelmi Bank elnökigazgatója, nem hajlandó Stern Samu ur rendelkezésére bocsátani azokat a százmilliókat, melyek a nagyszabásu exportüzlet és élelmiszerkoncentráció fejlesztésére szükséges. Őszinte rokonszenvünk kiséri távozásában az Élelmiszerszállitó vezérét és kérjük, hogy a főváros élelmiszerellátása terén ne legyen hozzá többé szerencsénk. Az ő nagy koncepciója számára szük Macedónia és ha szabad tanáccsal szolgálni, célirányosnak tartanók számára az ausztráliai fagyasztott juhkivitel megszervezését. Ebben az esetben az ellen sem lenne kifogásunk, ha kedvenc részvénytársasága, a Budapesti Általános Tejcsarnok igazgatóságát is magával vinné, amikor is a ligeti tejivó Melbourne egyik erre valóban méltó külvárosában, esetleg Uj-Kaledóniában üthetné fel sátorfáját. Azt hisszük azonban, hogy a Stern Samu távozásáról szóló közlemények jámbor óhajtások csupán és a vezérigazgató ur Budapest élelmiszerkereskedelmén még nem hizlalta magát elég kövérre. A betegek és csecsemők tejének sajttá és yoghourttá való feldolgozása nem azok közé az üzletek közé tartozik, amelyekre rá lehet fizetni és Stern Samu sohasem vetette meg a jó üzleteket, amelyek érdekében, leküzdve természetszerü ellenszenvét, még keresztény pénzintézettel is szivesen szövetkezett. A távozásáról szóló ügyesen megfogalmazott cikkecskék egyrészről alkalom arra, hogy Stern Samu érdemeit fonják illatos hagymakoszoruba, részünkről azonban azon pium desiderium-ok közül valók, amelyek sohasem szoktak beteljesedni ...

Fővárosi Orfeum Pavillon-Mascotte
Nagymező-utca 17. Telefon: 17—97
Harry és Odet **Selman** világhirü néger ének- és tánckettős, valamint a szenzációs varietté-müsor.
Kezdete 10 órakor.

Nagy Endre kabaréja
a Gresham-palotában, V., Ferencz József-tér.
Naponta este 9 órakor a szenzációs megnyitó müsor.

HIREK

Hetvenötödik előadását ünnepli szerdán a Hamburgi menyasszony, a *Városi Szinház* diadalmas operettje Petrás Sárival, Tisza Karolával, Pallóval, Sziklaival és Hortival a főszerepben. Hétfőn *Rigoletto*, kedden *Ábrányi* Emil bájos egyfelvonásosa, *Ave Mária* illeszkedik ismét a müsorba, *Nagy* Izabellával, Csillag Erzsivel, Somlóval, Palotaival, Lakatossal és Pázmánnal. A *Coppelia* cimszerepében Ptasinszky Pepi, az Operaház primaballerinája lép fel ugyanazon az estén. Csütörtökön a *Denevér*, pénteken a *Szevillai borbély*, szombaton a *Zsidónő*, vasárnap délután *Hoffmann meséi* folytatja sorozatát. Vasárnap este a *Hamburgi menyasszonyt* ismétlik.

A Vigszinház jövő hetének eseménye *Csehov* irodalmi remekművének, a *Három nővérnek* bemutatója lesz, amelyet vasárnap délelőtt fél 11 órakor szenzációs szereposztással tartanak meg. Esténként a *Cserebere* folytatja diadalmas pályafutását fél nyolc órai kezdettel. Most vasárnap délután a *Három a kislány* kerül szinre uj betanulással.

A Kékszakál nyolcadik felesége bemutatója jövő pénteken lesz a *Belvárosi Szinházban*. A külföldi sikereiről méltán nagyhirü vigjáték főszerepeit Somlay, a szinház vendége, Titkos Ilona, Harsányi, Bérczy és Szilágyi Rózsi játsszák. Az előadást szombaton és vasárnap megismétlik. Hétfőn és szerdán a 200-ik előadásának küszöbén álló *A gazdag lány*, kedden és csütörtökön *A mosolygó asszony* és a *Vig halál* szerepel a müsoron. Most és jövő vasárnap délután *A buta embert* adják 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

Csütörtökön ujitja fel a Magyar Szinház *Davis* és *Lipschütz* kiválóan mulatságos vigjátékát, a *Gretchent*. Az előadást, melynek bizonyára épen olyan nagy sikere lesz, mint a bemutatóján volt, vasárnap megismétlik. Hétfőn, szerdán és pénteken az állandóan zsufolt házakat vonzó *Tüzek*-et, kedden és szombaton a nagysikerü *Pupos Boldizsárt* adják. Most és a jövő vasárnap délután a *Szinház* van müsoron 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

A nagy sikerrel feljitott Offenbach a jövő héten is minden este szinre kerül a *Király Szinházban* Rátkaival, Dömötör Ilonával és Honthy Hannával a vezető szerepekben. Most vasárnap délután *János vitézt* adják Nádorral a cimszerepben, jövő vasárnap délután Szomaházy—Faragó *Három a tánc* cimü daljátékának lesz az első mérsékelt áru előadása 3 órakor.

Az örökszép Offenbach-melódiák minden este tomboló tetszést váltanak ki a Király-Szinházat zsufolásig megtöltő közönségből. A főszereplők: Rátkai, Dömötör Ilona, Honthy Hanna, Fábián Frici, Latabár, Ihász, Raskó és Sárossy állandó ünneplés tárgyai.

A Belvárosi Szinház jövő heti ujdonsága, mely „La huitieme Femme de Barbe-Bleue“ cimen a legelőkelőbb francia kritikusok véleménye szerint valósággal lázba hozta Páris kényes igényü közönségét — nálunk is a nagy siker minden előjelével indul utjára. A főhősön kivül pompás szerep jutott a női főszerepben Titkos Ilonának, Harsányinak és Bérczinek.

Davis és Libschütz kacagtató szatirikus tréfája, a „Gretchen“ Hajó Sándor pompás és ötletes forditásában a jövő héten ujból elfoglalja helyét a Magyar Szinház müsorán, Gaál Franciskával és Urayval az élén a szinház kitünő vigjátéki együttesének tagjai tolmácsolják a hálásabbnál hálásabb szerepeket.

A „Lili bárónő“ előadásai a Blaha Lujza-Szinházban zsufolt házak előtt pompás jókedvvel folynak. A cimszereplő Péchy Erzsit, valamint játszótársait a közönség hálás tapsai köszöntik.

A pharao felesége a Renaissanceban. Amerikában, ahol pedig tudvalevőleg nem nagyon szivesen látják a külföldi filmeket, mert hiszen Amerika a filmmüvészet hazája, — két hónapja játszik a newyorki *Capitol-szinház felemelt helyárak* mellett és állandó ünneplés közepette egy német filmet. A pharao felesége cimü alkotás ez, melynél tökéletesebbet még alig hivott életre az ó- vagy az ujvilág filmtermelése. Mindenki előtt emlékezetes marad, aki látta, a Cezarina, a Boleyn Anna, a Hindu siremlék és a Madame Dubarry felejthetetlen moziélménye és ezekhez szegődik most nemcsak méltó utódképen, hanem mint egy a német filmgyártás megkoronázásául, *A pharao felesége*. Képzeljünk el egy filmet, melyet a legzseniálisabb rendező, *Lubitsch* Ernő rendezett és amelyben a főszereplő *Jangnings* mellett a szinpad és film nem kisebb csillagai játszanak, mint *Albert Bassermann* és *Paul Wegener*, Németország két legnagyobb szinésze, a női főszerepben pedig *Lyda Salmanowa*, az utolérhetetlen filmdiva. És mindezek után képzeljük el, hogy valamely titokzatos varázslat három ezredévvel vitt vissza bennünket napjainkból, a történelem ősi korszakába. Az ősi Egyiptom képe elevenedik meg a szemünk előtt, a pyramisok és a sphinx születési ideje, a pharaok udvara a maga emberfölötti pompájával és gőgjével, ősi táncok és áldozatok, egyszóval az az egész fantasztikusan ragyogó kor, melyet eddig csak könyvekből ismertünk és melynek immár csak roncsai beszélnek hajdani nagyszerüségről. Képzeljük el mindezt együtt és akkor sejtelmünk lesz róla, hogy mi lehet *A pharao felesége*. Aki azonban megnézi, az kénytelen lesz beismerni, hogy az elképzelés nem volt elég, mert ez a film minden képzeletet felülmul pazar és páratlan szépségeivel. A Renaissance szombattól kezdve játssza *A pharao feleségét*.

KÖZGAZDASÁG

A Concordia Gőzmalom Rt. rendkivüli közgyülésén alaptőkéjének felemelését határozta el és felhivja részvényeseit, hogy 60.000 darab uj kibocsátásu részvényre elővételi jogukat, mely darabonkint egy uj részvény átvételére jogosit, 1100 korona lefizetése ellenében f. é. október 5-től 17-ig a Hazai Bank Rt.-nál Budapest, V., Harmincad-utca 6. vagy Deutsch Ignác és fia cégnál V., Nádor-utca 3. gyakorolják.

A Gschwindt tőkeemelése. A Gschwindt-féle Rt. felemeli alaptőkéjét 6,000.000 koronával. A kibocsátásra kerülő összeg uj részvények a részvényeseknek ajánltatnak fel 2 : 1 arányban, részvényenként 4300 korona áron. Az elővételi jog a társaság központi irodájában (IX., Ipar-utca 15.) október 14-ig bezárólag gyakorolható.

A dr. Lipták és Társa Épitési és Vasipari Részvénytársaság köréből közlik, hogy a *Stinnes* Hugó és *Krausz* Simon között néhány hét előtt Berlinben folytatott tárgyalásokat, amelyek már annak idején elvi megállapodásra vezettek, *Dobay* Aurél dr., az Angol-Magyar Bank vezérigazgató-helyettese, Berlinben sikeresen befejezte. A létrejött megállapodások szerint azok a tapasztalatok és ismeretek, melyekre a Stinnes Hugó érdekköréhez tartozó hatalmas német gyárak évek hosszu során át szert tettek, teljes egészükben a Lipták-gyár rendelkezésére fognak állani. A tervezett kibővitéshez szükséges tőke megszerzése céljából, továbbá annak lehetővé tétele érdekében, hogy *Stinnes* Hugó a társaságnál megfelelő érdekeltséget vállalhasson, a dr. Lipták Részvénytársaság legközelebb rendkivüli közgyülést fog tartani, amely az alaptőke felemeléséről fog határozni. Az uj részvényekre a régi részvényeseknek a közgyülésen meghatározandó előnyös feltételek mellett 5 : 1 arányban elővételi joguk lesz, mig a fennmaradó uj részvényeket *Stinnes* Hugó veszi át. Stinnes Hugóval és koncernjének a Lipták-gyárnál vállalt jelentős érdekeltsége külsőleg is kifejezésre fog jutni. A társaság elnökévé *Krausz* Simon, társelnökévé *Stinnes* Hugó, alelnökökké *Székely* Ferenc és dr. *Vögler* Albert vezérigazgató fognak előreláthatólag megválasztatni.

A Salgótarjáni-Kőszénbánya r.-t. igazgatósága közli, hogy a társulat részvényeseit e hónap 20-ik napjára rendkivül közgyülésre hivja meg, mely elé azon inditványt fogja terjeszteni, hogy a társulat jelenleg 64.5 millió koronát tevő alaptőkéjét 177.500 darab 200 korona n. é. bemutatóra szóló részvény kibocsátása által 35.5 millió koronával 100 millió koronára emelje, ugy hogy ezen közgyülés a kibocsátandó részvények közül 161.250 darabot elővételre ajánlion fel a régi részvényeseknek ugy, hogy 2 (kettő) darab régi részvényre 1 (egy) darab uj részvény essék, részvényenkint 5000 korona vételárért, — a fennmaradó 16.250 darabot pedig cserébe ajánlja fel az Észak-magyarországi Egyesitett Kőszénbánya és Iparvállalat r.-t. részvényeseinek, még pedig 3 (három) darab Észak-magyarországi részvényért 2 (kettő) darab Salgótarjáni részvényt.

A NEW-YORK BARBAN
esténkint
Segis Levuan
a havai-i gitáros.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
Lovagok, avagy az ember nem tudhatja.
Furcsa zenés vidámság egy felvonásban. Irta: Zágony István.
Sóhivatal. Énekes tragédia. Irta: ifj. Békeffy István.
Cabinet-separé. Rokokó maszkajáték. Irta: Radó Antal.
Szőllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Bánóczi Dezső, Sándor Anna, magánszámokkal.
Kezdete 8 órakor.

TELEFON: JÓZSEF 21—16. TABARIN BUDAPEST, VIII, RÁKÓCZI-UT 63.
Az októberi műsor minden száma csupa ujdonság, csupa sláger.
Elly és Ully excentric táncospár. — Garrett King of trüc Dance. — Először Budapesten a világhirü 5 Rotheneck's ikariai játékok. — The Boorleys stepp-táncosok. — Tamás Benő. — Fehér kettős, ezenkivül még 30 elsőrangu szám. — Steiner Simi művész-zenekara.
Elsőrangu meleg konyha. Kezdete 1/2 10 órakor.

Hotel Bellevue
II., Atilla-utca 53. ◆ Telefon: 186—82—83—84—85
5 ÓRAI TEA
Délután és este a zongoránál:
ERDÉLYI PATAT LEÓ.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ“
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás“ szénsavval telitett ásványvize.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
Minden este fél 8 órakor a nagyszabásu szeptemberi varietémüsor és Magyar Erzsi vendégfellépésével Aranymadár Harmath-Zerkovitz nagysik. operettje
Andrássy-ut 25. FAUN Opera-pincében
Minden este fél 9 órakor TANAY FRIGYES vendégjátéka.
Hermann Ily, Kmochné, Sándor Stefi, Virágh Jenő, Kővári Gyula, Pázmán Ferenc stb.
Kálmán Jenő konferál. A zongoránál Rieger Alfréd.
A FAUN-kuglizóban záróóráig vidám élet, zongora, ének, tánc.
Jegypénztár: délelőtt 11—1-ig, délután 4—6-ig, este 1/2 8-tól.

„JUSTRAM“ izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

14.009/1922—XII. tan. sz.

Versenytárgyalási hirdetés.

Budapest Székesfőváros Elektromos Műveinek igazgatósága az I. ker. Budafoki-ut 13.527/1, 2, 3 hrszámu telkén levő elektromos központi kazán- és gépháztoldaléképület kőfaragó- és bádogosmunkáira és az azokkal kapcsolatos szállitások végrehajtásának vállalatba adására nyilvános irásbeli versenytárgyalást hirdet.

Az alább megjelölt helyen átvehető feltételek értelmében szabályszerüen kiállitott irásbeli ajánlatok magyar nyelven szerkesztve, az egységárak megje ölésével (egységáras versenytárgyalás) teendők.

Az előirt okmánybélyegekkel ellátott, szabályszerüen tett és aláirt ajánlatot pecséttel lezárt boritók alatt 1922. évi október hó 27-én, pénteken délelőtt 11 óráig a Budapest székesfőváros tanácsi XII. világitási és vizvezetéki ügyosztályának kezelőirodájában Eller Károly kezelőfőtiszt ur vagy helyettese kezéhez (IV., Központi városház, II. emelet 295. ajtószám alatt) kell benyujtani vagy oly időben postára adni, hogy az ajánlat a jelzett határidőig a tanácsi. XII. ügyosztályba beérkezzék.

A fenti munkákra az ajánlati végösszeg után számitott 2%-nak megfelelő összegü bánatpénz teendő le a vállalati feltételekben körülirt módon.

Az előbb megnevezett határidőre beérkezett összes ajánlatok ugyanazon napon d. e. 12 órakor a tanácsi XII. ügyosztályban fognak nyilvánosan felbontatni, amely eljáráson az ajánlattevők vagy azok igazolt képviselői jelen lehetnek.

Az ajánlattevők ajánlataikkal a végleges döntésig, de legfeljebb 14 napig kötelezettségben maradnak.

Kizárólag csak olyan ajánlatok vétetnek figyelembe, melyek a „Külön kikötések“ 1. pontjában szigoruan megfelelnek.

A versenytárgyalási hirdetést, az ajánlati ürlapot, a vállalati feltételeket, az általános és részletes munkafeltételeket, a külön kikötéseket, a szerződéses tervezetet, a költségvetést és a költségvetés-függeléket a jelentkező ajánlkozni szándékozók Reichl Kálmán megbizott épitésznél (IV., Városház-utca 14. V. emelet) hétköznapokon délelőtti 9 és 12 óra között 200 korona lefizetése ellenében megszerezhetik.

A tervek ugyancsak a fentnevezett megbizott épitésznek irodájában tekinthetők meg, ahol a kivánt műszaki felvilágositások is megadatnak.

Az Elektromos művek igazgatósága fentartja magának azt a jogot, hogy a beérkezet ajánlatok között, tekintet nélkül az ajánlott árakra, szabadon választhasson, hogy a munkát vagy szállitást az ajánlattevők között tetszése szerint megoszthassa, vagy amennyiben a versenytárgyalás eredményét kielégitőnek nem találná, ujabb nyilvános vagy korlátolt versenytárgyalást tarthasson, esetleg a munkák vállalatba adása tekintetében másként is intézkedhessék, illetve a vállalatba adástól teljesen eltekinthessen.

Tekintettel arra a rendkivül fontos közérdekre, amely a tervezett épitkezés mielőbbi létesitéséhez füződik, az Elektromos Művek igazgatósága kijelenti, hogy a munkák végérvényes odaitélése iránt hozandó határozatai ellen jogorvoslat csakis birtokon kivül vehető igénybe.

Budapest, 1922. évi október 5-én.

Budapest Székesfőváros Elektromos Művei Igazgatósága.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Társszerkesztő: FABRITZKY ANTAL.

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

II. évfolyam Budapest, 1922 október 18 36. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden héten ✦ Előfizetési ára: Egész évre 960 K ✦ Félévre 480 K ✦ Negyedévre 240 K ✦ Egyes szám ára 20 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Uj és veszedelmes

szokás kezd lábrakapni a fővárossal üzleti összekötetésben álló vállalkozók körében. A multkoriban a tejvállalatok munkásai jelentek meg a városházán, azt követelvén, hogy a főváros járuljon hozzá a tej árának felemeléséhez, mert különben ők sztrájkba lépnek és a betegek és csecsemők még azt a kevés tejet sem kapják meg, amit Stern Samu meghagy nekik, legutóbb pedig a kéményseprősegédek kormos küldöttségét láttuk felvonulni a polgármesteri hivatal elé, akik szintén béremelési kérelemmel jártak ott, azzal fenyegetődzvén, hogy ha a kéményseprési dijakat a mesterek számára nem emelik, akkor a segédek hagyják abba a munkát, a tisztitatlan kéményekkel veszedelmes tüzeknek tévén ki a főváros közönségét.

A játék a tüzzel, amelyet a tejvállalatok és a kéményseprőmesterek kezdettek, könnyen veszedelmessé válhat és azokat égetheti meg elsősorban, akik válogatás nélkül vették fel ezt a furcsa fegyvert harci eszközeik közé. Az ugynevezett polgári rendnek a szociáldemokráciával való perverz ölelkezéséből, mikor az alkalmazott munkások kilinceselnek a tőke érdekében, nem származhatik jó egyik félre sem és ezt a fajtalan szerelem egyáltalában nem segiti elő a konszolidációt. Ha a tejvállalatoknak vagy a kéményseprőmestereknek kérnivalójuk van a maguk számára, menjenek ők maguk a polgármesterhez vagy az Árvizsgáló Bizottsághoz, de ne küldjék oda a munkásaikat kunyorálni, akiknek béremelésére ugy a kéményseprőmesterek, mint a tejvállalatok rejtett tartalékaiban éppen elég fedezet áll rendelkezésre.

Még felháboritóbbá teszi ezt a különös küldöttségjárást az a tény, hogy ugy a kéményseprők, mint a tejvállalatok bővelkednek a földi javakban, amelyeket ugyanazon hatóság tulságosan bőkezü monopóliuma juttatott számukra, amely előtt most siró menetben vonultatják fel munkásaikat. A kéményseprőhitbizományok nagyszerü jövedelmeiről mindenki tud, aki ismeri Budapest történetét, de legjobban mégis azok az öreg segédek lehetnek informálva, akiket szép számmal láttunk a polgármester előszobájában és akik, ugy látszik, nagyon könnyen elfelejtik, hogy ugyanazok a mesterek, akik kilincselni és kunyorálni küldték őket, tudják megakadályozni az uj kéményseprő-kerületi beosztást, amelyek révén a családi kerületek csökkentésével talán a szakma érdemes öreg munkásai is önállóságra juthatnának.

De nem kevésbbé erkölcstelen a tejvállalatok alkalmazottainak felvonultatása sem. A tejvállalatok részvénytársaságai mögött, amelyeknek olyan fekete a lelke, mint a legszurtosabb kéményseprő ruhája, hatalmas bankérdekeltségek rejtőznek, amelyek messze tulemelkedve Csonka-Magyarország határain, Londontól Konstantinápolyig nyujtogatják csápjaikat. A tejszállitó munkások, amidőn a maguk béremelésére kértek fedezetet a tej árának felemelésével az illetékes hatóságoktól, tulajdonképen azért állottak sorompóba, hogy egyes nagybankok osztaléka és papirjaik tőzsdei árfolyama ne szenvedjen csorbát és a tejről a tejvállalatok éppen olyan hasznosan szedhessék le a föltt, mint ahogy azt ugyancsak a tejvállalatok a diktatura alatt tették in natura a szovjetház urai számára.

Legközelebb megérjük, hogy a tejvállalatok kocsisai a tejtermékek exportjának ujra való engedélyezéséért fognak küldöttségizni a Közélelmezési Tanácsnál, mert csak akkor emelik a fizetésüket, vagy pedig a bankok alkalmazottai a Devizaközpont eltörléséért állanak sorompóba, mert a pénzintézetek csak a szabadforgalom helyreállitása esetén hajlandók járandóságaikat emelni. Veszedelmes és uj szokás kezd most lábrakapni, amelyet esirájában elfojtani elsőrendü kötelessége minden hatóságnak, de elsősorban a fővárosnak. Az efajta kisérletezések erélyes visszautasitásán kivül már most olyan retorziókat követelünk, amelyek hasonló próbálkozásoktól egyszersmindenkorra elveszik ugy a kéményseprőmesterek, mint a tejvállalatok kedvét.

A kétszázmillió frankos épitési akció titkaiból

Ajánlat, amelyről senki sem tudja, hogy ki a gazdája — Husz évre hat százalékos kamatgaranciát követelnek az államtól — A főváros nem ad ingyen telket a rejtélyes akciónak

A háboru és forradalmak utáni Magyarország egyik legfájdalmasabb problémája *a lakáskérdés* és ezzel együtt az épitkezés kérdése. Amig a gazdasági élet minden más ágában megindult a rekonstrukció és általában konszolidálódtak a viszonyok, a legfontosabb kérdés, az épitkezés ügye, még mindig megoldatlan és nehéz megállapitani, hogy a hozzánemértésnek, felületességnek és közönyösségnek abban a tengerében, mely ezt a problémát körülveszi, sikerülhet-e a közeljövőben a helyes utat megtalálni. Nem vitték ennek a problémának megoldását előbbre a különböző kormánybiztosságok és miniszteri biztosságok, amelyeket a közhangulat sürgetésére több alkalommal és többfajta hatáskörrel felállitott a kormány és nem hoztak megoldást a lakásrendeletek sem, amelyek rövidlátó politikával csak az érdekek efémer kielégitésével törődtek és nem vették tekintetbe alkotójuk szük látkörén kivüleső, országos szerencsétlenséggé sulyosbodott épitkezési ügyet.

A legutolsó lakásrendelet, melynek megjelenése az épitkezés megindulása jegyében történt, az 1917. lakbér husz százalékát veszi el az *állami épitkezési kölcsön kamatgaranciája* céljaira. Annak idején a lakásrendeletnek ez a sérelmes intézkedése *általános felzudulást* hozott ugy a háztulajdonosok és a lakók körében és éppen az *Uj Budapest* mutatott rá, hogy *kilátástalan kisérletezések helyett inkább a főváros azon elaborátumát kell részletesen kidolgozni, amely a házbéremelések jelentékeny részét veszi el egy progressziv tervezet alapján épitkezés céljaira.* Ez nem történt meg, aminthogy ezen a téren semmisem történt, leszámitva azt az igazán jelentéktelen épitkezést, amelyet a vaggonlakók elhelyezésére folytatott le Budapest perifériáin a kormány.

A lakásépitkezés problémája most tulajdonképen az országos lakásépitési miniszteri biztosság hatáskörébe tartozik, amely elvégezte a Pongrác-uti állami épitkezést és most a Juranics-utcában épit hajlékot a menekültek részére. A miniszteri biztosság vezetője, *Reischl* Ferenc miniszteri tanácsos, a tavasszal meghalt és utódjául *Gerlóczy* Gyula dr. miniszteri tanácsost, Máv. igazgatót nevezte ki a kormány. Az ő érájához füződik az az akció, amelyet itt elmondandók vagyunk és amely *sulyos százmilliókkal kárositja meg az országot anélkül, hogy az országra és a fővárosra abból effektiv haszon háramolna.* Ehelyütt vagyunk bátrak kijelenteni félreértések elkerülése céljából, hogy a miniszteri tanácsos ur jóhiszemüségét kétségbe nem vonjuk és a szörnyüséges tervet csupán hozzánemértése terhére irjuk.

Az elmult héten szakértekezlet volt *Gerlóczy* miniszteri tanácsos elnöklésével, melyen résztvettek a lakásépitési miniszteri biztosság, a pénzügyminisztérium, a kereskedelmi minisztérium, a népjóléti minisztérium és a főváros kiküldöttei. Ezen az értekezleten történt bejelentés egy belga pénzcsoport azon állitólagos szándékáról, mely szerint *kétszázmillió belga frank tőkével részvénytársaság alapittatna a magyar fővárosban való magánépitkezés megindítása céljából.* Az épitkezés a fővárostól *ingyen* vagy *igen olcsó áron megszerzendő telkeken* történnék, azt *nagyobbára nagylakás-épitkezés lenne*, vagyis luxuscélokat szolgálna, és az épületek egyszersmindenkorra az épitkezést finanszirozó részvénytársaság tulajdonában maradnának.

Idáig rendben lenne a dolog. A hiba ott kezdődik, hogy a belga tőkecsoport *ezt az egész akciót a magyar állam rizikójára és veszélyére végezné*, amennyiben *husz esztendeig hatszázalékos kamatra kér garanciát az államtól.* Nem magyar koronában és nem belga frankban, hanem *Napoleon d'orban*, ami azt jelenti, hogy a belga tőke *menekülni akar minden rizikó elől és papirpénzére megfelelő aranykamatozást akar biztositani a magyar gyarmaton.* Hogy *kikből áll* ez a belga tőkecsoport, vagy ami talán még érdekesebb, *ki közvetitette* ennek a tőkecsoportnak az ajánlatot, azt *a legmélyebb homály takarja*, mert ilyen bagatell kérdésekről szó sem esett a fentemlitett értekezleten. Magát az értekezlet lefolyását is a *legsürübb* titokzatosság fedi, amennyiben a résztvevők, tekintettel az ügy óriási gazdasági és politikai fontosságára, *teljes titoktartást fogadtak*, főképen arra, hogy a *tárgyalás anyagát a sajtó képviselővel nem közlik* és az ügyet nyilvánosságra nem hozzák. Nem kenyerünk a szenzációhajhászás és nem hoztuk volna a dolgot a nyilvánosság fóruma elé, ha nem lennénk meggyőződve arról, hogy *ez nemzeti szerencsétlenség, amelyet okvetlenül meg kell akadályozni.*

A belga frank 180-as középkurzusát véve alapul *36 milliárdra* rug az az összeg magyar koronában, amelyet a belga pénzcsoport budapesti épitkezésbe akar invesztálni. Jól értsük meg, nem kislakásokról vagy munkástelepekről van szó, hanem nagylakásokról, luxusépületekről, állami kamatgarancia mellett, ingyen vagy igen olcsó fővárosi telken. A 200 millió belga frank évi hatszázalékos kamatja magyar koronában 2160 millió korona, azaz 270.000 drb Napoleon, a Napoleonnak 9400 kurzusát véve alapul.

Mondhatná valaki, hogy ez a kamatbiztositás természetes dolog, sőt örülni kell, hogy külföldi tőke ilyen feltételek mellett is hajlandó épitkezni Budapesten. A helyzet azonban az, hogy nincs az a békekoronával megépült, meglévő budapesti ház, amelyik ma *hatszázalékos kamatozást nyujtana*, sőt a béke boldog esztendeiben sem volt nagyobb átlag öt százaléknál a budapesti házak kamatozása, ma pedig a forgalmi értéket véve alapul, 0.5—1.2%. Hát még a most épülő házaknál, hogyan lehet hatszázalékos jövedelmezőségről beszélni! A hatszázalékos jövedelmezőség a 200 millió frankos épitkezéseknél *olyan horribilis lakbért jelentene*, amelyet megfizetni senki sem tud, tehát a házak üresen állanának. Ebben az esetben lépne elő azután az állam mint készfizető kezes, *husz esztendeig adózván a differencia fizetésével, számtalan milliárdokkal a szerencsétlen ötletnek.* Más lapra tartozik, hogy az akció valutaspekulációs részére még borzalmasabban ráfizetne a főváros lakossága, mert a korona értékének hirtelen emelkedése esetén — amire, fájdalom, igen csekély a kilátás — a belga tőkecsoport befektetett pénzének esetleg 40—50 százalékos jövedelmezőségét is biztositani tudná.

Ez azonban csak esetlegesség, aminek a rizikóját szintén az állam viselné. A fentemlitett értekezleten sulyos vélemények hangzottak el

a terv ellen, amely, ugy halljuk, a *közeli megvalósulás stádiumában áll.* Azt azonban a leghatározottabban kijelenthetjük, hogy a főváros még a *terv megvalósulása esetén sem hajlandó egyetlen négyszögöl fővárosi területet sem ingyen, sem olcsó pénzért átadni,* — még abban az esetben sem, ha, ami nagyon valószinü, a belga cégér mögött valamelyik budapesti nagybank jól maszkirozott képe rejtőzik.

„Ahol elnémul a harang, elnémul a magyar szó is..."

A kormányzó a harangkiállításon

Lapunk mult heti számában megemlékeztünk a *Harangművek R.-T.* csepeli öntődéjében készült uj harangokról, amelyekből és a már korábban elkészült mintegy száz darab különféle nagyságu és méretü harangokból az elmult szombaton igen érdekes kiállitást rendeztek.

Már kora déle'ött fürge propellerek szállitották a katolikus nagygyülésen résztvevő meghivott vendégeket a csepeli kikötőhöz és mire elérkezett a fél 12 óra, amikorra a kormányzó ur jöttét jelezték, már mintegy ezer főnyi közönség várta a kiállitás ünnepélyes megnyitását.

A kormányzó neje és *Magasházy* őrnagy szárnysegéd kiséretében pont fél tizenkét órakor érkezett a telepre, ahol a vállalat vezetői és az egybegyült közönség zajos ovációval fogadták a kormányzópárt. A vállalat vezetői, élükön *Mészáros* János dr. pápai prelátus, érseki helynökkel, üdvözölték a kormányzót, aki *Mészáros* dr. üdvözlő szavaira röviden válaszolt és kiemelte, hogy nagy örömmel jött ide, hogy lássa a háborúban elpusztult harangok helyébe elkészült uj harangokat, hiszen ez biztató jel a jövőre, mert ebben az országban eddig is mindig ugy volt, hogy *ahol a végeken elnémultak a harangok, ott elnémult a magyar szó is.*

A kormányzó és kisérete ezután végighallgatták a vállalat vezetőinek előadását a harangöntés különböző fázisairól, majd megtekintették a különböző már elkészült harangokat, végül pedig a tiszteletükre rendezett harangjátékot hallgatták meg. A látottak felett *teljes megelégedését és tetszését* fejezte ki a kormányzó a vállalat minden egyes vezetője előtt, kikkel távozása előtt igen szivélyesen és hosszasan elbeszélgetett.

A nagysikerü és igen értékes kiállitással kapcsolatban néhány szóval meg akarunk emlékezni magáról a *Harangművek R.-T.-ról* is, mely ez év elején alakult és tulajdonképen az összes keresztény felekezetek egyházainak bevonásával az *Ecclesia egyházművészeti és áruforgalmi részvénytársaság alapitása.* Ugy az Ecclesia, mint a Harangművek Részvénytársaságra nagy jövő vár és mindakettő valóban hézagpótló intézménye lesz keresztény egyházainknak, mert megszüntetik azt a lehetetlen és türhetetlen állapotot, amely alatt még a keresztény templomok egyházi felszereléseit is nem keresztény kereskedők szállitották.

A főváros részvénytársaságot alakit a villamosból

Elnök: Sipőcz Jenő dr., vezérigazgató: Rényi Dezső, ügyvezető-igazgató: Till Antal — Az összes részvények a főváros tárcájában lesznek — Kik lesznek az uj részvénytársaság igazgatósági tagjai?

A villamosvasutak problémájának egyik legfontosabb fejezete, hogy a város az átvétel után milyen formában vigye tovább a vasutak üzletmenetét. Mint az *Uj Budapest* legutóbbi számában megirta, erre vonatkozólag több terv merült fel: volt olyan vélemény, amely *a közlekedési ügyosztály kötelékében* kivánta a vasutak ügyvitelét a fővárosi adminisztrációnak teljesen alárendelni, mint a zöldségüzemnél van, voltak olyanok, akik *önálló üzem* formájában, mint például a gázgyár, képzelték el a vasutak jövendő igazgatását, ám a legtöbben az illetékes tényezők közül ugy vélekedtek, hogy *a vasutaknak a házikezelésbevétel után is biztositani kell a teljes mozgási szabadságot* és ezért *külön részvénytársaság* alakitását tartották már az első pillanatban szükségesnek, mely a főváros adminisztrációjával csupán annyiban van összefüggésben, hogy igazgatóságában a főváros megbizottai foglalnak helyet és érvényesitik természetszerüen a főváros közönségének akaratát, de üzleti politikáját teljesen függetlenül a városi adminisztrációtól irányithatja.

Értesülésünk szerint *a megoldási módozatok között a részvénytársasági forma győzött* és az illetékes tényezők már el is határozták, hogy *január elsejével a főváros megalakitja a közlekedési részvénytársaságot.* A részvénytársaság *cimére, alaptőkéjére* és *szervezetére* vonatkozólag döntés még nem történt, amint hogy magát a részvénytársasági alakulás tényét külön szabályrendeletben fogja a főváros törvényhatósági bizottsága elhatározni. Az irányban sem történt döntés, hogy forma szerint *hány részvénnyel* lesz az uj részvénytársaságnak, de az, hogy az összes részvények a főváros tárcájában lesznek, ma már bizonyosra vehető. Ez egyben azt is jelenti, hogy *a legtávolabbról sincs szó pillanatnyilag idegen tőkeérdekeltség bevonásáról,* noha a részvénytársasági forma a legkedvezőbb arra, hogy a főváros érdekeltségét esetleg mobilizálja és a részvénytőke bizonyos hányadának átadásával érdekeltségeket vonhasson be a részvénytársaságba.

A *személyi kérdésekben* azonban már megtörtént a döntés. Erre vonatkozólag szombaton volt a döntő értekezlet, amely elhatározta, hogy az uj részvénytársaságnak *Sipőcz* Jenő dr. polgármester lesz az *elnöke, Rényi* Dezső alpolgármester *vezérigazgatója, Till* Antal tanácsnok, a közlekedési ügyosztály vezetője, akit az ügyosztály vezetésétől a polgármester a megváltás előkészületeinek lebonyolitása céljából már is felmentett, *ügyvezető igazgatója. Rényi* és *Till* mai fővárosi állásukból nyugdijaztatni fogják magukat, esetleg csupán hosszabb szabadságra mennek, mig a helyzet ki nem alakul — erre vonatkozólag még nincs döntés — és teljes tevékenységüket a vasutak irányitására forditják. Velük, értesülésünk szerint, több fővárosi tisztviselő is távozik, e pillanatban azonban még csak *Valtinyi* József müszaki főtanácsos és *Horváth* József főszámtanácsos átmenetele mondható elintézettnek.

Általános érdeklődésre tarthat számot az a kérdés, hogy *kik lesznek az uj részvénytársaság igazgatósági tagjai.* A főváros illetékes tényezői, értesülésünk szerint az uj részvénytársaság igazgatósági tagságait *a törvényhatósági bizottság közlekedésügyi szakembereinek tartják fenn.* Hogy kik lesznek az igazgatósági tagok és hányan lesznek, ez ma még eldöntve nincsen. Csupán arra vonatkozólag van megállapodás, hogy *a vasutak igazgatósági tagságát a törvényhatósági bizottsági tagsággal nem tartják összeférhetetlennek.* Informátorunk utalt arra a lényeges különbségre, amely a nemzetgyülési képviselő és a törvényhatósági bizottsági tag között jogi szempontból van, amely a képviselő törvényhozói működését és ebből kifolyólag az állammal üzleti vonatkozásban levő részvénytársaságokban való igazgatósági tagságát a bizottsági tag adminisztrációnális természetü megbizatásával szembeállitja. Ezt a kérdést különben végeredményben *a törvényhatósági bizottság lesz hivatva tisztázni,* amely elé a vasutak igazgatásáról szóló szabályrendelet tervezetének megtárgyalása tartozik.

A régi Pest

Budapest kövei

Irta: SALLAY ÁRPÁD dr. † 6

A törvényben lefektetett hidvonal a pénzügyi források szükségessége folytán arra van alapitva, hogy a belvárosi plébániatemplom és a volt régi városháza megmaradjon s hogy az előbbi eltávolitása esetére kisajátitandó piarista rendház- és gimnáziumépületet se kelljen igénybe venni. A törvény alapján a főváros és közmunkák tanácsa kiküldöttei által kidolgozott terv szerint a híd feljárója a mai Veres Pálné- (akkor Zöldfa)-utcától kezdve nyelvalakban, támfalakkal épült volna, a Kossuth Lajos-utcától a hídhoz vezető útvonal pedig kétszer megtört volna. Ez a terv a törvényhatósági bizottság hozzájárulását nem nyerte el, hanem a bizottság annak kijelentésével, hogy a belvárosi plébániatemplomot nem tekinti oly elháritathatlan akadálynak, mely a helyes megoldásnak útját állaná, ujabb terv előterjesztésére utasitotta a tanácsot. Ennek az 1895 április 9-iki közgyülési határozatnak az eredménye az ismételt fölterjesztésekre a kormány által végre mégis elfogadott és ma nagy részében végrehajtott szabályozási terv, mely szerint a Kossuth Lajos-utca az adott helyzethez mérten még mindig a legelőnyösebben, a Ferenciek-terétől kezdve törés nélkül egyenesben van 16 öl szélességben a híd felé vezetve, a híd feljárója az időközben a déli részre teljesen megoldott szabályozás szerint mindenünnen akadálytalanul megközelithető, a szabályozás által érintett városrész az átalakulás után minden szempontból nagyvárosi képet és jelleget kapott, a törvényben biztositott rendkivüli (30 éves) adómentesség kedvezményével felruházva rövidesen ujjáépült; a Kossuth Lajos utca is a tulajdonosok által megadott nyilatkozat folytán csakhamar teljes szélességében megnyitva beépült uj házakkal s egyedül csak a Városház-utca keleti oldalán álló sarokház (volt Dreher-palota) egészben való kisajátitása, majd a fővárosi közmunkák tanácsa által való átalakitása vált szükségessé. A nagyobbszabásu szabályozási terv többletköltségéből egy részt a kormány viselt.

A főváros szempontjából azért jelentett csak a belvárosi plébániatemplom más helyen, s mintegy természetszerüleg a kegyesrendiek telkén s ennek kisajátitásával leendő ujjáépitése ujabb terhet, mert a régi városháza felhagyásával, lerombolásával és az igazgatás érdekében uj városháza épitésével, illetve a katonai épületekre nézve egyidejüleg már folyó tranzakció során a központi igazgatásnak a volt Károlykaszárnyába telepitésével már amugy is foglalkozott.

S habár a város ezt a jelentékeny többletterhet elvállalta s terve értelmében a híd északi részén is végre akarta hajtani a szabályozást, ebben a vallás- és közoktatási minisztérium a legujabb időben, 1910-ben akadályozta meg, amennyiben a belvárosi plébánia templomot történeti müemléknek nyilvánitotta s annak egészbeni fentartását követelte. A város ugyanis a megállapitott szabályozási terv értelmében kidolgozott és elfogadott olyan rendezési tervet, amely a kegyesrendiek ingatlanainak kisajátitásával a Kötő-utca közelében tervezett uj templom megépitéséig is rendelkezésre bocsájtotta volna a kegyesrendieknek a Városház-tér és a régi városháza területéből a jelenlegi templom szükségszerü fentartása idejére kihasitott rész kivételével a szükséges cseretelket, ez a közgyülési határozat azonban a kormányhatósági jóváhagyást a fentemlitett okból nem nyerte el s igy lehetetlenné vált a nagyszerünek gondolt hidkörüli szabályozást az északi részre ugy, mint az a délin látható, vagy ahogy azt a belvárosi templom stilszerü kápolnává átépitése mellett a város által szintén megtervezett módon s célszerüen lehetett volna megvalósitani; uj tervet kellett készitteni annak szemmeltartásával, hogy a belvárosi templom, a hídfeljáró közvetlen közelében nagy mélyedésben minden időre megmarad, hogy ezen a részen a hídfeljáró nyelvalaku, támfallal tartott és a rakpartról csak kerülővel megközelithető marad; számolni kellett a kegyesrendiek részéről megnyilvánult azon jogos kivánsággal, hogy nyerendő telkük mindenfelől végleg kiépithető legyen.

Igy jött létre 1911-ben az a szabályozás, mely a híd északi felén belátható időkre végleges állapotot teremt, amely szerint a kegyesrendiek a Váci-utca, Eskü-tér, a templom figyelembevételével meghosszabbitott Galamb-utca és Kötő-utca között alakuló uj telket megkapták rendház és gimnázium épitésére, jelenlegi ingatlanaikért cserébe, mindazonáltal a Kigyó-utcának az épületen keresztül utcajelleggel való keresztülvezetése mellett, záros határidőn belül leendő beépités kötelezettségével, a kegyesrendiek ingatlanai helyén alakuló telek pedig a városnak értékesitésre rendelkezésére marad. A Mária Valéria-utca felől a hídra való közvetlen feljutásra szintén készült terv, mely a templom előtti térnek áthidalásában áll s a müemléknek nyilvánitott templomot a Duna felől is eltakarja. A kegyesrendiek épitkezése folyamatban van s igy a belvárosi nagy szabályozás a város felőli részén rövid időn belül végre lesz hajtva, a Duna felé alakuló városi telek rendeltetése azonban ezidőszerint még nincs meghatározva.

Az Eskü-téri híd budai hidfőjének kiképzése a hatóságok között kezdettől fogva egyetértőleg megállapitott szabályozási terv szerint a rakpart keskenységénél fogva szükségessé tette a Gellérthegy sziklái egy részének eltávolitását, az ott maradó rész biztositását, amivel kapcsolatban keletkezett a diszesen kiépitett lépcsős hegyi feljáró, mesterséges vizesés és a Szent Gellért-szobor épitménye; szükségessé vált továbbá a hegyi és parti házaknak a Rudas-fürdőig való lebontása, ott uj telkek megalakitása és a rakpart és Döbrentey-tér rendezése. Mindez a hídnak 1902-ben történt elkészültéig szintén végrehajtatott.

A hidak épitésével egyidőben folyik a város fejlődésére nem kisebb jelentőségü másik müvelet: a katonai laktanyák beváltása és kitelepitése.

A közös hadügyminiszter ugyanis egyre sürgette a kormánynál és városnál a katonaság megfelelő elhelyezésére szolgáló épületek létesitését, a hatóságok pedig mindjobban érezték annak a helyzetnek a tarthatatlanságát, hogy ódsi laktanyaépületek a város egészséges fejlődését megakadályozzák. Igy jött létre az 1894:XX. t.-c., mely a kormányt az V. ker. Ujépület (ma Szabadság-tér), IV. ker. Károly-

Sipőcz polgármester a fővárosi törvény revíziójáról

Külön bizottság tárgyalja a választójog kérdését — Tovább fejlesztik a szellemi virilizmus közgyülési képviseletét — Hir a tanács tagjainak élethossziglan való választásáról

A városháza érdeklődésének homlokterében a villamos vasutak problémáján és a készülő költségvetésen kivül a fővárosi törvény revíziója áll. Mint az *Uj Budapest* már jelentette, a tervezetet már elkészitette a közjogi ügyosztály és az további intézkedés céljából a polgármester asztalán fekszik.

Illetékes helyről nyert értesülésünk szerint az elkészült reviziótervezet *még nincs paragrafizálva*, hanem memorandum formájában sorolja fel azokat a szervezeti rendszabályokat, amelyeket az ügyosztály a revizió elkészitésére kiküldött huszas bizottság tárgyalásai nyomán a főváros közigazgatásában megvalósitandóknak tart. A polgármester most tanulmányozza a tervezetet és azt jegyzetekkel látja el. A tervezet még ebben a hónapban a huszas bizottság, majd a törvényhatósági bizottság elé kerül.

Munkatársunk felkereste *Sipőcz* Jenő dr. polgármestert, aki a törvényrevizióról a következő nyilatkozatot tette:

— A tervezetre most teszem meg észrevételeimet és azt *a lehető legrövidebb időn belül a huszas bizottság elé fogjuk terjeszteni.* Maga a tervezet, ahogy azt a közjogi bizottság elkészitette, csupán irányelveit jelöli meg a készülő törvényrevizionak és nagyobbára adminisztrációnális intézkedéseket tartalmaz. A törvényrevizió egyik legfontosabb részéről,

a fővárosi választói törvény megalkotásáról nincsen szó a tervezetben,

erre vonatkozólag, véleményem szerint, azt a megoldást fogjuk választani, hogy a huszas bizottság *külön ötös választójogi bizottságot* küld ki saját kebeléből, mely a választójog terjedelmére és a választói jogosultság meghatározására konkrét javaslatot tesz.

— E pillanatban még teljesen kialakulatlanok azok a szempontok, amelyek bizonyos fontos kérdésekben mérvadók lesznek és amelyekről kósza hirek vannak forgalomban, feleslegesen izgatván a közvéleményt. A tervezetben például *szó sincs* arról az egyes sajtóorgánumokban felmerült hirről, mintha az uj törvény alapján a tanácsnokokat és elöljárókat kölcsönösen át lehetne helyezni.

Az anyagi virilizmust a törvényhatósági bizottság megalakitásánál teljesen mellőzi a reviziótervezet.

A szellemi virilizmusnak, mely a mostani törvényhatósági bizottság megalakitásánál annyira bevált, *hathatós továbbfejlesztését* tartom szükségesnek.

Mint *Sipőcz* Jenő dr. polgármester fenti nagyérdekü nyilatkozata is megerősiti, a tervezet e pillanatban még *teljesen mentes a politikai vonatkozásoktól* és igy természetszerüen nem felelnek meg azok a hirek, amelyek a jólértesültség látszatával már az aktiv és passziv választójog uj kritériumait is meghatározzák. A törvényrevizió kapcsán még arról az érdekes tervről is beszámolhatunk, hogy

jelentős tényezők foglalnak állást a tanács élethossziglani megválasztása mellett,

amelyre vonatkozólag a tervezet huszas-bizottsági tárgyalásai során teszik meg a szükséges javaslatokat.

Beszállásolási adót tervez a főváros

A szállodákat mentesitik a beszállásolás alól — A nagylakások bérlőit adóztatják meg

A tiszti beszállásolás kérdése esztendők óta foglalkoztatja a katonai ügyosztályt, amely most *külön katonai beszállásolási adóval* akar a bajon segiteni. A főváros képtelen tovább viselni az elavult 1879. évi beszállásolási törvény rendelkezéseivel reáháruló beszállásolási kötelezettséget, amely már eddig is sokmilliós kiadást jelentett a fővárosra anélkül, hogy a kincstár, mely ezen kiadás megtérítésére a törvény értelmében kötelezve van, kötelezettségének eleget tett volna. Eleinte ugy igyekeztek a kérdést megoldani, hogy *magánházakban* igyekeztek szobákat rekvirálni az elszállásolandó katonatisztek részére; azonban a főváros természetszerüleg oly csekély bérösszeget fizethetett, amelyért a szobájukat hivatásosan bérbeadók nem vállalták a szoba bérbeadását, azok pedig, akik nem foglalkoznak üzletszerüleg bérbeadással, rendesen mentesittetni tudták lakásukat a katonatisztek részére való rekvirálás alól. Ilyképen a beszállásolás, a polgári lakosság megkimélésével, a *szállodákra* szorittatott ugy, hogy a szállodák helyzete, mivel csak harminc-ötven koronát kapnak térítésképen naponként és szobánként a fővárostól, valóban siralmasnak mondható, annál is inkább, mert a törvény megszegésével nem átmeneti, hanem állandó jelleggel kényszeritették a szállodákat több száz katonatiszt elszállásolására. A katonai ügyosztályban *Czebe* tanácsjegyző készíti most az uj tervezetet, amely egyelőre pénzbeli kártalanitással igyekszik a bajokon segiteni, tavaszra pedig az épitkezés megkezdését proponálja, hogy végre a tiszti elhelyezés kérdése a polgári érdekek sérelme nélkül elintézést nyerjen.

Ebben az ügyben illetékes helyen a következőkben informálták az *Uj Budapest* munkatársát:

— A mai mizerábilis szállodai viszonyok mellett igazán lehetetlen, hogy a közgazdasági élet nagy kárára több száz szállodai szobát katonák tartsanak lefoglalva és vonjanak el a közönség elől. Más lapra tartozik, hogy a szállodatulajdonosok at nem lehet kényszeriteni arra, hogy a téritésképpen járó néhány koronáért bocsássák rendelkezésre szobáikat, amelyekért sokkal nagyobb összegeket kaphatnának természetszerüleg, ha azokat a szabad forgalomban a nagyközönségnek adnák ki. A legelső feladat tehát a beszállásolási dijak felemelése, ami elől nem zárkózhatik el a főváros. De nem lehet halogatni a kérdés gyökeres megoldását, *a szállodák teljes felszabaditását sem*, és ha más megoldás nem kinálkozik, kaszárnyák igénybevételével és megfelelő átalakitásával kell segiteni a bajon. Ezt célozza a tervezett adó, mellyel elsősorban azokat akarjuk sujtani, akiket a törvényszerü beszállásolás alól mentesitünk: *a nagylakások bérlőit.*

HIREK

• • •

Temetői ruhaszekrények felállitását kérik a papok. Az *Uj Budapest* értesülése szerint a katholikus alsópapság körében érdekes mozgalom indult meg. A türhetetlen és napról-napra mégis mindegyre fokozódó drágaság, mint ismeretes, óriási mértékben megdrágitotta a temetést is. Ezzel szemben azonban az alsópapság temetési funkciókon való részvételéért nem részesül olyan dotációban, amely rendszeresen lehetővé tenné, hogy a temetőkbe és onnan vissza kocsin járhasson. Tehát a papság zöme arra van kényszeritve, hogy a gyászszertartáshoz szükséges ruháit és a temetési szertartáshoz szükséges felszerelését kofferban saját maga cipelje a temetőbe. Természetesen ezáltal a ruhák gyürődnek és rongálódnak, arról nem is beszélvé, hogy nem tartozik a legharmonikusabb látványok közé a ruháit maga cipelő lelkipásztor. Most a kath. alsópapság körében mozgalom van kialakulóban, melynek célja, hogy a székesfővárost arra birják, hogy a különböző temetőkben teljesen, tehát ruhával és minden, a temetéshez szükséges szerekkel ellátott szekrényeket állittasson fel, hogy ezzel is könnyebbé tegyé a kath. egyház alsópapságának az amugy is napról-napra nehezkedő megélhetését.

Nem négyen, hanem negyvenen halnak meg naponta Budapesten. Az *Uj Budapest* legutóbbi számában a temetkezésekről irt tudósitása kapcsán azt irta, hogy Budapesten *naponta négyen halnak meg.* Számitásainkba hiba csuszott, amennyiben a főváros területén nem négyen, hanem *negyvenen* halnak meg, amivel a figyelmes olvasó azonnal tisztában is lehetett, hiszen közöltük, hogy a halottak száma 1921-ben *majd 14.000-re rugott.*

A „gazdag lány" 200-ik előadása. Szenes Béla nagysikerü vigjátéka, *„A gazdag lány"*, pénteken kerül 200-adszor szinre a Belvárosi Szinházban. A jubiláris előadás főszerepői: T. Forrai Rozsi, Simonyi Mária, Hahnel Aranka, Vaszary Piroska, Pethő, ki a Nemzeti Szinház igazgatóságának engedelmével régi szerepében lép fel, Bérczi, Somlár és Gárdonyi.

A nagy sikerrel felujitott „Gretchen" [illegible]-en és csütörtökön szerepel ismét a *Magyar Szinház* műsorán, a mulatságos darab főszereplői: Gaál Franciska, T. Oláh Böske, Simon Marcsa, Jankovich Magda, Uray, Körmendy, Pártos, Kabos, Kertész és Gárdonyi lesznek.

A Vigszinház jövő hete is a „Cserebere" jegyében fog lefolyni. Két este, a keddi és a szombati jut a szinház legujabb művészi produkciójának a *Három nővér*-nek, *Csehov* Antal világhirü szinművének, melyet vasárnap délelőtt fél 11 órakor mutatnak be. A szombati előadás kivételesen *fél 7 órakor* kezdődik. Jövő vasárnap délután a *Három a kislány* kerül szinre.

Offenbach 200-adszor. Faragó—Nádor rendkivüli sikerü operettje csütörtökön érkezik el a 200-ik előadás ritka jubileumához a *Király-szinházban.* A daljátékban, amely eddig is, azontul is minden este műsoron van, a jubiláris estén is *Rátkai, Dömötör* Ilona, a magy. kir. Operaház tagja, mint vendég, *Honthy Hanna, Fábián Frici, Latabár, Ihász, Raskó* és *Sárossy* játsszák a főszerepeket. Most és vasárnap délután a *Három a tánc* kerül szinre 3 órakor mérsékelt helyárakkal.

A Magyar Szinház jövő hete. A Magyar Szinházban hétfőn, szerdán és pénteken a még mindig táblás házakat vonzó *Tüzek* cimü nagysikerü drámát, kedden és csütökön Dávis és Lipschütz rendkivül mulatságos vigjátékát, a *Gretchent*, szombaton *Szomory* mélysé-

---

laktanya, az I. ker. várbeli József-laktanya (a Verbőczy-utcában volt hadbirósági épület), a II. ker. Flórián-laktanya (a Fő-utca és Ganz-utca sarkán) és a Gellérthegyi erőd eladására felhatalmazza, megbizza továbbá, hogy a katonaság megfelelő elhelyezése végett uj laktanyák telkeit megszerezhesse és feljogositja, hogy az uj laktanyák épitésére az emlitett ingatlanok után befolyó vételárból 6,400.000 frtot a közös hadügyminiszternek rendelkezésére bocsáthasson; ezen épületek közül a Károly-kaszárnyát a törvény értelmében a főváros veszi meg 5,400.000 frtért; az Ujépület telkéből első közterületek ingyen engedendők át, ugyszintén az egész gellérthegyi erőd is, a város azonban köteles az uj laktanyák céljára igénybevehető telkeit leltári áron átengedni. Az Ujépület telkéből nyert telkekre, valamint a Városház- és Ujvilág (most Semmelweis)-utcában 1905 augusztus 1-éig legalább 2 emelet magasságban épülő házakra a törvény egyuttal 30 évi rendkivüli adómentességet biztosit.

A törvény végrehajtásával a pénzügyminiszter a fővárosi közmunkák tanácsát bizta meg, előre kijelentvén, hogy az Ujépület telkének szabályozására befolyást gyakorolni nem kiván, csak azt kötötte ki, hogy házhelyek legalább 3,500.000 frt értékben legyenek eladhatók, ami nézete szerint körülbelül 12.000 négyszögölnek felel meg.

Az *Ujépület telkének szabályozására* a magyar mérnök- és épitészegylet által kiirt pályázat alapján a város és közmunkák tanácsa ajánlott ugyan egy tervet elfogadásra, de később egy névtelen tervezőnek a teljes szimmetriára alapitott s jelenleg is megvalósitott tervét fogadták el a hatóságok. Ennek a területnek felszabadulása kapcsolatban az Országház-térrel együtt járó szabályozással valóságos varázslatként hatott az egész környék fejlődésére.

Nem csekélyebb jelentőségü a Károly-kaszárnyának központi városházzá átalakulása, mert egyrészt az ide nem való katonaság vonult neki megfelelőbb helyekre, másrészt jobbá tette a városi igazgatás előfeltételét és megindította a Károly-kaszárnya nagy telkének szabályozására nézve az érdeklődést.

Igen jelentékenyek továbbá azok az épületek, amelyek a katonaság kitelepitése folytán emeltettek; hogy csak a nevezetesebbeket emlitsük; az eskütéri hiddal kapcsolatos szabályozás kapcsán a Váci-, Irányi-, Veres Pálné- és a Duna-utca között levő telken a törzskari épület, katonai kaszinóval és egy gyalog zászlóalj laktanyájával; a Hungária-uton egy uj tábori tüzérezred laktanyája, a gubacsidülőben a vártüzérlaktanya és szertár-telep, a IX. ker. Haller-utcában, az I. ker. Fehérvári-uton és a VI. ker. Lehel-utcában gyalogsági laktanya; a II. ker. Pálffy-téren hidász laktanya, a Váci-határban szekerészlaktanya és telep, ugyanitt élelmezési telep; ruharaktár a Kelenföldön, hadbirósági épület és fogház a II. ker. Margit-körúton, hadapródiskola a Pasaréten, valamint a megvolt laktanyákhoz és katonai intézetekhez lényeges pótépitkezések.

A most ismertetett nagy szabályozási és városrendezési müveletek, ugy a főváros, mint a fővárosi közmunkák tanácsa pénzerejét a legujabb időkig lekötik, ugy hogy ami a legutóbbi két évtizedben a leirt nagy müveleteken kivül történik, az inkább csak tervezés s néhány szóval felsorolható.

Igy a fővárosi közmunkák tanácsa ujabb revizió alá veszi a pesti külsőségek legtöbbjének szabályozási tervét, azt kiegészíti és helyesbbiteni törekszik; a város azonban megmaradva a kültérjes fejlődés megakadályozása érdekében a 90-es évek elején hozott határozatai mellett, ezeket a terveket nem veszi tárgyalás alá. Ugyanez történik nagy részben a budai külsőségek revideált, vagy uj szabályozási terveivel, ámbár itt a közelebb eső kültelki részek, mint pl. a Gellérthegy déli része, különös tekintettel a Sárosfürdő uj épületére, Virányos- és Kutvölgy egy része, a Hunyadi-romnak, az Istenhegy, Orbánhegy, a Németvölgynek a Kelenföldhöz csatlakozó része, a Sashegy és a Sasad egy része végleges szabályozást nyernek, melyekre nézve kiemeljük, hogy a nagyobbrészt vegyesbizottsági tárgyalásokon történt megállapodások a modernebb s helyes szabályozásnak egyre nagyobb teret nyitnak.

(Folyt. köv.)

ges drámai költeményét, *II. Lajos királyt* adják. Vasárnap *Tímár J. Mihály* gyönyörü legendáját, *A pupos Boldizsárt játsszák*. Most és jövő vasárnap délután a *Szinház* van soron 3 órakor mérsékelt helyárak mellett.

A Kékszakáll nyolcadik felesége, melynek főpróbája és bemutatója viharos kacagás és taps között folyt le, dominálja a *Belvárosi Szinház* jövő heti műsorát. A kitünő vigjáték hétfőn, szerdán, csütörtökön, szombaton és vasárnap este kerül szinre a bemutató kitünő szereposztásában. Kedden, valamint jövő vasárnap délután 3 órakor mérsékelt helyárakkal a *Vig halál* és a *Mosolygó asszony*, most vasárnap délután *A buta ember* van műsoron ugyancsak mérsékelt helyárak mellett.

Lili bárónő a Blaha Lujza-szinházban változatlanul megtölti estéről-estére a szinházat. A népszerü operett a jövő héten is minden este szinre kerül *Péchy Erzsi*-vel a cimszerepben. Most és jövő vasárnap délután 3 órakor mérsékelt helyárakkal a nagysikerü *Fi-fi* adják.

A negyven éves lány, Ó-breton ballada, valamint a nagysikerü szezonnyitó műsor tréfái és kitünő magánszámai a jövő héten is teljesen betöltik az *Andrássy-uti Szinház* műsorát. Ugyanezt a műsort ismétlik most és jövő vasárnap délután is 3½ órakor mérsékelt helyárakkal.

Változatos műsor várja a *Városi Szinház* közönségét a következő héten is. Kedden a *Trubadur*, szerdán a *Faust, Aquila Adler* Adelina és *Kálmán* Oszkár vendégfelléptével, csütörtökön a népszerü *Bajazzók* és *Parasztbecsület*, pénteken az *Álarcosbál*, szombaton a *Bohémélet*, vasárnap délután a *Hamburgi mennyasszony*, este *Carmen*, következő hétfőn pedig a *Pilangó kisasszony* van műsoron.

Operettbemutató a Városi Szinházban. A Városi Szinház első idei bemutatója *Bus Fekete* László és *Jeszenszky* Gyula háromfelvonásos regényes operettje a *Raguza hercege*. Az operett főszerepeit *Petrász* Sári a kiváló vendégprimadonna, *Tisza* Karola, *Sziklai* József és két vendég: *Boross* Géza a népszerü komikus és *Szentmihályi* Tibor az Operaház ifju hőstenorja, *Örley* Flóra, *Horti* Sándor, *Sik* Rezső, *Gábor* Ernő, *Pázmán* Ferenc és *Tarna* Géza játsszák. Az előadást *Sziklai* József rendezi és *Fridl* Frigyes tanitja be.

A fekete lovas. — Apák büne. — Fridolin a barban. Az a műsor, melyet szombattól kezdve mutat be a *Renaissance mozgóképszinház*, mindenben méltó utóda a közemultban lejátszott szenzáció-műsoroknak. Jelenlegi műsora, ami a *mozi tiszta költészetét* illeti, messze kimagaslik a szokványos és mindennapi mozimüsorok sorából. E műsor első filmje a *Fekete lovas* cimü szerelmi történet, mely *Heine Henrik hires költeményének, a Ratcliffnek filmre való átdolgozása.* Ez a lovagregény a XVIII-ik század minden bübájos romantikájával ékeskedik és hatása olyan a szemlélőre, mintha valami régi, régi könyvet olvasna két szív hü szerelméről. Emellett a film külső kiállitása páratlanul szép tájakat mutat be, ódon lovagvárakat, régi vadászatokat, a maguk teljes illuziót keltő pompájában. A budapesti közönségre nézve külön érdekességgel bir az a körülmény, hogy a *Fekete lovas főszerepét*, Ratcliff lovagot, *Beregi* Oszkár játssza. A másik film a dán társadalmi filmek egyik remeke, a cime: *Apák büne* és egy ép olyan izgalmas, mint amilyen mély költészettel megoldott társadalmi problémát vetit vászonra. *Főszerepét Olaf Fönss alakitja*, ki talán még soha nem volt oly elegáns és őszintén szenvedő férfi, mint amilyen most e film tengerésztiszti köntösében. A műsor humoráról egy tipikusan amerikai burleszk gondoskodik, a *Fridolin a bárban* cimü két felvonásos bohózat, melyből Amerika egész humorát megismerjük. Az Üdv Hadseregének parodiájától egészen a jazz-bandig minden amerikai specialitás felvonul a filmben, mely a kacagásnak valóságos orkánjait váltotta ki a bemutató közönségéből. A *Renaissance-mozgó* e legujabb műsora ujra gyarapitani fogja e kitünő mozgóképszinház eddigi sikereit.

Városházi Almanach

Budapest Székesfőváros hivatalos cimtárával.

Szerkeszti: Dr. Doby Andor

Megjelenik december havában.

Hirdetéseket felvesz és előjegyzéseket elfogad a kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. I. 1.
Hivatalos órák: d. u. 3—5-ig. • Telefon: 63—10.

KÖZGAZDASÁG

A pénzügyminiszter nem ad kölcsönt a Kisipari Hitelszövetkezetnek. A főváros törvényhatósági bizottsága ez év junius havában elhatározta, hogy a Budapesti Kisipari Hitelszövetkezetnek tiz évig 10 millió korona kölcsönt engedélyez nyolc százalékos kamat mellett. A 10 millióból 3 milliót kamatmentesen engedélyezett a főváros, illetőleg a 3 millió nyolcszázalékos kamatját, évi 240.000 koronát, segélyképen adományozta az intézetnek. A közgyülés ezenkivül a székesfőváros közpénzeinek elhelyezésére kijelölt intézetek sorába is felvette a Kisipari Hitelszövetkezetet, egyben felterjesztést intézett a kereskedelmi és pénzügyminiszterhez, melyben a szövetkezetnek 10 millió korona állami kölcsönnnel való támogatását kérte. A pénzügyminiszter most leiratban értesitette a tanácsot, hogy az állami kölcsönre irányuló kérelmet *nem teljesitheti*, mert a pénzügyi kormánynak nem feladata, hogy Hitelintézeteket forgótőkével lásson el. Ebben az ügyben *Purébl* Győző tanácsnok, a közgazdasági ügyosztály vezetője, személyesen is eljárt a pénzügyminisztériumban, ahol tudomására jutott, hogy a kérelem kedvezőtlen elintézése téves információk következménye volt. A tanács ennek folytán most ujabb indokolt és a kérdést minden oldalról megvilágitó felterjesztéssel fordul a pénzügyminiszterhez.

A Magyar Szalámigyár r.-t. folyó hó 22-iki közgyülése az alaptőkét 50 millióról 300 millióra fogja felemelni. Az alaptőkefelemelést Németország legnagyobb husipari vállalatának (HAFLAG) részvénytöbbségének megszerzése, valamint a vállalat budapesti, szegedi, makói, sewehati, himbergi, berlini és hamburgi telepeinek teljes üzemmel való működése és tőkeszükséglete indokolja. A vállalat minden régi részvényre névértéken két uj részvényt ad. A fenmaradó darabokat a részvénytársaság svájci, francia és német üzletbarátai veszik át.

A Hitel- és Közvetitő Bank r.-t. október 8-án tartott közgyülésén elhatározta a bécsi fiók megszüntetését, cégszövegének *Standard Bank és Takarékpénztár r.-t.*-ra való megváltoztatását és az alaptőkének 100,000.000 koronára való fölemelését.

A Krausz—Moskovits Egyesült Ipartelepek r.-t. közgyülésén alaptőkéjének 7,000.000 koronáról 14 millió koronára való felemelését határozta el.

A Kronberger-féle Faipar r.-t. rendkivüli közgyülésén elhatározta az alaptőkének 20 millióról 30 millió koronára való felemelését. Az uj részvények a részvényeseknek 2 : 1 arányban, 110 koronájával ajánltatnak fel.

A Hobé részvényei a tőzsdén. Értesülésünk szerint a *Hobé-likőrgyár* részvényeit rövidesen bevezetik a tőzsdére. A tőzsdei bevezetést a *Baumfeld Zsigmond és Fia* cég eszközli.

Fővárosi Orfeum Pavillon-Mascotte
Nagymező-utca 17. Telefon: 17—97

Harry és Odet **Selman** világhirü néger ének- és tánckettős, valamint a szenzációs varieté-müsor.
Kezdete 10 órakor.

Nagy Endre kabaréja
a Gresham-palotában, V., Ferencz József-tér.

Naponta este 9 órakor a szenzációs uj műsor.

Az EMKE-pincében RÓZSAHEGYI KÁLMÁN vezetése alatt pompás kabaré!

Andrássy-ut 25. **FAUN** Opera-pincében
Minden este fél 9 órakor TANAY FRIGYES vendégjátéka.
Hermann Ily, Kmochné, Sándor Stefi, Virágh Jenő, Kővári Gyula, Pázmán Ferenc stb.
Kálmán Jenő konferál. ⊙ ⊙ ⊙ A zongoránál Rieger Alfréd.
A FAUN-kuglizóban záróóráig vidám élet, zongora, ének, tánc.
Jegypénztár: délelőtt 11—1-ig, délután 4—6-ig, este ½8-tól.

TELEFON: JÓZSEF 21—16. **TABARIN** BUDAPEST, VIII. RÁKÓCZI-UT 63.
Az októberi műsor minden száma csupa ujdonság, csupa sláger.
Elly és Ully excentric táncospár. — Garrett King of trüe Dance. — Először Budapesten a világhirü 5 Rotheneck's ikariai játékok. — The Boorleys stepp-táncosok. — Tamás Benő. — Fehér kettős, ezenkivül még 30 elsőrangu szám. — Steiner Simi müvész-zenekara.
Elsőrangu meleg konyha. Kezdete ½10 órakor.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Kungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

„JUSTRAM" izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
Lovagok, avagy az ember nem tudhatja. Furcsa zenés vidámság egy felvonásban. Irta: Zágony István.
Sóhivatal. Énekes tragédia. Irta: ifj. Békeffy István.
Cabinet-separé. Rokokó maszkajáték. Irta: Radó Antal.
Szőllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Bánóczi Dezső, Sándor Anna, magánszámokkal. Kezdete 8 órakor.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
Minden este fél 8 órakor a nagyszabásu szeptemberi varietéműsor és **Magyar Erzsi** vendégfelléptével **Aranymadár** Harmath-Zerkovitz nagysik. operettje

14.009/1922—XII. tan. sz.

Versenytárgyalási hirdetés.

Budapest Székesfőváros Elektromos Műveinek igazgatósága az I. ker. Budafoki-ut 13.527/1, 2, 3 hrszámu telken levő elektromos központi kazán- és gépháztoldaléképület kőfaragó- és bádogosmunkáira és az azokkal kapcsolatos szállitások végrehajtásának vállalatba adására nyilvános irásbeli versenytárgyalást hirdet.

Az alább megjelölt helyen átvehető feltételek értelmében szabályszerüen kiállitott irásbeli ajánlatok magyar nyelven szerkesztve, az egységárak megjelölésével (egységáras versenytárgyalás) teendők.

Az előirt okmánybélyegekkel ellátott, szabályszerüen tett és aláirt ajánlatot pecséttel lezárt boriték alatt 1922. évi október hó 27-én, pénteken délelőtt 11 óráig a Budapest székesfőváros tanácsi XII. világitási és vizvezetéki ügyosztályának kezelőirodájában Eller Károly kezelőfőtiszt ur vagy helyettese kezéhez (IV., Központi városház, II. emelet 295. ajtószám alatt) kell benyujtani vagy oly időben postára adni, hogy az ajánlat a jelzett határidőig a tanácsi. XII. ügyosztályba beérkezzék.

A fenti munkákra az ajánlati végösszeg után számitott 2%-nak megfelelő összegü bánatpénz teendő le a vállalati feltételekben körülirt módon.

Az előbb megnevezett határidőre beérkezett összes ajánlatok ugyanazon napon d. e. 12 órakor a tanácsi XII. világitási és vizvezetéki ügyosztályának kezelőirodájában fognak nyilvánosan felbontatni, amely eljáráson az ajánlattevők vagy azok igazolt képviselői jelen lehetnek.

Az ajánlattevők ajánlataikkal a végleges döntésig, de legfeljebb 14 napig kötelezettségben maradnak.

Kizárólag csak olyan ajánlatok vétetnek figyelembe, melyek a „Külön kikötések" 1. pontjában szigoruan megfelelnek.

A versenytárgyalási hirdetést, az ajánlati ürlapot, a vállalati feltételeket, az általános és részletes munkafeltételeket, a külön kikötéseket, a szerződéses tervezetet, a költségvetést és a költségvetés-függeléket a jelentkező ajánlkozni szándékozók Reichl Kálmán megbizott épitésznél (IV., Városház-utca 14. V. emelet) hétköznapokon délelőtti 9 és 12 óra között 200 korona lefizetése ellenében megszerezhetik.

A tervek ugyancsak a fentnevezett megbizott épitésznek irodájában tekinthetők meg, ahol a kivánt műszaki felvilágositások is megadatnak.

Az Elektromos művek igazgatósága fentartja magának azt a jogot, hogy a beérkezet ajánlatok között, tekintet nélkül az ajánlott árakra, szabadon választhasson, hogy a munkát vagy szállitást az ajánlattevők között tetszése szerint megoszthassa, vagy amennyiben a versenytárgyalás eredményét kielégitőnek nem találná, ujabb nyilvános vagy korlátolt versenytárgyalást tarthasson, esetleg a munkák vállalatba adása tekintetében másként is intézkedhessék, illetve a vállalatba adástól teljesen eltekinthessen.

Tekintettel arra a rendkivül fontos közérdekre, amely a tervezett épitkezés mielőbbi létesitéséhez fűződik, az Elektromos Művek igazgatósága kijelenti, hogy a munkák végérvényes odaitélése iránt hozandó határozatai ellen jogorvoslat csakis birtokon kivül vehető igénybe.

Budapest, 1922. évi október 5-én.

Budapest Székesfőváros Elektromos Művei Igazgatósága.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**
Társszerkesztő: **FABRITZKY ANTAL.**

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

II. évfolyam Budapest, 1922 október 25 37. szám

ÚJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden héten ✦ Előfizetési ára: Egész évre 960 K ✦ Félévre 480 K ✦ Negyedévre 240 K ✦ Egyes szám ára 20 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Reálpolitikát

követel a most összeülő törvényhatósági bizottságtól a főváros népe. Elég volt a személyeskedésből, az ok nélkül kitörő indulatból, egymás becsmérléséből, munka kell, józan, alkotó, komoly munka, minden oldalon! A kereszténypárt kormányzásának harmadéves fordulóján ezzel a szivünkből jövő kívánsággal üdvözöljük a város parlamentjét, Isten segítségét és áldását kérvén szerencsétlen fővárosunk képviselőinek gyülekezetére.

Menten az országos politikától, a város ügyeinek okos és célszerü intézése a törvényhatósági bizottság feladata. Ne legyen ez a törvényhatósági bizottság az, ami a multban volt, stréberek és akarnokok társasága, akik ugródeszkának tekintik a közgyülési termet egyéni érdemeiknek és képességeiknek az országos politikában való érvényesitésére. Ne legyenek a városatyák szivében egyéni ambiciók, a város szeretete hassa át a sziveket, a segiteni-akarás a lerongyolódott, lázban fetrengő Budapesten. Ne hangozzanak disszonáns hangok, a krisztusi szeretet és az evangéliumi erkölcs éljen mindenkinek szivében; szálljon ránk Isten békéje és mint a Szentlélek-megszállta apostolok, legyünk hirdetői a magyar glóbuson, mely békétlenségbe, civódásba és a gyülölet fertőjébe sülyedt, azoknak a nemesebb és tisztultabb érzéseknek, melyek a füstölgő romokon magukbaszállásra kell hogy kényszeritsék a leghihetetlenebbeket és a legmegátalkodottabb szivüeket is.

Abban a zürös khaoszban, mely feketére festi az eljövendő szomoru esztendők horizontját is, a *kereszt jele* ragyog mindennél fényesebben a biztató igérettel, amely e jelben való győzelmet igéri számunkra. A keresztény megujhodás három esztendeje bebizonyitotta, hogy a háborus fergetegek és pusztító forradalmak után ország és fővárosa számára a keresztény reálpolitika az egyetlen kivezető ut, hogy a csonkára szabdalt országunkban a magunk és nemzedékeink számára elviselhetővé legyen az élet. Ez az ut az igazság és az élet utja, önmagával és polgártársaival szemben vétkezik az, aki akár apró személyes érdekek, akár más világfelfogás miatt erről az utról akarja letéritenl Maradék-Magyarország és Budapest népét.

A nyáron át felszaporodott problémák egész serege vár megoldásra a most összeülő közgyülésen, a krizissé sulyosodott feladatok még akkor is próbára teszik a város vezetőségének és törvényhatósági bizottságának képességeit, ha a becsületes és hasznos munkára való törekvésben nem lenditik személyes kérdések és problematikus értékü politikai állásfoglalások mellékvágányára a városatyákat. *A drágaság ellen teendő intézkedések, az ácsorgás megszüntetése, a főváros háztartásának egyensulyban való megtartása, a villamosvasutak megváltása, az uj költségvetés letárgyalása és a fővárosi törvény reviziója* azok a feladatok, amelyeknek megoldását a közgyülés komoly és értékes munkálkodásától, korántsem azonban nivótlan távszónokaitól és ostoba csetepatáitól várjuk. Ezek még csak a legsürgősebb és leghalaszthatatlanabb ügyek, hol vannak még az utközben felmerülő problémák, mint a *tanácsnoki választás*, amelynél legmagasabbra csapnak az indulatok hullámai!

Máris hallunk azonban *obstrukciós tervekről*, amelyek hiusági okokból akarják megakasztani a törvényhatósági bizottság munkáját. Hisszük, hogy a Keresztény Községi Párt egysége és nemlankadó buzgalma hamarosan sirásója lesz az efajta idétlen törekvéseknek, amelyek bármennyire nem vehetők is komolyan, időt rabolnak és felesleges energiát fogyasztanak. Arról is meg vagyunk győződve, hogy a közgyülés elnöksége a rendelkezésére álló legszigorubb eszközöket veszi igénybe, hogy biztositsa a törvényhatósági bizottság munkarendjét és a tárgyalás méltóságát.

Pártkülönbség nélkül az a feladata most a törvényhatósági bizottság minden egyes tagjának, hogy *a legfontosabb kérdések elintézésével meddő időtöltéstől megkiméljе a közgyülést.*

A V. V. V. beváltása

Irta: JELLINEK HENRIK

A fővárosi villamos vasutaknak beváltása, mely a jogérvényes határozatok értelmében 1923 január 1-én fog végbemenni, felkeltette a közérdeklődést. Mégis a nyilatkozatok és cikkek, amelyeket erről olvastunk, ezen nagyszabásu akciónak csak egyik részével, a Budapesti Közuti Vasuttal foglalkoztak.

A V. V. Vasutról, mely a beváltásnak lényeges részét képezi, *alig tétetett említés.* Annak pénzügyi alapja s várható eredménye megvitatva és megvilágitva nem lettek.

A Városi Villamos Vasut beváltása három fontos kérdést rejt magában. Ezek: 1. *Mily kárpótlásra van jogigénye a társaságnak?* 2. *Mily jóvátételi kötelezettség áll fenn a vasut állapotát illetőleg?* 3. *Mily elbirálás alá esik, a tőke keretén kivül álló, függő tartozása a társaságnak?*

I.

A megváltási ár, mely a társaságnak jár, a területi szerződés 5. §-ában van megállapitva. A határozmányok főbb elveiben megegyeznek a Budapesti Közuti Vasut szerződésével. De néhány lényeges eltérést is mutatnak, melyekre alantabb utalunk.

A megváltási ár a Városi Villamosnál a következő: *A)* A főváros a törlesztési terv szerint még ki nem sorsolt részvényeket darabonként 200 K névértékben beváltja. *B)* A részvények után az engedély hátralévő tartamára azon osztalékot fizeti, mely a vállalat utolsó öt évi átlagosztalékának megfelel. *C)* Uj beruházásokra felvett kölcsönök (elsőbbségi kötvények) a törlesztési terv szerint még fennálló részének folytatólagos törlesztése.

A megváltási el enérték nem tőkében, hanem *járadékban* lesz megállapitva. A járadék alapja sem a tényleges épitési tőke, sem a vasut forgalmi értékéből nem számittatik ki, hanem megállapittatik az utolsó öt évi jövedelmezőség átlagából. A „Közuti" és a V. V. ezirányu határozmánya közt a következő különbség áll fenn: 1. Hogy a Közutinál igényelhető osztalék maximálva van és 11%-on tul nem terjedhet. A V. V.-nál ellenben a járadék korlátozva nem lett. Még sem keletkezik ebből hátrány a fővárosra, mert az utolsó öt évi tényleges osztalék az 5%-ot tul nem haladta. 2. A további különbség az, hogy a Közutinál kizárólag a vasutból keletkező jövedelem számittatik. Ellenben a Városi Villamos Vasutnál a részvények után az engedély hátralévő tartamára az az osztalék fizettetik, melyet a vállalat a felmondási időt megelőző 7 esztendőben a két legrosszabb év levonása mellett a többi öt évben átlag fizetett. Ehhez képest a Közuti Vasut területi szerződésében a szabad vagyon fogalma szabatos megállapitást lelt, hasonló megállapitás ellenben a V. V. szerződésében nem foglaltatik.

Mily terhet jelent a V. V.-nak nyujtandó járadék a fővárosra? A 27,250.000 korona részvénytőkéből kb. 7,250.000 korona névérték ki van sorsolva. Marad a rente alapjául 20,000.000 korona tőke, ami egy 5%-os járadék esetén évi 1,000.000 koronát tenne ki. Az összeg a törlesztések haladásához képest évenként csekélyebb lesz. Mivel a főváros a beváltásnál az egész vállalatot és jövedelmét veszi birtokába, a főváros által előbb megszerzett részvények osztalékjáradéka nem képez tehertételt a fővárosi háztartásban. Azért az ennek megfelelő összeg kb. 600.000 korona, a fenti egymillióból leütendő. Marad tehát mint tényleges teher összesen 400.000 korona osztalékjáradék, még pedig degressziv alapon a vasut jövedelmének terhére. Látjuk ebből, hogy lényegtelen uj teherrel véget vet a főváros a jelenlegi „vegyes" társasági formának; letörli azt a szomoru gazdasági epizódot, mely többségszerzés cime alatt eltéritette a főváros vasuti politikáját a helyes utról.

A társaság járadékkövetelésével szemben állanak a *főváros követelései*, elsősorban a vasuti állapotot illetőleg.

II.

Vasuti beváltás és részvénytöbbség megszerzése közt *lényeges különbség* áll fenn, ugy a célokat, valamint az eszközöket illetőleg. Részvényvásárlás pénzügyi tranzakció. Célja befolyást nyerni a társaságra, főleg a vezetés személyi oldalát uralni. Sem az enegdély, sem a területi szerződés ily uton nem módositható. A jelen esetben világosan kiderül, hogy a főváros vasutpolitikai téren semmiféle eredményt el nem ért, még azt sem érte el, hogy a közuti vasutra befolyást nyerjen, vagy azt terveiben megakasztotta volna. *A vasut beváltása ellenben feltétlen fővárosi uralmat jelent*, tőkét nem igényel, mert a járadékot, amely fizettetik, maga a vasuti üzem fedezi. Részvényvásárlás esetében a vasut állapotára nézve semmiféle kikötményt nem tehetett s azt a főváros a vétel akkori állapotában volt kénytelen átvenni. Ez pedig köztudomás szerint elég siralmas volt.

Mily ábrázatot mutat ezzel szemben a szerződésszerü beváltás? Mig a részvényszerzés spekulativ vonást ki nem kerülhet, addig a beváltás a vasuti politika közjogi alapjából indul ki. Végrehajtását és lebonyolitását azon vasuti szerződésben leli, mely a vasuti engedélyező és engedélyes közt a kérdések magánjogi részét szabályozzák. Beváltás esetében nem részvények szereztetnek, hanem maga az egész vasut.

Ezért a beváltásnál primér-feltételt képez, hogy a *vasut berendezése tökéletesen jó és üzemképes állapotban legyen.* A forgalom egy pillanatig sem szünetelhet. Azért kell ezen feltételre sulyt helyezni.

Ez a gondolat hatja át a területhasználati szerződéseket. Az a feltétel, hogy beváltás esetén a társaság tartozik összes vasutait ingó és ingatlan tartozékaikkal, szóval mindazzal, ami az üzem akadálytalan folytatásához szükséges tehermentesen és teljesen üzemképes, használható állapotban átadni, hozza pregnánsan kifejezésre a jelzett gondolatot.

A szerződésből és a józan vasuti politikából egyaránt folyik, hogy a fővárosnak követelnie kell a jó állapotban való átadást. Hogy ez a követelmény nem ötletszerü kiderül abból, hogy a társaság kötelezettséget vállalt a vasutat az engedély egész ideje alatt jó állapotban fenntartani.

Dacára annak, hogy az utolsó két évben az egyesitett vasutak ideiglenes vezetése számos javitási munkákat hajtatott végre, *a vasut berendezése még sincsen teljesen jó és kifogástalan állapotban.*

Hogy mily összegekről leszen szó, annak részleteibe e cikk keretében nem bocsájtkozom. A jelentőség jellemzésére utalok egy kiváló szakértő nyilatkozatára. — *Tolnay* Kornél, a m. kir. Államvasutak volt elnöke tanulmányában, melyet „Mi történjék Közuti vasutainkkal?" cim alatt 1920-ban tett közzé a városi területen lévő közuti vasutak kopás és elhasználásból eredő helyrehozást 750 millió koronára becsüli. Szerinte ebből 571 millió szükséglet a felépitményre esik. A Városi Villamos Vasut hálózatára az ő számitása szerint 350 millió koronát kell forditani!

Az a körülmény, hogy a hatóságok szeme előtt működő vasut ily méretü hiányokat mutathat fel, következtetni enged arra, hogy a törvényes felügyelet hosszu évek során át *nem történt azzal a szigorral*, melynek alkalmazása vasutaknál már a biztonság szempontjából is elsőrendü kelléket képez. De megengedi annak a következtetésnek is levonását, hogy a berendezés minemüsége nem állott a kivánatos magas fokon, de arányban sem a forgalmi sürüség és az igénybevétel mérvével.

Igy például maga a leltározásra kiküldött bizottság szükségesnek jelzi, hogy a felsővezetékes vonalakon az áramvisszavezetési berendezések esetleges tökéletlen voltából keletkező károk vizsgáltassanak és állapittassanak meg. *(Sztrókay* István jelentése 1920 május havában.)

E feltevést támogatja még az 1913-ik üzletévre kiadott évi jelentés végén olvasható következő megjegyzés:

„A már évek óta üzemen kivül helyezett régi kis kocsik miniszteri rendelet és tanácsi határozat alapján ócska anyag gyanánt eladattak."

Utalunk továbbá azon ingadozásra, majdnem azt lehetne mondani: kapkodásra, mely az áramfejlesztő telepek javitása körül ugyancsak 1913. és 1914. évi igazgatósági jelentésekből kiderül.

Erős a meggyőződésem, hogy a főváros vezetésének mai iránya garanciát nyujt arra nézve, hogy hasonló jelenségek a jövőben nem fognak ismétlődni.

III.

A V. V. V. pénzügyi és üzleti szervezete lényegesen eltért attól, melyet a Budapesti Közuti Vaspálya régebben alkalmazott.

A *„Közuti"* üzleti politikája két jellemző vonást mutat. Az egyik nagy tartalékok alkotása. Ezek, mint a társaság szabad vagyona, ingatlanokban és a háramlási vasuthoz nem tartozó vasuti vonalak-

ban lettek elhelyezve. Ezen üzleti politika tette lehetővé, hogy évtizedeken át rendkivül olcsó, valóságos néptarifák voltak alkalmazhatók. Az osztalékhoz szükséges összegek bő pótlást nyertek ezen tartalékok jövedelméből. Másik célja ennek az volt, hogy a vállalat megszünése esetére a részvényfelpénz, mely különben az egyes részvényes veszteségét képezte volna, ezen tartalék vagyonban ellensulyozást leljen, aminek gyakorlati jelentősége napjainkban, a szabad vagyonnak egy uj társaságba történt tömöritése által, nyert kézzel fogható beigazolást.

A Városi Villamos Vasut alapitása, pénzügyi és üzleti szervezete *bankszerü volt.* Iparkodott osztalékát az üzemből kihozni, nem fektetett nagy sulyt a tartalék képzésére, nem törődött az osztalék stabilitásával.

Egy másik lényeges eltérés mutatkozik a befektetési tőkék fedezésénél. A „Közuti" 1911-ig vasuti befektetését vagy részvények, vagy kölcsönkötvények által fedezte. Csak kivételesen rövid időre és ideiglenesen vett igénybe készpénzeket, de ezeket kizárólag saját készleteiből s rövid idő multán szabályszerüen fedezte ezeket is.

A területhasználati szerződés, mely a megváltás módjait meghatározza, gondoskodik arról, mikép kell a részvényeknél az ellenértéket megállapitani és arról, hogy a kölcsönök (elsőbbségi kötvények) folytatólagos törlesztése bizonyos feltevések mellett a főváros által eszközöltessék.

Ez az intézkedés megfelel a szerződés azon álláspontjának, amely a 28. §-ban van kifejezve, hogy az épitési tőke háromötöd részben, részvényekben kétötöd részben elsőbbségi kötvények által fedezhetők.

A szerződés 27. §-ának d) pontja végül megállapitja, hogy a vaspálya, illetve az üzlet terhére a társaság legfeljebb az alaptőke 10 százaléka erejéig vehet hitelt igénybe. Én azt hiszem, hogy ezzel üzleti forgótőkéről kivánt gondoskodni a szerződés.

Ezen szerződési állásponttal szemben azt látjuk, hogy a társaság mérlegében nagyobb összegü tehertétel foglaltatik, mely „követelők" cimen van kimutatva. Hogy ye tartozásnak mi a tulajdonképeni jellege, az csak közvetve állapitható meg. A zárszámlában ugyanis egy a tartozásnak megfelelő kamatösszeg, mint folyószámla kamat van feltüntetve. Ezen tartozásra nézve a *„Magyar Értékpapir Compass"* c. pénzügyi kézikönyvben (1921). A villamos Városi Vasut fejezetben a következőt találjuk: „A vállalat tartozása a Kereskedelmi Bankkal szemben 20.808.157 K-ra emelkedett." A beváltás pénzügyi elszámolásánál ezen folyószámla tartozás is bizonyára szóba fog jönni.

Vasutak természete megkivánja, hogy az épitési tőke végleges jellegü cimletekkel fedezendő. A területi szerződés is ez álláspontón van. Folyószámla hitelek vasuti befektetések fedezetére alkalmatlanok. Az európai vasutak történetében erre alig találunk példát.

A köteles kereskedői óvatosság is ellene szól ennek. Nem szabad milliókat ily alapon kihitelezni. A folyószámla hitelből a vasut céljaira igénybe vett összegek a befektetés pillanatában a háramlási vagyon részévé válnak. Sem az adós vasuti társaság, sem a hitelező bank e pillanattól, ezen összegek felett nem rendelkezhetik. Az ily folyószámla hitelnek tehát tulajdonképpen nincsen megfelelő fedezete. Hitelpolitikai szempontból sem helyeselhető, hogy a forgalomból nagy pénzmennyiségek ily módon, tartósan leköttessenek. A vasut beváltása esetében a hitelező banknak csak a részvénytársaság ellen van jogigénye. A főváros a hitelezővel szemben nem adós. A főváros a vasuti részvénytársaságnak nem jogutódja, mert csak a vasutat veszi át tehermentesen és kötelezettségek nélkül.

Ezen felfogás nyilvánul a 4. §. c. pontjában, amely igy szól: „Megállapittatik, hogy a fő- és székváros a kifejezetten elvállalt terhek fizetésén kivül semminemü szenvedő követelések vagy telekvétel árak nem terhelendők."

Kivánatos-e, hogy a főváros mereven a szerződés ösmertetett álláspontjára helyezkedjék? Ezt a közérdekek szempontjából kell megitélni. A főváros a beváltásnál *tiszta erkölcsi alapon* áll. A főváros felsőbb szempontból itéli meg a helyzetet. Még akkor sem kiván anyagi előnyhöz jutni, ha a másik fél mulasztást követett is el a szerződés alaki határozmányai ellen; ha a fedezetnél téves utakon haladt. Méltányolható az a körülmény is, hogy a V. V. V. vezetése 1912. óta a főváros képviselőinek befolyása alatt is állott. Figyelmet érdemel végül a közhitel érdeke. Ez a ténylegesen és vasuti célokra adott összegeknek visszatérítését igényli. A bankszerü főrészvényes Shylok-i alapon áll. A főváros ellenkezőleg erkölcsi felsőbbségének szilárd alapján fog eljárni.

A méltányossági álláspontra helyezkedve a főváros közvetlenül a bankkal tárgyalhat e kérdésről. Mivel a szerződés értelmében a beváltás alkalmából a főváros tőkefizetéseket nem teljesit, a jelen esetben a folyószámlának jellegét utólag kölcsönre átalakitani kellene. Ez 50 évi egyenlő részletekben nyerne törlesztést; de ugyanazon elv alapján, mely a részvényeknél mérvadó, t. i. hogy az engedély kezdete óta lejárt időre eső tőkehányadok az összegből levonatnak.

Behatóan foglalkoztam a folyószámla kérdésével, mert jellemző adalékot képez a szabadelvünek nevezett gazdálkodási irány és a vezető személyek üzleti felfogásához.

Ugy a *Kereskedelmi Bank* néhai elnöke, valamint a vasut élén álló vezér a szabadelvü párt oszlopos tagjai voltak. Politika és üzlet egymáshoz füzték. Ha folyószámla hitelt vettek igénybe, ez jószándéku támogatás kivánt lenni fegyvertársak irányában.

A jelzett vitás kérdésben a *Kereskedelmi Bank* jelenlegi elnökével, aki mint egy nagyszabásu vasuti koncernnek elnöke, a vasut engedélyezési ügyeket alaposan ismeri a gyakorlatból, de tanujelét adta annak, hogy megértéssel van a főváros érdekei iránt: nem lesz nehéz megfelelő megállapodásra jutni.

Módositják a csatorna-szabályrendeletet

Az ut- és csatornaépitő ügyosztály programja 1923-ra — Nyolcvanmillió korona értékü kőanyaga van a fővárosnak elraktározva — Óbuda külső részeit a főváros mentesiti az árviztől

Az a sulyos közgazdasági helyzet, mely már nyolc esztendeje gátolja a fővárost, hogy utcáit, utait és tereit békenivón tartsa, nem javul. A főváros közlekedési viszonyai már teljesen a régiek, a nagy anyaghiány, az árak és a folyton emelkedő munkabérek azonban megakadályozzák az érdemes *Fock* tanácsnokot, hogy az utépitéseket és javitásokat megfelelő mértékben hajtsa végre. Erről a fontos problémáról kérdést intéztünk *Fock* Ede tanácsnokhoz, aki a következő nyilatkozatot tette az *Uj Budapest* munkatársának:

— Hogy elrettentő számot mondjak, előljáróban közlöm, hogy a keramitburkolatok előállitási költsége az 1914. évi árakhoz viszonyitva, *több mint 6000 százalékkal* emelkedett. Egy négyzetméter alapzatos kockakőburkolat 1914-ben 23 korona 76 fillérbe került, most ugyanennek a burkolatnak a költsége 1424 korona. Ilyképen *csak pótlásokkal lehet dolgozni* és utépitő tevékenységünk jobbadán abban merül ki, hogy a nagyforgalmu, keramittal burkolt utakat fokozatosan kőburkolattal cseréljük ki és az ebből a munkálatból kikerült használható keramittéglákkal a még meglevő keramitburkolatokat gazdaságosan kijavitjuk.

A *fakockaburkolatoknál* a fával való javitás a horribilis árak miatt kiskőburkolatra kellett felcserélnünk, mig az aszfaltburkolatok javitását a főváros kátrányozó- és bittumenezőtelepének szakszerű működése folytán sikerül végrehajtani.

— A burkoláshoz szükséges kőanyagok beszerzése *nagy nehézséggel jár.* A cseh korona magas árfolyama miatt a *fülekvidéki* bazaltkőbányákból, ahonnan a multban szükségletünk legnagyobb részét fedeztük, egyáltalában nem szerezhetünk be anyagot. Csonka-Magyarország bazaltkőbányái készletekkel nem rendelkeznek, terhelőképességük pedig nem elegendő arra, hogy az ország egész bazaltkőszükségletét kielégithessék. Nagyobb készletek biztositására tehát *nem lehet gondolni* és csupán a halaszthatatlan munkák szükségletét igyekszünk lehetőleg jutányosan beszerezni. A burkolómunkához szükséges Duna-kavics nagyrészét *már a mult évben sikerült beszerezni,* nemrégiben pedig készleteinket annyira kiegészitettük, hogy a jövő évi Duna-kaviccsszükségletünk is legnagyobb részben biztositottnak tekinthető. Hogy ez mit jelent, elég legyen megemlitenünk, hogy a nemrégiben beszerzett Duna-kavics egységára köbméteren-

A régi Pest
Budapest kövei

Irta: SALLAY ÁRPÁD dr. † 7

Külön emlitjük meg a pesti részen a Rákospatak medrének végleges szabályozását, az eredetileg megállapitott 24 öl széles vonal 3 × 8 öles tagolása mellett, ahol is a patak a középső 8 öles mederbe fog helyeztetni, a budai részen pedig a télikikötő tervezésének tüzetesebb alapra fektetését a földmivelésügyi miniszter kezdeményezése alapján, amely tervben a fővárosi közmunkák tanácsának egyelőre sikerült a kormányt rábirni, hogy az összekötő vasuti-hid felett tervezett kikötői részt hagyja el, utalva a szembenfekvő pesti dunapartnak a várostól történt elzárásában rejlő nagy hibára és kárra.

Ebbe az időbe esik a Kerepesi-temető disztemetővé átalakitásának terve és elhatározása, valamint az uj balparti temetőnek telepitése a kőbányai keleti határban.

A belsőségekben a pesti oldalon jelentékenyebb az Egyetem-térről nyiló Kaplony-utca létesülése, a Koronaherceg-utca 8 ölesre kiszélesitése, a központi városház és környékére hosszas tárgyalás után elfogadott szabályozása, mely a városház telkét egészében együttartja s a körülfekvő utcákat megfelelőleg szélesiti; emlitendő továbbá szintén régóta huzódó tárgyalások eredményeként a Király-utca és Dob-utca között tervezett uj nagy utvonaltól függetlenül a Dob-utcának 8 ölesre kiszélesitése a keresztező utcák szélesbitésével és vonalozásának helyesbitésével, melyek közül a legjelentékenyebb a Klauzál-utca kiszélesitése, továbbá az V. ker. Fürdő-utca kiszélesitése 20 méteresre a déli oldalon az Andrássy-ut befejezésének megkisérlésével.

A budai oldalon a legjelentősebb ezidőszakbeli müveletek a Belsőkörut Maros- és Mikó-utca között levő szakaszának a szabályozási tervbe beiktatása és létesitése, miáltal a Margit-hidtól a délivasutig tervezve volt utvonal a Ferenc József-hidhoz nyert megfelelő összeköttetést; nevezetes továbbá a Margithidnak a Margitszigetre vezető ága megépitése az 1899:VII. t.-c. alapján, ami ezen kies hely fejlődésére nagy jelentőségü; fontos a Viziváros felső részének uj szabályozási terve, mely a város alsóbb részeiből a Széna-tér felé irányuló forgalmat a Csalogány-utcának 13 öles utvonallá való kiképzése utján vezeti le s célszerü módositásokat állapit meg a régi utcahálózatban; jelentős továbbá az I. ker. Tabánban az Árok-utca vonalán uj nagy utnak létesitésére vonatkozólag az első tervezés, amely a városrész alább ismertetendő gyökeres ujjáépitésében oly fontos szerepet játszik és nevezetes, mint azóta már megvalósult mü, a Margithiddal szemben a Rózsadombra vivő szerpentin kocsiut létesitése, amely meghozta a hegyoldalnak könnyebb megközelitésére a lehetőséget addig is, amig a Margitkörut távolabbi részének közelében, a statisztikai hivatal előtt levő parknál kiinduló és külsőbb részeiben kétségkivül nagy nevezetességre jutandó magaslati utnak, a Mész-utcának megépitésével a Rózsadomb másik közlekedési főere nem létesül.

Az előadottakkal már városunk történetének utolsóelőtti évtizedébe jutottunk, melyben néhány kiváló nagy jelentőségü esemény történik a városépités terén is. Ezek között is kiváló *a főváros fejlesztéséről szóló 1898:XLVIII. t.-c.* létrejötte. A főváros fejlesztését érdeklő egy törvényünk sem intézkedik oly sokoldalulag, mint ez.

Elsősorban 2 millió korona kamatmentes előleget ad a fővárosi pénzalapnak az I. ker. Attila-körut és környékének szabályozási költségeire, ami által a budai belső körutnak ez a hátramaradott része rendezhetővé válik, vagy legalább is komolyan hozzá lehetett látni a munkálathoz; ezt a fővárosi közmunkák tanácsa a kisajátitásnak az egész vonalon folyamatbatételével meg is tette.

Másodsorban visszatériteni rendeli a törvény az állam által a Ferenc József-hid épitése alkalmával kisajátitott Sáros-fürdőnek az azt utóbb átvevő főváros részéről fizetett 1,050.795 K 23 f vételárat, mindazonáltal az esetre, ha a főváros kötelezettséget vállal a Sáros-fürdőnek 1912-ig, a Rudas-fürdőnek pedig 1915 végéig a korszerü egészségügyi és szépészeti követelményeknek megfelelőleg fel-, illetőleg ujjáépitésére. Ez inditotta meg a Sárosfürdőnek ujjáépitése ügyét, mely mü elkésetten fog ugyan elkészülni, de a Rudas-fürdő ujjáépitésének elmaradásával együtt, tekintettel a beállott viszonyokra, alig lesz akadálya a törvényben igért összeg visszafizetésének; maga a Sáros-fürdő épülete, mely a Gellért-tér szabályozásának és városképének befejező objektuma, minden tekintetben elsőrangu mü nek igérkezik.

Felhatalmazza továbbá a törvény a kormányt az V. ker. Hungária-ut irányában a III. ker. Óbudára vezető uj Dunahid megépitésére és az ehhez tartozó szabályozásoknak a fővárosi közmunkák tanácsa után leendő végrehajtására. Ebből a városfejlesztés szempontjából korszakalkotó müből eddig megállapitást nyert a hidtengely, mely a Margitsziget északi csucsát érinti s melyhez most hozzáalakitják a két part szabályozási tervét; ez a balpartra könnyebb, a jobbpartra azonban a rendelkezésre álló tér szükséges, meg a felépitményi kisajátitások miatt felette nehéz feladat. Magának a hidnak felépitésére a Lánchid épitési munkáinak befejezte után kerül csak sor. A hidnak megépitése ezidőszerint kiszámithatatlan nagy hatással lesz városépitési szempontból. A laktanyák beváltási müveletéből maradt haszon szintén a hidépitésre és az azzal kapcsolatos munkálatokra forditható a törvény szerint.

A törvény továbbá felhatalmazza a minisztériumot, hogy a József főherceg tulajdonában levő Margitszigetet összes tartozékaival és felszereléseivel, tehát az ott levő fürdővel, vizgyógyintézettel, szállókkal és vendéglőkkel együtt 11 millió koronáért a fővárosi pénzalap részére megvehesse, mely vételárból 6 millió korona a fővárosi pénzalap tulajdonában levő s az V. ker. Országház közelében, valamint a Margithid pesti hidfőjétől északra és délre fekvő, nagyrészt dunaszabályozási telkek átengedése utján, 5 millió K pedig készpénzben fizetendő.

Ennek a rendelkezésnek a végrehajtásaként a Margitszigetet a fővárosi közmunkák tanácsa átvette, a sziget területének nagyobbitása érdekében nagyarányu vizszabályozási és feltöltési munkákat

ként 170 korona volt, ezzel szemben a mai forgalmi ár köbméterenként mintegy 500 korona. Kőtereinken ez idő szerint *több mint nyolcvanmillió korona értékü kőanyag van elraktározva*, amely elegendő lesz arra, hogy a jövő hét elején sorrakerülő munkákat a kedvező időjárás beköszöntekor megkezdhessük.

— *A jövő évre* programmunk nagyobbrészt a meglevő burkolatok jókarbantartásában merül ki. A megrongált faburkolatokat a megkezdett rendszerben fogjuk kőburkolatokkal kicserélni. A főutvonalakon a megkopott gyalogutak aszfaltburkolatát, valamint az erősen megrongált aszfaltkocsiutak burkolatát is nagyobb mérvben szándékozunk átfektetni. Ezenkivül tervezzük a *Ráth György-utca, Vérhalom-utca, Alberirsai-ut és a Madarász-utcai* kislakásostelep összes utjainak makadámszerü burkolását, továbbá az *Irányi-utca, Veres Pálné-utca, Papnövelde-utca, Kecskeméti-utca, Állatkerti-körut, Cserhát-utca, Hernád-utca, Baross-utca, Festetich-utca, Sóház-utca, Bakátsutca és Elnök-utca bazaltkockakővel és bazaltfejkővel való burkolását.*

— Ami a *csatornaépitést* illeti, — folytatta *Fock* tanácsnok — *befejeztük a balparti fővészkiömlő épitését*, amiáltal a balparti főcsatornahálózat teljessé vált és a balparti városrészek a belvizokozta elöntések ellen végleg biztositva vannak. Az előirányzott csatornaépitéseket bizony nem tudtuk végrehajtani, ezek helyett az állami kislakások épitése folytán a *Pongrácz-ut* és a *Juranics-utca* egyrészében kellett megépiteni a közcsatornát. A jövőévi költségvetésbe felvettem a *Podmaniczky-utcai mellékgyüjtő* egyrészének megépitését, a dunai rakpartok javitását olyképen, hogy a lépcsős részeket átépitik és a függélyes partfalakat, főleg a hézagok kikenésével helyreállitjuk.

— Dolgozunk *a csatornákról szóló szabályrendelet módositásán* oly irányban, hogy a csatornázási járulékok csökkenthetők legyenek, hogy az ingatlantulajdonosok elviselhetetlen megterhelése nélkül épithessük meg a közérdekből szükséges csatornákat.

— Az ügyosztály költségvetésének jelentékeny részét foglalja el az *Aranyhegyi árok második szakaszának a rendezése*, amely szerint a jelenlegi mederrel párhuzamosan uj medret épitünk. Az uj meder oly mély lesz, hogy a környék magas talajvizállását jelentősen le fogja sülyeszteni és oly nagy szelvénnyel bir, hogy a tavaszi hóolvadáskor a pilisi völgyből leérkező nagytömegü vizek zavartalan levezetésére is képes lesz. Ez a müvelet *elkészülte után Óbuda külső részeit teljesen mentesiti az elöntéstől*, ugy, hogy ezentul már nem kell félni még az oly nagymértékü hóolvadástól sem, mint amilyen a folyó év tavaszán is volt, amikor olyan nagytömegü viz került az árokban lefolyásra, hogy Óbuda külső részein csaknem katasztrófa okozójává vált.

— Ezzel a szabályozási munkálattal egyidejüleg végre fogjuk hajtani a *Lőpormalomdülő* lecsapolását és rendezni fogjuk a *Rómaipatak* dunaparti torkolatát is. Ilyképen lehetővé válik az *óbudai ujtemető* tökéletes viztelenitése is, ami szintén a jövő év munkaprogrammjába van felvéve.

— Előirányoztuk az 1923. évi munkaprogramm keretében a *Pasaréti-ut melletti csuszamlások* megszüntetése érdekében tervezett viztelenitési munkálatok megindítását és a ferencvárosi helyi kikötő épitési munkálataira további hatvan millió koronát irányoztunk elő.

végzett, a vizellátást biztositandó, viztornyot épitett, javitottta a csatornázást s a sziget bérbeadása folytán ott már az épületek épitése is folyik. A sziget nyugati partján tervbe van véve villatelep alapitása. A törvény a VIII. kerületben volt füvészkert helyett létesitendő országos növénykertet is a szigetre rendeli telepiteni, amire nézve azonban a tárgyalások nincsenek befejezve.

A Margitszigetre vonatkozó törvényi rendelkezés másik részének végrehajtása, t. i. a vételár fejében bizonyos telkek átengedése, annak folytán, hogy a főherceg e telkeket egy épitőrészvénytársaságnak eladta, szintén jelentékeny következményekkel járt; a telkek egy része máris beépült s különben a Margithid felett álló nagy modern háztömbök létesülésével e sokáig parlagon heverő telkek máris rendeltetésükhöz jutottak. A hid alatt lévő telkek beépitése most van soron.

Következő intézkedéseiben a törvény 30 évi rendkivüli adómentességet biztosit az egész IV. kerületben, az V. kerületből a Zoltán- és Zápolya-utca között fekvő dunaszabályozási telkekre, az Országháztérre, Személynök-utcára és a Pozsonyi-utra homlokzattal levő telkekre, a Nádor-utcának az Országház-tér—Lipót-körut között fekvő szakaszán, az Alkotmány-utcában, továbbá ezen utca, Nádor-, Koháry- és Balaton-utca között fekvő telkekre, végül a IX. ker. Közraktár-, Lónyay- és Ráday-utcának a Kálvin-tértől, illetőleg Vámház-körruttól a Bakács-térig, illetőleg Bakács-utcáig terjedő részén legalább kétemelet magasságban 1907 julius 1-je után épült s 1918 november 1-éig lakhatóvá tett házakra. A rendkivüli adómentesség kedvezménye annyiban is eltér az eddigi ilyen törvényhozási intézkedésektől, amennyiben eddig azoknál 30 évi adómentességi időből 15 évig tartott a teljes állami adómentesség, s 15 évig volt fizetendő házadó fejében a tiszta házbérjövedelem 10%-a, a jelen törvény értelmében pedig a teljes adómentesség 18 évig tart, a 10%-os adófizetés pedig 12 évig. A községi pótadó azonban mindig egészben megfizetendő.

(Folytatjuk.)

TÜSKÉK

Ácsorogni

nem a legkellemesebb és meg vagyunk győződve róla, hogy Vajna Ede szive fáj leginkább, ha a kora reggeli órákban a községi boltok előtt a zsirra és tojásra várók hosszu sorát látja. Ha valamikor igaznak bizonyult a közmondás, hogy kritizálni könnyü, de cselekedni nehéz, akkor kétszeresen igaz ez az ácsorgás esetében, amikor a kritika és a rekriminációáradata zuhog a szerencsétlen közélelmezési ügyosztályra. A kritikus urak azonban elfeledkeznek arról, hogy amikor az ácsorgás megszüntetését követelik, egyben nem jelölik meg azt a csodatévő gyógyszert, amely ezt a sulyos és veszedelmes betegséget gyógyitani tudná. Mert azt, reméljük, senkisem tételezi fel, a derék Vajna tanácsnokról, hogy készakarva ácsorogtatja az embereket, és nem vezetné be az élelmiszerelosztás helyesebb és jobb módját, ha valahol a világon lenne ilyen mód. Mióta azonban hatósági élelmiszerelosztás van, Londonban éppen ugy mint Moszkvában, Bécsben éppen ugy mint Budapesten, azóta van ácsorgás és amit nem tud sem a moszkvai szovjet közélelmezési diktátora, sem a londoni lordmajor, azt nem illik és nem szabad követelni a főváros tanácsától sem. A tifusz szérumát fel lehetett találni, arra is remény van, hogy a spanyolbetegség kórokozóját megtalálják, de olyan orvosság, amely az ácsorgást meggyógyitaná, egyelőre ninesen. Egy orvosság lenne: a polgári rend, a kinálat és kereslet egyensulybahozatala: a béke, béke, béke! De hol vagyunk ettől, Bécsben éppen ugy mint Berlinben, sőt éppen Budapesten ...

A fővárosi tejhivatal

mindenesetre tiszteletreméltó intézmény és ne vonjuk kétségbe, hogy Moussong tanácsos ur, aki esztendők óta áll a hivatal élén, szakértelemmel és buzgalommal teljesiti kötelességét. Azt azonban igazán nem vagyunk képesek megérteni, hogy a Tejhivatal igazgatójának szive miért van vajból, amikor, ha még volna kőből is, sem lehetne eléggé kemény és rideg a tejvállalatokkal szemben. Mert amit ezek a garázda legények művelnek, az már igazán türhetetlen, nemcsak a tejhivatali adminisztráció, hanem a főváros közönsége számára is. A tejkartell csak legutóbb emelte 45 koronára a tej literjét, ma már 56 koronáért mérik a tejet, de azzal fenyegetőzik, hogy november elsejétől 70 koronába fog kerülni a csecsenem ugyan abból a célból, hogy olcsóbbá tegyék a tejvállalatok, amelyek különben most már hivatalosan is üzemkoncentrációt, azaz kartellt terveznek, ne mugyan abból a célból, hogy olcsóbbá tegyék a tejet, hanem hogy a megnövekedett termelési költségek idején is biztositsák a régi osztalékot, nem a legkeztyüsebb kézzel bánnak a fővárossal, még csak megértjük, hiszen a magántőke sohasem szokott önzetlen lenni. Hanem, hogy a főváros nem tud körmére koppintani a Drégely-utcai különitménynek és nem tudja stern-teleniteni a főváros tejellátását — az olyan megbocsáthatatlan gyengeségre mutat, amelyet a tanácsnak sem szabad eltürnie.

A fekete küldöttség,

amely hétfőn a városházán járt, nem a legjobb hatást tette e sorok szerény irójára, bár kéményseprővel találkozni már a legrégibb álmoskönyvek szerint is szerencsét jelent. A kéményseprőségédek ugy orditoztak a városháza ódon folyosóján, hogy még azok a rakoncátlan kisgyerekek is a mamájuk szoknyája mellé bujtak volna, akik általában el sem hiszik, hogy haragos kéményseprő is van a világon. A kéményseprők nem kéményt seperni jöttek a városházára, sőt vezérük, aki egyrészről kéményseprőmester, de másrészt, sőt főképen városatya, ez alkalommal nem a maga kéményében sepregetett, hanem a város portáján sepregetett, kölcsönkérve iparostársa, a szanda mészáros bárdját, aki máshova néz, mint ahova vágni akar. A bizottsági tag ur, aki a kémények rejtekén nem igen szokta az összeférhetetlenségi törvényt olvasgatni, ártatlanul és szeliden a segédek érdekében kilincselte végig a kormos gyülekezet élén a polgármestereket, bölcsen hallgatván arról, hogy amikor a segédek részére kér több jövedelmet, akkor a maga hitbizományi vagyonának épségét akarja megőrizni, persze a főváros bőrére. Mert végeredményben arra megy ki a játék, hogy a fővárost lehessen megint megnyuzni, aminthogy a kéményseprők azért tartják olyan fontosnak saját külön kéményseprő-városatyájukat, hogy a kerületi beosztáson ne essék valahogy csorba és továbbra is épen maradjanak a kéményseprő-dominiumok ...

HIREK

A polgármester betegsége. Mint sajnálattal értesülünk, *Sipőcz* Jenő dr. polgármester torokgyulladásban megbetegedett és az ágyat őrzi. A polgármester saarbrückeni utja alkalmával hült meg, meglehetősen sulyosan, ugy, hogy a betegség lefolyása három-négy hétig is eltarthat. Lapzártakor kapott információnk szerint azonban *Sipőcz* Jenő dr. már a *javulás utján* van, teljesen lázmentes, de orvosai tanácsára hivatalát csak hetek mulva foglalhatja el.

A sajtó köréből. A kormányzó *Kozma* Miklós őrnagyot, a Magyar Távirati Iroda vezetőjét, miniszteri tanácsossá nevezte ki. Kozma Miklós kinevezése elismerése annak a nagyszerü európai látkört és tudást bizonyitó munkának, amellyel a forradalmak után a Távirati Iroda hirszolgálatát megszervezte és kiépitette. Kitüntetéséhez őszinte szivvel gratulálunk. — A miniszterelnök *Hável* Béla dr. miniszteri osztálytanácsost, a miniszterelnökségi sajtóiroda vezetésétől saját kérelmére felmentette és a sajtóiroda vezetésével *Ángyán* Béla dr. ügyvédet bizta meg, akit a kormányzó miniszteri tanácsossá nevezett ki. Hisszük, hogy azok a nagy feladatok, amelyek a miniszterelnökségi sajtóiroda vezetésével járnak, *egész embert* találnak az uj sajtófőnökben, aki a napilapokban megjelent nyilatkozata szerint, megértően és szeretettel igyekszik a sajtó problémáit megoldani. Sajtófőnök-helyettes továbbra is *Szudy* Elemér miniszteri osztálytanácsos marad, aki nagyszerü ujságirói tudással és ügyszeretettel tölti be esztendők óta nehéz állását.

Befásitják a Köztemető-utat és a Kőbányai-utat. A forradalmak alatt kivágott és ellopott fasorok pótlását megkezdte az illetékes ügyosztály, bár ezen a téren a közállapotok mégsem kedvezőek, mert az elültetett facsemetéket a pesti oldal külső részein a szegénysorsu lakosság többizben kiása és eltüzelte. A főváros most elhatározta a *Köztemető-ut* és *Kőbányai-ut* gyalogutainak befásitását. E két utvonal fásitása céljából, több mint ezer darab facsemetére van a fővárosnak szüksége. Ezzel egyidejüleg rendbehozzák a Rókus-kórház előtti parkot, a Mátyás-téri és a Liget-téri parkot.

Iskolai hirek. A székesfővárosi Iparrajziskola épitőipari téli tanfolyamára jelentkezőket október hó 24-től kezdődőleg naponként délelőtt 11 és 1 óra között az igazgatósági irodában (IX., Oroszlán-u. 1.) irják be. E tanfolyamra jelentkezhetnek: kőmüves, ács- és kőfaragó-segédek és tanoncok. A jelentkezéshez szükséges: iskolai bizonyitvány, erkölcsi bizonyitvány, orvosi bizonyitvány, munkakönyv, illetve tanonczerződés. A beiratás alkalmával fizetendő: beiratási dij 40 kor., tandij 600 kor., biztositási dij 100 kor. A pót- és javitó-vizsgákat október hó 31-én d. e. 9 órakor tartjuk meg.

A székesfővárosi Iparrajziskola svájci rendszerü géphimzőtanfolyamot nyit, melyre mindkét nembeli tanulók felvétetnek. A tanfolyam gyakorlati munkáltatás alapján felöleli a gépeken előállitható himzések és csipkemunkák összes fajtáit. Beiratkozni lehet naponta d. e. 11 és 12 óra között az Iparrajziskola IX., Oroszlán-u. 1. sz. a. irodájában.

—

50-ik előadásán tul is utolsó helyig megtelik az *Andrássy-uti Szinház* nézőtere, a közönség szünni nem akaró kacagással és tapssal kiséri a kitünő müsor darabjait, tréfáit és magánszámait.

„Raguza hercege“, a Városi Szinház szerdai bemutatója a szereposztás, rendezés és kiállitás tökéletes összhangjával és gazdagságával igazi esemény. Jeszenszky Gyula, a fiatal zeneszerző, friss hangjával, pezsditő zenei egyéniségével és komoly készültségével uj szint jelent a magyar operettmuzsikában. Bus Fekete László bevált szinpadi érzéke, regényes, hol vidám, hol megható meseszövése a zenés szinpad területén is nagy meglepetés. Petrássy Sári, az ünnepelt primadonna, egy elragadó milliomosleány, aki bátran és ellenállhatatlanul harcolja ki boldogságát. Atyja, az uj gazdag fakereskedő, Boross Géza derüs alakitásában, nyárspolgári izlésével a világfürdő választékosságában mindenkit megkacagtat. Sziklay József, aki ezer ötlettel és ezer fogással rendezte a darabot, Gojkó herceg szerepében a hercegi korona méltósága és a cirkuszi bűvész olcsó dicsősége között elbüvölő táncot jár, tele élethüséggel és boszorkányos átváltozó készséggel. Tisza Karola katonás, bővérü francia kisasszonya ragyogó táncaival, Szentmihályi Tibor, az Operaház jeles hőstenorja elegáns diplomatája, aki tüneményesen énekel, Horti Sándor bohózatos udvarmestere, Örley Flóra vén kisasszonya, Gábor, Sik, Pázmán, Tarnay mulatságos alakitásai, az Operaház balettje, Fridl Frigyes karmesteri munkája, a primadonnák kápráztató divatrevüt jelentő öltözékei tartós, nagy sikert igérnek a Városi Szinháznak. Az uj operett a szerdai bemutató után csütörtökön, pénteken, szombaton, vasárnap és a következő hétfőn van müsoron. Hétfőn a „Pillangó kisasszony“, kedden a „Tosca“ s vasárnap délután Aquila Adler Adelina fölléptével a „Rigoletto“ kerül szinre.

A Vigszinház jövő hete is a két szenzációs siker, a „Cserebere“ és a „Három nővér“ jegyében fog lefolyni. A „Három nővér“-t kedden és pénteken játszszák. Hétfőn lesz a „Cserebere“ ötvenedik előadásának jubileuma.

„Szép Heléna“ a Blaha Lujza-szinházban. Offenbach klasszikus operettjét, „Szép Hellénát“ ujitja fel kedden, október 31-én a Blaha Lujza-szinház. A régi Népszinház fénykorának emlékei fognak megelevenedni, mert az örökszép darab teljesen a régi eredeti formájában kerül szinre. Az előadást, melyhez Básthy

István tervezett uj művészi diszleteket, Vágó Géza rendezi, a zenei betanitást Barna Izsó végzi. A cimszerepet a színház kiváló vendégprimadonnája, Péchy Erzsi játssza. Orestes Vaály Ilona, Páris László, Kalkas Szirmai, Menelaus Tamás, Agememnon Fülöp, a két Ajax Rott és Verebes lesz. A repriz iránt városszerte rendkivül nagy az érdeklődés.

Dömötör Ilona, Honthy Hanna, Rátkai e héten is minden este fellépnek az állandóan telt házakat vonzó *Offenbach*-előadásokon a Király Szinházban. Most vasárnap délután a *Három a tánc*, jövő vasárnap délután *János vitéz* van műsoron 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A „Tüzek" 75-ödször. A Magyar Szinházban e pénteken 75-ödször kerül szinre Hans Müller *Tüzek* cimü drámája, melynek minden egyes előadására utolsó helyig megtelik a szinház. A rendkivül népszerü darabot azonkivül még *hétfős* és *szerdán* is adják, mindannyiszor *Darvas* Lilivel a női főszerepben. Kedden és csütörtökön a nagy sikerrel felujitott *Gretchen*, szombaton *A pupos Boldizsár*, vasárnap este *II. Lajos király* van műsoron. Most vasárnap délután a *Szinház*-at, jövő vasárnap délután *A kis lord*-ot adják 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Kékszakáll nyolcadik felesége minden előadásán előre eladott táblás ház közönsége tapsol a Belvárosi Szinházban. A rendkivül mulatságos darab a jövő héten *hétfőn, kedden, csütörtökön, pénteken és szombaton* kerül szinre *Somlayval* és *Titkos* Ilonával a vezető szerepekben. Szerdán *A gazdag lány*-t, vasárnap *A vig halál*-t és *A mosolygó asszony*-t adják. Ugyanezt ismétlik most vasárnap délután, mig jövő vasárnap délután *A buta ember* kerül szinre 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A szezonnyitó műsor utolsó hete. Az uj műsor bemutatója előtt utolsó héten játsszák a rendkivüli sikerü szezonnyitó műsor darabjait, tréfáit és magánszámait a jövő héten az Andrássy-uti Szinházban. Ugyanezt ismétlik most és jövő vasárnap délután is

A „Lili bárónő" 50-ik előadása. Martos—Huszka nagysikerü operettje, a *Lili bárónő* jövő pénteken kerül 50-edszer szinre a Blaha Lujza-szinházban. A jubiláris estén a nagy siker osztályosai, *Péchy* Erzsi, *Vigh* Manci, *Rozsnyai* Ilona, *Szirmai*, *László* és *Tamás* lépnek fel. Most és jövő vasárnap délután a 200-ik előadásához közeledő *Fi-fit* adják 3 órakor, mérséket helyárakkal.

Galathea Petrovich Szvetiszlávval. Aki a Renaissance-mozgó uj műsorát végignézi, annak első impressziója az lesz, hogy ennél decensebben és finomabb izléssel összeválogatott műsort képzelni sem lehet. Az első dráma, a *Marális öngyilkosság*, egy igen érdekes problémát, az öregedő férfi késői szerelemre lobbanásának sötét morális következményeit viszi filmre, de az az érdekes, hogy ezt az alapjában véve igen kényes tárgyat a legbámulatosabb izléssel és tapintattal szövi és bonyolitja le a szemünk előtt. A társadalmi filmdrámának valóságos mesterműve ez a film, ami azonban nem is csoda, mert szereplői Amerika leghiresebb színészei sorából kerülnek ki. Fényes rendezésén és pompás kiállitásán, valamint drámai értékén kivül, van ennek filmnek még egy feltünően érdekes sajátsága és pedig az, hogy szereplői egytől-egyig — ugy a nők, mint a férfiak — az elképzelhető legszebb emberpéldányok. Mintha csak külön, erre a szempontra is nagy sulyt helyezve, Amerika legszebb színésznőit és színészeit összeválogatták volna e drámához — ugy hat a szépségnek és elegánciának ez a pazar együttese, egyuttal nem mindennapi esztétikai élvezetet keltőn. A másik dráma, a *Galathea*, a magyar filmművészek legjobbjait foglalkoztatja, élükön *Petrovich Szvetiszláv*-val. Itt a romantikus cselekmény keretein belül azt az örvendetes tényt konstatáljuk, hogy a magyar filmművészek teljes joggal vehetik fel a versenyt a külföldi gyárak művészeivel és a rendezésre, a külső kiállitásra is áll az. — A Renaissance uj műsora bemutat még egy *Max Linder*-vigjátékot is, mely a boldog békeévek hangulatát idézi bennünk, mikor az ellenállhatatlan Maxot még gyakrabban láthattuk filmen. Linder ma is az, aki volt: elegáns, előkelő és mégis mulatságos, de ma talán még tökéletesebb mindebben, mint valaha volt. A negyedik sláger egy brilliáns *Zigoto* film. A Renaissance-mozgó bemutatója zajos siker jegyében folyt le.

KÖZGAZDASÁG

* * *

A dr. Lipták és Társa épitési és vasipari részvénytársaság rendkivüli közgyülését e hó 21-én tartotta, amely az alaptőkének 180.000.000 koronára leendő fölemelését elhatározta. Az elővételi jog az uj részvényekre október 26-ától november 8-áig bezáróan gyakorolható az Angol-Magyar Bank főpénztáránál. Minden öt darab részvény alapján egy uj részvény vehető át darabonként 1000 koronáért.

A Magyar-Cseh Iparbank Rt. igazgatósága a november 4-iki rendkivüli közgyülésnek javasolja, hogy alaptőkéjét 100.000.000 koronáról 200.000.000 koronára emelje föl.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank a Salgótarjáni Kőszénbánya Rt.-gal történt megállapodás alapján 3 darab 1923. évi szelvénnyel ellátott Északmagyarországi Egyesitett Kőszénbánya és Iparvállalat Rt. részvényt 2 darab Salgótarjáni Kőszénbánya Részvény-Társulat uj kibocsátásu 1923 évi szelvényekkel ellátott részvényre cserél át. A csere a bank értékpapirpénztáránál (V., Fürdő-utca 2.) folyó évi október 21-től november 18-ig eszközlendő.

A Pesti Hazai tőkeemelése. A Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesület igazgatósága elhatározta, hogy az október 25-ére összehivandó rendkivüli közgyülésnek az egyesület alaptőkéjének 15.000 darab uj részvény kibocsátásával 50.000.000 koronáról 80.000.000 koronára való fölemelését fogja javasolni.

A Salgótarjáni Kőszénbánya Rt. e hó 22-én tartott rendkivüli közgyülése elfogadta az igazgatóság inditványait, 161250 részvényre a régi részvényeseknek elővételi jogot biztositott részvényenként 5000 korona és 150 korona költség ellenében. Két régi részvényre egy uj részvény jut.

A Városi Bank tőkeemelése. A Városi Bank tőkeemelő közgyülését október 19-én tartotta. Az alaptőkét 74.000.000 koronáról 200.000.000-ra emelték; minden régi részvényre 600 koronás árfolyamon egy uj részvényt adnak, a fönmaradó részvénymennyiséget belga pénzcsoport veszi át, amely tiz uj tagot delegált az igazgatóságba.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
Lovagok, avagy az ember nem tudhatja.
Furcsa zenés vidámság egy felvonásban. Irta: Zágony István.
Sóhivatal. Énekes tragédia. Irta: ifj. Békeffy István.
Cabinet-separé. Rokokó maszkajáték. Irta: Radó Antal.
Szőllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Bánóczi Dezső, Sándor Anna, magánszámokkal.
Kezdete 8 órakor.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
Minden este fél 8 órakor a kitünő októberi varietéműsor és **Magyar Erzsi** vendégfölléptével **Aranymadár** Harmath-Zerkovitz nagysik. operettje

Fővárosi Orfeum Pavillon-Mascotte
Nagymező-utca 17. Telefon: 17—97
Harry és Odet **Selman** világhirü néger ének- és tánckettős, valamint a szenzációs varietté-műsor.
Kezdete 10 órakor.

Nagy Endre kabaréja
a Gresham-palotában, V., Ferencz József-tér.
Naponta este 9 órakor a szenzációs uj műsor.

Az EMKE-pincében RÓZSAHEGYI KÁLMÁN vezetése alatt pompás kabaré!

Andrássy-ut 25. **FAUN** Opera-pincében
Minden este fél 9 órakor TANAY FRIGYES vendégjátéka.
Hermann Ily, Kmochné, Sándor Stefi, Virágh Jenő, Kővári Gyula, Pázmán Ferenc stb.
Kálmán Jenő konferál. A zongoránál Rieger Alfréd.
A FAUN-kuglizóban záróóráig vidám élet, zongora, ének, tánc.
Jegypénztár: délelőtt 11—1-ig, délután 4—6-ig, este 1/2 8-tól.

„JUSTRAM" izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

Városházi Almanach
Budapest Székesfőváros hivatalos cimtárával.
Szerkeszti: Dr. Doby Andor
Megjelenik december havában.
Hirdetéseket felvesz és előjegyzéseket elfogad a kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. I. 1.
Hivatalos órák: d. u. 3—5-ig. • Telefon: 63—10.

TELEFON: JÓZSEF 21—16. **TABARIN** BUDAPEST, VIII. RÁKÓCZI-UT 63.
Az októberi műsor minden száma csupa ujdonság, csupa sláger.
Elly és Ully excentric táncospár. — Garrett King of trüc Dance. — Először Budapesten a világhirü 5 Rotheneck's ikariai játékok. — The Boorleys stepp-táncosok. — Tamás Benö. — Fehér kettős, ezenkivül még 30 elsőrangu szám. — Steiner Simi művész-zenekara.
Elsörangu meleg konyha. Kezdete 1/2 10 órakor.

PARISIEN GRILL a „Blaha Lujza szinház" épületében.
Esténként a fényes megnyitó műsor keretében fellépnek:
The negro **Harmony Four** and **Abbie Mitchell** világhirü néger énekesek
Kitty Moran angol énekes, steptáncosnő
Biró duett Lola & Edy mondain táncospárok
Gallai Nándor, Hort Hella és a kisérő táncműsor
Elsőrangu konyha. Kezdete 1/4 11 órakor.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

14.009/1922—XII. tan. sz.

Versenytárgyalási hirdetés.

Budapest Székesfőváros Elektromos Müveinek igazgatósága az I. ker. Budafoki-ut 13.527/1, 2, 3 hrszámu telkén levő elektromos központi kazán- és gépházoldaléképület kőfaragó- és bádogosmunkáira és az azokkal kapcsolatos szállitások végrehajtásának vállalatba adására nyilvános irásbeli versenytárgyalást hirdet.

Az alább megjelölt helyen átvehető feltételek értelmében szabályszerüen kiállitott irásbeli ajánlatok magyar nyelven szerkesztve, az egységárak megjelölésével (egységáras versenytárgyalás) teendők.

Az előirt okmánybélyegekkel ellátott, szabályszerüen tett és aláirt ajánlatot pecséttel lezárt boritók alatt 1922. évi október hó 27-én, pénteken délelőtt 11 óráig a Budapest székesfőváros tanácsi XII. világitási és vizvezetéki ügyosztályának kezelőirodájában Eller Károly kezelőfőtiszt ur vagy helyettese kezéhez (IV., Központi városház, II. emelet 295. ajtószám alatt) kell benyujtani vagy oly időben postára adni, hogy az ajánlat a jelzett határidőig a tanácsi XII. ügyosztályba beérkezzék.

A fenti munkákra az ajánlati végösszeg után számitott 2%-nak megfelelő összegü bánatpénz teendő le a vállalati feltételekben körülirt módon.

Az előbb megnevezett határidőre beérkezett összes ajánlatok ugyanazon napon d. e. 12 órakor a tanácsi XII. ügyosztályban fognak nyilvánosan felbontatni, amely eljáráson az ajánlattevők vagy azok igazolt képviselői jelen lehetnek.

Az ajánlattevők ajánlataikkal a végleges döntésig, de legfeljebb 14 napig kötelezettségben maradnak.

Kizárólag csak olyan ajánlatok vétetnek figyelembe, melyek a „Külön kikötések" 1. pontjában szigoruan megfelelnek.

A versenytárgyalási hirdetést, az ajánlati ürlapot, a vállalati feltételeket, az általános és részletes munkafeltételeket, a külön kikötéseket, a szerződéses tervezetet, a költségvetést és a költségvetés-függeléket a jelentkező ajánlkozni szándékozók Reichl Kálmán megbizott épitésznél (IV., Városház-utca 14. V. emelet) hétköznapokon délelőtti 9 és 12 óra között 200 korona lefizetése ellenében megszerezhetik.

A tervek ugyancsak a fentnevezett megbizott épitésznek irodájában tekinthetők meg, ahol a kivánt műszaki felvilágositások is megadatnak.

Az Elektromos művek igazgatósága fentartja magának azt a jogot, hogy a beérkezet ajánlatok között, tekintet nélkül az ajánlott árakra, szabadon választhasson, hogy a munkát vagy szállitást az ajánlattevők között tetszése szerint megoszthassa, vagy amennyiben a versenytárgyalás eredményét kielégitőnek nem találná, ujabb nyilvános vagy korlátolt versenytárgyalást tarthasson, esetleg a munkák vállalatba adása tekintetében másként is intézkedhessék, illetve a vállalatba adástól teljesen eltekinthessen.

Tekintettel arra a rendkivül fontos közérdekre, amely a tervezett épitkezés mielőbbi létesitéséhez füződik, az Elektromos Művek igazgatósága kijelenti, hogy a munkák végérvényes odaitélése iránt hozandó határozatai ellen jogorvoslat csakis birtokon kivül vehető igénybe.

Budapest, 1922. évi október 5-én.

Budapest Székesfőváros Elektromos Művei Igazgatósága.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**
Társszerkesztő: **FABRITZKY ANTAL.**
Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

II. évfolyam Budapest, 1922 november 1 38 szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden héten ✦ Előfizetési ára: Egész évre 960 K ✦ Félévre 480 K ✦ Negyedévre 240 K ✦ Egyes szám ára 20 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Három napon át

harci zajtól volt hangos az ujvárosháza sok vihart látott közgyülési terme. Interpellációk csattogtak, közbeszólások süvitettek, láz és izgalom uralkodott a teremben, — de a város szeretetét, a város érdekeinek valódi felismerését a közgyülés egyik oldalán sem láttuk. A liberálisok városi politikája gyülölködőbb, mint valaha, szinte szánalmas nézni azt az erőlködést, amellyel ki akarják magukat vonni a közügyekben való részvételük és a felelősség alól, a keresztény párton pedig fegyelmezetlenséget látunk, balsikerü egyéni akciókat, interpellációkat, melyeket tiltó párthatározat ellenére mond el a tulságosan önérzetes városatya, támadásokat a tanács ellen, melyeknek hangja már nem is parlamentáris, közönyösséget, mely a városatyák jelentékeny részét távoltartja a közgyülési teremtől, ugyannyira, hogy a hétfői közgyülés *tizenöt* kereszténypárti városatya jelenlétében záródott be.

Ezek a jelenségek aggasztóak lennének akkor is, ha sporadikusan jelentkeznének, de igy egy tömegben a legmélyebb aggodalommal töltik el minden becsületes keresztény és magyar ember szivét. Önmagunkat féltjük, a keresztény reneszánsz jövőjét látjuk a kockán, az alig elültetett palántát fenyegeti pusztitó vihar és ami a legszomorubb, mint nemzetünk történetének tanusága szerint annyiszor, ismét önmagunk sirjának ásásán buzgólkodunk.

Keserü igazságok ezek, de végre meg kellett itt a nyilvánosság fórumán mondanunk, hogy *ez igy nem mehet tovább*, mert ez a lejtő a városi politika teljes züllésébe visz. Tessék pártfegyelmet tartani, a párthatározatnak magát alá nem vető bizottsági tagot pedig kizárni a pártból, amint annak a rendje. Az is lehetetlen, hogy bizottsági tagok a közgyülési termet összetévesszék piactéri dobogókkal és olyan hangot használjanak felszólalásaikban, amilyenért a párt egyetemének kell pirulnia. Az meg teljességgel türhetetlen, hogy legyenek bizottsági tagok, akik megválasztásuk óta egyetlenegyszer sem érdemesitették a törvényhatósági bizottság ülését arra, hogy ott megjelenjenek és vállalt kötelezettségüknek eleget tegyenek. Ezek az urak mondjanak le állásukról és adják át helyüket a soron következő póttagnak.

A tuloldalnak pedig azt üzenjük, hagyjanak fel az olcsó és veszélyes demagógiával és lássák be, hogy ezek az idők nem alkalmasak „személyi és tárgyi garanciák" hangoztatására. Ma minden polgárnak és a polgárság minden törvényhatósági bizottsági képviselőjének össze kell fognia, hogy abból a kataklizmából, amelybe önhibánkon kivül kerültünk, mely az árak rettenetes emelkedését tárja sötét perspektivául jövőnk egére, megértéssel, józándékkal és jóakarattal kivezessük ezt a szerencsétlen fővárost. Ne hirdesse a tuloldal azt a tudatos valótlanságot, hogy a drágaságnak a kereszténypárt az oka, — hiszen *Kazay* László hétfői interpellációjának azt a részét, melyben a drágaság okául csonka mivoltunkat és Trianont jelölte meg, önkénytelen tapssal fogadta az egész ellenzék.

Költözzék végre szivünkbe a szeretet és igyekezzünk együtt munkálkodni a város boldogulásán. A főváros minden polgári pártja vonja le a nemzetgyülési választás tanulságait és addig igyekezzék közös polgári plattformot megtalálni — *amig nem késő!*

„Budapest Székesfőváros Közlekedési Vállalata r.-t."

Félmilliárd alaptőkével december közepén alakul meg a főváros részvénytársasága a villamosok átvételére — A sikló, az autobusz és a fogaskerekü is az uj részvénytársasághoz kerülnek — Január elsején reggel öt órakor veszi át a főváros a villamost

Mr. Bette tárgyalásai Till tanácsnokkal és Rényi alpolgármesterrel

A villamosvasutak megváltása, mely a városháza keresztény reneszánszának legjelentősebb eseményeként lesz mindenkor feljegyezve Budapest annaleseiben, *vége felé közeledik*. 1923. január elsején reggel 5 órakor a Vasutak felszámolóbizottsága átadja a főváros megalakitandó uj részvénytársaságának a vasutakat és attól a perctől kezdve községi kezelésben fognak szaladni a főváros utcáin a sárga és barna villamoskocsik. A megváltás előkészületeiről, a Vasutak további üzletviteléről *Till* Antal tanácsnok, a közlekedésügyi osztály érdemes vezetője, részletes memorandumot készitett, mely november közepén már a főváros törvényhatósági bizottsága elé kerül. A memorandum a hét végén jut el a Fővárosi Közlöny mellékleteként a bizottsági tagokhoz, de azt a tanácsnok ur szivességéből módunkban van az *Uj Budapest* olvasóival már most részletesen ismertetni.

A memorandum bevezetőjében számot ad a megváltás előzményeiről, a Károlyi-féle forradalom alatt a vasutak egyesitéséről és az Egyesitett Vasutak jelenlegi komplikált jogviszonyairól. Részletesen ismerteti az előterjesztés a német községi villamos vasutak szervezetét, felöleli a szakirodalom tanulságait és bejelenti, hogy

a Közutival a megváltásra vonatkozó tárgyalások eredménytelenek maradtak,

a tárgyalásokat a tanács *egyoldalulag lezárta* és az átvételre és megváltásra vonatkozóan szigoruan a területhasználati szerződés alapjára helyezkedett.

A memorandum ezután konkretizálja azt a javaslatot, amely a Vasutak jövendő kezelését foglalja magában. A Vasutak jövendő kezelésére olyan formát kell keresni, amely *biztositja a Vasutak számára a szabad és önálló mozgást*, a közigazgatástól való teljes *függetlenséget*, egy olyan minimális *forgótőkét*, amely alkalmas arra, hogy a Vasutakat a helyes kereskedelmi szellemben vezessék, hogy végeredményben a kezelésből az az előny háramoljék a főváros lakosságára, amely a megváltás elhatározása kapcsán a főváros törvényhatóságának szeme előtt lebegett: *okos, szociális tartalommal telitett vezetése a villamosoknak*, amely a főváros közönségére a Vasutak megváltásából származó legfőbb eredményt, *az olcsó tarifát és a helyes fejlesztési politikát* biztositani tudja.

A főváros közlekedési ügyosztálya a tizenkettes ad hoc bizottság hosszu és beható tárgyalásai alapján ezt a kedvező eredményt *a részvénytársasági formában* látja biztositottnak. E terv szerint *„Budapest Székesfőváros Közlekedési Vállalata"* cimmel külön, önálló részvénytársaságot alapit a főváros a Vasutak kezelésére és üzletvitelére,

A részvénytársaság alaptőkéje 500 millió korona lesz, amely összegből 200 millió koronát készpénzben üzet be a főváros, 300 milliót pedig aportképpen a Vasutak értékének betéteül vesz fel.

Az 500 millió alaptőke 50.000 darab, egyenként 10.000 koronás névértékü részvényből fog állani. A részvények természetesen teljes egészükben a főváros tárcájában maradnak, bár még nincs eldöntve, hogy kik fognak — a kereskedelmi törvény értelmében legalább hét részvényesnek kell lennie — részvényesekként szerepelni.

Az ügyosztály előterjesztése magában foglalja az uj részvénytársaság alakulási tervezetét és alapszabálytervezetét is. *Till* tanácsnok ugy tervezi, hogy december első napjaira megérkezik a villamosok átvételére és üzembevételére vonatkozó közgyülési határozat kormányhatósági jóváhagyása, mely célból

az előterjesztés november 7-én kerül a tizenkettes ad hoc bizottság, 9-én a tanács és 17-én a törvényhatósági bizottság rendkivüli közgyülése elé

és december első napjaiban megtörténhetik az aláirás és a részvénytársaság alakuló közgyülése is. Az Egyesitett Vasutak felszámoló bizottsága *január elsején reggel 5 órakor* adja át a Budapesti Közuti Vaspálya Társaság és a Városi Villamos üzemét és tartozékait a fővárosnak, helyesebben a részvénytársaságnak és ettől a pillanattól kezdve az üzem összes kiadásai a részvénytársaságot, illetőleg a fővárost terhelik.

E pillanatban még függőben van a Szentlőrinci helyiérdekü, a Budapest-Ujpest-Rákospalotai és a Földalatti Vasut ügye. Arra vonatkozólag már most megtörtént a döntés, hogy *ezeket a vonalakat az Egyesitett Vasutakból ki kell kapcsolni*, ebben az ügyben külön felterjesztést intéz a főváros a kormányhoz. Ez a kikapcsolás azonban korántsem jelenti azt, hogy ezek a vonalak egyszersmindenkorra kikerülnek a főváros kezéből, hiszen a *Szentlőrinci* a maga teljes egészében a Városi Villamos tárcájában van és mivel a Városi Villamos a főváros részvénytársaságához fog tartozni, semmi akadálya nincs annak, hogy egy ujabb kezelési szerződés köttessék. A *földalatti villamosnál* viszont az a helyzet, hogy az eddig is 50 százalék erejéig a főváros, illetőleg a Városi Villamos tulajdonában volt, a multban is a Városi Villamos kezelése alatt állott, nem fog tehát különös nehézségbe ütközni a probléma helyes megoldása. Más a helyzet a *BUR* villamosnál, mely a Közuti tulajdona, erre vonatkozólag meg kell várni a Közuti pontos állásfoglalását. Érdekesnek tartjuk megemliteni, hogy

az uj részvénytársaság kezelésébe fog kerülni a sikló és az autobusz is,

sőt arról is szó van, hogy mivel a Fogaskerekü szerződés szerint a főváros tulajdonába kerül a Svábhegy közlekedési problémájának megoldása kapcsán, ez a pálya is a részvénytársaság érdekköréhez tartozzék.

A személyi kérdéseket illetőleg, mint az *Uj Budapest* már jelentette, elvben megvan a döntés. A részvénytársaság *elnöke* eszerint *Sipőcz* Jenő dr. polgármester lesz, tulajdonképeni vezetője pedig, valószinüleg *ügyvezető alelnöki* cimmel és hatáskörrel, *Rényi* Dezső alpolgármester. Hogy *Rényi* alpolgármester nyugdijba megy-e, az e pillanatban még bizonytalan, lehet, hogy csak hosszabb szabadságot kap és csak hat, esetleg tizenkét hónap mulva fog dönteni végleges nyugdijazásáról. Bizonyosnak vehető, hogy a részvénytársaságnak *két ügyvezető igazgatója* lesz, *Till* Antal tanácsnok és *Sztrókay* István, az Egyesitett Vasutak h. vezérigazgatója személyében. *Sztrókay* a műszaki ügyeket, *Till* pedig a jogi és adminisztárciós ügyeket intézné. Szó volt arról, hogy *Till* tanácsnokot nem fogja elengedni a város és igy más megoldást kell keresni, de nála alaposabb és szakértőbb ismerője nincsen a Vasutaknak, ugyannyira, hogy az ő kiváló képességeire ott minden körülmények között szükség van. Ezt az illetékes tényezők is *belátták* és igy *Till* távozásának a várostól ma már *semmi akadálya nincsen*, annál kevésbbé, mert a villamos vasuti probléma kikapcsolásával nagyot veszit jelentőségéből a közlekedési ügyosztály és igy ő az ügyosztály vezetésében pótolható. Itt emlitjük meg, hogy azok a kombinációk, amelyek *Sántha* tanácsnoknak az uj részvénytársaságnál való elhelyezkedésére vonatkoznak, inkább óhaj még, mint valóság, de teljesen fantazmagória egyik laptársunknak az a hire, hogy *Till* Antal távozása után *műszakira* fogják átszervezni a közlekedési ügyosztályt. Még csak az kellene . . .

Az uj részvénytársaság székhelye a Közuti Lipót-körüti palotájában lesz, a Közuti pedig továbbra is a Városi Villamos Kertész-utcai házában fogja elhelyezni igazgatósági irodáit.

Erre vonatkozólag már megvan a *bérleti szerződés*, amely természetesen teljesen független a fővárosnak a Közuti igazgatósági épületeire vonatkozó igényétől, amely felett a későbbi tárgyalások minden valószinüség szerint már a birósági tárgyalások vannak hivatva dönteni.

Addig is, mig a részvénytársasági alakulás megtörténik és az uj részvénytársaság igazgatósága részletesen kidolgozhatja a kezelési programmot, a 12-es ad hoc bizottság által kiküldött ellenőrzőbizottság igazán *éjet-napot eggyé téve müködik*, hogy a szükséges üzemanyagokat *az átvétel utánra biztositsa* és hogy az üzem folytatására *semmiféle akadály ne merüljön fel*. Azok a nagyobbrészt mondvacsinált aggodalmak, amelyek a fővárost képtelennek tartják az üzemanyagok előzetes biztositására és az átvétel sima lebonyolitására, — *fogadatlan prókátorok rosszindulatu feltevései*. Ugyancsak nyugtalanság előidézésére számitó hirek vannak forgalomban az Egyesitett Vasutak személyzetét illetőleg. Megnyugtathatunk mindenkit,

a fővárosnak egyáltalában nincsen szándékában bárkit is elbocsátani az alkalmazottak, főképen a vezető tisztviselők köréből, amint hogy arról sincsen szó, hogy a városi tisztviselők köréből sokan átmennének az uj alakuláshoz.

Ami pedig a *nyugdijkérdésre* vonatkozó aggodalmakat illeti, illetékes helyről származó információ alapján megirhatjuk, hogy a *főváros a legmelegebb szivvel kezeli ezt a kérdést* és az érdekeltek nyugodtak lehetnek, hogy ezt mindenki megelégedésére a *korszerü igényekhez mérten* fogja megoldnai.

A legutóbbi napokban hirek merültek fel *Bette* ur budapesti tárgyalásairól. A *Bette-hirekből* a valóság az, hogy egy belga tőkecsoport Mr. Bette utján a tavasz folyamán csakugyan érdeklődött a villamosok községesitése iránt és akkor a főváros készségesen meg is adta a kivánt felvilágositásokat. *Bette* ur ezután hónapokig nem jelentkezett, most azután *ujra visszatért és tárgyalt Till tanácsnokkal, majd Rényi alpolgármesterrel.*

A tárgyalások azonban teljesen általánosságban folytak, a belga ur mindeddig nem tett konkrét ajánlatot,

ugy, hogy e pillanatban továbbiakba bocsátkozni merő kombinálás volna.

Ha *Bette* ur tárgyalásait megemlitjük, érdekesnek tartjuk azt is konkretizálni, hogy, ha arra komolyan sor kerülne, a főváros illetékes tényezői *milyen formában* képzelik el egy ilyen tőkeérdekeltség bekapcsolódását az Egyesitett Vasutakba. Információnk szerint ez három formában lehetséges: 1. a külföldi társaság *üzembérleti szerződés* alapján viheti az üzemet; 2. lehet *kisebbségi részvényes* és 3. kaphat *elsőbbségi kötvényeket* garantált részesedés mellett. Ma azonban a helyzet az, hogy

a főváros a részvénytársaság megalakulása előtt nem is tudna konkréten dönteni,

annál kevésbbé, mert komoly hangok emelkednek *bármely külföldi tőkének a részvénytársaságba való bármilyen formáju bekapcsolása ellen.*

A megszállott területen illetőséggel birók honossága, illetősége és letelepedése

Irta: CZEBE JENŐ dr., székesfővárosi tanácsjegyző

A Cseh-Szlovák köztársaság, Szerb-, Horvát-Szlovén-, s Román királyság területéhez a trianoni békeszerződéssel erőszakosan csatolt magyar területeken községi illetőséggel biró volt magyar állampolgároknak, a 6500/1921. M. E. sz. rendelet szerint, 1922. évi julius 26-áig módjukban állott a magyar állampolgárságuk fentartását bejelenteniök. Ezzel országukkal azt mondhatni, hazafiasan gondolkodó jóérzésü magyar emberek, akik itt Csonka-Magyarország területén óhajtanak élni, valamennyien éltek is, sőt ezren és ezren bejelentették a megszállt területen is — üldöztetésük dacára, — a magyar állampolgárságuk fentartását. A székesfővárosban mintegy 60.000 ember jelentette be, hogy magyar akar maradni, Ez olyan jelenség, amely biztató jel lehet arra, hogy ezt az őseink által vérrel szerzett gyönyörü hazát, magyar ember elhagyni nem tudja soha. Összeszorult szivvel tekintünk a megszállt területen élő magyar faju testvérünk szenvedéseire, s az a körülmény, hogy még üldöztetéseik, beböröntöztetéseik dacára is volt lelkierejük ragaszkodni e mindnyájunk előtt szent haza polgárságához, intőjel a hatalmas diktátoroknak, hogy a magyar nemzetet elnyomni, amit ezer év óta nem lehetett, ugy nem lehet most sem.

Azok, akik a bejelentést kellő időben megtették, magyar állampolgárokká lettek, de minthogy az 1886 : XXII. t.-c. 5. §-a szerint minden magyar állampolgárnak valamely község kötelékébe kell tartoznia, a bejelentők községi illetőségének megállapitása most fog megtörténni az 1922 : XVII. t.-c. 24. §-ának 3-dik bekezdése értelmében, melyszerint: „A belügyminiszter a községi illetőségnek megállapitásánál lehetőleg az 1886 : XXII. t.-c.-ben foglalt illetőségszerzési jogcimeket alkalmazza, ha pedig erre támpont nincs, a közszempontokat és az illetőnek személyi viszonyait veszi figyelembe."

Minthogy a községi illetőséggel bíróknak elszegényedés esetén igényük van a szegényházi ápoláshoz, s gyermekeiknek a gyermekmenhelyekben való elhelyezésük alkalmával az illetőségi község viselni tartozik ápolás esetén 7 éves koron tul való, az ápolási költségeit, a főváros tanácsa felirattal fordult a belügyminiszterhez, hogy az összes Budapesten optálóknak az illetőségét, tekintettel arra, hogy szegényházaink ma is tulterheltek s fentartásuk óriási költséggel jár s legnagyobb gyermekmenhely is Budapesten fekszik, s igy rettenetes anyagi megterheltetést jelentene ez a fővárosra, ne Budapesten állapitsa meg.

Figyelembe jöhető illetőségszerzési jogcim, mely az optálók illetőségének a megállapitásánál alkalmazható lenne a 16. §. a) (az a község, amelyben adót fizet); b) (melyben született); c) (melyben az utolsó 5 év alatt leghosszabb ideig tartózkodott); d) melyben találtatott (lelenc); e) (melyből soroztatott, vagy önként a hadseregben való szolgálatra belépett).

Ezek közt leghelyesebbnek tartanók a b), c) és d) pontok alkalmazását, minthogy igen sokan csak azért birnak a megszállt területen illetőséggel, bár ott nem születtek, mert atyjuk vagy saját maguk ott laktak, s ott adóztak. Méltányos a c) pont szerint való beutalás is, minthogy huzamos ideig legutóljára sokan laktak a megszállottt területen való lakásuk előtt Csonka-Magyarország valamely községében, de ott nem adóztak s igy illetőséget nem szereztek, vagy ha adóztak is, később a megszállott területeken adóztak, s ott ujabb illetőséget szereztek. Tehát ha birtak előbb Csonka-Magyarország területén valahol illetőséggel, oda volnának beutalandók, vagy ha nem birtak is ily községben illetőséggel, de ott huzamosabb ideig laktak, vagy ha nem laktak is csak 1 év óta, de adóztak ezen idő alatt, (16. §. a) pont) szintén alapját képezhetné a beutalásnak. A d) pont alapján való beutalás is méltányos, minthogy a talált gyermekek illetősége ugy sem derithető ki.

Közszempontok — és az illetőnek — személyi viszonyai, de különösen az utóbbinak a mérlegelése igen nehéz s ha mást nem is emlitünk, mint azt, hogy a menekültek 90%-a Budapesten akar letelepedni s ezzel a rettenetes lakás- és élelmezési viszonyokat még nehezebbé teszik, azt hiszem, nem a menekültek ellen, hanem az ő érdekükben irt fel a fővárosi tanács a népjóléti miniszterhez, hogy ossza meg a menekülteket arányosan a Csonka-Magyarország városai és községei közt, mert hiszen vidéken, pl. nagyobb városokban az elhelyezésük és élelmezésük kérdése is könnyebben megoldható lenne.

Ezek figyelembevétele mellett óhajtja a főváros tanácsa a letelepedés kérdését is szabályozni, — s érthetetlen, hogy a liberális lapok már megkezdték támadásaikat, — pedig épen a lakás- és élelmezési nehézségek teszik szükségessé azt, hogy megvizsgáljuk, hogy a letelepedni óhajtók nem károsak-e gazdasági életünkre s az októberi álforradalom és a vörös őrület óta, nem minden jóérzésü hazafinak érdekében áll-e, hogy a hatóság éber figyelemmel kisérje azt, hogy az állam érdekeire, a társadalmi rendre, a közbiztonságra és közrendre nézve veszélyes, aggályos vagy gyanus egyének itt éppen a „bünös Budapesten" le ne telepedjenek, tehát a letelepülő polgárok megrostáltassanak, amint azt Wolf Károly törvényhatósági bizottsági tag egyik közgyülésen inditványozta s hogy a galiciai lakosok, siberek, árdrágitók, valutacsempészek száskahada innen ki ne szoritsa az autochton lakosságot, mint azt Joanovics Pál törvényhatósági bizottsági tagszintén inditványozta a főváros egyik közgyülésén.

Hogy Budapest megtisztittassék a bevándorolt megbizhatatlan elemektől, ez a többségben levő keresztény lakosságnak már-már életérdeke s ehhez a keresztény kormánynak és a keresztény fővárosi hatóságnak nemcsak joga van, de ezt megtenni elemi kötelessége is.

Akik a magyar állampolgárságukat elvesztették, mert nem optáltak, az 1922. évi XVII. t.-c. 24. §-ának 4. bekezdése szerint visszhonositásuk iránt a belügyminiszterhez kell folyamodniok s amennyiben visszhonositásukat különös méltánylást érdemlő körülmény indokolja, a belügyminiszter által kivételesen az 1879 : L. t.-c. 38. §-a értelmében, a megkivánt kellékek hiányában is, ha 18. életévüket betöltötték — s nem cselekvőképtelenek — visszahonositthatnak s községi illetőségüket is a belügyminiszter állapitja meg. Az igy visszahonositottal visszahonosittatik a vele együtt élő felesége s atyai hatalma alatt álló 18 évnél nem idősebb gyermeke is — s amennyiben Csonka-Magyarország területén letelepedtek — állampolgársági esküt fognak tenni a lakhelyük szerint illetékes törvényhatóság első tisztviselőjénél (polgármester vagy alispán), tehát Budapesten a polgármester előtt.

Ez a törvényes intézkedés megnyugtathatja a valamilyen okból lemaradt optálni akarókat

Sántha Dénes legujabb versei

Miatyánk-unk

Kisértelek hazafelé;
Utközben egy templomhoz értünk;
Szivünkben ima vágya kélt;
Nem szóltunk róla, — csak betértünk.

Elmondtunk egy-egy hő fohászt;
Te értem mondtad, én meg érted;
Én a Te boldogságodat,
Te pedig az enyémet kérted.

Majd egybetéve a kezünk:
Szivünk örök szerelmet váltott,
És térdre hullva hálakép
Elmondtunk egy-egy Miatyánk-ot.

Többé nem álmodom

Álmodtam egyszer szépet, édeset!
Ott jártam fenn, a fellegek felett!
Megnyilt a fényes ég
S lágy, csengő nászzenét
Száz harsonán
Fujt száz angyallá szentelt földi lány,
Az álmot hintő büvös éjszakán.

Ragyogva fényben ült trónján az Ur,
S frigyet kötött feloldhatatlanul!
Én voltam a vőlegény,
Arám egy égi lény,
S a Szüz-Anya
Emelt kezével áldást hullata,
Az álmot hintő büvös éjszaka.

Szép volt az égi álom, óh mi szép!
De ah! letépte a Való, a Lét
Az álom szárnyakat;
Az álom megszakadt
S a béna szárny,
Vérben kisértő rémes csonka árny,
Az álmot üző kinos éjszakán.

Azóta nappal alszom s éjjen át
Virrasztva szenvedem az éjszakát!
Zihál a kebelem,
Vihar dúl szivemen,
S gondolkodom
Az elveszitett boldogságomon!...
Sötét az ég! — többé nem álmodom.

Apathia

Követ vetett szerelmem tengerébe
Egy szende képü, sima kezü nő,
Az ár mozog, tölcséres örvényt forgat,
S hullám-hegyekbe tornyosulva nő.
De száll az Est, sötét, fekete szárnya
Csöndet terit a felkavart világra,
A vég közelg! — és elsimulnak a habok ...
S némán pihenni fog sirjában egy halott!

Sziven talált a kő, a vér kiserkent,
S azóta hull cseppekben szüntelen,
Patakká nyúlik, majd folyókban ömlik,
S tengerbe gyül a tépett szerelem.
S a vértenger fölött, mint vércse vijjogása
Sikong a lelkem kinos haldoklása.
A Vég közelg! — és elsimulnak a habok ...
S némán pihenni fog sirjában egy halott!

De hadd legyen! A harcot nem veszem fel!
Nem bir el fegyvert már ernyedt karom!
Lelkem kiszállt és kóboran csatangol,
A testem omló, temetői rom.
A rom előtt a föld megnyilott szája,
Benn féreg-had vár bűzös lakomára.
A Vég közelg! — és elsimulnak a habok ...
S némán pihenni fog sirjában egy halott!

Dobáljon labdaként a Sors szeszélye:
Nem jajdulok panasszal ellene,
Kiiszom a pohárt, akárki nyujtja,
S habár ölő méreggel van tele.
Mi van még hátra? — Napok egynéhánya,
Vagy a napoknak évre rúgó száma!
A Vég közelg! — és elsimulnak a habok ...
S némán pihenni fog sirjában egy halott!

Szivemben alszik már a vágy: agyamban
Egy ponton áll a dermedt gondolat!
Kivánjatok akármit: megcselekszem,
S ha nem: zúzzátok szét az agyamat!
Csak azt ne várja soha tőlem senki,
Hogy álmaimat el tudjam feledni!
A Vég közelg! — és elsimulnak a habok ...
S némán fog pihenni sirjában egy halott!

A régi Pest

Budapest kövei

Irta: SALLAY ÁRPÁD dr. † 8

Az adómentesség kedvezményének hatása alatt nagyarányu épitési tevékenység indult meg a kedvezmény által érintett összes városrészekben s csak kár, hogy a legutóbbi évek kedvezőtlen gazdasági viszonyai ezt a tevékenységet megakasztották. A törvény ezen intézkedésének eredménye részben a fővárosnak az az elhatározása, hogy a Kálvin-tér alapvonalozásának megtartása mellett uj szabályozást nyert, amennyiben a református templom mellett levő elzárt sikátor utcának képeztetik ki, a templom és az amugy is városi tulajdonban levő Ráday-utcai sarokház között fekvő ingatlanság megszereztetett, s ugy az ekként alakuló uj városi teleknek, mint a református templom ingatlanságának egységes uj beépitésére pályázat hirdettetett, mely jó megoldásokat tüntet fel s melynek alapján készülőben vannak a valóságos beépités tervei.

Érdekes a törvény adómentességi szakaszának azon toldaléka, mely szerint az épületek lakhatóvá tételére nézve adott 1918 november 1-ejei határidő meghosszabbitása engedélyezendő, ha az épitkezést az utolsó évben munkamegszünés, sztrájk, illetve annak amerikázás, bojkott, szabotázs stb. néven előforduló válfajai akadályozzák.

A nagyarányu épitkezési tevékenység folytán előrelátható volt a megállapitott szabályozási tervnek végrehajtása éppen a legdrágább épitési telkeket magában foglaló vidékeken, hogy az ekként a közpénztárra háruló kisajátitási kártalanitási teher tulnagy ne legyen, a most tárgyalt törvény kimondja, hogy a rendkivüli adómentességben részesülő területeken szükségessé váló összes kisajátitásoknál a kártalanitási árak megállapitásánál a

Az ÚJ BUDAPEST interpellációs könyve

Mi köze Garai Manónak Budapest jubileumához?

Még egy esztendő választ el bennünket Budapest ötvenéves jubileumától, melyet a főváros a törvényhatósági bizottság határozatához képest nagy fénnyel készül megünnepelni. Az ünnepély előkészítésére bizottságot küldött ki a közgyülés, amely hivatva van megszervezni az ünnepséget, hogy az méltó legyen a főváros ötvenesztendős fejlődéséhez.

A jubileum kapcsán egész sereg vállalkozó akadt, aki szintén ünneppé akarja tenni Budapest ötvenéves jubileumát, természetesen nem a főváros, hanem a saját használa. Kalandosabbnál-kalandosabb vállalatok keletkeznek, amelyeknek cime különféle, csak a szándékuk egy: a jubileum alkalmából hadjáratot inditani a pénzintézetek és bankok ellen, hogy azután a befolyó pénzekből „jubileumi diszmunkát" adjanak ki.

Az egyik diszmunka a prospektus szerint „Dicső hadseregünk tagjainak közreműködésével" készül. Dicső hadseregünk tagjainak közreműködése alatt az értendő, hogy a hirdetőfeleket tisztek látogatják, még pedig egyenruhában. Tudomásunk szerint a honvédelmi miniszterium igen szigoru rendelete szerint semmiféle polgári munkát katonai formaruhában végezni nem szabad, legkevésbbé pedig ügynöki munkát, ahol az is megtörténhetik, hogy a hirdetési ügynöki munkát vállalt katonatisztet nem fogadják, vagy nem a kellő udvariassággal fogadják, ami azután az egyenruha rovására megy.

A jubileumi hadjárat legérdekesebb fejezete azonban Garai Manó, a közismert zsaroló álhirlapiró nevéhez füződik. Garai visszatért zalaegerszegi magányából és szétnézve a piacon, Budapest jubileumán akadt meg sólyomszeme. Garai szintén katonatisztekkel dolgozik, egy egész hadjáratnak intéző parancsnoka és értesüléseink szerint a hadjárat egyáltalában nem eredménytelen. Garai gyönyörü bekötési táblákat készitett és ügynökei ezt mint véres kardot hordozzák körül harci csatakiáltással, hogy a trezorok megremegnek és önként kinyitják ajtajukat. Arról is tudunk, hogy egyes pénzintézeteknél Garai két katonatiszt kiséretében jelent meg és a meghatottságtól annyira remegő hangon adva elő jövetelének nemescélu szándékát, hogy nem tudtak neki ellenállni, és feladták a hirdetést.

A polgármester ur különös érdeklődésére tarthat számot, hogy a hirdetési ügynökök legtöbbje az általa hirdetésre ajánlott jubileumi diszmunkát, mint a főváros hivatalos kiadványát tünteti fel. A közönség megtévesztésére egyes ilyen diszmunkák megrendelőlapjain a főváros cimere van feltüntetve, sőt arra is tudunk esetet, hogy egyes helyeken tulságosan élelmesnek mondható ügynökök arra hivatkoztak, hogy a város megbizásából készül, az a város hivatalos kiadása, a diszmunka élén a polgármester áll, aki nagyon meg fog haragudni, ha az áldozatul kiszemelt cég nem ad fel hirdetést a diszmunkába.

Azon tiszteletteljes interpellációt vagyunk bátor intézni a polgármester urhoz, hajlandó-e kinyilatkoztatni, hogy a főváros hivatalos jellegével és az ő nevével e féremunkák kiadása és hirdetésrekvirálása körül csunya visszaélés történik, hajlandó-e a város pecsétjét jogtalanul használók ellen a törvényes eljárást haladéktalanul megindítani és hajlandó-e a honvédelmi minisztériumban eljárni, hogy egyenruhás tisztek hirdetést ne gyüjthessenek.

„Gyakorlati politikát akarunk!"

Fayer Sándor a gazdaságpolitikai párt megalakulásáról

A legutóbbi közgyülésen vált nyilvánossá a gazdaságpolitikai községi párt megalakulása. Az uj párt megalakulását *szivesen fogadjuk*, mert ugy látjuk, hogy az ellenzék legszámottevőbb tagjai térnek le az *ortodox demokrácia* megyéjéről, és helyezkednek gazdasági alapra, amely a keresztény reálpolitikához mindenesetre annál közelebb van. Az uj alakulásról *Fayer* Sándor bizottsági tag a következő nyilatkozatot tette munkatársunknak:

— A mai nyomasztó gazdasági helyzetet *kényszerítő és parancsoló oknak* tekintettük a községi gazdaságpolitikai párt megalakulására.

— Véleményem szerint Budapest polgárságának csak előnyére válhatik, ha van egy párt, amelyik kizárólag *a városi gazdasági kérdések megoldását* tüzte ki céljául. A mindennapi megélhetés gondjai mellett ma minden más kérdés fontossága eltörpül, a kenyérért küzdő városi lakosság bizonyára szimpátiával fordul egy olyan pártalakulás felé, amelyik áldáz és meddő pártharcok helyett *gyakorlati kérdésekkel* fog foglalkozni. A főváros polgársága feszült várakozással tekint a törvényhatósági bizottság közgyülési terme felé, hiszen csak innét várhatja érdekeinek megvédését, a nemzetgyülés agrár jellegénél fogva nem alkalmas arra, hogy a budapesti lakosság benne lássa képviseletét, illetőleg bizonyosan megnyugvására szolgál, ha a nemzetgyülés me'lett, ahol a nagy politikai kérdések dőlnek el, a törvényhatóságban mintegy gazdasági érdekképviseletét találhatja meg.

— Igaz, hogy minden párt foglalkozik az aktuális gazdasági kérdésekkel, de ugy hiszem, hogy eredményében és kihatásában egészen más egy oly párt működése, amelyiket semmiképen sem feszélyeznek pártpolitikai szempontok, me'ynek működését nem korlátozzák pártpolitikai keretek.

— Épen ezen függetlenségünk teszi lehetővé, hogy a városi lakosság érdekében, gazdasági kérdésekben tisztán ezen érdekektől vezetve működhessünk és igy szabadon helyeselhetünk mindent, amit gazdaságilag helyesnek és ellenezhetünk mindent, amit gazdaságilag helytelennek tartunk. Ez azt jelenti, *hogy nem játszunk ellenzéki szerepet*, bár pillanatnyilag alig van olyan kérdés, amelyikben ne volnánk kénytelenek teljesen ellenzéki álláspontra helyezkedni, de ez csak azért van, mert ugy látjuk, hogy az ügyek vezetésében hiányzik a megfelelő gazdasági hozzáértés, a politikamentes objektivitás és elfogulatlanság. Mi leszünk azonban a legboldogabbak, ha különösen a gazdasági kérdéseket oly módon fogják a városi lakosság érdekében megoldani, hogy ne legyünk kénytelenek az eljárást ellenezni. Ugyanigy szándékunkban áll sok praktikus javaslattal a közgyülés elé járulni és igen fogunk örülni, ha a gazdasági kérdések pártérdekek kikapcsolásával, tisztán a lakosság érdekében minél nagyobb egyetértésben lesznek megoldhatók.

— A közgyülési teremben pillanatnyilag uj pártalakulásunk ugyan még csak kevés bizottsági tagot számlál, azonban mindannyian lelkesedéssel, szorgalommal, kitartással akarjuk a polgárságot szolgálni és meleg szeretettel akarjuk tudásunkat a köz javára forditani.

— Az ország legkiválóbb gzadaságpolitikusai, ha nem is tagjai a mostani törvényhatósági bizottságnak, velünk együtt fognak működni, hozzánk tartozóknak vallják magukat, és igy az ő külső segitségüket, utmutatásaikat is igyekezni fogunk hasznositani.

— Kell, hogy a törvényhatósági bizottság minden tagja csakis polgártársai érdekeit tartsa szemei előtt. mi azt hisszük, hogy alakulásunk polgártársaink érdekeit fogja szolgálni, és remélem, hogy ebből a szempontból pártunkat minden oldalról szimpátiával fogják fogadni.

MŰVÉSZ-SZINPAD
VI., CSENGERY-UTCA 68.
(a Magyar Vasuti és Hajózási Club palotájában)
Igazgatók: RÉVÉSZ FERENC és LANG JÓZSEF

1922 november 3-án (pénteken) este 9 órakor
ünnepi megnyitó előadás!
ODRY ÁRPÁD,
a Nemzeti Színház tagjának vendégjátéka. **Csathó Kálmán „A nők titka"** cimü 1 felv. vigjátékában.
Ünnepi avatójáték. Irta: **Kosztolányi Dezső.** Zenéjét szerezte: **Lányi Viktor.**
Szebeni Margit és **Tamás Benő** fölléptével: **Zárás előtt.** zárás után. Operett. Irta: **Bus Fekete László.** Zenéjét szerezte: **John Crayton.** Játszák: **Békássy Jessy, Bérczi René, Pálfi Ica, Fehér Lili, Heltai Andor, Iványos M.**
Békeffy László konferansza és a **Most jövök a tőzsdéről** cimü trefájának főszerepében a partnerei: **Pálfy Irma és Mátrai E.**
Berky Lili, Gózon Gyula és **Szemere Gyula** fölléptével: **Nincs énnekem párom.** Énekes-játék. Irta: **Török Sándor.** Zenéjét szerzette: **Magyar László.**
Siró Anna és **Erdélyi Géza dr. az Ótorai tea, Kováry Gyula** énekes táncos jelenetében.
Magánszámokkal föllépnek: **Berky Lili, Mihályi Vilcsi, Kálnay Ilonka, Békeffy László, Gózon Gyula** és **Szemere Gyula.** Zenei vezető: **Kardos István.** Főrendező: **Szemere Gyula.**
JEGYEK ELŐRE VÁLTHATÓK A SZINHÁZ PÉNZTÁRÁNÁL, DÉLELŐTT 10-TŐL 1-IG ÉS DÉLUTÁN 4-TŐL 7-IG.

Budapesti KARÁCSONYI VÁSÁR a Vigadóban
DECEMBER 14—24-ig.
Helyek kiutalása a jelentkezés sorrendjében a rendező-bizottságnál: a Művészeti és Kiállitási Részvénytársaságnál (VI., Vilmos császár-ut 43. Telefon: 115—61) történik.

rendkivüli adómentesség által okozott értékemelkedés nem vehető számitásba.

A törvény továbbá a város által épitendő s pusztán az önköltségnek megfelelő bér mellett bérbeadott lakóházakra az állami házadó mentességet biztositja, ami a városi lakóházépitési nagy müvelet megindítását tette lehetővé, mely müvelet alkalmat adott a legkülönbözőbb tipusu nagy és kisebb lakóházak és lakóháztelepek létesitésére; sok városi telek épült igy be, nagyrészt végleges jellegü épülettel, ami által a városrendezési érdek is nagymértékben nyert, eltekintve az akció ipari, szociális és lakásügyi jelentőségétől, amit e cikk keretében nem méltathatunk.[1])

A legujabb idők egy nagyszabásu városépitési müvelete, továbbá a *Tabán városrész ujjáépitése.*

Mint előző helyen többször érintettük, ennek az ósdi, minden modern berendezkedés nélkül levő, rendszertelenül, zeg-zugosan apró és szabálytalan telkeken épült avult házakkal betelepitett rendezetlen utcahálózatu városrésznek megujitására igen sokféle szabályozási terv készült, azonban egyiknek végrehajtására sem került a sor, mert egyrészt a hatóság, főleg a nagy szabályozási munkák megvalósitására törvény szerint hivatott fővárosi közmunkák tanácsa nem akart az aránytalanul nagynak látszó áldozatokba belebocsátkozni, már pedig ezek nélkül sehol sem lehetett volna a rendezést megkezdeni, másrészt a tulajdonosok maradisága minden részükről várható kezdeményezést kizárt. Minthogy azonban ennek, a város belsejében, a pesti Belvárossal szemben fekvő elsőrendü lakó városrésznek a modernizálásához mégis csak hozzá kellett végre fogni, amit az 1908:XLVIII. t.-c.-ben az Attila-köruti kisajátitásokra adott 2 millió korona előlegnek az államkincstár részéről történt rendelkezésrebocsátása is igazol, s minthogy a Tabán ezen főutvonalának bármily rendezése csak sietteti, de egyuttal drágitja is a főutvonallal összefüggő egész rendezést, amelyet célszerüen csakis az összes régi felépitmények eltávolitásával lehet megoldani: ennélfogva a város vállalkozott erre a müveletre, amit annál indokoltabb volt megtenni, mert a Döbrentey-tértől a naphegyi hágón keresztül vivő Hadnagy-utcától délre a Gellérthegy oldalán, sőt magán a Naphegy keletre néző magasabb részein is már rég időtől folytatott alkalmi kisajátitások révén, melyeket 1907-ben fejezett be, amugy is nagy befektetési összeggel volt érdekelve s a Tabán általános rendezésétől várhatta csak a már megszerzett terület megfelelő értékesitését.

Az 1909-ben készült nagy szabályozási terv, mely a mondottak folytán a Gellérthegy északi oldalának és a Naphegy keleti oldalának, valamint a Döbrentey-tér, Attila-körut és Szent János-tér között fekvő egész városrésznek rendezését felöleli, két főutvonalat állapit meg a városrészre. Az egyik az Árok-utca vonalában 30 m. szélességben létesitendő ut, mely az Erzsébet-hidról a forgalmat az ott épült három nagy ház áttörésével lehetőleg egyenes irányban közvetlenül viszi a forgalmat a Szent János-térre, amit az Attila-körut vonalánál ugy irányánál, mint lejtszini viszonyánál fogva kedvezőbb vonalvezetés. A másik főutvonalegy, szintén a hidfőtől kiinduló, egyre emelkedő szerpentin-ut, melynek segitségével mindennemü közuti közlekedés biztositva van a naphegyi hágón át a Németvölgy felé, ami kinosan érezhető hiányt pótol. Ehhez a két fővonalhoz van azután, mindenütt a terep viszonyaihoz alkalmazkodva, a terület egész szabályozása alakitva, mely a hely kiváló szépségéhez mért változatossággal kisebb-nagyobb térségeket tüntet föl, a hegy felé és onnan le szép kilátásokat biztosit, természetszerüleg sehol sem feledkezve meg a modern városszabályozás és városépités követelményeiről. Külön kiemeljük a terek közül a királyi palotával szemben alakitottat, mely monumentális kiképzésre nyujt alkalmat. A terv sikerülte érdekében magától értetődőleg meg van állapitva az összes alakuló telkek beépitési módja is, mely az alsó utvonalakmenti telkek teljes kihasználásától a hegyoldal felé fokozatosan csökkenve az alacsonyabb, majd közös udvarral épitett bérházak, azután a korlátolt számu lakással épithető bérházak során keresztül a teljesen szabadonálló, kisméretü tiszta kertes házakhoz vezet.

A nagyszabásu müvelet terve végleg meg van állapitva, munkában van az egyes utvonalak épitésének tervezése s folyamatban van a terület kisajátitás utján való megszerzése, melyhez a meghagyható és városi tulajdonban levő és a fővárosi közmunkák tanácsa által kisajátitott ingatlanságokon kivül 205 ház kisajátitására van szükség. A 23 millió kiadást igénylő müvelet vissza nem térülő költsége 7 millió korona. A városnak azt a kérelmét, hogy az 1908 : XLVIII. t.-c.-hez adott 2 millió koronát az állam engedje át a müvelet céljára, a törvényhozás előreláthatólag teljesiteni fogja, az azonban már kérdés, hogy teljesedik-e az a kérelme, hogy az állam még 3 milliót adjon a nagyarányu városujitás céljaira.*

A hid közeléből a Gellérthegyre; (a volt erődhöz vezető sikló, melynek tervei s engedélye megvan) ehez az ujjáalkotási mühöz hozzátartozik.

A város által szintén a legutóbbi időben készitett nagyszabásu terv az *Erzsébet-uté*, helytelenül Erzsébet-sugáruté, és az ezzel kapcsolatos kérdések megoldására vonatkozó terv.

(Folytatjuk.)

[1]) A törvény végül a fővárosnak az államrendőrség fentartásához fizetendő járulékát 800.000 K évi összegben szabja meg s az addig be nem fizetett járulékok megfizetését elengedi, továbbá átengedi az 1908-tól esedékessé váló s a főváros területén italmérési illeték cimén tényleg beszedett összeget; ennek a két rendelkezésnek a méltatása nem esik tárgyunk keretébe.

* 1912-ben! *A szerk.*

HIREK

• • •

Az Uj Budapest interpellációs könyve cimmel mai számunktól kezdve uj rovatot talál hasábjainkon az olvasó. Rovatunk megnyitásával az a célunk, hogy a törvényhatósági bizottság munkarendjét lehetőleg tehermentesitsük és azokat a konkrét eseteket, amelyek a főváros életében változtatásra és javitásra szorulóan felmerülnek, az illetékes tényezők figyelmébe ajánljuk. Ez okból felkérjük a polgármester urat és a tanács tagjait, hogy interpellációs könyvünket kisérjék figyelemmel és minden esetben megvizsgálva az ügyet, azt az igazságosság és méltányosság szempontjai szerint intézzék el.

Személyi hirek. Örömmel jelenthetjük, hogy *Sipőcz* Jenő dr. polgármester állapota jobbra fordult, ugy hogy már ágyonkivül van és nyolc-tiz nap mulva elfoglalhatja hivatalát. Titkára, *Szlovák* Pál dr. tanácsjegyző, naponta referál a podesztának a város folyóügyeiről. — *Purébl* Győző dr. tanácsnok, a közgazdasági ügyosztály vezetője, nagyapa lett: leánya, *Resch* Rezső főhadnagy felesége, a kitünő *Frigyessy* professzor Bakáts-téri klinikáján egészséges fiugyermeknek adott életet. A családi esemény alkalmából *Purébl* tanácsnokot a hétfői közgyülésen a bizottsági tagok elhalmozták szerencsekivánataikkal. — *Buzsáky* Rezső dr. főjegyző, a pénzügyi ügyosztály érdemes vezetőhelyettese, sulyos gyomor- és bélrákban fekszik az Uj Szent János-kórházban. Orvosai állapotát válságosnak mondják. — Ugyancsak rákos megbetegedésben szenvedett *Kovács* Emil bizottsági tag, volt nemzetgyülési képviselő, a fasori református templom érdemes lelkésze. *Kovács* Emil kedden hajnalban a Bakáts-téri Erzsébet-kórházban meghalt.

Till tanácsnok sajtópere. A *Független Budapest* legutóbbi számában minősithetetlen támadást intézett *Till* Antal tanácsnok, a közlekedési ügyosztály köztisztetletben álló, puritán vezetője ellen. *Till* tanácsnok felhatalmazást kért *Sipőcz* Jenő dr. polgármestertől, hogy a Független Budapest ellen a sajtópert megindithassa.

Szabó Sándor megfellebbezi nyugdijazását. *Szabó* Sándor dr. nyug. tisztifőorvos — mint halljuk — megfellebbezi nyugdijazását a belügyminiszterhez, azon a cimen, hogy a nyugdijazást kimondó közgyülési határozat meghozatala nem volt az ügyrendnek megfelelő. A hirt minden esetre *fenntartással* közöljük.

—

A Vigszinház a *Három nővér* legközelebb kedden, pénteken és azután hétfőn, november 6-án kerül szinre. A jövő hét többi estéjén a *Csereberét* ismétlik. Most vasárnap délután a *Három a kislány*-t adják, szerdán délután pedig a *Diákélet*-et játsszák. Éjjeli előadásul szombaton a *Kék frakk* szerepel a műsoron.

„A Kékszakáll nyolcadik felesége“, melynek minden egyes előadásán előre eladott táblás ház közönsége szünni nem akaró tapssal és kacagással fogadja a szereplőket, élükön *Somlayval* és *Titkos* Ilonával, a jövő héten hétfőn, szerdán, csütörtökön, pénteken, szombaton és vasárnap este kerül szinre. Kedden és jövő vasárnap délután 3 órakor rendes esti helyárakkal *A gazdag lány*-t, most vasárnap délután *A buta ember*-t, szerdán, Mindszentek délutánján 3 órakor, mérsékelt helyárakkal *A mosolygó asszony*-t és a *Vig halál*-t adják.

A „Lili bárónő“ utolsó hete. A *Szép Heléna* reprize előtt a jövő héten minden este szinre kerül a nagysikerü Martos—Huszak-operett, a *Lili bárónő*, *Péchy* Erzsivel a cimszerepben. Most és jövő vasárnap délután, valamint szerdán, Mindszentek ünnepén délután 3 órakor a páratlan, népszerü *Fi-fi*-t ismétlik mérsékelt helyárak mellett.

Uj műsor az Andrássy-uti Szinházban. Kedden, október 31-én, mutatja be az *Andrássy-uti Szinház* a szezon második uj műsorát. Az uj programm középpontjában *Karinthy Frigyes* egyórás terjedelmü „esali meséje“ áll, *A siró és nevető királykisasszony*, amelynek külön érdekessége, hogy 18 szereplője a mesejáték keretében Pest legkitünőbb humoristáit mutatja be. *Boross Elemér „Boccaccio a Terézvárosban“* cimü mulatságos vigjátékában *Kökény Ilona*, *Ilosvay Rózsi* és *Kertész Endre* nyujtanak kitünő alakitást, mig *Szenes Béla* uj tréfájában, *A majomban*, *Bánóczyné* és *Kabos Gyula*, *Zilahy Lajos „Az I-ső osztály“* cimü parasztkomédiájában *Bársony István* jutottak pompás szerepekhez *Harmath Imre* blüettjében, a *„Jardin de Becsali“-ban*, a szinház énekes együttese szólal meg. Külön eseménye az uj műsornak *Németh Juliska*, *Kökény Ilona* és *Ilosvay Rózsi* szólósorozata. Keddig minden este a rendkivüli sikerü szezonnyitó műsor kerül szinre fél 9 órás kezdettel.

Az „Égi és földi szerelem“ főpróbája. Molnár Ferenc „Égi és földi szerelem“ cimü drámájából csütörtökön, november 2-án délelőtt pontosan 10½ órakor tartják meg a *Magyar Szinházban* a főpróbát a sajtó meghivott képviselői részére. A főpróba megkezdése után az ajtókat lezárják és senkit sem bocsátanak be. Az igazgatóság meghivókat már nem ad ki.

A „Bajadér“ bemutatója. Kálmán Imrének, a világhirü komponistának már Amerikába is eljutott operettje, „A bajadér“ lesz a *Király Szinház* legközelebbi bemutatója. A darab librettóját Brammer és Grünwald irták, a magyar forditás Kulinyi Ernő munkája. A darabot Tihanyi Vilmos förendező rendezi, a zenei részt Nagypál Béla karmester tanitja be. Külön szenzációja az előadásnak Fedák Sári fellépte, ki hosszabb szünet után ebben a nagyarányu szerepben lép ismét a Király Szinház közönsége elé. A darab főszerepét Fedák Sárin kivül Honthy Hanna, Rátkai, Nádor, Latabár, Ihász, Raskó, Hajnal és egy táncos szerepben Siró Anna játsszák. Érdekessége még az előadásnak, hogy egy komikus szerepben Vágó Béla, a Magyar Szinház tagja lép fel. A szenzációs uj kiállitás tervei Básthy Istvántól valók.

A Szép Heléna reprize november 8-án lesz. Offenbach klasszikus operettjének, a Szép Helénának felujitása valósággal bemutatószámba megy a *Blaha Lujza-Szinházban*. A darabot ugyanis, mellőzve a mostanában szokásos nézőtéri trükköket, teljesen eredeti formájában, az összes zenei számaival együtt korhü, ógörög kiállitásban hozzák szinre. A darabot Vágó Géza rendezi, az uj diszleteket és jelmezeket Básthy István tervezi, a zenei részt Barna Izsó tanitja be. Külön látványosságot igér a harmadik felvonásban elhelyezett balett, melyet 30 fiatal, gyönyörü leány fog lejteni. A cimszerepet a szinház kiváló vendégprimadonnája, Péchy Erzsi játssza, a a többi főszerepben Vaály Ilona, Rozsnyai Ilona, Dobrovics Márta, Raskó Baba, Szirmai, László, Tamás, Fülöp, Rott, Verebes és Boross lépnek fel.

Az „Égi és földi szerelem“ próbáin teljes egészében bontakozik ki a költői mű minden szépsége. Tarnai Ernő rendező mellett Molnár Ferenc a legapróbb részletekig kiterjedő gonddal vezeti a próbákat, melyekből bizvást megállapitható, hogy a sok sikert látott Magyar Szinház életében is esemény lesz a pénteki bemutató. Az érdeklődés a darab előadása iránt egészen rendkivüli. A teljesen uj kiállitás művészeti tervei Básthy Istvántól valók.

Raguza hercege uralja a *Városi Szinház* jövő heti műsorát. A tüneményes operett, melynek pezsditő muzsikája, fordulatos, mulatságos szövege estéről-estére tomboló lelkesedésre ragadja a szinház hatalmas közönségét, hétfőn, szerdán, csütörtökön, pénteken, szombaton és vasárnap este megy. *Petrássy* Sári bájos egyénisége, *Sziklai* és *Tisza* Karola vidám kettőse szédületes táncaival, *Boross* Géza ellenállhatatlan humora, *Szentmihályi* Tibor szárnyaló tenorja, *Örley* Flóra, *Horti*, *Gábor* Ernő, *Pázmán*, *Sik* és *Tarnay* mulatságos együttese, a rendezés ezer ötlete, az Operaházi balett, a ragyogó kiállitás s a pompás jelmezek példátlan népszerüséget szereznek a kitünő produkciónak. Kedden a *Hegyek alján*, szerdán délután a *Zsidónő*, vasárnap délután a *Bohémélet* folytatja sorozatát.

Fra Diavolot, Auber bájos vigoperáját, amelyet több mint tiz éve nem adtak Budapesten, eleveniti fel a jövő hétfőn a *Városi Szinház*, a felujitásban, melyet *Ábrányi* Emil vezényel és dr. *Dalnoky* Viktor rendez, *Halász* Gitta, *Csillag* Erzsi, *Ocskay*, *Somló*, *Pázmán*, *Dalnoky* Viktor, *Gábor* Ernő és *Vermes* adják a főszerepeket.

KÖZGAZDASÁG

• • •

Kinevezések a Nemzeti Hitelintézetnél. A Nemzeti Hitelintézet igazgatósága október 26-án tartott teljes ülésén Bordács Gyulát, Kovács Jenő dr.-t, Rerrich Elemért, Kollmann Gézát és Keller Zoltánt osztály-igazgatókká, Herodek Sándort és Dubányi Imrét pedig osztály-aligazgatókká nevezte ki. Exner Kornél dr.-nak az igazgatói cimet adta. Végül Molnár András, Thuránszky Miklós, Dettrich Mihály, Solymássy Géza, Knobloch József, Kiss Géza, Öry Gyula, Kászonyi Ernő és Várady Antal dr. tisztviselőket cégvezetőkké nevezte ki. Egyuttal mindezeket a tisztviselőket az alapszabályok értelmében az intézet cégének jegyzésével felruházta.

A Magyar Ólomárugyár és Fémkereskedelmi r.-t. alaptőkéjét 10 millióról 20 millió koronára emeli fel. Egy régi részvényre egy uj vehető át 1500 koronáért november 7-ig az Angol-Magyar Banknál.

A Magyar Szalámigyár r.-t. közli, hogy uj kibocsátásu részvényeire az elővételi jog — 1 régire 2 uj — ujdarabonként 420 K befizetése és a részvények egyidejü bemutatása mellett a gyár pénztáránál 1922. november 11-ig gyakorolható.

A Bóni tőkeemelése. A Bóni gyártelep és mezőgazdasági r.-t. rendkivüli közgyülése a 16.35 millió K részvénytőkének 26 millió K-ra leendő felemelését határozta el. Evégből 48.250 darab részvény kerül kibocsátásra, amelyekből a részvényesek minden két régi részvényükre 1 darab uj részvényt vehetnek át darabonként 2000 K átvételi árfolyamon. Az elővételi jog a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltó Banknál gyakorolható október 26-tól november 3-ig.

Rimamurány-Salgótarjáni Vasmü Részvénytársaság. A Rimamurány-Salgótarjáni Vasmü r.-t. mai rendes évi közgyülésén az 1921/22-iki üzletév zárszámadásait egyhangulag elfogadták. A részvényenkénti ötven korona osztalék f. é. november 1-étől kerül kifizetésre. A közgyülés *Schuster* dr.-t, az Általános Cseh Bankegyesület elnökét az igazgatóságba beválasztotta. Az igazgatóság Décsi Mór, Fröhlich Pál és Mátyás Jenő igazgatóhelyetteseket az igazgatói, Fürst György főpénztáros-cégvezetőt a pénztárigazgatói, Aczél Armand cégvezetőt az igazgatóhelyettesi cimmel ruházta fel és Bodon Imre, Perl Arnold és Vas Lajos főtisztviselőket cégvezetőkké nevezte ki.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Társszerkesztő: FABRITZKY ANTAL.

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

Budapesti Takarék- és Vásárpénztár
Részvénytársaság
Budapest székesfőváros alapitása
IX. ker., Soroksári-ut 58. sz.
Telefon: József 39-66.
Vágóállat bizományi eladása. Bankügyletek.

EMKE-PINCE étterem
A műsor előtt és után GUTTENBERG művészi zenekarának hangversenye. ◆ Záróra 2 órakor.

PARISIEN GRILL a „Blaha Lujza szinház“ épületében.
VI., Szerecsen-utca 35. ◆ Telefonszám: 120—77.
A szenzációs novemberi nagy műsor keretében továbbra is föllépnek:
The negro **Harmonie Four** and **Aboie Mitschell**
világhirü néger énekesek

Andrássy-ut 25. **FAUN** Opera-pincében
Ide süss! Mihály István és Grósz Alfréd énekes és táncos pesti mókasorozata.
Fellépnek benne: Della Donna Eugénia, Bánhidy Ilona, Takács Klári, Kertész Hedda, Kőváry Gyula, Bársony Dóra, Pázmánné, Virágh Jenő, Lénárd Béla, Szentiványi Kálmán, stb. stb.

TELEFON: JÓZSEF 21—16. **TABARIN** BUDAPEST, VIII, RÁKÓCZI-UT 63.
Az oktoberi műsor minden száma csupa ujdonság, csupa sláger.
Elly és Ully excentric táncospár. — Garrett King of trüc Dance. — Először Budapesten a világhirü 5 Rotheneck's ikariai játékok. — The Boorleys stepp-táncosok. — Tamás Benő. — Fehér kettős, ezenkivül még 30 elsőrangu szám. — Steiner Simi művész-zenekara. Elsőrangu meleg konyha. Kezdete ½10 órakor.

APOLLO-SZINPAD (APOLLO-KABARÉ)
Blaha Lujza-tér 2. Telefon: József 13—26.
Lovagok, avagy az ember nem tudhatja. Furcsa zenés vidámság egy felvonásban. Irta: Zágony István.
Sóhivatal. Énekes tragédia. Irta: ifj. Békeffy István.
Cabinet-separé. Rokokó maszkajáték. Irta: Radó Antal.
Szöllősi Rózsi, Kondor Ibolya, Bánóczi Dezső, Sándor Anna, magánszámokkal. Kezdete 8 órakor.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
Minden este fél 8 órakor a kitünő novemberi varietéműsor és **Magyar Erzsi** vendégföllépésével **Aranymadár** Harmath-Zerkovitz nagysik. operettje

Fővárosi Orfeum Pavillon-Mascotte
Nagymező-utca 17. Telefon: 17—97
Harry és Odet **Selman** világhirü néger ének- és tánckettős, valamint a szenzációs varietté-műsor.
Kezdete 10 órakor.

Nagy Endre kabaréja
a Gresham-palotában, V., Ferencz József-tér.
Naponta este 9 órakor a szenzációs uj műsor.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ“
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás“ szénsavval telitett ásványvize.

„JUSTRAM“ izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

II. évfolyam Budapest, 1922 november 15 39. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden héten ✦ Előfizetési ára: Egész évre 960 K ✦ Félévre 480 K ✦ Negyedévre 240 K ✦ Egyes szám ára 20 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A tej

napról-napra drágul és ma már 60 koronát kérnek érte a tejcsarnokok fiokjaiban. Az Árvizsgáló Bizottság még mindig késik a tej és a tejtermékek irányárának megállapitásával, a főváros tejhivatalának szava gyenge arra, hogy meggátolja a tejvállalatok erőszakosságát.

Ugyanakkor azonban a tejvállalatok tiltakoznak az ellen, hogy a habtejszin készitését beszüntessék és miközben a fórumon a tejvállalatok a tejtermékeket feldolgozó vállalkozókra akarják háritani a drágitás ódiumát, a főváros tejellátását monopolisztikusan kezében tartó Elelmiszerszállitó Részvénytársaság vaj- és sajtgyárat alapit, hogy a százezernyi beteg, agg és csecsemő mindennapi táplálékát elvonva, azt busás haszonnal értékesitse.

Áldatlan közállapotainknak és az élelmiszerellátás terén uralkodó anarchiának tipikus karakteristikonja az a komédia, ami a tejellátás körül történik. Mire valók a hatóságok, ha nem tisztelik őket és mire valók a hivatalos bizottságok, ha nem tudnak érvényt szerezni rendelkezéseiknek. Miért nem tudja az Árvizsgáló Bizottság megfenyiteni a tejkereskedelmi részvénytársaságokat és mivel foglalkozik a főváros tejhivatala, ha megelégedve az esetleges elvijelentőségü tiltakozással, nem tud gondoskodni a tejkartell letöréséről és a tejjel való ellátásra orvosi vizsgálat szerint is jogosultak mindennapi negyed- vagy félliter tejéről?

Szerény véleményünk szerint a tejproblémát egyetlen egy módon lehet megoldani: *ki kell mondani, hogy a főváros tejellátása hatósági feladat és hatósági monopólium.* Vegye a főváros kezébe a tejellátás ügyét, gondoskodjon megfelelő berendezésről és szállitási eszközökről, akár bérbevétel, akár hatósági kisajátitás utján, vegye a tejszállitást és a tejkereskedelmet házikezelésbe. A mai állapot fenntartása csak további bajokra és visszaélésekre fog vezetni, azok, akik ma Budapest tejellátásának urai, nem riadnak vissza semmitől, hogy a maguk hasznát és részvénytársaságaik osztalékát biztositsák.

A keresztény gazdasági politikának, az ugynevezett reálpolitikának *a legnagyobb baja az erélytelenség.* Ezt az erélytelenséget, nemtörődömséget, bünös felületességet látjuk érvényesülni az élelmiszerellátás egész terén. A gazdasági viszonyok sulyosabbak és az egyénileg nyomasztóbbak, mint a háboru alatt, ám a kis egzisztenciák szempontjából a háboru alatt annyira bevált kötött gazdálkodás majdnem teljesen megszünt, sőt azok a csökevény szervek, amelyek még megmaradtak belőle, sem funkcionálnak megfelelően.

A kötött kereskedelemhez való teljes visszatérést és a hatósági ellátás zavartalan biztositását a legfontosabb tápszernél, amely az élet kezdetén és alkonyán gyógyszer is, a tejnél kell megkezdeni. *Álljon végre a főváros a sarkára,* szünjön meg végre az erélytelenség és az illetékes tényezők találjanak végre eszközt és módot arra, hogy a mai lehetetlen állapot mennél hamarabb megszünjön.

A tejvállalatok szemérmetlensége ma már odáig merészkedik, hogy önálló részvénytársaságokat alapitanak a vaj- és sajtgyártásra. Az hiányzik, hogy az Élelmiszerszállitó beköltözzön a Városházára és az elárvult Tejhivatal amugy is felesleges büróiban rendezze be üzemét.

Mr. Bette titka

A belga ajánlat kulisszái mögül — A főváros külföldi hitelezői a villamosvasuton át akarják biztositani a kamatfizetést — Az ajánlat elfogadása ötven koronára drágitja a villamosjegyet

A napilapokból részletesen értesült a közönség azokról a tárgyalásokról, amelyeket a *Société d' Electricité et de Traction* ügyvezető igazgatója, *R. Bette* egy belga szindikátus megbizásából a fővárosi tulajdonba és kezelésbe kerülő villamosvasutak bérbevételére megindított. A főváros az ajánlatot, mely főbb pontjaiban, 25 millió belga frank alaptőke mellett 7 százalékos kamatgaranciát, a bruttó bevétel 10 százalékának rekonstrukciós alapba való félretevését és a viteldijnak az üzemi kiadásokhoz viszonyitott megállapitását kivánja, tárgyalás alá vette és csak napok kérdése, hogy az időközben Budapestre visszatérő Bette urral a konkrét tárgyalásokat felveszi.

Az ajánlat mai formájában *elfogadhatatlan és sérti önérzetünket.*

Miért volt szükséges a Közutit megváltani, ha egy idegen érdekeltségnek máról-holnapra sokkal sulyosabb feltételek mellett szolgáltatjuk ki magunkat?

Nincs kétség az iránt, hogy a főváros a belga ajánlatot mai formájában elfogadni nem fogja, sőt az abban nyilvánuló intenciókat, amelyek a főváros közönségének egy idegen érdekeltség részére való kiszolgáltatását foglalják magukban, *a legmerevebben visszautasitja.* A *Bette*-féle ajánlatnak azonban vannak olyan hátmögötti rugói, amelyek azonnal más világitásba helyezik az ügyet és

szinte kényszeritik a fővárost arra, hogy a belga tröszttel szóbaálljon és azzal a lehetőség szerint megegyezzen.

Ismeretesek azok a tárgyalások, amelyeket *Fock* és *Csupor* tanácsnokok ez év nyarán Párisban. Londonban és Brüsszelben folytattak a főváros külföldi kölcsöneinek rendezése céljából. E tárgyalások eredményéről annak idején *nagyon kevés szivárgott ki,* ami érthető is, mert a tárgyalások *majdnem eredménytelenül végződtek,* ha csak eredménynek nem lehet feltüntetni azt az engedményt, amely az amortizáció fizetésének ujabb és ujabb elhalasztásával nyilvánult meg. *Fock* és *Csupor* borusan jöttek haza külföldi utjukról, mert ők már tudták azt, amit akkor még kevesen tudtak:

az ántánt engesztelhetetlen és azzal a lendülettel, amellyel Németországot tönkretette akar lecsapni a külföldi adósságok fizetése terén Csonkamagyarország szerencsétlen fővárosára.

Ez év nyarán, mikor a megváltás részleteit a budapesti lapok bővebben kezdték tárgyalni

a budapesti francia követ kormányánál jelentést tett arról, hogy a város, amely a külföldi tárgyalásokon mindig szegénységére hivatkozott, egy nagy vagyonobjektum birtokába jut

szerencsés szerződései révén, legfőbb ideje tehát, hogy a francia kormányt állandóan sürgető pénzcsoportok, ezek között elsősorban a főváros főhitelezője, a *Banque de Paris et des Poys Bas* akcióba lépjenek követeléseik érvényesitésére. *Ez meg is történt* és

a főváros francia hitelezői a Párisban székelő Kiegyenlitő Hivatalhoz fordultak

kérvén, hogy diplomáciai uton lépjenek közbe, hogy a vasutak várható „horribilis" jövedelmei a francia hitelezők javára lefoglaltassanak.

Ugyanezen időre esik *Bette* urnak első megjelenése a budapesti városházán. A főváros udvariasan fogadta a hosszuszakállu jövevényt és mindent rendelkezésére bocsátott, amit csak kért. *Ezek az adatok természetesen eljutottak a főváros francia főhitelezője kezébe is,* aki itt egy számszerüen nagy jövedelmet látván, nem habozott egy pillanatig sem, hogy ezt a jövedelmet a maga számára biztositsa.

A Kiegyenlitő Hivataltól a Pénzintézeti Központ utján a legközelebbi napokban megérkezik a francia ultimátum,

amely a külföldi adósságainak azonnal való fizetésére szólitja fel a fővárost. Ez a rendelkezés a legelszántabb barátait is a belga ajánlatnak fel fogja világositani arról, hogy

Mr. Bette, a hosszuszakállu idegen mögött teljes félelmetességében ott rejtőzik az a külföldi tőke,

amelytől könnyelmüen hitelt vett esztendőkkel ezelőtt a főváros. A belgák ugyanis azt kivánják, hogy *a főváros zálogul kösse le a villamosvasutak bevételét külföldi adósságainak fizetésére,* vagyis az üzemi költségeken felül olyan összeggel növelje a vasutak bevételét, hogy

a rekonstrukciós szükséglet és az üzemi költségek levonása után fennmaradó összeg fedezze a külföldi kölcsönök amortizációját.

Hogy számszerüleg beszéljünk: a főváros területén szaladó villamosvasuti kocsikat a folyó esztendőben háromszáz millió ember vette igénybe, ami 20 koronás alaptarifát föltételezve *hat milliárd évi bruttó bevételt jelent.* Ezzel szemben a külföldi kölcsönök amortizációja — ha csak a fizetés időpontjától számitjuk az esedékes részleteket és eltekintünk az elmulasztott részletek fizetésétől — *évi négy milliárdra rug.* A vasutaknak tehát a belga ajánlat esetén a jövő évben tiz milliárdot kellene brutto bevenniök, hogy, feltéve, hogy a mai árak érvényben maradnak és az üzemi kiadások nem növekednek, *üzemét is tovább tudja vinni a külföldi kölcsönök amortizációját is fizetni tudja.*

Ha tiz milliárd koronát akarunk a villamosvasutakból 1923-ban bevenni, akkor a mai 20 koronás jegyet január 1-től 40 koronára kell felemelni, hogy a kétötöd jövedelemtöbbletet elérjük.

Tulajdonképpen csak 34 koronára kellene emelni, de a helyzet az, hogy számtiásba kell venni, hogy *a jegyek árának emelésével forditott arányban csökken az utasok száma is.*

A tiz milliárd bevétel nem foglalja magában a 25 millió frankos ajánlat külön terheit: a tiz százalékos levonást az ujitási alapba és a hét százalékos kamatgaranciát. Hogy a bevétel tiz százaléka az üzem folytonosságának veszélyeztetése nélkül tartalékalapba legyen helyezhető, ujra csak emelni kell a bevételt, tiz milliárdról 12 milliárdra. Ehhez járul még a belga tőke garantált 7 százaléka, magyar pénzben évi negyedmilliárd korona. Ez azt jelenti, hogy mivel a főváros rendelkezésére egyetlen jövedelmi forrásul a jegybevétel mutatkozik,

még a 40 koronára való emelésnél sem lehet megállni és ismételten föltételezve a drágulási folyamat megállását, vagyis a munkabéreknek és az anyagáraknak a mai nivón való maradását 50 korona viteldij, az az összeg, amely ugy az éhes hitelezőket, mint a pénzüket itt elhelyező belga tőkéseket kielégiti.

Egy pillanatig sem kétséges, hogy nincs az a törvényhatósági bizottság, amelyik ezeket a feltételeket elfogadja.

Azonban erre az esetre is készen áll a retorzió: a fővároshoz intézett francia ultimátum bejelenti, hogy

amennyiben a belga csoporttal nem köt megfelelő egyezséget a főváros, akkor a külföldi hitelezők birói uton — a birói ut alatt nem magyar, hanem internacionális bíróság értendő — érvényesiteni fogják követeléseiket és arra fogják kényszeriteni a fővárost, hogy adósságainak törlesztésére üzemi jövedelmét bocsássa rendelkezésre.

Itt jegyezzük meg, hogy a jövedelembiztositásnak ez a módja nem szokatlan a győztes ántánt fegyverei között. Berlinben a házbérjövedelem, tehát nem is köz-, hanem magántulajdon van teljes egészében a jóvátétel fizetésére

lekötve. Ezért olyan olcsók most a berlini házak, hogy háromszázezer magyar koronáért *négyemeletes sarokpalotát lehet vásárolni Berlin akármelyik főutcáján*, — de ennek a négyemeletes palotának *egyetlen pfennig jövedelme nincsen*, mert ami lenne, azt a franciáknak fizeti a leigázott Germánia.

A válaszut, amely előtt a főváros áll, nagyon, de nagyon szomoru.

Vagy leül a belgákkal tárgyalni és akkor kiteszi magát annak, hogy a most megváltott villamosvasutaknál nemcsak, hogy nem tudja a megváltás céljául szolgáló olcsó tarifapolitikát és fejlesztést végrehajtani, hanem még elviselhetetlen terheket ró a közönség nyakába, vagy pedig marad a házikezeléses részvénytársaság mellett és kiteszi a főváros közönségét annak, hogy egyéb borzalmas adónemekben fizesse meg a jóvátételt a magyar korona leromlásáért.

A főváros megkisérli a belgákkal való megegyezést. Adja Isten, hogy ez ujabb kétségbejtő terhek nélkül sikerüljön neki.

A Székesfőváros Közlekedési Vállalatának Részvénytársasága

Irta: JELLINEK HENRIK

I.

A főváros vasúti politikájának tiszta képe tárul elénk azon előterjesztésben, mely a Budapesti Közúti és Villamos Városi Vasút megváltása tárgyában közzététetett s mely a törvényhatósági bizottság közgyülését legközelebb foglalkoztatni fogja. Mindenekelőtt megjegyezzük, hogy az előterjesztés a kérdésnek minden részével foglalkozik. Teljes és tiszta képet nyújt a helyzetről, a tárgyalások eredményéről, valamint a kilátásba vett megoldási módozatokról is. Nemcsak a főváros közlekedési kérdésének rendezése forog itt szóban, egy nagy pénzügyi probléma is volt megoldandó és biztositandó volt a jövőre nézve irányadó befolyás a lakás és telekpolitikára nézve.

Ezuttal a megoldásnak csakis azon részére nézve kivánunk néhány megjegyzést tenni, mely a megváltott vasutak jövő kezelésének formáját illeti. A javaslatnak álláspontja az, hogy a kezelés feladatával egy külön e célra megalakitandó részvénytársaság bizassék meg.

Nagy gazdasági feladatok megoldására, melyek közérdekü szolgáltatásokra vonatkoznak, általában a részvénytársasági forma alkalmas. A részvénytársasági alak a nyilvános számadás kötelezettsége folytán teljes betekintést biztosit mindazon tényezőknek, amelyek e teljesitményekben érdekelve vannak. Ezek a jelen esetben az ország kormánya, a főváros törvényhatósági bizottsága és végül a nagyközönség. És meggyőződésem az, hogy mind e három tényező megelégedéssel fogja látni az utat, amelyre az eddigi tárgyalások és előkészületek a főváros vasúti problémáját a csőllés lejtőjéről *az egészséges fejlődés egyenes útjára* terelték.

Amidőn a főváros a szerződéseken alapuló megváltási eszmének megvalósításával az eddig önálló gazdasági életet élt vasutakat egyesiti: ez a mivelet messze tulmegy e vonalak és hálózatok egyszerüen mechanikus egymáshoz csatolásán. Vagyis alapját teremti meg annak, hogy egy igazi vasuti politikát folytathasson, melyről a régi állapot mellett szó nem lehetett, hiszen a létezett vállalatok, mint önálló és független részvénytársaságok működtek, amelyeknek egységes fejlődési vonalat előirni nem lehetett.

A nagy feladatot csak ugy lehet sikeresen megoldani, ha a megfelelő eszközökről gondoskodunk. Ezek elsősorban a megfelelő szervezet, másodsorban a szükséges anyagi eszközök. A szervezetnek legalkalmasabb alapját a részvénytársaság nyujtja. A társasági forma lehetővé teszi azt, hogy annak keretei a mindenkori tényleges szükséghez képest megállapithatók és módosithatók, ideális alapot nyujt a legkülönbözőbb szolgálati ágaknak megfelelő szervezete, egymás mellé való rendelése, és a harmonikus összmüködésnek biztositására is.

A részvénytársaság a jelen esetben *az egyedüli forma*, hogy a közjogi alapnak sérelme nélkül az uj vasuti részvénytársaságnak a szükséges függetlenség, elhatározási képesség és tervszerü intézkedési lehetőség biztositva legyen.

Ez képezi az előfeltételt, hogy a fővárosnak uj vasuti politikája nagyobb sikerekhez juthasson el. Vasutak tőkeszükséglete általában más elbirálás alá esik, mint nagy pénzintézetek tőkéje. A banktőke, ha megfelelő hitel áll rendelkezésre és kedvező tőzsdehangulat uralkodik, egyszerre szerezheti be a legnagyobb tőkeszükségletet. Mert az üzlet természete magával hozza, hogy a vállalkozás maga keresi fel a tőkét. Ellenben ha a fővárosi vasutak a vasutpolitikai feladatuknak meg akarnak felelni, igen gyakran kedvezőtlen viszonyok között kénytelenek építési tőkékről gondoskodni, mert fontos fővárosi vonalaknak és összeköttetéseknek létesitését nem lehet konjunktúráktól függővé tenni.

Vasuti tőkék beszerzésére tehát a legalkalmasabb a részvénytársasági alak, mert ez kellő szervezetet feltéve, mindig rendelkezik olymérvü hitellel, hogy tőkeszükségletét az időnként fellépő építési tőke szerint képes fedezni.

Különösen a fővárosnak jelen adóssági viszonyai mellett, melyek a lefolyt szabadelvü gazdasági irány sulyos örökét képezik, nagyszabásu vasuti politikát csak ugy lehet kifejteni, ha a szükséges építési tőkék teljesen függetlenül a főváros kölcsönpolitikájától effektuálhatók és minden kétségen felül álló, önálló alapra helyezhetők.

II.

A megváltott vasutak kezelési formájának megjelölésénél a javaslat az alakitandó részvénytársaság alapitási tervezetét és a kilátásba vett társasági alapszabályoknak szövegét is bemutatja. Ez alapon nemcsak a szervezés alapelveit, hanem azt a szellemet is megösmerhetjük, melyben az uj vállalat vezettetni szándékoltatik.

E két fontos okmányhoz néhány igénytelen megjegyzést kivánok füzni, melyeket főleg saját tapasztalataimból meritek, hisz életemnek javarészét magam is részvénytársaságok légkörében töltöttem. Egészen megvallom, hogy ilyen egyenes és kristálytiszta felfogással a részvénytársaságok alapitása terén csak nagyon ritkán találkoztunk. Az alapitási okmány és alapszabály a főváros pénzügyi érdekei és a magánérdeknek összhangba hozatalát keresik. Valóban felemelő hatást gyakorol a mai alapitások és tőkeemelések közepette oly alapitást látni, mely nem irányul a nagyobb felpénz termelésre, s amely nem rezervál a vezérek és barátaik részére époly titkos, mint zsiros szindikátust.

Sőt én az alapitási tervezetet kiegészitve, felhasználnám a K. T. 150. §. 6. pontját, mely megengedi, hogy az alapitóknak, jelen esetben Budapest székesfővárosnak bizonyos előnyök biztositassanak. Nem közvetlen pénzelőnyöket értek, de a jövőnek fejlődési lehetőségeivel számitva, gondoskodni lehetne arról, hogy azon esetre, ha a részvénytőkének egyrésze, bár egyelőre annak kisebbsége idegen kezekbe jut, a főváros befolyása mint részvényes csorbát ne szenvedjen. Ehhez két eszköz vehető igénybe. Az egyik az, hogy a jövendőbeli kibocsátásokra való előjog a főváros részére biztositassék. A másik pedig, hogy a főváros állandó tulajdonában maradó részvények részére, a mai napoly gyakran alkalmazott, *többszörös szavazati jog* biztositassék.

Az alapitási tervezetben olvasom, hogy a főváros mint nem készpénzbeli betétet az alapitandó részvénytársaságot, a vasutakat stb., valamint az engedélyokirat és kötendő szerződés alapján gyakorlandó üzemviteli jogát is beviszi.

Az előterjesztett határozati javaslat II. pontja szerint a közgyülés felterjesztést intéz a kereskedelemügyi miniszterhez, hogy a beváltott vasutak épitésére és üzletben tartására kiadott engedélyeket s azok függelékeit 1923 január 1-től kezdve Budapest székesfővárosra ruházza át.

Én kivánatosnak tartom, hogy nem egyszerü átruházás, hanem *egy egységes engedélyokmány kiadása* kéressék. Az engedélyokmányok különböző időkben keletkezvén, nem nyugosznak egységes alapon. Eltérnek egymástól, még a két vállalatnak engedélyokmányai egymásközt. Nem igényel bizonyitást, hogy egy egységes hálózatot csak egységes üzemi feltételek alapján lehet forgalomban tartani és fejleszteni.

De az sem igényel bővebb fejtegetést, hogy akkor, amidőn maga a székesfőváros az engedélyes, mindazok a feltételek, melyek nem alapulnak egyenesen törvényeken, vagy a vasuti üzlet rendtartáson, a főváros érdekei szerint módosithatók. Figyelembe veendő, hogy az engedély átruházásánál rendezést igényel az engedélyidőnek kérdése is, mely a V. V. V.-nél 1940-ig, a Budapesti Közutinál 1948-ig terjed.

Felettébb szükséges a főváros érdekében és ez semmiféle akadályba nem ütközik, mert hisz előreláthatólag egy uj egységes területhasználati szerződés is fog köttetni, hogyha ez a jogositvány, illetve az engedélyidő 1923 január 1-től számitott 90 évben fog megállapittatni.

Az engedélyidőnek ilyetén meghatározása lényeges befolyással bir az uj részvénytársaság hitelének megitélésénél; megengedi ugy a tőkének, mint a felveendő kölcsönöknek előnyös törlesztési hányadainak megállapitását.

Az alapszabályokra nézve az alanti megjegyzésekre szoritkozhatom. A 4. szakaszban az mondatik, hogy a társaság határozatlan időre alakul. Ugy az alapitási tervezet (K. T. 150. §.), valamint az alapszabályokban (157. §.) megkivántatik a társaság tartamának megnevezése. A tartamot csak határozott évszámokban lehet kifejezni. Vasutaknál az alap-

A régi Pest

Budapest kövei

Irta: SALLAY ÁRPÁD dr. † 10

Mint előző fejtegetéseinkben jeleztük, régtől fogva szükségesnek mutatkozott, hogy a VII. kerületi belsőség Király-utca—Dob-utca között fekvő részébe, mely egyuttal a balparti városrész legsürübben lakott része is, levegő és világosság vitessék, valamint hogy az itt levő tulmély telkek helyes alakot nyerve, jól beépithetők legyenek. A Dob-utca kiszélesitése nem mutatkozott az elérni kivánt célra megfelelőnek, miért is annak önmagában való szabályozása történt meg s az uj nagy utvonal iránya mindinkább a Király-utca felé tolódott. A Károly-kaszárnyának központi városházzá átalakulása folytán mindinkább az a nézet erősödött meg, hogy az uj utvonalnak a központi városház kellő közepén mint a leendő uj városháza telkének közepére kell torkolnia s igy már csak az utvonal irányára nézve maradt igen nehezen megoldható kérdés. Ha ugyanis az utvonal egyenes irányban vitetnék a Nagykörut felé, ugy ezzel egyuttal végződnék is, mert az irány neki vinne az ott épült Royal-nagyszállónak, amelynek kisajátitása és eltávolitása semmilyen okból sem kivánatos. Ámde kivánatos az, hogy az Erzsébet-ut a kerület egész sürün lakott részének hosszirányu főutvonala legyen s igy lett mindinkább magától értetődővé, hogy az Erzsébet-ut a Károly-köruttól csak a Klauzál-térig legyen teljesen uj utvonal, innen kezdve a Dob-utca vonalának felhasználásával, annak szélesitésével haladjon s vigyen megfelelő térmegoldás utján a Damjanich-utcába; igy aztán a Városligettől a Belvárosig összefüggő nagy utvonalat nyer a városrész.

Ámde az uj városháza elhelyezésének kérdésében figyelembeveendő volt az is, hogy egyrészt a városháza a jelenlegi helyén nem lenne megépithető, ha a mostani épületek és benne a hivatalok megmaradnak, tehát nagy költségü ideiglenes elhelyezésről kellene gondoskodni; másrészt igen kecsegtető volt, hogy a központi városháza telke a belvárosi rendkivüli adómentesség hatása alatt értékesittetnék s a nyert összeg az amugy is tetemes építési költségekre fordittatnék.

Ez a gondolat vitt azután azon tervezésekre, melyek szerint vagy az Erzsébet-tér helyére kerülne az uj városháza s a tér a Váci-ut házsorának kisajátitásával és lebontásával a körut-felé kinyittatnék, mely megoldás egyuttal lehetővé tenné az Andrássy-ut városfelőli részének helyes befejeződését s a IV. és V. kerület között megszakadt üzleti utvonal megteremtését; vagy pedig, minthogy a viruló Erzsébet-téri parknak eltörlésébe a közönség nehezen törődnék bele, az uj városházának a nyitandó Erzsébet-ut Károly-köruti végződése két oldalán való elhelyezésére; ez utóbbi terven a városházi telek lehető kimélése érdekében az Erzsébet-ut vonala délfelé eltolatott, ugy, hogy az ut forgalma a Gerlóczy-utca kiszélesitése mellett a városházi telek déli oldalán vonul el s a Városház-utca és Kigyó-tér között átlós irányban nyitandó uj uton az Erzsébethid-felé vezetődik le; ebbe az uj utba visz a jelenlegi városházi telek célszerü szabályozása folytán a Váci-körutból a Kigyó-tér felé irányitott utvonal is.

A tervek közül az utóbbit, mely szerint az Erzsébet-tér megmaradna, a törvényhatósági közgyülés elfogadta azzal, hogy az Erzsébet-ut csak akkor épithető meg, ha a rendezésbe bevont telkekre 30 éves adómentesség és a betterment intézménye törvényhozásilag biztosittatott. A fővárosi közmunkák tanácsánál azonban a terv alig fog elfogadtatni, mert e hatóság a városházának jelenlegi helyén meghagyása mellett van s felette költségesnek tartja a Városház-utca és Kigyó-tér között tervezett utcaáttörést; ezek szerint előreláthatólag ujabb tervek előkészitésére kerül a sor.

A város részéről kidolgozott terv továbbá az *I. ker. Kelenföld*, Gellért-hegy, vasuti vonal, déli határ és Duna közé eső részének teljesen uj alapokra fektetett *szabályozási terve*. Ebben a belsőséghez részben közel eső, részben a központtól messze fekvő vidéket felölelő szabályozási tervben igyekszik a a város először megvalósitani a nagyobb területek egységes szabályozására nézve helyes elveket, amennyiben szakitva az eddig legnagyobbrészt követett eljárással, nemcsak a meglevő viszonyokkal számol s nemcsak a meglevő uthálózat korrekciójára szoritkozik, hanem a jövő fejlődést is kivánja szolgálni, sőt irányitani és ennek érdekében állapitja meg a szerves összefüggéseket feltüntető uthálózatot, a telkek értékének helyes arányát biztositó beépitési módot, gondoskodik a nagy és különböző városi vasuti vonalak számára megfelelő területről, a közegészség követelményeit igyekszik magában a szabályozási tervben kielégiteni és emellett a lehetőségig megvalósitja az adott helyzethez mérten a különleges feladatokat és a városesztetikát.

Ezek a szempontok a Kelenföld uj szabályozási tervében akként jutnak kifejezésre, hogy az uthálózat, mely eddig az egész városrészről a Ferenc József-hidra volt irányitva, a budai külső körut, tehát Villányi- és Verpeléti-ut irányában előbb-utóbb mégis csak a megépitendő uj Dunahid felé van központositva, a szabályozott terület különböző irányaiból és jelentősebb pontjairól ide vezetett, részben régi, részben uj utvonalak szerves rendszerével.

(Folytatjuk.)

szabályokban az a tartam veendő fel, mely az engedélyokmányban van megállapitva. A vasutak kezelésére a vasuti részvénytársaság nemcsak jogot nyer, de kötelezettséget is vállal. A tartam tehát legalább is az engedélyidő végéig állapitandó meg, de semmisem állja utját annak, hogy az később vagy bármikor meghosszabbittassék.

Az alapszabály 19. §-a, mely a részvényesek jogát a közgyülésen szabályozza, egy époly terhes, mint nézetem szerint felesleges intézkedést tartalmaz. Feljogosit ugyanis minden szavazatképes részvényest, hogy a társaság ügyeire vonatkozólag 15 nappal a közgyülés megtartása előtt inditványt tehessen. Ez egy elavult berendezés. Aki a mult évtizedeken át figyelemmel kisérte a főváros részvénytársasági közgyülések lefolyását, meggyőződhetett arról, hogy az ilyen inditványozási jog soha gyakorlati gyümölcsöt nem hozott, hanem igen gyakran a közgyüléseket meddő, gyakran elkeseredett üres szóharcok színhelyévé tette. Minden rendes közgyülésen napirendre tüzetik a társaság évi jelentése és mérlege és ennek alapján elég mód és alkalom nyujtatik birálatot gyakorolni és ezen előterjesztésekkel összefüggő inditványokat tenni.

Részvénytársasági közgyülésen nem kell alkalmat adni sem a kifelé való beszélésre, sem jogosulatlan magánérdekeknek a birálat formájába öltött előtérbe tolására.

Részvénytársasági közgyülés szabályszerü lefolyása az elnöki vezetéstől függ. Ámde ennek egyik feltétele az is, hogy az elnöknek az a jog biztositassék: az ülési fegyelmet a mértéket nem tartó vagy a köztekinteteket sértő felszólalásokat megakadályozni, a vitákat, ha azokat kimeritettnek tekinti, bezárni és a kérdések feletti szavazást saját belátása szerint elrendelni. A tervezet 20. §-a, mely a közgyülés vezetőjéről szól, hasonló intézkedést nem tartalmaz. Azért szükséges volna az idézett 20. §-t megfelelő értelemben kiegésziteni. Az elnöki jogositványokat a nemzetgyü és házszabályai szerint is lehet szabályozni.

Az alapszabály 45. §-a intézkedik tartalékalap létesitéséről. Ennek rendeltetése rendkivüli veszteségek fedezése lévén, tőketartalék jellegével bir. Helyesen veszi kilátásba az alapszabály 38. §-a, hogy a dotálás nem képez üzleti kiadást, hanem az évi nyereségből vétetik. Ez az eljárás az adótörvénynek megfelel.

Ámde villamos vasutaknál különleges tartalékról is kell gondoskodni, amely a gép- és kocsiujitás terhének részbeni viselésére alkalmas. Ez az u. n. leirási vagy megujitási tartalék. A dotálás a rendes üzleti költségek közé sorolható, s ez adótörvény szempontjából adómentes. Elegendő volna az alapszabályban meghatározni, hogy az igazgatóság tartozik évenként megfelelő összeget e célra a kiadások közé felvenni.

Mindazon vállalatoknál, s különösen vasutaknál, amelyek háramlás tárgyát képezik, a tulajdonképeni befektetési tőke a háramlás következtében a vállalkozó részvénytársaság részére veszendőbe megy. Ezt a körülményt kétféle módon lehet ellensulyozni.

Az egyik az, hogy külön a tartalékolások segélyével, egy a befektetési tőkével felérő külön tőke gyüjtetik össze. Ez a háramlást ellensulyozza. Ez a mód kevésbbé szokásos és nem ajánlatos.

Ellenben a szokásoknak, de a főváros különleges érdekeinek megfelelne a részvények sorsolás utjáni kvótaszerü beváltása. Sorsolás esetén a névérték kifizettetik s a bevont részvény helyébe egy élvezeti jegy adatik ki. Az élvezeti jegyet azonban nem szabad oly alapon kiadni, mint az a beváltott vasutak részvénytársaságainál történt. Ott ugyanis kettős jog füződött az élvezeti jegyhez: 1. a felülosztalék további élevezete, 2. aránylagos rész a vagyonban. A főváros érdekei szempontjából csak oly élvezeti jegyet szabad kiadni, mely a felülosztalékra jogosit, de vagyoni jogokat nem nyujt. Ez az eljárás a kereskedelmi törvény szempontjából nem vehető kifogás alá.

Az alapszabály 7. §-a a társaság alaptőkéjét 500 millió koronában állapitotta meg. A bizottság, amely az alaptőkét meghatározta, bölcs mérséklettel járt el, amidőn a készpénztőkét $^2/_5$ résszel, a társaságba hozott betétet a tőke $^3/_5$ részével vette számittásba.

Ezek a számok azonban korántsem tükrözik vissza azt az anyagi jelentőséget, amellyel az uj vállalat a főváros szempontjából bir. Mert ennél az összefüggést a főváros egész gazdasági politikájával kell figyelembe venni. Anélkül, hogy bármely konjunkturális becslésbe bocsájtkoznám, csak azon nézetemet hangoztatom, hogy ez lesz fejlődési képessége folytán a főváros legértékesebb vállalkozása és vagyoni értéke. Fontos alkatrészét fogja képezni a nemzeti vagyonnak is. De tulmegy az anyagi értéken annak politikai jelentősége, mert ezt az alkotást a legnagyobb nehézségek közepette hozta létre a Keresztény Községi Párt, melynél fontosabbat és maradandóbb becsüt a megelőzött évtizedes szabadelvü gazdasáági politika egyáltalán fel nem mutathat.

Az ily intézményt, vagy az a feletti rendelkezést kézből adni nem szabad.

Megelégedéssel olvastam ezért a *Nemzeti Ujság* cikkét (256. sz.), melyet „A belga tröszt ajánlata a villamos vasutak átvételére" cim alatt közölt. A cikk tárgyilagos birálatban utal ennek veszélyességére, s azt erélyesen visszautasitja. Én azt hiszem, hogy az uj társaság a kezdet nehézségeit gyorsan fogja leküzdeni és a szükséges épitési tőkét nem kell külföldön keresni azt a hazában is lehet beszerezni.

Ha a főváros a vállalatot kézből adja, azt csak évtizedek multán ujabbi sulyos küzdelmek és nagy anyagi áldozatokkal fogja visszaszerezhetni és megcsonkitja eszközeit, melyekre a főváros fejlesztésére, de saját háztartásának egyensulyba tartáására is mellőzhetetlenül **szükége van.**

Az ÚJ BUDAPEST interpellációs könyve

Mi történik a Néparéna kulisszái mögött?

A vurstliban játszik nyaranta a gyermekek és a kisebb igényü publikum szórakoztatására a Néparéna, mely rövid fennállása óta éppen elég bajt és gondot okozott a hatóságnak. 1919-ben az arénát versenytárgyalás utján Morgenroth Károlynak, a népszerü Jancsi bohócnak adták bérbe, aki társat vett maga mellé egy Schmidt Mihály nevü ötödrangu vidéki cirkuszigazgató személyében. Hogy-hogy nem történt — tessék a Jancsit megkérdezni — Jancsi csak két évig volt a Néparéna igazgatója és társtulajdonosa, az elmult évben Schmidt Mihálynak sikerült megszabadulnia tőle. Jancsi, aki a maga ura volt, ujra alkalmazott lett és most nyaranta a Fővárosi Cirkuszban prodkuálja magát.

Schmidt jó összeköttetéseivel elérte, hogy a főváros ráirta a Jancsi-féle szerződést és ma az a helyzet, hogy Schmidt a Néparéna egyeduralkodója. Ebbeli minőségében civillistája valóban fejedelmi: délután 3-tól este 10-ig tart a nyári idény alatt előadásokat, naponta hármat, négyet, vasárnap ötöt-hatot, kevés kiadással és nagy bevétellel. Hogy milyen a müsora, arról jobb nem beszélni, csak két számra hivjuk fel a figyelmet: miközben az igazgató ur az őt aggódva figyelő karmester dirigálta zenére lovát táncléptében járatja, a direktorné, Carmen-kosztümben a ló mellett a porondon táncolt. . . Viszont külön szám ebben a családi arénában a direktor kisleánya, egy bájos 6—8 éves apróság, aki száguldó lovon csinál nyaktörő mutatványokat. . .

Ez a rovat szük arra, hogy részletesen foglalkozzunk Schmidt ur dolgaival és ezért a következő interpellációt vagyunk bátrak röviden a polgármester urhoz intézni:

1. Tudja-e a polgármester ur, hogy a Schmidt-féle arénában gyermekprodukciók is vannak, az erre vonatkozó hatósági rendelkezések semmibevevésével?

2. Tudja-e a polgármester ur, hogy a Schmidt-féle Néparénában folytatólagos előadások vannak anélkül, hogy az igazgatóság a helyiség kellő szellőztetéséről az erre vonatkozó rendeletek értelmében gondoskodna?

3. Tudja-e a polgármester ur, hogy a Néparéna, azon a cimen, hogy a vurstlihoz tartozik, csupán öt százalék vigalmi adót fizet, holott olyan produkciókat mutat be, amelyek a vigalmi adóról szóló szabályrendelet értelmében tiz százalékos vigalmi adó alá tartoznának?

4. Hajlandó-e a polgármester ur intézkedni, hogy ezek az anomáliák a Néparéna tavaszi megnyitása alkalmával kiküszöböltessenek, hogy a Néparéna igazgatósága az alatt az egy rövidke esztendő alatt, ameddig szerződése még tart, a rendeletek és jogszabályok megtartására kényszerittessék?

Emléktáblákat a budai erdőkbe!

A budai erdők történelmi nevezetességei
Kénes melegvizforrások a Zugligetben

A székesfővárost környező erdőkben — a fővárosnak majd kétezer hold kiterjedésü erdeje van — és azok közvetlen környékén Magyarország történetének kimagasló eseményei játszódtak le.

A mai *Szép Juhászné* vendéglő táján verték szét a Budavárát ostromló csapatok magyar elővédjei a vár felmentésére küldött török csapatokat. A mai *Ferenchalmán* a fővárosi erdő szélén ismételten megütköztek a várat ostromló magyar csapatok a várban levő törökök segitségére küldött seregekkel. A *kishárshegyi erdő* tövén levő *Kuruclesben* (a mai Kuruclesiuton) rejtőztek II. Rákóczi Ferenc csapatai, akik rajtaütéssel akarták elfoglalni Budavárát. A mai *Szép Juhászné* mellett állott az egyetlen magyar eredetü szerzetesrendnek a *Pálosoknak* a kolostora, amely rendnek visszatelepitésére jegyzett legutóbb a törvényhatósági bizottság inditványkönyvébe javaslatot *Haller* István. Ennek a kolostornak kötelékébe tartozott *Báthory* László, aki először forditotta magyarra a bibliát és irta meg a szentek életét. Itt őrizték *Remete szent Pál* testét, amelyet *Nagy Lajos* király velencei hadjárata alkalmából hozott el és adományozott a pálosoknak. A kolostor ezen nagy királyunknak különben is kedvenc pihenőhelye volt.

A *Szép Ilona-vendéglő* helyén állott *Mátyás* édesanyjának, *Szilágyi Erzsébetnek* kőháza, a mai *Szarvas-vendéglő* mellett levő Laszlovszky-majorban volt 1849-ben *Görgey* főhadiszállása.

Ma ezek a helyek mind jel nélkül állanak. A kiránduló közönség nem is sejti, mennyire nevezetes rögöket tapos vasár- és ünnepnapi sétái alkalmával. A *Virányos-Kutvölgyi Gazdasági és Kulturális Egyesület* és a *Budahegyvidéki Társaskör* legutóbbi ülésén *Eperjessy* István dr. fővárosi fogalmazó javaslatára beadvánnyal fordult a tanácshoz, kérvén, hogy áldozzon a kegyeletnek és Buda történelmünk által megszentelt helyein *állitson föl emléktáblákat*, melyek néhány szóval megmagyarázzák a kirándulóknak a hely történelmi nevezetességeit.

Ugyanez a két egyesület, melynek agilitása közismert a csendes Budán, felfedezte, hogy a *Zugligetben több kénes meleg forrás van még most is működésben.* A kénes forrásokról a főváros könyvtárában levő régi leirások tesznek emlitést, de arról szemtanuk is meggyőződtek. A Zugligeti-ut mellett levő *Szarvas-vendéglő* helyén régebben fürdő állott és ott a *Leipniker-féle ingatlanon* pinceépités közben kénes melegviz tört föl. A *Zugligetben* a régi végállomás mellett levő domb oldalán volt egy melegforrás, amely földesuszamlás következtében eltünt. A régi leirások még egy meleg forrásról tesznek emlitést, a *Ferenchalmi-kápolnával* szemben levő ingatlanon. Azonban ez a meleg forrás is eltünt, ugy hogy csak ásatás utján lenne megtalálható. A fentnevezett két egyesület ugyancsak *Eperjessy* István dr. inditványára most azt kérte a tanácstól, hogy az ott nyaraló és állandóan ott lakó közönség kényelmére a melegvizforrásoknál uszodát állitson fel.

HIREK

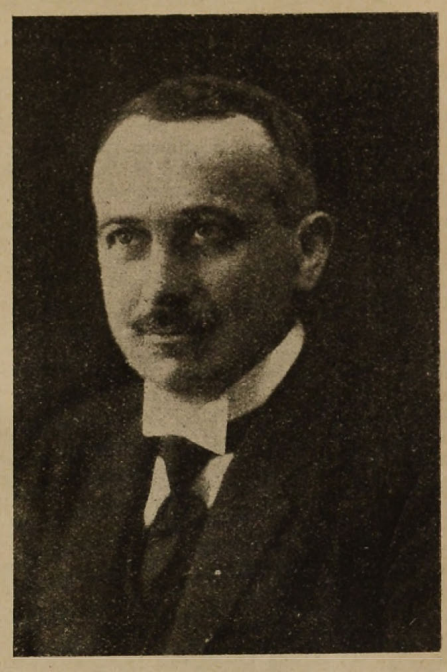

Buzsáki Rezső dr. †

Egy kedves, nagytehetségü ember szenderült jobblétre: meghalt *Buzsáki* Rezső dr. főjegyző, a pénzügyi osztály vezetőhelyettese. Kötelességünket véljük teljesiteni, mikor *Buzsáki* képmását bemutatjuk olvasóinknak.

Személyi hirek. *Sipőcz* Jenő dr. polgármester állapota annyira megjavult, hogy naponta sétakocsizást tehet és a jövő héten elfoglalja hivatalát. — Ugy volt, hogy *Rényi* Dezső alpolgármester, aki tudvalevőleg a villamos-részvénytársaság ügyvezető alelnöke lesz, nyugdijba vonul. Értesülünk, hogy *Rényi* egyelőre 6 hónapi szabadságot kér és csak azután dönt nyugdijazási kérelméről.

Drágasági pótlék a szaklapoknak. A Magyar Szaklapok Szindikátusa *Radványi* László dr. ügyvezető elnök vezetése mellett, teljes ülést tartott. A folyó ügyek elintézése után tárgyalták a szaklapoknak a papir és nyomdadrágaság következtében beállott válságát. A mult év április 16-án megállapitott minimális nyomtatvány-árszabást a Magyarországi Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete azóta 500%-kal emelte, a Pester Lloyd október havára további 23.8%-os drágulást mutatván ki, a nyomdaköltség ujabb emelése küszöbön van. A szaklapok előállitásához felhasználni szokott papir ára ugyanezen idő alatt, a Budapesti Papirnagykereskedők Szövetségének megállapitása szerint, átlag 466%-al drágult. Ezzel szemben a Magyar Szaklapok Szindikátusának kötelékéhez tartozó 146 szaklap előfizetési dija ugyanezen idő alatt átlag csupán 233%-al, hirdetési dija pedig átlag csupán 100%-kal emelkedett. *Barta* Manó, *Doby* Andor dr., *Halász* Ferenc, *Kálnoky* Henrik, *Török* J. Endre, *Móór* Jenő és *Vidacs* Gyula dr. hozzászólván a tárgyhoz, a teljes ülés elhatározta, hogy addig is, mig a szaklapok a napilapokkal karöltve előfizetési dijaik emelésében megállapodhatnak, előfizetőik belátásához fordulnak bizalommal, azoktól önként meghatározott összegü drágasági pótlékot kérve. Előfizetéseket ezentul a szaklapok csak egy negyedévre fogadnak el. Azoktól a hirdetőktől, kiknek hirdetési megbizása régebbi keletü, a szaklapok kiadói beleegyezést kérnek ahhoz, hogy a megrendelt hirdetés ára után méltányos felárat számlázhassanak. A jövőre nézve hirdetési megbizást a szaklapok kiadói csak azzal a feltétellel fogadnak el, hogy amennyiben a hirdetési megbizás ideje alatt a Magyarországi Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete, hivatalos lapjának, a „Nyomda és Rokonipar"-nak tanusága szerint a minimális nyomtatvány-árszabás tételeit emelné, ugy azonos százalékkal emelkedik a hirdetési dij is. A teljes ülésnek bemutatásra került az a levél, melyet a miniszterelnökség sajtóosztályának uj vezetője, *Angyán* Béla dr. min. tanácsos a hozzáintézett üdvözlő levélre, válaszkép *Gaál* Endre dr.-hoz a Szindikátus elnökéhez intézett, amely többek között a következőket tartalmazza: „Legyen szabad biztositanom a Méltóságod vezetése alatt álló Szindikátust, hogy teljes tudatában a szaksajtó jelentőségének minden rendelkezésre álló eszközt örömmel fogok igénybe venni, hogy a szaksajtót a mai sulyos körülmények között fontos hivatásának betöltésében támogassam." Az ülés befejezésekép *Klug* Emil dr. „Az Adó" nevü szaklap főszerkesztője, tartott tanulságos előadást azokról a sulyos terhekről, melyeket a szaklapok kiadóira nézve az ujabb adótörvények jelentenek.

A Magyar Mezőgazdák Szövetkezte most tartotta rendes évi közgyülését, amelyen *Somssich* László gróf arra kérte a tagokat, hogy a mostani pénzhullámzás közepette lehetőleg ne vegyék tulsok ideig igénybe a szövetkezet által nyujtott hitelt. Majd megemlitette a szövetkezet által létesitett különböző vállalatok jelentős üzleteredményeit.

A Pesti Magyar Kereskedelmi Bank most tartott rendkivüli közgyülése elhatározta a bank alaptőkéjének 150 millió koronáról 200 millió koronára való felemelését. Az ujonnan kibocsátandó 50.000 darabra a régi részvényeseknek van elővételi joguk 3 régi részvény alapján egy ujra 10.000 koronáért minden illeték- és költségtől mentesen. Az elővételi jog november 16-tól 25-ig bezárólag gyakorolható 5000 K egyidejü lefizetése mellett, mig a második 5000 K részlet ez évi december 31-ig bezárólag fizetendő be.

A Budapesti Takarék- és Vásárpénztár R.-T. közgyülése az intézeti alaptőkét 120 millió koronára emelte fel. Befizetés december 1-től 10-ig.

A Futura alapitásának harmadik évfordulója alkalmából alaptőkéjét 150 millió koronára emelei fel és e célból 17-ére rendkivüli közgyülést hivott össze.

A Magyar Általános Kőszénbánya R.-T. igazgatósága minap tartott ülésében elhatározta, hogy november 25-ére rendkivüli közgyülést hiv egybe, amelynek javasolni fogja, hogy 62.000 darab uj részvény kibocsátása által a társulati alaptőkét 48.4 millió K-ra emelje fel akként, hogy minden 2 (kettő) darab részvényre egy uj, 1923. szelvénnyel biró részvény adassék 10.000 korona áron költségmentesen, a fenmaradó 2000 darab részvény pedig a francia részvényesekkel legutóbb Párisban kötött megállapodásból kifolyólag a francia részvényeseknek engedtessék át a háboru alatt kormánytilalom következtében be nem váltott részvénykövetelésükből támasztott igényeik részben való kielégitésére. A társulat üzemeinek fejlesztése, valamint ipari érdekeltségeinek nagyméretü pénzszükséglete indokolják az ujabb tőke beszerzését. Az alapszabályokban biztositott elővételi jogon tulmenően a társulat az összes uj részvényeket ezuttal a régi részvényeseknek engedi át.

A Magyar Általános Hitelbank igazgatósága elhatározta, hogy a november 25-ére egybehivandó rendkivüli közgyülésen az alaptőkének 280 millió koronáról 350 ezer részvény kibocsátásával 420 millió koronára emelését fogja inditványozni. A kibocsátásra kerülő összes részvényeket az eddigi részvényeseknek ajánlják fel. Az alaptőkeemelés sikeres keresztülvitele egy nemzetközi konzorcium által biztositva van olyképen, hogy az esetleg szabaddá váló részvények elsőrendü tőkepénzes kezekben nyernek elhelyezést. Minthogy a Magyar Hitelt jelenleg 8000 korona körül jegyzik, a mostani tőkeemelésnél a részvények átvételi árfolyama olyan magas lehet, hogy a 140 millió korona uj kibocsátásu részvény körülbelül másfélmilliárdnyi uj tőke beszerzését eredményezheti.

Raguza hercege uralja a Városi Szinház jövő heti műsorát. *Petrász* Sári hóditó egyénisége, *Tisza* Karola boszorkányos táncai, *Sziklai* József ezer ötlete, pompás humora, *Boross* Géza és *Horti* Sándor kacagtató mókái, *Szentmihályi* az Operaház hőstenorjának szárnyaló tenorja óriási sikert hoznak a mulatságos, fordulatos operettnek, mely hétfőn, szerdán, csütörtökön, szombaton és a következő hétfőn van műsoron. Pénteken a változatos operamüsor *Clement* Károly nagysikerü operájával, a *Trilbyvel* gazdagodik, a tavalyi bemutató kitünő szereposztásával, amelynek főerősségei *Aquila Adler* Adelina, *Kálmán* Oszkár, *Somló, Pusztai, Palotai* és *Pázmán*. Kedden a *Faust, Aquila Adler* Adelinával, vasárnap délután a *Hamburgi menyasszony*, este pedig a nagysikerü *Fra Diavolo* folytatja sorozatát.

„A bajadér" minden este. Kálmán Imre uj operettje, amint az külföldi sikerei után előrelátható volt, a Király-Szinházban is mindenkit magával ragadó sikert aratott. A látványosságnak is elsőrangu darab e hét minden estéjén szinre kerül, Fedák Sárival, Honthy Hannával, Rátkaival, Nádorral, Latabárral, Vágóval, Ihásszal és Siró Annával a főszerepekben. Vasárnap délután a „János vitéz" kerül szinre 3 órakor, mérsékelt helyárak mellett.

Csehov remekműve, a Három nővér kedden az ismert nagyszerü szereposztásban kerül szinre a *Vigszinházban*. Eddig minden előadását utolsó helyig telt nézőtér előtt tartották meg.

„A Kékszakáll nyolcadik felesége" változatlanul a legnagyobb érdeklődés középpontjában áll. A Belvárosi Szinház összes e heti előadásaira szóló jegyek már elkeltek.

„Az égi és földi szerelem" ötször kerül szinre ezen a héten a Magyar Szinházban: hétfőn, kedden, csütörtökön, pénteken és vasárnap este. Molnár Ferenc paratlan sikerü drámájában, melyre állandóan egy héttel előre kelnek el az összes jegyek. Darvas Lili, Báthory Géza, Péchy Blanka, Törzs, Stella, Körmendy, Toronyi és Dávid a főszereplők. Szerdán és szombaton a rendkivül mulatságos „Gretchen"-t adják Gaál Franciskával és Urayval a főszerepekben. Vasárnap délután „A pupos Boldizsár" előadását ismétlik 3 órakor, mérsékelt helyárak mellett.

„A bajadér" második és harmadik előadásán megismétlődött az a mindenkit magával ragadó siker, amellyel a közönség *Kálmán* Imre immár világhirü darabját fogadta. Az egyes felvonások kezdetén, a függöny felgördültekor percekig tapsoltak a Király Szinház látványosságszámbamenő fényes kiállitását. Az ünneplés az egész előadás alatt folytatódott, a felvonások végén pedig számtalanszor kitapsolták a szerzőt, Fedák Sárit, Honthy Hannát, Rátkait, Nádort, Latabárt, Vágót, Ihászt, Raskót és Siró Annát.

„A kékszakáll nyolcadik felesége" minden este. Bavoir mulatságos és szellemes vigjátéka, mely állandóan táblás házakat vonz, minden este szinre kerül a héten a Belvárosi Szinházban, Somlayval, Titkos Ilonával, Harsányival, Bérczyvel és a vendég Molnárral a vezető szerepekben. Vasárnap délután 3 órakor rendes esti helyárakkal „A gazdag lány" szerepel a játékrenden.

„Szép Heléna" sikere. Offenbach örökszép operettje, „Szép Heléna", Blaha Lujza-szinházi második és harmadik előadása is a legnagyobb siker jegyében folyt le. A festői kiállitás, a gyönyörü uj ruhák, továbbá a pompás balett felejthetetlen látványt nyujtottak. A szereplők közül az eszményien szép Péchy Erzsit, a kedves és temperamentumos Vaály Ilonát, a mulatságos Rozsnyai Ilonát, a szépen éneklő Lászlót, a pompás kómikus triász tagjait: Szirmait, Tamást és Fülöpöt, továbbá Rottot, Verebest, Raskó Babát és Dobrovics Máriát számtalanszor kitapsolták. A nagyszerü operett előadásait e hét minden estéjén megismétlik, mig vasárnap délután az állandóan telt házakat vonzó „Lili bárónő"-t játsszák, 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Vigszinház e hetének eseménye „A csábító" szombati bemutatója lesz, amely iránt párját ritkitó érdeklődés nyilvánul a közönség legszélesebb rétegeiben. A szenzációs ujdonság bemutatójáig a „Cserebere", „Három nővér" és a „Taifun" váltakoznak. Vasárnap délután a „Tolvaj"-t adják.

Siró és nevető királykisasszony, Szeretlek, Első osztály cimü nagysikerü darabok, a kitünő és mulatságos tréfák és a kiváló magánszámok e héten minden este szinre kerülnek az Andrássy-uti Szinházban a bemutató kitünő szereplőivel. Ugyanezt a műsort ismétlik vasárnap délután is mérsékelt helyárakkal, 3 és fél órai kezdettel.

KÖZGAZDASÁG

A Kőszénbánya- és Téglagyártársulat Pesten („Drasche") alaptőkéjét 9,000.000 koronáról 15,000.000 koronára emelte.

Az Union des Usines et des Exploitations Forestiéres de Nasic az 1921/22. üzletévre 2 svájci frankot állapitott meg osztalékul. A hivatalos hirdetmény értelmében a szelvényeket november 15-től kezdődően a Banque de Paris et des Pays-Bas genfi fiókja és a Hazai Bank R.-T. budapesti főpénztára váltja be.

A Telefongyár Részvénytársaság alaptőkéjét 15,000.000 koronáról 20,000.000 koronára emeli. A régi részvényesek négy részvényre 1 ujat kapnak, 4500 koronáért telquel. A fönmaradó 6250 darab uj részvényt a társaság régi és uj külföldi érdekeltségei veszik át magasabb áron, több évi zárolás mellett.

Szimon István Rt. ezidei közgyülése elhatározta, hogy a vállalat eddigi 2,500.000 koronás alaptőkéjét 20,000.000 koronára emeli föl.

Magyar Ruggyantaárugyár Részvénytársaság. A közgyülés felhatalmazása alapján az igazgatóság elhatározta, hogy a társaság tárcájában maradt 50.000 darab részvényt teljes egészében a régi részvényeseknek 5:1 arányban 3500 koronás árfolyamon ajánlja fel. Az uj részvények az 1922. üzletév nyereségében a régi részvényekkel egyenlően részesednek. A vállalat üzletmenete kielégitő és valószinü, hogy az idei osztalék a tavalyi osztaléknál lényegesen magasabb lesz.

Pesti Viktória Gőzmalom. Az 54. rendes közgyülés jóváhagyta 40.000 darab uj részvénynek 5000 koronás árfolyamon való kibocsátását; ezek közül 36.000 drb a részvényeseknek 5:3 arányban (befizetendő az Angol-Osztrák Banknál 50% legkésőbb 1922 november 23-áig, 50% legkésőbb 1922 december 15-éig) biztosittatik, mig a többi 4000 darab ellenértéke a Victoria-konszernhez tartozó vidéki malmok idegen kézen levő részvényeinek megszerzésére, illetve a vidéki malomrészvények tárcaállományának kiegészitésére forditandó. A Victoria-malom alaptőkéje 50, tartalékalapja pedig 300 millióra emelkedik; a Victoria-malom érdekeltségéhez tartozó magyarországi vidéki malmok alaptőkéiket és tartalékalapjaikat összesen 335 millió koronára emelik.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Társszerkesztő: FABRITZKY ANTAL.

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:

„HARMATVIZ"

Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

„JUSTRAM" izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

Budapesti KARÁCSONYI VÁSÁR a Vigadóban
DECEMBER 14—24-ig.
Helyek kiutalása a jelentkezés sorrendjében a rendező-bizottságnál a Művészeti és Kiállitási Részvénytársaságnál (VI., Vilmos császár-út 43. Telefon: 115—61) történik.

Budapesti Takarék- és Vásárpénztár
Részvénytársaság
Budapest székesfőváros alapitása
IX. ker., Soroksári-ut 58. sz.
Telefon: József 39-66.
Vágóállat bizományi eladása. Bankügyletek.

EMKE-PINCE étterem
A műsor előtt és után GUTTENBERG művészi zenekarának hangversenye. ◆ Záróra 2 órakor.

PARISIEN GRILL a „Blaha Lujza szinház" épületében.
VI., Szerecsen-utca 35. ◆ Telefonszám: 120—77.
A szenzációs novemberi nagy műsor keretében továbbra is föllépnek:
The negro Harmonie Four and Aboie Mitschell
világhirü néger énekesek

Andrássy-ut 25. FAUN Opera-pincében
Ide süss! Mihály István és Grósz Alfréd énekes és táncos pesti mókasorozata.
Fellépnek benne: Della Donna Eugénia, Bánhidy Ilona, Takács Klári, Kertész Hedda, Kőváry Gyula, Bársony Dóra, Pázmánné, Virágh Jenő, Lénárd Béla, Szentiványi Kálmán, stb. stb.

TELEFON: JÓZSEF 21—16. TABARIN BUDAPEST, VIII, RÁKÓCZI-UT 63.
Az oktoberi műsor minden száma csupa ujdonság, csupa sláger.
Elly és Ully excentric táncospár. — Garrett King of trüc Dance. — Először Budapesten a világhirü 5 Rotheneck's ikariai játékok. — The Boorleys stepp-táncosok. — Tamás Benő. — Fehér kettős, ezenkivül még 30 elsőrangu szám. — Steiner Simi művész-zenekara. Elsőrangu meleg konyha. Kezdete 1/2 10 órakor.

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
Minden este fél 8 órakor a kitünő novemberi varietémüsor
és Magyar Erzsi vendégfelléptével Aranymadár Harmath-Zerkovitz nagysik. operettje

Fővárosi Orfeum Pavillon-Mascotte
Nagymező-utca 17. Telefon: 17—97
Harry és Ödet Selman világhirü néger ének- és tánckettős, valamint a szenzációs varieté-müsor.
Kezdete 10 órakor.

Nagy Endre kabaréja
a Gresham-palotában, V., Ferencz József-tér.
Naponta este 9 órakor
a szenzációs uj műsor.

Városházi Almanach
Budapest Székesfőváros hivatalos cimtárával.
Szerkeszti: Dr. Doby Andor
Megjelenik december havában.
Hirdetéseket felvesz és előjegyzéseket elfogad a kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. I. 1.
Hivatalos órák: d. u. 3—5-ig. • Telefon: 63—10.

II. évfolyam Budapest, 1922 november 29 40. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden héten ✦ Előfizetési ára: Egész évre 960 K ✦ Félévre 480 K ✦ Negyedévre 240 K ✦ Egyes szám ára 20 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

A keresztény irányzat és a székesfőváros

Irta: SIPŐCZ JENŐ dr., polgármester

Három év telt el azóta, hogy a keresztény és nemzeti gondolat jegyében megindult nemzeti ujjászületés a kormányhatalmat a kezébe vette. A székesfőváros ugyancsak 1920 nyorán, az akkor megtartott törvényhatósági választáson fejezte ki akaratát, de megnyilvánulása lesujtó ítélet volt a radikális és forradalmi irányzatok felett. Mindenki a keresztény és nemzeti gondolat teremtő erejétől várta a háboru, a forradalmak és a békeszerződés által a végsőkig lesujtott és megalázott nemzet talpraállitását.

Tekintsünk vissza erre a lefolyt közel három esztendőre. Az első időket a közvetlenül megelőzőleg lefolyt forradalmi rombolás szomoru emlékeinek eltakaritása vette igénybe. Leirhatatlanul szomoru volt ez az örökség, melyet a két, ugynevezett forradalom hagyott hátra a fővárosban. A romboló szellem végzetes és csaknem helyrehozhatatlan károkat okozott az anyagiakban és szellemiekben egyaránt. A lelkiismeretlen gazdálkodás, a meglevő javak esztelen tékozlása városunk háztartását alapjaiban renditette meg. Ehhez járult még a teljes felfordulás közben bekövetkezett ellenséges megszállás, mely sikerrel fejezte be azt, amit a forradalmak megkezdtek.

A foradalom nem kimélte meg a lelkeket se. Nagyon sokan voltak a tisztviselők és a tanszemélyzet körében, akik odaálltak a pusztitók mellé, megmételeyezve kartársaik és a gondjaikra bizott ifjuság lelkét. Csak természetes ezek után, hogy a keresztény és nemzeti gondolat uralomra jutása után első feladatának tartotta a leszámolást ezzel a szellemmel és a város ügyeinek intézését olyan férfiakra bizta, akiktől ez a szellem teljesen távol állott és akik kezeskedni tudtak arról, hogy a lefolyt gyászos események nem fognak megismétlődni.

Ez után következett a székesfőváros pénzügyi viszonyainak rendezése. Annak, aki egy milliós nagyváros háztartásának viszonyaival nem ismerős, fogalma sem lehet arról, milyen feladat volt erre vállalkozni. De elmondhatjuk, hogy ez a kivihetetlennek látszó dolog is, — egy kivétellel, amire még visszatérünk, — sikerült és kölcsön felvétele, minden deficit nélkül tudtuk vezetni városunk pénzügyeit.

Bár ellenfeleink gyakran vádolnak bennünket az alkotások hiányával, mégis büszkeséggel mutathatunk rá sok olyan dologra, amit az ország rettenetes gazdasági helyzete ellenére és minden emberi érzést megcsufoló békeszerződés által teremtett helyzetben el tudtunk végezni. Igy sikerült rendbehozni utcáinknak a háboru és a forradalmak alatt egyáltalán soha nem javitott burkolatát; megoldottuk a kulturális feladatok egész sorát, ugy, hogy oktatásunk ma már semmiféle nehézséggel nem küzd és remélhetőleg többé nem fog bekövetkezni az a helyzet, hogy télen iskoláinkat be kelljen zárni. Közoktatásunk menete felett ma már a közigazgatási bizottság által választott iskolaszékek gyakorolják az ellenőrzést, ugy, hogy e téren a normális viszonyok helyreálltak.

Közélelmezésünk terén sikerült biztositani a legnehezebb körülmények között a székesfőváros lakosságának az elsőrendü élelmiszerekkel való zavartalan ellatását és üzemeink törekvése állandóan arra irányul, hogy a piaci árakat mérsékelje. Közjótékonysági osztályunk nagy tevékenységet fejt ki oly irányban, hogy az inséges osztályok helyzetén a társadalom áldozatkészségének bevonásával minél többet tudjon enyhiteni.

A vizvezetéki és világitási ügyosztály állandóan és a legnehezebb viszonyok között is biztositani tudta azt, hogy a főváros közönségének vizzel való ellátása és a gáz-, valamint villamos áramszolgáltatás terén semmi fennakadás nem volt, egyidejüleg pedig a vizszolgáltatási terhek arányosabb megosztásának elérése céljából gondoskodik arról, hogy minden ház vizmérő órával legyen felszerelve. A városgazdasági ügyosztály nagy tervekkel foglalkozik, amelyek alkalmasak lesznek arra, hogy a fővárost igazi nagyvárossá tegyék és vonzóerővel birhasson Nyugat-Európa utazóközönsége előtt is.

Pozitiv alkotásaink között azonban a legjelentősebb helyet foglalja el a közlekedési vállalatoknak a főváros által való átvétele. Meggyőződésem az, hogy a székesfőváros által alapitott részvénytársaság a legalkalmasabb megoldása ennek a fontos kérdésnek s ez uton kiküszöbölhetők lesznek azok a nehézségek, amelyek az utóbbi években felmerültek. Jelentősége azonban főleg abban van, hogy ily módon a legjobban tudunk gondoskodni arról, hogy a közlekedést az egyre növekedő igényeknek megfelelően fejleszteni képesek legyünk.

Az alkotó munkához sorolhatom még és pedig nézetem szerint teljes joggal, a székesfővárost terhelő külföldi adósságok kérdésének megoldását. Minden igyekezetünk azon van, hogy ezt az igen sulyos kérdést, — melynek felelőssége nem a keresztény és nemzeti irányzatot terheli, — oly módon legyünk képesek megoldani, hogy városunk létérdekei veszélyeztetve ne legyenek. Rendkivüli és talán egész Európában példátlanul álló terhet képviselnek ma ezek a külföldi adósságok és polgárságunk talán hosszu időre sulyos megterhelését leszünk kénytelenek vállalni, abonban meg vagyok arról győződve, hogy a jelenlegi viszonyok között, a békeszerződések által teremtett kényszerhelyzetben is meg fogjuk találni a megfelelő megoldást, mely a főváros vagyona liquidálását kizárja.

Mindezt összefoglalva, azt hiszem, a tárgyilagos kritikának is el kell ismernie azt, hogy ez a korszak az épités korszaka volt, — az ujjáépités korszaka, amelynek azonban előbb a romokat kell eltakaritania. Mikor 1918 őszén és 1919 tavaszán országunk omlott össze, természetes az, hogy az események nem maradhattak hatás nélkül az ország fővárosára sem, (és bizonyos az, hogy kritikát azoktól, akik ebben az összeomlásban bünösök, nem fogadhatunk el.) Mi vállaltuk az ujjáépités munkáját, azt folytatjuk legjobb tudásunk és lelkiismeretünk szerint és meggyőződésem az, hogy sikerrel be is tudjuk fejezni.

Barde, a rideg — Alphand, a joviális

Francia hóditók a magyar gyarmaton — Látogatás a főváros külföldi hitelezőinél

Budapest székesfőváros háboru előtti francia kölcsöne, amely a mai valutáris differencia és az évek óta nem fizetett kamatok, *„intérêts arriérés“* folytán közel 80 milliárd magyar koronára emelkedett, sulyos gonddal terheli a főváros vezetőségét. A francia hitelezők megbizásából és képviseletében, mint ismeretes, a napokban Budapesten járt Mr. Charles *Alphand* és Mr. Marcel *Barde* s itt ugy a pénzügyminisztérium, mint a Pénzintézeti Központ és a főváros vezetőségével hosszas tanácskozásokat folytattak a sulyos probléma megoldása céljából. A tárgyalások, sajnos, nem vezettek eredményre, s kölcsönös megállapodás alapján december 14-én Párisban veszik fel ujra a megbeszélés fonalát, amikor, mindkét részről remélik, hogy az annyira kivánatos megoldást sikerülni fog megtalálniok.

Az *Uj Budapest* munkatársának alkalma volt többizben beszélgetést folytatni a francia megbizottakkal a Duna-palotában lévő lakásukon s a személyes érintkezés során nyert egyéni benyomásairól, valamint a kölcsön ügyében folytatott tárgyalások eddig ismeretlen részleteiről a következőkben számol be:

Amikor a francia pénzügyi megbizottak jövetelét jelző táviratmegérkezett Párisból a Városházára, a főváros idegenforgalmi hivatala sürgősen intézkedett, hogy a nagyfontosságu vendégek részére a lehető legkényelmesebb és legelőkelőbb szállást biztositsa. A Duna-palota, az elegáns Ritz-szálló vendégei két napon át másról sem beszéltek, mint arról, hogy olyan vendégek ékeznek a Hotelbe, akiknek jó vagy rosszkedvétől függ Budapest sorsa. A szálloda alkalmazottai, kezdve a portáson, a pincéreken, szobaasszonyokon és liftboyokon át az étterem Maitre d'Hotel-jéig valamennyien felkészültek a rettegett francia hatalmasságok fogadására. A negyedik emeleten, a dunaparti fronton két egymás mellett lévő gyönyörü szobát nyitottak részükre. A hatalmas, földig érő ablakok csiszolt üvegablakain át pompás panoráma tárul innen a néző elé, s mint az egyik szobapincér elmondotta, a franciák a rendelkezésükre álló kevés szabad idejük alatt gyakran merültek a nagyszerü kép szemléletébe. Nem lehetetlen, hogy e közben a diadalérzetnek gőgje dagasztotta keblüket és titokban arra gondoltak, hogy mindaz, ami itt fönséges elrendezésben lábaik előtt fekszik, a Duna széles, kigyózó csikja, a merészen ivelt hidak, a pompás palotasorok, a budai hegyek, mind mind az övék, csak a kezüket kell kinyujtaniok utánuk.

Amikor először kopogtattam a hotelben a francia urak fehér lakkozásu ajtaján, a szobaleány ijedten szaladt utánam s lelkendezve adta tudomásomra, hogy szigoru utasitása van a francia vendégektől, hogy senkinek sem szabad őket zavarni. Hosszas purparlé után a fehér bóbitás szobalánnyal annyit mégis sikerült elérnem, hogy névjegyemet bevitte hozzájuk. Kivánesian várakoztam a folyosón, hogy vajjon milyen eredménnyel jár kisérletem, amikor hirtelen felnyilt az ajtó s megjelent előttem egy középmagas, sovány, cvikkeres, simára borotvált, elegáns szmokingba öltözött 35—40 év körüli ur. Az orcsiptető csillogó üvegjén át acélosan hideg, fürkésző tekintetet vetett reám, mintha csak legtitkosabb gondolataimat akarta volna kitalálni, vagy rajtam akarta volna a főváros adósságait behajtani. Bemutatkoztam s kérdést intéztem hozzá a tárgyalásokra vonatkozóan. A szmokingos ur hamisitatlan párisi dialektusban, hideg udvariassággal közölte velem, hogy most nem állhatnak rendelkezésemre, mert mindketten vacsorára hivatalosak. Arra a kérésemre, hogy csak rövid néhány szóban vázolja a tárgyalások eddigi eredményét, fagyosan kijelentette, hogy a pillanat semmiképen sem alkalmas információk adására, hanem másnap este a hotel halljában készséggel tájékoztatnak a végleges eredményről. Távozóban a szobaleánytól tudtam meg, hogy a sovány, hidegtekintetü, csöppet sem gall tipusra emlékeztető ur Marcel *Barde* volt. Első benyomásom megéreztette velem, hogy a tárgyalás kimenetelétől nem sok jót várhatunk.

Másnap este természetesen már jókor elhelyezkedtem a szálló halljában. Félórai várakozás után egy magas, kövér, joviális külsejü, nagyon szerényen öltözött ur lépett a hallba, mögötte Marcel *Barde*, akinek közelségéből sejtettem, hogy a kövér ur csakis Charles *Alphand* lehet. Nem tévedtem. *Alphand* ur szivélyesen megrázta kezemet s elvezetett az étterem egyik sarkába, ahol ekkor már vacsorára gyülekeztek az estélyi ruhás hölgyek és szmokingos urak. Széles bőrdivánon foglaltunk helyet s a két francia ur, mintha csak engem akartak volna vallatni, közrefogott. Kéréseket nem kellett feladnom, *Alphand* ur különös, vékony hangján folyamatosan beszélt, minden hangsulyozás nélkül. A tárgyalások folyamán előterjesztett tervüket, hogy a főváros

adja el javait s azoknak árából fizesse ki tartozását, éppen olyan semmitmondóan adta elő, mintha csak arról beszélt volna, hogy holnap milyen időt remél. *Barde* ur az egész idő alatt társára szegezte tekintetét. Az volt az érzésem, hogy ellenőrzi s szuggesztiv uton igyekszik több erélyt és szigorúságot parancsolni szavaiba. Többször félbe is szakitotta s ilyenkor mindig valamely erélyesebb szóval helyesbitette kijelentését. Amikor *Alphand* arról beszélt, hogy a tárgyalások során a magyar kormány és a főváros megbizottainak teljes kompetenciájáról győződött meg, *Barde* hátradőlt a diványon s cigarettájából az ég felé fujta a füstöt. Általában a beszélgetés alatt mind tisztábban alakult ki előttem, hogy *Alphand* inkább a jószivü, megértő, tehát a békés, barátságos megegyezésre hajló tárgyaló fél, mig társa a megbizói érdekeinek védelmében minden eszközt jónak tartó, kérlelhetetlen hiteles. *Alphand*, ugy látszik, megérezte, milyen hatással volt reám *Barde* magatartása, mert több izben visszatért arra a kijelentésére, hogy ők *nem akarják kellemetlen helyzetbe hozni a főváros vezetőségét* s hajlandók bármiylen elfogadható megoldásba belemenni.

A beszélgetés végeztével Alphand szivélyes kézfogással bucsuzott tőlem, mig Barde hideg udvariassággal nyujtotta kezét. Kint az utca hidegje az arcomba csapott s arra gondoltam, hogy nem irigylem a decemberben Párisba utazó megbizottakat...

Pannonhalmai impressziók

Megérkezés: A főapátság mintaszerü fogatai röpitenek felfelé a magyar Sion ormára, tisztultabb légkörbe. Nagy köd ül a tájon, de a főmonostor udvarát süti a nap. Lefelé nem látunk semmit, csak ködfelhőt, de fölöttünk derülten ragyog a kék ég. Nem szimbólum ez?

Tisztelgés a főapátnál: Főuri külsőségektől megható-dott lélekkel várakozunk, a vagyont érő berendezéssel biró teremsor hatalmas urát várjuk, és mosolygó arcu, szivélyes hangu, jóságos tekintetü atyával találkozunk.

A főmonostor: Tatárral-törökkel, kuruccal-labanccal, vörössel-oláhval egyaránt dacoló hatalmas falaiból az egész magyar történelem levegője árad ki. Ősi keretben, régi szerkezetek között a legmodernebb belső felszerelés: vizvezeték, villanyvilágitás, centrálfütés, telefon stb.: mintha a korral lépésben haladó katolicizmust jelképezné.

Székesegyház: Kilencszáz év viharaival dacoló műemlék: stilustörténeti muzeum. Méltóságos kövei, nemes anyagu díszei, pompázó felszerelése, misztikus világitásu térhatása lenyügöznek.

Könyvtár: Művészi külsőben felbecsülhetetlen értékü szellemi és anyagi tartalom. A keresztény magyar kultura hatalmas bástyája, mely kilenc évszázad óta tárolja nemzetünk szellemi kincseit. Szinte csodával határos, hogy annyi világégés között sértetlenül fennmaradt.

Káptalanterem: Lelki megujulásunk szinhelye: Intrate toti, manete soli, exite novi! Teljesen, szivvel-lélekkel átengedjük magunkat az uj benyomásoknak, egyedül maradunk a világtól teljesen elzárva, hogy megujulva, megtisztulva térhessünk oda vissza.

Strommer Viktorin: A rendház perjele a lelki vezetőnk: filozófus. Nem a szivhez beszél, hanem az észhez, nem buzdit, hanem érvel, nem lelkesit: meggyőz.

Beszédtémák: Isten, bün, halál, itélet, pokol, mennyország, lelkiismeret, bánat, megtérés, önmegtagadás, lélcknemesités .... szinte kiaknázhatlan gondolatbányák, csak kell, hogy valaki a bányászlámpát jól tartsa előttünk. Szinte kevés a három nap arra, hogy eleget kiaknázhassunk belőlük.

Elmélkedés: A megütött húr hosszasan rezonál a lélekben. Pláne ha magánosan, szobánkba visszavonulva hallgatjuk annak utózöngését. Annyi uj gondolat kavarog az agyban, annyi elfelejtett eszme éled ujra a lélekben, hogy azt se tudjuk: az ujakat üdvözöljük-e előbb, vagy a régi ismeretségeket ujitsuk-e föl.

Lelki olvasmány: Annak, aki sok haszontalanságot összeolvasott már, az ujdonság ingerével hat egy komoly, léleknemesitő, örökéletü dolgokkal foglalkozó könyv. Aki hosszu időn át csak pocsolyából vagy talajvizből ivott, annak kétszeresen üditő a tiszta forrásviz.

Séta: Gyönyörü park a hegy oldalában, Boldogasszony kápolnája az egyik halomcsúcson, millenáris emlék a másikon. Az ember meghatódva jár, mert sohasem tudja: nem-e lép abba a lábnyomba, melyet István, első szent királyunk, Szent Gellért, Szent Imre, Asztrik, Mátyás király és a magyar történelem többi kiválóságai taposták bele a rugalmas magyar agyagba. A festői szépség gyönyörüségét jelentősen fokozza ezen tudat nagyszerüsége.

Refektórium: A legszebb keresztény demokrácia. Főapát és rendtag, perjel és klerikus, a tudós tanár és fiatal növendéke együtt, egyenlően és ugyanugy ellátva. Rangsor szerinti elhelyezkedés mellett is tudja itt a legutolsó, hogy lehet belőle szorgalommal és tehetséggel a legelső.

Társalgó: Napsütötte, barátságos terem, derüs hangulattal, a pihenő elmék fölött urrá lesz benne a kedély. De ez sincs tanulság nélkül! A krisztusi heroizmus élő példája egy-két boton járó, csontszúban sinylődő, lázban égő, csaknem halálra vált pap: aki mindezek dacára aranyos kedélyével elszórakoztatja az egész társaságot.

Befejező: A főapát misézik a cibóriumos főoltárnál, ő nyujtja át az élet végcélját a megtisztult lelkeknek. Majd szembefordulva beszélni kezd. Pannonhalma szelleme szól Budapesthez. A kilencszázéves ősapa az ifju unokához. A főmonostor tornyának kettős keresztjéből fénysugár vetődik a városházunk tornyán szerénykedő keresztre. Amint ott a dicső mult az izzó magyarságon és törhetetlen kereszténységen nyugszik, ugy Budapestet is nagygyá csak ez a kettős tényező teheti.

Bucsuzás: A három nap elröpült: hazahiv a kötelesség. Meghatott köszönőszavak hangzanak el, a tekintetek meghitten találkoznak, a kezek szorosan egymásba simulnak, az ajkak egy szót rebegnek: Viszontlátásra, viszontlátásra!

Petronius.

Az UJ BUDAPEST interpellációs könyve

A lokálok

— Prancsol pezsgőt, kremássan, — kérdik a Nagymező-utcai Piccadillyben, ha gyanutlanul bemégy egy feketére. Bort rendelni nem muszáj, de illik — harsogják feléd a Palace-kabaré szinpadáról. És a többi fényes és kevésbbé fényes mulató: a Pèle mèle, a Viktoria-szalon, az Intim Pálmakert, az Imperial Grill, ahol mindenütt nyuzott lányokat szolgálnak fel a rossz borok mellé a pesti éjszaka kéjsóvár lovagjainak.

A közmunkatanács legutóbbi ülésén Wolff Károly mutatott rá azokra az anomáliákra, amelyek ezeken a helyeken mindennaposak. Szük lépcsők, kanyargó kijáratok, zsufolt emeletsorok a jellemzői a pesti lokálok legtöbbjének és még egy: a kerületi előljáróság bánanytürelme. Az előljáróságok sehol sem türelmesebbek, mint a pesti lokáloknál, amelyek a szabályrendeletek felrugásával gyüjtik a gyönyörre éhes emberektől a pénzt halomba.

A következő kérdéseket vagyunk bátrak a polgármester, egyben a főkapitány urakhoz intézni:

Van-e tudomásuk arról, hogy a legtöbb lokálhelyiség tüzveszélyes?

Hajlandó-e a polgármester ur az összes belépődijas szórakozóhelyek ügyét az előljáróságok hatásköréből elvévén, a Tanács hatáskörébe utalni. (Ez a legfontosabb, mert Bárdi tanácsnok, Barczen főtanácsos és Pénzes tanácsos vaskeze képes csak itt rendet teremteni.)

Hajlandó-e a polgármester ur az összes efajta üzemek azonnal való felülvizsgálatát, függetlenül az előljárósági engedélyezésektől, azonnal elrendelni?

PIRK JÓZSEF örököse
DOTZAUER KÁROLY fegyver- és sportüzlete
Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 17. Telefon 136-82.

EMKE-PINCE étterem
A műsor előtt és után GUTTENBERG művészi zenekarának hangversenye. ◆ Záróra 2 órakor.

Budapesti KARÁCSONYI VÁSÁR a Vigadóban
DECEMBER 14—24-ig.
Helyek kiutalása a jelentkezés sorrendjében a rendező-bizottságnál a Művészeti és Kiállitási Részvénytársaságnál (VI., Vilmos császár-ut 48. Telefon: 115-61) történik.

TELEFON: JÓZSEF 21—16. TABARIN BUDAPEST, VIII. RÁKÓCZI-ÚT 63.
A szenzációs novemberi műsor!
Les Diamants, modain-táncok. — Kitty And Erik Lux, The Aristocrats of Dancing. — FRIDA & WILLI, a Bécsi walcerkirály. — Elfy & Mary Lorley, amerikai tánc-duett. — Laurent & Lamotte, excentrikus táncjelenet.
Elsőrangu meleg konyha. Kezdete pont 9 órakor.

A régi Pest
Budapest kövei

Irta: SALLAY ÁRPÁD dr. † 11

Egyik különleges pont a kelenföldi vasuti állomás, mely a jövőben jelentőségében csak nyerhet. Az ezen főutvonalak találkozásánál természetszerüleg adódó külsőköruti nagy avenue 120 m. szélesnek van felvéve, mely a hid teréül 270 m.-re szélesedik ki. A jelzett hidnak forgalmi bázisul felvétele azért indokolt, mert a budai külső körutnak a pesti oldalon a nagykörut felel meg, egészen természetes tehát, hogy a közraktárak másutt elhelyezése, vagy valamikép áthidalása után ennek a hidnak megépitésére kerül a sor. A kelenföldi pályaudvar meghagyása pedig azért indokolt, mert ez a Dunától délre és nyugatra eső egész országrésznek a fővárosban eddig is nagyon kifejlett vasuti első állomása, melyben igen nagy értékü berendezések fekszenek, melybe a Krisztinaváros belsejében már nemsoká fentartható Délivasut is kénytelen lesz teljesen áthelyeződni. A vasuti forgalom és a pályaudvar növekvő jelentőségéből következik a tervnek egy másik fővonása: az összekötő vasut vonalának bővitése számára kellő terület kihasitása a párhuzamos utakkal együtt, az uj vasuti hid megépitése folytán felszabaduló régi, 1873—76-ban épült vasuti hidnak a közuti forgalom számára biztositása annyival is inkább, mert ez a hidvonal a Hungária-körut végződésébe kapcsolható be.

A kelenföldi állomástól egyenesen a Dunára jelenleg is van tervezve utvonal; ennek tetemes kiszélesitése mutatkozik indokoltnak annálfogva, hogy itt a Csepelszigetre a jövőben áthidalás várható, a szigeten tervezett kereskedelmi kikötő miatt.

A főutvonal hálózata magától értetődőleg előnyös összeköttetést biztosit a szabályozott terület minden részéből s illetve az alsó határos községek felől a budai külsőkörut és a budai külsőségek felé is.

A mellékutcák hálózatánál nem volt már a tervezőnek szabad keze, itt a kialakult állapotot, s ennek folytán a régi szabályozási tervekben látható sivár kockás beosztási rendszert nem lehetett teljesen kiküszöbölni, mindazonáltal a terv törekszik itt is helyes változatosságot adni.

A városterv megtartja a régtől fogva ide tervezett téli kikötőt és az ettől északra a jövőbeli hid teréig levő területet állandó kiállitási területként kivánja felhasználni, mely egy a szomszédban elhelyezett parkkal bővitve nagyarányu kiállitások telepitésére is alkalmas lesz.

Nagyarányu park van tervezve a régi Átlós-ut mellett levő tó befoglalásával a Villányi-utra dülőleg, melynek látképét északon a Gellért-hegyre a Ménesi-utig felvitt parkban elhelyezhető nagyobb arányu középület (előreláthatólag templom és a mögötte már települt nagy női kolostor és tanintézet) zárná le. Ezenkivül vannak még főutvonalak metszésében parkok, játszóterek, squarek.

A szabályozott területre ezuttal megállapittatik a beépitési terv, mint korrektivuma az eddig rendszertelenül és helytelenül megállapitott s részben megvalósitott épitkezésnek s egyuttal kiegészitéseül a tárgyalás alatt álló épitésügyi szabályzatnak, melybe egyáltalán nem lehet oly részletes beépitési rendelkezéseket belevenni, mint az kivánatos; s általában helyesnek mutatkozik, hogy oly gyökeres és az eddigi sablontól eltérő szabályozásnál, mint amilyen a Kelenföld e részének szabályozása, a szabályozási tervvel egyidejüleg állapittatik meg a beépitési terv is.

A beépités a vidék felső részére zártsoru, teljes kihasználással épithető házakat tervez, a többi részen általában érvényesül az irányzat, hogy a bérkaszárnyák lehetőleg kiküszöböltessenek. S igy amellett, hogy érvényesülnek az uj épitésügyi szabályzattervezetnek az utcaszélességhez viszonyitott házmagassági rendelkezései, a szabályzatbeli rendelkezéseket meghaladólag is van gondoskodva az udvarhányad nagyobb mértékéről, az udvari meneteknek lényeges megröviditéséről, igy közös, belső nagy udvarok létesitéséről, melyek a külsőbb részekben összefüggő uthálózattal vannak egymáshoz füzve, ugy, hogy a házakhoz csak kisebb udvarterületek csatoltatnak tulajdonkép, még a nagyobb közös belső udvarrész egységes parkot és játszóteret ad: ezenfelül bőséges terület van kihagyva az 50%-os szabadonálló, valamint a teljesen álló lakóházépületek számára. A szabályozott terület délkeleti részén van gyárövezet kihasitva, melyre szintén a korlátolt magasságu és kiterjedésü épületek emelése volna kimondandó s mely igy mintájává lenne a balparton hagyott nagyobbterjedésü gyárövezet beépitési módjának.

A szabályozási terv megvalósitása érdekében szükséges lesz a hiányos irott jogszabályok pótlásául külön rendelkezéseket tenni, melyek segitségével a szabályozási teher a telkek értékemelkedése nyomán áthárul a telektulajdonosokra. A szabályozási terv még hatósági tárgyalás alatt áll.

A város abban a sorrendben, ahogy azt a szükséglet indokolja, egymásután átdolgozza az imént ismertetett elvek szerint a külsőbb városrészek szabályozási terveit s igy fog a részben még teljesen szabályzatlan jobbparti külségre vonatkozó tervek elkészitésével az egységes városterv helyesen kialakulni. Ezért mondtuk cikkünk elején, hogy egyáltalán nem baj, hogy a városterv még nincs meg teljesen.

A legujabb idők szabályozási müveletei közül még emlitenünk kell a nagyvasut terjeszkedése s igy az uj szénpályaudvarnak a VI. kerület Rákosi rendező-pályaudvartól nyugatra telepitése folytán szükségessé vált jelentékeny utcaszélesitéseket és utcaáttörést, melyek költségébe az államvasutakat bevonta a város; emlitenünk kell továbbá a lóversenytérnek a X. ker. Ligettelki-dülőbe a Kerepesi-utra dülőleg és az ügetőverseny-pályának ugyancsak a Kerepesi-utra dülőleg a VII. ker. Törökőr-dülőbe és Rákosfalva közelébe elhatározott, illetve az előbbire

Nem szabad megszüntetni a közmunkatanácsot!

A Tanács felterjesztése a miniszterelnökhöz — Keresztény és nemzeti szempontok teszik szükségessé a közmunkatanács fentartását és kiépitését — Országos városfejlesztési akció kiinduló pontja lesz a Közmunkák Tanácsa

Azon törekvések között, amelyek a bevált intézményeket mindenáron megváltoztatni akarják, nem utolsó helyet foglal el az a törekvés, mely a Fővárosi Közmunkák Tanácsának ez év végével való megszüntetését javasolja. A tuloldali lapok és szónokok állandó *Ceterum censeo-ja* a közmunkatanács eltörlése, holott keresztény és nemzeti szempontból ennek a nagyfontosságu intézménynek nem eltörlése, hanem kiépitése és az ország gazdasági vérkeringésébe való okszerü beállitása szükséges. Ezen véleményünkben megerősit bennünket a Fővárosi Közmunkák Tanácsának a tanács 1916—1922. évekről szóló működése. A felterjesztés a napokban jutott el *Bethlen* István gróf miniszterelnök kezeihez és közérdekü szolgálatot vélünk teljesiteni, mikor a Tanács működésének minden fázisára kiterjedő memorandumot — a sajtóban először — részletesen ismertetjük.

A memorandumot *Zielinski* Szilárd dr.-nak, a közmunkatanács európai koncepcióju elnökének bevezetése előzi meg. A bevezetés megállapitja, hogy *a háborus időszak nem az alkotás ideje* és a Fővárosi Közmunkák Tanácsa félszázados multjának megfelelő nagy alkotásokat ebben az időszakban nem végezhetett. A „népköztársasági" kormány csakugy megakadályozta a tanács működését, mint a proletárdiktatura, ugy hogy a Döbrentey-téri nemes stilusu palotában csak a diktatura megbukása után lehetett felvenni az alkotó munkát. Ez a munka is csak egyelőre tervezgetésben merül ki, azonban ez a tervezés, mely ma csak álomnak tetszik, záloga a főváros jövendő békés fejlődésének. A Tanács behatóan foglalkozik a székesfőváros szabályozási és rendezési tervének fokozatos fejlesztésével és fontos hivatást vél teljesiteni, amikor *az épitési tevékenység felvétele iránt* igyekszik eredményes munkásságot kifejteni.

Zielinski dr. előszava utal arra, hogy a nemzetgyülés az 1922. évi XVII. t.-c. 33. szakaszában a Fővárosi Közmunkák Tanácsa kérdésében törvényjavaslat előterjesztését rendelvén el, arra kéri a minisztériumot, hogy a *Közmunkatanács jelentése a nemzetgyülés részéről tárgyalás alá vétessék.*

A felterjesztés *Szabályozás* cimü fejezetében elsősorban a Kelenföld szabályozásával foglalkozik. A Tanács 28 évvel ezelőtt kidolgozott terve egyik alapteyezője volt e városrész nem remélt gyors és nagyarányu fejlődésének. A felterjesztés részletesen kifejti a Vérmezőnek városrendezési célokra való átengedése tárgyában a Tanács véleményét, amely megszüntetni kivánja azt az állapotot, hogy a Vérmező gyakorlóterül szolgáljon a katonák számára és megfelelő *parkszerü rendezéssel* kivánja kiemelni azt mai elszigeteltségéből. Nagy figyelmet szentel a felterjesztés az Isten-hegy szabályozásának, figyelemmel a Farkasréti villamos vasut meghosszabbitására, részletesen letárgyalja a Csatárka,- Pálvölgy- és Zöldmál-dülők szabályozását, a Hajcsár-ut környékének rendezését, az Alsórákosirétek-dülő szabályozási tervét, az Andrássy-ut meghosszabbitásának ügyét, a Nyugati-pályaudvar Kőbányai-uti szakaszon a ceglédi vasuti vonal megszüntetésének kérdését, a kereskedelmi kikötőhöz létesitendő főutat s a Gyáli-ut folytatásában Péteri községig létesitendő főutvonal szabályozási tervét.

A felterjesztés *Épitésügyi szabályzat* cimü fejezete azt az óriási jelentőségü munkát körvonalazza, amelyet a Tanács Budapest épitkezési ügyeinek hatósági kezelésében kifejt. A Várhegy nyugati lejtőjének különleges épitési módja, az épitésügyi szabályzat módositása a szinházakra vonatkozó rendelkezéseiben, az ipari telepek helyzete a főváros övezeti beosztásában, a dunai alsó rakpartokon a hajózási forgalom érdekében létesitendő épitmények épitési módja, de főleg az épitkezés előmozditásának megkönyitései voltak azok a programmpontok, amelyekben a Tanács működése a multban kulminált és a jövőben is kifejezésre fog jutni.

Külön fejezet illeti a *Szent-Margitsziget* problémáját. Utal a felterjesztés *Kertész* K. Róbert grandiózus tervére, a sziget nagyszabásu világfürdővé való kiképzésére vonatkozólag és azokra az elrendezési tervekre, amelyeket a Tanács mérnöki osztálya kidolgozott. Nagyfontosságuak e tekintetben azok az ásatások, amelyeket *Lux* Kálmán dr. műépitész végzett, melynek során sikerült feltárni a Szent-Margit gyógyfürdőtől délre elterülő kis erdőben a hajdani premontrei prépostság templomának maradványát. Az ásatások legérdekesebb részének bizonyult a Szent Domonkos-rendi apácakolostor 1913-ban abbahagyott feltárásának a folytatása, mely alkalommal napfényre kerültek a tulajdonképeni kolostor-négyszöghöz tartozó épületek, valamint a kolostor udvarának eddig még feltárva nem volt alapfalai. A Domonkos-rendi apácák zárdájából egyes a mult képét elevenen visszavarázsoló részt kiván életrehivni *Zielinski* Szilárd dr. alkotógéniusza és hozzá a premontrei-rendnek a szigeten volt, a XII. században épült templomát, — amikor a templom és a zárda a régmultban állt, *erős volt a hit és hatalmas az ország.* Álljon ismét régmult alakjában és legyen jelkép és záloga a jövendőnek.

A felterjesztés végső passzusában a Közmunkatanács multjával és jövőjével foglalkozik. Megállapitja a felterjesztés, hogy *a Közmunkatanács egyetlen fillérjébe sem került az államnak*, mert 1870 óta, tehát több mint 50 esztendeje a fővárosi pénzalap tartja el a nagymultu intézményt. Midőn a Fővárosi Közmunkák Tanácsa 1870. év junius hó 23-án néhai *gróf Andrássy* Gyula miniszterelnök elnöklete alatt tartott első ülésén megalakult, munkálkodásának alapvető irányát abban jelölte meg, hogy *„az ország fővárosa, mely folyton szaporodó népességnek örvend, mely az ipar és kereskedelem terén naponként uj vivmányokat mutat fel, és az egész nemzet értelmi és szellemi életének máris középpontja, valóban nagy várossá fejlődjön oly várossá, melyben a kézmives, iparos, kereskedő éppugy mint a főur és a tőkepénzes — amaz a biztositott munka és kereset, emez nyujtandó fény külcsin folytán letelepedni ingert érezzenek — oly várossá, mely már akkor tizenöt millió lakost számláló magyar állam tekintélyéhez mélto helyet foglaljon a müvelt nyugat fővárosai sorában."*

És valóban visszapillantást vetve az ötven év előtti Budapestre és összehasonlitva azt a mai székesfővárossal, örömmel és büszkeséggel állapithatja meg mindenki az óriási fejlődést, a haladást minden téren. A Közmunkatanács által végzett müvek egy fél évszázad nagyszerü eredményei, a Közmunkatanács programmja országos jelentőségü feladatokat ölel magában, melyeknek teljesitésében, *a Tanács müködése a közérdek hátránya nélkül nem mellőzhető.*

A mi véleményünk szerint *nem megszüntetni kell a félszázados multu Közmunkatanácsot, hanem éppen az mutatkozik az ország érdekében levőnek*, hogy a főváros közigazgatási jogrendszerébe szervesen bekapcsolt Közmunkatanács anyagi erőforrásainak stabilizálásával, hatáskörének átszervezésével és kibővitésével hatósági müködését kiterjeszthesse a vidéki városok fejlesztésének rendszeres gondozására, *mert mindinkább érezhető egy országos városfejlesztő akcionak a hiánya.*

Hisszük, hogy azokat a nagy nemzeti szempontokat, amelyek a Tanács müködését továbbra is szükségessé teszik, *meg fogja szivlelni a kormány és a nemzetgyülés* is, és félszázados multja után uj fényre virrad a bevált intézmény.

„JUSTRAM" izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

nagyrészt már foganatositott elhelyezését, ami a vidékeknek bizonyos irányban kétségkivül nagy jövőt biztosit. A Ligettelki-dülő Kőbánya felé eső részén nyer végül elhelyezést az orsz. tenyész- és haszonállatvásártelep.

Az épitkezés képe.

A város külső képét és épitkezési állapotát tekintve, szintén nagyarányu fejlődést találunk a negyven év előtt volt állapotokhoz képest. A ma joggal világhirünek mondott dunai városképhez csak a Lánchid, a pesti oldalon a hidtól fölfelé az Árpád-utcáig, lefelé a Petőfi-térig kiépült és modern házakkal szegélyezett rakpart, Budán azonban a természetadta szépségen kivül ugyszólván egyedül a gellérthegyi erőd és királyi palota volt meg. S ez a kép nem igen volt hatást keltőbb az egész városra vonatkoztatva sem, ha Buda valamely emelkedettebb helyéről tekintett is rajta végig a szemlélő, mert a városok madártávlati képében oly élvezetes változatosság, amit a kiemelkedő épületek nagyban segitenek elő, ugyszólváán teljesen hiányzott. Sőt, a magasabb helyről szemlélt negyven év előtti budapesti városkép a budai rész és a Duna elragadó természeti szépségén kivül tulajdonkép különösen azt mutatta meg, hogy e városok beépités szempontjából mily kicsinyek s általában milyen elmaradottak. Ez utóbbi állitásunkat semmi sem igazolja jobban, mint a legnagyobbrészt kiépitetlenül volt Dunapart, melynek mentén a pesti oldalon a fentebb emlitett Lánchid körüli rész kivételével, a budai oldalon pedig ugyszólván kivétel nélkül alacsony házak sorakoztak, minden, még a legcsekélyebb polgári épitési disz nélkül.

Ami pedig az imént jelzett azt az állitásunkat illeti, hogy a városok beépités tekintetében kicsinyek voltak, azt igazolja az a tény, hogy Pesten a felső Dunasor emlitett beépitett részétől elindulva az Ujépület, a Hold-utca, mai Alkotmány-utca, Váci-körut, Gyár-utca és Király-utca, az alsó Dunasortól kiindulva pedig a Vámházkörut (akkor Mészáros-utca), Lónya- (akkor Kétnyul-) Liliom-, Mester- (akkor Temető-) és Gyep-utca, Üllői-ut, Óriás-, (Barosss- (akkor Stáció-), Koszoru-, Tavaszmező-, Madách- (akkor Szőlőhegy-), Karpfenstein-, Népszinház- (akkor Sertéskereskedő-utca) és Kerepesi-ut jelzi a sürübben beépitett várost, sok mellékutca csak szórványosan van beépitve, ugy, hogy vonalát is alig lehet a természetben elképzelni, a Király-utca és Kerepesi-ut között pedig a mai Nagykörut vonalától kifelé legnagyobbrészt nagy kertekben állanak a házak; van itt ugyan néhány jobbau beépült utca (Aradi-, Király-, Dob- és Dohány-utca és Kerepesi-ut), de ezek csakhamar véget érnek.

A budai részen a Dunasor, a Vár, a mai Tabán, a Krisztinaváros a Naphegy-utcáig és a Vérmező mindkét oldalán, ám itt is a Városmajor táján teljes kihagyással, az Ország-út, ma Margit-körut a Retek- és Lövőház-utcával, a Viziváros-, Ujlakon a Duna és a hegy közti keskeny sáv, Óbudán a Duna és körülbelül a Pacsirtamező-utca között levő terület van beépitve.

A beépités módja pedig, ami egyuttal a kisebb arányu, az intimebb városképek alakulására van nagy befolyással, általában ez időben sem a köz-, sem a magánépületeken nem tüntet föl semmi különöset, semmi megkapót.

A Várban, ahol mint az ország régi fővárosában, egymást érték a középületek s ahol a hagyománynál fogva is a legtöbb főuri család tartott lakóházat, a királyi palotától, a miniszterelnökség palotájától, a régi városházától (most elüljáróság) eltekintve, monumentalitást és nemes diszt nem találunk a középületeken, melyek ugyszólván kizárólag csak nagyobb arányukkal tünnek ki s alig találunk művészi érzékkel alkotott vagy ékitett magánházat. A polgári egyszerüség mindent bevakoló sima épitési modorában leledzik minden, ami nem csoda, ha elgondoljuk, hogy a koronázó Mátyás-templom egész művészi disze, a gyönyörübbnél gyönyörübb szobrászati ékitmények, párkányok mind be voltak vakolva s valamint ennek a gyönyörü templomnak az ujjáépitési munkáihoz ugy készültek, hogy a lehordással egyidejüleg leverték az egyes helyeken a vakolatot s megállapitották, hogy mi volt egykor az alatta levő kövön, ugy az egész Várnak, mely most kezdi előkelő lakórész mivoltának renaissance-át élni, régi házairól a hozzáértő és a művészet szeretetétől áthatott uj tulajdonos leszedi a régi vakolatot, amivel már számos művészi ajtó- és ablakkeret, kapufeletti disz, párkány, valamint egyáltalán a szép és változatos épitkezés régen is oly sokféle alkalmazása került napfényre.

Budán ezidőben tán a fentemlitettek után a legjellegzetesebb művészi formákban tartott s igy ékitett középület a Várhegy pestfelőli oldalán épült főreáliskola. A templomokban nincs semmi különleges, ugyanazt kell mondanunk az azidőbeli középitkezésről általában s alig van kivétel e tekintetben a magánépitkezésben. Magától értetődik, hogy Óbudán szintén nincs e tekintetben mit keresnünk.

Negyven év előtt a pesti oldalon is meg lehetett számlálni az emlitésre méltó s a város külső képére jellegzetes és épitészeti szempontból mübecscsel biró köz- és magánépületeket.

Az épülőfélben levő Bazilikán kivül a templomok szintén nem képviselnek semmi különleges épitési alkotást. Még a legjellegzetesebbnek a zsidótemplomot nevezhetjük.

A templomokon kivül tornyos épület egyedül a régi városháza, egyszerüségében egyébként is szép épület — meg a Károlykaszárnya, copfstilü főhomlokzatával ma is egyik legszebb épülete a régi Pestnek.

A Dunasornak három középülete, egyuttal a házsor disze is: az Akadémia palotája, a Vigadó és a fővámpalota. A mai belső köruton csak a Nemzeti Muzeum az egyedüli diszes épület, a többi, akkor nevezetes házat az akkori viszonyokhoz mérve is csak nagy kiterjedésénél fogva bámulták (Anker-, Orczy- és Huszárház).

(Folytatjuk.)

HIREK

• • •

A Corvin-Szinház megnyitása

Szinházat avattak mult héten Budapesten a József-körut és az Üllői-ut sarkán. A magyar művészetnek és kulturának gyönyörü uj csarnoka nyilt meg egy évek óta üresen álló telken, a magyar nemzet vezérének jelenlétében.

A Corvin-Szinház ünnepies megnyitása impozáns keretek között történt meg. Az uj szinházpalota már délután félhat órára vakitó fényárban uszott, a hatalmas térségen köröskörül az automobilok, fogatok tömege, melyek valósággal ontják magukból a diszelőadás előkelő közönségét. Az ünnepi estén csakis meghivott vendégek jelenhettek meg és együtt volt a politikai, katonai és polgári társadalom szine-java. Ragyogó estélyi ruhák, suhogó selymek, pompás ékszerek szikráznak, csillognak az ezernyi villamoslámpa sugárzásában, délszaki növények, pálmák diszitik a márvány előcsarnokot, nehéz perzsaszőnyegek, piros bársony futószőnyegek a bejárónál és bent, mindenütt . . . Hat óra előtt néhány perccel már együtt van az egész közönség s a müvésziesen stilusos nézőtér tündéri látványt nyujt. Az emeleten csak páholyok vannak, a földszint egyenletesen magasodó, mert egy évig mozgószinház lesz itt és csak azután gördül fel a szinpad függönye.

Pontban hat órakor érkezett meg *Horthy* Miklós kormányzó feleségével és kiséretével, akiket *Simonyi-Semadam* Sándor v. miniszterelnök, nemzetgyülési képviselő vezetésével a *Magyar Városi Bank* és a *Corvin-Szinház Részvénytársaság* igazgatósági tagjai *Nagy* Ferenc v. b. t. t., *Némethy* Károly v. b. t. t., *Enyedi* Béni, *Urbanovich* G. Zoltán dr., *Fuchs* Béla dr. igazgatósági tagok, *Rózsa* Miklós dr., a Corvin-Szinház vezérigazgatója és *Bauer* Emil müépitész, az uj szinházpalota tervezője fogadtak és üdvözöltek.

Simonyi-Semadam Sándor rövid üdvözlő beszéde után, melyre a kormányzó szives szavakkal válaszolt, a kormányzó kiséretével fölhaladt a szőnyeggel és virággal gondosan diszitett páholyba, miközben a Corvin-Szinház zenekara a Himnuszt intonálta, amelyet az egész közönség állva hallgatott végig.

Ezután *Odry* Árpád, a *Nemzeti Szinház* művésze lépett a függöny elé és elmondta *Kosztolányi* Dezsőnek ez alkalomra irt szinházavató versét.

A hatásos és nagy sikert aratott költemény után a zenekar, melyet *Sugár* Viktor, a *Nemzeti Zenede* tanára, a szinház karnagya vezényelt, Berlioz *Rákóczi*-ját játszotta megnyitó gyanánt, melynek elhangása után megkezdődött a betegsége miatt távollevő *Décsi* Gyula igazgató által pompásan összeállitott film-müsor.

Az augusztusi margitszigeti vitézi felavatás szép képei után Priscilla *Dean*, a nagyszerü amerikai film-diva kitünő játékában gyönyörködött a közönség az *Üzött vad* cimü rendkivül izgalmas, technikailag szokatlanul nagystilü és tökéletes filmjátékban. Szünet után következett a *Peggy, mint életmentő* cimü pompás, kétfelvonásos amerikai burleszk, melyet harsogó kacagás kisért, majd a *Vanina* cimü ötfelvonásos filmdráma, egy éjszaka szines, forró története. Asta *Nilsen* és *Wegener* játsszák utólérhetetlenül ezt az izgalmas, mindvégig lebilincselő drámát.

A Hiszekegy szárnyaló melódiái fejezték be a gazdag ünnepi müsort és a közönség elkáprázva távozott Budapest legifjabb, ragyogóan szép szinházából.

A Corvin-Szinház ünnepi megnyitása óta több mint egy hét telt el s azóta rácáfolt az uj muzsahajlék arra a mondásra, hogy minden csoda csak három napig tart!

Sürü tömegben várakozik a közönség délutánonként a kellemes foyerban, hol a kupolában elhelyezett szimfonikus zenekar játéka szórakoztat; olyan ujitás Budapesten, melyért külön elismerés illeti az igazgatóságot. Százakra rug azoknak a száma is, kik jegy nélkül kénytelenek távozni a pénztártól s mai napig sem tudták megnézni a pompás megnyitó müsort. Az igazgatóság áldozatkészségét bizonyitja, hogy mégis megtartotta heti bemutatóját, mely ismét két nagyszerü filmet hoz.

Őszinte örömünkre szolgál a Corvin-Szinház nagy sikere, mert a magyar ipar és magyar kultura sikerét látjuk benne.

Városatyák Pannonhalmán. Lelkigyakorlatra hivta meg a pannonhalmi sz. Benedek-rend a székesfőváros törvényhatósági bizottságának katolikus tagjait. Az első turnusban, mely f. hó 13—16-án volt, résztvettek a Keresztény Községi párt tagjai közül: *Aubermann* Miklós dr., *Baránszky* Gyula dr., *Bednárz* Róbert dr., *Bieber* Jenő, *Bohn* József, *Juhász* István dr., *Mettelka* Frigyes, *Müller* Antal, *Nagy* István, *Perndl* Flóris, *Petrovácz* Gyula, *Sagmüller* József, *Stadler* Nándor, *Szigeti* János, *Vasek* Ernő dr., *Vass* Béla bizottsági tagok. A rend — élén *Bárdos* Remig dr. főapáttal — igen melegen és nagy vendégszeretettel fogadta a vallásos elmélyedésre visszavonuló városatyákat, kiknek dr. Strommer Viktorin, a főmonostor perjele volt lelki vezetőjük kiváló ékesszólással és nagy tapasztalatokra való életbölcseséggel. A három nap elteltével a főapátnak a szíveslátásért *Vasek* Ernő dr., a perjelnek fáradozásáért *Petrovácz* Gyula mondott a megjelentek nevében köszönetet. Ugy tudjuk, hogy a városatyák második turnusa a *nagyböjt folyamán* tervezi pannonhalmi kirándulását, mikor a községi párt vezetősége és több városi főtisztviselő is résztvesz az exercitiumon.

Felemelik az ebadót. Az egyik legutóbbi közgyülésen *Szakmándy* János a kutyák tulságos elszaporodása ügyében interpellált, kérvén az ebadó sürgős felemelését. Az interpelláció kapcsán a városházán megindultak a tárgyalások, melyek eredményeképpen a belterületen 1924. január 1-től kezdődőleg évi 500, a külterületen a házőrző ebek után évi 200 korona lesz az ebadó.

Elhalasztották a tanügyi választásokat. A tanács tudvalevőleg egész sereg tanügyi állás betöltésére irt ki pályázatot november 25-i lejárattal. Ugy volt, hogy ezekre az állásokra a választásokat még karácsony előtt megejtik. Mint *Zilahi-Kiss* Jenő dr. tanácsnok munkatársunknak kijelentette, az állások betöltését el kellett halasztani, mert azok szervezését a kormányhatóság még nem hagyta jóvá.

A „Bajadér" 25-ödször. Állandóan előre eladott táblás házak mellett hétfőn jut el *A bajadér* első jubileumához. A nagysikerü Kálmán-operettre, amely minden este müsoron van, mától kezdve már a 17-ig szóló jegyeket árusitja a pénztár. Most vasárnap délután *János vitéz* kerül szinre, a cimszerepben *Papp* Mancival, a Városszinház tagjával mint vendéggel, pénteken, 8-án délután *Offenbach*, jövő vasárnap délután *Három a tánc* van müsoron 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

„Égi és földi szerelem" 25-ik előadása. *Molnár* Ferenc páratlan sikerü drámája hétfőn 25-ödször kerül szinre a Magyar Szinházban. Az előadást kedden, csütörtökön, pénteken és jövő vasárnap este megismétlik. Mától kezdve a szinház pénztára a nagy érdeklődésre való tekintettel a december 11, 12, 14, 15 és 17-ére szóló jegyeket árusitja. Szerdán *P. Márkus* Emilia vendégfölléptével a nagy sikerrel felujitott *A névtelen asszony*-t ismétlik, szombaton *Gretchen* megy, most vasárnap délután a *Szinház*, péntek délután *A pupos Boldizsár*, jövő vasárnap délután pedig *A kis lord* kerül ismétlésre 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Már a jövő hétre árusitják a jegyeket a *Vigszinház* pénztárai. A játékrend legfrissebb sikerei mellett *Herczeg* Ferenc *Kék róká*-ja és a *Papa* is szerepel a müsoron.

A „Kékszakáll nyolcadik felesége" 50-ik előadása jövő csütörtökön lesz a Belvárosi Szinházban, ahol még mindig egész hétre előre viszik el a rendkivül szellemes vigjáték előadásaira szóló összes jegyeket. Most vasárnap délután rendes és péntek délután mérsékelt helyárak mellett *A gazdag lány* van müsoron, jövő vasárnap délután *A buta ember*-t adják 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A „Tüzek" a Belvárosi Szinházban. Az a rendkivüli siker, melyet Hans Müller *Tüzek* cimü darabja aratott, arra inditotta az *Unio* igazgatóságát, hogy a darabot ujból müsorába iktassa, még pedig ezuttal a Belvárosi Szinházban, ahol jövő szombaton kerül első izben a közönség elé. Az előadás külön érdekessége, hogy a női főszerepet ezuttal *Simonyi* Mária játssza. Az előadás többi főszereplői *Tarnay, Baló, Kabos*, T. *Oláh* Böske, *Hahnel* Aranka és *Simon* Marcsa lesznek.

Csortos Gyula első fellépése az idei szezonban a Renaissance Szinházban szenzációs érdekességü megnyitó előadásán lesz, december 7-én, amikor is Andrejev Leonid világhirü 4 felvonásos játéka, az *Aki a pofonokat kapja* kerül szinre.

Az Andrássy-uti Szinház jövő hetét a második jubileuma küszöbén álló kitünő müsor darabjai: *Siró és nevető királykisasszony, I-ső osztály, Szeretlek* tréfái és pompás magánszámai töltik be. Ugyanezt a müsort ismétlik most és jövő vasárnap délután, valamint péntek délután is fél 4 órakor, mérsékelt helyárak mellett.

Minden este „Szép Heléna" kerül ismétlésre a jövő héten is a Blaha Lujza Szinházban, mindannyiszor *Péchy* Erzsivel, a szinház kiváló vendégével a cimszerepben. Most és jövő vasárnap, valamint péntek délután is a népszerü *Lili bárónő* eladásait ismétlik meg 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Rózsahegyi Kálmán vezetésével az *Emke pince éttermében* szombaton és vasárnap *délután 5 órai kezdettel* kabaréelőadások. Asztalokról ajánlatos előre gondoskodni. 4—5 óra között ozsonna-hangverseny is van.

KÖZGAZDASÁG

• • •

A Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank folyó hó 24-én tartott igazgatósági ülésén elhatározta, hogy december hó 5-ére rendkivüli közgyülést hiv egybe, amelyen az intézet alaptőkéjének 200 millió koronáról 350 millió koronára való felemelését fogja javasolni. Az igazgatóság inditványa értelmében a kibocsátandó részvényekből 250.000 darab a régi részvényeseknek fog elővételre felajánltatni, mig 125.000 darab elhelyezése tekintetében több évi zárolás mellett gondoskodás történt.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank 1921. üzleti éve 13,547.978 K 62 fillér tiszta nyereséggel zárul. Az igazgatóság az ez. évi december 12-ére egybehivott rendes közgyülésen javasolni fogja, hogy tekintettel az intézet külföldi tartozásaira, ezen nyereségből, valamint az előző évekből áthozott nyereségekből 31,000.000 K egy „Árfolyam-Veszteségi tartalékalap"-ba helyeztessék és 1,358.815 K 69 fillér az uj üzleti évre vitessék át.

A Belvárosi Takarékpénztár R.-T. igazgatósága a december 5-ére összehivott rendkivüli közgyülésen az alaptőkének 100 millió koronára való felemelését fogja javasolni.

A Moktár tőkeszaporitása. A Magyar Országos Központi Takarékpénztár december 5-én tartja rendkivüli közgyülését alaptőkéjének 72 millió koronáról 108 millió koronára való fölemelése ügyében. 40.000 uj részvényt most és 20.000 részvényt az igazgatóság később fog kibocsátani. A tőkeemelésben egy svájci pénzcsoport vesz részt.

A Hungária-mütrágya tőkeemelése. A Hungária Mütrágya, Kénsav és Vegyiipar Részvénytársaság mostani tőkeemelése alkalmával minden 5 részvényre egy uj részvényt ajánl fel 8000 koronás árfolyamon a részvényeseknek megvételre. Az elővételi jog nov. 30-ig gyakorolható. Ezenfelül a részvények névértéke a tartalékokból 200 koronáról 400 koronára emeltetett föl.

A Magyar Általános Gépgyár R.-T. e hónap 30-án tartandó közgyülésén az alaptőkének 37 millió koronáról 50 millió koronára való felemelését fogja inditványozni.

A Kőbányai polgári serfőző és Szent István tápszerművek r.-t. december 2-án rendkivüli közgyülést tart a 33,000.000 koronás alaptőkének 27.500 darab uj részvény kibocsátásával 82,500.000 koronára való fölemelése, valamint a jelenlegi forgalomban levő 55.000 darab részvény névértékének a most kibocsátandó részvényekre befizetendő felpénzből fedezendő 400 kor. befizetésével 1000 koronára való fölemelése tárgyában.

Excelsior-Télikert
Szenzációs novemberi müsor. Kezdete 10 óra után. Kitünő francia konyha.
VII. Rákóczi-út 72. az emeleten.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
Minden este fél 8 órakor a kitünő novemberi varietémüsor
és **Magyar Erzsi** vendégfölléptével **Aranymadár** Harmath-Zerkovitz nagysik. operettje

APOLLO-SZINPAD
(a Helikonban) IV., Eskü-tér. Telefon: 33—35.
Lovagok, avagy az ember nem tudhatja.
Furcsa zenés vidámság egy felvonásban. Irta: Zágony István.
Vonós négyes.
Cabinet-separé. Rokokó maszkajáték. Irta: Radó Antal.
Szollősi Rózsi, Kondor Ibolya, Bánóczi Dezső, Sándor Anna, magánszámokkal. Kezdete 9 órakor.

Budapesti Takarék- és Vásárpénztár
Részvénytársaság
Budapest székesfőváros alapitása
IX. ker., Soroksári-ut 58. sz.
Telefon: József 39-66.
Vágóállat bizományi eladása. Bankügyletek.

PARISIEN GRILL a „Blaha Lujza szinház" épületében.
VI., Szerecsen-utca 35. ◆ Telefonszám: 120—77.
A szenzációs novemberi nagy müsor keretében továbbra is föllépnek:
The negro **Harmonie Four** and **Aboie Mitschell**
világhirü néger énekesek

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ
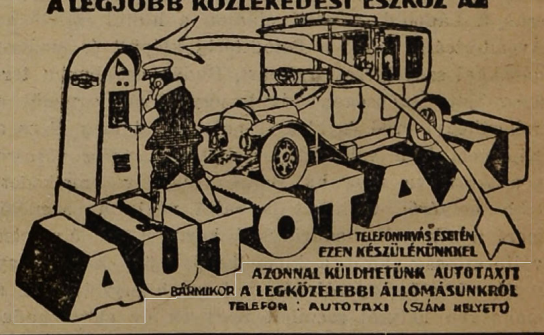

AZONNAL KÜLDHETÜNK AUTOTAXIT

Fővárosi Orfeum Pavillon-Mascotte
Nagymező-utca 17. Telefon: 17—97
Harry és Odett **Selman** világhirü néger ének- és tánckettős, valamint a szenzációs variété-müsor.
Kezdete 10 órakor.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

Felelős kiadó és laptulajdonos: Dr. DOBY ANDOR.
Társszerkesztő: FABRITZKY ANTAL.

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly müszaki igazgató.

II. évfolyam Budapest, 1922 december 24 41. szám

UJ BUDAPEST

VÁROSPOLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

A Keresztény Községi Párt hivatalos lapja ✦ Megjelenik minden héten ✦ Előfizetési ára: Egész évre 960 K ✦ Félévre 480 K ✦ Negyedévre 240 K ✦ Egyes szám ára 20 K ✦ Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. ✦ Telefonszám: 63-10. ✦ Felelős szerkesztő: Dr. Doby Andor

Petőfi és a főváros

Irta: LOBMAYER GÉZA dr.
székesfővárosi tanácsnok

Az 1923. év küszöbe fölé hatalmas diadalivet kell emelnünk. Századik évfordulója ez egy olyan tüneményes pályafutás kezdetének, mely a maga egyedülisegével a világirodalomban ritkitja párját és szellemének közvetlen varázsával áthevitette mindazoknak a kulturnemzeteknek a lelkét, melyek abban az örömben részesülhettek, hogy nyelvükön szólaltatták meg ezt az óriást. A trianoni határvonalak mint a fata morgana imbolygó alakjai ködfátyollá halványulnak, s ősi koronázó városunk Pozsony, a negyvennyolcas emlékektől megszentelt Komárom, a nagyságos Fejedelem kedves városa Kassa, meg Hungária letépett gyöngysora: az erdélyi városok, — velünk együtt ünnepelnek és hódolnak a nagy költő emlékének.

Páris legelőkelőbb irói, költői, finnek, észtek, bulgárok, törökök, németek és olaszok ugyancsak felgyujtják az emlékezés lobogó fáklyáját s irodalmi ünnepeket rendeznek a *rab* magyarok nagy fiának, a *szabadság* dalnokának tiszteletére.

Budapest székesfőváros közönsége, megértve az idők szavát, sietett a maga külön hódolatát leróni. Kiadta és olcsó áron forgalomba hozta a nagy költő összes költeményeit, amely tettével maradandó emlékkövet állitott az 1922-ik év mesgyéjén. A Városi Szinházban, ünnepségek sorozatát tervezi, s azokat a budapesti házakat, melyekben a nagy költő lakott és ott lakásával megszentelt, művészi kivitelü emléktáblával jelöli meg. Mert hiszen Petőfi a mi külön büszkeségünk is. Kiskőrös szülöttének vallja, Félegyházán az isteni gyermek első lépései hangzottak el, Aszódon iskolás-fiu volt, — ám a mi városunk falai közt élte le élete legnagyobb szakát s a szent szabadság nagy mozgalmait innen inditotta el, rajongó ifju társaival. Rövid élete pályájához képest a 21 éves ifju Petőfiről szinte azt mondhatnám, hogy itt élte termékeny férfikorát. Itt vált a költő apostollá és az apostol katonává, mikor a „Talpra magyar" soraival kifejezésre juttatta a magyar nemzet vágyát és akaratát. A Boldogság tünő kék madarát is a mi városunk falai közt találta meg . . . A Dohány-utcai kis költői tanyát szerelmes Juliája tette napsugarassá. A fejledező pesti irodalmi élet váltotta ki érzékeny lelkéből költeményeinek a legtöbbjét. *Itt föddöztek föl;* s mikor egyik szerelme, Csapó Etelka először találkozik a szófukar ifjuval, majd észreveszi annak lelke lobogását: végtelen öröm ragadja meg az ifju leánykát, hogy „a hires" Petőfi lelke feléje hajolt.

Sokszor láthatták az egykoru, boldog kortársak az ifju költő sudár alakját a Török Császárban, a Pilvaxban, a Kis Pipában, a Zenélő Órában, de suhantak az évek s beköszöntött a forró 1848 vérpiros tavasza. A hogy az események torlódtak, a holnap halomra döntve a tegnap alkotásait, s Kossuth lánglelkü szava az első honvédezredeket teremtette életre: ugyancsak a pesti irodalmi berkekben hangzott föl előbb a burkolt, majd nyiltabb gyanusitás, hogy a harcok hirdetője miért van még itthon. Mikor a gúnyhangok a költő füléhez értek, többé nem volt maradása. Kardot kötött, hogy tettekkel tegyen hitet költeményeiben hangoztatott elvei mellett, s amikor elhagyta a kedves otthont, a pesti megszokott baráti kört, evvel el is szakadt tőlünk — örökre. Csak most tér vissza szelleme a hallhatatlanság koszorujától övezetten.

Könyvtárat irtak össze immár e világzseniről. Tudós irodalombuvárok szinte élete minden napját számba vették; kijelölték helyét a világköltők Walhallájában; fölértékelték költői fejlődésének egész gazdag utvonalát. Majd őt is elérte a minden nagyok végzete, hogy egyes pártok, egyes világnézlet-hirdetők a magukénak akarták egészen. Nálunk évtizedekre terjedő tervszerüséggel iparkodtak az internacionalizmus, a világszabadság kizárólagos dalosává tenni. Mindhiába.

Az ő demokráciája a legtisztább nemzeti alapon épült fel, s izzó magyar lelke, dalainak százaiból csattan ki. *A maga politikai világából, s az osztrák császári önkény gyülöletétől tulfütött magyar irói világból őt kiemelni nem lehet, nem szabad.* Akik ezt teszik: azok bünt követnek el a nagy költő ellen, mert tudatosan hamisitják meg lelkületének alapjellemvonását: a tiszta nemzeti érzületet!

Mindazok a költeményei és dalai, melyek az elnyomatást, az egyenlőtlenséget ostorozzák, vagy mély költői képekben gunyolják, a legtisztább demokrácia forrásvizéből vannak meritve. Az Apostol zord fenséggel megrajzolt alakja a maga örök emberi mélységével, az emberietlen sors megrázó rajzával, annyira örök, annyira egyetemes, hogy bármely költői irodalom magáénak vallhatná. Sohasem irta le gyöngybetüivel e szót: Szociálizmus. Mindig a nemzetek szabadságát, a demokratikus egyenlőséget vallotta hitéül és gyülölte az osztályuralmat. Ez egyik kulcsa költői jellemének.

A történelmi igazságok, a koreszmék, változásnak vannak alávetve. Az igazságok szóköntösei, a kifejezések, jelentéseikben változnak. Petőfinek demokráciája, világszabadságról alkotott fogalma a maga korabeli társadalom tükrében egészen mást mutat, mint ma, a XX-ik században. Ime, másik kulcsa költői jellemének.

Hasztalan rendeznek tehát céltudatosan külön irodalmi ünnepeket, melyek az internationalizmus költőjét iparkodnak kidomboritani: minden ilyen törekvés hiu emberi erölködéssé törpül — a segesvári csatatér árnyékában . . . Petőfi lobogó hazaszeretetének egyik leggyönyörübb emléke a „Tied vagyok, tied hazám" kezdetü dal. S azon az oltáron, melyet a versében emlit, feláldozta valóban keble belsejét, a szentegyházat. Az isteni templom, a költő szive, Segesvár földjén ledőlt. Vajjon a haldokló kinek az oltárára lehelte ki lelkét, kinek a földjeért ontotta vérét, kinek a szabadságáért adta oda mindenét, amit szeret?

S evvel a költő, a vátesz, magyarrá, emberré magasztositotta magát s halálával pecsételte meg nemzeti érzésének igazságát. Bár több ilyen „világpolgára" lenne a magyar nemzetnek!

A francia kölcsön

Megjegyzések a tárgyalásokhoz

Irta: JELLINEK HENRIK

A főváros 1911-i francia kölesönének ügyéhez óhajtok néhány megjegyzést tenni. A Párisban felvett kölcsön névérték szerint 105,000.000 aranyfrankra szól. Mily érték jutott a 90% os kibocsájtási ár alapján ténylegesen a főváros pénztárába? Egyetlen egy aranyfrank sem. Ellenben átszámitás folytán összesen 90 millió papiroskorona. Hogy a jelzett időpontban csak aranyalapon lehetett volna kölcsönhöz jutni, azt állitani, de bizonyitani alig lehet. Hisz a kölcsön megadásában 48% erejéig három fővárosi pénzintézet vett részt. Hogy nem törvényes pénzünk az akkori magyar korona fogadtatott el, annak igazi oka az a pesszimisztikus felfogás volt, melyet a vezető pénzügyi konzorcium már ezen időben a monarchia hitele felől táplált. A bankárok minden eshetőség ellen nem a magasabb kamatlábban, hanem a valutaalapban kerestek biztositékot.

A francia kölcsön rendezése nagy pénzügyi nehézséggel van egybekötve.

A külföldi aranyölesönök kiegyenlitése tárgyában folyamatba tett tárgyalások a francia érdekeltek képviselőivel Budapesten, világosan mutatták azt, hogy a valutáris különbözetek folytán a főváros nincs azon helyzetben a milliárdokat kitévő hátralékokat kiegyenliteni, de még arra sem képes, hogy a rendes törlesztési részleteknek aranyban megállapitott részeit, a jelenlegi árfolyamot alapul véve, koronákban leróhassa.

Rendes viszonyok között, de még az 1870—71-i nagy német-francia háboru után mérvadó nemzetközi jogi felfogás szerint, a magánhitelező és Budapest főváros között ez alapon felmerült vitás kérdés a magyar biróságok illetékessége alá tartozott volna. Mert a kölcsön-szerződés Budapesten kelt és itt iratott alá. A szerződés 7-ik cikke szerint a szerződő bankok a székesfővárossal szemben csak részesedésük arányában, de *egyetemleges kötelezettség nélkül* vettek részt.

Eme részesedésnek aránya a következő: Magyar Általános Hitelbank, Pesti Magyar Kereskedelmi Bank, Pesti Hazai Első Takarékpénztár Egyesület együttesen 48%. A francia bankok részesedése egyenként van fölsorolva és összesen 52%-ra terjed. Ez nyolc francia bank közt oszlik meg.

Hogy a budapesti bankok által átvett 48%-nyi részesedés alapján kiadott obligációkra a trianoni békeszerződés különbirósága és jogsegélye kiterjed-e; ezt a kérdést nem foglalhatjuk be e megjegyzések keretébe.

Az id. szerződésben nem foglaltatik a kikötmény, hogy külföldi biróság illetékes. Világos, hogy a trianoni szerződés határozmányai nélkül a felmerülő vitás kérdések a magyar jog alapján, a hazai birróságok által lettek volna eldöntendők.

Köztudomásu, hogy a főváros mindent elkövetett, hogy kötelezettségeinek megfelelhessen, s hogy a késedelmes fizetés oka csakis a felmerült valtuáris különbözetekben rejlik. Világos, hogy a páratlan hazai biróság, bármennyire szigoruan fogná fel az adós kötelezettségét és a hitelezőket megillető jogos védelmet: mégis az adott helyzetben, az önhibán kivül beállott lehetetlen teljesités esetét állapitaná meg.

Ámde a trianoni szerződés, ezen alapjában véve egyszerü és világos magánjogi kérdést politikai szempontok alá fogta. Megállapitotta a fizetési kötelezettséget, tekintet nélkül a gazdasági lehetőségre és meghatározott külföldi, külön, döntő biróságot, mely függetlenül és nem feszélyezve a hazai és a nemzetközi jogszabályok által, a kérdésben dönteni lett hivatva.

Hogy miképen fogják fel francia részről a nekik biztositott különleges helyzetet, azt egy november 16-i értekezleten a francia kormány képviselője részéről elhangzott nyilatkozat mutatja. Eszerint a tartozás mérsékléséről szó sem lehet és világosan mondja: ezenkivül biztositékokat fognak kérni, még pedig egy egyetemleges zálogjogot a város összes javaira, bevételeire és tulajdonában lévő magánjavaira.

Annál inkább kell figyelnünk a francia kijelentésekre, mert ezek egyuttal választ képeznek egy államférfiui felfogásra való nyilatkozatra, mely *Wolff* Károly bizottsági tag részéről ugyanott elhangzott. Ebben kijelentette, hogy a főváros teljesiteni kivánja kötelezettségét, „ha a jelen pillanatban — mondja — ajánlatunkkal a jövedelemre fektetjük a sulyt s nem az ingatlanokra, ezt tesszük épp azért, mert teljesiteni akarunk, mert a főváros ingatlanai nem mindenben azonosak a magánjogi természetü ingatlanokkal, s ezek realizálására vonatkozó művelet a célvagyoni rendeltetés folytán nem olyan egyszerüen effektuálható, miként azt a hitelezők gondolják. A végrehajtás ugyanis nem jelentene mást és pedig a minél gyorsabb ütemü végrehajtás, mint a mai aktivák értékének teljes leromlását, ami viszont nem lehet a hitelezőknek érdeke".

Vizsgálva azt, hogy az ellentét, mely a fenti két felfogás közt mutatkozik, áthidalható-e vagy sem, ugy megállapitható, hogy éppen Wolff Károly nyilatkozatában nyilvánuló felfogás nyujtja az alapot megfelelő kompromisszum létrehozására.

Ha helyesen fogtuk fel a Wolff bizottsági tag nyilatkozatában rejlő megoldási gondolatot, először is készséget találunk arra, hogy a jövedelem egy része az adósságok törlesztésére fodittassék. Másrészt kerülni kivánja azt a veszedelmes kaoszt, mely a főváros összes javai és bevételei lefoglalásából keletkeznek. Kerülni akarja azt, hogy az ingatlanokkal együtt a célvagyoni javak feletti rendelkezés a főváros kezéből kiessék, amely eshetőség következményeit itt ecsetelni nem kell. Ebből önként folyik, hogy a főváros azon épitésre alkalmas telkei, melyek célvagyont nem képeznek, a fennálló kölcsöntőke apasztására fordithatók.

Oly megoldási módot kell tehát keresni, mely a mindkét nézetben nyilvánuló alapgondolatot felhasználja, de a francia felfogásban kifejezett tulzott biztositékot és lefoglalást kikerüli, Budapest fővárosával szemben bizonyára sem az összes jövedelmek lefoglalása, sem a zálogjognak minden a főváros rendelkezése alatt álló és tulajdonát képező intézményekre kiterjeszteni nem kell és nem szabad. Mert a francia felfogás szerint a zálogjog kiterjedne például a főváros tulajdonát képező közvágóhidra és vásárcsarnokra, kiterjedne a vizvezeték intézmé-

A főváros törvényhatósági bizottságának katolikus tagjai csoportokban rándultak le Pannonhalmára, ahol a bencéseknél lelkigyakorlatokat végeznek. Képünk dr. Bárdos Remig (X) pannonhalmi főapát és dr. Strommer Viktor (XX) társaságában a következő városatyákat ábrázolja: Dr. Székely István, Bednarz Róbert, Nagy István, Bohn József, Mettelka Frigyes, Sagmüller József, Aubermann Miklós, Müller Antal, Bieber Jenő, Vasek Ernő dr., Baránski Gyula dr., Vas Béla, Perndl Flóris, Szigethy János, Petrovácz Gyula és Stadler Nándor.

nyére, a sétányokra, sőt a francia kijelentés szószerinti magyarázatánál a kórházépületekre is. Ezért a francia alapgondolatnak csak azt a részét lehet figyelembe venni, mely a közintézményeket és célvagyont érintetlenül hagyja s a vagyonnak csak azon részére terjed ki, melynek értékesitése párhuzamos a főváros jövőbeni érdekeivel.

A felhasználható másik alapgondolat Wolff Károly bizottsági tagnak az a kijelentése, hogy a jövedelemnek egy része is e célra felhasználható.

A megoldási módot mindkét nézetben nyilvánult alapgondolat felhasználásával találhatjuk. Nézzük először is az évenként ismétlődő készpénzfizetések kérdését. Csupor József dr. tanácsos az Uj Nemzedékben (december 15.) nyilatkozott a főváros jövő évi költségvetéséről. E nyilatkozatból tudjuk, hogy a francia kölcsönök törlesztési módozatának ismerése nélkül lehetetlen a költségvetést tökéletesen összeállitani. Szó van ugyanis arról, hogy a francia kölcsön törlesztésére fizetendő két és fél milliárd K-t legalább részben bekalkuláljuk a kiadásokba, illetve a bevételekbe. A főváros 1923. évi költségvetése a külföldi kölcsönök törlesztési összegének leszámitásával 6—7 milliárd koronára fog terjedni.

Mindenekelőtt hangsulyozom, hogy az egész törlesztési tehernek a készpénzfizetés csak egyik részét képezheti.

A fenti idézetünk mutatja, hogy a budget a jelenlegi fokozásánál a határhoz közel jutott. A törlesztési fizetmények fedezését uj forrásokban kell keresni. Ezen adósság rendezése országos jelentőségü. A forrásoknál nem lehet a lokális szempontokra szoritkozni. A vagyonadóban és megváltásokban rejlő forrásokat az állam kimeritette. A jövedelmi adókulcsok legutóbbi erős fokozása ezt a forrást is eltorlaszolja. A fennforgó kényszerhelyzetben a következő alapokra irányitom a figyelmet.

Az egyik a tőzsdeadó. Ennek kb. 50%-os pótlékolását lehetne a fővárosnak rendelkezésre adni. A beszedés költséget nem okoz. Gazdasági hátrányai nincsenek. Gyengéje csak az, hogy összegszerüség tekintetében nem nyujt szilárd alapot. A másik forrás az, hogy a forgalmi adónak a fővárost megillető részen felül ezen törlesztési fizetések céljára egy fél százalék átengedtessék.

E két rendkivüli adó céladó jellegével birna és csak 10 év tartamára volna biztositandó a főváros javára. Ez a jövedelem a főváros háztartásától az egyéb jövedelmeket meg nem vonná.

A megoldásnak másik részét nem a jövedelemben, hanem a vagyonban kell keresni. Szem előtt tartva azt az elvi kijelentést, melyet Wolff Károly bizottsági tag a fenti idézet szerint tett, *alapul fel kellene használni a főváros beépitetlen telkeit.* Ezen telkeknek értékesitése nem volna hátrányos a főváros háztartására. Ellenkezőleg uj adóalapok keletkeznének az épitések által. Ha a külföldi tőke ezen érdekkörbe bevonható, akkor számitani lehet arra, hogy minden szubvenció vagy egyéb tehernek elvállalása nélkül, maga az érdekelt tőke fog a telekakció, illetőleg saját érdekének előmozditására az épitési tevékenységbe belekapcsolódni. Ezzel össze lehetne kötni a nagyobb telektömbök szabályozásának és közművekkel való ellátásának kérdését is.

Én azt a telekpolitikát, mely a beépitetlen telkeket a főváros kezében kivánja központositani, sem gazdasági, sem politikai szempontból helyesnek nem tartom. Gazdasági szempontból azért, mert az épitési tevékenységet lehetőleg a magánvállalkozásnak kell fenntartani, s mert a házbirtok, mint elsőrangu tőkebefektetési alkalom a főváros állampolgárainak fenntartandó.

A házbirtok kirekesztése a befektetésekből a középvagyoni osztályt is az értékpapir-spekuláció terére kényszeriti. A fővárosnak nem holt vagyonra, de élő és fokozódó jövedelemre van szüksége. Erre főleg a városi házak alkalmasak. Hisz a közüzemeknek nagy része ma is a házakból eredő jövedelmekre támaszkodik.

A szabadelvü és a radikális politika nemcsak a telkeket, de a házakat is birtokába akarta keriteni. Hogy mily veszélyes végeredményében az ilyen törekvés, azt láttuk a kommunizmus idejében, amidőn ez a radikális felfogás a házak elkobzásában nyerte befejezését.

A főváros kezében ma a következő kiterjedésü telkek vannak. Ezek épitésre és eladásra alkalmasak. I. A főváros saját területén 10 millió nyolcszázezer négyszögöl. II. Idegen határban három millió öl. A főváros ezen vagyona teljesen alkalmas arra, hogy a külföldi kötvények beváltására alapul szolgáljon. Az I. alatti telkek forgalmi értéke ölenként 1600 korona. E megfelel 20 milliárd 480 millió koronának. A II. alattiak forgalmi értéke n.-ölenként 200 korona. Ez egyenlő 600 millió korona értékkel. Kb. 21 milliárdot koronákban teszen ki tehát az az érték, amelyet a főváros vagyonsági, gazdasági és fejlődési érdekeinek érintése nélkül egy alakitandó értékesitési részvénytársaságba be lehetne hozni.

Azért kell a telkek értékesitésére részvénytársasági alakot igénybe venni, mert csak e formában lehet a főváros érdekeit megóvni. Ezen alak teszi lehetővé azt, hogy a francia hitelezők az alakitandó társaság keretén belül, egy igényeiknek megfelelő egyenrangu és egyenjogu szerephez jussanak, hogy a kivánt biztositékot, zálogjogok és egyéb lefoglalások érvényesitése nélkül megtalálják. Ezen formában a fővárosnak hatósági állása és befolyása csorbát nem szenvedne.

A társaság részvénytőkéjét 200 millió frankban lehetne megállapitani. A francia és angol kölcsönök visszafizetése fejében az érdekelt két külföldi bank kb. 150 millió frank névértékü részvényt kap, viszont ezek befizetéskép a főváros aranykötvényeit ugyanily névértékben szolgálhatják. Ily nagyszabásu tranzakció részleteit időelőtti volna fejtegetni. Csak azt jegyzem meg, hogy a telkek értékesitéséből befolyó összegek a kiadott frankra szóló részvények bevonására szolgálnak.

Ily visszafizetés évenként az értékesités mérve szerint történik. A részvénytőkén felül netán elérendő felesleg feletti része a hitelező külföldi bankoknak külön kárpótlásként átengedtetik. A részvények beváltása után az értékesitési részvénytársaság feloszlik.

Természetes, hogy oly telkek, amelyek közcélokra szükségesek, a részvénytársaság által sem bocsájthatók áruba, hanem továbbra is megmaradnak a főváros tulajdonában. A telkeknek átruházása egy részvénytársaságra, melynek részvényei tulajdonképen a külföldi bankok tulajdonát képezik, feleslegessé teszi részükre a zálogjog megszerzését s követeléseik biztositására azon eszközök igénybevételét, melyekből a fővárosra nézve pénzügyi, gazdasági és hiteli hátrányok keletkezhetnek.

A régi Pest

Budapest kövei

Irta: SALLAY ÁRPÁD dr. † 12

A Belvárosban a fentemlitetteken kivül a középületek semmi épitészeti jelleget vagy diszt nem tüntetnek föl: a vármegyeháza még a legjobbak közül való e tekintetben. Ugyancsak elvétve találunk stilusosan kiképzett vagy ékitett magánházat. A Károlyi-palota és a Pesti hazai takarékpénztár háza, a Hatvani- (most Kossuth Lajos)-utcabeli Grassalkovich-palota és az Akadémia- és a Zrinyi-utcában levő volt Európa-szálló most főkapitányságí épület) s néhány magánház, mint kiváló épitmények emlithetők. A külsőbb városrészekben a Nemzeti szinház, a Ludoviceum és a Muzeum mögött néhány főuri palota a kiválóbb épületek. Az Ujépület, mint kuriózum emlitendő.

Az akkori utcahálózat és épitési mód mellett a belső városképek sem alakulhattak kedvezően. A belvárosban néhány kis tér adhatott ugyan kedves képet, de ez minden különös jellegzetesség nélkül volt. Nagyszabásu városképet alig tudunk az akkori Pesten elgondolni, mert a nagyobb terek mind éktelen, különösebb épitési kiképzés nélkül levő házakkal vannak körülvéve, ahol pedig hosszabb perspektiva adódnék, az utvonalak kezdetleges kiképzése s ugyancsak az utakat szegélyező, vagy a látószögben álló épitmények jelentéktelensége teljesen leront minden hatást. A legérdekesebb térképződés Pesten a Kálvin (akkor Széna)-tér, minden hatás nélkül van, akár a térről magáról készült képet nézzük, akár olyan képet, mely a Muzeum felől nézve ábrázolja ezt a teret. Az ok mindig egy: a teret szegélyező épületek jelentéktelensége, melyek a tér igen eredeti alaprajzát egyáltalán nem juttatják érvényre, másfelől pedig a templomnak magának nagy egyszerüsége s tornyának az épülethez viszonyitott aránytalansága.

Parkokban az akkori Pest aránylag gazdagabb volt, mint a mai, mert a most meglevő sétányok vagy már megvoltak, vagy kialakulóban voltak, a Népligetet kivéve, sőt megvolt a füvészkert is, melynek területe az Üllői-ut végén az orvoskari épületek telepének szolgál jelenleg, továbbá a nagyközönség elől ma elzárt Orczy-kert. Hogy azonban végezzünk a fővárosnak annyit hánytorgatott ezen kérdésével, megvalljuk, hogy a parkokban meglevő ezt a hiányt nem tartjuk oly nagy bajnak, mint amilyennek föltüntetik, mert a mindinkább terjedő hygienikus épitkezés, a lakosság kulturális fejlődésből fakadó tisztaságérzés és az azután való vágyakozás és igyekezet ellensulyozzák a parkok kedvezőtlen arányát az oly városban, melybe a jobbparti részről hegyi levegő árad, s melynek oly légcsatornája van, mint a Duna.

Szobormü a Kálvárián s néhány szerényebb egyházi szobormün kivül csak egy állt 40 év előtt Pesten: a József nádoré; a jobbparton a Szent Györgytéren állt s azóta már eltávolitott Hentzi-szobron, jobban mondva emlékmün kivül csak szentháromság- és egyéb egyházi vonatkozásu, de müvészileg jelentéktelen szoborról tudunk.

Mindezekkel szemben a főváros mai külső képe és épitkezési állapota igen nagy haladást mutat.

A dunai látkép, Budapestnek ugyszólván kirakata, a hidakkal, mindkét part teljes és a Margithidig a házsorok legnagyobbrészt méltó kiépülésével, ezekben olyan objektumokkal, mint a parlament, a királyi várbazár és a müegyetem, ékeskedik. A város magasból szemlélt képe igen változatos, mert a pesti részen a számos kiemelkedő, tornyos és kupolás épület, a jobbparton a város terjeszkedése folytán a magaslati részek szükségszerü beépülésével előálló szinek sokasága tarkitja.

Alig tulzás, ha azt mondjuk, hogy a beépitett terület a 40 év előtthez viszonyitva több, mint háromszor annyi, mert hisz a balparton az Aréna-ut irányában képzett körutig egységesen sürü a beépités, azonfelül minden kerületben vannak tetemes részek, amelyek e vonaltól a határ felé szintén sürün be vannak épitve, s a Váci-ut, a Hungária-ut mentén szintén vannak tejlesen uj városrészek keletkezőben. A jobbparton a Kelenföldön és Lágymányoson uj városrészek keletkeztek, a régi beépitési határok tetemesen külebb tolódtak, a Gellérthegy, Naphegy, Németvölgy, és Kutvölgy nagy része, az Istenhegy, Svábhegy, Pasarét, Törökvész, a Szemlőhegy egy része és a Rózsadomb beépült, az ujlaki és óbudai rész utcahálózata erősen kifejlett s a régi beépitési területen is nagy tért hóditott a modern épitkezés. Amily mértékben terjeszkedett a város, ugyanoly arányban nőtt a magasba és különösen az utóbbi jelenség az, amely a modern nagyváros jellegét kifejeződéshez juttatja.

A cikkünk előző részeiben ismertetett nagy szabályozási müveletek elsősorban idézték elő a nagy épitési átalakulást, teremtettek nagyszabásu uj városképeket, de fontos tényezői a beépülés mikéntjének s a kisebb-nagyobb méretü és hatásu uj városképek keletkezésének a fokozatosan fejlesztett épitési szabályok, valamint főleg az állami és városi hatósági, valamint az egyéb középitkezések.

A hármas tagozatu Andrássy-ut elsőrendü kiképzésü és diszitésü uttestével a Bajza-utcáig zártsoru, részben előkertes beépitéssel az épitőművészet számos jeles alkotását mutatja; ugyanez áll talán fokozott mértékben a szabadonálló házakkal beépitett legkülsőbb részre. Középületek közül az operaház, a régi képzőművészeti műcsarnok s néhány tanintézet emeli ezen gyönyörü utvonal részét.

(Folytatjuk.)

A Karácsonyi Vásár tanulságai

Monopolium-e a kiállitások rendezése?

Magyarországon a nyolcvanas-kilencvenes esztendők óta a kiállitások iránt igen kis érdeklődés nyilvánul meg. Ennek oka nem a közönség közömbösségében, hanem kétségkivül abban a tényben keresendő, hogy nem akadtak vállalkozó szellemü emberek, akik egyrészt átvitték volna a köztudatba, hogy a kereskedelem, ipar, nem kevésbbé az iparmüvészet csak ugy fejleszthető, ha a kereskedőknek, iparosoknak, iparmüvészeknek időközönként mód nyujtatik arra, hogy készitményeiket és áruikat egy helyen mutassák be és a közönségre bizzák annak a megállapitását, melyik a legjobb, legmüvészibb és legolcsóbb a bemutatott cikkek között.

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara által rendezett árumintavásárok nem ezt a célt szolgálják, mert ott gyárosok és nagyiparosok mutatják be készitményeiket és igy az árumintavásárok célja az intézmény természeténél fogva is az, hogy a viszontelárusitó kereskedelemnek nyujtson alkalmat szükségleteinek fedezésére.

Az érdekelt iparosság és kereskedővilág, különösen pedig a divatcikkekkel foglalkozó kereskedők és iparmüvészek — akiknek a kiállitásokon, illetve bemutatásokon való részvétel egyik legjobb eladási alkalmat biztositja — nem kevésbbé azonban a közönség évek óta várta Magyarországon, hogy a kiskereskedelem és a közönség részére is rendeztessenek bemutatások, kiállitások és idényvásárok. Érthető ezért, hogy soha nem tapasztalt érdeklődés honorálta a nagyközönség részéről azt a vállalkozást, amely ennek az évnek a tavaszán először rendezte a székesfővárosi Vigadóban a *Tavaszi Divatkiállitást.* Az érdeklődés olyan nagy volt, hogy a Tavaszi Divatkiállitás nagy sikere után a vállalkozás, iparosokból és kereskedőkből és iparmüvészekből részvénytársasággá alakult át és az ujonnan alakult részvénytársaság rendezte már ugyancsak a székesfővárosi Vigadóban az Őszi Divatkiállitást, amely méreteiben felülmulta a Tavaszi Divatkiállitást és egészen világvárosias jelleget öltött. A közönség nagy tömege látogatta az Őszi Divatkiállitást is, a kereskedők, iparosok, iparmüvészek nemcsak nagy üzleteket csináltak, hanem a kiállitáson való részvétel révén számos addig nem ismert cég tünt fel és lett készitményeinek elsőrendü volta révén ismertté. Olyan volt az Őszi Divatkiállitás erkölcsi és anyagi sikere a kiállitáson résztvevő cégeket illetőleg, hogy a kiállitás még véget sem ért és a résztvevő cégek részéről már a karácsonyi vásárra történt jelentkezések száma oly nagy volt, hogy a helyek legnagyobb része már előre le volt foglalva.

Ezek a nagy sikerek természetesen felkelteték a vállalkozás iránt a féltékenységet és irigységet, mert hiszen Magyarországon mindig uzus volt, hogy a sikernek sokkal hamarabb voltak irigyei, mint követői.

Vannak, akik a kiállitások létjogosultságát támadják, de akik a kiállitási ügyek alapos ismerői, azok tudják, hogy a háboru előtti években Berlinben a kiállitási ügyek nemzetközi rendezése tárgyában megtartott tárgyalások alkalmával a kiállitásoknak a következő kategóriáit állapitották meg: és pedig

Hivatalos kiállitások, hivatalosan elismert kiállitások, magán kiállitások és hivatalosan elismert magánkiállitások. Ezen nemzetközi egyezményt annakidején csaknem az összes államok elfogadták és magukranézve kötelezőnek ismerték el.

Annál is inkább érthetetlen a Kereskedelmi és Iparkamarának, illetve annak funkcionáriusainak támadása, mert hiszen ugy a rendezett Tavaszi és Őszi Divatkiállitások, mint a most folyó Karácsonyi Vásár a kereskedelmi miniszternek hivatalosan bejelentetett, a miniszter a kiállitásokról, illetve vásárról hivatalosan tudomást szerzett, minél fogva a kiállitások beletartoznak a nevezett egyezményben megállapitott „hivatalosan elismert magánkiállitások" kategóriájába. A támadások annál is inkább érthetetlenek, mert hiszen a szóbanforgó részvénytársaság, amelynek igazgatóságában számos ismert iparos és kereskedő is helyet foglal, törvényszékileg bejegyzett cég és iparigazolványa is van. Az igaz, hogy a vállalkozás anyagi előnyök szerzése céljából alakult, de hiszen természetes, hogy kereskedelmi alakulat csakis e célból alakulhat.

A részvénytársaság azonban szemelőtt tartotta azokat az érdekeket is, amelyek anyagi előnyöket nem biztositanak. A legutóbbi vásáron alkalmat és módot nyujtott hazai müvészeknek, hogy alkotásaikat diitalanul mutassák be azon tömegeknek, amelyeknek érdeklődését egy képzőmüvészeti kiállitás egymagában nem, hanem csak egy világvárosi módon rendezett és attrakciókkal érdekesebbé tett karácsonyi vásár tudja felkelteni.

Vasárnap ott voltunk a Vigadóban, soha olyan tömeget a főváros e gyönyörü termeiben nem láttunk és a tömeg a legnagyobb elismerés hangján emlékezett meg arról, amit látott. A székesfővárosi Vigadó soha olyan népszerü nem volt mint most, éppen ezért teljes elismeréssel kell adóznunk a vásár rendezőségének, azért, hogy a Vigadót olyan látogatottá és közismertté tette.

TELEFON: JÓZSEF 21—16. **TABARIN** BUDAPEST, VIII. RÁKÓCZI-UT 63.

A szenzációs decemberi műsor!

Les Diamants. modain-táncok. — Kitty And Erik Lux, The Aristocrats of Dancing. — FRIDA & WILLI, a Bécsi walcerkirály. — Elfy & Mary Lorley. amerikai tánc-duett. — Laurent & Lamotte, excentrikus táncjelenet.

Elsőrangu meleg konyha. Kezdete pont 9 órakor.

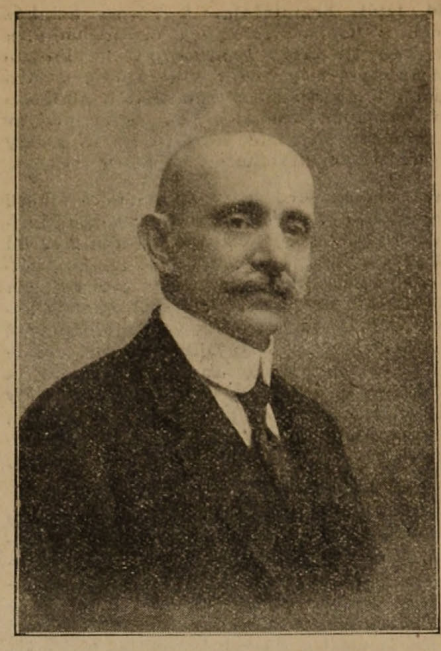

Méltóságos urak lettek Budapest alpolgármesterei. A kormányzó Rényi Dezső (balra) és Buzáth János (jobbra) budapesti alpolgármestereknek a kormányfőtanácsosi címet adományozta, mely tudvalevőleg méltóságos címmel jár. Rényi és Buzáth alpolgármesterek kitüntetése a városházán osztatlan örömet keltett.

HIREK

Harmadik évfolyamába lép január elsejével az Uj Budapest. Az elmult két esztendő városházi viharaiban rendületlenül és nem csüggedve állottunk a keresztény és nemzeti gondolat mellett, melynek e kommunális sajtóban mi vagyunk egyetlen reprezentánsai. Változatlan hévvel és lankadás nélkül fogjuk ezentul is magasan lobogtatni a zászlót, melyre arany-betükkel van jelszónk felirva:

Uj Budapest!

Mögöttünk nem állanak párt kasszák és banktrezórok, mi kizárólag előfizető-táborunk támogatását vehetjük igénybe az anyagárak és munkabérek egyre növekvő lavinája ellen — amig az minket is be nem temet. Ma egy éve 5000 koronába került az Uj Budapest egy száma, mig ma egy megjelenésért közel 30.000 koronát kell fizetnünk a nyomdának. Hasonló egyébb tereken is a drágulás, és igy nincs csodálni való azon, hogy egyremásra szünnek meg a legtőkeerősebbeknek hitt sajtóorganumok.

A létért való küzdelem kényszerit arra, hogy a nyomda — mely lapunk előállitásában a legsulyosabb tényező — hatszoros drágulásával szemben a mai árnak alig kétszeresére emeljük az előfizetési dijakat. Kérjük előfizetőinket, fogadják megértéssel ezt az emelést, mely nem nyerészkedési szándékon alapul, csupán az általános drágulásnak a sajtó terén való halvány kópiája — melyet esetleg ujabb emelés is követni fog. Egyben felkérjük előfizetőinket az előfizetések haladéktalan megujitására. Uj előfizetési dijaink:

Egész évre . . . . 2000 K
Fél évre . . . . . 1000 „
Negyed évre . . . . 500 „
Egyes szám ára 40 K.

Az UJ BUDAPEST kiadóhivatala.

A Fővárosi Szinház megnyitása. Budapest uj operettszinháza, amelyet a *Fővárosi Orfeumból* ragyogó műintézetté épitettek át, pénteken, december 22-én nyilik meg. Magyar szerzők uj operettjével avatják fel a *Fővárosi Szinházat,* amely örvendetes gazdagodása a magyar kulturának és a magyar zene- és énekművészetnek. *Olivia hercegnő* a cime a megnyitó ujdonságnak, amelynek librettistája is, komponistája is messze tul az ország határain már sok diadalmas sikert ért el és legutóbb első közös művükkel, az *Ezüst sirály*lyal is dicsőséget szereztek a magyar névnek. *Földes* Imre a szövegiró, *Buttykay* Ákos a zeneszerző és *Bródy* Miksa a versek költője irták az *Olivia hercegnőt,* amelynek interpretálására elsősorban a magyar operett két oly nagyszerü kiválóságát nyerték meg, mint *Kosáry* Emmyt és *Király* Ernőt, akik most már hónapokat szenteltek parádés szerepeiknek. Hozzájuk csatlakozik az operettszinpad számos kedvelt művésze, igy *Vigh* Manci, akinek legutóbb a *Vigszinházban* tapsoltak, *Sarkady* Aladár, a nagyszerü kómikus, *Halmay* Tibor, aki tüneményes tánctudásával ejt mindenkit bámulatba, az elegáns és jóhangu *Kompóthy* Gyula, *Kürthy* Sári, aki most tér át az operettkomikák szerepkörébe, a jóhumoru *Radócz* Sándor. Nagyszámu kórus és negyventagu zenekar egészitik ki az együttest, amelyet *Vincze* Zsigmond karnagy vezényel. *Faragó* Géza tervei után készültek a jelmezek és *Málnay* Béla tervezte a diszleteket, amelyek csillogó keretei lesznek az *Olivia hercegnőnek.* Az ujdonság előkészületeit már befejezték és most már a főpróbákat tartják *Tapolczay* Dezső igazgató és *Ferenczy* Frigyes főrendező vezetésével. Pénteken meglesz a megnyitó diszelőadás. *A jegyek árusitását kedden kezdték meg,* még pedig *egyszerre az első tiz előadásra.* A bemutatóelőadás *jegyei már elfogytak.*

A Városi Szinház változatos operaműsorán hétfőn *Bajazzók* és *Parasztbecsület,* kedden *Pillangó kiscsszszony* (a cimszerepet *Palay Matild* énekli ezuttal először), szerdán *Strauss* gyönyörü, hazafias *Cigánybárója,* csütörtökön *Faust, Aquila Adler* Adelina és *Kálmán* Oszkár vendégfelléptével, hétfőn, karácsony első napján délután *Hoffmann meséi,* kedden este a *Bűvös vadász* szerepel. Kedden délután a *Raguza hercege* operett kerül szinre *Petrass* Sári, *Tisza* Karola, *Sziklai, Szentmihályi, Gábor* Ernő és *Horti* felléptével.

Petőfi-ünnep a Renaissance-Szinházban. December 24-én, vasárnap délután ½4 órakor lesz, amikor *Nyári* Andor *Egy karácsonyest a nagy magyar télben* cimü csodálatosan poétikus karácsonyi játéka kerül szinre, amelyet a *Magyar Nemzeti Szövetség* rendezésében *Jászai* Marival az élén a *Nemzeti Szinház* művészei adnak elő. *Aghy* Erzsi *Petőfi-verseket* szaval, *Toronyi* Gyula, az Operaház tagja, *Petőfi*-dalokat énekel, *Farkas* Sándor hirlapiró *Vonások Petőfi vallásos jelleméhez* cim alatt fölolvasást tart. Részletes műsor a falragaszokon. Jegyek a szinház pénztáránál válthatók.

A Belvárosi Szinház karácsonyi hete a rendkivüli sikerü *Kékszakáll nyolcadik felesége* jegyében fog lefolyni. A pompás vigjátékot hétfőn, kedden, szerdán, pénteken, szombaton és karácsony első napján, hétfőn este, valamint karácsony másnapján, kedden délután adják, 3 órakor, rendes helyárakkal. Csütörtökön és karácsony másnapján, kedden este a szenzációs *Tüzek*-et ismétlik, most vasárnap délután 2½ órakor, mérsékelt helyárak mellett *A gazdag lány*-t játsszák, jövő vasárnap, karácsony előestéjén nincs előadás, karácsony első napján, hétfőn délután pedig *A buta ember* megy, 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Szép Heléna minden este. Az 50-ik előadása küszöbén álló *Szép Heléna* minden este szinre kerül a jövő héten is, valamint a jövő vasárnap délután 2½ órakor esti helyárakkal a Blaha Lujza-szinházban, mindannyiszor *Péchy* Erzsivel a cimszerepben. Vasárnap, karácsony előestéj,n nincs előadás. Ugyanezt ismétlik mindkét karácsony este is. Most vasárnap és karácsony másnapján, kedden délután a *Fi-fi.* karácsony első napján, hétfőn délután a *Lili bárónő* van műsoron, 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

Az Andrássy-uti Szinház karácsonya. A rendkivüli sikerü uj műsor: *A ferencvárosi angyal, A gong, Boszorkánykonyha, Vizpróba* stb. Minden este szinre kerül a jövő héten az Andrássy-uti Szinházban. Ugyanezt játsszák most, vasárnap délután 3 és fél órakor, jövő vasárnap délután 3 órakor, karácsony első és második napjának délutánján 3 és fél órakor, mérsékelt helyárakkal. Vasárnap, karácsony előestéjén, nincs előadás. Mindkét karácsony napján este ugyancsak ezt a műsort játsszák, mindannyiszor a bemutató nagysikerü szereplőivel.

A Bolond Istók bemutatója. A Városi Szinház ujdonságának, a *Bolond Istók*-nak próbái annyira előhaladtak, hogy a darab bemutatóját is kitüzte már az igazgatóság, még pedig e hó 22-ére, a jövő hét péntekjére. Nagy diadalra számithat a mulatságos szövegü darabban *Szabados* Béla igazi magyar muzsikája, amelyet *Sas* Ede verseire irt és amely bizonyára csakhamar általánosan népszerü lesz.

A Magyar Szinház jövő hete. A kivételes sikerü Molnár-darabot, az *Égi és földi szerelmet* hétfőn, kedden, csütörtökön, pénteken, vasárnap délután 2 és fél órakor, esti helyárakkal, karácsony első napján, hétfőn este adják a Magyar Szinházban. Szerdán *A névtelen asszony* kerül ujból szinre *P. Márkus* Emilia vendégfölléptével, szombaton a *Gretchen*-nek lesz 75-ik előadása, vasárnap este nincs előadás. Most, vasárnap délután a *Szinház*, karácsony első napján, hétfőn délután *A kis lord* kerül ismétlésre 3 órakor, mérsékelt helyárakkal, karácsony másnapján, kedden délután ujból *A névtelen* asszony megy *P. Márkus* Emiliával, 3 órakor, rendes esti helyárakkal.

Maciste-trilógia a Rennaissance-Moziban. *Ezren egy ellen!* Maciste, a kedélyes óriás kétségtelenül a legnépszerübb filmstarok egyike. Titáni erő felülmulhatatlan humorral párosul játékában és ezek a tulajdonságok mintegy predesztinálják Macistet arra, hogy *a kalandorfilmek királya* legyen. A Renaissance-Mozi *Maciste-trilógiája* most a sikerek koronáját biztositja a népszerü filmstar részére, az *Ezren egy ellen* cimü film a legszenzációsabb kalandok káprázatos változatossága, mely valaha lepergett előttünk a vásznon. A Renaissance Mozi páratlan áldozatkészségére vall, hogy a trilógia *mindhárom részét egyszerre mutatja be* és igy módot nyujt a közönségnek, hogy megszakitatlan élvezettel követhesse az óriásfilm lélekzetfojtóan izgalmas bonyodalmát. Előadások fél 5 és fél 7 órakor, vasár- és ünnepnapon háromnegyed 3, fél 5 és fél 7 órakor kezdődnek.

Mozgókép-Otthon. Emberemlékezet óta nem mulatott olyan jól és nem nevetett annyit a közönség, mint a mint a *Mexikói Don Juan*-on, melynek rendkivül izgalmas tartalma mellett is sok mulatató része van. A *Mary Pickford*-film: *Önagysága, a mindenes* bájos és humoros filmmü, a *Falusi legény a nagyvárosban* és a *Lekvárkirály*, a legkiválóbb amerikai burleszkek, tele jóizü, szellemes humorral. Harsogó kacagást keltenek. (Előadások: fél 4, fél 6, fél 8 és fél 10 órakor.)

A Corvin-Szinház nagy filmje, a regényes, érdekfeszitő és izgalmas *Cosmopolis*, állandóan nagy sikerrel kerül bemutatóra. *Bourget* regényének alakjai megelevenülve kerülnek a néző elé, élükön *a modern Cyrgevel, Steno* grófnővel, aki ellenállhatatlanul ejti rabul áldozatait. A nagyszabásu film miliője nem kelthet semmi ellenszenvet, mert a rendező mesteri keze elsimit mindent, ami a jó izlésbe ütköznék. A nagyszerü *Sheff-burleszk* és a *Falusi legény a nagyvárosban* valóságos nevetési rohamokat keltenek és igy pompás kiegészitése a műsornak. (Előadások: 5, 7 és 9 órakor.)

A nagysikerü „Bajadér" előadásai folytatódnak a jövő héten a Király Szinházban. A kitünő Kálmán-operett minden este szinre kerül a bemutató kitünő szereplőivel. Vasárnap ugyancsak a *Bajadér*-t játsszák 2 és fél órai kezdettel, esti helyárakkal. Vasárnap este, karácsony előestéjén, nincs előadás. Karácsony mindkét napján hétfőn este és kedd este szintén a *Bajadér* van műsoron. Most, vasárnap délután *János vitéz* kerül szinre 3 órakor, mérsékelt helyárakkal, csütörtökön, 21-én délután a Rákosi-iskola növendékei vizsgáznak a *Csárdáskirálynő* cimü operettben, 3 órai kezdettel, rendkivül mérsékelt helyárak mellett. Karácsony első napján, hétfőn délután a *Három a tánc*, második napján, kedden délután *Offenbach* van műsoron, 3 órakor, mérsékelt helyárakkal.

A Vigszinház karácsonyi hetét *A kis cukrászda* dominálja. Csütörtökön és karácsony hétfőjén este a *Csábitót* játsszák, a többi est *Heltai* Jenő uj vigjátékáé. Most, vasárnap délután a *Cserebere* kerül szinre. Csütörtök délután adják először az idei karácsonyi látványosságot, a *Huncut kéményseprőt*.

Budapesti Takarék- és Vásárpénztár
Részvénytársaság
Budapest székesfőváros alapitása
IX. ker., Soroksári-ut 58. sz.
Telefon: József 39-66.
Vágóállat bizományi eladása. Bankügyletek.

Fővárosi Orfeum Pavillon-Mascotte
Nagymező-utca 17. **Telefon: 17—97**
Harry és Odet **Selman** világhirü néger ének- és tánckettős, valamint a szenzációs varietté-műsor.
Kezdete 10 órakor.

APOLLO-SZINPAD
(a Helikonban) IV., Eskü-tér Telefon: 33—35.
Lovagok, avagy az ember nem tudhatja.
Furcsa zenés vidámság egy felvonásban. Irta: Zágony István.
Vonós négyes.
Cabinet-separé. Rokokó maszkajáték. Irta: Radó Antal.
Szollősi Rózsi, Kondor Ibolya, Bánóczi Dezső, Sándor Anna, magánszámokkal.
Kezdete 9 órakor.

KÖZGAZDASÁG

Az Ingatlan-, Épitő- és Faipari R.-T. (Ingéfa) közli, hogy a Strasser és Társa bankcég utján az eddig zárolt részvényblokk egy töredékét forgalomba bocsátja. A társaság tulajdonosa a borszéki keramiai gyárnak, mely nagy exportüzletet bonyolit le, a Sullner és Friedrich-féle cementmüveknek, ácsetelepnek, fakereskedelmi és épitési vállalatnak, a Vizafogóban 6000 négyzetölön nagy átrakodó fatelepnek, melyen most fürésztelep létesül, a kut-utcai ,szépvölgyi, átlós-uti, mozdony-utcai, Toldy Ferenc-utcai stb. nagyterjedelmü ingatlanoknak. Érdekeltséggel bir a bécsi HOME Faipari r.-t.-nál, melynek vezérképviselője és övé a berlini Altmann-féle épitésállványvállalat budapesti üzlete.

A Hazai Fatermelő R.-T. december 18-iki közgyülése megállapitotta az 1921. év mérlegét, mely az értékcsökkenési tartalékalapnak 15 millió K-val való dotálása után 36,146.888.33 K tiszta nyereséget mutat ki. Az 1921. évre részvényenként 200 K (100%) osztalékot fog a társaság fizetni, a tavalyi 75 K-val (37.5%) szemben. A közgyülést követő igazgatósági ülésen az igazgatóság Deutsch Bélát igazgatóvá, Steinhaus Gézát és Bartos Ignácot igazgató helyettessé, dr. Roth Ödönt és Salgó Róbertet cégvezetővé nevezte ki.

Az Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár rendkivüli közgyülése azb alaptőkéjének 27 millióról 54 millióra való felemelését határozta el. Az uj részvények egészben a régi részvényeseknek ajánltatnak fel oly módon, hogy minden régi részvény után egy uj részvényt vehetnek át 2200-as árfolyamon. Az elővételi jog december 23-ig bezárólag gyakorolható.

A Magyar Általános Takarékpénztár R.-T. közgyülése felemelte az alaptőkét 100 millióról 200 millió koronára. A részvényesek két régire egy uj részvényt vehetnek át december 20-ig bezárólag 1500 K-s árfolyamon; bélyeg, valamint költség fejében 100 K fizetendő. A többi részvény elhelyezésének feltételeit és időpontját a közgyülés az igazgatóságra bizta.

A „Hermes" Magyar Általános Váltóüzlet Részvénytársaság igazgatósága elhatározta, hogy a december 30-án tartandó közgyülésnek az 1921—1922. üzletévre részvényenkint 35 K (17 és fél százalék a mult évi 10 százalékkal szemben) osztalék kifizetését fogja javasolni.

Az Angol-Magyar Bank Részvénytársaság igazgatósága elhatározta, hogy a december 30-ára egybehivandó rendkivüli közgyülésen az intézet jelenlegi 230 millió K-ás *alaptőkéjének 345 millió K-ra való felemelését* fogja javasolni. Az ujonnan kibocsátandó összes 287.500 részvény 2 : 1 arányban fog a régi részvényeseknek felajánltatni. A kibocsátási feltételeket a közgyülés fogja megállapitani. A külföldi nagyrészvényesekkel történt megállapodás értelmében a banknál érdekelt csoport a reá eső uj részvényeket teljes egészükben átveszi.

A Magyar Mezőgazdasági Hitelintézet R.-T. közli, hogy 225 millió alaptőkével (50.000 darab részvény à 4500 K n. é.) e hónap 7-én tartott közgyülésen megalakult. Az alapitók kijelölése szerint az igazgatóság tagjai lettek: dr. *Bekény* Zoltán, *Benedek* Zoltán, dr. *Déghy* Ödön, *Eiser* János, dr. *Farkas* Elemér, *Góth* Jenő, *Háry* Ágost, *Libits* Adolf, *Montag* Ákos, *Montag* Lipót, *Nagy* Béla (vezérigazgató), gróf *Pejacsevich* Albert, báró *Pap* Géza, dr. *Szende* Dezső és *Visnya* Ernő.

A Magyar Élet- és Járadék-Biztositó Intézet megtartotta a IX. rendes közgyülését báró *Rudnyánszky* József elnökletével. A közgyülés örömmel vett tudomást az 1921. évi sikeres müködésről, mely a vagyoni helyzet, dijbevétel és a tőkeállomány jelentékeny növekedését eredményezte. Az igazgatósági jelentés megemliti, hogy a Budapesten megalakult *Mentor Biztositó Részvénytársasággal*, valamint a *Kolozsvárt* megalakult *Helvetia Biztositó Részvénytársasággal* az intézet élénk üzleti összeköttetést tart fenn, amelyet kellőkép hasznositanak. A közgyülés, az elért sikeres eredményért *Kállay* Béla vezérigazgatónak elismerését és köszönetét nyilvánitotta.

A Mayer és Moller Olaj-, Gépkenőcs- és Vegyipari Gyár R.-T. november 20-án tartotta meg évi rendes közgyülését, melyen az 1921/22. üzletévre részvényenkint 30 K osztalék állapittatott meg.

A Budapest-Lipótvárosi Takarékpénztár R.-T. elhatározta alaptőkéjének 80,000.000 koronára való felemelését. Az elővételi jogot 3 : 1 arányban 320 K-s árban december hó 20—27-ig lehet gyakorolni.

A Földhitelbank részvénytársaság a mult héten báró *Kohner* Adolf elnöklete alatt rendkivüli közgyülést tartott, amelyen dr. *Paupera* Ferenc királyi kincstári főtanácsos, a Földhitelbank alelnök-vezérigazgatójának előterjesztésére a közgyülés elfogadta az igazgatóság inditványát, amely szerint *az intézet alaptőkéjét 56 millió koronáról felemelik 84 millió koronára.* A kibocsátásra kerülő uj részvényekből 4 : 1 vehető át 2500 korona lefizetése ellenében. Az elővétel december hó 16-tól 23-ig gyakorolható a Földhitelbank, a Pesti Hazai Első Takarékpénztár és az Angol-Osztrák Bank pénztáránál. Az intézet alaptőkéjének felemelését szükségessé tette a megszállott területeken lévő mező- és erdőgazdasági vállalatainak intenzivebb fejlesztése, amelyben résztvesz egy tőkeerős angol érdekcsoport is és ennek képviselőjét, Sir William Garthwaitet a rendkivüli közgyülés be is választotta az intézet igazgatóságába. A Földhitelbank saját tőkéi az alaptőke felemelése után 700 millió koronára emelkednek.

A Foncière Általános Biztositó-Intézet alaptőkéjét 6-ról 8 millió K-ra emeli fel és a részvényeseknek három régi részvény után egy ujat ajánl fel. Az átvételi jog folyó hó 22-ig gyakorolható.

Uj papirok bevezetése. A vármegyei Mezőgazdasági és Iparfejlesztő R.-T., melyet a Magyar Városi Bank 1917-ben alapitott, régebben fennálló üzemek átvétele és kifejlesztése utján, legközelebb bevezeti részvényeit a tőzsdére. A részvények, melyeknek árfolyama a magánforgalomban 2600 korona körül mozgott. Hoffmann Gusztáv-cég utján kerülnek tőzsdei bevezetésre. A vállalathoz tartozik Szolnokon egy négykeretes fürésztelep, egy gőzmalom kenyér- és tésztagyárral, egy ecetgyár, továbbá a Steiner J. és fia budapesti kenyér- és kekszgyár. A jelenlegi alaptőke 30 millió korona, mely 75.000 darab 400 korona névértékü részvényre oszlik. — Ugyancsak a Városi Bank érdekeltségéhez tartozik a Kunossy grafikai müintézet, amelynek részvényeit a Schultz és Társa bankház hétfőn vezette be. A forgalomba került csekély számu részvények iránt nagy érdeklődés mutatkozott.

A Dávid Károly és Fia dobozáru- és falemezgyár r.-t. közli, hogy megtartotta *Jekelfalussy* Zoltán titkos tanácsos elnöklete alatt közgyülését. Az igazgatóságba vágujhelyi *Hoffmann* Hugó vezérigazgatót (uj) választották be.

Felelős kiadó és laptulajdonos: **Dr. DOBY ANDOR.**
Társszerkesztő: **FABRITZKY ANTAL.**

Pallas r.-t. nyomdája, Budapesten. — Telefon: 5—67.
Felelős vezető: Tiringer Károly műszaki igazgató.

NEMZETI ROYAL ORFEUM ERZSÉBET-KÖRUT 31. Tel.: József 121-68.
Minden este fél 8 órakor a kitünő novemberi varietéműsor
és **Magyar Erzsi** vendégfölléptével **Aranymadár** Harmath-Zerkovitz nagysik. operettje

PARISIEN GRILL a „Blaha Lujza szinház" épületében.
VI., Szerecsen-utca 35. ◆ Telefonszám: 120—77.
A szenzációs decemberi nagy műsor keretében továbbra is föllépnek:
The negro **Harmonie Four** and **Aboie Mitschell**
világhirü néger énekesek

A LEGJOBB KÖZLEKEDÉSI ESZKÖZ AZ

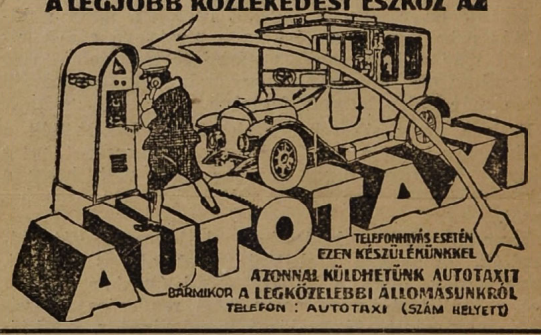

EMKE-PINCE étterem
A műsor előtt és után GUTTENBERG művészi zenekarának hangversenye. ◆ Záróra 2 órakor.

Budapest székesfőváros Ásványviz-üzeme
I., Gellért-rakpart 1. Telefon: József 112—59.
A székesfőváros saját kezelésében:
„HARMATVIZ"
Törvényesen védve. A lithiumos „Hungária-forrás" szénsavval telitett ásványvize.

„JUSTRAM" izzólámpa
a legjobb.
Gyártja: Dr. JUST-féle izzólámpagyár, Ujpest.
A székesfőváros szállitója.

Városházi Almanach
Budapest Székesfőváros hivatalos cimtárával.
Szerkeszti: Dr. Doby Andor
Megjelenik december havában.
Hirdetéseket felvesz és előjegyzéseket elfogad a kiadóhivatal: V., Kálmán-utca 20. I. 1.
Hivatalos órák: d. u. 3—5-ig. • Telefon: 63—10.